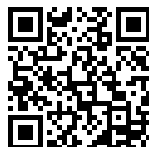


---

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google<sup>TM</sup> books

<https://books.google.com>





## Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

## Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

## Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>





Belg. 44<sup>c</sup>

Chronik







VADERLANDSCHE  
CHRONYK.

STUDY OF THE

STUDY OF THE





VADERLANDSCHE CHRONYK.



# VADERLANDSCHE CHRONYK;

O F

J A A R B O E K

V A N

HOLLAND; ZEELAND;  
EN FRIESLAND:

Van de vroegste tyden af tot op den dood van  
*Hertog ALBRECHT van Beijeren*; den zes-  
en-twintigsten *Graaf van HOLLAND en*  
*ZEELAND*, voorgevallen in Winter-  
maand van den jare MCCCCIV.

*Waar in ook verscheide zaken, betreffende enige*  
*Nabuurige Landen, voorkomen.*



T e L E T D E N,

By P. VAN DER EYK en D. VYGH.

T e A M S T E R D A M,

By JACOBUS VAN DER BURGH EN ZOON.

MDCCLXXXIV.

*Met Privilegie van Hunne Ed. Groot. Mog. de*  
*Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.*

422.2

Bayrische  
Staatsbibliothek  
München

# B E R I C H T

## V A N D E

# BOEKDRUKKERS.

**W**y deelen thans der Waereld mede deze reeds lang verwachte **VADERLANDSCHE CHRONYK**, behelzende een beknopt Verhaal der Geschiedenissen van dit ons Vaderland; inzonderheid van de Landen van **HOLLAND**, **ZEELAND**, en **FRIESLAND**; beginnende van de allereerste tyden en eindigende met den dood van *Hertog ALBRECHT van Beyerén*, den zes-en-twintigsten Graaf en Heer dezer Landen, in wiens levensverhaal, en wel voornaamlyk in de drie laatste jaren; de Uitgever van dit Jaarboek enigszins breedvoeriger, dan wel deszelfs Opsteller in de levensverhaalen der vroeger Graaven, is geweest: terwyl tevens verscheide zaken, betreffende enige Nabuurige Landen, in deze *Chronyk* gevonden worden. — De zeer kundige en waarheidlievende Opsteller toch van het eerste gedeelte dezer *Chronyk*, welke voorgenomen had dezelve nog verder te vervolgen, werd daarin verhinderd door den dood, die Hem, tot grote droefheid van alle welmeenenden, op

## VI    B E R I C H T   V A N   D E

het onverwachtst , terwyl men reeds een goeden voortgang met het drukken van dit Werkje had gemaakt, aan ons ontrukte, waar door men genoodzaakt was, om de verdere uitvoering te staaken; en zulks wel, tot dat eindelyk zich ene gunstige gelegenheid opdeed, en een zeker, in de Vaderlandsche Geschiedenissen niet onervaren en allezins weldepkend, Man zich aanbod, om, indien wy Hem zulks wilden toevertrouwen, eens te beproeven, of Hy dit stukje van de Drukpers, waar onder het anderzins door het verlies van zyn Maaker zoude moeten smoorren, konde verlossen en het levensverhaal van den *Hollandfchen Graaf, Hertog ALBRECHT van Beyerén*, ten einde brengen. — Wy verheugden ons over dit zo gunstryk aanbod; namen het zelve met het uiterste genoegen aan; stelden dien zo vriendelyken Man den zeer kleinen voorraad, door den overleeden Heer ter Drukpers vervaardigd, ter hand; en lieten het wyders ten vollen aan zyne beschikking, om daar mede te handelen naar zyn goedvinden en deze *Vaderlandsche Chronyk* verder uittewerken, zo als hy zoude worden te raade. — Inmiddels, gaf dit ons een dubbele reden van vergenoeging, dat het voltoojen van dit toen reeds voor de helft afgedrukt leggende stukje werd aangenomen door een zodanigen Man, die,

be-

behalven zyne kunde , ook was verbonden in  
 een zeer naauwe vriendschap aan den Wel-Edel-  
 Geboren Heere Mr. DANIEL VAN ALPHEN ,  
*Oud Raad, Schepen en Griffier der Stad LEY-*  
*DEN ; Lid van verscheide Geleerde Genoot-*  
*schappen ter bevordering der Wetenschap-*  
*pen ; &c. &c.* 't welk ons ene gegronde ho-  
 pe gaf , dat ook die kundige en waarheidlie-  
 vende Heer , wiens waare Vryheidsmin ; edele  
 zucht en getrouwe iever , ter voortzetting van  
 alle goede Wetenschappen en inzonderheid van  
 de , der Vrije Burgeren welzyn op alle wyzen  
 bevorderende zeer nuttige Vaderlandsche Histo-  
 riekunde , zo door zyne uitgegevene schriften  
 als anderzins , genoeg bekend zyn ; en die met  
 alle mogelyke edelmoedigheid aan den nu over-  
 leden Opsteller dezer *Chronyk* , welken Hy , als  
 zynen oprechten Boezemvriend , steeds hoog  
 waardeerde , ter opheldering van de nog bedek-  
 te waarheid der Geschiedenissen van ons Va-  
 derland , zeer veele oude Gedenkstukken heeft  
 medegedeeld ; nu ook aan dezen onzen braven  
 Vriend , die thans de zorg en voltooiing van  
 dit stukje op zich nam , den vrijen toegang tot  
 de onder Hem berustende en nog onuitgegeven  
 oude en echte Documenten en Charters , voor  
 zo verre zulks tot uitvoering van dit Werkje  
 mogte nodig zyn , zoude verleen en tevens  
 de vryheid geven , om van alle dezelve zodanig

nig gebruik te maaken, waar door aan de duisterheid der Historiën enig licht konde worden bygezet, en tevens verscheide oude, tot hier toe onbekende, Gebeurtenissen der tegenwoordige waereld mogten worden bekend gemaakt, op dat men als nu dus ene te klaarder bevatting van den staat des Lands, deszelfs regeering, der Vorsten heerschzucht, en de zeden dier tyden, in dewelken men al dikmaals enige flikkerende vonken der tegens alle recht en billijkheid onderdrukte Vryheid ontdekt, terwijl het geweld dezelve verdoofde en belette doortebreeken, zoude kunnen erlangen; en daar uit leeren de naderhand bekomene en thans door Gods vaderlyke goedheid als nog genoten wordende dierbaare Vryheid in den Burgerstaat en in den Godsdienst, tot welker verkryging onze, naar waarde nooit genoeg te pryzen, uitmuntende en dappere Voorvaders, noch goed noch moeite hebben gespaard; ja zelfs zo veel bloeds ter onderbrenging der heerschzuchtige Dwinglandy, gestort, dat men in dit ons Vrije Vaderland naauwlyks ergens zyn voet zal kunnen zetten, daar niet het door de Dwinglandy geweldiglyk vergoten bloed onzer Voorvaderen heeft gestroomd; op een veel hooger prys te zetten, dan wel door veele Aterlingen, slaafsche zielen, die, als een verbasterd zaad der oude Bataafsche Helden, alleén uit eigen belang, gaarne de vervloekte

vloekte Dwinglandy wederom op den troon der Vryheid zouden plaatfen, en dus de door die Dwinglandy bejaagde *ingebeelde* grootheid op de puinhopen van de Nederlandsche *waare* grootheid vestigen; en die ook, met dat verfoecilyk inzicht, nu ter tyd onze tegenwoordige getrouwe en ieverige Beschermers van dien gouden Vryheidstroon op alle wyzen vervolgen en steeds poogen te verdrukken; in deze donkere en bekommerlyke dagen geschiedt. — Dat wy ook hier ontrent in deze onze hope niet zyn te leur gesteld geworden, zal aan allen en een iegelyk, dien het maar gelusten mag dit Stukje te doorbladeren, overvloediglyk blyken, aangezien 'er weinige bladzyden zyn, op dewelken niet een of ander Charter, door dien edelmoedigen Heer medegedeeld, wordt aangetogen, zo dat men hier verscheide verhaalen van sommige gebeurde zaken vindt aangetekend, welken men te vergeefs by enig ander tot op dezen tyd uitgegeven Historieschryver (den kundigen Heere WAGENAAR zelyen niet uitgezonderd) zal zoeken, en door welken zommige duisterheden der oude Geschiedenissen worden opgehelderd; terwyl men nog daar en boven ook alhier enige (schoon weinige) Oorspronglyke Gedenkstukken, die ons enige, tot nog toe onbekende, Gebeurtenissen mededeelen, ontmoet; uit al het welk men ligtlyk kan opmaaken de zeer

## x B E R I C H T V A N D E

grote verplichting, welke en wylen de Heer Opsteller en de nog in leven zynde Heer Uitgever dezer *Chronyk*, en door hunnen dienst ook de Historiekundige Waereld, aan den welgemelden Heere VAN ALPHEN hebben, als die door deze zyne gunstige toestemming de waar- dy dezer *Chronyk* merkelyk heeft doen toe- neemen. — Wyders heeft de Heer Uitgever, drukkende de loflyke voetstappen van zynen braven en zeer kundigen Voorganger ook hier en daar, waar zulks Hem goeddacht, enige weinige staatkundige bedenkingen over deze en gene voorvallen in het Verhaal van dezelve ingelascht; als ook onder den text verscheide Aantekeningen, waar in en der Historien en der Oudheden van ons Vaderland veelyds een zeer groot licht wordt bygezet en tevens zeer veele aanmerkelyke zaken voorkomen, geplaatst, welk alles aan deze *Chronyk* geen geringen luister toebrengt, en den kundigen Lezer, zo wy vertrouwen, niet weinig zal verlustigen: gelyk dan wy nu ook, ten nuttigen gebruike van den Vaderlandlievenden Lezer, achter dit ons *Voorbericht*, hebben gevoegd (in plaatse van een breedvoerigen Bladwyzer) een korten *Inhoud* dezer *Chronyk*, in den welken ene, in veele opzigten wel doorzienswaardige, schoon beknop- te, opgave, wel niet van alle, echter van de

VOOR-



voornaamste zaken , in deze *Chronyk* niet alleen , maar zelfs in de daar onder gevoegde *Aantckeningen* , voorkomende , tot gemak der Onderzoekeren van de Vaderlandsche Oudheden , is gedaan : 't welk wy hopen ene algemeene goedkeuring te zullen mogen wegdragen.

Naardien nu de eerste Opsteller dezer *Chronyk* in zyn leven méérmaals heeft te kennen gegeven , dat Hy , by de uitgave van dezelve , volstrektlyk niet wilde als Opsteller genoemd worden ; en thans ook de Uitgever en Vervolger derzelve heeft verkozen , geheel onbekend te blyven , en ook daarom , en om andere gewigtige redenen , van het maaken ener breed , voerige en uitgewerkte Voorreden , volgens het ontwerp te voren door wylen den Heer eersten Opsteller dezer *Chronyk* voor zich gevormd , afgezien ; zo hebben wy , als Boekdruckers van dit Stukje , hier by niets meerder te voegen , dan alleen onzen oprechtsten en hartelyken wensch , dat dit ons lieve Vaderland door de Godlyke gunst steeds moge blyven bewaard by zyn dierbaarst pand van Vryheid in den Burgerstaat en in den Godsdienst , zo als wy het zelve ( G O D E alléén zy de eere ! ) tot nog toe bezitten : en dat dus dit Vrije Gemeenebest in bloei en groei , eer , luister en aanzien , onder  
het

## **XII BERICHT VAN DE BOEKDRUKKERS.**

het genot van des **H E E R E N** heilrykste zegeningen, ten spyt van alle zyne, onzen welvaart steeds benydende en onze waarde Vryheid geduuriglyk belaagende, zo wel Uitheemsche als Inlandsche, Vyanden, dagelyks meêr en meêr toeneeme, op dat het tot alle tyden en in alle omstandigheden blyke, dat het Volk van Nederland, altyd bezield met ene ongeveinsde liefde tot alle Christelyke Deugden; ene waare Godvrucht; ene bekoorlyke Vryheidsmin; en ene verkwikkelyke Eendrachtszucht; zy het gezegende Volk van onzen goeden Gop, wiens Heiligen Naam onder Ons steeds in alle zuivere oprechtheid worde groot gemaakt; en Wien alléén alle lof en prys zy toegebragt tot aan het einde der Eeuwen!

# I N H O U D

DEZER

## CHRONYK.

**H**ISTORISCHE INLEIDING; waar in gehandeld wordt van de BATAVIEREN; derzelver Verbindenis en Krygsbedryven, tegen en met de Romeinen; als mede van de FRIEZEN, en derzelver Overheering door de Romeinen, Franken en Deenen: tot aan de Regeering der eerste bekende Graaven van de Betuwe, en vervolgens van Holland.

*Komst der Batavieren hier te Lande. Verbindenis met de Romeinen. De Friezen door Drusus overwonnen; en door Domitius Corbulo nog meerder bedwongen. Verwerven de gunst van den Keizer Nero. De Batavieren zyn gehaat by deszelfs Opvolger Galba. Zy staan, onder Claudius Civilis, tegen de Romeinen op. De Franken vallen in Batavie. Worden door Constantyn den Grooten overwonnen en wreed behandeld. De Salische Franken en Chamaven onderwerpen zich aan de Romeinen. De Quaden (zeker soort van Saxers) verdryven de Franken uit Rhyndland. Verscheide woeste Volken komen hier te Lande. De Franken vallen in Gallië. Het Westersche Keizerryk neemt een*

een einde. Clovis, Koning der Salische Franken, overwint de Friezen en Saxen; en legt den grond der Frankische of Franche Heerschappy in Gallië. Dezes oudste Zoon, Theodorik, verkreeg, na den dood van Clovis, by verdeeling, Oost-Frankryk, waar onder de Zeeuwsche Eilanden, met een deel van Holland en Gelderland, behoorden. De Saxen en Friezen, vervolgens tegen de Nazaten van dezen Theodorik opgestaan zynde, werden door Dagobert geheel overwonnen. Hy tracht alhier den Christelyken Godsdienst voortteplanten. Dit zelfde poogt ook te doen zyn oudste Zoon en Opvolger Sigebert. Pipyn van Herstal, bygenaamd de Dikke, bestiert, onder den titel van Groothofmeester, het geheele West-en Oost-Frankisch Ryk met ene volstrekte magt. Hy overwint de Friezen, en verovert Utrecht. Na zyn dood verbinden zich de Friezen met eenige misnoegde Franken, en sloegen Carel Martel, den Zoon van Pipyn, die dezen zynen Vader in het Oost-Frankisch gebied stond optevolgen; en naderhand wederom de Friezen versloeg en tot het aangaan van een Verbond noodzaakte. De Friezen verbreeken dit Verbond, en werden door de Franken aange tast en overwonnen. Caroloman, Zoon van Carel Martel, volgt dezen op in het gebied over Oost-Frankryk, als Hertog en Prins der Franken; en betuigelt de Saxen, zich met de Friezen tegens de Franken verbonden hebbende. Hy staat zyn gebied af aan zynen Broeder Pipyn, die vervolgens den Koning van Oost-Frankryk, Childerik den III., van den Troon beroofde, in een Klooster zettende, en zich tot Koning deed zalven. De Saxen, wederom van de Franken zynde afgevallen, werden door Pipyn overwonnen en onder ene jaarlyksche Schatting gebragt. Deze Pipyn werd, na zyn dood

en

en het afsterven van zynen oudsten Zoon Caroloman, opgevolgd door zynen tweeden Zoon Carel, bygenaamd den Groten, in het bewind over ganisch Frankryk; die vervolgens de Saxen geheel ten onderbrengt en met de Franken verëenigt. Hy verëert de Friezen met den eernaam van Frysche Friezen, na dat zy met Hem een Verbond van Bescherming tegen de magt der Deensche Vorsten hadden gesloten. De Deenen vallen in Friesland; en benagtigen Groningen; doch, worden, wegens den onverwachten dood van hunnen Koning Godefried, genoodzaakt te rug te trekken. Keizer Carel de Groote wordt, in het bestier van het Frankische en Duitsche Ryk, opgevolgd door zynen Zoon Lodewyk, bekend met den naam van den Vroomen; die den Saxen en Friezen grote gunsten bewysst en dezelve daar door ten naauften aan zich verbindt. Ook begunstigt Hy de Deenen; waar uit groot onheil hier te Lande spruit. De Friesche Graaf Everard overvalt de Deenen en bevrydt het Land van de Deensche Geweldensaryen; waar door ook Gerolf, een andere Friesche Graaf, in zyne Bezittingen wordt hersteld, en vervolgens door den Keizer met nieuwe gunsten overladen. Gerolf was de Vader van Dirk den I., welke voorkomt als de eerste Graaf van Holland.

**EERSTE HOOFDSTUK**, Beginnende, na enige voorafgaande Aanmerkingen nopens de Regeering en het Gezag der eerste Graaven van *Holland en Zeeland*, met het bewind van Graaf DIRK I., en eindigende met den dood van Graaf DIRK VII.

*Oude Regeeringwys der Friezen en bunne Nabuuren.* Betekenis van den eernaam van Graaf in de oude

*oude tyden. Hunne Berichtſchriften en Verplichtingen. Hoe en wanneer de magt dezer Graaven werd vergroot. Eed der Graaven van Holland; DIRK I. wordt door Koning Carel den Echvoudigen als Graaf van Holland erkend, in zyn Graaffchap bevestigd, en het zelve verder uitgebreid. Hy wordt daar in opgevolgd door zyn Zoon DIRK II. Hy twist met de Friezen en overwint dezelve. Na zyn dood ſtelt zyn Zoon ARNOUD zich in het bezit van dit Graaffchap: en ſneuvelt in een ſlag tegen de West-Friezen, die tegen Hem waren opgeſtaan. Hy wordt opgevolgd door zynen minderjarigen Zoon, DIRK III. onder de Voogdy van zyne Moeder Luitgard, welke de Friezen tot onderwerping dwingt, in welke de jonge Graaf, na den dood zynner Moeder, ben ook weet te houden. Hy ſlicht Dordrecht en geraakt in ongunst by den Keizer. Voert oorlog met den Biſchop van Utrecht, en ook met den Hertog van Lotharingen, dien Hy verſlaat. en zich met dien Biſchop verzoent. Wordt in des Keizers gunst berſteld. DIRK IV. volgt zynen Vader in het Graaffchap op. De Vlamingen vallen in Holland. Oorlog tusſchen den Keizer en de Hollanders. Deze Graaf wordt verraderlyk door een Keulenaar vermoord. FLORIS I. wordt zyns Broeders Opvolger. Hy overwint de Keizerlyke en andere Hulpbenden in twee onderscheide Veldſlagen, en ſneuvelt kort na den laaſten Veldſlag. Hy wordt opgevolgd door zyn minderjarigen Zoon DIRK V. on aer de Voogdy van zyne Moeder Geertruid van Saxen, welke Graaflyke Weauwe hertrottwt met Robert de Fries; die vervolgens zynen Broeder in het Graaffchap van Vlaanderen opvolgde. De Lotharingſche Hertog Godefrid, ons zyne mismaaktheid genaamd Govert met de Bult, valt in Holland; ſlaat Robert de Fries, en ver-  
overs*

oëvert Holland. Hy gedraagt zich als wettig Graaf en Heer; doch wordt niet lang daarna, 't zy door toedoen van den Vlaamschen Graaf Robert den Fries, 't zy van den jongen Hollandschen Graaf Dirk V. doodgestoken. Waar na Dirk V. in zyn Graaffchap wordt bersteld. Hy stervende laat een Zoon achter, dië Hem, onder den naam van FLORIS II., bygenaamd den Verten, opvolgt. Hy sluit een Verbond met den Keizer met oogmerk om den Graaf van Vlaanderen de Zeeuwsche Eilanden te ontnemen. Hem, vroegtijdig stervende, volgde op zyn oudste, doch minderjarige, Zoon DIRK VI., onder het opzigt zyner Moeder, die dezen baren Zoon tracht Graaf van Vlaanderen te maken; 't welk mislukt. Tusschen dezen Graaf Dirk VI., en zyn Broeder Floris, bygenaamd den Zwarten, ontstaat een geschil, 't welk door den Keizer wordt bygelegd. Hy beoorlooft den Bischof van Utrecht, doch, versbrikt door zynen Kerkelyken Ban, valt Hem te voet en maakt Vrede. Hy trekt naar 't Heilig Land, en bezoekt te Rome den Paus, die Hem enige Vrybeden voor de Kloosters van Egmond en Rhynsburg vergunt. Hy sterft en wordt opgevolgd door zyn oudsten Zoon FLORIS III., dië zich verdraagt met de Drechter- en West Friezen. Hy verdeelt het Friesche Graaffchap met den Bischof van Utrecht. Beoorlooft de Vlamingen, krygt de nederlaag, wordt gevangen en maakt een nadeelige Vrede. Inlandsche onlusten met de Friezen. Hooge Waterloed. Texel en Wieringen worden den Graaf onderworpen. De Graaf trekt naar 't Heilig Land, en sterft te Antiochië. Wordt opgevolgd door zyn oudsten Zoon, DIRK VII. Deze geraakt in oorlog met zyn Broeder Willem, by wien zich enige Friezen voegen; als ook met de Vlamingen. Hy over-

\*\*

wint

*winst de Vlamingen; en zyne heldhaftige Vrouw, Aleid van Kleef, staat baren Schoonbroeder Willem en de West-Friezen uit het veld en behaalt een volkome zege. De Graaf verzoent zich één- en andermaal met zyn Broeder; en helpt Hem tegen den Utrechtschen Bischof, en den Hertog van Lotaringen, zich met dien Bischof verëenigd hebbende. Hy bemagtigt 's Hertogenbosch, en bekooft aldaar groten buit en veele Gevangenen. De Lotaringische Hertog, versterkt door enige Hulpbenden, overvalt den Graaf naby Heusden, alwaar de Graaf wordt geslagen en gevangen. Hy wordt, na het sluiten van een zeer schandelyk Verdrag, ontslagen; doch, overleefde dien ramp niet lang; want, in een zwaare krankte gestort zynde, sterft Hy weinig tyds daar naa, achterlatende ééne eenige Dochter, de Graavinne Ada.*

**TWEEDE HOOFDSTUK**, waar in het voorgevallene federt de Regeeringe van Vrouwe ADA; en Graaf WILLEM I. haren Oom, tot aan die van Graaf JAN II., uit het Geslacht van Henegouwen, is begreepen.

*De Graavinne ADA, aan baren Vader, wylen Graaf Dirk VII. opgevolgd, trouwt, door beleid van hare Moeder, met den Graaf Lodewyk van Loon. Des overledens Graaven Broeder WILLEM komt in Holland; doch, bericht van dat Huwelyk ontvangende, keert terug. Verandering van de gedaante der zaken; daar sommigen Vrouwe Ada en baren Gemaal; anderen den Graave Willem begunstigen, dezen verkiezende voor ene Vrouwelyke Regeeringe onder het bewind van een vreemd en buitenlandsch Heer. Graaf Willem wordt in Zeeland gebuldigd. De*

*Graaf*



*Graavinne Ada wykt, onder bescherming van enige Haar toegeneegen Edelen, naar den Burg te Leyden, alwaar Zy door de Rhyndlanders en Kennemers wordt beleegerd en genoodzaakt, om zich over te geeven. Zy wordt, op bevel van Graaf Willem, naar Texel, en vervolgens naar Engeland, gevoerd. De Graaf van Loon valt in Holland, 't welk Hy verovert. De Heer van Voorne verdryft Graaf Willem uit Zeeland; doch wordt niet lang daarna ook van daar verjaagd; en Graaf Willem wederom aldaar ingeroepen; die verder, met hulp der Zeeuwen, den Graaf van Loon noodzaakt uit Holland te vlugten. Graaf Willem, zich in 't bezit van Holland en Zeeland hebbende gevestigd, verbindt zich ter hulpe van den Koning van Engeland en der Vlamingen tegen den Koning van Frankryk; en sluit een Verdrag met den Hertog van Brabant. Hy en zyne Bondgenooten worden door de Franschen verslagen; en Hy wordt gevangen genomen; doch, voor groot losgeld ontslagen zynde, verandert Hy van party; 't welk Hem de granschap van den Paus en van den Engelschen Koning op den hals haalde; die Hem trachten te ontzetten van het Graaffschap van Holland; doch vruchteloos. In dezen tusscbentyd sterft de Graavinne Ada. Graaf Lodewyk van Loon overleefde zyne Gemaalinne de Graavinne Ada niet lang, het welk Graaf Willem van alle vreeze voor zyne onderneemingen verlosste. Graaf Willem doet een kruistocht naar Egypte en helpt het sterke Damiate veroveren. Weinige jaren na zyn terugkomst overleden zynde wordt opgevolgd door zyn minderjarigen Zoon, FLORIS IV, onder het bestier (zo men meent) van zynen Moederlyken Oom, den Graave Gerard van Gelder, die Hem inwikkeld in de tusschen Hem en den Utrechtschen Bischof gereezene onlusten, welken echter spoedig door het*

\* \* 2

*sluiten*

sluiten van een *Vredesverdrag* worden *bygelegd*. Graaf Floris komt, nevens enige andere *Hulpbenden*, den gezegden *Utrechtschen Bisschop* te hulp tot demping van enen opstand der *Bisschoplyke Onderdaanen*, by welke gelegenheid Hy, en enige andere Heeren, worden gevangen, en de *Hulpbenden* verstrooid; zo dat de *Wederspannelingen* niet, dan enige jaren later, werden beteugeld, en derzelve voornaamste *Belhamels* met een schandelyken dood gestraft. Naadat deze Graaf zo nu en dan eenige blyken van zynen heldhaftigen moed had aan den dag gelegd; deze en gene zaaken ten nutte van den Lande verricht; en enige byzondere gunstbewyzen verleend; werd Hy, in den bloei zyns levens, te Corbie in een *Tournooy* spel gedood; en door zynen zesjarigen Zoon, *WILLIAM II.*, opgevolgd, onder de Voogdy zyner twee *Vaderlyke Oomen*, den *Utrechtschen Bisschop Otto*, en deszelfs Broeder Willem, die dezen jongen Graaf in alle nuttige en Ridderlyke oefeningen lieten onderwyzen, waar in Hy zodanig uitmuntte, dat Hy reeds in het twintigste jaar zyns ouderdoms tot *Roomsch-Koning* werd verkozen; in welke waardigheid Hy werd genoodzaakt, om zich met de wapenen te handhaven; terwyl Hy het bestier van het Graaffschap zynen Broeder Floris aanbeval. De *Roomsch-Koning* bemagtigt de *Ryksstad Aken* met behulp der *Friezen*, welken Hy voor dien dienst bevestigde in de *Voorrechten*, hun weleer door *Keizer Karel den Grooten* vergund. Hy, Ridder geslagen zynde, wordt te Aken met veele plegtigheden gekroond. Geraakt in Oorlog met de *Graavinne van Vlaanderen*; welker *Krygsmagt* door 's Konings Broeder Floris wordt geslagen en *Henegouwen* aan Haar ontnomen; en vervolgens de *Vrede* ber-

berfeld. Hy trekt weder naar Duitschland, en komt te Utrecht, om aldaar de gerezene onlusten te dempen. Hem wordt in die Stad een steen naar het hoofd geworpen, waarom Hy, zeer gebelgd, die Stad, met ene scherpe bedreiging, verlaat. Hy b'oorloogt de Westfriezen; en sneuvelt ongelukkig in een slag tegen dezelve op het ys; na dat Hy verscheide Steden met aanzienlyke Voorrechten had begunstigd en ook den zo nuttigen Watergang te Sparendam gelegd. Hem volgde op zyn Zoon, FLORIS V., een kind van nog geen twee jaren, onder de Voogdy van zynen Vaderlyken Oom Floris; en, dezen mede in een Tournoyspel te Antwerpen gewond, en aan die wonde overleden zynde, aanvaarde Vrouwe Aleid, Weduwe van Jan van Avennes en Zuster van wylen den Roomsche-Koning Willem, de Voogdy: Doch, werd daar vandoor de Hollanders, dewelken in die dagen ongenegen waren zo groot gezag aan ene Vrouw te vertrouwen, ontzet; en door dezelve de Geldersche Graaf Otto tot Voogd verkoozen: door deze keuze ontstaan enige onlusten tuschen dien Gelderschen Graaf en Vrouwe Aleid, welken door den dood van dien Gelderschen Graaf eindigen. Graaf Floris V. aanvaart al vroeg de regeering en verleent Vryheden en Handvesten aan Delft; Leyden; Schiedam; Middelburg; en anderen. Hy vertrouwt het bewind over Zeeland aan zynen Neef Floris van Henegouwen; en trekt te velde tegen de Westfriezen; doch met weinig geluk. Vervolgens onderneemt Hy om dezelve te Schepe aantetasten, 't geen Hem, zo wel gelukte, dat Hy ene volkomene overwinning op dezelve behaalde. Hy leefde in ene vertrouwde vriendschap met den Engelschen Koning Eduard. Holland wordt vry verklaard

van het Leenrecht van Brabant. Hy werd, tot nakoming zyner Verbindtenis, ingewikkeld in de onlusten, in het Stift van Utrecht ontstaan, by welke gelegenheid Hy de Sloten van Amstel en Woerden innam; verbeurd verklaarde en wegschonk; en vervolgens deze Heeren dwong, om zich met Hem te verzoenen op zodanige Voorwaarden, welken Hy hun voorschreef. Hoge Waterloed hier te Lande. Graaf Floris V. wordt voor Heer van Friesland erkend en gebuldigd; waar na Hy de Stad Stavoren met Handvesten begunstigt. Hy, en Diderik van Kleef, verbinden zich met den Hertog van Brabant, om dezen in zynen eisch op Limburg tegen den Gelderschen Graaf te ondersteunen. Gedenkwaardige Slag en Zegepraal van den Brabantischen Hertog by Woeringen. Onlusten in Zeeland verwekt door sommige Edelen, jaloers over de te grote magt van den Graaf, en gekoesterd door den Graaf van Vlaanderen, die, onder schyn van een Verdrag, zich zeer onedelmoedig gedraagt. Graaf Floris verzoent zich met enige Zeeuwsche Edelen. De Graaf van Vlaanderen valt in Zuidbeveland; doch wordt geslagen en verdreven. Vrije Vischvangst der Hollanders op de kust van Jarmouth. Graaf Floris verbindt zich met Frankryk, waar over de Koning van Engeland zich misnoegd toont, en 't zelve tracht op den Graaf te wreken door middel van enige misnoegde Hollandische Edelen, die den Graaf gevangen neemen en ombrengen. Deze Graaf was de Vrouwelyke Sexe zeer toegedaan. Hem volgde op zyn minderjarige Zoon JAN I. onder de Voogdy van zyn Neef Jan van Avennes, Graaf van Henegouwen. Dit misbaagt Wolfert van Borselen, die, gesterkt door

door den Engelschen aanhang, het bewind van Zeeland aan zich trekt, en den jongen Graaf, nu onlangs met ene Engelsche Prinses getrouwd, beweegt, om aan hem plegtig te beloven van zich in alles en altyd beiliggelyk naar zynen raad te zullen gedragen. Jan van Avennes tracht zich hier tegen te verzetten, doch te vergeefs, alzo de jonge Graaf zich in alles aan den raad van van Borsfelen bielt; een togt tegen de Westiriesen ondernam, dezelve geheel ten onderbragt en aan Holland onderwierp. Onlusten te Dordrecht, welke Stad, om 't beschermen van hare Voorrechten, door den Graaf, op raad van van Borsfelen, wordt belegerd, 't geen voor den Graaf zo ongelukkig uitvalt, dat de Graaf en van Borsfelen besluiten na Zeeland te vertrekken; 't geen wordt gesluit; wanneer van Borsfelen wordt gevangen gezet en vervolgens door het woedend Graauw omgebragt. Niet lang daar na sterft Graaf Jan I. en met Hem eindigt de Graaflyke Stam der HOLLANDEREN; en gaat deze waardigheid over tot dien van Henegouwen.

### DERDE HOOFDSTUK, Behel'ende het gebeurde onder de Graaven van Holland, uit den Stam van HENEGOUWEN.

JAN II., Graaf van Henegouwen, wordt Graaf van Holland. Jan van Renesse verwekt een opstand in Zeeland, die, door hulp der Keizers en der Vlamingen, den nieuwen Graaf grotelyks belemmerde; en niet alleen Zeeland; maar ook Noord- en Zuidholland geweldiglyk beroerde; daar nu eens deze en dan wederom de

*andere Party de overhand behield; geduurende welke onëenigbeden dezès Graafs oudste Zoon Jan van Oostervant in een zwaare nederlaag by Kortryk sneuvelde; en ook vervolgens Jan van Renesse werd gedood; en welke onëenigbeden dan ook ten laatste door een Zeeslag in de nabyheid van Zierikzee, waarin Jongkbeer Willem, 's Graven andere Zoon, de overwinning behaalde, werden ten einde gebragt, weinige dagen voor den dood van dezen Graaf; wien gemelde Jongkbeer Willem terstond opvolgde.*

**WILLEM III.** *wordt als Graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen erkend en gebuldigd te Zierikzee, Middelburg, Dordrecht, en elders. Straft die van Amsterdam, om dat door hen de genen, die den moord van Graaf Floris V. begunstigd hadden, in hunne Stad waren ingebaald. Beschenkt zyn Broeder Jan van Beaumont met de Steden Schoonhoven, Gouda, en Haastrecht in Holland, en Tholen in Zeeland. Houdt te Haerlem een plegtig Feest en Open Hof. Geschillen over het dragen der Gemeene Schattingen ontstaan, welken de Graaf door zyn uitspraak beslist en stilt. Hy maakt een Bestand met Vlaanderen; sluit een Verdrag met Brabant; en zendt Gezanten na Engeland, tot bevordering van den Koophandel. Hy woont te Aken by de Krooning van Keizer Hendrik VII., en sluit aldaar een Vredeverbond met den Graaf van Vlaanderen. De Westfriezen onderwerpen zich aan den Graaf. De Vlamingen vallen in Henegouwen, en dwingen den Graaf tot het aangaan van een schandelyk Verdrag. De Orde der Tempeliers wordt uitgeroeid, De Graaf bebartigt het bevorderen van den Koophandel, waarom Hy den Oosterlingen Tolvryheid te Dordrecht verleent; en de verscbillen met Engeland,*

ter dezer zake, door een *Verdrag* uit den weg ruimt. Hy doet een inval in Vlaanderen, die, ter oorzaak van de geweldige *Plasregens*, en daar door veroorzaakte groote *Hongersnood*, *besmettelijke Ziekten*, en zwaare *Sterfte*, vruchteloos afloopt. Op deze bittere rampen volgde een zeer groote *Overloed*. De *Graaf*, die een zeer prachtig *Vorst* was en de *Inwooners* door buitensporige *Beden of Schattingen* grootelyks drukte, koopt de *Stad Mechelen*. Wordt, ter zake van beweezen diensten, door den *Keizer* met ene zekere *somme* gelds beschonken; die ook alle de *Voorrechten* zyner *Voorzaten* bevestigt; Hem voor wetig *Heer van Friesland* erkent; en tevens als een *Vry Leenman* van het *Duitsche Ryk* verklaart. Hy bemiddelt de tusschen den *Hertog van Brabant* en *Graaf van Buuren* onstaane verschillen. *Amstelland* en *Woerden* met *Holland* verëenigd. De *Graaf* schenkt aan die van *Amsterdam* *Vryheid van Tollen* door alle zyne *Landen*. *Verdraagt* met den *Graaf van Vlaanderen*, die Hem ontbeest van alle *Leenroerigheid* wegens *Zeeland*. Ontrent dezen tyd vernieuwen de *Friezen*, die van ouds *bunne*, gerechtelyke *Byënkomen*sten onder den blooten hemel bielden, hunne gemeene *Rechten* en *Wetten* te *Upitalsboom*, zynde een vlak veld naby *Aurik*. De *Graaf* reist naar *Frankryk*, alwaar by by de *Krooning* van den *Franschen Koning* met een *prachtigen stoet* verschynt, en de *Zeeuwsche Reuzinne*, over de welke een ieder zich verwondert, vertoont. Ontrent dezen tyd was alhier ook vermaard de *Spaarwouder Reus*, *Klaas van Kieten* genaamd. Groot gemor onder de *Landzaten* wegens de berhaalde buitengewoone en zeer zwaare *geldsvorderingen* door den *Graaf* gedaan,

daan , over welke verdrukkingen men zich hier' zeer luidruchtig uitlaat : en veelen weigeren in de geëischte beden te bewilligen , ten zy met beding van nieuwe Voorrechten. De Graaf doet zyn onwettig gezag in het Utrechtsche Bisdom gelden ; en dwingt de Utrechtschen , om den doorgebroken Lekkendyk , over den welken Hy tegens recht den Dykgraaf en Heemraaden aanstelt , te berstellen. Die van Dordrecht , door hunne te verre gaande invorderingen van het Stapelrecht by vele Steden in den baat geraakt , zyn in gevaar , om alle bunne Voorrechten te verliezen , iêrwyl de Graaf hun dat recht ontzegt en de uitgegeevene Brieven berroept : welke Geschillen wel worden bygelegd ; doch is aan die Stad echter naderhand door den Graaf dat Stapelrecht ontnomen. Nieuwe onlusten in Friesland , waarschyntlyk door het sullen van Schepenen te Stavoren , ontstaan ; doch , weinig tyds daar naa wederom verzoend. Groot aanzien en vermoogen van den Graaf van Holland : Die ook de Oostfriezen , die zo nu en dan wederom , door 's verdryven van 's Graaven Amptenaaren , als anderzins , binnenlandsche onlusten baden verwekt , door de wapenen dwingt , om zich aan Hem te onderwerpen. Zeer zwaare Brand te Alkmaar. Grootte Watersnood in Westfriesland , die aanleiding geeft tot 's Graafs bevel , om een Nieuwe Sluis in den Heer-Huigendyk te maaken. Graaf Willem koopt de Heerlykheid Altena. Zwaare overstromingen in Holland , en Zeeland ; doch voornaamlyk in Friesland , welken den Graaf noodzaaken , om een buitengewoone belasting te heffen van de Landen van Rhynland , Delfland en Kennemerland , die het minst baden geleeden , om daar



*daar mede de anderen, inzonderheid de Friezen, in bunne schade te ondersteunen. Oorlog tusſchen den Graaf van Holland en den Biſchop van Utrecht ontſtaan en wederom bevreedigd door bemiddeling van den Graaf van Gelderland. De Hollandſche Graaf draagt het gebied over Zeeland geheel en al op aan zyn oudſten Zoon, die ook enig gezag in Holland voert. Graaf Willem III. ſterft; en wordt opgevolgd door gemelden zyn oudſten Zoon WILLEM IV., die bygenaamd wordt de Goede. Hy wikkelt zich met Engeland in een oorlog tegen Frankryk, waar in de Hollanders en Zeeuwen hunnen Graaf niet, dan zeer ſchoorvoetende, volgden. Zwaare Brand te Dordrecht; tot welks vergoeding de Graaf aan die Stad enige nieuwe Voorrechten vergunt. Henegouwen wordt het toneel des Oorlogs met Frankryk. Gelderland tot een Hertogdom verheeven; deſzelfs Hertog met een gedeelte van Ooſtfriesland begunſtigd; en ook met het recht van gouden en zilveren munt te ſlaan beſchonken. De Hollandſche Graaf wordt Voogd van het Stift Utrecht; en neemt de Burgers der Stad Utrecht in zyne beſcherming. Beſtand tusſchen Frankryk en Engeland, en bunne Bondgenooten. De Graaf trekt, ten verzoeken der Ridderorde van St. Jan, na Pruiffen, om de ongelooſige Litthauwers tot het Chriſtendom te brengen; of (volgens anderen) ter bevordering van den Koophandel met de Ooſterlingen. Hy keert van daar te rug over Keulen; alwaar (zo ſommigen zeggen) aan Hem de Keizerlyke Kroon wordt aangeboden; doch door Hem geweigerd. Aardbeving in de Nederlanden. Graaf Willem doet uitspraak over enige in Gelderland gerezene onluſten. Hy begunſtigt Amſterdam met ver-*

*verscheide Voorrechten. Hy ziet zyn gezag gekrenkt in het Stift van Utrecht; tracht het zelve te berstellen, doet dien van dat Stift deswegens den Oorlog aan; en beleegert de Stad Utrecht met ene zeer aanzienlyke en groote Krygsmagt. Hy verpandt, tot goedmaking der kosten, enige Graaflyke goederen, onder het Zegel der Edelen, aan verscheide Hollandsche en Zeeuwfche Steden, die zich onderling verbinden, om elkander schade-loos te houden van den Borgtocht voor den Graaf gedaan; aldus hare eigendommen te verdeedigen; en hare wettiglyk verkreegene rechten te bewaaren; waar door zy allezins deeden blyken, geene Graaflyke, maar Vrije, Steden te zyn. Hy dus, door der Steden geld gesterkt, zet het zelve Beleg met allen nadruk voort. Bestand tusfchen den Graaf en die van Utrecht, onder zeer verneederende Voorwaarden voor de Utrechtschen, voorgeslagen en voor weinig tyds bewerkt. Dit Bestand geslooten zynde, trekt de Graaf na Friesland, alzo de Oost-Friezen al wederom tegens Hem wederspannig waren geworden. Hy, geland zynde ontrent Stavoren, wordt aldaar door de Friezen zo ruw ontvangen, dat Hy, in een bynaa den gantschen dag geduurd hebbend gevecht, met een groot getal Ridderen en zeer veel Krygsknechten, sneuvelde; zonder Kinderen naatelaaten; zo dat dus met Hem de Graaflyke Stam in het Huis van HENEGOUWEN is geëindigd.*

**VIERDE HOOFDSTUK, Begrypende de Graaflyke Regeering der Keizerinne MARGARETE; als ook van haare Zoonen, WILLEM V., Hertog van Beijeren; en van ALBRECHT, eerst, by de krankzinnigheid van zyn Broeder, den genoemden Hertog WILLEM, als *Ruwaard en Voogd*, en, naa aflyvigheid van Hoogsdenzelven, als *Graaf van Holland en Zeeland*, en *Fleer van Friesland*; tot op het overlyden van Hooggemelden Hertog ALBRECHT van Beijeren.**

*Hevige In- en Uitlandsche bewegingen over de opvolging in deze Graaffschappen ontstaan; waar uit vervolgens eerst zyn gebooren die Hoeksche en Kabeljauwsche Factien, welken, geduurende den zeer ongelukkigen tyd van bynaa één en een halve Eeuw, deze Landen geweldiglyk hebben beroerd, en waar in al veeltyds de woedende Partyen, door bunne wreede en goed- en bloed-vernielende bedryven, bunnent ontflooken moed aan Menschen, Steden, Kasteelen, enz. op ene verscbriklyke wyze gekoeld hebben. Voorzigtig en roemwaardig gedrag van die van Dordrecht. De Koning van Engeland, Eduard III., maakt aanspraak op deze Landen. Vrouw MARGARETE, oudste Zuster van den gesneuvelden Graaf, en gebuwd aan Keizer Lodewyk van Beijeren, wordt, als de oudste en naaste Erfgenaame dezer Landen, door haaren Gemaal, by Opene Brieven, met dezelve, als een Leen des Heiligen Roomschen Ryks bekleed, en als Graavinne erkend. Zy komt in deze Landen; wordt terstond alom met blydschap aangenomen, en als wettige Graavinne gebuldigd. Zy verleent aan verscheide Hollandsche en Zeeuwsche Steden veel nieuwe Privilegien, en bevestigt*

*rigt alle de vorigen. Zy belooft aan Amsterdam, Oudewater en Woerden, dat dezen nimmer van het Graaffchap van Holland zullen worden afgescheiden. Zy sluit een Bestand met den Biscbop van Utrecht. Keert weder terug na Beijeren. De Ketzer, als Leenheer, bevestigt alle de Privilegien en Handvesten, welken zyne Gemaalinne aan de verscheide Steeden, Vlekken, Persoonen, alsoanderzins, had geschonken; en belooft de Graaffschappen van Holland en Zeeland, en de Heerlykheid van Friesland niet te zullen scheiden, noch verdeelen. Ook benoemt de Keizer zynen tweeden Zoon, Hertog Willem van Beijeren, tot Opvolger van Vrouwe Margarete; en, dezen zonder kinderen overlydende, zynen derden Zoon, Hertog Albrecht, tot Opvolger van zynen Broeder, Hertog Willem; aangezien zyn oudste Zoon, dezer Hertogen oudste Broeder, van dezelve Landen op het plegtigste afstand gedaan had. De Keizerin, Vrouw Margarete, sluit een Verdrag met haar Zoon Hertog Willem, dat Zy, geduurende haar afweezen buiten deze Graaffschappen, niets zoude hebben te zeggen in dezelve; maar dat Hertog Willem als dan aldaar alléén Gouverneur zoude zyn. Zy draagt aan Hem de Graaffschappen van Holland en Zeeland en de Heerlykheid Friesland in eigendom op. Hertog Willem komt in deze Landen. Hy bevestigt verscheide oude Handvesten, en verleent enige nieuwe. Hy verzoent de Kennemers en de West-Friezen met de Graaflykheid, en herstelt dezelve in hunne vorige Voorrechten. Keizer Lodewyk sterft. Hertog Willem verkrygt het geheele Gebied over Holland, Zeeland, en Friesland; en zyn jongste Broeder, Hertog Otto van Beijeren, wordt gesteld in het bezit van het Burggraaffchap van Zeeland. Vrouw Mar-*

Margarete, voor zich zeker jaargeld, uit de inkomsten van Holland, Zeeland en Friesland, bedongen hebbende, neemt haar verblyf in Henegouwen. Nieuwe onlusten met den Bisschop van Utrecht ontstaan, doch worden wederom door een kort Bestand geëindigd. De Hertog sluit een langduurig Bestand met de Friezen: en een Verbond van Vriendschap en onderlinge hulp met den Hertog van Gelder. Hy raakt in twist over het Oppergezag dezer Landen met zyne Moeder, Vrouwe Margarete, die uit Henegouwen te rug komt, en alhier door zeer veel Edelen op nieuws wordt gehuldigd: terwijl anderen den Hertog getrouw bleeven. Hier uit ontstaan de verderfelyke Hoeksche en Kabeljauwsche partytschappen, welke dezen den Hertog en genen der Keizerinne Margarete begunstigten. De Hertog, trachtende zyne Moeder te ontmoeten, geeft het gebied der Graaffschappen wederom aan Haar over: doch, zich door sommigen hebbende laten omzetten, vatte Hy, weinig tyds daar aan, dit gebied weder op; 't geen Vrouwe Margarete en verbaasde en verbitterde. Zy poogt zich in 't bewind te herstellen en het zelve voor Haar te verzekeren door hulp van baren Schoonbroeder, den Engelschen Koning Eduard, die zich met alle zyne vermogens benaastigt, om, door een Verbond van Vriendschap, den Zoon en Moeder met elkander te verzoenen en dus die partytschappen uit de waereld te ruimen: doch vruchteloos. Vrouw Margarete wapent zig tegen baren Zoon, Hertog Willem; van wien Zy, die Hem eerst in een Zeesryd had overwonnen, in een tweede Zeesryd geheel verslagen wordt en genoodzaakt naar Engeland te wyken. De Hertog begunstigt de Oost-Friezen en bevestigt Stavoren in de haar te voren geschonkene Voor-

*Voorrechten. Hy wordt eindelyk wederom bevestigd met zyne Moeder, zo dat Hy de Graafschappen Holland en Zeeland nevens de Heerlykheid Friesland vredeig zoude bezitten, en Zy Henegouwen voor zich behouden, nevens een jaargeld, aan Haar door Hertog Willem te betaalen. Hertog WILLEM, nu als Graaf DE VYFDE van dien naam erkend, bevestigt de Handvesten der Stad Amsterdam. Begunstigt die van Goes in Zuidbeveland. De Keizerinne Vrouwe Margarete sterft. De Hertog beoorlooft op nieuws den Bisschop van Utrecht. Wreede daad van den Hertog, welke men als een eerste bewys van krankzinnigheid aanmerkt. De oorlog loopt ongelukkig voor de Utrechtschen, en wordt door een Vredesverdrag geëindigd. Hertog Willem verkrygt de Stad en Heerlykheid Heusden. Hy maakt een nieuw Verdrag met zyne Broeders, Lodewyk en Otto, om deze Landen vreedzaam te bezitten. Hy reist na Ergeland, en keert, na een kort verblyf, van daar weder terug. Hy bevestigt de Voorrechten van Heusden. Betoont der Stad Leyden verscheide gunstbewyzen. 's Hertogen Gemaalinne, Machteld van Lankaster, maatigt zich de regeering dezer Landen aan, wegens de zich van tyd tot tyd openbaarende krankzinnigheid van den Hertog. Hertog Albrecht, als vastgestelde Opvolger van zynen Broeder Hertog Willem, tracht zich insgelijks in het bewind te stellen. Die van Holland weigeren het gezag van 's Hertogen Gemaalinnete erkennen, om dat Zy ene Engelsche Vorstinne was, voor welker point d'honneur en al te grooten invloed in de regeering zy beducht waren, als te zullen strekken tot nadeel dezer Landen, welke méér en méér in bloei toeneemenden Koophandel de Engelschen door bunne geduurige roveryen,*

ryen, waar tegen de Hollandsche Graaven telkens Brieven van Suhadeverhaaling moesten verleenen, dagelyks poogden geheel te verderven; terwyl nog daarenboven de Engelschen gewoon waren, om in hunne geduurige Oorlogen met Frankryk de Hollandsche Graaven in te wikkelen, waar uit zy alléén, ten koste van het goed en bloed der Hollanderen, de voordeelen trokken en voor zich behielden. De Hertoginne Machteld verbiedt allen en een iegelyk zich met 's Lands regeering te bemoeien, op verbeurte van lyf en goed; en bedreigt den zulken met de ongenade van den Koning van Engeland. Zy geeft een bevel uit tegen Hertog Albrecht. Terwyl Vrouw Machteld en Hertog Albrecht twisten over het bestier dezzer Landen, blyft echter Hertog Willem nog in het bewind van dezelve; schenkt aan die van Leyden enige Voorrechten, en bewerkt, als gekozen Scheidsman, den Vrede tusfchen den Hertog van Brabant en den Graaf van Vlaanderen. Niet lang daar na toont Hertog Willem grooter blyken van krankzinnigheid: echter by tusfchenpozen, gelyk Hy dan ook aan die van 's Gravezande enige Voorrechten verleent. Terwyl men duchtte voor erge gevolgen van 's Hertogen toeneemende krankzinnigheid, zo werd Hy door 's Lands Staaften van het bewind der regeering ontzet, en eerst in 's Gravenhage onder verzeekerde bewaaring van sommige Edelen gesteld; en vervolgens naar Quesnoy in Henegouwen vervoerd. Nieuwe verwyderingen tusfchen Kabeljauwsche en Hoeksche Edelen en Steden over de verkiezing van enen Opvolger ontstaan; terwyl dezen den Hertog Albrecht, 's Hertogen Willems Broeder en reeds voorheen benoemden Opvolger; en genen, die zich te voren tegen het Vrouwelyk bestier der Keizerinne Margarete

\*\*\*

rele

rete zeer heviglyk hadden verzet, der Gemalinne van den krankzinnigen Hertog Willem, Vrouwe Machteld van Lankaster, het Landsbestier wilden opdragen. Deze verschillen worden nochtans spoedig bygelegd door een Verdrag, en Hertog ALBRECHT wordt tot Ruwaard en Beschermmer dezer Landen verkoozen. Hertog Albrecht sluit een Verdrag met zyne Heeren Broeders Lodewyk en Otto; en verkrygt, met toestemming dezer Landen, de Vryheid, om, ter voldoening van de aan zyne Broeders verschuldigde achterstallen, Wieringerland te verkopen aan Heer Jan van Egmond. Hy maakt Vrede met de Friezen; en sluit een Bestand met die van Stade. Door zyn gunst wordt Rotterdam het eerst met muuren omringd. Hy begunstigt de Hoekschen boven de Kabeljauwschen, 't welk by de laatste groote verbitteringen veroorzaakt. Hy tracht de regeering der Stad Delft te veranderen, welke Stad daarom openlyk tegen Hem opstaat; en Hy ook wedexom een heirvaart tegen die Stad beschryft, en dezelve beleegert; gelyk ze dan ook; na het uitstaan van een zwaar en bitter beleg, en het uitwyken eniger Edelen, door welke die Stad te voren was gesterkt, by Verdrag op zeer harde en onlydelyke Voorwaarden aan Hem wordt overgegeven; en dezelve Voorwaarden door den Gemeenen Raad, en de Steden van Holland en Zeeland zyn bevestigd geworden. In dezen opstand is ook Ryswyk begrepen geweest. De uit Delft geweeken Edelen wierpen zich in Heusden, en worden aldaar door den Hertog belegerd, geduurende een geheel jaar; en eindelyk in genade door Hem aangenomen, onder voorwaarde van een bedevaart na Jerusalem te doen. Des Hertogen loosheid in deze voorwaarde. Hertog Albrecht tracht den Koophandel alhier te bevorderen; en gebiedt de Gouwe vaarbaar te maken.



len. *Hy houdt de Geestelyken in bedwang: en zet een Parochiepriester te Amst. rdam af; en stelt enen anderen in zyn plaats. Hy maakt een Verdrag met de Stad Utrecht. Hy sluit een Verbond van onderlinge Bescherming met Hertog Eduard van Gelder. Middelburg staat op tegen den Hertog, en wordt van Hem belegerd. 's Hertogen onbepaalde Heerschzucht verwekt sommige Edelen en Steden tot opstand; waar onder de Stad Geertruidenberg, die met Hem wederom bevreedigd wordt; doch op bittere Voorwaarden. Aanmerking op dezelve. Oorlog tusfchen Gelderland en Holland ontstaan; doch binnen weinig tyds door een Vrede geëindigd. Zonderling voorval met Heer Otto van Arkel. Plegtige Vergadering te Geertruidenberg van de Baanrotfen, Edelen, Ridders, Knapen, Steden en Gemeenten der Graaffchappen Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland; dewelken verklaren, dat Philippa, Koningin van Engeland, geen recht op die Landen heeft; en dat Hertog Willem (thans krankzinnig) en na Hem Hertog Albrecht, de eenige wettige Bezitter der zelven was: en zenden Gezanten naar Engeland, om aldaar aan den Engelichen Koning deze Verklaaring te doen. Keizer Karel de IV. geeft den Bifchop van Utrecht het recht om geld te munten, zonder toestemming der Kerken. De vyf Kapittels van het Stift nevens de Stad Utrecht maken bepalingen op de Bifchoppelyke Regeering. Hertog Albrecht, van wien voor geld alles kon verkreegen worden, geeft vryheid, om Sluizen tusfchen Amfterdam en Sparendam, onder het opzigt der Heemraaden van Rhymland, te maken: en ontvangt voor die vryheid een rykelyk gefchenk van de Landzaaten. Oploop te Delft; door den Hertog gefild. De Hertog ficht te*

\*\*\* 2

Dord-

Dordrecht ene Vergadering van Kanoniken. Heer Otto van Beijeren, 's Hertogen Broeder, doet pleg-  
 tigen afstand van alle recht en eisch op deze Lan-  
 den niet alleen; maar ook op het Land van Voor-  
 ne en het Burggraaffschap van Zeeland; ten behoe-  
 ve van Hertog Albrecht. Aanmerking over dien  
 afstand. Hertog Albrecht sluit een Verbond van  
 Vrede en onderlinge Bescherming met den Hertog  
 van Brabant. Hertog Albrecht geraakt in Oorlog  
 met de Bloedvrienden vanden Heer van Enghuien,  
 welken Heer de Hertog had doen ontbalzen; en  
 onder wiens maagschap zich ook de Graaf van  
 Vlaanderen bevond: doch wordt door tusschenkomst  
 van den Koning van Frankryk en van den Hertog  
 van Brabant, onder gunstige voorwaarden voor  
 den oudsten Zoon van den ontbalzen Heer, we-  
 derom met hen bevreedigd. De St. Pankraskerk,  
 op het Hoogeland, te Leyden, wordt tot ene Col-  
 legiale Kerk verheven en met zekere Voorrechten  
 begunstigd. Hertog Albrecht, als zeer beersch-  
 zuchtig, gedraagt zich in alles reeds als volstrekten  
 Eigenaar en Bezitter dezer Landen, terwyl Hy al-  
 leenlyk derzelver Ruwaard, Voogd en Beschermmer, was.  
 De Edelen en Steden van Holland bevestigen de lyf-  
 tochtelyke gifte van de Stad en Landen van Heus-  
 den, en van nog enige andere goederen en Heer-  
 lykbeden, door Hertog Albrecht aan zyne Gemaalin-  
 ne gedaan. Verscheide Hollandsche Edelen, bun te-  
 genwoordig eigen belang bejaagende, in plaatze van  
 acht te slaan op der Ingezeetenen natuurlyke Vryheid  
 en verkreegen Voorrechten, welken die Edelen vrywil-  
 lig aan bunn kittelenden hoogmoed opofferen; be-  
 steeden alle hunne vermogens, om 's Hertogen zucht  
 naar een willekeurig gezag te koesteren en aantek-  
 zwecken, en helpen dus langzaamerhand het juk ma-  
 ken

ken en de kluisters smeeden, welken, in volgende tyden, alle de Landzaaten, en onder dezen dan ook veelen dezer Edelen Nakomelingen zo hard gedrukt en gekneld hebben. De Hertog regelt de Munt in Holland en Zeeland, en verleent den Munsteren enige Voorrechten. De Koopbandel neemt in deze Landen merkelyk toe; inzonderheid ook die in de Oostzee. De Koning van Zweeden, bespeurende, hoe ook zyne Landen daar door merkelyk werden bevoordeeld, geeft aan de Hollandsche Hanzésteden enige Voorrechten. De Friezen verlengen het Bestand met den Hertog. De Pestziekte woedt bevig in deze Landen, en inzonderheid te Utrecht; zo als ook in andere Gewesten van Europa. Verregaande onlusten tusfchen den Bifchop van Utrecht en enige Overysfelfche Edelen. De Hertog verleent aan de Stad Alkmaaren aanmerkelyk Handvest. Merkelyke aanwas der Konften en Wetenschappen hier te Lande boven andere Landen: en daar onder ook het maaken van Uurwerken. De Koning van Engeland verleent Vrygeleide aan drie Konstenaaren van Delft, om in dat Ryk het Uurwerkmaaken te komen oefenen. De Koning van Denemarken fluit een Vredesverdrag met de Hanzésteden en vergunt aan dezelve alle zodanige Voorrechten, als zy van den Koning van Zweeden hadden verkreegen. Onlusten tusfchen Hertog Albrecht en den Utrechtschen Bifchop ontstaan, doch, door bemiddeling van den Hertog van Gelder, bygelegd. Hertog Albrecht, zynen beerscbzuchtigen hoogmoed niet konnende beteugelen; en dus niet te vreden met den titel van Ruwaard, Voogden Bifchermer; verzoekt van den Keizer, om (niet tegenstaande zyn krankzinnige Broeder nog in leven was) tot onmiddelyken Graaf en Heer van Henegouwen, Holland, Zee-

Zeeland en Friesland te worden aangesteld; 't goen de Keizer aan Hem, met toestemming der Vorsten, Graaven, Baronnen en Staten des Keizer-ryks, bewilligt. Hy gebruikt echter dezen titel niet, dan enige jaren later. wanneer Hy den titel van Graaf en Ruwaard onverschillig gebruikt tot op het overlyden van zyn Heer Broeder, den krankzinnigen Hertog Willem: met die waarschynlyke reden, om dat dezer Landen Edelen en Steden zeer te onvrede waren met deze zyne aanstelling; by het leven van opgemelden zynen ongelukkigen Heer Broeder. Onlusten in Gelderland, welken door des Keizers gezag worden uit den weg geruimd. Hertog Albrecht verkrijgt, onder zekere Voorwaarden, enige goederen van den Keizer. Hy geraakt in Oorlog met den Utrechtschen Bisschop; welke wederom door een Vredesverdrag wordt geëindigd. Zwaare overstromingen in Zeeland; inzonderheid in Zuidbeveland; waar door ook de Zuidhollandfche Waard in groot gevaar geraakt, terwyl de Hertog verscheide beilzaame schikkingen ter berstelling en bewaaring der Dyken maakt. Zeer zwaare Brand te Schoonhoven. Onlusten tuschen Holland en Brabant gereezen; doch, weinig tyds daarna wederom bevreëdigd door de uitspraak van vyf Goede Mannen. Hertog Albrecht doet te Dordrecht munt en Plackemeeuwen, en reëlt derzelyer waarde. Oorlog tuschen den Heer van Brederode en den Heer van Egmond gereezen; doch, door 's Heriogen gezag wederom verzoend. Oproer te Haerlem; en de Oproerigen door Hertog Albrecht gestraft. Felle storm, waar door in Zeeland groote overstromingen ontstaan; veel Landen worden bedorven; en zeventien Dorpen

ge.

geheel en al verdrinken. Geldersche Onlusten. Hertog Albrecht sichts te Zierikzee een Vergadering van Kanoniken. Hy helpt den Graaf van Vlaanderen tegen de oproerige Gentenaars. Staatkundig gedrag van den Hertog hier in gebouden. Bylegging dezer Geschieden. Onlusten in bet Bisdom van Utrecht; 't welk de Hertog in zyne bescherming neemt; waar door Hy aldaar de rust herstelt. De Friezen en Groningers sluiten een Verbond van onderlinge bescherming en verdediging der Vryheid, om zich niet alleen tegen enen Uitbeemschen Vyand; maar ook tegen de listen en openbaar geweld van Hertog Albrecht in zekerheid te stellen. Hevige Geschieden tuschen enige Edelen en Burgers der Stad Leyden ontstaan. De Leydsche Burgers trekken onder bunne banier uit en bestormen bet Huis van Heer Floris van Alphen, Hertog Albrecht beslist dezen twist en straft de schuldigen. Groot gezag van 's Hertogen Gemalinne. De Hertog stelt de Ridderorde van St. Anthony in. Hy ontvangt van den Keizer de beleening dezer Landen. Die van Dordrecht doen aanstelling der Goede Luiden van Achten. Zy beoorlogen Zevenbergen en Gorinchem, om bet Moeren in den Grooten Waard; waar over zy door den Hertog worden gestraft; en vervolgens bet geschild over bet Moeren geheel afgedaan is. Die van Leyden besluiten ene jaarlyksche aanstelling van vier Raadsluiden te doen, bet welk door Hertog Albrecht wordt goedgekeurd; waar by Hy aan die Stad enige Voorrechten schenkt, en vryheid geeft, om dezelve te vergrooten en te versterken. De Heer van Zoeterwoude doet afstand van alle recht op een gedeelte van zyn Ambacht ten behoeve der Stad Leyden; welken afstand Hertog Albrecht be-

vestigt. Hertog Albrecht bevreedigt den Oorlog tusſchen den Hertog van Gelder en de Hertoginne van Brabant ontſtaan: doch deze, naderhand wederom op een nieuw ontſtoven, wordt door den Koning van Frankryk bedwongen. Die van Ter Schelling kopen van den Hertog vernieuwing van den Vrede voor ene goede ſomme gelds. Oorlog tusſchen den Heer van Arkel en den Heer van Vianen; wordt bevreedigt door Graaf Willem van Oostervant, 's Hertogen oudſten Zoon; en door den Hertog zelven en zynen Raad bevestigd: zo als ook de Nieuwe Onlusten aldaar wederom worden bygelegd. Hertog WILLEM, tot hier toe te Quesnoy in Henegouwen, ter zake zynen krankzinnigheid bewaard, ſterft; en wordt nu door zynen Broeder, Hertog ALBRECHT, te recht opgevolgd als wettig Graaf en Heer van deze Landen; die thans mede als zodanig wordt erkend; waar op Hy dan ook terſond de Handvesten en Privilegien der meeste Hollandsche Steden bevestigd en vermeerderd. Hy geeft aan die van Delft vryheid, om ene Vaart tot in de Maas te graaven, en Sluizen aan den Dyk te maaken; en dezen zyn het begin van Delfshaven geweest. Hy verlangt het Beſtand met de Friezen. Jan van Beijeren, 's Hertogen tweede Zoon, wordt Biſchop van Luik; waar na de Hertog aan Hem eed en hulde doet voor 't Graafſchap Henegouwen. Hertog Albrecht doet uitſpraak over het geſchil der Steden, en van den Heer van Arkel met de Stad Dordrecht nopens het Stapelrecht. Hy verlengt den Vrede met de Friezen op de vorige Voorwaarden. Aleid van Poelgeest, door den Hertog ſedertenigen tyd tot zyn Byzit genomen zynde, begunſtigt de party der Kabeljauwſchen. Hier door ontſtaat groote tweefpalt tusſchen dezen

en

en de Hoekschen; welke laaften besluiten deze Vrouw omtebrengen; en zulks ook volvoeren. De Hertog, zeer vertoornd over deze euveldaad, dagvaart de schuldaigen, die, niet verschynende, veroordeeld en gebannen worden. De meesten der schuldigen wyken uit het Land; en sommigen begeeven zich op het Slot Altena, 't welk de Hertog belegert; terwijl Hy beveelt de gebannenen te vuur en te zwaard te vervolgen; hunne goederen aanteflaan; en hunne Huizen te vernielen. Altena wordt aan den Hertog overgegeeven, en geslecht; terwijl de daar in beleegerd geweest zynde schuldigen, volgens de Voorwaarden, na 's Hertogenbosch worden geleid; en vaders met Graaf Willem van Oostervant na Brabant wyken. Graaf Willem wykt verder na Frankryk. Oorsprong der Stad Purmerende. Graaf Willem verzoemt zich met zyn Vader. Hy komt in den Haag; en tekent aldaar de vrystelling eniger Steden van het Dordrechtsche Stapelrecht, aan haar te voren door den Hertog verleend: als ook een Borgtocht voor de gebannen Edelen; met welken de Hertog zich in 't vervolg ook weder verzoent. De Hertog bevestigt de bezitting van de St. Pieters-Kerk te Leyden en hare goederen aan die van den Duitschen Huize. Hy sicht het Karthuizers-Klooster by Amsterdam. Schenkt die van Reimerswaal enige Voorrechten Geeft aan die van Haerlem vryheid, om de Brabanders en hunne goederen aantetasten. Zegt den Kooplieden van Duitschland alle de hun verleende Voorrechten op. Geeft den Schout van Delft vryheid, om de misdadigen buiten de Stad te vervolgen; als ook bevel, om losbandige Geestelyken te straffen. Bepaalt de magt der Geestely-

lyken, met verbod, van hun enige boeten te betalen; eer de Baillu kennis van de zaak genomen heeft. Bewilligt in het stichten van een nieuw Nonnen-Klooster te Amsterdam. Beveelt Woerden te bevestigen; en legt daar toe den Landen van Woerden ene schatting op; waar tegen zich die van Bodegraven met geweld aankanten, en daarom door Hem gestraft worden: met herbaald bevel tot het opbrengen dier Schatting. Hy geeft aan die van Woerden enige Voorrechten: Ook aan Geertruidenberg: en aan Gorinchem. Hy gebiedt ernstige toezigt te nemen op de Dyken in Zuidholland; en verbiedt het Veenen in den Grooten Waard. Hy stelt ordres op het Muntwezen, en regelt de waarde der vreemde Munten. Onrust en Oploop te Leyden over het aanstellen van Gilden; en waarschynlyk verdoorzaakt over de ordres by Die van den Gerechte dier Stad gesteld op de loonen voor de Ambachtsgezellen in het Volders-Gilde: 't welk door den Hertog wordt gestraft; en dus eindelyk gestild; na dat de Hertog daar uit zyn byzonder voordeel, waar by de onschuldigen het meeste moesten lyden, getrokken had. De Hertog geeft een Brief van Schadeverhaaling op die van Toscanen. Hy vermeerdert de Voorrechten der Stad Woerden; en ook der Stad Haerlem. Twist tuschen den Hertog en de Abdisse van Rhynsburg over de Heerlykheid Gheer, welke echter spoedig wordt bygelegd. De Hertog geeft zynen Zoon Jan, Elect van Luyk, het Land van Voorne, de Stad Briele, en alles wat daar toe behoort, tot zyn Erfdeel; in ruiling voor de Stad Oudewater, welke van de Graaflykheid van Holland niet mogt worden gescheiden; en voor het Huis te Rivier, met zyn toebehooren.

Hy



*Hy ſchenkt aan de Stad Dordrecht een byzonder Voorrecht. Hy ſluit zyn rekening met Heer Jan van Arkel, met byvoeging van wederzydsche Voorwaarden; en ſtelt nieuwe Thezauriers aan. Misſlag van enige oude Schryveren ontdekt. De Hertog begunſtigt die van Oude-water met nieuwe Voorrechten: als ook die van Haerlem: en die van Delft: gelyk mede den Abt en het Klooster van Egmond. Graaf Willem van Oostervant ſluit een Verweerend en Aanvallend Verbond met den Graaf van Kleef en zynen oudſten Zoon, tegen Otto en Jan van Arkel met hunne Medelanders. Aanmerking op dat Verbond. Hertog Albrecht geeft aan die van Schiedam enige Voorrechten. Hy beveelt aan die van Amsterdam, Enkhuizen en Grootebroek, om de Zuiderzee, het Maersdiep, en het Flie veilig te houden van Zeerovers. Hy ſluit een Verbond met de Hertoginne van Brabant tot rust van beider Landen. Hy doet de Veste van Weesp herſtellen. Geeft Brieven van Schadeverhaaling aan de Kooplieden van Amsterdam op den Hertog van Mekelenburg, en de Steden Wismar en Rostok. Veroorlooft die van Amsterdam, om zich ter Zee te verweeren tegen allen, die hen willen beſchadigen. Stelt nadere ordres op zyne Munten, en verbiedt alle vreemde Munten. Beveelt een weg te maken van Leyden onder Podikenpoel tot aan de Geest. De Biſchop van Utrecht ſluit een Verbond met de Friezen. Oogmerk van dit Verbond. De Groningers voegen zich by dit Verbond. Dezelve Biſchop ſluit een Verdrag met de Steden van Overyſſel. De Hertog begunſtigt die van Bergen op Zoom met vryheid van zyne Tollen. Hy geeft ook Tol-*

*Tolvryheid aan die van Haerlem voor het Hout nodig tot den Kerkbouw aldaar. Hy schenkt aan die van Alkmaar verscheide Voorrechten. Stelt de Stapel van Versche Visch te Naarden. Geeft aan die van Rotterdam enige Vryheden. Verheft de Kapelle te Purmerende tot een Parochie Kerk. Maakt Jan van Borselen, zynen Knecht, tot zynen Heraut, en geeft hem den naam Friesland. Betoont aan die van Edam zyne gunste: als ook aan het Hof te Crabbendike, onder zekere voorwaarden. Hy geeft aan de Koopluiden van Duitschland de vorige Vryheden weder; en regelt de Tollen met hen; waar van Hy echter die van Wismar; Rostok, en Mekelenburg uitsluit. Guy van Chastillon, Graaf van Blois, Heer van Gouda en Schoonhoven, verleent of verkoopt aan die Steden enige Voorrechten. Hertog Albrecht sluit een Verbond met den Hertog van Gelder en Gulik. Een gedeelte der Heerlykheid Raamsdonk wordt afgestaan aan de Stad Geertruidenberg, tot vergroting van hare Vryheid. De Hertog gelast aan die van Dordrecht, om alle staalen uit de rivieren en wateren van Holland en Zeeland te trekken en weg te doen. Stelt ene belasting op de Steur, Zalm, en Elft. De Graaf van Blois, als Heer van Texel, geeft aan die van Texel hunne Privilegien ten eeuwigen dage. De Hertog doet uitspraak over het geschil tuschen Monikendam en de Dorpen Randorp en Zuiderwoude ontstaan; en verleent aan die van Monikendam enige Handvesten en Vryheden. Ook geeft Hy aan enige Zeeuwsche Heeren de vryheid, om enige Polders te bedyken; met byvoeging van byzondere Voorrechten. Verbiedt den Ingezetenen van Katwyk aan Zee malkanderen, buiten's Lands in rechten te betrekken. Ontbiedt alle zyne Bailluwen, om met Hem te komen rekenen en betaling te doen. Hy beveelt aan de Overheid te*

Rot;

Rotterdam, om de Stad in rust te houden door het straffen van alle ongeregeldheden tot afschrik van anderen. Hy geeft aan den Gerechte van Haagambacht vryheid, om Keuren te maken. Verleent vryheid van Tollen aan die van Goedereede. Geeft ook aan die van Nieukoop enige Voorrechten: waar by Hy de dwinglandy en schraapzucht der Bailluwen van zynen tyd levendig afschildert. *Aanmerking over deze Schildery.* Die van Nieukoop moesten den Hertog voor de gifte dezer Voorrechten wel betaalen. *Aanmerking over dezelve gifte.* Op die zelfde wyze verkrygen die van Westvoorn van den Hertog vryheid van zyne Tollen. De Hertog beveelt de gevaaropende Dyken van Walcheren ten gemeenen kosten van dat Eiland te herstellen. Hy belooft ten eeuwigen dage vyf Heemraaden te zullen aanstellen in het Waterschap van Woerden; als drie uit het Land van Woerden en twee uit het Stift van Utrecht; en bepaalt dezer Heemraaden magt en gezag. De Overheid van Gouda geeft Kloosterrechten aan de Begynen aldaar. De Hertog geeft aan die van Delft enige roeden van zyn Marktveld aldaar, om te dienen tot een Kerkhof en 'er een Toren te bouwen. Hy vermeerderd de Voorrechten van de Heemraaden van Schieland, onder betaling van zekere geldsomme. Hy geeft aan enige Dorpen in Westfriesland vryheid, om Sluizen te leggen in Heer-Huygen-Dyk. Hy verkoopt aan Jan van Arkel de Zeeuwfche Leenen, welken de Graaf van Blois van Hem hield. Geeft aan Gillis van Kralingen zeker Duin aan de Zee gelegen in Zuidwyk, om aldaar een Buurt of Dorp te stichten, ook met het recht, om 'er een Hofvisch voor zich te heffen. *Aanmerking over deze gifte.* De Hertog geeft aan den Heere van Stein

Stein *vryheid*, om het Noord- en Zuidlandje by Maastrandsluis te bedyken; waar van hy het laage Gerecht van den Hertog zoude te leen bouden. De Stad Schiedam verkrygt van den Hertog, door afstand van den Heer van Mathenes, ene grooter *Vryheid*. Ook geeft de Hertog aan die van Brouwershaven *vryheid* van Tollen. Hy beveelt den Dyk in 't land van Altena te herstellen. Voorbeeld van 's Hertogen willekeurigen handel met den eigendom der Ingezetenen. De Hertog geeft aan de Nydorper - Schager - Wieringer - en Langedyker - Coggen enige *Voorrechten*. Aanmerking over dezeken. De Hertog schenkt aan die van Hoorn mede verscheide *Voorrechten*; vergroot bare *Vryheid*; en verbeetert de misbruiken in den *Rechtbank* aldaar: voor al het welke die Stad aan Hem een goede somme gelds betaalt. Aanmerking over deze gekofte *Voorrechten*. Hevige onlusten in Dordrecht ontstaan, en enige Ingezetenen deswegen gebannen zynde, doet de Hertog aan die Stad zekere beloften aangaande die gebanne personen. De Hertog belooft zyns bescherming aan den Abt en het Klooster van Egmond. Aanmerking over deze belofte. De Hertog beveelt, om de Sluis in de Noorderkaag, by Medenblik, te overpaalen met Elzepaalen tot weering van Doorbraak. Verpacht het Watergraafsmeer. Belooft aan die van Dordrecht en Geertruidenberg de Dykrechten tot het Land van Altena te zullen bouden en geene *vryheden* daar tegen te geven. Hy neemt voor, om de Oost-Friezen te beoorlogen, en roept alle zyne Onderdaanen uit Friesland te huis: Geeft aan Enkhuizen en Gommerkenspel zeker *Voorrecht*: Staat aan die van Ameland de onzydigheid toe; maakt een Bestand met de Friezen van Oostergoo en Westergoo; en stelt zich, geduurende dat Bestand in staat

staat, om den Oorlog tegens Hen met ernst voortzetten; zo als Hy zulks ook, terstond na bet eindigen van dat Bestand, volbrengt. Redenen van dien Oorlog. Onderzoek na die redenen. Onwaarschynlykheid der redenen door de oude Schryvers opgegeven. De waare reden was de vrees voor onlusten tuschen de floeksche en Kabeljauwsche Edelen. Mislag ontrent den tyd van 's Hertogen tocht in Friesland. Aanmerkingen over dien mislag. Tegenbedenking op deze Aanmerkingen. Wederlegging van deze Tegenbedenking. Zeker besluit nopens dien Mislag. De Hertog beveelt aan alle zyne Bailluwen, om den toevoer aan de Oostfriezen te beletten, en hen te Water en te Land te beschadigen. Hy verzoekt aan den Bisschop en de Steden van Utrecht; als ook aan den Hertog van Gelder, om den Oostfriezen geen toevoer te zenden: en geeft ook aan de Engelschen de vryheid, om op de Oostfriezen te water en te land te stroopen, en dezelve op alle wyze te beschadigen. Hy vergunt aan die van Haerlem verscheide Voorrechten. Ook aan die van Medenblik. Hy beveelt de Stroomen voor de uit de Oostzee t' huis komende Schepen te beveiligen tegen alle onderneemingen der Oostfriezen. Hy herstelt Alkmaar in baar oud Dykrecht. Geeft aan die van Naarden enige Landen, te voren onder Muiderberg behoord hebbende, te berechten. De Graaf van Blois geeft aan Westzanen en Krommenie Handvesten. De Hertog geeft aan Dirk van Borselen de Heerlykheid Schoot. Heer Jan van Beijeren; Eleët van Luyk, tracht den Geestelyken staat te verlaten, en dat Bisdom tot zyn eigen voordeel, aan enen anderen overtedoen; waarom dan ook het Geslacht van Brederode aan den Hertog belooft, om, indien Hy

be-

*bewerkt , dat Willem van Brederode tot dat Bisdom geraake , als dan den Hertog met de magt van dat Bisdom in alles te zullen bystaan ; en tevens alle de schulden van Heer Jan te voldoen. Aanmerking over dit voorval. De Hertog neemt Heer Jan van Heenvliet in zyne byzondere bescherming ; en vergunt hem groote en zonderlinge Voorrechten. Belegert Loevestein , het welk Heer Bruynstein van Herwinen , een Geldersman , en 's Hertogen Rentmeester van Zeeland Beöoster-Schelde had bezet , en die verder , aldaar zyne drie Zoonen in verzekering hebbende gebragt , na Gelderland was gewlugt : welk Kasteel eindelyk op genade aan den Hertog wordt overgegeven. Aanmerkingen over dit voorval. De Hertog geeft aan die van Enkhui-zen enige Voorrechten. Ook Vrygeleide aan enige Oostfriezen , om met Hem over Vrede te komen handelen. Hy stelt ordre op de Schotbaarheid der Landen. En beleent Heer Willem van Abkoude met het Slot en de Heerlykheid Goije. De Magistraat der Stad Delft maakt enige Keuren voor de Schuttery aldaar. Oudheid der Hollandische Schutteryen. De Hertog stelt Admiraals aan , en geeft hun bevel , om de Oostfriezen te beschadigen. Hy doet ene Sterkte op het Eiland Urk bouwen. Geeft aan enige Lombardhouders te Middelburg buitenspoorige Voorrechten. Aanmerkingen over deze ongeregelde Voorrechten. Hoorn wordt door den Hertog begunstigd. Als ook Heer Jan van Arkel. Insgelyks Haastrecht : en Geertruidenberg. De Hertog neemt Meerkerke en Thienhoven in zyne bescherming , en geeft dezelve Heerlykheid aan Heer Jan van Arkel. Aanmerking nopens die Heer-*

*Heerlykheid. Dood van den Graaf van Blois; waardoor zyne Heerlykbeden aan den Hertog vervallen. De Hertog tegeeft enige Ampten te Schoonhoven. Geeft aan die van Haerlem verlof, om een Verlaat in den Yssel te maaken. Vermindert de riemalen van Aalsmeer; en begunstigt die van Kullenborch. Hy belooft aan enige Steden van Duitschland, onder zekere voorwaarden, de schade, baar door zyne Uitleggers aangedaan, te vergoeden. Betoont zyne gunst aan die van Westzaanen: als ook aan die van Medenblik. Belooft aan zynen oudsten Zoon, Graaf Willem van Oostervant, om de aan Hem beweezene goederen in Henegouwen te verwisfelen voor Hollandfche of Zeelandfche. Schenkt aan Goes in Zeeland vryheid van het pondgeld van den Visch. Bevestigt de oude en geeft nieuwe Voorrechten aan Westzaanen en Krommenie. Bevestigt de Voorrechten van Gouda. Neemt de Sluis te Monnikendam aan zich: en geeft aan die van Broek de vryheid, om een Nieuwe te leggen. Begunstigt die van Nijedorper- en Schager-kogge met zekere Handveste tot nadeel van Hoogtwouder-Ambacht. Byzonderheid van deze Handveste. Aanmerking over dezelve. De Hertog besluit met een magtig Leget na Oostfriesland over te steeken. Beveelt de Hollandfche en Zeeuwsche Steden, om aan Hem daar toe het bepaald getal Manschap te zenden. Ontbiedt ook de Ridders met hunne Onderborigen: als mede de Leenmannen buiten 's Lands: insgelyk die uit het Stift Utrecht; en uit Gelderland. Aanmerking op dit groot getal van Leenmannen buiten 's Lands. Toepassing van die Aanmerking op den tegenwoordigen tyd. Graaf Willem van Oostervant verzoekt den Koning van Frankryk en andere Heeren*

ren om bunnan bystand. De Hertog doet ook een ontbod van Manschap uit den Lande van Altena; en van Heusden: en ontbiedt de bedonge Manschap van de Stad Utrecht. Dit laatste is waarschyndlyk te vergeefs geweest, om redenen. De Koning van Frankryk zendt enige hulp: ook de Koning van Engeland: als mede enige Duitsche Heeren en Vorsten. Grootte van 's Hertogen Leger. De Hertog eischt van de Hollandsche Steden enige Schepen, wel voorzien van leeftocht, om dit Leger over de Zuider-Zee te voeren: als ook van de Zeeuwsche Steden, om de Engelschen te haalen en na Vlislingen of Arnemuiden over te brengen. Hy vordert ook geld van de Steden, met belofte van het zelve te zullen weder geeven. Aanmerking over het groot getal Schepen. De Friezen van Weststellingwerf; Kuinere; en Oosterzeingerland onderwerpen zich aan den Hertog, en doen Hem hulde. Elendige toestand van Friesland in en voor dezen tyd. Oorzaak der verdeeldheden aldaar. Benaamingen der twee verdeelde Partyen. Voorwendzel van Vryheid strekte tot onderdrukking. Kwaade gevolgen van die geweldige verdeeldheden. De Hertog ontbiedt de Leenmannen en Welgeborenen, wel gewapend, in het Leger by Enkhuizen: als ook den derden Man van de Huislieden met Schepen en behoortlyk voorzien. Bepaalt den tyd van den overtocht na Friesland. Hevige twist in dat Leger tuschen de Engelschen en Hollanders, waar door wederzyds enigen sneuvelden; en welke twist door den Graaf van Oostervant met veel moeite gestild werd. De Hertog steekt met zyn Leger over na Friesland, en landt in de Kuinder. Goede raad van Juwe Juwinga; welke, tot nadeel der Friezen, wordt veracht. De Friezen worden van den Dyk en



en zyne Sterktens verdroeven. Vervolgens onder-  
 staan de Friezen, tegen den gegeven raad, om den  
 Hertog slag te leveren, en worden op de vlucht ge-  
 dreven. De Engelschen; uit de natuur steeds beet  
 op roof, zonderen zich van het overige gedeelte des  
 Lagers af, en trekken dieper landwaards in, met  
 oogmerk van daar een groten buit te baalen; doch  
 worden van de Friezen overvallen, en, op ene  
 versterkte hoogte gevlugt zynde, aldaar door de  
 zelven beleegerd; tot dat zy, op de bede van den  
 Hertog, door de Burgers van Delft zyn ontzet.  
 Stavoren wordt door den Hertog beleegerd en by  
 Verdrag overgegeven. Sommige Friezen baldigen  
 den Hertog. Aanmerkingen over de Voorwaarden  
 der overgave van Stavoren en der bulde van som-  
 mige Friezen. 's Hertogen schattingen en rechten  
 in Friesland vastgesteld. Aanmerking over zeker  
 Charter by den Heer Fr. van Mieris voorkomende.  
 De Overheden en Gemeente van Oostergoo en Wes-  
 tergoo verklaren, den Hertog en zyne Nakome-  
 lingen te hebben aangenomen voor Bannerheere van  
 Friesland; waarom Hy hun ook zyne Wetten geeft  
 en enige Vryheden schenkt. De Hertog zendt een  
 gedeelte van zyn Vloot na de Lauwer, om aldaar  
 te landen, 't welk Hem door de Friezen alsdoet  
 wordt belet. Hy dringt echter te Lande door tot  
 de Lauwer; versterkt Luinen; en neemt Dokkum  
 in. Is genoodzaakt met het Leger weder overte-  
 steeken na Holland. De Friezen staan tegen Hem  
 op. Verscheide Hollandsche bezettingen worden  
 overvallen en afgemaakt. Die van Groningen, en  
 inzonderheid Die van de Ommelanden, sieveren sterk  
 voor de behoudenis der Vryheid. Hertog Albrecht  
 begunstigt die van Amsterdam; en van Gouda; als  
 ook den Abt van Middelburg. Hy stelt Heer Ger.

\*\*\*\* 2

r,  
12

rit van Heemskerk aan tot zynen Kapitein te Stavoren. Begunstigt die van Westkappel; en van Steenberg; ook die van Uitgeest; en van Schoonhoven. Vermceerdert den ban van Abbekerk, ten nadeele van Opmeer en Ziberkerspel. Aanmerking over dat geval. De Hertog geeft aan die van Haerlem de Kostery. Hy beveelt der Overheid van Delft, om de baldaadige Geestelyken te straffen: en zulks met toestemming van den Utrechtschen Bischof; doch onder zekere bepalingen. Aanmerking over die bepalingen. De Hertog geeft aan die van Miserkooch en de Schermer zyne Tienden en Vischeryen in erfpacht; als ook nog verscheide andere Voorrechten. Aanmerking over de redenen dior gifte. De Hertog begunstigt, die van Graft: en van Tessel. Geeft aan enige Gemagtigden der Friezen de vryheid om by Hem in Zeeland te komen. Hy bepaalt het getal der Manschap, door de Hollandsche Steden te Stavoren in bezetting te houden. Die van Groningen en Ommelanden sluiten een Overeenkomst met den Bischof van Utrecht. Misflag der Geschiedschryveren ontrent het in dezen tyd gebeurde aangetoond. De Hertog geeft zeker Voorrecht aan die van Haerlem. Hy vernietigt het Stederecht van Noordwyk. Die van Westergoo zenden enige personen aan den Hertog, om met Hem te handelen. De Hertog verëenigt de rechtbanken van Oegstgeest en Poelgeest. Verleent grote gunsten aan Heer Jan van Arkel. Uitlegging en uitbreiding van den Zoenbrief van Hertog Albrecht met de Friezen van Oostergoo en Westergoo. De Hertog begunstigt die van Ouder- en Nieuwer-Amstel. Hy geeft aan Philips van Wassenaar, als Burggraaf van Leyden, het Gerecht weder. Hy neemt wederom voor, een tocht naar Friesland te doen.

doen. *Redenen van dit zyn voorneemen. Deze tocht heeft geen voortgang: waar van de waare redenen alleenlyk kunnen worden gegist. Aantekening van een verdochtzel van Joh. à Leydis nopens zekeren tocht na Friesland. De Hertog verlydt Arent van der Myl met het Ambacht van der Myl te verbeffen by versterf met een Merweedschen Heeſte. Onderzoek nopens den naam Heeſte. De Hertog geeft aan die van Hamburg veiligheid in zyne landen, met regeling bunner Tollen. Als mede aan die van Heusden verſcheide Voorrechten en Handvesten. Hy beleent Heer Coen van Oosterwyk met het Ambacht van Amſterveen: Ook Heer Gerriſ Camminga met Leeuwaarden, en drie Dorpen. Gedachten over de Voorrechten van het Geſlacht Camminga te Leeuwaarden. Aanmerking over die gedachten. Aantooning der oudheid van die Voorrechten. De Hertog beveelt Stavoren te ſterken; en de Oostfriezen, die een algemeenen opſtand hadden verwekt, te beoorlogen. Onderzoek na de redenen van dien Opſtand. Nadeelige gevolgen van den zelve voor den Hertog. De Hertog geeft vryheid, om de Volewyk te bedyken. Merkwaardig Verbond van den Biſchop van Utrecht met de Capittels, de Stad, en de Steden Amersfoort, Deventer, Campen, en Zwolle. Aanmerking op dat Verbond. De Hertog ſtelt den Heer van Brederode aan tot zynen Kapitein te Stavoren; en beveelt hem de Zeeroovers te ſtraffen. Beleent Heer Jan van Heemſtede met het Ambacht van Benthuiſen. Ontſlaat de Buuren van Oudorp van den laſt, om een Heemraad te hebben te Zaandam. Geeft by ene Handveſte verſcheide Voorrechten aan Tholen en Schakerlo. Hy beloofte Stavoren, in geval van beleg, terſond te onizetten. Die van Utrecht belo-*

ven den Oostfriezen geen toevoer te zenden: en ver-  
 krygen daar voor enige vryheid van den Hertog.  
 De Hertog en zyn Zoon Graaf Willem verklaren  
 de Handveste door Graaf Jan van Henegouwen aan  
 Zuidholland gegeven. Wat Wyzer, in deze Hand-  
 veste voorkomende, betekent. De Hertog beleent  
 Heer Jan van den Woude met het Ambacht van  
 dien naam: als ook met het Ambacht van War-  
 mond. Hy vermindert de riemtalén van Wierin-  
 gen; en geeft aan die van Woerden enige vry-  
 heid in den Rhyn. Hy geeft den gevangenen Frie-  
 sche Gyzelaars van Achtkarspelen vryheid, om in  
 Holland en Zeeland te woonen. Begunstigt die van  
 Heukelom; ook die van Heusden. Gelyk mede die  
 van Amsterdam. Insgelyks het Gasthuis te Rotter-  
 dam. Hy vergunt enige nieuwe Voorrechten aan  
 het Hoge Heemraadschap van Woerden. Als me-  
 de aan die van Westzanen en Krommenye. Hy  
 schenkt den Burggraaf van Leyden het Ambacht  
 van Wasfenaar en Zuidwyk. Gelast die van Kat-  
 wyk, om het verschuldigde Pondgeld aan den Heer  
 te betalen. Hy geeft aan die van Wyk op Zee  
 enige Voorrechten. Ook geeft Hy vryheid, om de  
 Oostfriezen en de Hamburgers te beoorlogen. Sluit  
 met die van Campen een byzonder Verdrag nopens  
 de schade, door hen, van zynentwegen in den  
 Oostfrieschen oorlog geleden, Aanmerking op dit  
 Verdrag. Hy beveelt het Kapiteinschap te Stavoren  
 aan Heer Henrik van Naaldwyk. Vermindert  
 de riemtalén van Valkenburg en Katwyk. Aanmer-  
 king deswegens. De Hertog regelt de Tollen te  
 Zierikzee. Bevestigt de Heeren van St. Jan in de  
 goederen van het Convent Porta Coeli te Middel-  
 burg. De Koning van Engeland neemt Heer Jan  
 van Brederode tot zyn Leenman aan. Aanmerking  
 over

over die daad van den Engelschen Koning. De Hertog geeft aan Floris van Borselen vryheid, om de Oostfriezen te beoorlogen. En schenkt aan die van Monikendam enige Voorrechten. Ook aan die van Haerlem de Visschery voor Sparendam. De Hertog beschryft zyne Steden, Ridders, en Leenmannen ten heirvaart tegen de Oostfriezen. Zyn oogmerk was om alles te vernielen, en dus die Vrye Volken onder zyn juk te doen bukken. Deze heirvaart heeft geen voortgang gehad; doch de Hertog eischt nader van de Steden en Bailluwen van Holland en Zeeland, om van elke twee riedtalen één gewapend Man na Stavoren te zenden, tot bescherming van die Stad. Aanmerking over dien uitgeschreeven en opgeschorten heirvaart, en over den toestand der Friesche zaken. De Hertog bepaalt de Hofdiensten van den Haag: en geeft aan die plaats enige Voorrechten en Vrybeden. Hy keurt goed zeker Verdrag van die van Leyden met den Burggraaf. Erkent die van Heusden vry van zekere Heirtocht. Regelt den dienst van zynen Hof te Delft. Van wegen den aanwas der Inwoneren binnen de Stad Leyden wordt aldaar het St. Pieters-Kerkhof, 's geen voor ruim zestig jaren reeds zeer veel was vergroot, nu andermaal, vermits de plaats, geschikt tot begraving der Lyken, veel te klein was, merkelyk, met 's Hertogen verlof, vergroot. Redenen van dien aanwas is de aanzienlyke bloei der Leydsche Draperie; welke in deze dagen zodanig is afgenomen, dat het aan een ieder, die zulks niet van naby beschouwt, byna ongelooflyk moet voorkomen. Tot deze vergrooting worden gebruikt een gedeelte der Graft ten zuiden van 's Gravenstein, boedonig het Gevangenhuis alhier wordt genaamd; en het geheel Begynhof van Pieter Simonsz,

monsz, welks Begynen elders verplaatst werden. Die van Dordrecht doen de Munsters, die te stout op hunne grote Voorrechten waren, zweeren, dat zy den Muntmeester, welken zy merkeelyk hadden beleedigd, of de zynen, voortaan niet meer zullen beschadigen of misdoen. De Hertog ontnceemt den Munteren, ter zake van hunne ongehoorzaamheid, de bun gegeven Voorrechten: welken Hy bun, met den Muntmeester verzoend zynde, naderhand weder geeft. Keure van die van Dordrecht ontrent de straf wegens lichte misdaden; en boedanigen onder dezelyen niet begrepen worden. De Hertog beveelt, dat de Heemraaden van den Grooten Waard in Zuidholland bun leven lang in dien dienst zullen blyven. *Aanmerking over die instelling.* Een Uitgors in Zeeland by Dreischieer wordt bedykt; doch blyft naamloos. De Hertog verzoent zich met Oudewater; en geeft aan die Stad enige Voorrechten. Onderzoekt de klagten door die van Zierikzee tegen die van Middelburg ingebragt. *Aanmerking over de wyze van dat Onderzoek.* De Hertog begunstigt die van Dordrecht met enige Voorrechten. Ook die van Hoorn. Als mede de Buuren van Groede; om byzondere redenen. Insgelyks die van Schoorl. Die van Oostergoo en Westergoo, met den Koning van Engeland een Vredesverbond gesloten hebbende, verzoeken daar van Opene Brieven en de afkondiging van hetzelfde; als ook des Konings bevel tegen het uithopen van Roofschepen uit de haven van Calais. De Hertog beschryft een driedubbele beirvaart, om na Friesland over te steeken. *Aanmerking over den tyd van den Arkelschen Oorlog.* Die van Amsterdam verkrygen voordeelige Voorrechten van den Hertog. Die ook het Ste Catharina - Gasthuis te Leyden met enige byzondere Voorrechten.

be-

*begunſtigt. En de oude Voorrechten van Schoon-  
 hoven bevestigts, en met enige nieuwe vermeerderd.  
 Ook begunſtigt Hy de Zusteren van Penitentie te  
 Delft. Hy ſluit een Vredesverdrag met de Oost-  
 friezen van Oostergoo en Westergoo. Aanmerkin-  
 gen over dezen Vrede. Hy vergoeds den Burgeren  
 van Utrecht de schade, door hen in den Frieschen  
 Oorlog geleden. Verligt den diens van die van  
 Pynaker. Begeeft het Maagdenschool te Haerlem.  
 Geeft aan Alkmaar nieuwe Voorrechten. Begiftigt  
 ook die van Noordwyk met een byzonder Voor-  
 recht. Aanmerking over het zelve. De Hertog  
 begunſtigt de Begynen te Haerlem. Ook geeft Hy  
 enige nieuwe Voorrechten aan die van Stavoren.  
 Hy beteugels het gezag der Geestelyken. Begun-  
 ſtigt die van Weesp. Aanmerking daar over. Hy  
 geeft aan die van Bergen, Heyloo, Oosdom, en  
 Limmen enige Voorrechten. En beloofst zynen Ka-  
 piteinen te Stavoren spoedige hulp en goede beta-  
 ling: en regels de voorwaarden van bunnens dienst;  
 met bevel aan den Burgeren, om zynen Kapiteinen te  
 geboorzamen. Ook doet Hy aan de Steden en  
 Dorpen ſchryven de Voorwaarden, op welken zy  
 hunne bezoldigden na Stavoren moeten zenden. De  
 Hertog begunſtigt die van Enkhuizen: en geeft  
 aan die van Woerden enige Voorrechten. Hy geeft  
 ook aan die van Drechterland; als mede aan die  
 van Hoogtwouder - Ambacht; by zyne Handvesten,  
 Dykgravenrecht en enige andere Voorrechten. Aan-  
 merking op de reden van deze Handvesten. Hy be-  
 gunſtigt die van Oudewater met een nieuw Voor-  
 recht. Verlengt den Vrede met die van Hamburg.  
 Oorlog van Hertog Albrecht met Heer Jan van Ar-  
 kel. Onderzoek naar het gene aanleiding tot de-  
 zen Oorlog heeft gegeven. De Hertog ſluit een  
 Ver-*

*Verbond met den Heer van Vianen. Geeft Vrygeleide aan enige Gelderſche Kooplieden, die zyne Vyanden niet waren. Neemt enige gelden te leen van de Stad Leyden; als ook van de Stad Amsterdam; en geeft aan dezelve Steden vryheid, om lyf- en erfrenten te verkopen. Ook neemt Hy enige gelden te leen van de Stad Rotterdam, aan dewelke Hy daar voor enige goederen en rechten te pand geeft. Hy gelast den Rentmeester van Noordholland, om geene Leenen, Jaarrenten; of Kleeders, te betaalen. Hy ſtelt Wouter van Matenisse en Goeswyn van Poel tot zyne Kapiteins te Stavoren, onder zodanige Voorwaarden, welken zyne geweldadige handelingen openleggen. Hy trekt in het Banvonnis door Hem tegen enige Stichtsche Luiden geveld; en ſluit met de Stad Utrecht een aanvallend Verbond. Ook ſluit Graaf Willem van Oostervant, ter zelfder tyd, een afzonderlyk Verbond van Vriendſchap met die Stad. Hertog Albrecht geeft aan de Stad Utrecht enige Voorrechten: en doet dien Brief door de voornaamſte Hollandſche en Zeeuwsche Steden bezegelen. Heer Jan van Arkel tracht Oudewater te verrasfen, 't geen Hem mislukt; doch Hy verövert Giesfenburg, en verbrands Alblasferdam en enige Dorpen in dien Waard. De berichten der oude Schryvers nopens het gebeurde in dezen Arkelſchen Oorlog zyn zeer verward en tegenſtrydig; als blykt uit de echte Charters. Hertog Albrecht doet zyn Leger optrekken na Gornichem, onder Hendrik van Wasfenaar. Hy neemt enige gelden te leen van Ter Goes; en van Zierikzee. Hy geeft aan die van Rotterdam enige Voorrechten. Hoe lang het beleg van Gornichem geduurd hebbe. Heer Jan van Arkel begeeft zich binnen Gornichem, om die Stad te verdedigen; staat*



staat de stormen af, en doet gelukkige uitvallen; waar in Hy enige Edelen gevangen neemt; welken Hy, op hun woord van eer, ontslaat, indien de Hertog hun Vrygeleide wilde geven, om wederom in de gevangenis te keeren; waar in de Hertog stemt. Graaf Willem van Oostervant doet Schoonerwoerd verwoesten. Hertog Albrecht breekt het beleg van Gornichem op. Heer Jan van Arkel valt in den Krimpener-Waard: en staat die van Dordrecht en van Schoonhoven. Die van Rotterdam en Schiedam verwoesten het Land van Altena. Hagestein wordt door Hendrik van Wasenaar belegerd; doch vruchteloos. Nieupoort wordt door Heer Jan van Arkel verbrand. Einde van dezen Veldtocht. Hertog Albrecht verëenigt Lutjebroek met Grootebroek. Hy staat een Kampgevecht toe, om de waarheid of onwaarheid ener beschuldiging te bewyzen; en, na dat Borgen voor de wederzydsche Kampvechters gesteld waren, bepaalt een dag tot het Kampgevecht. Korte Aantekening over dit oude Kamprecht. De Hertog stelt ordre op de bewaaring van Stavoren. Verlydt zyn Thezaurier Philips van Dorp met Duvenoorde. Vengroot de vryheid van Edam. Begunstigt Monikendam. Als ook Uitgeest; Akkerflood; en het Gevolg van Kennemerland. Doet uitspraak over twee Doodslagen, in Waterland begun. Hy begifst het Godshuis, den Tempel genaamd, gelegen by Heusden. Bewilligt in de Stichting ener Capelrie in de Oude Kerk te Delft. Geeft aan Schellinkhout het Poort- of Stede-recht; en nog enige andere Voorrechten. De Magistraat der Stad Leyden vestigt haar aandacht op de bewaaring van de achting en het aanzien der Lakenredery (thans helaas! in die Stad ineem beklagenswaardigen toestand) als toen aldaar in  
vol-

vollen bloei zynde; en maakt daarom, tot derzelver behoud, ene merkwaardige Keure tegen het verkopen van Gekrompe Lakenen. *Aantekening van de aanhoudende zorg der alstoen zynde Leydsche Magistraat tot voorstand en dankwekking dezer voortreflyke en andere zeer nuttige en voordeelige Neeringen en Handteeringen; en van verscheide Keuren in vroegere tyden daar toe door die loflyke Magistraat gemaakt.* De Paus doet ene bezending na de Nederlanden, om onderzoek te doen op 't gedrag der Geestelyken en Kloosterlingen. Hertog Albrecht neemt den Pauslyken Afgezant in zyne bescherming, en vergunt aan hem alle zodanige vyheden, als dezelve enigzins mogte begeeren. *Aanmerking over het zonderling gedrag van den Hertog in dit geval: waar in zyne kunst van veinzen uitblinkt: welke trouwlooze kunst een natuurlyke eigenschap van alle Vorsten is, tot koeftering der hun als aangeborene Heerschzucht; een eigendom, waar op zy alleen een aanspraak schynen te hebben; waar tegen zich des alle Vrygeboren Zielen moeten wapenen en steeds op bunne boede zyn.* Hertog Albrecht verlydt Heer Jan van den Woude met de Heerlykheid van Warmond, door Hem als nu verbest tot ene Hoge en Vrye Heerlykheid. Hy verleent Heer Coen van Oosterwyk vergifnis van 't geen deze tegen Hem mogt hebben misdaan, zonder enige melding van desz. ljs misdaad. *Aanmerking over der Vorsten wispeltuurig gedrag.* De Bailluwen van Delfland en van Schieland stellen Dirk Jan Doedynszoon aan tot Schout van Nootdorp. Amstelveen wordt door Heer Coen van Oosterwyk verkocht aan 's Hertogen Gemaalinne, welke de Hertog dies met dat Ambacht verlydt; als ook met het Ambacht van Sloten, en Oostdorp, met het Huis te Schoten; en met

met het Vroongors te 's Gravenham; mede aan Haar door denzelfden Heer Coen van Oosterwyk verkocht. Bedenkingen over deze hier gemelde gebeurtenis. De Nakomelingschap mag aller Vorsten daaden onpartydig beoordeelen. Vermaaning voor alle Vorsten, en die in hoogheid zyn gesteld, om in hun gedrag steeds het waare welzyn der Ingezetenen oprechtelyk te behartigen, met voorbyzien van allen eigen belang; en om nooit iemand te verongelyken; op dat hunne nagedachtenis in zegening moge zyn; en nimmer tot een vloek worde. Aanspooring voor alle Burgers en Ingezetenen dezer thans Vrye Nederlanden ter bescherming hunner Vryheid, niet alléén tegen de zo listige als geweldadige aanslagen, tot benaadeeling dier Vryheid, van alle heerschzuchtige Uitbeensche of Inlandsche Vorsten en Overbeden; maar ook tegen het invoeren van alle onwettige en onbetaamlyke onderdrukkingen van dwingende, en met allen recht gehaatte, Aristocraten. Pligt der Vorsten en van alle Overbeden, om zich by den Landzaat te doen beminnen en eerbiedigen. Hertog Albrecht bewyzt zyne byzondere gunsten aan Jonkvrouwe Lysbeth van Aspendelf en haren Echtgenoot Wynand van Aernheim. Bevestigt de Vryheid van Brouwershaven. Misflag van den Heer Fr. van Mieris nopens de jaarteekening der Keuren van deze Zeeuwsche Stad. De Hertog verleent Brieven van Schadeverhaling aan drie Middelburgsche Poorters tegen de Schotten: als mede aan nog een ander Poorter van die Stad tegen den Hertog van Bretagne. Hy geeft den Ingezetenen van Castricum; Heemskerk; en Velzen, twee aanmerkelyke Voorrechten. Aanmerking over deze 's Hertogen handelwyze (den Hoilandschen Graaven meest al eigen) in het schenken van zo me-

*menigvuldige Voorrechten, welken de Ingezetenenaan Hemrykelyk betaalden, zo dat dezen daar door derzelver vry eigen goed zyn geworden, en bet dus aan hen vrystaat, om alle die Voorrechten tegen allen en een iegelyk, wie hy ook zy, die hun van dezelve op enigerleye wyze willen berooven, met alle bunne natuurlyke vermogens, te verdedigen. Aanhoudende, doch smeulende, onlusten te Haerlem. Aanmerkelyk Charter van Hertog Albrecht, waar by Hy order stelt op de regeering dier Stad, tot demping van alle onlusten; en wyders enige andere punten, tot verdere bewaaring der rust aldaar, regelt; en welk Charter, zo wel in het Groot Charterboek der Graaven van Holland; als in de Handvesten, Privilegien, enz. van de Stad Haerlem, gebrekkig voorkomt. De Hertog verzoent zich met Symon van Zaenden. Hy geeft enige Dyk-Sluis- en andere rechten aan den Zeevang. Verzoent zich met die van Purmerende en van Waterland. Verbiedt aan die van Amstelland, om Turf van Beesten-Mest te maken. Heer Philips van Wasenaar, Burggraaf van Leyden, verzoent zich met die Stad, en geeft aan dezelve het recht, om Keuren, aangaande den Rhy, te maken. Beschryving van het oudste recht dier Stad en van den Burggraaf, ieder afzonderlyk aankomende; en waar uit het recht van den Burggraaf zyn oorsprong had. De oudste Handvesten, der Stad Leyden, door de eerste Graaven uit den Hollandischen Stam, reeds voor het begin der dertiende eeuw gegeven, worden thans belaaft niet gevonden. Klaas Lembeke, wonende te Flensburch in het Hertogdom Sleeswyk, verklaart aan Hertog Albrecht den Oorlog by een merkwaardigen Brief. De Hertog betuigt het te grote gezag der Gees-*

telyken in Zeeland; en vergunt den Ingezetenen de  
 vryheid, om den Proviforen en andere Geestelyke  
 Rechteren met geweld te wederstaan. Hy stelt  
 twee nieuwe Secretarissen der Stad Zierikzee aan.  
 Doet uitspraak over het gefchil van een nieuw ge-  
 graven Watergang in de Parochie van Cruiningen.  
 Vergunt aan die van Moogkarspel Stederecht; ver-  
 eenigt hen met Broek; en geeft hun te faamen eni-  
 ge goede Voorrechten. Hy stelt Henrik Willems-  
 zoon Uten-Broek aan tot de waarneeming van  
 zyn Herberg in den Hage; en tot zyn Zeevonder  
 te Scheveningen. Doet uitspraak over een verſchil  
 aangaande het Schoutamp van Purmeren. De  
 Burggraaf van Leyden, in eerder tyd, met die  
 van Amsterdam verdragen hebbende wegens den  
 aan Hem verſchuldigten Tol; en dat Verdrag door  
 den Hertog bevestigd zynde; wordt naderhand  
 door een volgenden Burggraaf zyn recht op Am-  
 ſterdam, uit hoofde van dat Verdrag, by toeftem-  
 ming van den Hertog, verkoft aan Heer Floris  
 van Alkemade, die dat recht aan de Stad Amster-  
 dam kwyſcheldt. De Hertog geeft aan die van  
 Amsterdam de vryheid, om de oproerige Weevers  
 en Volders uit de Stad te bannen. Onderzoek naar  
 de oorzaak dezzer oproeren; waarschynlyk geſpro-  
 ten uit misnoegdheid over het loon dier Ambachts-  
 gezellen; waarentrent de Graaven verſcheide mad-  
 len ordres hebben moeten ſtellen en bevelen geven,  
 zo als daar van veele voorbeelden, voornaamlyk  
 in de Stad Leyden, by welker oude Keuren deze  
 loonen op verſcheide wyzen zyn bepaald, voor ban-  
 den zyn. De Hertog geeft aan die van Heusden;  
 als mede aan die van Muiden; enige Voorrechten.  
 Ook geeft Hy Vrygeleide aan verſcheide perſonen,  
 door zyn Land, en by zyne Vrienden. Hy doet uit-  
 ſpraak

*praak in de ontsaane geschillen tusſchen Gool- land en Naarden. Verklaart de Stad Schoonhoven en het Slot aan zyne Gemaalinne in lyftocht te be- ben gegeven. Hy en zyn Zoon, Graaf Willem, verbinden zich onderling, om, zonder beider toe- stemming, geen Vrede met den Heer van Arkel te maken. De Hertog belooft aan die van Heusden de Handvest in 't verkiezen der Regeering aldaar te zullen houden. Geeft aan de Scheepmakers te Haerlem ene byzondere gunst; welke Hy, weinige dagen daarna, weder intrekt. Hy ſchenkt aan die van Naarden enige nieuwe Voorrechten; en be- vestigt tevens de oude Handvesten. Floris van Al- kemade verkoopt den Burggraaf van Leyden de Hoffſtad Podikenpoel; die, naderhand, dezelve aan Hertog Willem den VI. opgedragen hebbende, door dien Hertog wederom met dezelve is verlydt. Historiſche Beſchryving van deze Hoffſtad, gelegen in Rhymland onder het Ambacht van Oestgeest na- by de Stad Leyden. Dezelve is naderhand ver- anderd in een Juffrouwen-Klooster, en genaamd: Sinte Marie-Poel; of Onzer Lieve-Vrouwen-Poel. Geſchiedverhaal van dit zeer ryke Klooster, in de bekende Beeldstormery van 't jaar 1566. verwoest, wanneer daar uit enige koſtbaarheden en ſchone Altaarſtukken werden gebragt in bewaring der Leydſche Regeering en aldaar nog beruſten. Ver- volgens zyn de goederen van dit Klooster geſchikt tot onderhoud der Hollandſche Academie te Ley- den. Hertog Albrecht verleent aan twee Poorters van Weſkappel Brieven van Schadeverhaling te- gen de Schotten. Ontſlaat die van Waterland van het houden van den Ouden Dyk, en begunſtigt Hen met enige Voorrechten. Misſlag van den Heer Fr. van Mieris. Bevrydt enige perſonen van den dienſt,*  
*'s Gra-*

's Gravendienst genaamd. Engel Pieterzoon, Schout van den Hage, verdraagt met zyne naaste Magen over de erfnis zyner natelatene goederen voor zyne Bastaarden; welk Verdrag de Hertog bevestiget. Nadere omschryving van dien door de Hertsogen Albrecht en Willem den VI. hoogstbegunstigden persoon. Hertog Albrecht breidt de Vryheid en het Rechtsgebied van de Stad Leyden merkelyk uit: welke uitbreiding door Heer Philips, Heer van Wassenaar, Burggraaf van Leyden, wordt bevestigd, zo verre dezelve zyne Ambachtsbeerlykheid Ooestgeest betreft. Aanmerking van den Heer Fr. van Mieris over deze beide Brieven, zo van den Hertog, als van dien Burggraaf. Kort Verhaal van 't Convent of Klooster Lopfen; ook wel Sint Hieronymus-Dal genaamd; naby Leyden gelegen hebbende; vervolgens aan die Stad afgeslaan; en vernietigd: wyders een gedeelte van deszelfs Landeryen aan het Sinte Catharina-Gasthuis te Leyden geschenken, en naderhand wederom door die Stad ingehomen, binnen hare muuren gebragt en geschikt tot de Groote Beestenmarkt aldaar. Hertog Albrecht geeft aan Symon van Zaenden de Ambachtsbeerlykheid Oostzaanden. En aan die van Waterland en Zeevang enige aanmerkelyke Voorrechten. Als ook aan de Gelanden op den Noordveen. En nog aan die van Edam en van den Oorgate. Hy geeft ook aan Heer Hugo van Heenwille de vryheid, om een Klooster te sichten te Rugge, in het Land van Voorne; en verleent dat Klooster met enige Voorrechten. Aantekening nopens dat Klooster. De Proviforen van den Bisschop van Utrecht gaan zich merkelyk te buiten in de oefening der Geestelyke Rechten; en worden daarom door het Volk in Zeeland gevangen genomen en weggejaagd: des Hertog Albrecht een

\*\*\*\*\*

Ver-

*Verdrag aangaat met den Bischof van Utrecht tot bepaling van het Geestelyk Rechtsgebied. De Hertog verleent aan drie Poorters van Delft Brieven van Schadeverhaling tegen die van Sint Omer. Hy geeft, by zyn leven, het Land van Voorne aan zynen Zoon, Heer Jan van Beijeren, verkozen Bischof van Luik en Grave van Loon; onder zekere jaarlyksche uitkeering. Begunstigt die van Scoudee in Zuidbeveland met een vrye Week- en Jaarmarkt. Verzoent zich met den Heer van Bergen op den Zoom nopens een ontstaan verskil over de Tollen. Neemt Aelbrecht Nagel; Dirk Poes; en Vop Jansz. in zynen dienst, om te Stavoren te leggen. Geeft bevel tot herstelling van het Slot te Geertruidenberg. Verleent aan die van 't Land van Heusden groote Voorrechten. Aantekening nopens een gebrek in die Handveste, zo als ze by den Heer Fr. van Mieris; en in de Nieuwe Beschryving der Stad Heusden; wordt gevonden. Einde van den Arkelschen Oorlog door den by Hertog Albrecht getekenden Vrede, met tusschenspraak van 's Hertogen Zoon, Heer Johan van Beijeren; Eleet van Luik. Mislag der Geschiedsbryveren nopens den rechten tyd van het einde dezès Oorlogs. Byzonder beding by dien Vrede, betreffende de Stad Utrecht en het Land van Vianen. Hertog Albrecht bevestigt de vrybeden der Werklieden in de Hollandsche Munt. Hy vergeeft aan die van Monikendam bunne betoonde wederspannigheid. En legt aan Florens Aelbrechtszoon Bol zekeren jaarlykschen loon toe voor zyne diensten, dewelken dus lange waren onbeloond gebleven. Aanmerking over deze gebeurtenis. Voorrecht onzer tegenwoordige gelukkige tyden, waar in niet meerder, als wel eer, enige Vroon- of Heeren- diensten plaats hebben,*



ben, en wy dus niet kunnen genoodzaakt worden, om iemand, 't zy Drost, 't zy anderen geweldigen Heeren, ten dienst te staan, zonder daar in toe te stemmen; of daar voor behoorlyk beloond te worden.

*Aanmaaning aan alle Vrygebooren Nederlanders, om voor 't beboud bunner Vryheid met allen ernst en iever te waaken: en in hunne waakzaamheid steeds te gedenken aan de bittere rampen hunner Voorvaderen, die hun bloed hebben uitgestort ter verkryging dier Vryheid, welke wy thans nog (God lof!) genieten. Deze Vryheid is onschatbaar, en gaat alle rykdommen verre te boven: doch zy wordt helaas! te weinig geacht. Onze geduurige verpligting om God voor dit waardste geschenk te danken en dezelfs ongeschonde beboudenis van Hem te smeeken. Gevaarlykheid van alle Rénboofdige Regeeringen. Gelukstaat van dit Vrye Gemeenebest, waar in de Oppermagt den Oudsten, Vroedsten en Besten van het Vrye Volk is toevertrouwd naar het voorschrift der Grondwetten; en aan welken allen, die met enig gezag bekleed zyn, steeds verandwoording schuldig zyn. In Nederland moeten de Wetten alléén regeren. Alle zorgeloosheid in de bewaaring der Vryheid ernstig te vermyden. Voorbeeld in de oude Trojanen. De Eendragt is hier allernodigst. Deze alléén kan ons bewaren voor alle Overbeersching. Deze, gepaard met der Burgeren moed en dapperheid, strekte aan Sparta tot een genoegzaam Bokwerk. Eendragt was wel eer de onverwinbare sterkte der Verëenigde Grieksche Staaten; welker Vryheid door Tweedragt is verlooren. Dus heeft het ook zo magtige Rome zyne Vryheid verlooren door lafheid, zorgeloosheid, en Tweedragt; en zich moeten onderwerpen aan het aangemaatigd gezag van éénen zyner Medeburgen, die zich tot hun Dwingeland.*

\*\*\*\*\* 2

op.

opwierp; en kunne Vryheid met voeten vertrapte; terwijl de laffe Romeinen Hem bedankten voor zyne getrouwe zorg: Dit Romeinsche Gemeenbestondervond het gevaar van aan den alleén het oppergebied over 's Lands Krygswolk te vertrouwen. Die in een Burgerstaat te groot en te magtig is, schaamt zich een Burger en een Onderdaan te zyn. Hy poot op alle wyzen Tweedragt te zaaijen, zich op die wyze boven de Wotten te verbessen, en de Vryheid te onder te brengen. De Vorstlykheid en de Vryheid toch zyn onverzollyke zaken. Het is dan aller Burgeren pligt te waaken voor de Vryheid en voor ons Vaderland, waar aan wy alles, naast God, schuldig zyn. Opgave der zware Vaderlandsleide; en breede uitweiding over dezelve; en de pligt aller Ingezetenen, hoe zich daar ontrent te gedragen. Het lofelyk voorbeeld onzer Voorvaderen natevolgen, en, by 't gebruik van alle omzigtigheid, de wapenen aan te gorden, om, ter verdediging van het Vaderland, ten fryde te trekken en goed en bloed voor de Vryheid opteofferen, zonder op vreemde en gehuurde Krygsknechten te vertrouwen; door dazen toch wordt de Dwinglundy gestyft volgens het zeggen van Periander; en de voorbeelden van vorige tyden. Hoe men het vreemde en gebuurde Krygsvolk steeds moet aanmerken; en de Militaire Jurisdictie beschutten. De Romeinsche Krygsknechten, met hunnen Oppersten Veldheer C. Julius Cæsar aan hun hoofd; baakten alléén naar de verandering der vastgestelde VryeRegeelingsvorm; en rusteden niet voor dat zy daar in hun doel hadden bereikt en de geheele Burgerlyke Vryheid te onder gebragt. Gewapende Krygsbenden zyn steeds verscbrikkelyk; ook zelfs in allerleye Staaten: dit is gebleken niet alléén in het Romeinsche

sche Keizerryk; maar zelfs eertyds in het Russische Gebied, toen de Strelitzen aldaar nog onles naar hunnen wil beschikken: en blykt nog hendaags in het Ottomaanische Ryk, daar de Janitzaaren dikmaals den hoogen Turkschen Raad of Divan, waar in die magtige Keizer alijd voorziet, doet bevoen. Het is een hoofdgebrek in alle, maar inzonderheid in Vrye Staaten, dat men het Krygsvolk niet genoeg in teugel houdt; en dit Hoofdgebrek bevestigt al veelmaals de waarheid van dit zegen, dat ieder Volk zyne elge Tyrannen vormt. De eerste pogingen van het Krygsvolk tegen de Vryheid met krachts te wederstaan, op dat het kwaad niet voortkruipte en te bevig worde. Vergelyking van een Menschelyk Lighaam met het Politieke Lighaam van een Gemeenebest. Hoedanig de zucht tot waare Vryheid behoort te zyn. Opwekking van de Vrye Nederlanders om bunne Vryheid op alle wyzen te bewaaren, op dat dezelve niet voort eeuwig verloren gaad. Der Burgeren en Ingezetenen oefening in den Wapenhandel daar toe hoogstnodig. Eene gewapende en wel geöefende Burgery is de eenigste steunpilaar der Vryheid; en dus is der Burgeren Wapenöfening de voorhaamsle bunner hoofdplicht; naardien bun dit pand van God is geschonken, en daarom ook met alle bunne vermogens, gepaard met ernstige gebeden om de Godlyke hulp en bystand, moet beschermd worden. Des Schryvers verontschuldiging over dese zyne breedvoerige Aanmerkingen en uitweidingen, welken alleen aan een rein Vaderlandsch en Vrybetellievend hart hare geboorte verscbuldigd zyn, en daarom (zo de Schryver vertrouwt) aan een Vaderlandlievend Lezer niet onaangenaam zyn zullen. Eendragt is wi behoud der Vryheid ons aller noodzaak-

\*\*\* 3

bykst.

lykst. *Plegt van allen 's Lands Burgeren en Inwooneren. Toepassing van de genoeg bekende Spreuk tot bewaaring der tegenwoordige Regeeringsvorm, welke lofwaardiger zoude zyn geweest in den mond van den Onderdrukker der Romeinsche Vryheid, indien Hy dezelve gesproken en zyn gedrag daar naar geregeld had, eer Hy zich met geweld op den troon der Vryheid plaatste; maar welke nu het schandelyk gedrag en van dien Spreker en van allen, die zyne voetschappen drukken, als onrechtvaardig veroordeelt. — Eerste Verlenging van den Vrede met Heer Jan van Arkel door Hertog Albrecht getekend. De Hertog geeft aan twee zynner Dienstknechten van zyn dagelyksch Huisgezin den tienden penning van allen Visch, ontrent Vlis-singen en Jersikeroort door Kreedmen gevangen. Rhieder-Waard wordt, met 's Hertogen goeddun-ken, bedykt. Heer Jan van Arkel blyft den oorlog voeren tegen die van Utrecht en den Heer van Vianen; die beiden zich beklagen over Hertog Albrecht; en grote verwoestingen in de Arkelsche Landen, zonder zelfs 's Hertogen gebied te ontzien, aan-rechten; zo als ook Heer Jan van Arkel in het Stift van Utrecht alles te vuur en te zwaard verdelgt; en zelfs de Haven of Sluis, genaamd de Vaart, niet spaarde: 't welk door den Utrechtschen Bischof, die niets vyandigs tegen Hem had ondernomen, zeer euvel wordt opgenomen. Aante-kening nopens deze plaats. De Utrechtenaars en de Heer van Vianen doen den Hertog weten, dat zy in den Vrede, door Hem met den Heer van Arkel geslooten, niet willen begrepen zyn: waarom de Hertog aan den Heer van Arkel de vryheid geeft, om dezen van Utrecht en van Vianen te beschadigen; ook door zyne Landen: en geeft daar door aanleiding tot voortduuring van dien Oorlog: zelfs*  
ge.

geduurende den tyd van nog twee en een halve jaaren. De Hertog neemt de Zusters der Derde Orde van St. Franciscus in zyne Bescherming. Hevige Storm en zwaare Overstromingen in Holland en Friesland. Aantekening nopens dezen Storm en de daar uit voortgekome ne gevolgen. In de Purmermeer wordt een Meermin of Zeewyf gevangen. Breedvoerige Aantekeningen nopens dit Verbaal. De Hertog, die te voren reeds bevelen had uitgegeven, om de Zype te doen bedyken, welken echter als toen onuitgevoerd waren gebleven, bezessende het groot gevaar, waar in het Land stond te geraken, indien de Zype langer onbedykt bleef, poogt met meerder iever die bedyking door te dryven; en dringt aan op het houden van ene Vergadering der Staaten, die ook vervolgens tot die bedyking besluiten; en tevens allen den Heemraadschappen ernstig gelasten, om toe te zien, dat het Land niet somtyds door verzuim worde in gevaar gebracht. Deze Bedyking heeft echter alstoen ook geen voortgang gehad. Doch is deze in volgende tyden gedaan door Jonkheer Willem van Beijeren, Bastardzoon van Hertog Albrecht. De Hertog gelast allen Steden en Dorpen, om Heer Floris van Alkemade in het Kapiteinschap te Stavoren op alle wyzen te helpen. En dagvaardt die van Zuidholland over de bezorging der nodige Manschap te Stavoren. 's Hertogen Gemaalin bevestigt alle de Handvesten der Stad Schoonhoven. De Hertog beveelt een Apotbeek in den Hage te houden. Aanmerking over het niet verlengen van den Vrede tuschen den Hertog en den Heer van Arkel. Heer Johan van Beijeren, 's Hertogen jongste Zoon, bevestigt de Privilegiën der Stad Briele en van den Lande van Voorne. De Hertog vergunt aan de

*Stad Edam een aanzienlyk Voorrecht. Verlicht de zwaare H-sdiensten van die van Pynakker. Hy verklaart te willen, dat de persoon, voortaan tot Parochie-Priester van Rugge te benoemen, niet zyn een Waereldsch Priester en geen Kloosterbroeder. Bevestigt de verruiling van de Kostery der Stad Rotterdam tegen een Capellerie in de Stad Brielle. Hy verzoekt allen en eenen iegelyken, om den Lombardier der Stad Middelburg, die, ter zake van zyne misdaden, uit allen's Hertogen Staatich was gebannen met verbeurdoerklaring zyner goederen; te beletten, om de Burgers van Middelburg, of hunne goederen en bezittingen, te bekommeren. Aanmerking over dit geval; en der Vorst's onbetaamlyk gedrag jegens sommigen tot onderdrukking van veele anderen binner Ingezeten. Tweede Verlenging van den Vrede met Heer Jan van Arkel door Hertog Albrecht gegeven. De Hertog beleent Willem van Dongen met het goed van de Zwaluwe. En ook Engelbert, Graaf van Nassau, als Voogd van zyne Vrouw, met de Hollandische Leenen, door Heer Jan van Polanen, Heer van der Lek en Breda nagelaten. Aanteekening oegens den groten rykdom van dezen Heer Jan van Polanen, en dezér zynér Dochters Afkomelingen; naardien alle zyne goederen door het huwelyk van dien Graaf Engelbert zyn overgegaan in het Huis van Nassau, welk daar door het eerst tot zyne grote magt en rykdom is geslaegen in deze Nederlanden; terwyl dit Huis zyn oorsprong heeft genomen in Duitschland, en zynen naam ontleend van het oude Stam-Slot en de Stad Nassau, gelegen in de Weiterau, zynde een gedeelte van den Westphaalschen Kreits: Ook is vervolgens dit Nassausche Huis nog in meerder aanzien gekomen door de zeer ryke ehtis van Philibert de Challon, Prins*

Prins van Oranje, die zynen Neef Reinter, Graaf van Nassau, aanstelde tot zynen eenigen Erfsenaam in dat Prinsdom en alle zyne andere Heerlyke goederen, onder die voorwārde, dat Hy, verlaaiende den naamen wapenen van Nassau, voortaan met zyne Erven en Nakomelingen allēn zoude gebruiken den naamen wapenen van Challon; zo als ook wyders deze René de Challon, Prins van Oranje, by zyn kinderloos overlyden, tot zyn eenigen Erfsenaam heeft aangesteld zynen Neef Willem van Nassau, in de Geschiedenissen genoeg bekend met den naam van Willem den Eersten, Prins van Oranje: Gelyk dan nog dit Huis van Nassau geen minder luister verkregen heeft door de gewigtige bedieningen van het Eerste Staatsdienarschap, en het Hoogste Bevelhebberschap over der Souveraine Nederlandsche Staaten Krygsmagt, zo te Water als te Lande; welken dan het zelve van tyd tot tyd door de verscheide Staaten der Vrye Onafhanglyke Republiek van de Verenigde Nederlanden zyn opgedragen en by volgende tyden Erfelyk verklaard geworden: Verscheide Vorsten uit dat Huis, welks luister met de grootheid der Republiek ryst of daalt, hebben aan die Republiek groote diensten betoond; doch dezelve zyn ook door die Republiek altyd rykelyk en wel beloond getworden. Hertog Albrecht vergeeft aan de Stad Edam het tegens Hem misgaane in een oploop; en bekent wegens die gunste voldaan en betaald te zyn. De Vrede wordt volkomen gesloten tuschen den Hertog en Heer Jan van Arkel; voor den tyd van vier jaaren. De Hertog verleent dien van Hoogkarspel en Lunkebroek enige aanzienlyke Voorrechten. Hy neemt voor een nieuwen Gouden munt te slaan; en spreekt daarover met de Afgezondenen der Steden, welken aanneemen zulks aan 't beoord der Regeering,

gen, die ben tot het houden van deeze Raadplegingen gezonden en gemagtigd hebben, over te geven. Ook schenkt Hy aanmerkelyke Voorrechten aan die van Graft. Philips, Heer van Wassenaar, Burggraaf van Leyden, het Ampt van Krytwaarder te leen houdende, draagt het zelve op aan Heer Jan van Woude. Beschryving van dit Ampt van Krytwaarder, en van deszelfs oorsprong in de Kampgevechten; van welk Kamprecht hier ook nog het een en ander wordt vermeld. De Hertog geeft aan Alyd Willem Gherysz Dochter enige Landen, gelegen in het Ambacht van Rotterdam, tot een vry eigen goed. Aantekening nopens de Stad Rotterdam. De Hertog verleent den Huize Kroonestein, gelegen naby Leyden; een byzonder Voorrecht. Hy vernieuwt voor die van Strye, mond de by hen verlorene Brieven van hun verleende rechten en vryheden. De Kooplieden van den Duitfchen Hanze zenden Brieven van Dankzegging en Borgtocht aan den Hertog, voor de terug gave der goederen in zyne Landen geborgen. De Hertog verleent Vrygeleide door zyne Landen aan die van Utrecht, welken naar de Antwerpsche Markt wilden trekken. De Friezen beginnen den Hertog met een nieuwen oorlog te dreigen; waar over de Hertog beraadslaagt met de Gemagtigden der Steden: aan welken Hy, ter zelfder tyd, ook klaagde over de Bruidsgave, die de Hertogin van Brabant, als een schuld, van Hem eischte; en Hy begeerde, dat de Steden Hem hierin zouden helpen. De Hertog beschryft wederom een Dagvaart, in dewelke Hy aanboudt by de Steden, dat dezen die schuld der Bruidsgave op zich zouden neemen, 't welk de Steden volstrekt a slaan; terwyl zy tevens met den Hertog raadpleegen over het zenden van Volk naar Friesland;



land; en ook naar Gornichem; om aldaar de rust te bewaaren, en tegens allen overval op zyn boede te zyn. De Hertog geeft Vrygeleide aan enige Afgezonden van Ter Schelling, om met Hem te komen spreken. De Gemagtigden der Kooplieden van den Duitschen Hanze, enigen der geborgene goederen ontvangende, beloven naar de overigen, nog vermist wordende, geen nader onderzoek te zullen doen. De Hertog vergunt aan Schout en Schepenen van Dordrecht (en zulks alleen uit zonderlinge gratie) de vryheid, van een Vonnis te mogen wyzen over twee gevangen Doodslagers. Aanmerking over dit geval en 's Hertogen gebruikte taal: en vergelyking met den tegenwoordigen gelukkigen toestand van dit ons gezegend Vaderland, waar in wy als nog onze geheiligde Voorrechten mogen gebruiken, zonder daar toe de genade en toeflemming van enig Vorst te moeten verzoeken, naardien de Wetten alleen hier gebiedten. De Hertog sluit een Verdrag met Heer Floris van Alkemade en Willem van Gent, om zyne Kapiteinen te zyn te Stavoren; en gelast aan die van Hoorn, om hun deswegens te voldoen. Onbetaamlyk gedrag van den Hertog jegens Heer Jan van Arkel: aan welke oorzaken zulks zy toe te schryven, is wel onbekend; doch mischien wel te gissen; of aan 's Hertogen boogmoedigen aart; of aan de listige handelwyzen van Graaf Willem van Oostervant. Heer Jan van Arkel zendt een groten Klagtbrieff aan den Hertog; en verzoekt, wegens het hem aangedaan ongelyk, recht en herstel. Gevolgen van dit voorval. Nieuwe onlusten en hevige berouerten te Haerlem ontstaan: in dewelken verscheide aanzienlyke Mannen worden doodgeslagen: waar over de Hertog een zeer groot misnoegen opvat; en aan de Magistraat dier Stad gelast,

last, om alle de schuldigen te straffen met een bannissement uit 's Hertogen garriche gebied; en zulks ten eeuwigen dage, op straffe van de dood; met bevel aan allen zynen Bailluwen, Schouten, en Rechteren, om zich naar dit zyn gebod te gedragen; en ook het Gerecht van Haerlem in alles behulpzaam te zyn. Ook beveelt Hy aan het Gerecht van Haerlem, om nog zekere drie personen te bannen voor den tyd van tien jaaren. De rust bier door niet hersteld zynde, komt de Hertog te Haerlem; alwaar, in zyne tegenwoordigheid, nieuwe en zeer hevige onlusten ontstaan; om dewelken wederom een zeer groot aantal van Muijemakers van onderscheiden rang en staat ten eeuwigen dage gebannen worden, niet alléén uit die Stad; maar zelfs uit alle de Landen van 's Hertogen gebied. Aantekening van dit gebeurde met alle de omstandigheden, het zelve hebbende, verzeld, beweezen uit de Opene Brieven aen aangaande door den Hertog gegeven. Door dit nieuwlyks aldaar ontstaan oproer wordt de door den Hertog voorgenomene verzoening, ter welker sake Hy zich in persoon binnen de Stad Haerlem had vervoegd, verboderd; welke ook eerst veel jaaren na 's Hertogen dood heeft plaats gekregen. Oploop te Amsterdam, over 't welk drie voornaame Burgers, dior Stad zyn onthalsd; en enige andere schuldigen voor den Kerkelyken Rechter des Bischops van Utrecht werden betrokken. Twist tuschen die van Haerlem en die van Amsterdam ontstaan, in den welken het Huis te Heemstede wordt geplonderd en verbrand. De Hertog begunstigt de Stad Monikendam met enige goede Pourreshten. Raadslieden werden in de Oude Brieven veelryde ge-

genaamd, welken men thans Burgemeesters noemt. De Hertog schryft den Steden van Holland en Zeeland van, om met Hem nu Stavoren te trekken. Hy geeft *Vrygeleide* aan Gerard Keizer, om allerhande Munstlof na Dordrecht te mogen voeren. Ook geeft Hy *Vrygeleide* aan enige Oostfriezen, om enige weinige dagen te Stavoren te blijven: Hy vergeeft aan die van Hoorn al 's geen zy tegen Hem misdään hebben: en vergunt aan hen enige goede Voorrechten. Hy vaardigt enige Brieven af tot verbod van het verder moeren in den Wildenmoer: Reguleert de zaaken der Munt en der Wisfelaars. De Engelschen plonderen, volgens hun eigen en natuurlijk karakter (ook daarom de Wilden in Europa genaamd) het eiland Cadfant; 's welk weinige jaaren te voren een gelyk lot van die Natie had ondergaan; en deze plondering der Engelschen wordt door de Graavinne van Vlaanderen (scheon ten onrechte) gewrooken op de Hollanders en Zeeuwen; met wien die Graavinne zich echter kort daar aan wederom door een *Vredesverdrag* verzoent: De Hertog verbiedt op het strengste aan allen en een iegelyk, om voortaan te moeren en turf te delven in den Wildenmoer. Verleent die van Weesperkarspel verligting in hunnen dienst. Geeft *Vrygeleide* aan enige Oostfriezen, om te Stavoren te komen. Hy is onvergenoegd over enige punten in de Handvesten van Kennemerland. 's Hertogen Kamerling Jorgen wordt door Hem aangesteld tot Knaap van alle zyne Wildernissen tuschen de Maas en de Zype, zonder enige andere Wedde, dan alleenlyk jaarlyks eenen Rok, tot dat 'er een der Knapen van zynen Hou

*Hout overleeden zy; welk Ampt men thans noemt Meesterknaap van den Lande van Holland. De Hertog stelt zeer strenge ordres tegen den uitvoer van enig geld uit zyne Landen; nochtans onder dit voorbehoedzel, dat zyne Onderzaten hier in niet onrechtvaerdiglyk mogten worden behandeld. Hy vergunt den Schout van Reimerswaal de vryheid, van, by afweezen van den Baillu, 't Baillusampt waar te neemen. Verbiedt dien van Schoonhoven en anderen, bunne Nabuuren, omenigen acht te slaan op de Brieven van den Heer van Vianen. Geeft enig kort Vrygeleide aan die van Ter Schelling. Verleent sommigen verlof, om te Rotterdam wapens te dragen. De Schout van Dordrecht wordt doodgeslagen; en terstond door den Hertog een ander aangesteld. De Hertog vernieuwt het Verdrag met Heer Floris van Alkemade en Willem van Gent wegens het Kapiteinschap te Stavoren: en beveelt zynen Rentmeester in Zeeland, om hun deswegens te voldoen. Hy schenkt nieuwe gunstbewyzen aan Heer Klaas Kervink van Reimerswale. Gelyk Hy ook zyn gunst betoont aan Heer Dirk van Borselen. 's Hertogen Gemaalinne stelt ordres op het herstel der Dyken in Rhymland. Onderzoek der redenen, waarom zulks door den Hertog zelven niet zy gedaan. De Hertog geeft de Kluize en Kapel te Duenschoten aan Broeders van St. Franciscus. Onderzoek naar de plaats, waar deze Kluis of Kapel hebbe gestaan. Heer Jan van Beijeren, Elect van Luyk, belooft aan de Stad Briele, den Stroom de Ghote niet te bedyken. Aantekening nopens dien Stroom de Ghote, eertyds de voornaamste Diepte aan de Stad Brie-*

Briele, wanneer de Koophandel en Scheepvaart in die Stad bloeiden; en nopens de schade door dezès Strooms verlanding aan die Stad overgekomen. De Hertog beweelt allen zynen Tollenaaren, om te bezetten en te bekommeren de Poorters van de Stad Reimerswaale in Zeeland, wegens het benadeelen der Kinderen van Henrik Janszoon van Oosterlande. Hy vergunt aan 't Gerecht der Stad Haerlem, om t'elken vierendeel jaars met de klokke Vrede aftekondigen. Stelt een Castelein van zyn Huis en Slot te Medenblik aan. Vrede tusfchen den Hertog en Enno Edzardszoon, Hoveling te Norden, en deszelfs Broeder Hara, gesloten. De Hertog verbiedt, by een ernstig Placaat, allen woeker en voorkoop in Kennemerland. Hy begunstigt der Begynen van 's Gravenzande. Verleent aan die van Ameland de neutraliteit in den Oorlog tegen de Oost-Friezen. Vermindert de Riemtalen van die van Waterland. Zeer bevigè Storm uit het Noorden en zwaare Waterfloed, voornaamlyk in Vlaanderen en Zeeland; waar door veele Polders in Vlaanderen zyn verdronken. De Hertog vermeerdert de Voorrechten, door Hem aan die van den Rhieder-Waard te voren gegeven. Hy begunstigt dien van Nieukoop. De Hertog en zyn Raad nevens Hem doen Uitspraak over zeker verskil tusfchen die van Overleker-Ambacht en die van Drechterland; waar naa Hy dezen laatsten enige gunsten bewyft. De Heer van Zevenhuizen sluit een Verdrag met de Stad Gouda nopens de Geërfden in Zevenhuizen. Aanteekening nopens dit Verdrag. Raadplegingen over het maken van ene Opening by Catwyk, zo dat de

de Rhyn aldaar mogte uitwateren in Zee: en onderzoek door enige Gemagtigden der Stad Leyden gedaan over de mogelykheid van ene zodanige onderneming en over de vruchten daar van te wachten. Deze Raadplegingen zyn van geen, immers van geen goed gevolg geweest. Breedvoerige Aanteekening nopens deze Opening en al het geen daar ontrent van tyd tot tyd is verricht en beraadslaagd van dien tyd af tot op dezon tegenwoordigen tyd toe; met melding der ernstige Bedenkingen over het Bedyken van een gedeelte der Haerlemcr-Meer; als ook met een wensch naar een heilzaam Besluit, eer het kwaad ongeneeslyk worde; en tevens met een bericht, hoe 'er alle mogelyke voorziening tegen den aanwas van deze Meer van tyd tot tyd wordt gedaan: waaron trent de Stad Leyden zich steeds zeer veel heeft laten geligen zyn: als ook, wat 'er zy van ene voor ruim tweehonderd jaren te Catwyk gemaakte en daar na weder toegestopte Opening, en de daar toe gediend hebbende Gräft, thans onder den naam van het Mallegat bekend; doch in vroeger tyd genaamd: de Nieuwe Vliet: en, in de Keuren van het Hooge Heemraadschap van Rhynland: de Nieuwe gegravene Waterlofinge tot Katwyck; met ene Aanmerking nopens het verstand der Keuren, van deze Gräft sprekende. Het Land, genietende een volle rust en aangenaame Krede, (een geluk zeldzaam onder de Graaflyke Regeeringen) wordt daar in gestoord door den dood van Hertog Albrecht, oud zynde LXXXIV. jaaren; na dat Hy deze Landen had berecht, geduurende den tyd van ontrent xxxi. jaaren als Ruwaard; en van ruim xv. jaaren als Graaf en Heer.

Het

*Het Lyk van dezen Hertog wordt begraven in den Hage, by zyne eerste Vrouwe. Aantekening nopens den juistten sterfdag van dezen Hertog. Zyne eerste Vrouwe was Margaretha van Bryge, dewelke, Hem zeven Kinderen gebaarde hebben- de, stierf. Aantekening nopens deze Vrouwe. Voor deze Vrouwe bad wylen Hertog Albrecht ene prachtige Grafsombe opgerecht. Deze Hertog nam tot zyne tweede Vrouwe Margaretha van Kleef, dewelke zyne kinderlooze Weduwe is gebleven. Onderzoek naar den juistten tyd van dit tweede Huwelyk. Onzekerheid, of het Huise te Kleef, naaby Haerlem, gebouwd zy voor Haar; of voor Vrouwe Aleid van Kleef, die Gemaalinne was van Graaf Dirk VII. Deze Graavinne Margaretha van Kleef stichtte het Klooster der Predikheeren in den Hage. Aantekening nopens dit Klooster, welks Kerk als nog in weezen is. Zy regeert Holland, by afwezigheid van baren Styfzoon, Hertog WILHELM VI; (dewelke zyn Vader als Graaf en Heer was opgevald) en dat wel in zynen naam en op zynen last: ook met veel beleid en voordeel voor dezen baren Styfzoon. Deze's Hertogen Weduwe sterft; en wordt begraven in de Kerk van 't door Haar in den Hage gestichtte Klooster. Korte Historiesche beschryving der lastgevallen van de zeven Kinderen, door wylen Hertog Albrecht uit zyn eerste Huwelyk verwekt; waar in veele byzonderheden voorkomen; en tevens gemeld wordt, hoe het Huwelyk van dezen Hertogs tweede Dochter, wiens Gemaal op ene schandelyke wyze door last en in 't byzyn van den Dauphin van Frankryk vermoord werd,*

\*\*\*\*\*

*den*

den grondslag heeft gelegd tot die groote magt en aanzien, waar toe het Huis van Bourgondien; en wederom naa het zelve het Huis van Oostenryk; in deze, ibans van allen Vorstlyk juk en Graaflyk gezag verlost, en tot nu toe (GODE zy lof!) nog Vrye Nederlanden is ge-  
steegen. Ook heeft wylen Hertog Albrecht nog naagelaten twee Natuurlyke Zoonen, Willem en Adriaan; waarschynlyk geteeld by Jonkvrouwe Aleid van Poelgeest; welke wordt beschreeven; en tevens verder onderzocht, of zy dezzer Heeren Moeder zy geweest; als mede, of 'er nog meerder Natuurlyke Zoonen door dezen Hertog zyn naagelaten. *Aanmerking over soortgelyke Vorstelyke Boeladien, welken, zo wel in vorige tyden als nog in onze dagen, plaats hadden. Van deze twee 's Hertogen Natuurlyke Zoonen sterft Heer Adriaan van Beijeren, die Schout van Dordrecht was, en de zyde van zyne wettige Landvrouwe, Vrouwe Jacoba van Beijeren, Gemaalinne van Hertog Jan van Brabant, volgde tegen de onwettige onderneemingen van baren Oom, Hertog Jan van Beijeren, trachtende, Haar van haar wettig Erfgoed, met geweld van wapenen, te ontzetten; in de verdediging van zeker Blokhuis, te Papendrecht, tot benaauwing der Stad Dordrecht door gemelden Hertog Jan van Beijeren ingenomen; opgeworpen; wanneer deze Jonkbeer Adriaan, met alie zyne Manschap, wordt doodgeslagen, en het Blokhuis aan de vlammen opgeofferd. Doch, Jonkbeer Willem van Beijeren, 's Hertogen andere Natuurlyke Zoon, werd de eerste Heer van Schagen. Aantekening nopens deze niet onvermaarde plaats;*

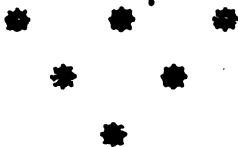


plaats; en de dapperheid en trouw, zo der Ingezetenen van deze plaats; als der beroemde Vryheidlievende Burgeren van Alkmaar; in de oude en laater Geschiedenisfen van ons Vaderland steeds met allen lof gedacht; welker trouw en dapperheid alle's Lands Ingezetenen behooren na te volgen, en daarom zich in den Wapenbandel zonder ophouden te oefenen, op dat zy mede hunne woonplaatsen, haardsteden en altaaren tegen allen Vyandelyken aanval zouden kunnen verdedigen en dus de Vryheid, 's Lands dierbaarst pand, tegen alle Inlandsche en Uitlandsche Onderdrukkers, beschermen: Hier toe is der Burgeren vrywillige Wapenhandel het geschiktst middel; voorgescreeven in dezer Nederlanden Tractaat van Unie. Onderzoek, wanneer deze Jonkbeer Willem met de Heerlykheid van Schagen is begiftigd; welke Hy begunstigt met verscheide Voorrechten. Deze Jonkbeer Willem wordt door Hertog Philips van Bourgondien met veele weldaaden overlaaden. Hy was een vroom en godvruchtig Heer. Deed het Adelyke Slot van Schagen, 't welk hier kortelyk beschreeven wordt, bouwen; als ook, voor de eerstemaal de Zype, in de nabyheid van het Dorp Sint Maarten, bedyken. Aantekening nopens deze Bedyking, en het daarontrent van tyd tot tyd voorgevallene: Deze Jonkbeer Willem is tweemaal gehuwd geweest; en heeft in zyn eerste Huwelyk geteeld drie Zoonen en twee Dochters: Ook heeft Hy nog ene Natuurlyke Dochter naagelaten: en is in een zeer hogen ouderdom, met allen roem, overleden. Wylen Hertog Albrechts Natuurlyke Dochter, welker Moeder onbekend is, is getrouwd geweest

met Heer Barthout van Assendelf, Ridder, eerste Heer van Assendelf, welke kinderloos is overleeden. Aantekening van deze Heerlykheid Assendelf. De Boedel van wylen Hertog Albrecht is bevonden met onbetaalbare schulden te zyn bezwaard; waarom de Hertoginno Weduwe verplicht is geworden, om denzelven met de voet te schooten. Beschryving der plegtigheid in zoodanige gevallen gebruikelijk, zo wel in Holland, als in andere Nederlandsche Landschappen. Dit lot viel, ter dezer tyd, ook andere Doorluchtige Weduwen te beurt. Zulks bewyzt, dat de Nederlandsche Vorsten geenzins zyn geweest oppermagtige en willekeurige Heeren; maar in tegendeel, dat dezelve (even als andere's Lands Ingezeten en Burgers) verplicht waren aan de Wetten te geboorzaamen; het welk uit verschillende andere voorbeelden, in 's Lands Geschiedboeken voorkomende, wordt bevestigd; en het tegengesteld gevoelen, 't welk men bedendaags met allen iever tracht doortedringen, en daarom ook het Recht der Nederlandsche Staaten in het Afzweeren van hunnen laatste Graaf en Heer in twyfel te trekken: met klem van redenen weder-sprooken. Wylen Hertogs Albrechts aart en zedelyk gedrag was zodaanig, dat Hy, noch onder de beste noch onder de slechtste Vorsten, te tellen is. Waakzaamheid der Steden tot voorstand harer Voorrechten tegen zyne onbepaalde heerschzucht. Reden van dankbaarheid voor het tegenwoordig geslacht der Nederlanderen wegens zyne bevryding van het Graaflyk juk; en aanmaaning, om toch te zorgen, dat men, nu onze Vryheid verkreegen hebbende, nooit wederom

derom een Meester aanneeme; noch, als de gewaschene Zeuge, weder keere tot het oude vuile slyk van het voor brave Vrygeboren Zielen allerondraaglykst Graaflyk gebied; als ook optwekking tot het betraachten van alle deugden, en het behouden van enen waaren mannenmoed, verzeeld door ene geduurige en onafgebrookene onderlinge Eendragt, tot handhaving onzer Onafhanglykheid; en, dus gesterkt, eerbiediglyk te verstrouwen op den Godlyken bystand in alle onrechtvaerdige verdrukkingen, welken ons door de Vyanden van onze Vryheid en Welvaart (wie dezen, 't zy binnenlandsche Verdrukkers der Nederlandfche Vryheid, 't zy buitenlandsche Vervolgers der Nederlandfche Onafhanglykheid en Welvaart, nu of ooit ook zouden mogen zyn) te eniger tyd zullen worden aangedaan. Hoe zeer nu deze Hertog Albrecht niet vry te pleiten was van trotschheid; heerschezucht; en ene buitengewone genegenheid tot ydele pracht, om welke te kunnen voeden Hy zich ook fchuldig maakte aan ene verfoeilijke geldzucht; zo bezat Hy echter sommige andere goede boedaanigbeden, welken men al dikmaals by veele andere Vorften, welker meesten veelal minder aegt geven op het welzyn van 's Lands Ingezeetenen, dan wel op hun eigen persoanlyk belang en de grootheid van hun Huis en magt; te vergeefsich zal zoeken; want Hy betrachtte steeds den bloei des Lands, en poogde door allerleye wettige wegen, en zonder zyne Nabuuren op ene onrechtvaerdige wyze te benadeelen, 's Lands Koophandel uit te breiden en te doen aanwassen. Ook was deze Hertog zeer godsdienstig en schonk uit dien boofde den

*Geestelyke Persoonen en Gestichten (naar de doolende begrippen dier duistere tyden) zeer veele woortreflyke Voorrechten; schoon Hy anderzins, zeer jaloersch zynde op zyn eigen gezag, niet konde dulden, dat de Geestelykheid zich meerder magts aanmaatigde, dan aan Haar, uit louzere gunst, was toebetrouwd; of zich ook in enige Burgerlyke zaaken inwikkelde, en enige zwisten of onlusten aanstookte en, door baar vermogen op de gemoederen der eenvoudige Menschen, die de woorden en uitleggingen der Geestelyken; hoe onkundig, en verkeerd; ja, somtyds zelfs kwaadaartiglyk verdraaid, en toegepast; al meesttyds voor waarheid aanneemen; en aan dezelve, als waren die allen louzere Godspraaken, allen geloof geven; meer en meer voedde en aankweekte; waarom Hy dan ook dezelve, zich daar in te buiten gaande, volgens het Hem, en allen Overheden, aankoomend wettig recht, door strenge middelen wel wist te beteugelen. Het verdere van onzes Hertogs Albrechts karakter mag men in deze Chronyk naazien.*



# VADERLANDSCHE CHRONYK.

## HISTORISCHE INLEIDING;

*Waar in gehandeld wordt van de BATAVI-  
REN, derzelver Verbindtenis en Krygsbedry-  
ven, tegen en met de Romeinen; als mede  
van de FRIEZEN, en derzelver Overheering,  
door de Romeinen, Franken en Deenen;  
tot aan de Regeering der eerste bekende Graaven  
van de Betuwe, en vervolgens van Holland.*

**O**nder de aloude en bekende Inwooners van een groot gedeelte van het tegenwoordig Holland, Gelder- en Kleef-land en Utrecht, beſtaan de zoogenaamde *Batten* of *Batavieren*, met recht, de eerste plaats. Zy zyn het, van welken doorgaans, en met reden, onze Lands-Chronyken en Geſchiedenissen een begin nemen. Zy waren het, omtrent welken men, in die duistere Eeuwen zelfs, voor de komst van den Heiland der Waereld, eene gunstige Voorzienigheid werkzaam bespeurde, om hen uit zeer kleene en geringe beginselen tot een vermaard en alomme geprezen Volk te verheffen, en, van eenvoudige, hoewel dappere Liederen, tot Vrienden en Bondgenooten van de magtigste Volken der Waereld, de Romeinen, te

L. Deel. A. ma.

## 2 VADERLANDSCHE

maken. Zy zyn het derhalven ook, met welken wy dit Geschiedboek beginnen, en van wie wy, tot beter begrip der volgende zaken, alleen eene korte schets mededeelen moeten.

Komst  
der Ba-  
tavieren  
hier te  
Lande.

Deze Volken, mede *Duitschers* of *Germanen* van Naam en Afkomste, zoo wel als overeenkomstig met dezelve in Aart en Zeden, en hen noch in kloekheid van Lichaam en Geest, noch in Dapperheid en goede Zeden, eenigszins wykende, zetteden zich, nadat zy door hunne Nabuuren, uit hunne oude Landstreeken en Woonplaatsen aan de Rivier de *Adrana*, thans de *Eder*, verdreven waren, omtrent tuschen de 60 en 100 Jaaren voor onze gemeene Tydrekning, in de bovengemelde Gewesten, ter neder, uitgelokt door de Vruchtbaarheid van het Land, 't welk (verlaten van zyne vorige Bewooners, die met de *Kimbren* tot dien stou- ten en befaamden, doch in 't einde vrugte- loos uitgevallen, heirtogt, naar Italie opge- trokken, en vervolgens waarfchynelyk of el- ders verftrooid of op de eene of andere wyze gefneuveld waren,) hen den toegang open- stelde, en met al hun huisgezin en have, in zynen Bosch- en Visch-ryken schoot, ont- ving.

Hunne  
Regee-  
ring.

Hier hadden zy, onder hunne Koningen en Krygsoversten, die hen, by wyze van een vry en onafhankelyk Gemeenebest, ter hun- ner keuze, naar de Wetten der Natuur en Gewoonte, bestierden, zich reeds eenige Jaren lang opgehouden en waarfchynlyk by hunne toenmalige Gebuuren, door hunne

Dap.

Dapperheid en Moed, aanzienlyk gemaakt, wanneer zy met de *Romeinen*, (die onder *Julius Cæsar*, hunnen eersten Keizer, na 't vermeesteren van *Gallië*, het slaan der *Helvetiërs*, en het overwinnen der *Germanen* en vele hunner Bondgenooten, reeds tot voortzetting hunner Zege, over den *Rhyn* gekomen waren,) door middel van zekeren *Kattenwald*, dat Verbond aangingen, 't welk hun den Eernaam van Vrienden en Broeders der *Romeinen* schonk, van het geven van Schattingen vrysprak, en alleen verplichtte tot het leveren van eenige Hulpbenden aan hunne nieuwe Bondgenooten; in zoo verre dat voor hun hier door de gelegenheid geboren wierd, om hunnen ingeschapen Heldenaart ten nutte derzelven te toonen, en den roem hunner Namen tot in de afgelegenste Gewesten der Waereld over te brengen, en door alle Eeuwen te doen duuren (a).

Wel haast deden zy *Cæsar* bespeuren hoe vele vrugten hem en het Roomfche Volk uit deze verbintenis te wagten stonden; in zyne overwinningen op de *Britten*, in het dempen van den Opftand van andere verwonne Volken, in het doen eindigen van den Gallifchen Oorlog, in zynen Burgerkryg tegen *Pompejus*, in Spanje, Griekenland, Theffalie, de Pharfalifche Vlake en op den Togt naar Egypte; makende zy zich door hunne behendigheit met de Wapenen, door Welken zy in hunne verfcheide Oorlogen gewichtige Dienften doen.

(a) Zie JUL. CÆSAR *de Bello Gallico*; en TACITUS *de Moribus Germanor.*

door het onverschrokken aanvallen der Vyanden, het moedig innemen van Steden, het vlug en vaardig te voet stryden, en het rustig overzwemmen of te paard doorwaaden van Stroomen en Rivieren, zoo berugt en beproefd, dat *Augustus*, na den dood van *Julius*, zynen Voorzaat, hen tot zyne Lyfwachten gewaardigde, en zich, in het onderbrengen en afhankelijk maken van *Germanie*, onder zyne Stiefzoonen *Drusus* en *Tiberius*, van hunne hulp bediende (b).

De *Friezen* door *Drusus* overwonnen.

Het was deze *Drusus*, die, na zich in het Eiland der *Batavieren*, door het delven van Grachten en het aanleggen van Dyken, om de overstromingen van het Winterwater voor te komen, eenen onsterflyken Naam gemaakt te hebben, onder meer andere Volken ook de *Friezen*, beoosten de Zuiderzee gelegen, overwon, en hen aan de *Romeinen* onderwierp.

Ao.

28.

Derzelven Vermaardheid.

Deze Volken, die mede geene geringe plaats in onze Nederlandsche Geschiedenissen bekleden, stonden naderhand, onder de Regeering van *Olennius*, die de hen opgelegde Schatting, met te groote strengheid en schraapzugt, invorderde, tegen de *Romeinen* op, en maakten zich door het slaan van

(b) Uitgebreider kan men dit in de even aangehaalde Schryvers, doch zeer beknopt en zakelyk in de keurige *Vaderl. Hist. van den Heer J. WAGENAAR* beschreven vinden 1ste D. 1ste B., welke ons hier ten gidze versprekt, en op wier aangehaalde Schryvers en Schriften, die wy somtyds noodig oordeelen aan te halen, ongetwyfeld goeden staat te maken is.



van dezelve en hunne Bondgenooten, by het Baduhenner Woud, eenen vermaarden naam van Krygsdapperheid onder alle de andere Duitchers. Maar eenige Jaren later werden zy, door de overwinningen, die *Domitius Corbulo* op hunne Nabuuren, de *Oost-friezen*, behaalde, bewogen, om zich aan dien Veldheer te onderwerpen, en verkregen vanden zelve, na het zenden van Gyzelaars voor hunne Trouwe, niet alleen Akkers en Velden om te bebouwen, maar tevens Wetten, Vroedschappen en Magistraten; en, om hen te beter te beteugelen wierp *Corbulo* eene sterkte op ter Plaatse, daar men wil dat, *Groningen* (c) sedert gebouwd is. In vervolg van tyd breiden zy hunne Bezittingen weder verder uit, en namen, onder het beleid en de aanvoering van *Verritus* en *Malorix*, die de Romeinen naar de wyze hunnes Lands bestreeden, eenige Akkers aan den oever des *Rhyns*, die men ten behoeve der Soldaten hadt laten ledig liggen, in bezit, en bedienden zich van dezelve ten eersten als van hunnen eigenen en erflyken grond. Doch door den Bevelhebber van Neder-Germanie, onder scherpe bedreigingen, tot het wedergeven derzelven aangemaand, en hier door in

Ao.

46.

Of daar-  
omtrent.

Zy wor-  
den we-  
der door  
*Corbulo*  
bedwon-  
gen.

55 of

56.

Zenden  
Gezan-  
ten naar  
*Rome*; die  
zich al-  
daar in  
den  
*Schouw-  
burg* zeer  
vrypostig  
en onbe-  
teuterd  
gedroe-  
gen, en

(c) De goede gelegenheid dier Stad tot dat einde, maakt dit vry waarschyntlyk. Ook verdient het zyne Aanmerking, dat 'er in de Regeering van *Groningen* en in de *Groninger Landwetten*, vele overeenkomst met de *Romeinsche* Regeeringswyze en Wetten gevonden wordt, 't geen sommigen voor een gevolg der Wetten, door *Corbulo* hier omtrent gemaakt, houden. Zie *MENS. ALTIN. Not. Germ. Infer. P. I. p. 48.*

*Neroos*  
gunst  
verwier-  
ven.

## 6 VADERLANDSCHE

Ao. 55 of 56. in-verlegenheid gebragt zynde, begaven hunne beide gemelde Hoofden zich naar *Rome*, om, deswegens aan *Nero*, ten dien tyde het Ryksbewind in handen hebbende, te klagen.

Aldaar gaven zy wel haast een wonders blyk van hunne eenvoudige stoutmoedigheid en loflyken nayver; men bragt hen namelyk, terwyl de Keizer door andere bezigheden opgehouden wierd, in den Schouwburg, om hen aldaar de Romeinsche Pracht en Grootheid te doen zien. Hier, als onkundige, en aan diergelyke Spelen ongewoon zynde aanschouwers, rondom ziende, vraagden zy hunne Geleidslieden naar de Perfoonen, die in 't ruim zaten, en naar hunne verschillende Rangén, wie de Ridders, wie de Raadsheeren, en wat soort van Lieden die uitheemsche Perfoonen waren, die zy in de Raadsheerlyke Gestoeltens zagen zitten; en zoo dra verstonden zy niet dat dit Gezanten waren van Volken, wier dapperheid en vriendschap jegens de *Romeinen* uitmunten, of zy rezen ylings van hunne plaatsen op, en gingen moedig, onder het uitroepen, *dat niemand de Duitschers in Wapenhandel of Trouwe te boven ging*, zich nevens dezelve vervoegen. Welk onbeteuterd en vrypostig gedrag, wel verre van kwalyk geduid te worden, hen sedert het Romeinsche Burgerrecht, door de gunst van *Nero*, deed verwerven. In hun verzoek echter nopens de ingenomene Akkers slaagden zy niet, maar ontfingen bevel dezelve weder in te ruimen, 't welk nochtans door hunne Landgenooten niet geschiedde, dan, nadat zy, door geweld, daar toe, vervolgens, genoodzaakt werden. De

De *Batavieren* ondertuffchen hadden niet stil gezeten. Onder *Germanicus* hadden zy met hunnen Overften *Kariovalda* tegen *Arminius* en de *Cheruscen*; naderhand onder *Claudius*, den Voorzaat van *Nero*, met hunnen Overften *Claudius Civilis*, tegens de *Britten* gefreden, en die beide Volken helpen overwinnen. Thans hielpen zy *Paulinus Suetonius* weder het Britsch Eiland *Mona* vermeersteren. Vervolgens dempten zy, onder *Verginius Rufus*, eenen Opftand in *Gallië*. Maar onder *Galba*, den Opvolger van *Nero*, werden zy, waarfchynlyk om het tegenftreven der bevelen van dezen, tegen hunnen zin, in Spanje gekoren, en om zyne ftrenghe Krygstugt en Gierigheid gehaatten Keizer, in den volgende Jaare, van hunne Waardigheid, als Keizerlyke Lyffchutters, ontzet; en daar na door *Vitellius*, wien zy ten fpyt van *Otho*, op den Throon hadden helpen veftigen, naar *Germanie* te rug gezonden zynde, ondernamen zy, op het aanftoken van *Civilis*, (die, onzeker om welke reden, ten tyde van *Nero*, gevangkelyk naar *Rome* gevoerd, door *Galba* opwel ontflagen, maar thans weder in gevaar geraakt, en hierom, zoo 't fcheen, zoowel op zyne wraak, als befcherming, bedagt was,) eenen Oorlog tegen hunne Bondgenooten, de *Romeinen*. Hier toe verbonden zy zich met de nabuurige *Kaninefaten*, *Friezen* en andere Volken; behaalden de eene en andere overwinning op de *Romeinfche* Keurbenden, namen *Gelduba* in, beftormden en belegerden de Legerplaats te *Vetera*, en vermeerfterden dezelve in 't volgende Jaar, na

Ao.  
55 of  
56.

*Batavieren* helpen de *Romeinen* tegen de *Britten*; enz.

68.

Zyn by *Galba* gehaat.

69.

Staan, onder *Claudius Civilis*, tegen de *Romeinen* op.

70.

- Ao. een langduurig Beleg ; doch , daar na , door  
 70. *Cerialis* in den loop hunner overwinningen  
 gestuit , en een en andermaal geslagen en hun  
 eigen Land ingenomen en verwoest zynde ,  
 Doch maaken zy , door *Civilis* , die ook de vergif-  
 maken weder eenen voordeeligen Vrede met de *Romeinen* ,  
 Vrede. waar by zy in de Eere van het oude Bond-  
 genootschap hersteld , van alle Schattingen ,  
 als voren , vry gelaten en slegts , tot het le-  
 vereren van eenige strydbare Manschap aan  
 hunne Bondgenooten , verplicht wierden. Ge-  
 79. lyk men hen ook weinige Jaaren daar na we-  
 der , nevens andere *Germanen* , in den Romein-  
 schen dienst , en met hun andermaal het Ei-  
 land *Mona* , in Brittanje , onder het beleid van  
 86. *Julius Agricola* , zag veroveren ; en naderhand  
 onder de Regeering van *Domitiaan* , de geheele  
 nederlaag en volslagen onderwerping der  
*Brittannen* , helpen bevorderen.  
 97. Sederd vindt men hen , onder de Regeering  
 van *Ulpus Trajanus* (d) ; en eenigen zyner  
 Opvolgeren , gedurende ruim eene Eeuw ,  
 en dus tot in den tyd van Keizer *Antoninus* ,  
 den Zoon van *Severus* , die hen by uitnemen-  
 heid begunstigde , en zich in kleding en ge-  
 drag

(d) Onder *Adrianus* , den Opvolger van *Trajanus* ,  
 waren het de *Bataafsche* Ruitersbenden , die den *Donau*  
 zoo vaardig overzwommen , dat 'er de *Barbaren* zel-  
 ven over verwonderd stonden. En een zeker Batavier ,  
*Soranus* genaamd , was zo behendig in 't handelen van  
 den Boog , dat hy eene Pyl , eerst door hem opge-  
 schoten , in 't nedervallen , met eene andere wist aan  
 starden te schieten ; welk de Keizer , zoo men wil ,  
 sedert in een Grafschrift op dezen Man , nog met  
 lof zoude gedacht hebben.

drag naar hunne manieren schikte, niet alleen weder als Keizerlyke Lyfbenden gebruikt en by hunne voorregten bewaard; maar zy werden ook, om hunne Dapperheid en Krygsdeugd, welke in het schutterlyk handelen van den Boog en meer andere handgrepen des Oorlogs uitmuntte, alomme befaamd.

Ao.

212.

Onder de korte Regeeringen van eenige volgende Keizers, die 't Roomfche Ryk, door geduurige Twiften en Oorlogen met de tegen hun opgeworpene Keizers, in roereftelden en ten val deden neigen, vindt men zeer luttel berigts meer, nopensdeze aloude *Batavieren*. De onderlinge Verwarringen en burgerlyke Oproeren, die dit wyduitgestrekt Gebied ontroerden, gaven toen aanleiding aan de Barbaarsche Volken, om de Wingewesten te overvallen, te verwoesten, of, na 't verdryven der Bewoners, als hun eigene bezitting te gebruiken. By deze gelegenheid, zullen waarschynlyk de *Franken*, een foort van Over-Rhynfche *Germanen*, en die onder dezen Naam van *Franken* of *Vrye Lieden*, stoutelyk in *Gallië* gevallen waren, ook ten dien tyde, in deze onze Gewesten, de Landen der *Batavieren*, gekomen zyn, en zich aldaar zoo lang het willekeurig bezit aangematigd hebben, tot dat zy, door den Keizer *Probus*, gelukkig bestreden, aan zyn Gezag onderworpen, en, na 't fluiten van den Vrede, behalven met een gedeelte der door hen reeds ingenomen Gewesten, nog met eenige andere Landen beschonken werden (e). Niet

Verfmet-  
ten al-  
lengs on-  
der ande-  
re Vol-  
ken, en  
in de ge-  
duurige  
Oorlo-  
gen.

253.

*Franken*  
vallen in  
*Batavië*.

(e) Of de *Franken* zich, met bewilliging der *Batavië*.

A 5

- Ao.** Niet lange echter hielden zy dit Ver-  
277. drag; zy ondernamen verscheide Schepen,  
 Doen van daar stouter was, met dezelve uit dit Batavisch  
 een Gewest, naar de Spaansche en Siciliaansche  
 Scheeps- Kusten te stevenen, die Landen en eenige  
 togt naar Steden derzelven te plunderen en te verwoe-  
 Spanje. sten, en keerden vervolgens, na een lang  
 en gevaarlyk omzwerven, behouden en ge-  
 lukkig, in *Batavië* te rug.
285. Dit voorspoedig begin noopte hen, (hoe-  
 wel om dit bedryf, door *Maximiaan* dus ge-  
 teisterd, dat zy hem om den Vrede moesten  
 bidden,) zich eerst met de *Saxers* en vervol-  
 gens met *Karauusius*, die zich in *Brittanje* tot  
287. Keizer opgeworpen had, tot het kragtdadi-  
 ger voortzetten hunner Zeeroveryen, te  
 verbinden. Edoch, zy hadden wel haast re-  
 den, om zich dier verbindtenissen te beklag-  
 gen; want *Constantius Chlorus*, tastte hen in  
 Moeten *Batavië* hunne eigene Landen aan, en sloeg hen der-  
 weder ontruimen. maten by *Langres*, dat zy genoodzaakt wa-  
 ren de Landen door hen ingenomen, en  
 dus ook ons *Batavië* gedeeltelyk, te ontruimen,  
 en zich in de nog onbewoonde strecken van  
 het *Belgische Gallië* ter neêr te zetten, om al-  
 daar, op de wyze van andere nabuurige Vol-  
 ken, in eene strenger afhankelijkheid en  
 dienstbaarheid aan de *Romeinen*, te leven.
306. Met het begin der volgende vierde Eeu-  
 we

vieren, in *Batavië* nedergeslagen, dan hen met ge-  
 weld gedwongen hebben, om aan hun Akkers en  
 Woningen af te staan, is den nyveren en netten Ge-  
 schiedschryver, hier voren gemeld, nergens gebleken.

we nochtans , staken zy , veranderlyk van aart , en der onderwerping reeds moede , de hoofden weder op , verbonden zich met andere nabuurige Volken , en trokken , onder het geleide van twee nieuwgekooren Koningen of Veldoversten , op , met oogmerk om in *Gallië* te vallen. Dan , zy werden , als toen , door *Constantyn den Grooten* , die zynen Vader *Constantius* in het Keizerryk opgevolgd was , aan de Boorden van den Rhyne , niet alleen gestuit , maar over denzelven in eene hinderlage gelokt , schielyk overrompeld , verstrooid en geslagen ; waarna velen hunner , nevens de beide Koningen , levendig gevangen , op bevel van dezen eersten Christen Keizer , die , als toen , gewisfelyk nog weinig van den Christelyken Geest der zagtmoedigheid moet bezeten hebben , voor de wilde Beesten geworpen en wreedelyk verscheurd werden. Vervolgens werden de terug geblevene Landgenooten der *Franken* , even onverhoeds op het lyf gevallen , en byna geheel en al , met al hun Have en Vee , medoogenloos , verdelgd.

Ao.

306.

Worden  
door *Con-  
stantyn  
den Grooten* over-  
wonnen  
en wreed  
gehandeld.

Zoo zware Rampen mogten hen voor een poos afmatten en uitputten , zy vermogten echter geenszins in hen den wispeltuurigen aart , den oorlogzieken geest , en de ingeschapen zugt tot een min bedwongen bestier , te veranderen. Na verloop van vyf- endertig Jaren ondernamen zy weder in *Gallië* te vallen ; en hadden , het zy door *Constantians* , den Zoon van *Constantyn* , daar toe met Geld omgekogt , of , door andere redenen bewoogen , de Wapenen naauwlyks neder-

341.

**Ao.** dergelegd , of zy vatteden dezelve kort na  
341. zyn dood weder op , en toogen , met de *Alleman-*  
*nen* en *Saxers* verbonden , over den Rhyn ;  
 alwaar zy , na ysfelyke verwoestingen in *Gal-*  
*lië* aangeregt te hebben , door den Veldheer  
 356 en *Juliaan* (in de Kerkhistorie onder den naam  
 357. van den Apostaat of Afvalligen berugt , en  
 thans , op bevel van zynen Neef , den Keizer  
*Constantius* , tegen deze volken opgetrokken ,)  
 met hulp van de oude en beproefde *Batavi-*  
*sche* Soldaten , een en anderwerf deerlyk ge-  
 slagen werden. Het gerucht dier overwin-  
 ningen vervulde de omgelegen Volken  
 met vrees voor een diergelyk lot.

358. Dit bewoog de *Salische Franken* , die nu *Ba-*  
*tavië* sederd lang bewoond , en zich reeds tot  
 op den Romeinschen Bodem van *Toxandrie*  
 (*f*) vrypostig uitgebreid hadden , de komst  
 van den zegenpralenden Veldheer niet afte  
 wagten , maar met Wyf en Kinderenoot-  
 moedig hem te voete te vallen en om den Vre-  
 de te bidden ; die hun , onder voorwaarde  
 van trouwe en gehoorzaamheid , vergund  
 werd. De nabuurige *Chamaven* (*g*) volgden  
 dit voorbeeld , en wierden , onder een dier-  
 gelyk beding , aan de *Romeinen* onderwor-  
 pen.

Dus werd de rust , in dezen oorde , wel  
 haast

(*f*) Waarschynlyk een gedeelte van de tegenwoordi-  
 ghe *Meyery van 's Hertogenbosch*.

(*g*) Een soort van *Franken* , en nabuuren der *Frie-*  
*zen* , die in de oude Reiskaarten langs den regten  
 oever des Rhyns , tot dicht aan de Noordzee , ge-  
 plaatst worden.



haast, gelukkig door *Juliaan* hersteld. De-  
 zelfe was nochtans voor de *Saliërs* kort van  
 duur. Hadden deze *Franken* zich geweldig  
 van *Batavië* en andere Landen meester ge-  
 maakt, nu werd het hunne beurt om weder  
 plaats voor anderen te maken. Een zeker  
 soort van *Saxers*, *Quaden* geheeten, (by welk  
 toeval is onzeker, (door hunne nabuuren  
 verdreven, kwamen hen overvallen, beroo-  
 ven en verdryven; en bragten het eindelyk  
 zoo verre, dat men hen, na langduurige  
 nagtrooveryën en vele buitenspoorigheden  
 gepleegd te hebben, op hunne onderwerping,  
 een gedeelte Lands benoorden den Rhyn-  
 stroom ter bewooning vergunde; waar van  
 het Dorp *Sassem* of *Sassen-beim* (b) nog heden-  
 daagsch een merkteken hunner Namen schynt  
 te dragen. Van toen afscheen de Naam van  
*Batavië*, welken wy thans maar in dien der *Be-  
 tuwe* nog voor een gedeelte bewaren, van  
 tyd tot tyd te verdwynen; gelyk de *Batavieren*  
 zelve ook naauwlyks sedert meer genoemd  
 worden, dewyl zy, naar alle gedagten, of  
 voor het grootste gedeelte in den Oorlog om-  
 gekomen, of elders heen verplaatst, of door  
 woeste Vreemdelingen verdreven of onder  
 de *Franken*, *Saxers* en *Friezen* vermengd ge-  
 worden, en dus hunne Naam in 't vergeet-  
 boek geraakt zal, zyn (i).

Ao.  
 358.

359.

De Qua-  
 den ver-  
 dryven  
 de Fran-  
 ken uit  
 Rhymland.

Geen

(b) Gelegen tusschen *Haarlem* en *Leiden*.

(i) De Heer G. v. LOON, in zyn aloude *Holl.  
 Hist.* I. D. bl. 233., acht dat men den *Batavieren* ook  
 eenig Land afgegaan hebbe in *Duitschland*, omtrent  
 den

**Ao.**      Geen wonder waarlyk, want, in den aan-  
**400.**      vang der vyfde Eeuw zag men *Gallië* en ver-  
 scheide Roomfche Wingewesten door eene  
 groote meenigte *Alanen*, *Wandalen*, *Sueven*  
 en andere woeste Volken, geheel en al over-  
 ftoomen, waar van sommigen, waarfchyn-  
 lyk ook dezen Landen geen geringen overlast  
 gedaan, en zichzelven met der woon aldaar ter  
 neêrgezet, en onder dezen, gelyk eenige wil-  
 len, de *Sueven* zich als toen reeds in *Zeeland*  
 geplaatst, en vervolgens den naam van *Zeeu-  
 wen* aangenomen zullen hebben. Gelyk dus  
**410.**      ook, tien Jaaren later, de *Wester-Gothen*, na 't  
 bemagtigen van *Rome*, zich in *Gallië* en de na-  
 buurige Gewesten, en dus mede naar allen  
 fchyn, in deze Landen ter neder floegen;  
 verzelde zynde van *Herulen*, *Slaven*, *Wil-  
 ten* en anderen, van welken men zoo in de  
 oude als hedendaagsche namen van sommige  
 Plaatsen de geheugenis baarblyklyk fchynt  
 bewaard te hebben.

**446.**      De vrees voor, of de wezenlyke overftroo-  
 ming van deze Volken, zal misfchien de *Saxen*,  
 die, in plaats van naauw gedrongen of be-  
 heerscht te willen worden, liever anderen o-  
 verwel-      ver heerschen wilden, en die toenmaals het  
 digen      tegenwoordig *Friesland* bewoonden, met hun-  
*Brittanje.*      ne nabuuren de *Friezen* bewogen hebben tot  
 den overtocht naar *Brittanje*, welk zich nu  
 me-

den *Donau*, alwaar men in de Stad *Passau*, *Pata-  
 tavi* en *Batavia* genaamd, en gelegen daar de *Inn*  
 in den *Donau* valt, nog een Gedenkteken hun-  
 nes Naams zou vinden, welke gisfing niet onwaar-  
 fchynlyk aan sommigen voorkomt.

mede reeds der Roomſche heeſchappy ont-  
trokken had; hier waren zy naauwlyks geko-  
men en van de vrugtbaarheid des Lands  
overtuigd geworden, of zy ontboden hunne  
overige Landslieden tot zich; met welken zy,  
verzeld van *Anglen* en *Juten*, welhaast dat  
geheele Ryk overweldigden, deszelfs Konin-  
gen en vele Inwooners gevangen namen en de  
overigen ombragten of verdreven. Nader-  
hand werdt het Gewest, 't welk zy verlaten  
en ontruimd hadden, door de *Friezen* inge-  
nomen, naar welken, sedert, al het Land,  
gelegen benoorden den *Rbyn* en *Maas*, en ten  
Westen door de *Schelde* en ten Oosten door  
de *Elve* en *Lauwers* bepaald, *Friesland* ge-  
heeten is.

Ab.  
446.

De *Franken* waren ondertuſſchen weder in 463.  
*Gallië* gevallen, hadden *Keulen* en *Trier* inge-  
nomen, vele Eilanden der *Saxen* overvallen Franken  
vallen in  
Gallië.  
en verwoest, en ſchynen toen zelve deze  
Volken aan hun gebied en onder de aſhang-  
kelykheid van hunnen Koning *Childerik* ge-  
bragt te hebben.

Doch zoo dra hadt het Westersche Keizer- 476.  
ryk, dat reeds voor lang ten val geneigd  
hadt, na het afzetten van *Augustulus*, geen  
volſlagen einde genomen, of deze en andere  
Volken zagen zich genoodzaakt om, ter  
betere handhaving van het geruſteen vrye  
beſit der door hen ingenomen en bewoonde  
Landen, een Verbond aan te gaan met *Eva-  
rik*, den Koning der *Wester-Gothen*, wien zy,  
ter zake van de aan hun beloofde magtige  
beſcherming, een ſoort van Oppergezag over  
hen toefchreven en vergunden.

Sy-

- No. 476. *Syagrius*, die te *Soissons* zyn Hof hieldt, was de eenigste die, mischien onder den Tytel van Koning der Romeinen, over de Gallische Gewesten, zich een onafhankelyk Gebied scheen aan te matigen, en wiens deugdelyke Naam by de *Burgundiers* en *Franken*, in zoo hooge agting gehouden werdt, dat *Clovis*, de Koning der *Salische Franken*, daar over in nyd ontstoken, eindelyk goed vondt hem vyandlyk aan te tasten, en, na hem overwonnen en gevangen genomen te hebben, hem te onthalzen. Na deze hinderpaal uit den weg geruimd te hebben, maakte die Vorst zich, eenige Jaaren later, meester van het Gewest der *Tongren* of *Turingers*, aan de andere zyde des Rhyns; overwon vier Jaaren daar na de *Friezen* en *Saxen*, die zich met andere Volken tegen hem verbonden hadden; nam, gedurende den Veldslag, dien hy hen leverde, den Christen-Godsdienst aan, en schreef zich zelve vervolgens de Waardigheid toe van Burgemeester des Roomschen Ryks in het Westen; om welk aanzienlyk Ampt met des te grooter Gezag te voeren, hy zich, zoo door list als geweld, van vele Frankische Koningen en hunne Landen meester maakte, en hier door den Grond der Frankische of Fransche Heerschappye in *Gallië*, op zulke vaste gronden stelde, dat dezelve aldaar nog tot op heden toe gevestigd blyft.
- 486.
- 491.
- 495.
- 509 of 510.
511. Na zyn dood werd zyn wyd uitgebreid Ryk onder zyne Zoonen verdeeld; van welken *Theodorik*, de oudste, *Oostfrankryk* verkreeg, onder het welk de *Zeeuwfche Eilanden* met een deel

deel van *Holland* en *Gelderland* mede gerekend werden. Drieëntwintig Jaaren geregeerd hebbende, liet hy het Ryk doorzynen dood over aan zynen Zoon *Theodebert*; wiens Zoon en Opvolger *Theodebald*, na een zevënjarige Regering, zonder manlyk oir na te laten, stierf, waarna Oostfrankryk door *Clotaris*, een van de Oud-oomen des laatstgemelden, in bezit genomen werd, nadat hy alvorens de *Saxen*, die omtrent den *Wezer* woonden, en wederspannig geworden waren, een en anderwerf geslagen en tot een Jaarlykschen Tribut van vyf honderd Koeijen verpligt hadt.

400

511

534

554

Deze *Clotaris*, na het afsterven van zyn Broeder *Childebert*, het gebied over geheel *Frankryk* in handen gekregen hebbende, liet drie Jaaren later het zelve over aan zyne vier Zoonen; onder welken aan *Sigebert* Oostfrankryk ten deele viel, die in deszelfs bezit door zynen onrustigen Broeder *Chilperik* gestoord, binnen *Doornik* belegerd, en, op bestel van *Fredegunde*, de Vrouw van *Chilperik*, door omgekogte Moorders, met vergiftige mesfen, in 't aanzien van zyn Gevolg, daar ter plaatse, verraderlyk omgebracht werd.

558

561

576

Dus eigende *Chilperik* zich het gebied over *Oostfrankryk* toe, en verwekte door zyn groote magt zulk een ontzag en vreeze in de *Friczen* en andere Over-Rhynsche Volken, dat zy niets tegen hem ondernemen durfden. Doch de wraak des Hemels scheen hem op de hielen te volgen. Want zyns Broeders Weduw, *Brunechilde* genaamd, eene Vrouw niet minder wreed dan zyne eigene, zoo evengemeld, behieldt, schoon hertrouwd met zynen Zoon *Me-*

I. Deel.

B

18

Ao. 584. *roceus*, zulk een haat tegen hem, dat zy hem in Ao. 584, in zyn Leger voor *Toulouse* door een omgekogten Moorder, verraderlyk, liet ombrengen; hoewel sommigen dezen Moord aan *Chilperiks* eigene Gemalinne toefchryven.

Hoe dit ook zyn mag, hy werd in 't bestier van *Oostfrankryk* opgevolgd, door zynen Neef *Childebert II*, een Zoon van zynen straks genoemden Broeder *Sigebert*. Onder de Regeering van dezen verwekten de *Varni* of *Warners*, die het tegenwoordig *Rhyndland* bewoonden en van wie het aloude Dorp *Warmond* den naam schynt ontleend te hebben, eenen Opstand tegen hem; doch voerden, wegens hunne geringe magt, zeer weinig uit, en werden zelfs door *Childeberts* Leger derwyze geslagen, dat men sedert van hun in geene Geschiedenis eenig woord meer gewaagd vind.

596. Kort daar na stierf *Childebert*, en zyne Zoonen *Theodebert* en *Theodorik* verdeelden het Ryk; dan, welhaast onderling tegen elkanderen verdeeld, in Oorlog geraakt, en beiden reeds in 't dertiende Jaar der volgende Eeuw omgekomen zynde, geraakte het geheele Frankische Ryk onder het bestier van 613. *Clotaris*, den tweeden Zoon van *Chilperik*; die, negen Jaaren later, de regeering van *Oostfrankryk* overgaf aan zynen oudsten Zoon *Dagobert*.

622. Deze was het die de cynsbaar gemaakte, doch thans weder oproerig geworden, *Saxen*, met de nevens hen verbonden *Friezen*, aan de Rivier den *Wezer* ten eenenmale versloeg, hun geheele Land verwoestte, alle weerbare Manschap door de kling joeg, een groot ge-  
tal

Saxen en  
Friezen  
door  
Dagobert  
over-  
wonnen.

tal jonge Lieden en Vrouwen naar Frankryk voerde, en aldaar ten behoeve des Konings deed verkoopen. Ad. 622.

Als toen zou misschien de Saxische Naam mede een einde genomen hebben, waren vele dier ongelukkigen niet gered geworden door de uitstekende liefdadigheid van *Eli-gius*, bekend onder den naam van *St. Eloy*, een Goudsmit en Muntmeester des Frankischen Konings, die dikwerf op zyne eigen kosten eene menigte der gevangenen vrykocht, en naar hun land zond, of by zich behield, minzaam bejegende, en hen in den Christen-Godsdienst onderwees.

*Dagobert*, die alstoen ook het Slot *Wiltens-burg*, by *Utrecht*, van waar de *Friezen* voer-heen de *Wiltens*, een overblyfzel der naar *Brittanje* getoogen *Saxen*, hadden verdreven, schynt vermeersterd te zullen hebben, had de voortplanting van den Christen-Godsdienst hier te lande mede op het oog, en deed aldaar eene Christen-Kerk of Kapelle stichten, die hy aan den H. Apostel *Thomas* wydde, en afhankelijk maakte van den Bischof van *Keulen*, onder beding dat deze in persoon de aldaar woonende ongeloofige *Friezen* moest tragten tot den Christen-Godsdienst over te brengen. Hoewel zyn oogmerk, wegens het eerlang vernielen dezer Kapelle door de ongeloofigen, weder ver-ydeld werd (k).

Drie

(k) Volgens sommigen hadt *Dagobert* ook een Tolhuis te *Utrecht* aangelegd, daar men van alles, wat den Rhyu opgevoerd werd, tol betalen moest. Zie

B 2

VAN

**631.** **Ao.** Drie Jaaren na zyns Vaders dood , ontfloeg deze Vorst de *Saxen* van hunne oude en ge-woone Schatting , wyl deze zich verplicht hadden tot het verdedigen van de Grenzen des Ryks tegens de *Winiden* , een foort van *Sclaven*.

**638.** Na den dood van *Dagobert* volgde *Sigebert* , zyn oudste Zoon , hem als Koning van *Oost-frankryk* op ; dan liet , terwyl hy zich met het stichten van Geestelyke Gebouwen bezig hield , de zorg des Ryks berusten op *Grimo-ald* , zynen Groothofmeester ; wiens beide Zusters zich , door diergelyke Godsdiens- tige Werken , eenen vermaarden Naam verwor- ven hebben ; dewyl de eene , *Begga* gehee- ten , volgens sommigen , den grond leide voor de Orde der *Bagynen* ; de andere , *Geer- truid* genaamd , eene Kapelle stichtte , ter plaatse daar nu *Geertruidenberg* is ; alwaar zy , eeuwen agter een , als een Heilige geëerd , en hier te lande , naderhand , dikwerf , ter ha- rer gedagtenis , onder den naam van *Sinte Geerden minne* , meenige Vreugdebeker ge- plengd werd.

**Bischof** *Eligius* **predikt** **het Euan-** **gelie** **hier te** **lande.** Yverig derhalven ging toen het bekeeren der ongeloovigen aan : de liefderyke en in deugd beproefde *Eligius* , thans tot Bischof van *Noijen* gekooren , werd , tot dat einde , naar een gedeelte van *Vlaanderen* gezonden ; en bragt niet alleen by de *Vlamingen* en *Ant- wer-*

VAN LOON *Aloude Hollandsche Historie* , I D. bl. 270. Ook werd de Haven van *Wyk* , waarfchyntlyk *Wyk te Duurftede* , in dien tyd , reeds fterk van *Overzeefche* *Koopvaardy-Schepen* bezocht.



werpenaars, maar ook onder de *Friezen* en *Zeeuwen*, door de Euangelie-verkondiging, eene merkelyke verbetering van zeden te wege; doch kon hen geenszins het Bygeloof zoo benemen, dat zy niet, weinig tyds na zyn dood of vertrek, weder tot de oude Afgoderyen vervielen.

Ao.  
638.

Na den dood van *Sigebert*, zette *Grimoald* deszelfs Zoon *Dagobert* II. op den Oostfrankischen Troon; doch naderhand, zyn eigen grootheid op den ondergang van het Koninglyk huis tragtende te vestigen, deed hy den jongeling den kruin scheeren, en als balling naar *Ierland* vertrekken, en stelde, onder voorwendzel van *Dagoberts* dood, zynen Zoon in deszelfs plaats. Deze bezat echter den Troon niet lang; want *Clovis*, de Vaderlyke Oom van *Dagobert*, verydelde wel ras de oogmerken van *Grimoald*, en liet, na zynen dood, die daar op haast volgde, het Frankische Ryk aan zyne drie Zoonen, die, met elkander in geduurige twisten bedremmeld, eindelyk gelegenheid gaven dat *Dagobert* weder in zyn erffelyken Zetel hersteld werd.

656.

Heersch-  
zugt van  
*Grimoald*.

660.

Deze, weinig tyds na zyne herftelling, nevens zynen Zoon *Sigebert* op de Jagt vermoord zynde, verkooren de *Oostfranken* zynen anderen Zoon *Theodorik* tot Koning, en gaven hem twee Frankische Edelen tot Medebestierders; van welken de eene, *Pipyn van Herstal* of de *Dikke* bygenaamd, de klem van 't Ryksbestier voerde; zynen Vorst en het Ryk, jaaren agter een, in den Oorlog tegen *Theodorik* zynen Oom, verdedigde; dezen

674.

*Pipyn van  
Herstal*.

Ab. in eenen Veldslag gevangen nam; en, sedert, onder den tytel van Groothofmeester, het *West-*, zoo wel als het *Oost-Frankisch* Ryk volstrektelyk bestierde.

St. Willebrord komt in Friesland. Omtrent dezen tyd begon de uit *Engeland* gekomen *Willebrord* (een Munnik, dien men voor den eersten *Bischof van Utrecht* houdt, en die zich door het slichten van vele Kerken en het Euangelie-prediken hier te lande berugt gemaakt heeft, nevens zynen Medgenoot *Wigbert*, in *Friesland*, toen door *Radboud* den eersten geregeerd) de ongeloofigen te bekeeren; doch met weinig vrugt, dewyl deze Volken

691. eerlang met de *Franken* in eenen Oorlog ingewikkeld werden. Deze, naderhand ten

hunnen nadeele uitgevallen, en zy aan *Pipyn* onderworpen en cynsbaar gemaakt zyn-

de, zoo gaf dit vervolgens weder gelegenheid aan *Willebrord*, om, gevolmagtigd door den Paus, en gewapend met het gezag van den *Frankischen* Hofmeester, anderwerf de *Friezen* te gaan bekeeren; dan deze, te vast

aan den Vaderlyken Afgodendienst gehegt, bleven niet alleen wederbarstig in dit geval, maar deden ook, door hunne geduurige invallen in het *Frankische* Ryk, genoegzaam zien, hoe afkeerig zy zoo wel van den Godsdienst dier Volken waren, als van het Verdrag, onlangs met hun gesloten. Dit ver-

wekte een' nieuwen Oorlog, in welken *Radboud* weder geslagen, en de Sterkte of Stad *Utrecht*, nevens eenen grooten Buit, door

714. *Pipyn* veroverd werd. Sedert bleef alles, zoo t schynt, tot aan *Pipyns* dood, in vrede. In

715. het Jaar daar na stak *Radboud* de Krygsbanier we-

weder op, en zich met de misnoegde *Franken* verbonden hebbende, sloeg hy *Carel Martel*, die zynen Vader in het *Oostfrankisch* gebied stond op te volgen, by *Keulen*: doch werd, op zyn beurt, door dezen, in het volgende Jaar, zoo geslagen, en in't naauw gebragt, dat hy zich, volgens sommigen, genoodzaakt zag, een Verbond te sluiten, waar by hy het omhelzen van den Christen-Godsdienst beloofde. Maar wanneer (1) *Wolfraan*, de Bisschop van *Sens*, tot dat einde, uit *Frankryk* in *Friesland* gekomen, alles tot des Konings plegtigen Doop in gereedheid gebragt, en hy zelfs met zynen eenen Voet reeds in de Vonte getreden was, stelde hy

Ad.  
716.

717.

719.

Bisschop  
*Wolfraan*  
poogt  
den Frie-  
schen  
Koning

(1) In de *Æt. SS. Mens. Mart. Tom. III.* op het leven van *Wolfraan*, en in het *Chron.* van *JOH. A. LEIDIS* vindt men aangeteekend, dat deze Bisschop de *Friezen* van het afschuwelyke Menschenoffert, 't welk zy, op het Feest van *Wodan* of *Mercurius*, stonden te verrigten, door het doen ophangen van eenen Jongeling *Ono* of *Ovo* genoemd, met nadruk, doch te vergeefs, poogde te rug te houden; terwyl zy hem schijnpende toebeeten, dat zy hem den Jongeling schenken zouden, indien de *God*, van wiens Almagt hy tot hen sprak, hem hier van konde verlossen: Dat *Wolfraan*, hier op, wanneer men den Jongeling reeds ophing, den Heiland zeer vurig om een blyk zyner vermogen- de hulp smeekte; en dat als toen juist, tegen elks verwagting, de strop van den opgehangenen brak, en dien ter aarde deed storten; welke, daar op door den Bisschop by de hand gegreepen, opstond, en voor *Radboud* gebragt zynde, aan den Bisschop, op zyn vrypostig verzoek, tot zyn Lyseigen geschonken, naderhand door hem bekeerd, en tot Monnik gemaakt, ja sedert, door den Bisschop van *Rouen*, tot Priester gewyd, en, door het schryven van vele boeken, berugt geworden zoude zyn.

Aa.  
719.

*Radboud  
te ver  
geefsch  
te dopen.*

ylings, aller verwagting te leur, trok, na dat hy gehoord had, hoe men alle zyne ongedoopte Voorvaderen verlooren rekende, zynen Voet schielyk te rug, en zeide, *liever met de meenigte zyner Voorouders in 't zalig geweest van WODAN, als met den kleenen hoop van Christenen in den Hemel te willen zyn (m)*; en hy stierf, juist als of zyn wensch verhoord wierd, zoo weinig tyds na dit bedryf, dat hy, op den derden dag na *Wolfrans* vertrek, begraven werd. Zyn Dood bragt *Poppo* in de Regeering, *Friesland* eenige jaaren in rust, en den Euangelie-Predikers de Vryheid aan, om hunne Leer aldaar alomme te verkondigen. Doch wanneer *Poppo*, om welke reden is onbekend, de beloofde trouw bestaan hadt te verbreken, en, volgens de Frankische Chronyken, velen wreedten moedwil in *Frankryk* te plegen, werden de *Friezen* door *Carel Martel* met een welbemande Vloot, in hun eigen Land *Westergo*, aangetast; in eenen Veldslag, waar in *Poppo* sneuvelde, overwonnen, en dus weder, na het verwoesten hunner Landen, en het uitroei-

736.

*Friezen  
door de  
Franken  
over  
wonnen.*

(m) Op deze onverwagte verklaring, riep de verbaasde Kerkvoogd uit, *Helaas! ik zie u door den Verleider van het menschelyk Gestagt bedrogen; want, zeker, 't en zygy boete doet; en, geloovende, in den Naam der Heilige Drieëenheid gedoopt wordet, zult gy de poorte des Hemels niet ingaan, maar met de eeuwige verdorpenis gestraft worden.* Welke ernstige betuiging, schoon zy geenen of zeer geringen indruk op het verstokte hart van *Radboud* maakte, nochtans te wege bragt, dat vele daar tegenwoordig zynde *Friezen* het Christen-Geloof omhelsden, en gedoopt werden. *Ad. SS. Mens. Mart. Tom. III. in Vit. Vulfranni, fol. 147*

roeljen hunner Afgodische Tempelen en gewyde Bosſchen , aan de *Franken* onderworpen. Ao:  
736.

Vyf jaaren daar na ſtierf *Carel Martel*, natalende twee Zoonen, van welken *Caroloman* Oostfrankryk, 't welk hem te beurte viel, op zynen eigen naam, als Hartog en Prins der *Franken*, begon te regeeren. Onder zyne regeering, en wel in het volgende Jaar, werd *Gregorius van Trier*, door *Bonifacius*, 741.

den Aartsbiſſchop van *Mentz*, in de plaats van den voor vyf jaaren overleden *Willebrord*, tot Biſchop van *Utrecht* aangesteld, en eene Kerkelyke Vergadering in *Frankryk* gehouden, waar in aan de Geestelyken de Jagt en het volgen van den Oorlog verboden, en het agtervolgen van eene diergelyke jaarlyksche byëenkomst vastgesteld werd. 742.

Naderhand beteugelde deze Vorst de *Saxen*, die zich weder tegens de *Franken* met de *Friezen*, onder *Radboud* den Ilden, verbonden hadden; en twee jaaren later stondt hy, het zy uit een heimelyk in hem verwekten wederzin in de regeering, het zy uit eige beweging en liefde tot den Geestelyken Stand, het Ryk aan zynen Broeder *Pipynaf*, 744.

die zich welhaast, onder de geheime medewerking van Biſchop *Bonifacius*, en de door hem verkregene Pausfelyke toestemming, onafhankelyk wist te maken; en *Childerik* den Ilden, die tot nu toe den Tytel van Koning gevoerd had, niet alleen van den Troon, maar zelf in een Klooster zettede, en zichzelven tot Koning deed zalven. 746.

B 5 On-

**No. 751.** Onder zyn beltier trof den gedagten Bis-  
schop *Bonifacius* het ongelukkig lot, dat hy,  
het Euangelie in *Friesland*, zoo 't schynt,  
Dood van *Bo- nifacius.* onder de bescherming van eenig Krygsvolk,  
tragtende te verkondigen, door een groot  
deel ongelooovige *Friezen*, nevens drieënvyf-  
tig perloonen van zyn gevolg, geweldiglyk  
omgebragt werd.

De *Saxen* vielen, eenige jaaren daar na,  
weder van de *Franken* af, doch werden door  
*Pipyn*, na een kloeken tegenstand, overwon-  
nen, en tot eene jaarlyksche schatting van  
drie honderd Paarden verplicht.

**768.** Na zyn dood, die in den jaare zeven  
honderd agtenzestig inviel, en na het afster-  
**771.** ven van zynen Zoon *Caroloman*, drie jaaren  
na hem gebeurd, volgde zyn tweede Zoon  
*Carel*, sedert de *Groote* bygenaamd, hem in  
het bewint over gantsch *Frankryk* op.

**785.** De onrustige *Saxen* gaven dezen Vorst, jaar  
op jaar, handen vol werks; zoo dat hy geduu-  
*Witiking* rig tegen hen oorlogen, en weder met hun  
neemt den vrede maken moest; welke vrede, na dat dit  
Christen- Volk nevens hunnen Hertog *Witiking*, en te-  
Gods- vens met de meeste *Friezen*, den Christen-  
dienst aangenomen hadden, en allen van  
aan. hun regt op het Vaderlyk Erfgoed ontzet wa-  
ren; in den eersten opslag wel een weinig be-  
stendiger seheen te zullen zyn; doch dit wis-  
peltuurig Volk hield zich even vast aan den  
nieuw omhelsden Godsdienst, als aan de pleg-  
**794.** tigste Vredeverbonden; dat is, zy verlieten  
beiden even gereedelyk, zoo dra zy goeden  
kans zagen om eenig voordeel te behalen:

zuur

zuur nochtans brak hun deze trouwloosheid op; want zy werden met de *Friezen*, hunne Bondgenooten, door *Carel*, in het begin der volgende Eeuwe, ten eenenmale ten ondergebragt, en tot een Verdrag genoodzaakt, volgens 't welke de *Saxen* voortaan als één zelfde Volk met de *Franken* aangemerkt, en door den zelfden Vorst bestierd zouden worden; en de *Friezen* met den Eernaam van *Frye Friezen* beschonken, of tot het verder gebrui-  
ken van denzelven geregtigd werden; terwyl zy beiden, van de aanspraak op de Vaderlyke Erffenis versteken blyvende, eene getrouwe gehoorzaamheid en onderwerping aan het *Frankische* gebied, en de bescherming der hun aanvertrouwde Grenzen des Ryks, tegen de reeds gedugte en steeds aangroeiende magt der *Deensche* Vorsten, belooven moesten. Hoe noodig deze laatste voorzorg was, bleek welhaast; naardien de *Deenen*, die te voren met de *Saxen* verbonden waren, onder 't bevel van hunnen Koning *Godefried*, (een Dogters Zoon, gelyk men zegt, van *Radboud*), de nieuwe Volkplanting der *Abodriten*, onlangs door Keizer *Carel* aan de beide zyden der *Elve*, in de Landen der *Saxen*, geplaatst, overvallen, beroofd, aan hen cynsbaar gemaakt, en sedert hun eigen Land in een' ontzaglyken staat van tegenweer gesteld hadden. Tegens deze Volken derhalven zondt de Keizer zynen Zoon met een aanzienlyke magt te velde; die egter, wegens den spoedigen hertred der *Noormanen*, weinig uitregtte. Vervolgens liet de Vorst, na het vrugteloos afloopen der Vrede-  
On-

Ao.

794.

801.

808.

**809.** *De Deenen vallen in Friesland.* Onderhandeling met hun, ter hanner betoogeling, en om hen den overtocht over de *Elve* te beletten, eene Vesting, aan de overzyde dier Kiviere, opwerpen; waar mede hy wel hunne ondernemingen te Lande, doch geenszins hunne oude en stoute Zee-  
**810.** togten, verhinderen konde. Welhaast zag men hen met tweehonderd Schepen in *Friesland*, als toen onder het Hartoglyk bestier van (n) *Roruk*, die hunnen aanval voorzien en zich daar tegen reeds gewapend had, op drie plaatsen te gelyk invallen, en de tegens-hen gezonden Benden verslaan; waar na *Godefried* de overwonnen *Friezen* tot eene schatting van honderd Ponden Zilvers verplichtte, met zyne *Deenen* tot aan den *Moezel* doordrong, en, na het innemen van *Groningen*, voorgaf, den Keizer zelve binnen zyne Ryksstad *Aken* te komen aantasten: doch hier in werd hy verhinderd door zynen onverwagten dood, hem, zoo men wil, door eenen zyner Lyfwachten, of wel door zynen eigen Zoon, wiens Moeder hy verstootten had, om eene andere Vrouw te trouwen, aangedaan; welk onvoorzien toeval alle zyne Landgenooten ten eersten deze Gewesten verlaten en naar huis keeren deed.

**811.** De Broeders Zoon en Opvolger van *Godefried*, *Hemming* genaamd, floot, in het volgende Jaar, een Vredeverbond met Keizer *Carel*; 't welk, den Eiderstroomp tot eene vaste

(n) Deeze naam schynt met dien van *Theodorik* of *Dirk* overeen te komen.



te Grenscheiding stellende , van wederzyde plegtig bezwooren werd.

Ao.  
811.

De Dood van dezen , kort daar na invalende , bragt eene geheele verwarring in de Noordsche zaken te weeg ; en het overlyden van Keizer *Carel* , twee jaaren later , stelde het bestier van het Frankische en Duitsche Ryk nu in handen van *Lodewyk* (o) zynen Zoon , die , onder den naam van den *Vroomen* sedert bekend , al by den aanvang zynner regeering , aan de *Saxen* en *Friezen* het , hun , door zynen Vader ontnomen , Regt op hunne Vaderlyke Erfgoederen weder schonk ; en zoo hier door , als door andere weldaaden , de *Friezen* inzonderheid dermaaten aan zich verbond , dat zy hem , meer getrouw dan ooit , gewilliglyk schatting betaalden , en in den Oorlog merkelyke diensten bewezen.

812.

814.

Keizer  
*Lodewyk*  
begun-  
stigt de  
*Friezen*.

Deze Keizer , die , uit Staatskunde , de eenigheden der *Deenen* onder de hand hielp styven , en *Heriold* , een der Deensche Koningen , boven anderen begunstigde , ontving eerlang van den laatstgemelden , die den Christen Godsdienst aannam , het gebied over dat geheele Ryk , 't geen deze nochtans als een Leen bezitten zoude , zoo dra hy in staat was zich daar in tegen zyne andere Me-

826.

Geeft  
aan den  
Noor-  
man *Ha-  
riold* ee-  
nige be-  
zitting  
hier te  
Lande.

de.

(o) Ten tyde van dezen Vorst en wel Ao. 817. leest men reeds van eenige vreemde Gevoelens in *Priestland* , nopens de Drieëenheid , aan die van *Arius* en *Sabellius* eenigszins gelyk ; als ook van sommige Bloedschandige Huwlyken tusschen Broeders en Zusters in *Zeeland* : welke beiden , door den yver van den toenmaligen Utrechtschen Bischoep *Frederik* , te keer gegaan , gestuit en verboden werden.

Ao.  
826.

dedingeren te handhaven. Doch zulks scheen nog zeer verre te zoeken: dus werd hy, door zynen Beschermheer, met *Wyk te Duurstede*, en zyne nevens hem bekeerde Broeder *Roruk* met een ander Graaffchap in *Kennemerland*, zoo 't schynt, ter Leen beschenken.

't Welk  
veel  
onheils  
baart.

Zuur nochtans brak deze plaats-vergunning, dit vestigen der *Deenen* hier te Lande, den Inwooneren namaals op. Van den jaare 834 tot 885 toe, hadden de *Friezen* in 't byzonder daar van de droeve ervarenis. Telkens zag men de Deensche Vlooten op deze kusten. *Wyk te Duurstede*, *Walcheren*, de *Betuwe* en andere Steden en Landen, werden meer dan eens verwoest en geplunderd; tot dat eindelyk *Godefried*, de Zoon van den reeds gedagten *Heriold*, zich, na het aanregten van ysselyke verwoestingen en het afloopen van veele Steden, met geweld in zyne Vaderlyke Bezittingen gesteld, en de tegens hem opgestane *Friezen* zo verre onder de knie gebragt hebbende, dat zy met stroppen om de halzen moesten gaan, om, op de minste wederspannigheid, te gereeder opgeknoopt te kunnen worden, ter zaake van zyne gepleegde geweldenaryen, door den Frieschen Graaf *Everard* in de *Betuwe* overvallen en gedood, en sedert het Land van alle *Noormannen* ontledigd, en dus van de Deensche Overheersching bevryd werd.

885.

De Frie-  
sche Graaf  
*Gerolf*,  
Vader

By deze gelegenheid werd ook *Gerolf*, een andere *Friesche* Graaf, dien *Godefried* mede van zyn Land beroofd had, in zyne Bezittingen, welke tusschen *Utrecht* en *Bodegrave*, vol-

volgens onze (p) oudste Chronyk-Schryvers, gelegen waren, hersteld. Deze, die zeer diep in de gunst der Keizeren schynt gestaan, en van hun nog meer gezag en nieuwe Landen verkregen te hebben, was de Vader van *Diderik of Dirk*, die in onze gemeene Chronyken *de eerste Graaf van Holland* genoemd wordt; met wien derhalven de eerste en duistere Gedenkschriften van de Graaffelyke Regeering dezes Lands beginnen, en van welken en zyne Opvolgeren wy in het volgende eerste Hoofdstuk zoo veel berichten zullen trachten te geven, als wy oordeelen genoeg te zyn. om den Lezer een duidelyk en onderscheiden denkbeeld van hunne Regeering en Bedryven in te prenten.

Ao. 885.

den I, word in zyn Land hersteld.

## EERSTE HOOFDSTUK,

*Beginnende, na eenige voorafgaande Aanmerkingen nopens de Regeering en het Gezag der eerste Graaven van Holland en Zeeland, met het bewint van Graaf DIRK I, en eindigende met den dood van Graaf DIRK VII.*

**H**et zal, alvorens een duidelyk bericht van de voornaamste Bedryven onzer Nederlandsche Graaven op te geven, niet ongevoeglyk zyn, de ware gesteldheid van hun Ampt en Gezag kortelyk te schetsen.

In overoude tyden berustte het Oppergezag hier te Lande by de algemeene Volksvergaderingen, in welken men Koningen, Krygs-

over-

(p) KL. KOLYN, blad. 262.

Oude  
Regeer-  
ingswys  
der *Frie-  
zen* en  
hunne  
Nabu-  
ren.

oversten en Regters tot het bestier der gemeene zaken verkoor. Doch na de Overheering door de Romeinen werd de burgerlyke Regeering en 't bevel over 't Krygsvolk eenen Landvoogd toevertrouwd, die het Volk met Wetten, en ondergeschikte Overheden voorzag: gelyk de *Friezen* de Wetten van *Corbulo* ontvangen, en de geheugenis daar van als nog in de oude Groninger-Landregten schynen bewaard te hebben. (a) Den zelfden voet hielden ook de *Franken* in de door hen overmeesterde Landen; alwaar zy het Landbestier aan Regters gaven, die, onder hen, den naam van *Hertogen* of *Graaven* droegen. Reeds ten tyde van *Pipyn*, den Zoon van *Carel Martel*, ontmoeten wy zulk een' Amptenaar onder den tytel van *Stadvoogd*, aan den Frankischen Koning onderworpen, in *Utrecht*. (b) In en na den tyd van *Carel den Grooten*, die geheel *Friesland* overheerd had, vinden wy deze Koningklyke Amptenaars dikwerf onder de *Friezen*, alwaar zy allen, welken tytel men hun ook gawe, als *Knegten des Konings* (c) aangemerkt werden; tot dat zy zich onafhankelyk maakten, en op hun eigen gezag regeerden.

Oudtyds noemde men *Dux* of *Hertog*, den *Aanvoerder* of *Gebieder* van een leger; in later tyd gaf men dien naam aan den *Landvoogd* of *Bestierder* van een Gewest, dat verscheide streken Lands, die men *Graaffschappen* heette,

(a) M. ALTING. in *Notit. infer. Germ.* P. I. p. 48.

(b) WILLIB. *Vit. S. Bonif.* Cap. X. p. 246.

(c) *Leg. Salic.* Tit. LVII. N. II. Col. 113.

te, besloeg, en over ieder van welken gemeenlyk een *Graaf*, onder zynen *Hertog*, gebood.

Met den Naam van *Graaf* betekende men, Graaven al in de agtste Eeuw, en vervolgens, iemand, die, wegens den Vorst, opzigt had over eenige Stad, Landstreek, Klooster, Woud, Dykaadje, *Marken* of *Grenzen* des Ryks, enz., waar naar zy dan den Naam van Klooster-, Woud-, Dyk-, Mark-graaven enz. droegen; ja, alle Vorstelyke Amptenaars, die ergens het bewind of opzigt over hadden, werden met dezen Eernaam van *Comites* of *Graaven* getyeld. Allen, of ten minste de meesten, bekleedden het Rechterämbt. Sommigen derzelven hadden somwyl hier te lande het bewind over verscheide Graaffschappen te gelyk. De Graaven der *Betuwe* en *Veluwe*, en meer anderen in deze Gewesten, stonden onder de Friesche Hertogen, zoo lang zy 'er waren; en sommigen onmiddelyk onder *Carel den Groten* en eenigen zyner Opvolgeren. De Frankische Vorsten schonken deze waardigheid veelal aan zulken, die te voren, in de overwonnen Landen, dezen of eenen anderen tytel gedragen hadden (d). Somtyds gaven zy, mits hunne goedkeuring en toestemming, den overheerden Volken vryheid, om voor zich eenen *Hertog* of *Graaf* te kiezen (d).

De Berichtschriften voor de zoodanigen Hunne behelsden, dat zy het Ryk getrouw moesten zyn, <sup>der Betu-</sup> <sup>we enz.</sup> <sup>Berichte-</sup> <sup>schriften.</sup>

(d) *Leg. Bajuvar. Tit. II. Cap. XX. Leg. 1. 3.*  
I. Deel. C

zyn; de byzondere Natiën, onder hun bestier, naar hunne byzondere wetten en gebruiken, regeeren; Weduwen en Weezen, als mede de Geestelykheid, beschermen; roovery en andere misdaden strengelyk straffen; de Koninglyke Inkomsten, jaarlyks, in persoon, ter schatkist brengen; en achtgeven, dat de onder hen staande Stedehouders en Schepenen hun ampt getrouwlyk waarnamen (e).

Hunne  
Rechts-  
pleging.

Deze Graaven, die nog een minder soort van Rechters, *Ratchinburgii* en *Scabini* geheeten, somwyl ook *Vicarii* of Stedehouders, en meest altyd *Centenarii* of Honderdmannen, die over geringe zaaken (f) recht deden, onder zich hadden, hielden, gemeenlyk driemaal 's jaars, hunne Rechtdagen, in de open lucht. Eene gewoonte, ten opzichte van het laatste, thans nog, hier te lande, niet geheel buiten gebruik.

Nog andere Vergaderingen hielden de Graaven, by het ontstaan van oorlog; in welken zy alle Vorstelyke Leenmannen, die een gedeelte hunner onderhoorigen moesten wapenen, byeen deden komen; en toezien moesten, dat elk hier verschene met een pansier of kolder om't lyf, als ook met een lans, een schild, een boog met twee koorden en twaalf pylen (g). Na

(e) *MARCULE. Form. Libr. I. Form. VIII, Col. 380. Tom. II. Ed. Baluz. & Cap. Reg. Francor. Ed. Baluz. Tom. I. Col. 249.*

(f) *Cap. Reg. Franc. Col. 497, Tom. I. Edit. Baluz.*

(g) *Idem ibidem, Col. 508, Tom. I. Ed. Baluz.*

Na dat de *Frankische* Vorsten de oude algemeene Landdag-  
 ne Vergaderingen der *Duitschers*, *Batavieren*, *gen*, en  
*Saxen* en *Friezen* afgeschaft of verboden had. wat'er op  
 den, hielden zy zelve, dikwerf, algemeene verricht  
 ne Landdagen, op welken de Hertogen, werd.  
 Graaven, en andere voorname Leenmannen  
 en Grooten verschenen, en alwaar de zaaken  
 van Vrede en Oorlog verhandeld, gewigtige  
 geschillen door den Koning beslegt, de schat-  
 tingen der overheerde Landschappen, en de  
 jaarlyksche giften der Onderdanen ontvan-  
 gen, en somwyl ook Landswetten, onder de  
 goedkeuring der vergaderde Grooten, ge-  
 maakt werden (b). En aan deze Landdagen  
 is men, waarschyglyk, de oorsprong der  
 Parlementen in Frankryk, en der Staatsver-  
 gaderingen hier te lande, verschuldigd.

De Koninglyke Inkomsten, die door de Koning-  
 Graaven ingevorderd en ter schatkiste gele-  
 verd moesten worden, bestonden uit vier-lyke In-  
 hoofdtakken: te weten, de Vruchten der Lan-  
 den, die den Staat of Vorst in eigendom door de  
 toebehoorden; de Tollen en diergelyke Graaven  
 Rechten; de gewoone Schattingen op de In-  
 gezetenen in 't gemeen; en de vrywillige en nader-  
 Giften, die het Volk nu en dan aan den Staat toegeeft.  
 opbragt (i). — De Graaven zelve leefden  
 van hunne eigene goederen, en veeltyds ook  
 van de landgoederen, die zy, of in of bui-  
 ten hun Graafschap, ter leen of in eigendom,  
 van

(b) *Leg. Alamann. in Titul. & Epil.*

(i) *Voyez l'Abbé du Bos Hist. Critique de la Mon. Franc. Livr. I. Cap. 11 - 14.*

van den Vorst verkregen (*k*), en verder van hun aandeel, 't welk zy mede in de Boeten en Breuken hadden, die zy ook voor de Koninglyke Schatkist moesten inzamelen. Maar, na dat zy zich onafhankelyker maakten, verkregen zy met 'er tyd de zelfde Inkomsten voor zich, die zy wel eer voor de Frankifche Vorsten ingevorderd hadden; bepaalden al vroeg de Tollen; vorderden de Boeten en Breuken ten hunnen eigenen behoeve, als mede Schattingen en Lasten, en deden Beden by byzondere gelegenheden; zoo dat men onder de *Graaven* van het (*l*) Hollandfche Huis, in de Nederlanden, reeds velerlei belastingen in gebruik zag. Ook hebben de eerste Hollandfche Graaven de landen, die zy bemagtigden, al cynsbaar gemaakt, en dus ten eerste van de overwonnen Volken, by voorbeeld van de Westfriezen en Kennemers, *Chyns* of Schatting gevorderd (*m*).

Gemeenlyk bleven de Hertogen en Graaven, onder de Frankifche Vorsten, in hunne bediening, tot hunnen dood of tot hooger bevordering toe; 't en zy dat ze, of door wederfpanningheid, of oproerigheid, in ongenade vervielen, en van hunne Ampten beroofd werden (*n*).

Vergroo-  
ting van  
de magt  
der Graa-

Na den dood van *Carel den Grooten* en de verdeeling des Ryks onder zyne Zoonen, verminderde de magt der byzondere Koningen, wel-

(*k*) Capit. Reg. Francor. Col. 459. Tom. I. Edit. Baluz.

(*l*) Zie pag. 44 hier naa.

(*m*) MELIS STROKE, bladz. 33 en 44.

(*n*) REGINO ad Ann. 397.



welker verdeeldheden veroorzaakten, dat zy <sup>ven,</sup> Het-  
om stryd de voornaamste Hertogenen Graa- <sup>togen,</sup>  
ven ter hunner hulpe aanzochten, en, door <sup>enz.</sup>  
het verleenen van nieuwe voorrechten, der-  
zelver aanzien deden vermeerderen, naar  
maate het hunne afnam. Na den dood van  
*Carel den Kaalen*, wierpen zich veelen der-  
zelven tot Oppervorsten op, en lieten het  
bezit hunner Staaten aan hunne erfgenamen  
over (o).

De Hollandsche Graaven, in het eerst  
onmagtig dit voetspoor te volgen, maak-  
ten zich, eerlang, mede even onafhang-  
kelyk; en de Oppervorsten vergunden  
hen, of zy matigden zich, zonder vragen,  
het recht aan, om het graaflyk bewind van  
den Vader tot den Zoon te doen overgaan.  
Gelyk men het Graaffschap van Holland, 't  
welk vervolgens een Leen van 't Duitfche  
Ryk werd, na den tyd van *Dirk den Eersten*,  
van den Vader op den Zoon of naaften Erf-  
genaam, geregeld, zag verfterven.

Voor het overige waren onze *Hollandsche* Eed der  
Graaven verpligt, often minste gewoon, om, <sup>Holland-</sup>  
eer de Staaten aan hun de trouwe en gehoor- <sup>sche</sup>  
zaamheid zwoeren, een Eed van dezen inhoud <sup>Graaven.</sup>  
te doen: *dat zy allen hunnen Onderzaaten getrouw,*  
*en in alles goede Landsheeren zouden zyn, en hen*  
*houden en fterken in alle hunne Rechten, Handveften*  
*en Privilegien*: en, fchoon zy fomwyl beweerd-  
den de vryheid te hebben, om, buiten we-  
ten

(o) *REGINO ad Ann. 888.*

ten der Staaten , Vrede of Bestand te maaken , is het echter niet te denken , dat zy zulk eene magt , altoos , of in eenen volstrekten en onbepaalden zin , bezeten hebben.

Edoch het is tyd , ons tot de Graaven zelve te keeren , en hunne Regeeringen en voornaamste daaden , met zoo veel kortheid en klaarheid , als doenlyk , te doorloopen.

**DIRK I.** Koning *Carel de Eenvoudige* heeft , (volgens onzen oudsten Rym-Chronykschryver *Klaas Kolyn* (p) , ) terwyl hy nog over Lotharingen en een groot deel dezer Landen gebood , den Graaf *Dirk* , by een open Brief , te *Aken* , op den 20 April 922 , in zyne vorige Bezittingen niet alleen bevestigd , maar

Uitgestrekt-  
heid van  
't Graafschap van  
Holland  
ten zynen tyde.

hem tevens nog eenige Landen toegevoegd , die hem te vooren *niet eigen* waren : in zoo verre , dat het Graaffschap van Holland zich alstoen , in de breedte , van omtrent *Bodegrave* tot *Katwyk aan Zee* , en , in de lengte , van de *Beeke Kinheim* in *Kenmerland* , tot aan het noordeinde van den *Leidschen-Dam* , by het Dorp *Veur* , of misschien , volgens sommigen , eerder tot aan het Dorp 's *Gravenpolder* in *Zuidbeveland* , uitgestrekt heeft.

923.

Wordt met de Kerk te Egmond enz. beschonken.

In het volgende jaar heeft dezelfde Koning , op de voorspraak van zynen gunsteling *Hagano* , 'aan dezen zelfden Hollandschen Graaf , te *Bladelle* (q) , het Erfgebied opgedragen , van 't gene aan den Vorst nog in *Dirks* Graaffschap toebehoorde , namelyk , de Kerk van *Egmond* en derzelve bezittingen ; nadien deze

(p) Pag. 59. 61.

(q) Een Dorp in de Meijery van 's Hertogenbosch. Zie *MIERIS Charterb. I. D. p. 33.*

deze Graaf, sedert aan hem aldaar door zekere Nonne het Lyk van den H. *Adelbert* getoond was (r), ter dier plaatse een ~~Kerk~~ Kerk en Nonnenklooster gesticht, dit met veele Goederen begifugd (s); en hier door; volgens 't gebruik der tyden, den voorrang tot het Rechtsgebied over de Kerk en haare Goederen, of Landen, verkregen had.

Deze *Dirk* of *Diderik* nu, van wien de oudste Schriften der Egmondsche Kloosterlingen het vroegste, als van den eersten *Hollandischen Graaf*, gewagen, overleed weinig tyds na 't ontvangen dezer gunst, en wel, naar 't verhaal eens Latynschen Chronyfschryvers (t), in het zelfde Jaar; worden de te *Egmond* begraven, en door zyn Zoon *Dirk* den Ilden, volgens 't gemeengevoelen, opgevolgd.

Deze zag zich naauwlyks in 't nieuw be- wind geplaatst, of geraakte in twist met de *Friezen*, die hem, of weigerden te (v) huldi- gen, of (wyl het niet bekend is, dat zy hier toe verplicht waren) zich misfchien geene wet- ten door dezen Graave wilden laaten voor- fchryven, of mogelyk, door 't misbruiken hunner vryheid zelve, de grenzen hunner nabuuren ontrust, en den Graaf dus te recht in 't harnas gejaagd hadden. Hoe 'took zy, de oorzaak des krygs is duister, doch dit zeker, dat zy wel haast door den Graaf be- dwon-

(r) *Vit. S. ADELBERTI* Cap. XI. § 13.

(s) *MELIS STOKES* in *Dirk I.* bl. II.

(t) *HERM. CORNERI Chron. ad Ann. 923.*

(v) *KL. KOLYN*, bladz. 264.

924. **dwongen, en, toen zy in 't volgende jaar anderwerf in Kenmerland gevallen en, na 't verbranden van ~~Alkmaar~~ en het klooster te Egmond, reeds voor den Burg van Leiden getrokken waren, by Rhynsburg geslagen, en aan zyn bestier onderworpen werden. Sedert herbouwde de Graaf de Egmondsche abtdy van steen, en stelde 'er Benedictyner Monniken in, in plaatse van de Nonnen, die hy, onder 't opzigt zyner zuster Arlinde, naar Bennenbroek verplaatste.**

925. **Dus Vrede van binnen gemaakt hebben- de, hielp hy dien van buiten mede bevestigen, en woonde, onder de banier des Hertogs van Zwaben, een heirtocht by tegen de Hunnen of Hongaaren (x), die reeds tot in Friesland en op de Veluwe met hunne stroop- rijen doorgedrongen waren: welke tocht wel haast mede gelukkig, door een Verdrag met deze Volken, geëindigd werd (y).**

926. **Met het begin der regeering van Koning Otto, die thans over Oostfrankryk den scepter zwaaide, ontstond 'er een oorlog om Latharingen, 't welk de West-Frankische Koning Lodewyk, met hulp van de Latharingfche Grooten, onder welken waarschynlyk deze Hollandfche Graaf Dirk mede was, voor zich meende te verkrvgen; doch hy werd door zynen Mededinger by Andernach geslagen (z), en dit Gewest vervolgens door Otto geheel ver- mee-**

(x) GEORG. RUXNER, apud Dous. *Annales*, Libr. VIII. pag. 393.

(y) SIGEB. GEMBLAC. *ad Ann.* 924.

(z) FRODOARD *ad Ann.* 939.

meesterd; die het zelve naderhand aan zynen Broeder, onder den tytel van Hertogdom, afgestaan; en van toen af ook alle de Nederlanden, als tot het Duitsche Ryk behoorende, aangemerkt, zich als Eigenaar van derzelver Koningklyke Rechten gedragen, en, zoo wel als de *Frankische* Vorsten van ouds, Landdagen te *Nymegen*, *Utrecht* en elders, gehouden heeft.

Ao.

939.

940.

Ruim veertig jaaren later werd Graaf *Dirk* door den Kleinzoon van dezen Vorst, *Otto den derden* genaamd, by eenen Giftbrief (a), in het volle bezit van eenige Landen gesteld, die hy te vooren slechts van het Ryk ter leen gehouden had; doch hy overleefde deze uitbreiding zynere bezittingen niet lang, maar stierf den zesden van Bloemaand des jaars 989. Zyne gemalin *Hildegonde* was reeds twee jaaren te voren overleden: en hy werd by haar in de Egmondsche klooster-Kerk bygezet.

985.

Dood

van *Dirk*  
den twee-  
den.

Onmiddelyk na zyn dood stelde zyn Zoon *Arnoud*, zonder de keizerlyke brieven, of eenige aanstelling van 's Lands Staaten of Edelen, zoo't schynt, af te wachten, zich in de nu reeds volkomen erflyk geworden Graaflyke Regeering, offchoon hy zich bleef aanmerken en gedroeg, als een vry Leenman des Duitschen Ryks.

989.

ARNOUD.

Niet lang genoot *Arnoud* het gerust bezit van het vaderlyke erf. De *Westfriezen*, aangehitst door den Utrechtschen Bischof *Volkmar*, weigerden de hulde, tot welke de voorige Graaf hen

(a) Dousz *Annal. Libr. VIII. pag. 412.*

Ae.

993.

Slag tegen de  
West-  
friezen  
by Winkel.

Waar in  
Arnoud  
sneeuvelt.

hen verplicht had , aan zynen Zoon en Opvolger; en stonden in 't jaar 993 openlyk tegen hem op (b). *Arnoud* vergaderde derhalven eene aanzienlyke magt, en toog met dezelve tot in 't hart van *Westfriesland*, slaande zyn Leger in de Vlake, by het tegenwoordige Dorp *Winkel*, neder. Terwyl hy hier de wederspanningen verwachtte, om hen slag te leveren, leed zyn Volk gebrek aan zoet water, welk ongemak de godsdienstige Graaf, zoo men verhaalt, op eene wondere wyze te hulp kwam, wyzende, namelyk na het uitstorten van een yverig gebed, den zynen eene plaats, daar zy eenen put groeven en zoet water vonden (c). Min gelukkig echter viel de stryd uit: de *Westfriezen* vielen zoo verwoed op de vermoeide en nog verstrooide Beiden, dat zy hen op de vlugt dreeven, en den Graaf zelve in zyne vlugt ombragten. Zyn mishandeld Lyk werd vervolgens te *Egmond* begraven, en hy sedert, zoo om zyne milddadigheid in 't ryklyk begiftigen der *Egmonder* abtdy, als om zyne Godsvrucht, aldaar als een Heilig gevierd. Men vind echter by *MIERIS*, in het *Charterboek* van de Graaven van Holland, I. D. p. 55, een Giftbrief van den jaare 998, waar by deze Graaf *Arnoud* het Dorp *Matere* geeft aan de abtdye van *S. Pieter* op den *Blandynsen Berg* by *Gent*, welke Brief, door derzelver jaarrekening, den tyd van zyn omkomen onzeker maakt.

**DIRK III.** Zyn Zoon *Dirk*, pas twaalf jaaren oud, volg-

(b) *KL. KOLYN*, bladz. 268. en *MELIS STOKER*, bladz. 21.

(c) *BEKA* in *Baldvino*, pag. 35.

volgde hem , als de derde van dien naam, Aa.  
 onder de voogdy zyner Moeder *Lutgard*, in 1005.  
 het Graaffchap van Holland op. De *Friezen*,  
 moedig op de laatste overwinning, trachte- onder-  
 den zich toen wel geheel onafhankelyk te werpt de  
 maaken; doch werden, door 't kloek beleid Friezen.  
 van 's Graaven Moeder, met hulp van Keizer  
*Henrik den II den*, haren aangehuwden Broeder,  
 tot onderwerping gedwongen. Na den dood  
 van *Lutgard* weigerden zy, als vooren, den  
 Graaf te huldigen : doch de jonge Graaf wist  
 hen, zoodoor dreigementen, als groote krygs-  
 toerusting, niet alleen hier toe, maar te- 1009.  
 vens tot een Verdrag, te noodzaaken, waarin  
 zy hem beloofden, voor hunne bescherming. Noorman-  
 de Tienden hunner jaarlyksche Inkomsten te nen val-  
 zullen geven, en, opeigen kosten, met hem, len in  
 tegen zyne Vyanden, te vechten (d). Thiel  
enz.

Hier door werd de rust , aan dezen oort  
 des Lands, hersteld; doch aan eenen ande- 1010.  
 ren hoek, eenige jaaren later, weder door  
 de *Noormannen* gestoord. Deze hadden de  
 koopstad *Thiel* en het klooster van *Walburg*  
 ingenomen en geplunderd, en waren wel, op  
 de aankomst van het Leger onder *Golefrid*, den  
 Voogd van Gelderland, met velen buit te  
 rug geweken; doch hervatteden in het vol-  
 gende jaar hunnen aanval, en trokken, na  
 het behaalen eener overwinninge te water op  
 de onzen, regelregt op *Utrecht* aan : welke  
 Stad zy echter, 't zy uit eerbiedigheid voor  
 den Bischoflyken Stoel, 't zy uit hoogach- 1015.  
 ting voor de alomberuchte heiligheid van des-  
 zelfs Bischof *Ausfrid*, onaangetast voorby-  
 gin-

(d) K. L. KOLYN, blad. 296.

gingen, en deze Landen verlieten ; zonder  
 1015. dezelve, na dien tyd, ooit weder te ontrusten.

Stichting van Dordrecht. Eenige jaaren laater stichtte Graaf *Dirk*, om zich in het bezit der jagt en vischery, die hem door den Utrechtschen Bischoep en andere Kerkelyken betwist werd, te bevestigen, op zynen eigen grond (e), en volgens sommigen, ter plaatse van het oude (f) *Durfos*, eene vesting, die hy *Dordrecht* noemde (e), en die, vervolgens, onder de Hollandsche Steden, als eene der oudste, den eersten rang ter Staatsvergaderinge verkregen en tot nog toe behouden heeft. Hier liet hy, waarschyntlyk buiten Keizerlyk verlof, en uit zucht tot onafhangklykheid, den Tol heffen van alle de waaren, die den stroom op- en afgevoerd werden, en maakte zich dus, behalven by de Geestelyken, ook by de Kooplieden gehaat; van welken de klaagzieke *Thielenaars*, gesterkt door het aanzien der Bischoppen, by den Keizer zoo veel wisten uit te werken, dat de Lotharingsche Hertog *Godefrid* en de Utrechtsche Bischoep *Adelbold* bevel ontvingen, om *Dordrecht* te slechten, en de Friezen van daar te verdryven.

1018. Dit gelukte nochtans zoo gemakkelyk niet, Graaf *Dirk* wint als men zich verbeeldde. Graaf *Dirk*, die *Bodegrave*, en staat den *Dirk Bavo*, die, uit last van den Utrechtschen Bischoep, hem kwam ontrusten, uit zyn van Utrecht. Graaffschap *Bodegrave* (g), 't welk hy aan zyne

(e) KL. KOLYN, bladz 270.

(f) *Durfos* lag wel eer ter plaatse, daar de *Maas* met vele monden uitloopt en een moerasig land maakt.

(g) BEKA in *Adelboldo* pag. 37.



ne Bezittingen hechte; maar leverde eerlang den Bisschop zelve eenen Veldslag, waar in hy mede zegepraalde. Aa.  
1018.

Niet min gelukkig keerde hy, omtrent Als ook *Dordrecht*, den aanval af van den Lotharing- *Godefrid*, schen Hertog, wiens Benden, na een sel ge- den Her-  
vecht overhoop geworpen en op de vlugt ge- tog van  
dreven werden, terwyl eene menigte met Lotha-  
ringen, de te zwaar beladen schepen te gronde ging, in de modderkreken vermoord, of op de vlugt afgemaakt, en hy zelve gekwetst en gevangen, doch kort daarna weder ontslagen werd; onder beding, om voor den Holland- schen Graaf en de zynen, aan 't Hof des Keizers, eene verzoening uit te werken; gelyk dan ook eerlang gebeurde (b). Deze over-  
winning noodzaakte den Bisschop van Utrecht Vrede  
tot een Vredeverdrag met Graaf Dirk, waar tusschen  
in hy hem, bedenkelijk, het nieuwlings ver- Graaf  
kregen Graaffchap van *Bodegrave* ter leen op. *Dirk en*  
*Adellold*. Bisschop  
gedragen, en de Graaf zich, vermoedelyk, verpligt zal hebben, om, onder den tytel van *Maarschalk des Bisschops* (i), het Sticht van *Utrecht* met de wapenen te beschermen.

Niet lang daar na schynt de Graaf in de 1024 en  
gunst des Keizers hersteld geworden te zyn; 1030.  
en de eene en andere vergadering der Ryks-  
vorsten bygewoond te hebben (k). En se-  
dert ondernam en volvoerde hy mede geluk-  
kig, naar het godsdienstig gebruik dier ty-  
den, eene bedevaart of pelgrimaadje naar 't  
Hei-

(b) SIGEB. GEMBLAC. *ad Ann.* 1019.

(i) Zie MIERIS *Charterb.* I. D. p. 59.

(k) VIL MEINWERCI *Episc. Paderb.* Cap. XCIII.  
& CII. pag. 557. & 559.

- Ao.** Heilig Land, om, waarschynlyk, de toen  
**1030.** nieuwgebouwde kerk by het Heilige Graf te  
 bezoeken en te begiften. Van hier we-  
*Dirk de derde* der te huis gekeerd zynde, is hy, voor zoo ver-  
*sterft.* re men weet, in het vredig bezit zyner lan-  
 den, op den 27 van Bloei maand des jaars  
**1039.** 1039 overleden, nalatende, by zyne Gema-  
 lin *Othilde (1)*, twee zoonen, *Dirk* en *Floris*.  
**DIRK IV.** *Dirk, de vierde* van dien naam, volgde,  
 als de vyfde Graaf van Holland, zynen va-  
 der op. In het zesde jaar van zyn bewind,  
**1045.** geraakte hy, zoo 't schynt, wegens de uit-  
 breiding van zyn gebied tot in *Zuidbeveland*  
*De Vla-* of *Zeeland*; bewesten de *Schelde*, in twist met  
*mingen* *Boudewyn den vyfden*, Graaf van Vlaanderen,  
*vallen in* die, als toen, eenen inval in Friesland deed,  
*Friesland.* en, na 't verslaan zyner vyanden, volgens het  
 bekrompen verhaal onzer Chronyken (*m*), ze-  
 gepralende naar huis keerde.  
**1046.** In het volgende jaar kreeg deze Graaf nog  
 ontzaglyker vyand op den hals. Keizer  
*De Kei-* *Henrik de III*, wien mischien het Tol-eis-  
*zer be-* schend *Dordrecht*, buiten verlof zyner voor-  
*oorloogt* zaten gesticht, een doorn in den voet, of die,  
*de Hol-* mogelyk door den nyd des Utrechtschen Bis-  
*landers.* schops, thans *Bermulf* geheeten, tot dat ein-  
 de aangezet was, (want wat vermogt toch  
 de Geestelykheid toen niet al!) kwam met  
*Neemt* een tamelyk welgewapende vloot schepen  
*Dordrecht* voor gemelde vesting, die, hevig bestormd,  
*en ande-* eerlang ingenomen werd; welk voorbeeld  
*re plaat-* sen in: *Vlaar-*

(1) Men noemt haar ook *Witbilde* of *Witiebilde*: zy was een dochter van *Otto*, den Hertog der Saxon.

(m) MEYERUS ad Ann. 1045.

Vlaardingen en Keenenburg(n) wel haast moesten volgen. Ao. 1046.

Dit onverwacht verlies maakte den Hollandischen Graaf zoo verbitterd en stout, dat hy openlyk tegens den Keizer bestond op te staan, en zich verbond met Hertog *Godefrid* van Lotharingen (o), die alstoen mede een dergelyk besluit genomen had, en aan welken laatste het terstond gelukte de stad *Nymegen* te bemagtigen en het Keizerlyk Paleis aldaar aan de vlam op te offeren; terwyl *Dirk*, met een vliegende leger, 't platte land der naaste Bisdommen asliep en verwoestte.

In den Herfst van het volgende jaar kwam Keizer *Henrik* andermaal met eene vloot herwaards af; doch de Hollandsche Graaf besprong dezelve met zyneligtgewapende Vaartuigen zoo gelukkig, dat de Keizer, na het agterlaten derzelve, naauwlyks zyn persoon behouden te *Utrecht* bragt, en aldaar wel haast de tyding hoorde van het heroveren van *Dordrecht* door den Graaf, wien sedert alles, 't geen hem ontnomen was, zeer ras(p) weder in handen viel.

Ongelukkig echter verloor en herwon Graaf *Dirk*, met verlies zyns levens, deze zyne vaderlyke vesting, in het volgende jaar, by deze gelegenheid: Hy had, namelijk, te *Luik* op een steekspel, den broeder des Bisschops van Keulen, by toeval, zoo zwaar gekwetst, dat hy 't bestierf; dit werd die Dordrecht enz. heroverd. 1047.

(n) Dit was eene sterkte, gelegen aan het water, de Keen in Delfsland.

(o) Deze was de Neef van dien *Godefrid*, van welken wy boven gewag maakten.

(p) K. L. KOLYN, bladz. 274, 275.

zoo hoog genomen, dat men op hem en de  
 zynen aanviel (q), en ook twee zyner basterd-  
 broederen (r) ombragt, zoo dat hy zelf het  
 naauwlyks met de vlugt ontsnapte. Hy nam  
 dit zoeuvel op, dat hy terstond te *Dordrecht*  
 de Keulsche en Luiksche koopvaardyschepen  
 in brand steken, en allen handel met hunne  
 Bisschoppen verbieden deed. Dit noopte de-  
 zen, die zich met den Bisschop van Utrecht  
 en anderen nu verbonden hadden, om, in den  
 winter, naar (s) *Dordrecht* te trekken, 't welk  
 hun door eenige Edelen, die heimelyk ver-  
 stand met hun hielden, verraderlyk in han-  
 den, doch, kort daarna, even heimelyk en  
 listig, door Heer *Gerard van Putten*, aan den  
 Graaf overgeleverd werd; die 'er nochtans  
 weinig vreugde en een gewissen dood, by be-  
 haalde; want, 's daags na 't verdryven zy-  
 ner vyanden, werd hy, op den (t) wal wan-  
 delende, door een *Keulenaar*, die zich ver-  
 gifte wonde steken had, met een vergifige pyl, zooge-  
 vaarlyk in de dije gekwetst, dat hy drie da-  
 en sterft. gen daar na, op den 14 January 1049, den  
 geest gaf (v).

Die hier een ver-  
 giftige  
 wonde  
 ontvangt  
 en sterft.

FLORIS I. Eenige tyd verliep 'er, eer *Floris, de eerste*,  
 die zynen ongehuwden broeder *Dirk den IV.*  
 opvolgen moest, in 't gerust bezit van 't  
 Graaf.

(q) Zie in SCRIVERIUS Graaven van Holland, bladz 68.

(r) Zie denzelven, bladz. 71.

(s) HERMANN. *Contrast. ad Ann.* 1049.

(t) De Straat, waarin dit voorviel, wordt heden nog de *Graavenstraat* geheeten.

(v) Zie in SCRIVER. Graaven van Holland, blz 69, 70.

Graaflyk bewind geraakte. Het land van *Dordrecht* was, zoo 't schynt, na 's Graaven ongelukkigen dood, door zyne te ruggekeerde vyanden herwonnen; doch niet lang daar na door den Hertog *Godefrid*, ten behoeve van Graaf *Floris*, hun weder afhandig gemaakt; gelyk men hem dan ook eerlang dit land bezitten, en aldaar, naar de wyze zyner voorzaaten, tollën heffen zag van de aldaar voorby gevoerd wordende koopwaren (x).

De Utrechtsche Bisschop *Willem*, die *Bernulf* in den jaare 1054. opgevolgd, en ten Keizerlyken Hove wel gezien was, wist, kort na den dood van Keizer *Hendrik den III.*, de Keizerin, met het Ryksbestier belast, ligtelyk tot een heirvaart te bewegen tegen den Graaf van Holland, dien hy als den onrechtmaatigen bezitter van het land, rondom *Dordrecht*, aanmerkte.

De benden der Keulsche en Luiksche Bisschoppen, met die der Graaven van *Leuven*, *Kuik* en *Brandenburg*, verscheenen dan welhaast hier te lande (y), en stonden nu, na het bemagtigen van vele sloten, gereed, om de geringe magt van Graaf *Floris den I.* in eenen veldslag geheel te vernielen; wanneer de listige Graaf, hen tot zich naar *Dordrecht* lokkende, hunne ruitery in diepe met horden en aarden zóden belegde kuilen, tot dat einde looslyk gegraven, deed storten, en zich van de daar door veroorzaakte

(x) KL. KOLYN, bladz. 276.

(y) Zie denzelfven ald.

**Ao. 1058.** te verwarring zoo wel bediende, dat hy, na het aanrechten van eene groote slagting, eene volkomen overwinning op hen behaalde, en hen vervolgens uit de veroverde sterkten verjoeg (z).

Als ook by *Nederbemert*. Drie jaaren daar na werd hy door de zelfde vyanden aangevallen; doch, thans in beter staat om hun het hoofd te bieden, trok hy hen, om den kryg van zyne grenzen af

**1061.**

te weeren, te gemoete, en leverde hun by *Nederbemert* eenen bloedigen veldslag, in welken hy weder de overwinning verkreeg, en den vyand op de vlugt dreef. Na den stryd echter, niet verre van het slagveld, onder 't geboomte uitrustende, en in slaap geraakt zynde, werd hy hier door den Heer van *Kuik*, die zyn verstrooide volk weder byéén geraapt hadt, in den slaap overvallen en gedood (a); latende, behalven twee dochters, eenen

**Dirk V.** minderjaargen zoon, *Dirk* geheeten, na, die, onder het opzigt zyner moeder, vrouwe *Geertruid*, dochter van Hertog *Herman* van *Saxen*, hem, als Graaf van Holland, opvolgde.

Poogingen van den Utrecht-schen Bischof *Willem*. De Utrecht-sche Bischof *Willem* zocht wel haast uit deze minderjaargheid van den Holland-schen Graave zyn voordeel te trekken, en wist, door behulp van den Aartsbischof van *Keu-*

(z) *KL. KOLYN*, bl. 277. en *MELIS STOKK*, in *Flor.* I. bladz. 29.

(a) Dezelve *KL. KOLYN*, bl. 277. en *MELIS STOKK*, bl. 30. in *Floris* den I. zynde dit voorgevallen op den 18den van Zomermaand **Ao. 1061.** volgens *HEDA in Bernulpho*, pag. 125.

Keulen, zyn boezemvriend, giftbrieven ten Ao. 1061.  
 zynen behoefte, door de kinderlyke toegeven-  
 heid van den jongen Keizer *Henrik den IV.*,  
 te verkrygen, by welke hem het recht op  
 de Graaffschappen en goederen der Holland-  
 sche Graaven vergund werd (*b*). Doch, dat  
 dit ligter te verwerven was, dan 'er zich een  
 daadelyken bezitter van te maaken, leerde  
 hem de ondervinding, gelyk wy terstond zien  
 zullen.

Nog by het leven, zoo men wil, (*c*) van  
 Graaf *Floris den I.* was *Robert*, de jonger zoon  
 van *Boudewyn den V.*, Graaf van Vlaanderen,  
 in Holland gekoomen, en aldaar, of om zyn  
 oorlogzuchtigen aart, of om eenige onmin tus-  
 schen hem en zynen vader, niet ongunstig  
 ontvangen. Deze onrustige geest had zich  
 tot tweemaal toe te vergeefs, na *Floris*  
 dood, van de regeering in Holland meester 1063.  
 willen maaken, en naeindelyk beslooten te o-  
 verwinnen of te sterven (*d*). Dit wanhoopige  
 besluit deed *Vrouwe Geertruid* en haare Raden, van  
 na den reeds gedaanen voorslag van huwlyk  
 met dien Vlaamschen Edeling, de ooren lee- Vrouwe  
Geertruid  
met Ro-  
bert den  
Fries.  
 nen; 't welk (na het tekenen der voorwaar-  
 den, by welken hem onder anderen de vyf  
 Zeeuwsche Eilanden, bewesten Schelde, door  
 zynen vader geschonken werden) voltrokken,  
 en

(*b*) Vid. *Diplom. Henric. IV. apud HEDAM*, pag.  
 128, 129. *MIERIS Charterb. I. D. bl. 66. &c.*

(*c*) *WILH. ABB. ANDERN., Synops. Franco-Me-  
 rov. Libr. III. Cap. 4. Et ORDERIC. VITAL. Hist.  
 Normann. Libr. IV. pag. 526.*

(*d*) *LAMB. SCHAFFNAB. ad Ann. 1071.*

**1064.** **1064.** en hy federt , onder den naam van *Robert de Fries* , alomme berucht werd (e).

De magtige bescherming , die hy aan Holland verleende , deed den Utrechtschen Bisschop voor eene wyle tyds van zyne eischen afzien , en eene pelgrimaadje doen naar 't Heilige Land ; van welke hy , in 't volgende jaar , ter naauwernood behouden , te rug keerde (f).

**1067.** Na den dood van *Boudewyn den V.* , Graaf van Vlaanderen , volgde hem zyn oudste zoon *Boudewyn* , de broeder van gemelden *Robert* , in de regeering op. Deze , waanende zyn broeder ten onrechte met de gemelde Zeeuwsche en andere landen beschonken te zyn , dacht hem dezelve door geweld te ontrukken ; overviel hem hierom zelf in Holland , doch verloor , in eenen fellen veldslag tegens hem , zyn leven (g) ; waar door zyn broeder *Robert* in 't bewind van Vlaanderen gesteld werd , in weêrwil der tegenkantingen van *Richilde* , de weduw van Graaf *Boudewyn* , die haaren zoon *Arnoud* zyns vaders plaats wilde doen bekleeden ; en hier toe , met hulp van Keizer *Henrik den IV.* , (na dat de Fransche Koning *Filips* haare zyde verlaaten had (b)) hem

**1070.**

*Robert*  
volgt  
hem op.

(e) KL. KOLYN , bladz. 277.

(f) MARIAN. SCOT. *ad Ann.* 1065. zynde van de 7000. Pelgrims , die dezen Kruistocht met hem deden , pas 2000. te rug gekeerd.

(g) LAMB. SCHAFNAB. *ad Ann.* 1071.

(b) *Geneal. Comit. Flandr. Thes.* Tom. III. pag. 382-385. Die Vorst is sedert gehuwd geweest met *Berta* , dochter van *Roberts* Gemalin *Geertruid* , en van *Floris den I.* Graaf van Holland.



hem aan twee kanten werk verſchaftte ; in Vlaanderen namelyk en in Holland. De tocht op Vlaanderen viel ongelukkig uit , want de benden derwaarts gezonden , werden door *Robert by Bergen* in Henegouwen ten eenenmaale geſlagen en verwonnen (i). Ao. 1072.

Beter ging het in Holland : deze tocht was den Lotharingſchen Hertog *Godefrid (k)* , om zyne miſmaaktheid ſedert de *Bultenaar* genoemd , en den Utrechtschen Biſſchop *Wilem* , aanbevolen. De eerſtgemelde viel met een uitgelezen hoop volks in Holland , en floeg den Vlaamiſchen Graaf *Robert* , die by *Leiden* hem ontmoette en tegenſtand bood , derwyze , dat hy genoodzaakt werd , met Vrouw en Kinderen , het land te ruimen en naar *Vlaanderen* te keeren (l). *Godefrid* vervolgens binnen *Alkmaar* door de Westfriezen belegerd , doch door den Biſſchop van Utrecht ontzet geworden zynde , gedroeg zich ſedert als wettige Graaf van Holland , en was , volgens ſommigen (m) , de ſtichter van *Delft* , de derde ſtemmende Stad van Holland. Hier was het ten minſte , of wel op het ſlot , hier ontrent door hem gebouwd , dat hy , op het onverwachtſte , door een bedienden van *Robert den Fries* , of van den jongen Graaf *Dirk* , of Gouert met de Bult , komt in Holland. Slaat Robert den Fries , en verover het Graafſchap van Holland. 1074. Wordt doodgeſteeken.

(i) MEYERUS ad Ann. 1072.

(k) Deez' was de Zoon van dien *Godefrid* , Hertog van *Lotharingen* of *Brabant* , welke in 't jaar 1049 , met Graaf *Floris den I.* , Vader van *Dirk den V.* , tegen den Keizer aanſpande.

(l) KL. KOLYN , bladz. 278. MELIS STOKK , bl. 35.

(m) KL. KOLYN , bl. 279.

**Ao. 1076.** *Dirk*, (tot dat einde waarfchynlyk opge-  
maakt en omgekoft,) terwyl hy zyn gevoeg-  
deed, dermaate van onderen gegriefd werd,  
dat hy, eenige dagen daar na, aan de wonde  
ftierf (n).

**Bisfchop Willem Ierft.** Niet lang daar na overleed ook Bisfchop  
*Willem*, na dat hy zich in het bezit van Hol-  
land, 't geen hy zich na *Godefrids* dood aan-  
maatigde, had willen bevestigen, door het  
bouwen van een Slot te *Tsfelmonde*, 't welk  
nochtans eerst door zyn' Opvolger *Koenraad*  
voltrokken en met eene tamelyke bezetting  
verfterkt werd (o).

**Dirk de V.** De dood dezer beide veroveraars gaf eene  
herftelt gunstige gelegenheid aan *Robert*, om zynen  
zich in 't ftiefzoon *Dirk den V.* in zyn vaderlyk Graaf-  
bezit van Holland, fchap te herftellen. Dan hy begreep mede,  
en neemt dat zulks niet ligtelyk te doen ftond, ten zy  
het Slot men *Tsfelmonde* den Utrechtschen Bisfchop  
by *Tsfelmonde* in. alvorens ontweldigde. Hier toe verzamelde  
hy dan, met behulp zyns fchoonbroeders,  
den Koning van Engeland, eene Vloot,  
waar mede *Dirk* naar de Maas of Merwe fte-  
vende, en aldaar de Utrechtsche fchepen,  
die hem den doortocht wilden betwisten, na  
een hard gevecht, op de vlugt dreef en ver-  
nielde, vervolgens een deel zynr benden ont-  
fcheepte, en met dezelve het slot beleger-  
de, en zoo vreeslyk beftormde, dat de Bis-  
fchop, na zestien dagen (p), genoodzaakt  
was, het zelve, onder beding van een vryen uit-  
tocht

(n) K. L. KOLYN, bl. 279.

(o) HEDA in *Conrado*, p. 137.

(p) Zie G. v. LOON *Aloude Holl. Hift.* II. Deel, bl. 357.

tocht naar *Utrecht*, over te geven, mits hy Ao.  
*Diderik* het Graaffchap van Holland vredig 1076.  
 zoude laaten bezitten.

De Graaf, dus in zyne erffelyke bezittingen Zyn Hu-  
 gevestigd, begaf zich, weinig tyds daar na, welyk.  
 in huwlyk met *Othilde*, eene dochter van *Her-*  
*man* of *Fredrik*, Hertog van Saxen; en re-  
 geerde sedert het land, tot aan zynen dood  
 toe, vyftien jaaren lang, in ongestoorden vre-  
 de (q).

De Bifchop van *Utrecht*, die alstoen de Oosterge  
 Hollanders, 't zy uit hoofde van 't geflootene enz. aan  
 verdrag, 't zy om de namaagschap van den Bis-  
 hunnen Graaf met dien van Vlaanderen, 't zy fchop van  
 om zyne eigene zwakheid en onvermogen, of Utrecht  
 om andere reden, in rust liet, had intusfchen gefchon-  
 niettemin gelegenheid, om aan eenen anderen ken.  
 kant zyn gebied uit te breiden. De weder-  
 spannigheid namelyk van *Egbert*, den Mark-  
 graaf van Brandenburg, die zich een en an-  
 dermaal onafhankelyk poogde te maaken, en  
 eindelyk, na het afloopen van gantsch *Fries-*  
*land* (r), den Keizer zelven, uit *Thuringen*, 1086.  
 naar *Bamberg* had doen vlugten, veroorzaak-  
 te, dat de Graaffschappen van *Ooster- Wester-*  
*en Islegouwe* en *Staveren*, en meer andere  
 goederen van dien Markgraaf, aan 't Ryk  
 vervallen verklaard, en de gemelde Graaf-  
 fchappen naderhand aan den Bifchop van  
*Utrecht*, thans diep in de gunst van het  
 Kei.

(q) KL. KOLYN, bl. 280. MELIS STOKS, bl.

39.

(r) UBB. EMM. *Rer. Frisc.* Libr. VI. p. 251.

- Aa. Keizerlyke Hof staande , geschonken werden  
 1089. (s); op welke giften de Utrechtsche Bisschoppen , in 't vervolg , hun eisch en recht op Friesland gegrond hebben.
- Dood van Dirk de V. Niet lang daar na overleed Graaf *Dirk de V.* (s), nalaatende eenen zoon , die hem , onder den naam van *Floris den II.*, bygenaamd den *Vetten*, opvolgde.
1091. *Floris II.* Ten tyde van dezen Graaf, en wel in 't begin zyner regeering, werden de kruisvaarten naar 't Heilige Land met veel ernst gepredikt, en door verscheidene Vorsten ondernoomen : Veele Edelen dezer landen begaven zich mede, zoo wel uit zucht tot glorie, als uit Godsdienstigheid, derwaarts; onder die van Friesland waren de *Fortemans*, *Galamas* en *Botnias*, onder de Zeeuwen die van *Borsfelen*, en onder de Hollanders de Heeren van *Brederode* en *Arkel*, de voornaamsten en bekendsten;
1098. en sommigen van dezen hadden, nevens eenen menigte anderen, in 't laatste dezer elfde eeuw, deel aan het innemen van *Antiochië* en *Jerusalem*, als mede in 't verkiezen van *Godefrid van Bouillon*, zusters zoon van *Godefrid den Bultenaar*, tot Koning der laatstgemelde stad (v).
1099. Wat nu Graaf *Floris den II.* belangt, deze begaf zich in 't begin der twaalfde eeuw in den echt met *Petronelle*, dochter van *Dirk*, Her-  
 Trouwt met Petronelle van Saxon.

(s) *Diplom. Henric. IV.* apud *HEDAM*, p. 139 & apud *MATTHÆUM ad Anonym. de reb. Ultraj.* p. 86. *MIERIS Charterb.* I. D. bl. 69, 73, 83.

(t) *MELIS STOKES* bl. 40 zegt, op den 17 van Zomermaand 1091.

(v) *GUILL. TYR. Libr. V. VI. VIII. IX.*

Hertog van Saxon (x), zynde dus de vierde der Hollandsche Graaven, die zich aan dit Huis door huwelyk verbond; een Huis, 't welk, zoo wel als dat des Graaven, zeer op de Keizers verbitterd, en met dezelve dikwyls in oorlog was; en 't welk, door deze verbindtenis, zoo wel zich zelve, als hem, gevolgelyk beter in staat stelde, om de maatregelen der Keizeren, die hen of afhangkelyk wilden houden of maaken, te vernietigen.

109.

1099.

1106,

Edoch, na dat Keizer *Hendrik de Vyfde* zy-  
nen vader opgevolgd, de Paus *Paschalis de*  
II. door hem voor wettig verklaard, en dus  
de langduurige scheuring tuschen de Keizers  
en Pausen geëindigd was, kreeg Graaf *Floris*  
gelegenheid, om met dezen Keizer, die voor-  
had, om den Graaf van Vlaanderen de Zeeuw-  
sche Eilanden te ontnemen, een verbond te  
sluiten, waar by aan hem, voor het helpen be-  
vorderen dezer onderneming, de gemelde  
Eilanden zouden afgestaan worden. Wat  
hier van geworden zy, is duister; alleenlyk  
schynt de Graaf dezelve, als Leenman van den  
Vlaamschen Graaf *Robert*, zoon en opvolger  
van *Robert den Fries*, ontvangen en bezeten  
te hebben; naardien wy zynen kleenzoon *Flo-  
ris den III.*, eerlang, mede in die hoedanig-  
heid ontmoeten zullen.

Sluit een  
verbond  
met Kei-  
zer Hen-  
drik den  
V.

1108.

Het was ook omtrent dezen tyd, dat ze-  
ker Lekebroeder, *Tanchelyn* genaamd, in  
*Vlaanderen*, *Zeeland* (y) en *Utrecht* openlyk  
bestond te leeren, dat *Christus ligchaam* en  
lyken:  
bloed

(x) MELIS STOKES, bl. 45.

(y) ROXHOORN op Reigersberg. II. Deel, bl. 34. XX.

MIERIS Charterb. I. D, bl. 81.

Ao: bloed in 't avondmaal niemand ter zaligheid nut-  
 1108. tig, en men aan de Geestlyken, om hunne amp-  
 ten, geen byzonderen eerbied, en tevens geene  
 tienden te geeven, verpligt ware. Maar dit

't Welk stoute bestaan, 't welk hem niet minder dan  
 hem het den haat der Kerkelyken kon berokkenen,  
 leven kostte dezen waaghals het leven, waar van  
 kost. zeker Priester hem eerlang, toen hy, onver-  
 zeld, op reis gegaan was, beroofde (z).

1112. Eenige jaaren laater had Graaf *Floris*, die in  
 zyn land, zoo het schynt, voor het overige  
 een gerusten vredegenoot, eene byzondere  
 ontmoeting met den Frieschen Edelman *Ga-  
 lama*; die den Graaf bykans het leven zou ge-  
 kost hebben. De Graaf had dezen man, zegt  
 men, drie jagthonden doen ontnemen, en  
 de *Frye Fries*, daar over gebelgd, had, onder be-  
 dreiging van wraak, in zekere ontmoeting, den  
 Graaf, zoo koen en trots, om herstel van  
 schade aangesproken, dat hy, op 't ontvan-  
 gen van berispens antwoord, nog heviger in  
 toorn ontsfoken, terstond zyn zydgeweertrok,  
 en den Graaf daar mede in den arm kwetste,  
 doch deze ontydige fierheid duur betaalde;  
 dewyl het gevolg van den Graaf hunnen  
 Heer ylins beschermde, en hem dit doldrif-  
 tige bestaan met den dood deed boeten (a).

Dat

(z) Men zegt, dat de leer van dezen *Tanchelyn* zoo  
 veel zou uitgewerkt hebben, dat 'er, tien jaaren na  
 zynen dood, te *Antwerpen*, niet eene gewyde Hostie  
 te vinden, en de eerbied voor zyn persoon zoo buit-  
 tenspoorig was, dat zyne navolgers zelve het water  
 dronken, waar in hy zich gewasschen had. Zie  
 BRAND *Hist. der Ref.* I. Deel, L. B.

(a) KL. KOLYN, bl. 231.

Dat deze *Floris* niettemin van eenen inhaaligen en geldzuchtigen aart was, blykt, behalven uit het laatst aangehaalde geval, mede uit het getuigenis van *Rudolf*, Abt van St. *Truyen*, zeggende, „ dat by dezen ryken en „ zwaarlyvigen Graaf met zilveren koorden uit *Holland* „ land naar *Utrecht* trekken moest, om, namelyk, den *Bischof Burchard* aldaar te bewegen tot het afstaan van zekere kerk, aan gemelde abtdye behoorende, die door zyn' voorzaat in bezit genoomen, en waar van deze Graaf de Advocaat of Voorstander was (b). Waar uit, niet zonder reden, mag opgemaakt worden, dat *Floris* weinigen dienst deed, zonder zich'er mildelyk voor te laten betaalen.

Dan, hoe ryk en vermogende deze Graaf ook geweest moge zyn, zyne schatten konden hem voor den dood niet bewaaren, noch hy voor dezelveu zich daar van vrykopen; want hy overleed in de kracht zyner jaaren op den tweeden van Lentemaand des jaars 1122 (c).

*Dirk de VI.*, zyn oudste Zoon, doch nog te jong, om het roer der regeering zelf te stieren, werd, onder 't opzigt zyner moeder *Petronelle*, eene vrouw van een' heldhaftigen en heerschzuchtigen aart, tot zyn' opvolger benoemd. Kort na haar mans dood stond deze Graavin tegen den Keizer op, die haar, niet dan met veele moeite en door de wapenen, in het volgende jaar, dwong, om hare af-

Ad.  
1122.  
Schraap-  
zieke  
Inborst  
van de-  
zen  
Graaf.

1122.

1124.

Doch  
moet  
zich on-  
derwer-  
pen.

(b) *RUDOLPH. Chron. S. Trudonis, Lib. X. p. 692.*

(c) *MELIS STOKER, bl. 31.*

Ao. afhangelykheid van het Ryk te erkennen  
1124. (d).

Haar broeder wordt Keizer. Zoo dra echter haar broeder *Lotharius*, Hertog van Saxon, na *Henrik den V.*, Keizer werd, wist zy zich wonderwel van die gelegenheid te bedienen, en dien Vorst te bewegen, om de Friesche Graaffschappen, die zyn voorzaat, omtrent 40. jaaren vroeger, aan de Utrechtsche Kerk geschonken had, van dezelve te ontnemen, en aan het Hollandsche Graaffschap te hechten (e).

1127. Hier mede zelf niet vergenoegd, stond zy voor haren zoon naar het Graaffschap van Vlaanderen, tot het welke, naden dood van haren Zoon *Carel den Goeden*, die geen manlyk oir had nagelaaten(f), zich veel mededingers opdeden. Edoch, zy moest van dit voornemen, offchoon zy geene middelen en geld tot zelfs bereiking spaarde, en daar toe zelf met haren zoon naar Vlaanderen getrokken was, afzien, en, onverrichter zaake, naar huis keeren.

Twist van Graaf *Dirk* met zynen Broeder *Floris*, den Zwartten. Intusschen was Graaf *Dirk* reeds tot manlyke jaaren gestegen, en nu bekwaam geworden, om zelf het Graaflyke bewind in handen te nemen; maar ook dit geschiedde niet zonder tegenstribbeling van zynen broeder *Floris* den Zwartten, die, om zyne goede hoedanigheden, by vele Edelen, en doorgaans by 't gemeen, zeer wel gezien, en mede, zoo wel als zyne moeder, van een' regeerzieken aart

(d) ALB. CRANTZ. *Saxonia*, Libr. V. Cap. 44.

(e) BEKA in *Godebaldo*, p. 46. *MIRIS Charterh.* I. D. bl. 91.

(f) MEYERUS ad Ann. 1126.



aart was (g). De opstand der Westfriezen (b), die omtrent dien tyd gebeurde, hielp dit onderling twistvuur der gebroederen woeden, en *Floris*, die zich eerlang aan 't hoofd der oproerlingen gesteld zag, deed met hun, die naar verandering joochten, en die hy met hoop van grooter (i) vryheid streelde, zynen broeder merkelyken afbreuk; hoewel deze hen op zyn beurt ook manlyk te keer ging, en de *Kennemers*, die zich mede met zyn broeder verbonden hadden, aan zich wist te onderwerpen (k).

Twee jaaren laater, zoo 't schynt, werd Bygelegd deze broedertwist, door den Keizer, hunnen oom, bygelegd, onder voorwaarde, dat de gepleegde vyandlykheid van wederzyde vergeeven, en elk in zyn tegenwoordig bezit ge-  
laaten zoude worden (l).

*Floris* leefde, na dien tyd, niet lang; want Dood zich met *Helwig*, de eenige overgeblevene dochter des Heeren van *Rechem*, tegens wil en dank van haren voogd, den Heere van *Aréndsberg*, in den echt willende begeven,  
en

(g) MELIS STOKK, bl. 43.

(b) Deze Opstand zal waarfchynlyk eenigermaats door 's Graaven Broeder zyn aangezet, omdat Graaf *Dirk*, in den fellen Winter van 't jaar 1132, over 't Ysin Westfriesland gerukt zynde, verscheidene Dorpen en Buurten plat gebrand hebbende, tevens een goed getal van gevangenen en grooten buit van klederen, koeijen en paarden met zich mede gevoerd had naar *Alkmaar*, welk daar op ook in 't volgende jaar aan koolen gelegd werd door *Floris* den Zwarten.

(i) MELIS STOKK, bl. 43.

(k) KL. KOLYN, bl. 284.

(l) MELIS STOKK, bl. 45.

**Ao.** en de landen van laatstgemelden, ter dier  
**1132.** gelegenheid, verwoest hebbende, werd hy  
 door dezen, en den Heer van *Kuik*, deszelfs  
 broeder, te *Utrecht*, wanneer hy ter jagt uit-  
 reed, onverhoeds en met list overvallen en  
 gedood (m).

**Graaf** Graaf *Dirk* betreffende, deze werd eenige  
**Dirk be-** jaaren daar na, met den Bisfchop van Utrecht,  
**oorlogt** thans *Herbert* genaamd, in eenen oorlog  
**den Bis-** ingewikkeld; ontstaan bedenkelyk, om dat  
**fchop v.** Keizer *Coenraad de III.*, de opvolger van *Lotha-*  
**Utrecht.** *rius*, de Graaffchappen van *Ooster- en Wester-*  
**1138.** *gouwe* weder van Holland afgenomen en aan  
 de *Utrechtsche Kerke* gefchonken had (n). Om  
 dezen kryg met te meer klem te voeren,  
 verbond de *Hollandsche Graaf* zich met zy-  
 nen schoonbroeder *Otto*, Markgraaf van *Ben-*  
*them* (o), die, ten zynen behoefte, eenen in-  
 val in *Drenthe* deed, doch met zulk ongeluk-  
 kig gevolg, dat zyn volk door 's Bisfchops  
 ruiters gellagen, en hy zelve gevangen naar  
**Doch be-** *Utrecht* gevoerd wierd (p). Graaf *Dirk* kwam  
**zwykt** hier op deze Stad wel belegeren, en stond  
**voor des-** zelf gereed, om die stormenderhand in te ne-  
**zelfs Ker-** men; maar de Bisfchop wist hem, door het  
**kelyken** Blixem, drei-

(m) MELIS STOKER, bl. 45, 46.

(n) *Diplom. Conrad. III.* apud HEDAM, pag. 157 & 166. *MIERIS Charterb. I. D.* bl. 91.

(o) Deze was de Broeder van *Sophia*, de vrouw van Graaf *Dirk*, dochter van *Otto*, Paltsgraaf aan den Rhyu. Hy werd, eenige jaaren daar na, in zyn Graaffchap *Benthem*, opgevolgd door *Otto*, zynen neef en naamgenoot, en zoon zyners auster by gemelden Graaf *Dirk* van Holland.

(p) BEKA in *Herib.* p. 49, 50.

dreigen van den ban, dien hy, als zyn laat-  
 sten pyl, op hem dacht te werpen, en  
 welken hy hem, in volle staatsie, buiten  
 de Stad kwam aankondigen, dermaate  
 te verschrikken, dat hy den aanval ter-  
 stond deed staaken, ootmoedig op zyne  
 kniën om vergiffenis bad, en alstoen met den  
 Bisfchop eenen oprechten en hun beider leven  
 lang geduurenden vrede sloot (q). Ao. 1139.

In 't jaar daar aan deed deze Graaf, naar  
 het voorbeeld zynor voorouderen, eenen  
 tocht naar *Palestina*. In de reis derwaarts  
 bezocht hy Paus *Innocent den II.* te Rome, en  
 verkreeg van den zelve voor de kloosters  
 van *Egmond* en *Rhynsburg* de vryheid, om  
 niet langer van den Utrechtschen Bisfchop;  
 maar alleen van den Paus., afhankelijk te  
 zyn (r). Trekt naar 't Heilig Land. 1139.

Weder te huis gekeerd zynde, werd hy,  
 als Leenman der Utrechtsche Kerk, eenige  
 jaaren daar na, by het afsterven van Bis-  
 fchop *Herbert*, in eenen twist, nopens de  
 verkiezing eenes nieuwen Bisfchops, ge-  
 mengd; doch, zich in denzelven, door de  
 uitspraak des Keizers, (s) gedekt ziende, wist  
 hy *Herman van Hoorne*, wiens verkiezing hy  
 begunftigde, eerlang, door de wapenen,  
 in 1150.

(q) De Graaf, zegt *SCRIVERIUS* bl. 136, wierp  
 zyn helm en schild van zich, viel blootshoofds en  
 ongeschoeid ter aarde, en bad om vergiffenis wegens  
 zyn bestaan; waar op de Bisfchop hem van den grond  
 oprechtte, den kus des vredes gaf, en zy sedert altoos  
 goede vrienden gebleven zyn.

(r) *WILH. PROCURAT* ad Ann. 1138, & *JOH.*  
 à *LEYD. Libr. XVIII. Cap. 16.* *MIERIS Charterb.*  
*I. D. bl. 92, 94.*

(s) *MIERIS Charterb. I. D. bl. 100.*

**1155.** **1155.** in den (†) Bisfchoplyken Zetel te plaatsē, en hem, als wettig gekoozen, te doen erkennen.

Die van Haarlem De Dregter-Friezen, die intusfchen een inval in Kenmerland deeden, terwyl de Graaf verjagen afwezig was, werden nochtans door die van de Dregter-Frie-Haarlem en Osdorp wel haast genoodzaakt met zen. verlies te rug te keeren (v).

**1157.** Twee jaaren laater, te weten op den 5den Dood van Oogstmaand 1157, overleed Graaf Dirk van Oogstmaand 1157, overleed Graaf Dirk den VI. de VI. (x) en zyn oudste zoon Floris, nu de III. van dien naam, volgde hem op:

**1157.** deze, diep in de gunst van Keizer Frederik den I. staande, was terstond bedacht op de verbetering zyner inkomsten, en deed, dewyl de Vlamingen, onder anderen den Dordrechtschen tol, door het omvaaren langs

**1161.** Bornisfe naar Holland, trachtten te ontwyken, een tol te Geervliet (y), gelegen in het land van Putten, aan de Maas, aanleggen, en denzelven, met verlot des Keizers, zoo streng invorderen, dat de Vlamingen, daar over gebelgd, eene strooping in het land van Waas ondernamen (z), en zich door het in-

**Ver.** nemen van het zelve, eenen kryg met de draagt Hollanders berokkenden; om welken met te zich met meerder ernst te voeren, Floris een verdrag de Friezen. met de Dregter- en West-Friezen sloot, waar

by

(†) BEKA in *Hermann*, p. 52.

(v) MELIS STOKER, bl. 48.

(x) THEOD. à LEYDIS & LEON. MON. *Brev.* p. 154.

(y) *Diplom. Henr. VI.* apud MART. & DURAND. *Thef. Anecd.* Tom. I. col. 661.

(z) MEYERUS ad Ann. 1157.

by deze verplicht werden hem te huldigen (a). Ao. 1162.  
 Alvorens echter de Vlamingen aan te tasten, verbondt de Graaf zich in huwelyk met *Ada*, een kleindochter van den Schotschen Koning *David* (b), en werd kort daar na ingewikkeld in den twist van den Utrechtschen Bisshop *Godefrid* met die van *Groningen*; by welke gelegenheid deze Stad door hem en den Bisshop vruchteloos belegerd, en eenigen tyd daar na het geschil met dezelve door een Verdrag bemiddeld werd (c). Vervolgens sloot de Graaf met den gemelden Bisshop, door de tusschenkomst van Keizer *Frederik*, nopens de Friesche Graaffschappen *Ooster- en Wester-Gouwe* een Vergelyk, waar by dit Land onder hen verdeeld en het beregten der Waereldlyke zaken aan den Graaf, dat der Geestelyke of Kerkelyke aan den Bisshop gelaten, en vyfhonderd Marken Zilvers, als eene Boete voor het schenden van het Verdrag vastgesteld werd (d). Hier uit blykt dat de Keizers zich als volstrekte Opperheeren dezer Landen gedragen, en dat de Bisshoppen en Graaven hen als zoodanigen erkend hebben. Want, de Graaf vervolgens met die van *Utrecht*, *Gelder* en *Kleef* een Verdrag tot het beletten der geduurige overstroomingen dezer landen makende, werd door

(a) Zie SCRIVER. in *Flor.* III., bl. 150. en *MIRÆIS Charterb.* I. D. bl. 146. Aant. (4).

(b) Zie denzelven aldaar.

(c) *BEKA* in *Godefrido*, p. 54.

(d) *Paß. Concord.* apud *HERDAM*, p. 171. *MIRÆIS Charterb.* I. D. p. 110.

Ap. door den Keizer wel fcherpelyk geboden om  
 1165. den nieuwlings aangelegden Dam by *Swade-*  
*burg* of *Swammerdam* (e) weg te nemen:  
 waar op hy, na 't verklaren des Oor-  
 logs, de Vlamingen te water en te lande  
 aantastte; doch werd, na het opbreken van 't  
 beleg der Stad *Amerstein*, in den *Elfas*, toen  
 aan Vlaanderen behoorende, in een daar op  
 volgend gevecht en nederlaag der zynen,  
 Word zwaarlyk gewond, gevangen, en naar *Brug-*  
 ge gevoerd; alwaar hy, twee of drie jaaren  
 gevangen bleef, doch eindelyk op voorspraak  
 der Bischoppen van *Keulen* en *Luik* gelaakt,  
 en tot het maken van eenen zeer nadeeligen  
 Vrede met den Vlaamschen Graaf verplicht  
 de.

1168. werd: waar by hy, onder anderen, zich als  
 een Leenman wegens Zeeland van den laatst-  
 gemelden Graaf erkennen, alle Vlamingen  
 Tol en Schatting-vry verklaren, alle de  
 voorheen daar by geleden schade vergoeden,  
 en zich ter onderhouding van deze en ande-  
 re Voorwaarden, zoo wel als zyne Nakome-  
 lingen, by Eede verbinden moest (f).

Inland- Geduurende de gevangenis van den Graaf  
 sche on- waren 'er ook inlandsche onlusten ontstaan.  
 lusten De *Haarlemmers*, met die van *Schagen* in twist  
 met de geraakt, hadden, verzeld met de *Kenne-*  
*Friezen* mers, dit Dorp geplunderd, en velen moed-  
 enz. wil daar en daar omtrent bedreven. Dit had  
 de Westfriezen zoo verbitterd, dat zy, op  
 hun

(e) *Dipl. Freder.* apud eundem, p. 181. *MIRIS*  
*Charterb.* I. D. p. 108, 110.

(f) By *SCRIVER.* *Gr. v. Holl.* bl. 154, 155. *MIRIS*  
*Charterb.* I. D. p. 112. 113.

hun beurt, *Alkmaar* overvielen, innamen en verbrandden. By welke gelegenheid tachtig <sup>Ao.</sup> 1169 Stedelingen aldaar, zich wanhopig tegens de Friezen verdedigende, allen, tot één toe, sneuvelen (g).

Zoo dra derhalven Graaf *Floris* in Holland te rug gekomen was, maakte hy zich gereed dit geweld der Friezen door de Wapenen te straffen, en trok, met een aanzienlyke magt, in den Winter, naar Westfriesland: doch had, door de voorbarigheid der zynen, het ongeluk van geslagen te worden; en was vervolgens niet in staat om hen geheel in toom te houden of ten eenenmale aan zich te onderwerpen (b).

Na den heeten Zomer van het volgende jaar ontstond in den Herfst een zeer hevige storm, die een groot gedeelte van *Zeeland*, *Friesland* en *Kennemerland* overstroomde (i), en het water in het Stigt tot voor *Utrecht* zoo hoog opjoeg, dat men aldaar de zeevisch met netten vangen kon, en, bedenkelyk, alomme zeer vele schade veroorzaakte (k).

Eg.

(g) MELIS STOKER, bl. 50.

(b) MELIS STOKER, bl. 51. en BEKA in *Codefr.*

P. 54.

(i) Zie de *Chron. v. Egmond* by SCRIVER. Gr. van Holl. p. 341, 342.

(k) BEKA in *Codefr.* p. 54. Door dezen Vloed, die op den 23 September voorviel, braken ook vele Dyken in Zeeland door, en verscheide Eilanden werden overstroomd: In Ao. 1173 was 'er in Maymaand weder zulk een zware storm en hooge vloed, dat *Utrecht* groot gevaar liep, van geheel te worden bedolven in den plas, en velen vreesden, dat 'er een nieu-

E 2

we

- Ao.** Eenige jaaren later , wanneer , na 't affter-  
**1178.** ven van Biffchop *Godefrid* , de Biffchoplyke  
*Texelen* Zetel door *Boudewyn* van Holland , den Broe-  
*Wierin-* der van Graaf *Floris* , beklommen , en daar  
*gen aan* door , voor een geruimen tyd , de Vrede  
*Graaf* tuffchen de Stichtfchen en Hollanders beves-  
*Floris on-* tigd werd , ondernamen de beide Broeders  
*derwor-* eenen togt tegen de Friezen , die niettemin  
*pen.* mede kwalyk uitviel ; doch in 't volgende  
**1184.** jaar door *Floris* hervat , en federt van jaar  
tot jaar met weêrkeurig geluk voortgezet , en  
het dus eindelyk zoo verre door hemgebragt  
werd , dat de beide Eilanden *Texel* en *Wie-*  
*ringen* aan hem onderworpen , en tot het beta-  
len eener brandschatting verpligt wierden (1).  
**De Graaf** Omtrent dezen tyd had Graaf *Floris* ook  
**trekt** het kruis aangenomen , om , by voorkomende  
**naar 't** gelegenheid , een Heirvaart naar 't heilige  
**heilige** Land by te wonen. Deze deed zich , vier  
**Land.** jaaren later , na dat de twiften tuffchen *U-*  
**1189.** *trecht* , *Brabant* en *Gelder* wegens de *Veluwe*  
(m) bygelegd waren , voor den Graaf op ,  
die , na het afkondigen van den Kruistogt  
door Paus *Clemens den III.* , in het begin van  
't jaar 1189 , Keizer *Frederik* op denzelven  
**Sterft te** verzelde ; doch met dien Vorst teffens in het  
**Antiochie.** volgende jaar de Reis naar de Eeuwigheid  
**1190.** aan-

we Zondvloed plaats hebben zoude. Volgens fom-  
migen zouden toen , doch naar 't gevoelen van ande-  
ren eerst in Ao. 1395 , de Zeegaten tuffchen 't *Vlie* en  
*Texel* zeer verwyd , en deze Eilanden en *Wieringen* van  
't vaste Land daar door afgefcheurd geworden zyn : ge-  
lyk ook al 't Land tot de Zuiderzee toe , omtrent *Me-*  
*denblik* en *Enkhuizen* , zoude verdronken wezen.

(1) WILH. PROCURAT. ad Ann. 1184.

(m) GODEFR. MONACH. ad Ann. 1187. **MIRIS**  
*Charterb.* I. D. p. 128.



aannam; dewyl deze ongelukkiglyk in eene Rivier verdronk, en hy zelve te *Antiochië* aan een zware Ziekte overleed, en aldaar in de St. Pieters Kerk, naby het Graf des Keizers, bygezet werd (n). Aa. 1190.

Zyn oudste Zoon, *Dirk* geheeten, nu de zevende van dien naam, volgde hem als Graaf van Holland op, terwyl de ander, *Willem* genaamd, zich in *Palestina*, waarwaarts hy zynen Vader gevolgd was, bleef ophouden, alwaar hy by *Frederik*, den Zoon des overleden Keizers, in hoogachting stond, en met denzelven deel had in het bemagtigen van het reeds twee jaaren lang belegerde *Akre* (o).

Ondertusfchen poogde Graaf *Dirk* zich, wegens Zeeland, van de Leenroerigheid aan Vlaanderen, waar toe zyn Vader zich verbonden had, te onttaan. Hy wist dat Graaf *Filips* in het beleg van *Akre* gesneuveld, en 'er over de opvolging, na zyn dood, veel verwarring daar te Lande ontstaan was: hierom trachtte hy den Keizer *Henrik den VI.* te bewegen, om de Zeeuwsche Eilanden alleen van het Ryk ter leen te mogen houden. Doch dit werd hem geweigerd, en hy dus verplicht, om den gewonen Leen-Eed aan Graaf *Boudewyn*, den Schoonbroeder en Opvolger van *Filips*, af te leggen (p). Tracht zich van 't Leenman- schap aan Vlaanderen te onttrekken. 1191.

*Willem*, midlerwyl uit het heilige Land te 1192. rug

(n) MELIS STOKES, bl. 57, 58. MIERIS *Charterb.* I. D. p. 129.

(o) Zie denzelven MELIS STOKES aldaar.

(p) MEYER. ad Ann. 1191.

**1192.** **Ao.** rug gekeerd, en in 't eerst wel minzaam ontvangen, doch federt met zyn Broeder on-eenig geworden zynde, begaf zich wel haast, zeer misnoegd, naar de Dregter-Friezen, met welken hy terstond de vyandlykheden begon, en dus den Graaf mede in de wapens joeg; maar naauwlyks was deze gereed om hem tegenstand te bieden, of hy werd van eenen anderen kant door de Vlamingen (waarschynlyk getergd door het heffen der Geervlietsche Tollen, tegens het gemaakte Verdrag (q),) aangevallen, en dus genoodzaakt zyne magt te verdeelen. Met een gedeelte dan derzelve begaf hy zich naar Zeeland, en noodzaakte daar mede de Vlamingen, dat Gewest te verlaten: terwyl zyne heldhaftige Vrouw *Aleid*, dochter van den Kleeffschen Graaf *Dirk*, het ander deel des Legers zoo mannelyk tegen haren Schoonbroeder en de Westfriezen aanvoerde, dat zy hen by *Alkmaar* uit het veld sloeg, en een volkome zege behaalde (r).

**Verzoent** **zich met** **zyn Broeder.** Eene Overwinning des té gewigtiger, om dat zy de beide Broeders kort daarna met elkander te *Haarlem* bevredigde, en eene overeenkomst te wege bragt, by welke aan *Willem* driehonderd ponden jaarlyksche inkomsten uit de Tollen van *Geervliet* toegezegd, en al 't geen Graaf *Dirk* in *Ooster* en *Wester-gouwe* bezat, ter leen geschonken werd (s).

**Doch** Niet zeer oprecht nochtans komt deze ver-zoeg.

(q) Zie bladz. 33. *MIERIS Charterb. I. D. p. 119.*

(r) *WILH. PROCUR. ad Ann. 1195.*

(s) *MELIS STOKES, bl. 60.*

zoening van den kant van Graaf *Dirk* ons voor; want, zoo dra had *Willem* zich niet als Graaf van *Friesland* door de wapenen gevestigd, of men zag den Kuinderschen Graaf *Henrik de Kraan*, die hem dit bewind betwist had, doch eindelyk het Land ontruimen moest, by den Hollandschen Graaf niet alleen met open armen ontfangen, maar zich ook de stoutheid aanmatigen, om in 't gezigt, en met toestemming bedenkelijk van Graaf *Dirk* dezen Broeder van den Graaf, die hem op het Slot *ter Horst* (t), in het Sticht van *Utrecht*, kwam bezoeken, geweldig aan te tasten en in de gevangenis te werpen; welke hy echter eerlang ontvlood, zich naar Gelderland begaf, aldaar met *Aleid*, Dochter van Graaf *Otto*, in den Echt trad, en door die verbindtenis zich dermaten sterkte, dat zyn Broeder *Dirk* een op rechter Verdrag, dan het vorige, met hem sloot, 't welk van wederzyde ongeschonden gehouden werd (v).

Ad.  
1197.  
laat dien  
wederge-  
vangen  
nemen.

Wordant  
dermat  
met hem  
bevre-  
digd,

De gelegenheid werd voor Graaf *Dirk* wel en helpt haast geboren, om dit te toonen; dewyl de hem tegen den Utrechtsche Bischoep onderstaan had, in den Bischoep weêrwil der vorige Overeenkomst, nopens van *U-Fries-trecht*,

(t) Hier hield Graaf *Dirk*, by 't ledig staan en twisten om den Bischoflyken Stoel van *Utrecht*, zich als toen op, en oeffende, uit last des Keizers, aldaar het waereldlyk bewind over 't Bisdome, 't welk hy tegen rede, zegt *MELIS STORKE* in zyne *Rym-Chronyk*, nog in handen hield, na dat *Dirk van den Ase* reeds by de Geestelykheid tot Bischoep gekozen was.

(v) *BEKA* in *Theodor. II*, p. 62. *ANONYM.* de *Reb, Ultraj. C. XIII*, p. 17.

**Ao.** Friesland met den Hollandschen Graaf *Floris*  
**1197.** den III. en een zyner Voorzaten gesloten ,  
 zonder bewilliging of toestemming van Graaf  
*Willem*, in Friesland eene Geldligting te ko-  
 men doen ; waarom hy ook door laatstge-  
 melden overvallen en gevangen, doch kort  
 daarna door eenige bygeloovige Friezen met  
 geweld verlost, en nu, met *Henrik* van Lo-  
 tharingen verbonden, tegen den Frieschen  
 Graaf in Oorlog geraakt was. Tot hulp dan  
 van zynen Broeder toonde zich Graaf *Dirk*  
 even vaardig als *Willems* Schoonvader, de  
 Graaf van Gelder. Deze laatste viel ter-  
 stond in *Overysfel* en nam *Deventer* in ; ter-  
 welk Stad hy  
 belegert ;  
 doch we-  
 der ver-  
 laat. wyl de Hollandsche Graaf *Utrecht* beleger-  
 de ; doch dit beleg wel haast verliet, om  
 Graaf *Otto* van Gelder, die intusschen door  
 den Lotharingschen Hertog met list ge-  
 vangen genomen was, te gaan verlossen.  
 Tot dat einde ging hy het nieuw gestichte  
 's *Hertogenbosch* belegeren, en had het geluk  
 deze Stad, nevens eenen grooten Buit en  
 veele Gevangenen, onder welke laatsten me-  
 de de Broeder was van den Brabandschen  
 Hertog, in zyne handen te zien vallen.

Kort echter duurde deze vreugd. De Her-  
 tog, die zich versterkt had met de hulpben-  
 den van *Keulen*, *Luik*, *Limburg* en *Vlaande-  
 ren*, overviel hem, by het nemen van den  
 hertred naar Holland, omtrent het Dorp  
 word ge- *Heusden*, en hier werd Graaf *Dirk* geslagen  
 vangen, en ook gevangen (x).

Zeer zuur brak dit ongeluk den Holland-  
 schen

(x) MELIS STOKK, bl. 64, in *Dirk* VII.

schen zoo wel als Gelderschen Graaf op. De eerste moest niet alleen twee duizend Mar-<sup>Ao.</sup>  
ken Zilvers voor zyn rantsoen betalen, <sup>1202.</sup>  
maar werd daarenboven genoodzaakt een ontsta-  
ruim zoo nadeelig verdrag met den Bra-<sup>gen,</sup>  
bander te sluiten, als zyn Vader Ao. 1168.  
met de Vlamingen had moeten aangaan.  
By dit verdrag werd het oudste gedeelte van  
Holland, om en by *Dordrecht* gelegen, af-  
hangkelyk en leenroerig van Braband (y), en  
moest omtrent 80 jaaren zodanig blyven;  
daarenboven stond de Graaf zyn recht op  
*Breda* aan den Hertog af; doch hy zelve, die  
mischien zyn hartseer deswegens niet ver-  
kroppen kon, overleefde zynen ramp niet  
lang; maar stortte eerlang, te *Dordrecht*, in  
eene zwaare ziekte, die hem weinig tyds  
daar na uit het leven rukte (z); nalatende een <sup>en sterft.</sup>  
eenige dochter, *Ada* geheeten, waar van wy <sup>1203.</sup>  
in het volgende Hoofdstuk wat nader zullen  
spreken.

## TWEEDE HOOFDSTUK.

*Waar in het voorgevallene sedert de Regeering  
van Vrouwe ADA, en Graaf WILLEM I.  
haren Oom, tot aan die van Graaf JAN II.  
uit het Geslacht van Henegouwen, begrepen  
is.*

**G**raaf *Dirk* had, in zyne sterfziekte, wel <sup>ADA:</sup>  
tyds genoeg gehad, om zorg te dragen  
voor

(y) DU MONT *Corps Diplomat.* Tom. I. P. I. pag.

130. MIERIS *Charterb.* I. D. p. 137 enz.

(z) MELIS STORRE, bl. 64.

Ad.  
1203.

Trouwt  
met  
Graaf  
Lodewyk  
van Loon.

voor 's Lands bestier na zyn afsterven, en tot dat einde gaarne met zynen Broeder *Willem* willen spreken, en hem tot Voogd over zyne dochter *Ada* aanstellen; doch de verrozende Gravinne *Aleide*, zich niets goeds voorspellende van hem, dien zy eerst met de wapenen te keer gegaan en overwonnen had (a), en zelve liever aan 't roer der regeering willende zitten, wist dien toelag van haren man te verydelen, en het, na zyn dood, zoo verre te brengen, dat zy, met hulp en toestemming van vele Edelen, hare dochter ten huwelyk gaf aan *Lodewyk*, Graaf van *Loon*; en, om des te beter haren behuwd broeder voor te komen, deed zy de bruiloft zoo schielijk vervaardigen, dat dezelve nog gehouden werd voor de uitvaart van den overleden Graaf, die eerst naderhand te water naar *Egmond* gevoerd en aldaar begraven werd (b).

Graaf *Willem*, terstond op de tyding van zyns broeders dood uit Friesland in Holland gekomen, hoorde aldaar mede de nieuwe mare van 't verhaastte huwelyk zyner nichte, waarom hy zonder vry geleide niet verder durvende voorttrekken, na het weigeren van het zelve, ten eersten te rug keerde (c).

Graaf  
*Willem*  
wordt met  
behelp  
der Ede-  
len in  
Zeeland  
gehul-  
digd.

Eerlang echter veranderden de zaken van gedaante: want, schoon eenige Edelen Vrouw *Aleid* in hare oogmerken begunstigten, en Graaf *Lodewyk* bleven aanhangen, waren 'er niettemin nog anderen, die zich niet gaarne aan

(a) Zie bladz. 70.

(b) *MELIS STORKE*, bl. 65.

(c) Dezelve in *Ada*, bl. 67.

aan 't bestier eener wankelbare en veranderlyke vrouwe, welke zy voorzagen, dat den klem des bewinds voeren en hen buiten den Raad houden zou, noch aan de regeering van een vreemden en buitenlandschen Heer (d) onderwerpen wilden. Deze dan, van welken *Filips van Wasfenaar* en *Jan van Ryswyk* de hoofden waren, deden Graaf *Willem* te *Zirikzee* in *Zeeland* huldigen (e), en trachtten in *Holland* *Vrouwe Aleide* en de jong gehuwden heimelyk in handen te krygen; doch eerstgemelde ontvlugtte die lagen met *Vrouw Lodewyk* ter nauwernood, door hulp van Gys-  
brecht van *Amstel*, naar *Utrecht* (f); terwijl *Ada*, onder bescherming van de haar toege-  
negen Edelen, naar den Burgt van *Leiden* *Ada* naar week, alwaar zy wel haast door de *Rhynlanders* en *Kennemers* belegerd, en, zoo door gebrek van levensmiddelen, als door de groote overmagt harer tegenparty, genoodzaakt werd zich over te geven; by welke gelegenheid de Vorstin zelve aan haren neef, *Willem van Teilingen*, in handen gesteld, en van den zelve naar haren staat gehandeld is (g).

Graaf *Willem*, in *Zeeland* van den gelukkigen uitslag dezer onderneming bericht, kwam in der yl naar *Holland* te rug, alwaar hy van edel en onedel met open armen en ge-

(d) J. à LEYDIS, pag. 177.

(e) M. STORKE in *Ada*, bl. 67. en J. à LEYD. p. 177.

(f) J. à LEYDIS, p. 177.

(g) *Egm. Chronyk* by SCHRIJVER. p. 424.

**Ao.** gejuich ontfangen werd. Toen zond hy  
**1203.** zyne nicht, (over welke, zoo wel als over  
 vervol- haar Graaffschap zelve hy, schoon met het  
 gens naar hoogfte gezag beschonken, sedert slechts, uit  
 Engeland zedigheid zoo 't scheen, zich den tytel van  
 ver- Voogdtoeschreef,) verzeld van hare Kame-  
 voerd. nieren, naar *Tcxel*, en vervolgens naar *En-  
 geland*; alwaar zy zoo lang verblyven moest,  
 tot dat zy, uit hoofde van zeker Verdrag,  
 tusfchen haren oom en haren man gefloten  
 (b), eenige jaaren daar na ontlagen gewor-  
 den en federt in of omtrent het jaar 1218.  
 buiten Holland overleden is.

**1204.** Het koste Graaf *Willem* nochtans zeer veel,  
 eer hy zich in 't bewind over dat Graaffschap,  
 met hulp der Edelen, gevestigd zag; want  
 Graaf in den volgenden jaare verbond *Lodewyk*, de  
*Lodewyk* verbind zich met den Bis-  
 schop v. de *Utrechtsche* (i) en *Luiksche* Bisfchoppen,  
 zoo wel als met den Grave van Namen en  
*Utr.* enz. Hertog van Limburg; en viel, na dat de  
 en valt in Bisfchop van Utrecht de Schans *ten Busfche*  
 Holland, (k) reeds ingenomen, en *Floris*, Graaf *Wil-  
 't welk lems*  
 hy ver-  
 overt.

(b) *MATTH. Annal.* Tom. III. p. 126.

(i) 't Verdrag met den *Utrechtschen* Bisfchop is in  
 zyn geheel te vinden by *MIERIS Charterb.* I. D. p. 144.  
 In het zelve erkent de Graaf van *Loon* den Bisfchop  
 als Leenheer van die fteden in *Holland*, welke Graaf  
*Diderik* en de voorigen van het Sticht gehouden had-  
 den; (welk dus verre af is van eene belofte, om  
*Holland* zelve, gelyk *БѢКА* wil, van den Bisfchop  
 ter leen te zullen houden.) Na fchikking van eenige  
 andere zaken, werd toen ook het Verdrag van *Ao.*  
 1165, ten overftaan van den Keizer *Frederik*, tusfchen  
 den Bisfchop *Godefrid* en den Graaf *Florens* gemaakt,  
 bevestigd.

(k) *J. à LEYDIS*, p. 178.



leins broeder, by die gelegenheid gevangen had, in Zuidholland, 't welk hy, nevens gansch Rhyn- en Kennemerland, wel haast weder aan zich onderwierp, en als toen de Kennemers hunnen inval (1), dien zy kortst te vooren in het Sticht gedaan hadden, rykelyk betaald zettede: terwyl de Vlamingen aan den eenen, en de Heer van Voorne aan den anderen kant, eenen inval in Zeeland gedaan, en Graaf Willem, die derwaarts wedergekeerd was, genoodzaakt hadden, zich ter naauwernood in een vischers schuit, alwaar men hem onder het vischwant bedekte, te verbergen, en dus het ge- vaar te ontvlugten; waar door gantsch Zeeland aan Hugo van Voorne onderworpen werd. Edoch de Zeeuwen kregen wel haast van het slecht bestier en de knevelaryen van dezen nieuwen Bewindsman, die de aanhangers van Graaf Willem wreedelyk deed vervolgen (m), zulk een afkeer, dat zy hem verdreven, en zich eenparig aan hunnen vorigen Heer onderwierpen (n); die, op hun verzoek, weder derwaarts kwam, en onderwyl ook de Kennemers andermaal ten zynen voordeele in 't harnas bragt, en zich dus in staat gesteld zag, om (niettegenstaande Lodewyk op de laatstgemelden weder een groot voordeel behaald, en hun by Leiden een gevoeligen neep toegebracht had,) zynen

(1) By dezen inval werd het Slot van Heer Gysbr. van Aemstel verbrand, en het Land tot aan Breukelen toe geplunderd. Zie M. STOKK in *Ada*, bladz. 68.

(m) Vide M. VOS in *Amal.* ad Ao. 1204. Lib. III.

(n) J. à LEYD. p. 178.

Ao.  
1204.

1204.

en met  
hem *Lo-  
dewyk* uit  
Holland  
doen  
vlugten.

nen tegenpartyder het hoofd te bieden ; 't  
welk hy , door den grooten toeloop , dien  
hy , in Holland met eenige *Zeeuwen* geko-  
men zynde , zelf boven zyne verwagting  
ontmoette , zoo gelukkig uitvoerde , dat *Lo-  
dewyk* , door zynen Bondgenoot , den Hertog  
van *Limburg* , (te vergeefs tot eene vrede-  
handeling met Graaf *Willem* uitgezonden ,  
en door gemelden Graaf waarschyndlyk omge-  
kocht ,) verlaten zynde , met de zynen in eene  
zoo groote verwarring en vrees de vlugt koos ,  
dat velen van zyn volk hunne wapenen weg-  
smeten , in de rivieren sprongen , en sommi-  
gen hunner door de Hollandsche vrouwen  
zelve agterhaald en gedood wierden (o).

*Dordrecht*  
door de  
Sticht-  
schen  
ver-  
brand.  
Graaf  
*Willem*  
bevre-  
digt  
zich met  
den Bisc.  
van U-  
trecht.

Dit herstelde voor een gedetle de verloo-  
pen zaken van Graaf *Willem* , doch het bragt  
dezelven niet geheel in stand. Dis van U-  
trecht hadden de stad *Dordrecht* , den Grave  
eerst korts te vooren in handen gevallen ,  
overrompeld en verbrand. Welk onheil ,  
nevens het gerucht dat die van Vlaanderen  
zich weder ten oorloge wapenden , Graaf  
*Willem* deed besluiten tot een vrede-verdrag  
met den Utrechtschen Biscop , volgens 't  
welk hy onder anderen , naar 't bericht van  
sommigen (p) , aan dezen Kerkvoogd duizend  
ponden of marken voor zyne geledene schade  
moest betalen , en *Henrik de Kraan* in de  
hem ontnomen bezittingen in *Friesland* her-  
stellen (q).

1205.

Hier

(o) WILH. PROCUR. ad Ann. 1204. en MELIS  
STOKE, bladz. 73.

(p) ANONYM. de Reb. Ultraj. C. XV. p. 12.

(q) VOSSII Annal. ad Ann. 1204.

Hier door kreeg de Graaf zyne handen in Holland weder ruim , alwaar hy vervolgens een gedeelte der aanhangers van den Graaf van Loon met ballingschap strafte , en hunne goederen , ten behoeve zyner vrienden , verbeurd verklaarde ; doch de Vlamingen bevestigden wel haast , door eenen inval in Zeeland , tot welken *Lodewyk* den Graaf *Pilips van Namen* bewogen had , de waarheid van 't reeds gemelde gerucht hunner krygstoerustingen , en bragten aan dien kant Graaf *Willem* , die zich wel in tyds derwaarts begaf , doch hunne landing niet beletten konde , zoo zeer in 't naauw , dat hy genoodzaakt was , met *Lodewyk* een verdrag aan te gaan , waar in aan dezen het geheele Graafschap van Holland toegelegd , en *Willem* verbonden werd de Ingezetenen van eenige Hollandsche steden in persoon van den aan hem gedaanen Eed te gaan ontheffen , en tot het huldigen van Graaf *Lodewyk* te vermanen (r). Dan hoe nadeelig dit verdrag ook in derdaad wezen mogt voor Graaf *Willem* , 't werd echter , zoo 't schynt , geenszins nagekomen ; zeggende onze Chronykschryvers slechts , dat *Lodewyk* met zyn leger naar zyn Graaffschap gekeerd en federt geenen voet in Holland gezet , en dat *Willem* , meester van al 't land tusfchen de *Honte* en *Lauwers* blyvende (s) , zich , waarschynlyk , in 't voorige

No.  
1205.

Sluit een  
nadeelig  
verdrag  
met Graaf  
*Lodewyk*  
van Loon.  
1206.

Waar aan  
hy zich  
echter  
niet ver-  
bind.

(r) MATTH. *Analekt.* Tom. III. p. 126. MIERIS *Charterb.* I. D. bl. 147.

(s) M. STOKER in *Ada* , bl. 76. en in *Willem I.* bladz. 77.

Ao. 1213. ge bezit en gezag bevestigd, en zich alstoen verder ook weinig bekreund heeft aan het verzuimen eener andere voorwaarde, rakende zyne nicht *Ada*, die hy beloofd had, aan haren Gemaal weder in handen te stellen; hoewel deze, eenigen tyd daar na, uit *Engeland*, werwaards zy, door zyn toedoen, vervoerd was, aan haren man te ruggezonden werd.

Helpt de Engel- Eenige jaaren later verkreeg Graaf *Wil-*  
schen en *lem*, door het aanhangen der party van  
Vlamin- *Otto van Saxon*, die sommige Ryksvorsten  
gente- tegen *Frederik den tweeden* op den keizerly-  
gen de ken zetel trachtten te handhaven, de be-  
Fran- vestiging in alle de Leenen, die zyne  
schen. voorzaten, *Floris* en *Dirk*, van het Ryk  
gehouden hadden (t), en verbond zich ten dien  
tyde voor zekere somme gelds, ter hulpe  
van den Koning van *Engeland* (v), die alstoen  
door den Paus in den ban gedaan en voor  
eenen aanval van den Franschen Koning *Fi-*  
*lips den tweeden* beducht was. Uit hoofde  
van deze verbindtenis was hy verplicht de  
Vlamingen, die mede de zyde der Engel-  
schen gekoozen en welken de Franschen om  
die reden het eerst aangetast hadden, te hulp  
te komen; 't welk hy met zoo veel geluk  
verrichtte, dat hy niet alleen eenige ver-  
over-

(t) *MIERIS Charterb. I. D. bl. 156.* Deze bevestiging was hem te voren, van wegen den Roomsche Koning *Filips*, wiens zyde hy toen schynt gehouden te hebben, in deszelfs Verdrag met den Hertog *Henrik* van *Brabant* en *Lotharingen*, aangeboden. Zie *MIERIS Charterb. I. D. bl. 145.*

(v) Zie het zelve Boek, bl. 157 enz.

overde steden weder innam, en eene over- Aa.  
winning ter zee op de Fransche schepen be- 1214.  
vocht, maar ook den Hertog van *Brabant*  
van zyne verbindtenis met Frankryk aftrok, Maakt  
en sedert met denzelven een byzonder ver- een ver-  
drag sloot, waar by deze Hertog zyne doch- drag met  
ter *Magteld* aan des Graaven zoon, *Floris* ge- den Her-  
naamd, ten huwelyk beloofde (x). tog van  
Brabant;

Het volgende jaar was min gelukkig voor 1215.  
Graaf *Willem*; want, in een veldslag by *Bo-*  
*vines*, alwaar de Franschen, wanhopig vech- word ge-  
tende, de overwinning op de Vlamingen en vangen,  
hunne Bondgenooten behaalden, werd hy,  
nevens vele andere Grooten (y), gevangen  
genomen; doch kort daar na, voor eene groo- weder  
te somme gelds, weder los gelaten: waar op ontfla-  
hy van party veranderde, en den Franschen gen, en  
Koning, die twee jaaren daar na door de veran-  
misnoegde Engelschen, tegens hunnen Ko- dert van  
ning *Jan*, ingeroepen werd, met eenige (z) party.  
manschap te hulp kwam, en, nevens des Ko- 1216.  
nings zoon, naar Engeland overstak, van  
waar hy nochtans wel haast, onverrichter Word  
zaken te rug keerde, en den Ban van den door den  
Paus. om deze zyne stoute onderneming, Paus in  
beneffens den *Dauphin* en anderen, bezuuren den Ban  
moest. gedaan.

Behalven dezen Pausfelyken Ban, haalde De En-  
Graaf *Willem* zich den toorn van den Engel- gelsche  
schen Vorst op den hals, die ten uiterste ver- Koning  
tracht tracht  
bit.

(x) BOXHORN op *Reigerb.* II. Deel, bl. 609.

(y) MEYER. ad Ann. 1214.

(z) Idem ad Ann. 1216.

**Ao.** bitterd, om zyn bestaan, den Keizer *Otto*, by  
**121 .** eenen brief, die nog voor handen is (a), aanzet-  
**Graaf Lo-** te, om den Graaf *Lodewyk van Loon*, indien hy  
**dewyk** zich aan hem onderwierp, door zyn gezag  
 in 't bezit in het bezit van het Graaffschap Holland, 't  
 van Hol- welk hem door *Willem*, tegen alle verdragen  
 land te onthouden werd, te herstellen. Doch het ge-  
 doen zag van dezen Keizer was toenmaals zo ge-  
 herstel- ring, ende Hollandsche Graaf in zyn bewind  
 len. daar tegen nu zoo vast gevestigd, dat, al ware  
 deze onderhandeling, die vruchteloos afliep,  
 van gevolg geweest, 'de uitvoering derzelve  
 ten uiterste bezwaarlyk zoude gevallen zyn.

**Dood** Daarenboven ontsloeg de dood van (b) Graaf  
 van Graaf *Lodewyk*, die zyne vrouwe *Ada* niet lang  
*Lodewyk.* overleefde, zynen behuwd oom van alle zorg  
 nopens zyne ondernemingen: voor welke  
 hy, op zich zelve, zoo min bekommerd was,  
 dat hy des jaars te vooren nog een kruistogt  
 naar *Egypte* ondernam, op denzelven *Portu-*  
**Graaf** gal aandeed, den Portugezen, door het ver-  
**Willem** overen van het Kasteel van *Alcazar* (c) geen  
 doet een geringen dienst bewees, en vervolgens naar  
 kruis- vaart *Egypte* stevende met de zynen, onder wel-  
 naar *E-* ken mischien ook de Haarlemmers uitmun-  
 gypte, en teden, in het beruchte beleg en de verove-  
 helpt ring van het sterke *Damiate* (d), alwaar hy  
**Damiate** eenen ongemeenen lof en eenen tot nog toe  
 verove- onverstorven eernaam van dapperheid be-  
 ren. haalde.

Na

(a) MIERIS *Charterb.* I. D. p. 109.(b) MANTELII *Historia Loffens.* p. 155.(c) MIERIS *Charterb.* I. D. p. 175. *Vossii An-*  
*nal.* ad Ann. 1217.(d) OLIVER. *Hist. Damiat.* C. XIV. Col. 1412.

Na de verovering dezer vesting weder in <sup>Ad.</sup> Holland gekeerd zynde, [ 't welk zekerlyk <sup>1219.</sup> in den jaare 1219 moet geweest zyn , dewyl hy te *Frankfort* tegenwoordig is geweest by de beleening van *Henrik den I.* Hertog van <sup>Komtte rug, en her.</sup> Brabant door den Keizer *Frederik den II.* , en <sup>trouwt.</sup> by de bevryding van de Kerk van *Utrecht* van den tol te *Tiel* (e), ] vond de Graaf het land in vrede, doch zyne Bedgenooten overleden, waarom hy zich andermaal in het huwelyk begaf met *Maria* (f), oudste dochter van *Henrik den I.* , Hertog van Brabant, verkeerdelijk door sommigen opgegeven voor eene dochter van den Hertog (g) van *Lancaster*: doch vervolgens het Graaffschap maar twee <sup>1222.</sup> jaaren berechtte, stervende op den 4 Fe- <sup>Sterft.</sup> bruary 1222, en nalatende, behalven den roem zynen heldendaden, en de eer van de oudste Keuren en Stads Voorrechten aan *Geertruidenberg* (h), *Dordrecht* en *Middelburg* gegee-vente hebben, onder anderen eenen nu twaalfjaarigen zoon, die hem, waarschyntlyk onder het be- <sup>Zyn</sup> stier en opzigt van zynen moederlyken oom <sup>zoon</sup> *Gerard*, Graave van Gelder, met den naam <sup>FLORIS de</sup> van *Floris den IV*, in de Graaffschappen van <sup>IV. volgt hem op.</sup> Holland en Zeeland opvolgde. Weinig tyds had *Floris* het Graaffelyke kusten bezeten, <sup>Helpt zy-</sup> wanneer hy, door zynen gemelden oom, <sup>nen oom,</sup> me- <sup>den Graaf</sup> de ingewikkeld werd in de onlusten, welken <sup>van Gel-</sup> de- <sup>der, te-</sup>

(e) *MIERIS Charterb. I. D.* p. 177.

(f) Zie het zelfde Boek I. D. p. 178. 209. en des Ongen. Klerks *Cbron. van Holland.* blad. 104.

(g) *Annal. Ecmundan.*, p. 41.

(h) *MIERIS Charterb. I. D.* p. 158, 170.

Ao.  
1222

gens U-  
trecht.

Doch  
word be-  
vredigd.

dezen in eenen oorlog met de Utrechtschen Bisschop (i) gebragt hadden, en die ontstaan waren of door de knevelaryen der Bisschoplyken in Salland, of door het te strengelyk afpersen der Geldersche Tollen van de Stichtschen; by welke gelegenheid de Hollanders 't *Ghein* verwoestten, en het met de Gelderschen mischien nog verder zouden gebragt hebben, was 'er niet, door tusfschenkomst van *Conraad*, Bisschop van *Porto*, toenmaals Afgezant van den Paus, een bestand en vervolgens een vrede tusfschen de twistende partyen getroffen; by de welken de Graaf van *Gelder* 't bestier over *Salland* aan Bisschop *Otto*, deze daar tegen aan hem eenig allodiaal goed in *Elst* en *Odilienberg*, nevens twee duizend ponden, en aan Graaf *Floris* <sup>1</sup>, agt honderd ponden voor eenige in gemelde plaatsen woonende dienstluiden, geven zou (k): terwyl men met laatstgemelden Graave ook overeenkwam nopens het maken van zeven sluizen in den *Wendeldyk*, van welken de Bisschop 'er vier, en Graaf *Floris* de overigen bekostigen zou (l).

Dit onweder was naauwlyks over, of de Bisschop had de hulp noodig der onlangs bevredigde Vorsten, om een opstand zyner eigene onderdanen, in *Drenthe*, te dempen.  
Eg.

(i) BEKA in *Ott.* II. by SCRIVER. p. 430.

(k) Vid *Auß. incert. Narrat. Histor. edit.* p. MATHEUM p. 24.

(l) MIERIS *Charterb.* I. D. p. 194. SCRIVER; *Gr. v. Holl.* blad. 432, 433.



*Egbert (m) van Groenenberg*, namelyk, door hem tot Gouverneur van *Groningen* aangesteld zynde, mishaaide dit derwyze aan *Rudolf van Koeverden*, die zich het recht daar toe aanmatigde, dat deze met de *Gelekingen (n)*, een voornaam geslacht te *Groningen*, aanspande, den nieuwen gezagvoerder ter Stad uitjoeg, en, ophun beurt door denzelven ook daar weder uitgedreven zynde, hem anderwerf kwam bespringen; weshalven de Bisschop *Otto*, hem te vergeefs tot het afleggen der wapenen vermaand hebbende, genoodzaakt werd hem voor vyand te verklaren en aan te tasten. Tot dat einde dan gestekt met de persoonlyke hulp des Graaven van *Gelder (n)*, met eenige Hollandsche hulptroepen onder den Heer van *Arkel(o)*, en weinige Keulschen en Munsterschen, trekt hy den onrustigen *Rudolf*, die zich by *Koeverden* in een voordeeligen post gelegd had, tegen, en tast hem zoo ongelukkig aan, dat vier honderd of meer van zyne zwaargewapende krygslieden in de moerasige broeklanden inzonken en gedood, (p) hy, de Graaf van *Gel-*

Ao.

1225.

En helpt den Bisschop *Otto* te tegens *Rudolf* van *Koeverden*.

1226.

(m) Vid. A. МАТТН #1 Not. in *Anonym.* p. 131.

(n) *Narrat. Hist. A. incert.* p. 21.

(o) Zie M. Voss. *Hist. Jaarb. v. Holl.* enz. bladz. 136.

(p) Onder de genen, die, in dezen slag, Ao. 1226 den 27 July voorgevallen, gedood en 't meest beklagd werden, was ook zekere *Bernardus de Horstmaria*, (een Keulsch of Munstersch Overste,) die zich in den dienst van sommige Pausen en Keizers zeer aangenaam, en in den oorlog tegens de Sarc-

Ao. 1226. Gelder en vele anderen, gevangen, en de weinige overigen verstrooid, door de Drenthers nagezet, en sommigen nog in hunne vlugt door de Boeren en Boerinnen zelve agterhaald en vermoord werden. De Bisschop zelve werdt op een wreede wyze mishandeld, en vervolgens in koelen bloede vermoord. *Wilbrand*. Kerkvoogd van *Paderborn*, hem in 't Utrechtsch Bisdome opvolgende, bragt eenige jaaren later, na vele tegenstribelingen, de oproerige Drenthenaars weder onder zyn bedwang; en *Rudolf*, de grootste belhamel dezer muitery, eindigde eindelyk, na dat hy in de handen der Stichtschen gevalen was, zyn leven op een rad (q).

Die ge-  
vangen  
en gera-  
braakt  
werdt.

1230.

1233.

Na den dood van Bisschop *Wilbrand*, (aan wien *Utrecht* de stichting van *St. Servaas* Kerk verschuldigd is (r);) ingevallen Ao. 1223. beklom

cenen beroemd, gemaakt had; van welke *DEKA* getuigt, dat hy een zeer dapper Soldaat, en onder de Duitschers by uitstek vermaard, was, en in dit gevegt, zich nog langen tyd op zyn schild. In het moeras inzinkende, ondersteunde, en alvorens hy 'er in omkwam, eene vreeslyke slagting onder de vyanden aanregtte. Vide *Narrat. Hist.* p. 23 & *Notas in istam.* p. 183.

(q) Met hem was mede, door die van *Nyenstede*, byzekere gelegenheid, gevangen, een *Hendrik van Gravensdorp*, die het zelfde lot, als hy, bezuuren moest. De vader van laatstgemelden, ten zelfden tyde mede omgebragt, was vervolgens ook op een rad gelegd. Deze wreedheid egter, gepleegd door sommigen, wier ouder, in vorige ontmoetingen gesneuveld waren, geschiedde geheel tegen den wil van den Bisschop zelve. Vide *Narrat. Hist. Aut. inc.* p. 35.

(r) *Cbron. v. Holl. d. SCRIV.* vermeerdt. bl. 105 in de Aantek.

klom Otto, de broeder van Graaf *Floris*, den Ao. Bifchoplyken Stoel; en het was ten gevalle 1237. van dezen, zoo wel als ten nutte van *Holland* zelve, dat laatstgemelde Graaf, (die Graaf zich eenige jaaren vroeger met de weduwe *Floris* van den Paltsgraaf en Hertog van Beieren, legt een *Machteld* geheeten, en dochter van *Henrik*, Dyk van Hertog van *Brabant*, in den echt verbonden gen tot had (s),) eenen dyk (t) van *Amerongen*. tot *Schoonboven* aan *Schoonhoven* liet aanleggen.

In den volgenden jaare deed zich voor Graaf *Floris*, die door zyne riddermatige oeffeningen reeds den naam van dapper en heldhaftig verworven had, de eene en andere gelegenheid op, om zyne kloekheid in den wapenhandel te toonen. De eerste en wel de ernstigste was deze. Die van *Stade*, geleTrekt gen in het Stift van *Bremen*, om verscheide tegens buitensporigheden, en om het weigeren der de *Stadingers* der tienden (v), door den Bifchop voor ketters kruisverklaard, en met den Ban geflagen zynde, vaart werd een heirvaart tegen hen, als openbare ongeloovigen en afgodendienaars, door bevel van *Gregoor* den IX. uitgefchreven (x); tot de

(s) DINTER. *Chron. Duc. Brab.* Libr. IV. C. 10. Mff. SCRIV. oud *Batavië* bladz. 189.

(t) BEKA in *Ottom. III.* by SCRIV. *Gr. van Holl.* bladz. 235.

(v) GODEFR. MONACH. ad Ann. 1234.

(x) ALB. STADENSIS, oertyds aldaar Abt, zegt, dat zy waffchen-beelden gemakt, waarzegfers geraadpleegd, en, dat nog het slimste van alle was, het H. Olyzel ontzèerd, hadden. Anderen maken het nog grover: Doch hun grootte, zoo niet eenigste, misdaad fchynt geweest te zyn, het zich driftig aankanten tegen

Ao.  
1234.

dewelke zich dan ook onze Graaf *Floris*, met den jongen Hertog van *Brabant* (y), en den Graaf van *Kleef*, gebruiken lieten. Sommigen (z) willen dat de Hollanders en Zeeuwen, met eene vloot van drie honderd schepen, de Noordzee overstaken: wat 'er van zy, dit is zeker, dat de gemelde *Stadingers*, na een wakkeren tegenstand, geslagen, overwonnen, en, nevens alle hunne weerlooze have, verdreven of uitgeroeid werden (a); zynde van den kant der Hollanderen onder anderen in dien togt gesneuveld de Abt *Willem van Egmond* (b). De andere min ernstige, doch doodelyke, gelegenheid, die zich voor den Hollandschen Graaf, om zyn moed en behendigheid in 't vechten te toonen, opdeed, bestond hier in; dat hy, wiens naam en roem zich alom verspreidde, kort na de terugkomst van zynen ge-

de knevelaryen der Priesteren; die reeds toen, als blykt, gewoon waren, de zulken, die zy of naar hunnen wenk draaien of van kant helpen wilden, den blaam van ketterye aan te wryven. Zoo veel vermoeten dien tyde de haat der Geestelyken, die nu in onze dagen niettemin even krachtig en levendig bevonden wordte zyn.

(y) Deze was de behuwdbroeder van *Floris* en de zoon van den toen regeerenden Hertog.

(z) MEYER. in *Annal. Fiandr.* Libr. 8. MIRÆUS in *Chron.* ad Ann. 1234. *Hist. Archiepisc. Brein.* ad Ann. 1234.

(a) DIVÆUS in Libr. 10. *Rev. Brabant.*

(b) Vide *Annal. Esmundan* p. m. 45. Van den welken aldaar ook gezegd word, dat hy den grond gelegd had eener *Kapelle* en Begraafplaats te *Egmond op den Hoef*.

gelukkigen togt tegen de *Stadingers*, door den Graaf van *Clermont*, naar *Corbië* (c) in *Picardië*, ten openlyken *Tournooispele* genodigd, en aldaar van allen, inzonderheid van de jonge *Graavin*, dermate met verwondering aangezien, en om zyne wakkerheid geprezen werd, dat de oude Graaf, 't zy uit belgziekte over het verwinnen zyner *Edellingen* in het spel, 't zy uit minnenyd wegens zyne *Gemaal* (d), 't zy om wat anders, met de zynen het jok in ernst veranderde, hem vyandelyk aantastte, en, na een kloeken wederstand, overmande en ombragt; 't welk de *Kleeffche Graaf*, mede daar tegenwoordig, hem nochtans ook met den dood deed boeten.

Ao.  
1234.  
Word in  
een  
Tour-  
hooispel  
te *Corbië*  
gedood.

Dus ongelukkig sneuvelde *Floris de IV.*, in den bloei zyns levens, slechts omtrent 24 jaren oud zynde, en nalatende eenen pas zesjarige zoon (e), *Willem* genaamd, tot zyn opvolger, Maar hoe kort ook de regeering van Graaf *Floris* mag geweest zyn, tyds genoeg heeft zy hem echter gegeven om de blyken zyner gunst, inzonderheid aan de *Zeeuwen*, te

(c) SCRIV. bl. 446. in *Gr. v. Holl.* ALB. STADENSIS zegt, *Novimagium* of *Neyon*.

(d) Zie SCRIV. *Toetssteen op de Goudsche Kronyk* blad 259.

(e) Graaf *Floris* liet nog een zoon na, geheeten, *Floris*, die, het bestier van *Zeeland* waargenomen hebbende, na zyns broeders dood de voogdy over *Holland* waarnam: nevens twee dochtera, *Aleid*, vervolgens gehuwd aan *Jan van Avennes*; en *Margriet*, die met Graaf *Herman van Hennenberg* getrouwd geweest is.

Ao. te toonen; hy begiftigde onder anderen ook  
1234. *Westkappele* (*f*) en *Domburg* (*g*) met schoone  
 Voorrechten; en verleende sommigen, te  
*Gorkum* wonende, vryheid van Tol (*h*), en  
 anderen, omtrent *Rhynsburg*, ontslag van  
 alle Lasten en Beden: Ook had hy, in  
 navolging zyner voorvaderen, om zich  
 en de zynen gedacht, en voor de ziels-  
 rust van zyn persoon en geslacht, in het laat-  
 ste jaar zyns levens, een Nonnenklooster te  
*Loosduinen* (*i*) gesticht en begiftigd. Na zyn  
 dood aanvaardde Bischoep *Otto*, en ne-  
 vens hem zyn andere broeder *Willem* (*k*), de  
 voogdye over den jongen Graaf, die onder  
 hun opzicht in alle Ridderlyke oefeningen  
 onderwezen, en nog geen twintig jaaren be-  
 reikt hebbende, tot Roomsche Koning ge-  
 koren werd, na den dood van *Henrik*, Land-  
 graave van *Thuringen*. Edoch, wyl deze  
1247. verkiezing (*l*) niet eenstemmig geschied, en de

(*f*) Zie de Keuren van *Westkappele* in *Mieris*  
*Charterb.* I. D. p. 182-185. Dit *Westkappele* was een  
 aanmerklyke plaats, onderscheiden van het tegen-  
 woordige Dorp van dien naam; en weleer gelegen op  
 den westkant van *Walcheren*, daar de Rivier de *Zyp*  
 in de *Noordzee* valt; doch sedert lang reets overstroomd.  
*Reigersb.* I. D. p. 283. 285.

(*g*) *Mieris Charterb.* p. 188-190.

(*h*) Zie het zelfde Boek, p. 193.

(*i*) Ook p. 211.

(*k*) *ALBERTUS STAPENSIS* zegt, dat de broe-  
 der van Graaf *Floris*, *Willem* geheeten, mede in een  
 Tournooispel gesneuvelde zoude zyn, doch meld noch  
 plaats noch tyd waar of wanneer dit zoude gebeurd zyn.

(*l*) *STRUVII Corp. Hist. Germ.* Tom. I. p. 495, 496.  
 Men

de eene en andere Ryksvorst en Stad tot den in den ban geslagen Keizer *Frederik* en zynen zoon *Coenraad* genegen waren, werd Graaf *Willem* genoodzaakt zich met de wapenen in deze nieuwe waardigheid te stellen en te handhaven; weshalven hy, het bestier van het Graaffschap aan zynen broeder *Floris* bevelende, optrok, om zich voor eerst meester te maken van de Ryksstad *Aken*, alwaar hy moest gekroond worden. Deze stad nu, die hy, by gebrek van volk, niet schielyk tot de overgaaf dwingen kon, veroverde hy met behulp der Friezen (m), welke door't aanleggen van een dyk zeer veel daarin toebagten, na een beleg van vyf maanden. Sedert Ridder geslagen en aldaar met vele plegtigheden gekroond zynde, meende hy zyne overwinning verder voort te zetten, doch, by gebrek van geld en andere behoeften; was hy genoodzaakt te rug te keeren (n).

Ao.

1247.

1248.

Neemt de Ryksstad *Aken* in.

Na

Men had onder anderen ook de Rykskroon aan den Hertog van Brabant, *Henrik den V.*, oom van dezen onzen Graaf *Willem*, aangeboden; doch deze had dezelve geweigerd, en zynen neef tot dat einde voorgedragen, en denzelven daar toe ook aangezet. *Ehr van Holl.* van den ongenoemden Klerk, in de Aantek. bl. 112.

(m) Voor den dienst, welchen de *Friezen*, van oudsher kloeke en stoute krygslieden, den Koning in dit beleg betoonden, bevestigde de Vorst hen in de voorrechten, hun weleer door Keizer *Karel den Grooten* vergund. Zie *WINSEM Chron. v. Friesl.* bladz. 168. *SCHOTAN. Beschbr v. Friesl.* bl. 100. *MIERIS Charterb.* I. D. p. 252.

(n) *ALB. STADENS.* ad Ann. 1249.

- Ao.** Na den dood van zynen mededinger *Coenraad*, zoon van Keizer *Frederik*, schenen zyne zaken in Duitschland beter te zullen slagen; te meer nog na dat hy zich in den echt verbonden had met *Elizabeth* (o), dochter van *Otto*, eersten Hertog van *Brunswyk*, een aanzienlyk Ryksvorst, aan welken en meer anderen hy door den Paus met brieven van voorschryving aanbevolen was (p). Niet zeer gevestigd echter was hier des Konings bewind, wanneer hy in eenen oorlog tegen de Graavinne van Vlaanderen, zwarte *Margreet* bygenaamd, ingewikkeld werd. Deze Vorstin, die in den jaare 1250. zich wel in der minne met den Roomsche-Koning en zynen broeder *Floris*, toen Drosfaard van *Zeeland*, nopens de inkomsten en rechten van eeni-
- 1251.**
- Trouwt de dochter van den Hertog van *Brunswyk*.
- Geraakt in oorlog met *Margreet* van Vlaanderen.

(o) De zelfde Abt van *Stade* verhaalt, gelyk ook *Schriverius* dit van hem overgenomen heeft, dat de Bruiloftsnacht voor den jongen Koning en zyne Gemalin byna doodlyk geweest zou zyn, door het ontstaan van brand in het *Paleis*, waar in zy hun byleger hielden; doch, by tyds gewekt, had de Vorstin haren Gemaal by de hand uit dit gevaar, langseenen haar bekenden weg, uitgeleid en gered; of schoon twee Spyders, aan hun werk zittende, in dit ongeluk omkwamen, en verscheide kostelykheden teffens door de Vlamingen vernield werden. Nog eenmaal zoude ook de zelfde Koning, volgens het verhaal van dezen zelfden Schryver, diergelyk gevaar van brand te *Nuis* gelukkig ontkomen zyn, wanneer zeker Keulenaar het huis, in 't welk hy zich met den Aartsbischop van *Keulen* bevond, in vlam zette, en zy beiden dit gevaar ter naauwernood ontweken. Zie *ALB. STAD.* ad Ann. 1251 & 1254.

(p) *Ciron. v. Holl.* van den Ongen. Kl. bl. 117.



eenige Eilanden dezer Provincie , van haar leenroerig zynde , verdragen had (q) , kon echter niet dulden dat haar voorzoon *Jan van Avennes* (r) , door Koning *Willem* sedert met de Graafschappen *Namen* (s) en *Henegouwen* befchonken , en haar de leenverheffing van Zeeland door gemelden Vorst niet alleen geweigerd , maar dat Land zelf met dat van *Waas* , enz. mede aan dezen haren zoon te leen gegeven werd (t) : hierom weigerde zy niet alleen haar leen van Vlaanderen voor Koning *Willem* te komen verheffen (v) , maar zond zelf , na dat zy de leenverheffing der Zeeuwfche Eilanden , op de wyze zyner voorzaten , te vergeefs van den Koning afgevergd had , en terwyl zy dien Vorst , te *Antwerpen* (x) , met eene onderhandeling dacht op te houden , haren zoon ,

Ad.  
1251.

Guy

(q) Zie *MIERIS Charterb.* I. D. p. 258.

(r) Deze was , benevens zyn broeder *Boudewyn* , by haar verwekt door *Borchart van Avennes* ; doch zy handelde hen naderhand als bastaarden , en bevoorrechtte hare zonen , by *Willem van Dampierre* geboren , met de opvolging in *Vlaanderen* en *Henegouwen*. Doch deze *Jan van Avennes* , in 't beleg van *Aken* by Koning *Willem* bekend en geliefd , en sedert met deszelfs zuster in den echt verbonden geworden , had zich reeds met geweld tegen deze befchikking zyner moeder aangekant , en het vervolgens zoo verre gebragt , dat hy in 't bezit van *Namen* en *Henegouwen* gefield en bevestigd werd.

(s) Zie *MIERIS Charterb.* I. D. p. 247 , 248.

(t) Zie 't zelfde Boek , p. 268 , 269. en volgens de *Tbes. Nov. Anecd.* der Heeren *MART. & DURAND.* Tom. I. p. 1164 , 1165.

(v) Apud eodem Tom I. p. 1032 - 1034.

(x) *EYNDII Chron. Zeeland.* p. 242.

**Ao. 1253.** *Guy van Dampierre* (y) met een ontzaglyk leger in *Walcheren*; 't welk echter door *Floris*, die zich met veel geringer magt by *Westkappele* (z) gelegerd had, zoo onverhoeds aangevallen en geslagen werd, dat, zoo men wil, dertigduizend (a), en volgens anderen zeventiend mannen gedood en gevangen, alle hunne schepen vernield, en behalven den zoon van *Margreete* zelf, verscheide voorname personen gevangkelyk weggevoerd, en velen der gemeenen sedert zeer schandelyk mishandeld en naar hun land te rug gejaagd werden (b).

haar He. Na deze nederlaag zocht *Margreet van negouwen Vlaanderen* hare zaken weder te herstellen, met door *Karel van Anjou*, broeder van den Franschen Koning, *Henegouwen* aan haren zoon *Jan van Avenes* te ontnemen, en het aan dezen Graaf te doen toewyzen; doch *Avenes* wist, door Koning *Willem*, op voorpraak en bede zyner vrouwe, deszelfs zuster, zich in het bezit niet alleen van dat Graaffschap te handhaven, maar ook den Fransch-

(y) By *W. van Dampierre* had *Margreet* drie zoons geteeld, *Willem*, *Guy* en *Jan*; sommige Chronyken zeggen, dat zy de beide laatste met een groot heir naar Zeeland zond, en dat die beiden ook gevangen en tot op den Vrede Ao. 1254, anderen zeggen drie jaren lang, op 't slot *Wateringen*, vastgehouden werden.

(z) Zie *M. STOKES* in *Willem den II.* bl. 83, 84.

(a) MEYERUS ad Ann. 1253. *Chron. Cobeliens.* & MATTH. PARISIENS. *Hist. Angl.* sub *Henrico III.*

(b) MATTH. PARIS. *loc. cit.* *Chron. Gaudan.* *Chr. sub Jacoba Conscrip.* ad h. Ann. & EYNDI *Chron. Zeland.* Libr. II. p. 243. cum aliis.

Franschman , die daar reeds gevestigd No. 1254.  
 scheen, te verjagen (c) ; 't welk dan ook de  
 reden was, dat zyne moeder vervolgens hem  
 erkennen , en met den Roomsch-Koning, doch we-  
 die tevens ook haren gevangen zoon ontsla- der met  
 ken zoude, vrede maken moest (d). haar be-  
vredigd.

Den Oorlog met Vlaanderen dus gelukkig  
geëindigd hebbende, toog Koning *Willem*  
wederom naar *Duitschland*, alwaar hy, vol-  
gens eenen brief, door hem zelve aan den  
Abt van Egmond, *Lubbertus*, zynen Vice-  
kanselier (e), geschreven, zeer vriendelyk  
ontfangen, in 't bezit van het slot *Driesveld*  
gesteld, en met de Keizerlyke Kroon en an-  
dere eertekenen versierd en beschonken  
werd (f). Niet lang daar na nochtans riepen  
hem, en de oorlog in het Sticht en de mui-  
tery der Westfriezen, naar de Nederlanden  
te rug. De gelegenheid der Utrechtsche on-  
lusten was deze. Na den dood van 's Konings  
oom en voogd, Bisschop *Otto*, had men in  
deszelfs plaats gekozen *Gozewyn van Aem-*  
*stel*;

(c) MEYERUS ad Ann. 1254.

(d) Zie de belofte van Koning *Willem* nopens de-  
zen Vrede in *MIERIS Charterb. I. D. p. 284.*

(e) Na dat Koning *Willem* te *Aken* gekroond was, stelde hy verscheide Amptenaren aan, en onder de-  
zen ook den gemelden Abt tot zynen Vicekanse-  
lier. Inzonderheid begunstigde hy ook den Bischof  
van Lubek, *Jan van Düst*, een groot Theologant  
en uitmuntend Prediker, dien hy als zyn gewonen  
Kapellaan en Raadsman gebruikte. Vide *ALBERT*.  
*CRANTZ. Metropol. Lib. VII. Cap. XVIII.*

(f) Zie *MIERIS Charterb. I. D.* uit de vertaalde *Chronyk* van J. D. BEKA, p. 160.

Ao. 1255. *stel* (g); die, of door zwakheid van verstand, of door andere oorzaken, wegens het verzuim van het hem toebetrouwde bewind verdacht gehouden, sedert met zyn wil van die waardigheid beroofd, en *Henrik van Vianen* met dezelve begiftigd was. Dit had den Heeren van *Aemstel* en *Woerden* in diervoe-gen verbitterd, dat zy de wapenen tegen den nieuwgekozen Bischof opvatteden, met *Otto den III.*, Graaf van *Gelder*, ten oorlog tegen hem aanspanden, en, juist, toen Koning *Willem* te *Utrecht* aankwam, hem zoo ongelukkig slag leverden, dat zy geslagen en gevangen, doch wederom geslaakt werden op de voorspraak van den Vorst, die hen vervolgens met elkander bevredigde (b). Gedurende het vertoeven nu van Koning *Willem* in deze Bischoflyke veste, gebeurde het, dat een onverlaat hem, daar hy in een gezelschap zat met de Geestelyken (i), eenen steen naar het hoofd wierp, dien hy ternauwernood ontweek; dies hy, over dit voorval zeer gebelgd, deze, anderszins op velerlei wyze van hem begunstigde (k), stad, onder eene

Te U.  
trecht  
door een  
steen-  
worp ge-  
hoond,  
verlaat  
hy die  
stad.

(g) Zie *BEK. in Gof.* p. 87.

(b) *Ann. Belg.* van den Heere H. VAN PAFENDRECHT, Tom. III. P. I. p. 324.

(i) Men wil, dat de Koning toenmaals bezig was zich met de Geestelykheid te beraden over het stichten eener Kapelle ter eere van *S. Georgius*; en teffens, dat hy door den steen zwaarlyk gewond werd. Zie *Cbron. van Holl. van den ongen. Klerk uit de lage Landen*, pag. 137.

(k) Zie de Voorrechten en Gunstbrieven, aan die van *Utrecht* door dezen Graaffelyken Koning geschonken,

ene scherpe bedreiging van die euveldaad te zullen straffen, verliet (1). Dit nochtans werd hem door den dood, die hemeerlang uit het leven rukte, belet. Want, weinig tyds daar na, ter beteugeling van de oprige Westfriezen, in 't midden des winters, met eene tamelyke magt, over *Alkmaar* (m) naar *Hoogt Houde* tegen hen ten stryde getogen zynde, had hy het ongeluk van met zyn zwaar geharnast paard in 't ys, en te gelyk in eene hinderlaag der Friezen, te vallen, en door hen afgemaakt, verborgen en daar na begraven te worden (n), zonder dat iemand der zynen iets daar van bespeurde; en zyn lichaam en graf niet dan veele jaaren (o) daar na, door zynen zoon *Floris den V.* ontdekt, en toen het lyk naar *Middelburg* ter plegtiger begravenisse vervoerd werd.

Ao: 1255.  
 Beoor- loogt de  
*Westfrie- zen.*  
 1256.  
 Sneuvelt ongeluk-  
 kig in een slag  
 tegen hen op  
 het ys.

Graaf

ken, by HEDA, p. 109, 110, en in *MIRIS Charterb.* I. D. p. 267 enz.

(1) Zie de laatstgem. Chron. ter zelfder plaats.

(m) Aan deze stad, als mede aan *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, 's *Gravezande*, *Moordrecht*, *Middelburg*, *Zirikzee* en andere, heeft deze Koning mede verscheidene Vryheden en Voorrechten verleend, of de reeds geschonkene bevestigd of vermeerderd. Zie *MIRIS Charterb.* I. D. p. 286, 263, 219, 228, 236, 297, 271, 243. Aan dezen Graaf *Willem* heeft men ook te danken het leggen van een Watergang te *Sparendam*; omtrent welken hy nochtans beloofde niets dan met raad der Heemraden te zullen doen. Zie *MIRIS Charterb.* I D. p. 276, 293.

(n) *Goudsche Chronyk*; en *SCRIVERIUS Leven der Graven*, in *Willem den II.*

(o) Dit geschiedde eerst 32 jaaren daarna, te weten in Ao. 1282, volgens *WILH. PROCURAT. ad h. ann.*

I. Deel.

G

Ao. Graaf *Floris*, nog geen twee jaaren oud,  
 1256. toen zyn vader sneuvelde, werd onmiddelyk  
 onder de voogdye gesteld van zynen vader-  
 lyken oom *Floris*, van wien wy reeds, met  
 een woord, hier boven gewag gemaakt hebben.  
 Deze overleefde zynen Broeder pas twee  
 jaaren, en werd, even als zyn vader en  
 naamgenoot, in een Tournooispel, te *Ant-*  
*werpen*, gewond, en, na eenige dagen aan de  
 wonde overleden zynde, te *Middelburg* in de  
 Abtdye begraven (p). *Aleid*, de zuster van  
 den overledenen en moei van den onmondi-  
 gen *Floris*, die, sederd den dood haars mans  
*Jan van Avennes*, de zorg der opvoeding van  
 den jongen Graaf, haren neef, op zich ge-  
 nomen, en nu, onder begunstiging der  
 Zeeuwsche Edelen, en gesterkt met de hulp  
 van *Hendrik*, Hertog van *Brabant* (q), den  
 tytel van voogdes aangenomen had, werd  
 echter by de Hollanders, die niet gaarne aan  
 eene vrouw zoo veel gezags vertrouwden,  
 met den nek aangezien; kiezende dezen  
 na 't verdryven van den Brabandschen Her-  
 tog, (wiens gevolg zich reeds by hen gehaat  
 gemaakt had;) (r) den Gelderschen Graaf, *Otto*  
*den III*, tot voogd over den jongen *Floris*.  
*Otto* nochtans moest, om zich in dit bestier  
 te vestigen, Vrouw *Aleid*, die zich in Zee-  
 land

FLORIS  
 de V.  
 zyn zoon  
 volgt  
 hem op.

Deszelfs  
 oom en  
 voogd  
 sterft.  
 1258.

Vrouw  
*Aleid*  
 matigt  
 zich de  
 voogdy  
 aan; doch  
 moet de-  
 zelfve  
 weder  
 afstaan  
 aan *Otto*  
 v. *Gelder*.

(p) MELIS STOKES, bl. 95. EIND. Chron. Zel, P. II. p. 247.

(q) Zie MIERTS *Charterb.* I. D. bl. 326, 327, 329, alwaar *Gerolf* en *Henrik van Cats* den Hertog *Hendrik van Brabant*, door *Aleid* nevens haar tot voogd over *Floris* gekozen, belooften te zullen helpen en ondersteunen.

(r) SCRIVER. *Oud Batav* p. 233. *Goudsche Chronyk*, p. 66. MATTHÆUS in *Anal.* Tom. IX. p. 110.

land nog als voogdes gedroeg, door de wapenen daar van doen afstaan; 't welk hem, na eenegenoezaam beflissende overwinning, in Zuidbeveland (r), op haar behaald te hebben, (s) voor een tyd, schynt gelukt te zyn. Duister is het wat Otto, als voogd van Holland, vervolgens, ter herstelling van de rust in deze gewesten, uitgevoerd hebbe, of wat 'er, geduurende zyn bestier, in eenige jaaren, merkwaardigs gebeurd zy. In den opstand der Kennemers en Westfriezen, met welken Gysbrecht van Amstel zich, ter bestryding zyner eigene vyanden, verbondt, en Utrecht innam, bragt hy wel, vereenigd met

Ao.  
1258.

1268.

Kenne-  
mers na-  
men U-  
trecht in.

Jan

(r) Te weten by *Voirnowtze*, of *Vorrenzee*, een oude en reeds verdrongen plaats, eertyds gelegen geweest by of omtrent het dorp *Jersfikke*, in 't gemelde eiland; en waar van men by een andere gelegenheid gewag gemaakt vindt in 't IVde Deel van *Mizris Charterb.* bl. 613.

(s) Voor een tyd, zeggen we, want, na 't vertrek van Graaf Otto, schynen de Zeeuwen haar weder als Voogdesse erkend te hebben: gelyk zy ook aan den Roomsche-Koning *Richard*, in die zelfde waardigheid, Ao. 1262. manschap beloofd, en twee jaaren vroeger aan de Abdis in 't Klooster te *Rhynsburg* vryheid van tol en eenige tienden geschonken heeft. Zie *Mizris Charterb.* I. D. bl. 335 en 338. Ook heeft Vrouw *Aleid* op den 20. Juny van den jaare 1264, als bekledende de voogdyschap over Holland en Zeeland, het patroonschap van de Kerk van *Pynaker* en de Kerk zelve aan het klooster te *Koningsvold*, gegeven, bl. 340; zelf vind men een brief, geschreven op den 25. September van den jare 1272. door *Diderik van Teylingen*, waar mede hy aan Vrouwe *Aleid* (*Domine sue*) zyne Heerscherinne alle hulpen bystand en de bevordering van de belangen van den Graaf van Holland, (*Domicelli sui*) zyn Heertje, beloofd, bl. 364.

G 2

En

Ao. *Jan van Nasfau* (v), die *Hendrik van Vianen*  
 1271. in het Utrechtsche Bisdóm, in het jaar te  
 voren, opgevolgd was, een leger te velde;  
 Dood doch voerde, na 't vrugteloos belegeren  
 van *Otto* van *Utrecht* en 't innemen van *Amersfoort*;  
 v. *Gelder.* weinig uit, en stierf omtrent (w) drie jaaren  
 1272. daar na. *Floris* nu, die zelf (x) al vroeg de  
 regeering aanvaardde, en reeds met *Bea-*  
 Graaf *trix* (y), de dochter van Graaf *Guy van Vlaan-*  
*Floris* deren, in huwlyk getreden was, ging, na  
 voert dat hy 't bewind over Zeeland aan zynen  
 oorlog neef *Floris van Henegouwen* (z), zoon van  
 tegen de *Friezen*;  
 Vrou-

En is deze brief een jaar na den dood van den Gelderschen Graaf *Otto* gegeven.

(v) Deze Bisschop staat in 's Lands Chronyken als een vadzig en onbekwaam Kerkvoogd geboekt, die zich, door 't verpanden en vervreemden van de Utrechtsche bezittingen, by de zynen zeer gehaat maakt, en tegens welken de Graaf zelve die van *Utrecht* hulpe belooft, en zich deze oneenigheden voorts ook ter uitbreiding zynere eigene magt, wel ten nutte maakt heeft.

(w) PONTAN. *Hist. Geln.* Libr. XVII. p. 152.

(x) Hier van kunnen het geven van Tolvryheid aan die van *Delf*, van Handvesten aan die van *Leiden* Ao. 1266., het zich verdragen wegens Erfgoederen met zyn moei *Aleid* Ao. 1268., het instellen der Jaarmarkt te *Schiedam* Ao. 1270., en het bevestigen der Willekeuren van de Kooplleden te *Middelburg* Ao. 1271; ten bewyze verstrekken. Zie *MIRIS Charterb.* I. D. p. 342, 344, 345, 347, 348, 349, 351 &c.

(y) Dit geschiedde, ingevolge zeker nader verdrag van vrede en verééniging, 't welk de oom en naamgenoot van den Graaf in Ao. 1256. met Vrouwe *Margreet van Vlaanderen* gesloten had. Zie *MIRIS Charterb.* I. D. p. 299.

(z) Deze was de jonger broeder van Graaf *Jan van Avennes*, welke Graaf in Henegouwen het gebied voerde, en, na den dood van *Floris den Vden*, de voogdy over des



Vrouw *Aleid*, voor twee jaaren lang, had Ao. 1282.  
toevertrouwd, de Westfriezen beoorlogen. 1282.  
Edoch deze togt (a), wegens het sneuvelen  
van vele Edelen, en eenige andere togten, in en slaat  
de volgende (b) jaaren, met weinig geluk af- hen by  
gelopen zynde, ondernam hy dezelve te Schellink-  
schepe aan te tasten, 't welk hy dan ook om- bout.  
trent *Wydenes* en *Schellinkbout* zoo gelukkig  
deed verrichten, dat hy eene volkomene over-  
winning (c) op hen behaalde, en by die ge-  
legenheid, uit een gevangen Fries, de hier  
bovengemelde ontdekking van zyns vaders lig-  
chaam deed (d); waar mede hy zoo zeer ver-  
heugd was, dat hy daar van zelve door een  
brief (e) kennis gaf aan den Engelschen Ko-  
ning *Eduard den I.*, met welken hy, na 't ver-  
effenen van eenige geschillen (f), in ver-  
trouwde

des laafften minderjaarigen zoon aanvaardde. *MIRIS*  
*Charterb.* I. D. p. 362.

(a) *WILH. PROCUR.* ad Ann. 1272. by *SCRIV.*  
p. 521.

(b) Gedachte *PROCURATOR* meldt, dat Graaf *Floris*, sedert dit jaar, de Friezen byna alle jaaren met de wapens aantastte; en vermoedelyk heeft Vrouw *Aleid*, door den Graaf dikwerf diergelyke togten te ontraden, zyne ongunst behaald, en, door hare vredelievendheid, te weeg gebragt, dat zy in Ao. 1277. met hare kinderen door *Floris* ten lande uitgewezen werd. *MELIS STOKK.* bladz. 101.

(c) *WILH. PROCUR.* ad Ann. 1282. l. c. p. 522.  
*BEKA* in *Joanne*, p. 94.

(d) Zie hier voren bladz. 97.

(e) *RYMER. Att. Publ. Angl.* T. I. P. II. p. 212.

(f) In den Jaare 1275 waren deze geschillen zoo hoog gerezen, waarschyglyk over 't verbod van den *Wolbandel*, in Engeland gedaan, dat de Zeeuwen, door hunne Kaperyen ter zee, de Engelschen zo veel afbreuk deden, dat Koning *Eduard* zyne Gou-

**Ao.** trouwde vriendschap leefde, en een verdrag  
**1282.** van huwlyk nopens zyn dochter (g) en den  
 zoon van dezen Vorst, en naderhand eene  
 nadere onderhandeling wegens den echt van  
**1283.** zynen zoon (h) met 's Konings dochter, sloot.

Het volgende jaar was, in een ander op-  
**Holland** zigt, niet min gelukkig voor Graaf *Floris*,  
 vry van als wanneer hy door den Hertog *Jan van Bra-*  
**Leen-**band, by opene brieven, van de leenroerig-  
 recht aan heid, die hy hem wegens *Dordrecht* schuldig  
**Brabant.** was, geheel en al vry (i) verklaard werd.

**1284.** Niet lang daar na echter werd hy in de Sticht-  
 sche onlusten ingewikkeld, en, tot nakoming  
 Onlusten zyner verbindtenissen (k) met die van *Utrecht*,  
 in het ver-

verneurs van de vyf havens, in zekeren Brief van  
 den 25 September des gemelden jaars, daar tegen  
 belastte te waken. Zie RYMER. *Ant. P. Angl. T.*  
*II. p. 59. MIERIS Charterb. I. D. p. 378.* In den vol-  
 genden jaare echter, in Maart, schenen die onee-  
 nigheden weder bygelegd, als blykt uit een Brief  
 van Graaf *Floris*, gedateerd 29 Maart 1276, waar  
 by aan de hier gekomen Engelschen vryheid en ze-  
 kerheid verleend werd om te blyven of te vertrek-  
 ken. Zie 't gem. *Charterb. I. D. p. 382.*

(g) Deze was *Margareet* genoemd, en door *Floris* in  
**Ao.** 1281. ten huwelyk beloofd aan *Alphonfus*, zoon  
 van *Eduard*, Koning van Engeland; doch, de dood van  
*Alphonfus* drie jaaren daar na invallende, is 'ervan dien  
 echt niets geworden. *MIERIS Charterb. I. D. p. 412, 439.*

(h) Na den dood van 's Konings zoon, sloot de  
 Graaf een tweede huwlyk met dien Vorst, tusschen  
 deszelfs dochter *Elizabeth* en zynen zoon *Jan*, die,  
 ingevolge de voorwaarde daar van, reeds in zyne  
 kindsche jaaren naar *Engeland* gevoerd, aldaar opge-  
 voed, doch in **Ao.** 1297. na zyns Vaders rampspoedigen  
 dood, weder herwaards gebragt, en in het graaflyk be-  
 wind gesteld werd. *MIERIS Charterb. I. D. p. 455 &c. 459.*

(i) **MATTH. Aralest.** Tom. III. p. 54. *MIERIS*  
*Charterb. I. D. p. 433.*

(k) *MIERIS Charterb. I. D. p. 399.*

verpligt zyne wapenen te gebruiken tegen de Inlandsche Edelen, envoornamelyk tegen de Heeren van *Amstel* en *Woerden*, welker sloten en landen hy niet alleen innam, verbeurd verklaarde, en gedeeltelyk wegschonk (1), maar zelf de overwonnen, gevangen (m) en verjaagde Heeren, door eene gestrenge behandeling, noodzaakte, opgenoegzaam hardde voorwaarden, zich weder met hem te verzoenen (n).

1284.

Sticht met de Heeren van *Amstel* en *Woerden*.

1287.

Het jaar 1287, welk voor deze Landen zeer rampspoedig was, door eenen zwaren Watervloed (o), welke bykans geheel *Friesland* hier te lande,

Hooge Water- vloed hier te lande.

(1) Dit ziet op het wegschenken voornaamlyk van *Amsterdam*, een Erf van den Heer *Gysbrecht van Aemstel*, aan *Jan van Persyn*, welk *Floris* bedenkyk deed ter vergelding van den dienst, dien de laatstgemelde in den opstand der *Kennemers*, Ao. 1266, betoond had; als die toenmaals, door een onvertsaagden inval in *Kennemer- en Water-land*, en het aan brandsteken der woningen dier oproerlingen, hen de belegering van *Haarlem* opbreken en ylings naar huis keeren deed.

(m) *Arnout van Amstel* werd krygsgevangen gemaakt, by het veroveren van het slot *Vreeland* aan de Vecht, door Graaf *Floris*; na dat kort te voren zyn broeder *Gysbrecht* by *Loenen*, door *Castyn van Renesse*, toen met eenige Zeeuwische hulpbenden in het Sticht gekomen, geslagen en gevangen genomen was; zy werden beiden zoo lang gevangen gehouden, tot dat zy, verdriet in dien stand krygende, alles toegaven, wat geëischt werd, en daar op, Ao. 1285, onder een zware borgtocht, ontslagen werden. *Herman van Woerden* was ten lande uitgeweken, doch maakte twee jaaren later mede zyne verzoening met den Graaf.

(n) Zie de verzoenings-voorwaarden dezer Heeren in 't meermals aangehaalde en zeer naauwkeurige *Charterb. van Mieris*, I. D. p. 460, 462, 467. WAGENAAR *Amsterdam*, I. D. p. 81 — 89.

(o) Volgens een byvoegzel in de *Chronyk* van L.

Ao. 1287. land en Zeeland overstroomde, en veel men-  
schen en vee wegsleepte, gaf aan Graaf *Floris*,  
in 't midden van dezen ramp, gelegenheid  
om 'er zich, door 't leggen van eenige slo-  
ten (p), ter beteugeling van de Westfriezen,  
met voordeel van te bedienen; welk van dit  
gevolg was, dat hy door dezelve alomme  
voor Heer (q) erkend en gehuldigd, en se-  
dert, volgens sommigen, naar *Staveren* (r)  
overgesteken, ook aldaar, in die zelfde hoe-  
danigheid, aangenomen, en deze Stad daar  
op met Handvesten (s) door hem begunstigd  
werd. In dit zelfde jaar verbondt zich de  
Graaf ook, nevens *Diderik van Kleef*, met  
den Hertog *Jan van Brabant*, om dezen in zyne  
eischen op het Hertogdom *Limburg*, tegen  
den Gelderschen Graaf *Reinout*, te ondersteu-  
nen en in den oorlog by te staan (t). Eenig-  
e byzondere geschillen (v), tot nog toe on-  
af-

Graaf  
*Floris*  
word  
Heer van  
*Friesland*.  
  
verbindt  
zieh met  
*Brabant*  
tegen  
*Gelder*.

SCHAFNABURGENSIS, zouden 'er toen in *Friesland* wel 80000 menschen verdronken zyn. W. PROCURAT. ad Ann. 1287.

(p) W. PROCURAT. ad Ann. 1287. SCRIV. Oud Batav. bl. 237.

(q) W. PROCUR. I. C. MIERIS *Charterb.* I. D. P. 473, 474, 476, 496.

(r) Zie de *Klerk uit de lage Landen*, bl. 158.

(s) SCHOTAN. *Beschryving van Friesland*, bl. 102. WINSEM. *Histories van Friesland*, bl. 179. en MIERIS *Charterb.* op 't Jaar 1292, I. D. p. 544.

(t) MIERIS *Charterb.* I. D. p. 464-466.

(v) Welke geschillen dit eigentlijk waren, blykt niet, maar wel, dat *Floris* met den Graaf van *Gelder*, door middel der Engelsche Gezanten, in Ao. 1284. daar over gehandeld, en in Ao. 1285. den Engelschen Koning *Eduard* om zyne bemiddeling in dezelve verzocht had. Zie MIERIS *Charterb.* I. D. p. 437, 448. Doch dat de-

afgedaan, als mede de vorige genooten gunst Ao.  
 (x) van den Brabandschen Hertog, hadden 1287.  
*Floris*, die bedenkyk ook een meerdere uitbreiding zyns vermogens op het oog had, tot deze verbindtenis aangezet. Ingevolge dezelfde leverde hy dan hulptroepen, onder verscheide voornamen Edelen des Lands, die, na het innemen van eenige Geldersche Steden, mededeelden in den gedenkwaardigen 1288.  
 slag en zegepraal des Hertogs van *Brabant* by *Woeringen*, alwaar de Geldersche Graaf *Reinout*, met *Adolf van Nasau*, namaals Keizer, Slag by Woeringen.  
 den Keulschen Aartsbisschop en verscheide andere Grooten gevangen, en niet dan ruim een jaar daar na, door bemiddeling van den Franschen Koning, weder geslaakt werden (y).  
 Om

dezelven ook alstoepon bemiddeld zouden zyn, of voor een poos bygelegd, is onzeker; maar wel, dat eenige Geldersche Edellieden het verschil tuschen hunnen Graaf en dien van Holland, nog in Ao. 1286. ter uitspraak stelden van eenige andere Edellieden. En dat hier ook niets van gevallen zy, is waarschynlyk, wegens de verbindtenis, die *Floris* in 't begin van Ao. 1287. met den Hertog van *Brabant* tegen den Gelderschen Graaf aanging.

(x) Namelyk de ontheffing van het doen van manschap of hulde aan dezen Hertog. *MIRIS Charterb.* I. D. p. 399.

(y) De oorzaak des oorlogs tuschen *Gelder* en *Brabant* was deze: *Reinout van Nasau*, Graaf van *Gelder*, was getrouwd geweest met de eenige dochter van den overleden Hertog *Hendrik van Limburg*: hierom gaf de Graaf voor, schoon geene kinderen by deze, reeds voor haren Vader overledene, Vrouw hebbende, recht te hebben tot het Hertogdom *Limburg*; maar *Adolf*, Graaf van *Bergen*, veel nader erfgenaam, doch onmagtig zynde zyn recht te doen gelden, en het zelf aan den Hertog van *Brabant* verkocht hebbende, zoo

- Ao. 1288.** Omtrent dezen tyd maakte ook zekere, tot Keizer opgeworpen, doch valsche, *Frederik* een groot gerucht en aanhang, en had onder anderen ook de stoutheid, om den Bisschop van Utrecht te vermanen, dat hy den Graaf van Holland zoude wederhouden van het kwellen en bestryden der Friezen; waar op *Floris* echter geen acht nam, en hem zelf zyne vermetelheid in een Brief verweet. Kort van duur was ook het stout bestaan van dezen waaghals, en elendig zyn uiteinde want, eerlang door den Bisschop van *Keulen* gevangen zynde, werd hy openlyk verbrand (2). De magt van Graaf *Floris* nu was door zyne overheering van de Friezen der mate aangewassen, dat dezelve nu aan vele inlandsche, inzonderheid Zeeuwsche, Edelen, die reeds, zegt men, over zekere zware belasting (a) morden, begon te mishagen, en hen naar uitlandsche hulp deed uitzien, om hem te dwarsboomen, en voornamelyk een gedeelte van Zeeland afhandig te maken. De Vlaamsche Graaf *Guy van Dampiere*, die op dat gewest nog eenige rechten voorwendde, en het verdrag van zynen schoonzoon *Floris*, met *Jan*

stelde deze Hertog zich met geweld tegen den Geldersman, ontnam hem verscheide steden, en sloeg hem eindelijk geheel uit het veld by het gemelde *Woeringen*; in welk gevecht meer dan duizen Ridders op het slagveld sneuvelen; dies de oorlog over deze erffenis daar medegeëindigd, en hy daarna als Hertog van *Limburg* erkend werd. Zie *MIERIS Charterb. I. D. p. 466, 498.*  
 (2) *Chron. J. DE BEKA, p. 94. Magn. Cbr. Belgic. ad Ann. 1288. p. 253. MIERIS Charterb. I. D. p. 493 en 494.*

(a) *W. PROC. by SCRIV. in de Graaven, bl. 527.*

*Jan van Henegouwen* in 't jaar 1272 gesloten, Aa.  
 afgunstig aanzag, was hier toe de beste 1290.  
 party: die hy door die van *Borsalen*, *Re-*  
*nesse* en andere misnoegde Zeeuwen niet  
 lang behoefde genoodigd te worden, om zich De Graaf  
 in 't bezit te stellen van 't geen hy waande v. Vlaan-  
 altyd door zyne voorzaten bezeten te zyn (b). deren be-  
 Eerlang derhalven zag men hem *Middelburg*, legert  
 't welk zyne eige dochter, de Gravin *Bea-*  
*wix*, verdedigde, belegeren; doch wel Middel-  
 haast, op de aankomst van *Floris* met eene burg,  
 vloot omtrent *Zirikzee*, weder verlaten, en doch  
 zich, door middel van den Hertog van *Bra-*  
*band*, met zynen schoonzoon, hoewel op verlaat  
 eene onedelmoedige wyze, bevredigen (c). het we-  
 Dit twist-vuur dus voor een wyle gedempt, der, en  
 doch niet geheel uitgebluscht zynde, gelyk in verzoent  
 't vervolg zal blyken, deed *Floris* wederom zich met  
 naar *Holland*, en kort daar na, by 't open- zyn  
 val. schoon-  
zoon.  
1291.

(b) Zie den Brief, by welchen de Graaf *Guy* dit recht voorgeeft, by O. VREDIUS in *Sigill. Comit Fland.* p. 50. en in MIERIS *Cbart.* I D p. 471.

(c) Graaf *Floris* werd door Hertog *Jan van Brabant*, op 't gegeven woord van zyn schoonvader, *Guy van Vlaanderen*, tot een minzaam vergelyk met denzelven naar *Biervliet* genoodigd, doch, aldaar gekomen zynde, terstond, tegen trouw en eer, door den laatsten gevangen gehouden, en niet ontslagen, voor dat de Brabandsche Hertog zich voor hem in hegtenis gesteld had; welken *Floris*, deze lage nu ontkomen, ook zitten liet; 't geen mischien den grond gelegd heeft tot verwydering tusschen hen beiden; dewyl de Geschiedschryvers den Hertog van *Brabant*, die *Floris* anders altoos begunstigd had, ook tellen onder de medewustigen van 's Graaven ongeluk; zes jaaren later hem overgekomen. *Goudsch Chron.* bl. 71. en *EINDH. Chron. Zeland.* L. II. p. 251.

**Ao.** vallen van het Schotsche Ryk , naar *Eng-*  
**1292.** *land* gaan , om zyn recht tot de Kroon van  
*Schotland* (d) , ten gevalle misfchien ook van  
 den Engelschen Koning *Eduard* , te doen  
 gelden (e). Hier zich echter gewilliglyk aan  
 de uitspraak van den Engelschen Vorst onderwerpende , stond hy dezelve aan een nader erfgenaam plegtig af , en keerde weder naar *Holland* te rug.

*Floris*  
*tracht*  
*naar de*  
*Schottf.*  
*Kroon.*  
*Doch*  
*staat 'er*  
*van af.*

Graaf

(d) De kleendochter van den Koning *David* van Schotland , *Ada* geheeten , was gehuwd geweest aan *Floris den III.* , van wien *Floris de V.* in rechte lyn afkomstig was; doch *Jan Baliol* , uit een kleenzoon van den zelfden Koning gesproten , werd door Koning *Eduard* , als het naast daar toe bevoegd , verklaard , en aan dezen stond *Floris* zyn recht ook , voor een goede fomme gelds , af. Zie *MELIS STOKK* , bl. 110 *SCRIV.* van de *Gr. van Holl.* en *MIERIS Aant.* op de *Holl. Chron.* bl. 160. en *Charterb.* f. D. p. 538, 539.

(e) De Engelsche Koning *Eduard* , die reeds zyn dochter aan Graaf *Floris* zoon *Jan* ten echt beloofd had , dacht mogelyk door dat middel zyne dochter eerlang zelve dien troon te zien beklimmen; hoewel hy , tot fcheidsman onder de mededingers verkoren , naderhand , gelyk wy zoo even aanmerkten , *Jan Baliol* daar toe als den naasten erfgenaam verklaarde; onder beding van dat Ryk leenroerig van *Engeland* te zullen bezitten. Doch als het waar is , 't geen *Stokk* en anderen melden , dat *Floris* zich met geld tot den afstand zyner Aanspraak liet bewegen , zou men mogen besluiten , dat hy , zo wel ter bevordering van zyn eigen belang , als dat des Engelschen Konings , zynen eisch op het Schotsche Ryk voorgeftaan , en hierom de reis derwaards aangenomen heeft. Ten dezentyde had Koning *Eduard* ook den Wolfspel te *Dordrecht* doen leggen , alwaar toen groote handel in Granen , Zout , Wyn , Hout , Yzer , Lakens enz. gedreven werd; gelyk men ook van 's *Gravezande* , *Goevee* , *Schouwven* , *Walcheren* , en uit *Texel* , naar *Engeland* overftak.



Graaf *Floris* het Land by zyne terugkomst  
 genoegzaam in rust vindende, verzoende Ad.  
1292.  
 zich in dit zelve jaar 1292. ook weder, onder  
 der borgtocht van zyn' schoonbroeder (*f*) den Hertog van *Brabant*, met eenige Zeeuwſche  
 Edellieden, die zich, in de vorige onlusten, Zeeu-  
 ten zynen nadeele, met den Graaf van *Vlaan-*  
*deren* verbonden hadden (*g*). In den volgen-  
 den jaare sloot de Graaf ook met den Utrecht-  
 ſchen Biſchop (thans *Jan van Zierik*) een na-  
 der verdrag van vrede, koopmanſchap en Verbindt  
zich na-  
der met  
Utrecht.  
 verbindtenis; ook ſtond hy denzelven, kort 1293 en  
 na dit verdrag, met negen honderd ponden 1294.  
 penningen ten dienſte (*b*), en kwam vervol-  
 gens met verſcheide Stichtſche Edellieden, die  
 zich ter zyner hulpe hadden verbonden, over-  
 een, om, in gevalle van vacature des Biſchop-  
 lyken Zetels, geen *Biſchop*, dan met ge-  
 ſamentlyke toefſtemming en goedkeuring, te  
 kiezen (*i*). Doch, terwyl *Floris* dus aan den 1295.  
 eenen kant zyn aanzien uitbreidde, had de  
 Graaf van *Vlaanderen* als nog aan de andere Vlamin-  
gen val-  
len in  
 zyde zyn oog op *Zeeland*; en landde, terwyl  
 de *Hollanders* in *Walcheren* tegen hem op hun- Zuidbeve-  
 ne hoede waren, op 't onvoorziens by *Baarlandland*,  
*Zuidbeveland* met een leger van 3000 mannen,  
 wel-

(*f*) Hertog *Jan van Brabant* was getrouwd met een  
 zuster van 's Graaven *Floris* vrouw; mede een doch-  
 ter van *Guy van Vlaanderen*.

(*g*) Zie deze verzoening in *MIRIS Charterb.* I. D.  
 p. 506, 510, 511, 526, 529, 533, en den borgtocht  
 p. 547. en nopens het geval zelve *SCAIV. Oud Bat.*  
 bl. 265.

(*b*) Het zelfde *Charterb.* I. D. p. 551 en 553.

(*i*) Het zelfde, I. D. p. 361,

Ao. 1295. welke nochtans door die van *Borsfelen* onder  
 en wor- *Doudyn van Everingen*, slegts 300 mannen  
 den ge- sterk, op de vlugt gedreven werden, met  
 slagen. achterlating van tweehonderd dooden en  
 ruim duizend verdronkenen (k); waar door  
 hem de lust om weder te komen voor eerst  
 benomen werd. By gelegenheid dezes nieu-  
 wen krygs met de Vlamingen, in welken  
*Floris* te vergeefs de hulp van Koning *E-*  
*duard* verzocht, en deze even vrugteloos  
 zyne bemiddeling daar toe liet aanbieden, en  
 vervolgens een nader verbond met den  
 Vlaamschen Graaf gesloten, als ook den  
 Wolfstapel (l) van *Dordrecht* naar *Brugge* en  
*Mechelen* verlegd had, begon de vriendschap  
 tusfchen *Engeland* en *Holland* dermate te ver-  
 1296. koelen, dat, niettegenstaande *Eduard* in dat  
 jaar aan de Hollanders den vryen vischvangst  
 op de kust van *Farmouth* (m) toestond, *Floris*  
 echter, te gevoelig over 's Konings onver-  
 schilligheid ten zynen opzichte, een stap  
 deed, die den Engelschman uittermate ver-  
 bitterde, en hem zelve wel dra eenen ramp-  
 spoedigen dood veroorzaakte: namelyk, hy  
 maakte met den Koning van *Frankryk*, die  
 hem heimelyk deswegens had laten aanzoe-  
 ken, een beschermend en verweerend (n)  
 ver-

Vrye  
 Visch-  
 vangst  
 der Hol-  
 landers  
 by *Farmouth*.

*Floris*  
 verbindt  
 zich met  
 Frank-  
 ryk;

(k) Zie MELIS STOKER, de *Chron. v. Holl.* bl. 162.  
 en VOSSIUS *Hist. Jaarboeken*, bl. 195, 196.

(l) SCRIV. *Beschr. v. Oud Batav.* bl. 266, 267.

(m) MIERIS *Charterb.* I. D. bl. 566. Uit wel-  
 ke de oudheid der Haringvisfery kan afgenomen wor-  
 den.

(n) Het zelfde Boek, p. 562.

verbond, onder de toestemming en goedkeuring van eenigen der voornaamste Edelen; <sup>Ao. 1296.</sup> 't welk, hoewel alleen ingericht ter handhaving van zyne bezittingen, en geenszins om dezelve te vervreemden, Koning *Eduard* den hoogsten vertoornde, als aangegaan met een Vorst, tegen welken deze zich nog onlangs met *Guy van Vlaanderen* verbonden had. Van toen af porde de wraakzucht hem tot 's Graven ondergang, welken hem des te ligter viel uit te werken door den lang verjaarden wrok der Stichtsche en Zeeuwsche Edelen. Heer *Jan van Kuik*, nu al een- en andermaal in Engelschen dienst gebruikt, was de eerste onder deze Edelen, die zich openlyk tegen den Graaf als vyand (o) verklaarde: deze rokkende, in de eene (p) en andere byeenkomst, waar in de middelen beraamd werden tot 's Graven gevangenis en vervoering naar *Engeland*, de andere misnoegde Edelen wakker op; gelyk dezen dan ook eerlang daar toe eene gunstige gelegenheid waarnamen; wanneer de Graaf, ter verzoening van die van *Amstel* met het geslacht van *Zuilen* (q),

't welk Koning *Eduard* euvel opneemt,

en tracht te wreken door middel der misnoegde Edelen.

te

(o) Het zelfde Boek, p. 571.

(p) De eerste samenkomst was te *Bergen op den Zoom*, de andere te *Kameryk*, in 't byzyn van den *Durhamfchen* Bischof wegens *Engeland*, terwyl *Kuik* aldaar, zoo voor zich, als uit naam zyner Leenheeren, den Hertog van *Braband* en den Graaf van *Vlaanderen*, handelde.

(q) Dit geslacht van *Zuilen* was, sederd den oorlog in het Sticht van *Ao. 1284.* nog onverzoend gebleven, waar toe *Amstel* echter nu verplicht en Graaf *Floris* mede genodigd werd.

**Ao. 1296.** te *Utrecht* gekomen, door hen kwanswys ter vogelenjagt genoodigd en uitgelokt, op het onvoorzienst verrast en gevangen genomen, eerst naar *Kronenburg*, kort daar op naar 't slot te *Muiden*, en, na eenige dagen weder van daar vervoerd, doch op de aankomst der Naarders, tot zyn ontzet, door *Velzen* en eenige anderen (r), na vele mishandelingen geleden te hebben, met verscheide wonden doorsteken en gedood werd (s). Deze, veel eer uit eene al te hevig woedende drift, dan opzettelyke boosheid begane, moord, viel voor op den zevenentwintigsten (t) van Zomermaand

Die den Graafge-  
vangen  
nemen,  
en om-  
brengen.

(r) Van de verbonden Edelen waren hier tegenwoordig *Gerrit van Velzen*, *Gysbrecht van Aemstel*, *Herman van Woerden*, *Arend van Benskoop*, *Willem van Zaanden*, *Kostyn van Boternisse*, *Alewyn*, *Willem van Teijlingen*, en eenige anderen, van welken de vyf laatste met *Velzen* en *Kronenburg* geweken waren, en by de overgave van dat Slot allen gevangen werden. Men telt behalven dezen ook tot dien aanhang nog, *Jan van Heusden*, *Gerard van Kraayenborst*, *Hugo van Baarland*; en als heimelyk medewustigen \* *Dankyn van Oorsbot*, *Jan van Renesse* en *Wolfaard van Borsjelen*. Hoewel de laatste kort na *Floris* dood reeds het hoogste bewind in *Zeeland*, en sedert de voogdy over Graaf *Jan den I*, willekeurig genoeg voerde.

\* *Renesse* en *Borsjelen* hadden op den 1 Mey van s'Graaven moordjaar 1296 met denzelven nog een verbindtenis gesloten. Zie *MIERIS Charterb.* I. D. p. 570.

(s) Zie de *Chron. v. Holl.* door den ongen. Klerk, bl. 165 — 174.

(t) *MIERIS* in de Aantek. op de laatstgen. *Chronyk*, bl. 172. Men bragt het Lyk van den Graaf vervolgens naar *Alkmaar*, alwaar het ingewand in een kist begraven, doch het lichaam zelve vervolgens te *Rhynsburg* bygezet werd. De trouwe van twee windhonden, die 't vermoordde lyk hunnes meesters bybleven,

maand des jaars 1296. Edoch dat onedele bedryf der saamgezworen Edelen kwam hun allen duur te staan. De medepligtigen *Woerden* en *Amstel* waren juist tydig ten lande uitgeweken; maar *Gerrit van Velzen*, door den waarlyk vrouw- en min-zieken (v) Graaf, gelyk men zegt, zwaarlyk beledigd, en van welken die vorst en ge-

Aq.  
1296.  
doch  
voor 't  
grootste  
deel ach-  
terhaald  
en ge-

bleven, en tot in de kerk en op het graf te *Alkmaar* volgden, en niet, dan met geweld, toen zy slaauw van honger en dorst waren, daar van afgerukt konden worden, is merkwaardig. Zie het in de gem. Chronyk, bl. 173. SCR IV. *Oud Batavie*; bl. 280. en by anderen.

(v) Hoewel het niet geheel klaar, doch ook niet onwaarschynlyk is, dat Graaf *Floris*, *Gerrit van Velzen*, in de persoon zyner vrouwe, schandelyk ontëerd had, blykt het niettemin genoegzaam uit verscheidene Schryvers, dat *Floris* der vrouwlyke sexe zeer toegeneegen was; want, behalven zyne gewoone verlustiging met de Jufferfchap op het door hem gestichtte Huis de *Vogelenzang*, in den *Haarlemmerhout*, word nog van hem getuigd, dat hy by de dochter van Heer *Jan van Heusden* eenen basterdzoön, *Vitus*, of *Witte*, geheeten, naderhand Heer van *Haemstede*, geteeld heeft. Zie SCR IV. by GOUTHORV. *Chron. v. Holl.* bl. 340. Zeer aanmerklyk is ook de aantekening, die wy, in het oudste Keurboek der stad *Briel*, wegens *Vrouw Katarina van Voorne*, aldus geboekstaafd vinden: *In het Jaar 1280. leefde Albert; Heer van Voorne, wiens echtgenoot genaamd werd Katarine, welke, na den dood van voornoemden Albert, Willem, zoön van Diderik den Vroömen; Heer van Breda rode, tot baren gemaal getrouwd heeft: aan dezelfs weduwe (deze Katarine) gaf Florents, Graaf van Holland; het slot Teilingen, en teelde by haar eenen zoön, genoemd Diderik, en deze Katarine, Vrouw van Voorne en Teilingen, is gestorven in 't Jaar 1328.* Zie het *Leven der Heeren van Voorne*, in de *Beschr. van den Briel*, bl. 204, 205. Men leest ook by WILH. PAOCUR. I. Deel.

H

Egm.

**Ao. 1296.** vorst ook de eerste wonden ontvangen had, was onder de eersten, die de felle straf van dit feit en 's volks eerste woede bezuuren moest. Nevens eenigen van den zelven aanhang op het slot *Kronenburg* geweken, en aldaar door de Kennemers en Friezen belegerd en tot de overgave gedwongen zynde, werd hy, na een breede bekentenis van 't feit, door de razende menigte, neffens *Willem van Zaan-*  
*den*, ysfelyk geteisterd, om 't leven gebragt, en daar na op een rad gelegd (x). Vele anderen troffen het zelfde lot by wyze van rechtspleging; terwyl intusfchen de binnenlandsche twisten bleven duuren, en de voogdy over 't Land, by het afzyn van den jongen Erfgenaam, niet zonder twist en verwarring tusfchen Graaf *Dirk van Kleef* en *Guy van Henegouwen* (y), een der zoonen van de voormaals gemelde Vrouwe *Aleid*, voor een tyd verdeeld, en vervolgens aan *Jan van Avennes*, Graaf van *Henegouwen* en broeder van *Guy*, overgegeven werd; terwyl *Wolfert van Bersfelen*, wegens zyne aankleving aan de Vlamingen, by den Koning van

straf  
worden.

JAN de I.  
Graaf v.  
Holland.

Jan van  
Avennes  
word  
Voogd  
ver-  
klaard.

*Egm. p. 110. ad Ann. 1287.* Ten zelfden tyde stierf de edele man *Albert*, Heer van Voorn, en werd te Loosduinen begraven; aan wiens weduwe, zynde een zeer schoone vrouw, het Huis te *Tellingen*, 't geen aan Graaf *Florents* vervallen was, met alle toebehooren, door den zelven Graaf geschonken werd, gelyk zy het zelve nog bezat in *Ao. 1322*. Immers, dat de Graaf aan haar vele goederen geschonken had, blykt uit *MIERIS Charterb. I. D. bl. 554.*

(x) *SCRIV. Oud Batav. bl. 279. GOUTHOEV. Chron. v. Holl. bl. 343.*

(y) *BEKA in Willem den I. Bisfchop van Utrecht, op 't Jaar 1296.*

van Engeland (z) wel gezien, in Zeeland Aan het hoogste bewind aan zich trok; en wien 1297. het ook gelukte, in weerwil der door hem verwekte beroerte, den jongen Graaf Jan, <sup>W. van Borsfelen</sup> (a) die, niet veel meer dan dertien jaaren trekt het oud, nu onlangs te *Geiswich* met's Konings bewind dochter getrouwd, en thans, voorbedachte van Zeeland, als mede door listige gediensigheid dermate te bele- over den zen en in te nemen, dat deze hem eerlang jongen plegtig beloofde zich altoos en in alles heilig- Graaf, lyk naar zynen raad te zullen gedragen (b). aan zich *Avennes* intusschen, by zyne komst hier te lande, alles overhoop vindende, en nu, na het verdryven der Vlamingen uit Zeeland, en na het ontzetten van het flot te (c) *Medden*

(z) Hoe zeer hy by dezen Koning gezien was, blykt uit een Brief, aan hem door dien Vorst geschreven, waar by hy verzocht werd de Engelsche Gezanten (na *Floris* dood hier te lande gekomen, om wegens de overkomst van Graaf Jan te handelen) te ondersteunen. Ook had gemelde Vorst zich verbonden om geen vrede met *Frankryk* te maken; dan onder voorwaarde, dat *Wolferts* zoonen, in den Vlaamschen oorlog gevangen, en tot nog toe aldaar in hechtenis gehouden, weder ontslagen zouden worden. Zie *MIRIS Charterb.* I. D. bl. 573 en 579.

(a) Nog kortst te voren had *Borsfelen* de Vlamingen in *Zeeland* gelokt, en met dezelve *Middelburg* belegerd, doch op de komst van *Avennes* waren deze weder hals over kop naar hun land geweken. *Wolfert* zelf wist toen zoo wel den geveinsden te spelen, dat *Avennes* het ongeraden vond zyne gevedligheid, die hy mede ontveinsde, deswegens te toonen. Zie *EINDII Chron. Zeland.* P. II. p. 253.

(b) *MIRIS Charterb.* I. D. bl. 583.

(c) *BERA by SCRIV.* over de *Graaven*, bl. 563, 564.

H 2

1297. *denblik*, door de Westfriezen (*d*) belegerd, weder te *Haarlem* gekomen zynde, noodigde zynen neef mede herwaards; doch bevond denzelven door *Borsfelen*, welken hy niet zonder reden wantrouwde, reeds zoo zeer tegen hem ingenomen, dat hy 't geraden achtte het Land ylings te verlaten en naar *Henegouwen* te rug te keeren (*e*). Dit was het geen Heer *Wolfert* zocht, die, onder schyn van 's Graaven belangen voor te staan, zyn eigen voordeel gretiglyk wist te bejagen. Wel haast deed hy Graaf *Jan* tot eenen togt tegen de Westfriezen besluiten, die hem ook zoo wel gelukte, dat dit vryheidlievend volk eindelijk geheel aan Holland onderworpen (*f*) gemaakt, met verscheide Voorrechten begiftigd (*g*), en sedert vreedzaam door Baljuwen, uit naam van dezen en de volgende Graaven geregeerd werd (*b*). De Bisschop van *Utrecht*, thans *Willem van Mechelen*, die, geduurende den opstand der Westfriezen, eer zy door *Aven-*

West-  
friezen  
worden  
aan Hol-  
land on-  
derwor-  
pen.

(*d*) Deze werden door den onrustigen Kerkvoogd van *Utrecht* toenmaals opgeruid, die, in troebel water willende vischen, met hunne oproerigheid ondertusschen zyn voordeel trachtte te doen. *MIRIS Charterb. I. D. bladz. 574.*

(*e*) *Borsfelen*, die, zegt men, in naam en daad een *Wolf-aart* was, meende den Graaf van *Henegouwen* naar *Bridorp* te lokken, en in zyn net te verschalken, of met huid en hair, als 't ware, op te eeten; doch de Henegouwer, de lagen merkende, ontweek ter goeder ure het dreigende gevaar. Zie *SCRIV. in Jan den I. bl. 579, 580.*

(*f*) *W. PROCURATOR ad Ann. 1297.* Dit geschiedde na den slag by *Vrone*, daar de Friezen een volkome nederlaag leedden.

(*g*) *MIRIS Charterb. I. D. bladz. 617.*

(*b*) *MELIS STOKER, bl. 148.*



*Avennes* (i) beteugeld waren , het Slot te Ao.  
*Muiden* ingenomen , en federd den vrugt- 1297.  
 lozen aanflag op Westfriesland gemaakt ;  
 doch daar na zich weder met den jongen  
*Graaf Jan den I.* bevredigd had (k) , verbrak in *Tjfelstein*  
 dit jaar weder het gemaakte Verdrag , wes- ingenomen, en  
 halven de Graaf , op raad van Heer *Wolfert* , aan Bors-  
 het Slot te *Tjfelstein* belegerde , en het , naar felen ge-  
 kloeken tegenstand van vrouw *Baarte* , ver- schon-  
 overde , en aan *Borsfelen* vereerde (l). E-  
 doch , deze schielyk opgaande zon van ge- 1298.  
 luk bleef voor *Wolfert* niet lang schynen ;  
 een gefchil met die van *Dort* , verhaastte , in 't Onlusten  
 volgende jaar , zyn volflagen ondergang en met die  
 dood. De Stedelingen dezer oudste vader- van Dort.  
 landsche veste , zoo kiesch , als koen op hun- 1299.  
 ne voorrechten , door Koning *Willem* hun ge-  
 schonken , weigerden , zoo wel aan den Graaf ,  
 als aan deszelfs Stedehouder , om eenige gevan-  
 gene misdadigers , door hen , ten zy dan al-  
 leen op zekere voorwaarden , te laten berech-  
 ten (m). Zoo euvel wist *Borsfelen* dit handha-  
 ven der Stads vryheden , by den Graaf te  
 doen opvatten , dat deze de Stad eerlang  
 belegeren deed ; welke echter zoo wel en met  
 zoo goed gevolg verdedigd werd , dat *Wol-*  
*fert* , voor grooter ramp beducht , den jongen  
 Graaf bewoog , om met hem naar *Zeeland* te  
 wyken ; gelyk hy hem ook heimelyk by nacht  
 naar

(i) In 't vorige Jaar , namelyk 1296.

(k) *MIERIS Charterb.* I. D. bl. 588.

(l) Zie *BEKA* by *SCRIVER.* *Gr. van Holl.* bladz. 566 568. *Chronyk van Holl.* van den ongenoemden Klerk bladz. 183.

(m) *Goudsch Chronykje* , bladz. 80. 83.

1299. naar *Schiedam* voerde, en zich van daar met hem naar *Zeeland* inscheepte. Weldranoch-

Dood van *Wolfert van Borsfelen*

thans werd dit oogmerk ontdekt; by grooten en kleinen gevloekt, en ylings door 't achterhalen van het, door stilte in zyn loop reeds verhinderde, schip, gestuit; de Graaf kwam in den *Haag*; en zyn vertrouweling werd te *Delft* in de gevangenis geworpen, en, kort daarna, door 't woedende graauw aldaar ter dood gebragt (n). Met den dood van dezen Zeeuwschen Edelman, wienste verregaande heerschzucht zyne overige deugden bezwalkte, eindigden ook de onlusten te *Dort*, en elders. De beroerten, sedert in *Zeeland*, door de *Magen* van Heer *Wolfert* verwekt en gekoesterd, werden ook, niet lang daarna, door Graaf *Jan van Henegouwen*, thans weder in 't land geroepen, en voor vier jaaren met de voogdyschap over zyn Neef beschonken (o), t'eene maal gestild; als mede de verzoeningen, zoo over den dood van *Borsfelen* met die van *Delft*, als over Graaf *Floris* moord met de *Westfriezen*, uitgewerkt. (p) Dit was alles, wat men, gedurende den korten leeftyd van Graaf *Jan den I.*, hier te lande, merkwaardigs gebeuren zag. Zyn Neef en Voogd *Avennes*, dien wy straks den Graaflyken Zetel zullen zien beklimmen, was naar Frankryk gereisd, terwyl de Graaf te *Haarlem*, door den roodenloop aangetast, volgens sommigen aan vergift (q), in den bloei zyns levens, op den

*Jan van Avennes* word andermaal Voogd.

(n) *EINDIJ Chron. Zek. pag. 256. 257. en Chronyk*

(o) *MIERIS Charterb. I. D. bl. 614.*

(p) *MIERIS Charterb. I. D. bl. 616.*

van *Holl. in de Aanteek. bladz. 186.*

(q) Sommigen werpen dezen blaam op *Wolfert van Bors-*

den tienden November 1299, overleed; <sup>Ad.</sup> nalatende eene jonge en kinderlooze weduw, <sup>1299.</sup> die, met onthouding van het bedongen huwlyks goed, weder naar Engeland gezonden, <sup>Graaf Jan de I.</sup> en daar vervolgens aan den Graaf van <sup>Herf.</sup> *Herfort* uitgehuwlykt werd (r): eindigende dus den Graaffelyken Stam der *Hollanderen*, wier waardigheid overging tot dien van *Henegouwen*.

### DERDE HOOFDSTUK.

*Bebelzende het gebeurde, onder de Graaven van Holland uit den Stam van HENEGOUWEN.*

**Z**oo ras *Avennes* in Frankryk de tyding <sup>JANDE</sup> ontving van 's Graaven dood, spoedde <sup>II. Graaf</sup> hy zich in het begin van Wintermaand we <sup>van He-</sup> der herwaart, alwaar hy door de Edelen en <sup>negou-</sup> Steden met open armen ontvangen, en tot <sup>wor</sup> <sup>Graaf</sup> <sup>Graaf van</sup> <sup>Holland.</sup>

*Borselen*; anderen op Graaf *Jan van Henegouwen* zelve; maar als we aanmerken, dat de eerste reeds drie maanden te vooren, te weten, 1 Aug. 1299. te *Delft* elendig gesneuveld, de ander van geen groote heerschzucht geplaagd werd; en daarbyvoegen de natuur der ziekte zelve, en het stilzwygen der Schryveren van den tyd, zal dit waarschijnlijk een ongegrond vermoeden geweest zyn. Nochtans zegt MEYERUS. dat 'er *Avennes* van verdacht gehouden werd; en de *Annal. DOMINIC. COLMAR.* ad Ann. 1300, schryven, dat en Graaf en Graavin daaraan zouden omgekomen zyn, het welk echter onwaar is. Ook schynt de geleerde Schryver der *Vaderl. Historie* tot de verdenking tegen *Avennes* over te hellen, zie III. Deel, IX. Boek, bladz. 133.

(r) SCRIV. Gr. van *Holl.* bladz. 586-588.

**Ao.** Graaf van Holland, als de wettige erfgenaam  
**1300.** en zoon van vrouw *Aleid*, de dochter van  
*Floris den IV.*, gehuldigd, en alomme erkend  
werd. (s) Dit echter ging in Zeeland (t) zoo  
gewenscht niet voort: derwaarts had zich be-  
geven *Jan van Renesse*, een Edelman uit het  
Land van Schouwen, die door *Wolfeit van*  
*Borsfelen* by den vorigen Graave in ongunst  
gebracht, en by den tegenwoordigen, niet  
zonder schyn van reden, als een deelgenoot  
aan Graaf *Floris* dood, verdacht was; deze, an-  
dermaal gebelgd over het niet gelukken zy-  
ner verzoening en verdediging deswegen,  
had zich nu met die van *Borsfelen* weder ver-  
eenigd, om het gezag van den Graaf in *Zee-*  
*land* te dwarsboomen. Dit gelukte hem in  
*Schouwen*; doch welhaast werd hy door  
's Graaven zoon, *Jan van Oostervant*, die,  
wegens het streng behandelen der gevange-  
ne oproerlingen, *Jan zonder genade* genoemd  
werd, genoodzaakt elders hulp te zoeken (v).  
Hy keerde zich dan tot Keizer *Albert*, dien  
hy overreedde, om gewapenderhand naar  
't bezit der Graaffschappen *Holland* en *Zee-*  
*land*, als waren deze thans aan hem verstor-  
ven *Leenen*, te trachten. Doch Graaf *Jan*,  
van

Die door  
*Jan van*  
*Ooster-*  
*vant* ge-  
stild  
wordt.

*Renesse*  
beweegt  
Keizer  
*Albert* tot  
een togt  
tegens de  
*Hollan-*  
*ders*, die  
zonder  
vrucht te  
niet  
loopt.

(s) Die van Middelburg hebben hem by een be-  
zegelden brief op den 29 November 1299 gehul-  
digd, welke brief de eerste van dien aart ons voor-  
komt, *MIRIS Charterb.* II. D. bl. 1.

(t) Op die huldiging heeft hy de Voorrechten der  
Steden bevestigd, *MIRIS Charterb.* II. D. bl. 2, 3  
en 4.

(v) *SCRIV. Oud Batav. bladz. 303. EINDIJ Chron.*  
*Zel. L. II. pag. 259.*

van dezen toelag verftendigd, had moeds en magts genoeg om de Keizerlyke Vloot tegen te trekken, en het vereenigen derzelve niet alleen met die der misnoegde Zeeuwen te beletten; maar ook het geluk, om, door tusschenkomste van Jan, Hertog van Brabant, Godefray, Heer van Aerschot, Wichbold, Aartsbisfchop van Keulen, en Petrus, Bisfchop van Bafel, zich met den te rug gekeerden Keizer te verzoenen, en een huwlyk te fluiten, tusschen deszelfs dochter en zynen oudften zoon, Jan van Oostervant (x). Waar na hy in 't gerust bezit zyner Landen bleef, mits dezelve van de Keizer en het Ryk te leen houdende (y). Vervolgens werd de Zeeuwfche vloot verftrooid, en Schoonhouen, 't welk Heer Klaas van Kats voor de muitelingen poogde te verzekeren, aan zyne zyde gebragt (z). Renesse, nu in 't naauw zynde, zocht heul by de Vlamingen, met welken hy welhaast in Zuidbeveland viel, en het slot te Goerbelegerde; maar die van Reimerswaal en de omliggende plaatsen, tot ontzet van het zelve opgetrokken, tastten hen zoo gelukkig aan, dat zy op den eerften dag des volgenden jaars 1301, eene grote zege op hen behaalden, wel omtrent 800 Vlamingen doodden, en de overigen ten lande uitdreven (a). Dit bevestigde

Aa.  
1300.

Valt met de Vlamingen in Zuidbeveland; doch word geslagen.  
1301.

(x) MIERIS *Charterb.* II. D. bl. 15.

(y) TRITHEM; *Cbron. Hirsau.* ad Ann. 1300. MELIS STOKES blad. 64, 65. *Cbron. Colmar.* Tom. II. *Goudfche Cbron.* blad. 86.

(z) *Goudfche Cbr.* bl. 86. MIERIS *Charterb.* II. D. bl. 16.

(a) J. F. LE PETIT *Cbron. de Holl. & Zel.* T. I. L. III. pag. 248. SCRIV. *Oud Batav.* bl. 304.

1301. de de rust voor een poos in *Zeeland*, en gaf den Graaf de handen ruim, om in den zomer een keer naar *Henegouwen* te doen, latende het bewind van zaken aan zynen broeder *Guy* en zynen tweeden zoon *Willem*; deze hielden toen, om een wakend oog op de *Vlamingen* te houden, hun verblyf te *Middelburg*. Schielyk echter werd hunne tegenwoordigheid in *Holland* vereischt, daar de *Utrechtsche* Bisschop, met hun afzyn zyn voordeel willende doen, *Amstellanden Woerden* afstroopte en plunderde; doch wel haast werd de onrustige Kerkvoogd door de *Hollandsche* Edelen van daar verdreven, en tot by *Utrecht* nagezet, alwaar hy op de *Hooge Woerd*, in een hevig gevegt ingewikkeld zynde, het leven liet (b). *Guy van Henegouwen*, hier van verwittigd, keerde dan uit *Zeeland* ook derwaarts, en werd toen, kort na zyns broeders terugkomst uit *Henegouwen*, op den *Utrechtschen* zetel geplaatst, en in 't gerust bezit der verbeurd verklaarde goederen van *Amstel*, *Woerden* en anderen, hersteld (c).

Bisschop  
W. van  
Meccbelen  
sneuvelt.

Guy van  
Henegouwen  
volgt  
hem op.

1302. In het volgende jaar, wanneer de *Vlamingen*, met de *Franschen* oorlogende, den laatstgemelden by *Kortryk* eene gevoelige nederlaag toebagten, verloor Graaf *Jan van He-*

Dood v.  
Jongkhr.  
Jan van  
Ooster-  
vant.

(b) W. PROCURAT. ad Ann. 1301. BEKA in *Gulielmo* ad eund. Ann. *Chronyk* van den ongenoemden Klerk bladz. 187.

(c) Deze Landen waren hem reeds te voren door zynen broeder *Jan van Henegouwen* ter leen gegeven. BEKA in *Gulielm.* pag. 142.

*Henegouwen* by die gelegenheid ook zynen oudsten zoon *Jan van Oostervant*, die aldaar sneuvelde; eene nederlaag des te aanmerkelyker, en sedert die der *Gulde Spooren* genaamd, om dat 'er by de vierduizend zulke Spooren, toenmaals alleen door Ridder gedragen, gevonden, en dus zeer velen derzelven gesneuveld waren (d). Aan den anderen kant had Jongkheer *Willem*, de tweede zoon van Graaf *Jan*, die in Zeeland het bewind voerde, reeds in de lente van het zelfde jaar een gevoelig neep gekregen door de aldaar ingevallen Vlamingen, die hem *Walcheren* deden verlaten, *Middelburg* innamen (e), en hem zelven binnen *Zierikzee* kwamen belegeren, niet alleen, maar ook eerlang naar *Holland* overstaken, doch zich toen nog met den afstand van ganstch *Zeeland*, behalven *Zierikzee*, lieten paaijen, en weder te rug keerden (f).

Niet lang nochtans duurde deze kalmte. De Hollandsche Graaf door eene zware ziekte overvallen zynde, nam *Guy van Vlaanderen*, zoon van den ouden Graaf *Guy*, nu moedig op het bezit van Zeeland, hier uit gelegenheid om den Hollanderen den oorlog te verklaren. De Scheps-stryd tus-schen de *Hollan-ders* en *Vlamin-gen*, tot nadeel Al der eer-  
sten.

(d) *Annal. de Hainau* par ANT RUTEAU, pag. 313. PETIT, *Chroniq.* T. I. L. III. pag. 249, 250.

(e) EINDII *Chron. Zel.* Libr. II. pag. 262.

(f) MELIS STOKES in Graaf *Jan de II.* Graaf *Jan* moet echter in het volgende jaar weder meester van *Walcheren* zyn geweest, dewyl hy op den 24 September een plaacaat tegen het uitvoeren van koorn uit *Walcheren* gegeven heeft, *MIERIS Charterb.* II. D. bl. 34.

**Ao.** Alvroeg dan in het voorjaar des jaars 1304.  
**1304.** zag men de Hollandſche en Vlaamſche vlo-

Noord-  
 holland  
 word  
 door de  
 Vlaamin-  
 gen over-  
 heerd.

De Her-  
 tog van  
 Brabant  
 valt in  
 Zuidhol-  
 land.

ten gereed; zy geraakten omtrent *Zierikzee*, in en by *Duiveland*, aan elkander; het gevegt eindigde met groot verlies der eerſten, die, onvoorzigtiglyk geland, door de Vlamingen onvoorziens overvallen en geſlagen werden, onder vele andere gevangenen 's Graven broeder, Biſchop *Guy*, agterlatende (g). Dit verlies was des te grooter, om dat het de Vlaamſche vloot ten tweedemale gelegenheid gaf de ſtevens naar *Noordholland* te wenden; daar men thans, in de uiterſte verbaasheid, misnoegd op de Regering en verlaten van den Graaf, die, zo ziek als hy was, naar *Henegouwen* de wyk genomen had (b), zich op den eerſten eiſch aan de Vlamingen overgaf, by welke omſtandigheden verſcheide burgers van *Delft* en *Leiden* gevangen, als gyze- laars naar *Gouda* gebragt, en aldaar door Heer *Klaas van Kats* bewaard werden; blyvende *Haarlem* alleen de zyde van den Graaf aankle- ven, nevens *Dordrecht* en *Zuidholland* (i). Edoch in dit gedeelte des lands zag men ook eer- lang het tooneel des oorlogs door den *Braban- der* opgerecht. Deze zyn voordeel in Hollands algemeene beroerte en verwarring zoekende, deed den ouden eiſch van leenroerigheid (k)

nq.

(g) *Chron. v. Holl.* van d'ongen. Klerk, bl. 194,  
 195.

(b) *Goudſche Chron.* bl. 89.

(i) *PETIT Chron. de Holl. & Zel.* T. I. L. III. p. 251.  
*Chron. v. Holl.* van den ongen. Klerk.

(k) Deze Leenroerigheid was reeds, ten tyde van  
*Fie-*



nopens *Zuidholland* herleven , viel terstond met een leger krygsvolk in het zelve , veroverde met weinig moeite *Geertruidenberg* , en belegerde *Dordrecht*. Ondertusfchen had Nicolaas van Putten, op verzoek van de *Dortenaars*, zo veel volk byeen verzameld, dat hy den *Brabander* het hoofd durfde bieden , en hem wel haast noodzaakte, niet alleen het beleg dier stad op te breken, maar ylings naar zyn eigen land te rug te keeren ; hernemende teffens het kortlings vermeersterde *Geertruidenberg*, terwyl de *Brabander*, om zyn euvelmoed te koelen, op zyn hertogt, den brand ftak in 's *Hartogenbosch* (1). Dus gelukkig keerden aan dezen kant de zaken ten behoeve van Graaf *Jan*, daar de *Vlaming*, midlerwyl, aan de andere zyde niet ftil zittende, zich meester van *Utrecht* maakte (m), alwaar hy door hulp van *Renesse*, die het onderling twistvuur wakker aangestookt had, binnen geraakt zynde, de Regeering naar zynen fmaak veranderde (n), en, in plaats van den gevangen Bifchop, mede eenen anderen, en wel zynen neef *Willem van Gulik*, in deszelfs plaats poogde te ftellen ; 't welk hem misfchien zoude gelukt zyn, was niet, juist ter goe-

AO.  
1304.

Belegert  
Dor-  
drecht.

Word  
verdre-  
ven, en  
wreekt  
zich aan  
's Hertog-  
bosch.

Utrecht  
onder-  
werpt  
zich aan  
de Vla-  
mingen.

*Floris den V.*, door den Vader van den tegenwoor-  
digen Hertog opgeheven, doch diende nu maar tot  
een voorwendzel om het eigen belang van den *Brab-*  
*ander* te dekken. Zie BUTGENS *Trophées de Brab.*  
Tom I. p. 356. MIERIS *Chartesb.* I. D. bl. 433.

(1) PETIT *Chron.* I. c.

(m) *Chron. v. Holl.* als boven, bl. 196.

(n) PETIT *Chron.* T. I. Lib. III. p. 552. DIVÆUS  
in *Hift. Brab.* Libr. XIII.

Ao. 1304. goeder ure voor den Hollandschen Graaf, de basterdzoon van Graaf *Floris den V.* Jonkg<sup>a</sup>.

*Witte v. Haamstede*, toen uit *Zierikzee* met een klein gevolg te *Haarlem* aangekomen, en door zyn kloekmoedig beleid en rustigen yver zoo veel uitgewerkt, dat de Vlamingen by *Hillegom* (o) geslagen, in verwarring gebragt, kort daar op door zekeren *Okkenberg* uit *Delft*, voorts uit *Leiden* en de verdere plaatsen verdreven (p) werden, in zoo verre dat *Guy van Vlaanderen*, zich te *Utrecht* niet langer vertrouwende, over *Gouda*, langs den *Tsafel*, de *Maas* en *Schelde*, even zoo schielijk als hy gekomen was, weder naar *Vlaanderen*

keerde, latende *Renesse* nog te *Utrecht* verblyven, die hem echter eenigen tyd daar na volgde; doch, tot zyn ongeluk of straf, by het overvaren van de *Lek* by *Beusichem*, door toedoen van den Heer van *Kuilenburg*, achterhaald en gedood werd (q).

*Zierikzee* De Vlaming, dus alomme uit Holland weder gedreven, liet nochtans den moed niet zakken, maar vervaardigde weder een magtige vloot, met welke hy nu voor de derdemaal *Zierikzee* ging belegeren; terwyl Jongkheer *Willem* van daar naar Holland gekeerd was, om de overwinningen van zyn basterdneef te helpen voltooijen (r). Deze, hier van ver-

(o) Men noemt de plaats dezer nederlaag als nog het *Mannenpad*; en Jonker *Witte* kreeg, by deze gelegenheid, den naam van *Geesfel der Vlamingen*.

(p) PETIT *Chron.* T. I. L. III. p. 252. Te *Schiedam* hielpen de Vrouwen zelve de *Vlamingen* doodslaan.

(q) *Chron. v. Holl.* van den ongen. Klerk bl. 205.

(r) *Goudsche Chron.* bl. 84, 85.

verwittigd, en, na lang aanhouden, einde- Ao.  
lyk ook met Fransche hulp te scheep, onder 1304.  
den Admiraal *Reinier Grimaldi* (s), gesterkt;  
vertrok dan wederom, tot hulp van het nu  
reeds lang benaauwde en verlegen *Zierikzee*,  
alwaar de weerlooze vrouwlyke sexe zich met  
eenen mannenmoed in de bresse stelde, en al-  
len mogelyken dienst, zelfs boven verwagting,  
bewees. Men moet den belegeraren zoo wel  
als den belegerden het recht doen, te zeggen  
dat zy alles, wat de kunst dier tyden hen op-  
gaf, in 't werk gesteld hadden, de eenen om  
te veroveren, de anderen om te verdedigen;  
wanneer eindelyk de gelukkige dag van het  
ontzet voor de stedelingen verscheen. De ver-  
eenigde Fransche en Hollandsche vloeten, na Word  
lang sukkelen, nu eens door storm, dan door ontzet;  
stilte opgehouden, kwamen eindelyk in 't ge- en Guy  
zicht der stad, en vervolgens aan den vyand v. Vlaan-  
met zoo veel geluks, dat, onder een afgrys- deren in  
lyk geschreeuw, het meeste deel der Vlaam- een zee-  
scheepen genomen, of op strand gejaagd, slag ge-  
of verbrand, en *Guy van Vlaanderen* zelve vangen.  
gevangen wierd; waar op dan de verlossing der  
stad, nevens het verjagen der *Vlamingen* uit  
gantsch *Zeeland*, en deszelfs blyde onderwer-  
ping aan Jongkheer *Willem*, volgden (t).  
*Graaf Jan de II.* ontving dit heuglyk nieuws,  
het welk zynen zoon in zyne bykans verlooren Dood  
Staaten herstelde, nog eenige dagen voor zy- van Graaf  
nen dood te *Valenbijn*; alwaar hy den 22 van Jan den  
Oogstmaand dezes jaars overleed, na om- II.  
trent

(s) VOSSII *Anal.* Libr. VII. ad Ann. 1303.

(t) PETIT *Chron.* l. cit.

**Ao.** trent vyf jaaren, in byna geduurige onrusten;  
**1304.** geregeerd te hebben (v): zyne Gemalin *Philippa van Limburg*, welker vader, onder den tytel van *Henrik den VII.*, den Keizerlyken troon beklommen heeft, overleefde hem nog

**WILLEM** zeven jaaren (x). Zyn oudste zoon, gemelde  
 de III. Jongkheer *Willem*, volgde hem als Graaf van  
 zyn zoon *Holland*, *Zeeland* en *Henegouwen* op, en werd  
 word tot *terstond te Zierikzee*, *Middelburg*, *Dordrecht*  
 Graaf gehuldigd. en elders, als wettige Graaf erkend en gehuldigd (y). Te vooren had hy reeds, op den 22 van Bloemaand, aan die van *Amsterdam* bevolen, om hunne bruggen af te breken en de vesten te slechten, en wyders alle hunne voorrechten verbeurd verklaard, ter straffe dat zy *Jan van Amstel* en anderen, die de hand in den moord van Graaf *Floris den V.* hadden geleend, ingehaald hadden (z). In den volgenden jaare vertrok Graaf *Willem* naar *Henegouwen*, en, aldaar mede de hulde ontvangen hebbende, naar *Frankryk*, ter voltrekking van zyn huwlyk met

(v) **WILH. PROCURAT.** ad Ann. 1305. en **BEKA** in *Guidon.*

(x) **BEKA** en latere Schryvers stellen haren dood in April 1305, en dus kort na haar mans dood; doch dit word door haar Graffschrift te *Valencbyn* wederproken; zie het zelfe in de Aantek. van **MIERIS** op d'ongen. Klerk, bl. 202. Ook vind men van haar nog een Brief, gegeven 26 April 1308, by welken zy de overdragt van hare zuster, nopens eenige Landen, aan haren zoon *Henrik* gedaan, bevestigt; in **MIERIS Charterb.** II. D. p. 73 en 74.

(y) **MELIS STOKK**, in *Will. den III.*

(z) **WAGENAAR Amsterdam**, II. D. bl. 95. **MIERIS Charterb.** II. D. bl. 40.

met *Joanna van Valois* (a), zuster van *Philips*, Ad.  
die, naderhand, als de zesde van dien naam, 1305.  
den Franschen troon beklom. In dit zelfde  
jaar beschonk de Graaf zynen broeder *Jan* Huwt  
*van Beaumont* (wegens zyne Gemalinne Heer met *Jo-*  
*van Blois*) met de heerlykheid der steden *Valois*.  
*Schoonhoven*, *Gouda* en *Haastrecht* in Holland, Maakt  
en *Tbolen* in Zeeland (b); en bevestigde zy- zyn broe-  
nen oom *Guy*, Bisschop van *Utrecht*, in 't be der *Jan*  
zit van de verbeurd verklaarde Goederen der *van Beau-*  
Heeren van *Amstel* en *Woerden*; doch deze mont, Hr.  
laafsten onder beding van, na des Bisschops v. *Schoon-*  
dood, aan de Graaflykheid te zullen weder- en-  
keeren; gelyk deze Kerkvoogd dan ook, by  
open brief, bekende deze goederen niet lan-  
ger te mogen bezitten, dan het den Graaf  
behagen zoude (c).

Alvorens *Willem* echter 's Lands regeering Houdt  
met ernst aanvaardde, hield hy, om zulks open Hof  
met te meerder luister en edelmoedigheid te te *Haar-*  
beginnen, by zyne aankomst met zyne Echt- lem.  
genooten, een plechtig Feest en open Hof te  
*Haarlem*, op het welk een gantsche stoet van  
Graaven en Baronnen, met wel duizend Rid-  
deren, en ontelbare Heeren en Juffers versche-  
nen, die aldaar agt dagen lang zich in steek-  
spelen en andere vermakelykheden bezig hiel-  
den.

(a) Zie denzelven *MELIS STOKER* aldaar.

(b) *GOUDHOEVEN* in *Willem den III.* bl. 366. en  
*PETIT Chron.* p. 256. De Brieven hier van zyn in  
de jaren 1308 en 1309 gegeven. Zie *MIRIS Char-*  
*terb.* op de gem. jaren, II. D. p. 76, 77 en 82.

(c) Zie dezen Brief in *MIRIS Charterb.* II. D. p.  
47. zie ook p. 86.

I. Deel.

I

- 1305.** **Ao.** den (d). Of nu deze of andere diergelyke noodelooze onkosten vele Edelen, wier inkomsten zoo verre niet reiken konden, genoodzaakt hebben, hunne Heerlykheden aan welgegoedde burgeren, die daar mede hun voordeel beoogden, te verkoopen, kunnen wy niet bepalen; zeker ondertusſchen is het dat velen zich alſtoen van dezelve moeſten onlaſten, en dat de rykere koopers van dezelve zich welhaast het opbrengen der gemeene laſten, waar van de Edelen doorgaans vry waren, onttrokken; het welk oorzaak gaf van zoo verregaandetwisten, dat Graaf *Willem* dezelve, nog in dit zelfde jaar, door zyn gezag moest byleggen, met vast te ſtellen, dat geene anderen, dan die hunnen adeldom met goede blyken bevestigen konden, van het dragen der ſchotgelden ontheven zouden zyn (e).
- 1306.**

*Schieringers en Vetkoopers in Friesland.*

In en omtrent deſen tyd waren ook in *Friesland*, en elders, by geruchte, reeds bekend de hevige twisten tusſchen de *Schieringers* en *Vetkoopers* (f); naamen, waar van de eerſte door die van *Westergo*, daar veel *Schierink* of *Schieringer-Aal* viel; de andere door die van *Oostergo*, 't welk van *Vette Waaren* overvloede, gedragen werd, met geen minder partyzucht dan die van *Hoekſch* en *Kabeljauwſch*, in *Holland*; en die van de *Hekeren* en *Bronkboers*.

(d) BEKA in *Cuidone*. JOH. à LEID. *Chron. Belg.* Libr. XXVII. Cap. 1.

(e) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 48, 49. VOSSII *Annal.* Lib. VIII. ad Ann. 1306.

(f) SCHOTAN. *Befchr. v. Friesl.* p. 178, 179.

borsten, in *Gelderland*; welke die Gewesten, in ver- Ao.  
 volg van tyd, zoo geweldiglyk ontroerd heb- 1306.  
 ben. Dit twistvuur had Graaf *Willem* by eene Graaf  
 andere gelegenheid wel kunnen dienen, om de Willem  
*Friezen*, door het misbruiken hunner vryheid, maakt,  
 verwilderd, aan naauwer band te kluisteren; een be-  
 doch thans moest hy bedacht zyn, om zyne stand met  
 pas door de *Vlamingen* ontruimde Gewesten Vlaande-  
 voor nieuwe invallen van dezelve te beve- ren.  
 ligen; te meer, na dat dezen nu reeds den  
 vrede met *Frankryk* en anderen buiten hem  
 gefloten hadden. Hierom dan maakte de  
 Graaf ook voor 't einde van den jaare 1306,  
 onder toestemming des Franschen Konings  
 (g), een vierjaarg bestand met dezelve;  
 en, in den beginne des volgenden jaars (h), 1307.  
 een verdrag met den *Brabander*, by 't welk En een  
 deze anderwerf afstond van zyne aanspraak op verdrag  
*Zuidholland*, en het zelve van de leenroerig- met Bra-  
 heid, aan hem, ontsloeg. Wenig tyds band.  
 daar na verzoende Bisschop *Guy*, 's Graaven-  
 oom, die van *Utrecht* mede met de verdre-  
 vene en voor vyanden verklaarde burgeren  
 (i); terwyl de Graaf zelve, nu de handen Zend ge-  
 weder ruim en vry hebbende, teffens het heil zanten  
 van den uitlandschen koophandel, inzonder naar  
 heid met *Engeland*, die door eenige onderlinge Engeland.  
 geschillen belemmerd was, ter harte nam, en  
 tot dat einde zyne gezanten naar dat Ryk af-  
 vaar-

(g) Zie des Konings Brief nopens zyne vergun-  
 ning deswegens in *MIERIS Charterb.* II. D. p. 57, 58.

(h) Het zelfde Boek, p. 57 en 63.

(i) Het zelfde Boek, p. 65 en 66.

**Ao.** vaardigde; gelyk Koning *Eduard* van zynen kant daar toe geen minder pogingen aanwendde, en tegelyk, door een eigenhandigen brief, om de bruidsgave zynen zuster, weduwe van Graaf *Jan den I.*, bleef aanhouden (*k*); beide welke onderhandelingen eenige jaaren slepende gehouden werden.

**1308.** Met het begin van het volgende jaar woonde Graaf *Willem* te *Aken* de krooning by van zynen moederlyken oom *Hendrik den VII.*, die, in plaatse van Keizer *Albert den I.*, (door zynen neef vermoord,) den Duitschen zettel beklom; 's daags na deze krooning, den 7. namelyk van Louwmaand, sloot hy, ter begeerte van dezen zynen oom (*l*), met *Robert*, den Graaf van *Vlaanderen*, aldaar mede tegenwoordig, eenen vasten vrede, die echter van de zyde des laatsten, met het einde van het te vooren gesloten vierjarige bestand, en dus twee jaaren daarna, weder verbroken werd. Op den dag der krooning zelf had de Graaf, ter bede van zynen vaderlyken oom, den Utrechtschen Bischof, aan *Gysbert van Tyselstein*, zoon van *Arnout van Amstel*, die de dochter van dien Kerkvoogd getrouwd had, zyns vaders verbeurd verklaarde goederen ter leen gegeven (*m*); 't welk ten aanmerkelyken blyke kan verstreken, hoe zeer de haat tegens de deelgenooten aan den moord van Graaf *Floris* toen reeds ver-

(*k*) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 68, 69 en 72.

(*l*) Het zelfde Boek, p. 71, 72

(*m*) Het zelfde Boek op de gezegde p. 71. en ook p. 134.



# CHRONYK. III. Hoofdst. 133

verkoeld was; daar de zusters zoon van den laatstgemelden niet schroomde zyne dochter aan den zoon van eenen der eedgenooten ten huwelyk te geven.

Ao.  
1309.

Het volgende jaar heeft weinig aanmerkelijks in 's Lands Chronyken; alleen zag men toen de *Westfriezen* zich een- en andermaal by plegtige brieven aan Graaf *Willem* ter gehoorzaamheid onderwerpen, en de Bischoppen van *Utrecht* en *Keulen* aanzoeken, om deze hunne opene brieven te bekrachtigen (n). Ook werd in dit jaar door den Graaf, zynen oom *Guy*, en den Heer van *Voorne*, als Burggraaf van *Zeeland*, de verzoening uitgewerkt voor de maagen van *Wolfert van Borselen* en die van *Delf*, wegens het ombrengen van gemelden Heere *Wolfert*, in den jaare 1299, en nopens het gene verder naderhand te *Vere* gebeurd was (o). Even dus werd ook, in den volgenden jaare, door den Bischof en de Stad van *Utrecht*, verzoend het dooden van drie Heeren, te weten *Jacob van Ligtenberg*, *Wernaarts* en *Gerrit Franken* (p); by welke verzoeningen onder anderen ook den hier onder gemelden merkwaardigen Eed plaats had (q). Omtrent dezen tyd schynt Graaf

*Westfriezen* onderwerpen zich aan Graaf *Willem*.

1310.

Verzoening over den moord van *W. v. Borselen*.

- (n) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 78. 82.
- (o) Zie als voren, p. 83, 84 en 85.
- (p) Het zelfde Boek, p. 105.
- (q) Het Formulier der verzoening tusschen de bloedverwanten en hunne partyen werd met den volgenden Eed bezworen: *Dat swaerd y. eenen eeuwighen paix, eenen volkomen zoen, ende geen vanden vrede, voir u selve, voir alle uwe vrienden. voir alle uwe maghen, voir alle uwe bulperen, ende voir alle uwe nakomelingen, sy gewonnen of on-*

No. 1310. Graaf *Willem* met die van *Westergo* geoorloofd te hebben, dewyl 'er op den 4. van Hooimaand van dit zelfde jaar 1310. een vrede tusfchen hen is getroffen, waar in niet alleen de wederzydsche verflagenen worden verzoend, maar ook door die van *Westergo* het rechtsgebied van Graaf *Willem* over hen erkend wordt; en wyders nog meer andere zaken geschikt zyn (r).

*Friezen*  
rebellere-  
ten tegen  
den Bifchop  
van *Utrecht*,  
die hen  
met den  
ban ftaat.

De *Friezen* van *Stellingwerf* en *Schoterwerf* hadden ook in dit jaar, of kort te vooren, onderftaan het slot, het welk de *Utrechtsche* Bifchop, ter hunner beteugeling, by *Vollenbove*, had opgeworpen, niet alleen aan te tasten, maar ook verfcheide vyandlykheden, kerkfchendery en kerkroof aldaar te bedryven, weshalven de Bifchop hen met den ban floeg (s); doch hoe weinig zy zich des bekreunden, zullen wy ftraks nader hooren. Aan den anderen kant werd de *Hollandsche* Graaf nu ook, na het eindigen van 't beftand met

ghewonnen, gheboren of ongeboren, Lem N. N. fynen of boiren vrienden, ende alle boiren naekomelighen, zyn fy ghewonnen of ongewonnen, gheboren of ongeboren, desen eeuwighen paix, ende volkomen zoen, ende vasten vrede fuldry bouden voir u felven. ende doen bouden van alle u vrienden, ende maghen, en hulperen, mans leven lanck, hondert jaer ende eenen dach, ende dair en tenden eeuwelick, van dair die zonne opgaet, tot dair die zonne ondergaet, als goede Kerften menfchen. Alsoe moet u Godt helpen, ende alle Heyligen. zoo als dit wordt gevonden by den zelfden Heere van *MIERIS* in Het Charterb. II. D. p. 85

(r) *MIERIS* Charterb. II. D. p. 106.

(s) *ANT. MATTHEUS* de *Reb. Ultraj.* p. 89 en 90, als mede *Keik Oudh. van Friesl.* p. 216. en *MIERIS* Charterb. II. D. p. 94.

met de Vlamingen, met eenen inval in Henegouwen gedreigd; weshalven hy alles aanwendde, wat hem mogelyk was, om dezen tegenstand te bieden; doch, door de Hollanders en Zeeuwen, die het landen der vloot van den Vlaamschen Graaf anderwerf aan hunne kusten vreesden, hem alle hulp ontzeggende, was hy genoodzaakt voor de overmagt zyner vyanden te zwichten, en, door bemiddeling van den Graaf van Namen, en van Heer Gerard van Zotteghem, een zeer nadeelig verdrag met hen te sluiten, hier in bestaande, dat hy Zeeland (bewesten de Schelde) van den Vlaming te leen houden, van de vier Ambachten en 't Land van Waas afstand doen, aan Guy van Vlaanderen zoo veel gelds, als de inkomsten van Zeeland bedroegen, jaarlyks betalen, de Zeeuwfche ballingen in hunne goederen berstellen, en eindelyk op zyne knien, in de tent van den Vlaamschen Graaf, de bulde als leenman afleggen moest; aan welke voorwaarden, hoe hard ook, Graaf Willem, volgens de Vlaamsche Chronykschryvers (t), zich onderworpen heeft. Dan, hoe nadeelig en schandelyk dit verdrag ook geweest moge zyn, echter schynt het, ten opzichte der ballingen, door Graaf Willem niet onderhouden geweest te zyn, nadien Lodewyk van Nevers, in zyns grootvaders Robberts plaats, naderhand Graave van Vlaanderen geworden, nog lange daarna,

No.  
1310.

De Vlamingen vallen in Henegouwen.

Graaf Willem sluit een schandelyk verdrag met hun.

(t) MEYER. *Annal. Flandr.* ad Ann. 1310. p. 114. *Chroniq. de Flandre* par OUDEGERST, Chapitre CXLIII, *MIRIS Charterb.* II. D. p. 116 en 117.

na, te vergeefs, om de herstelling derzel-  
 1310. ven aangehouden heeft (v).

In en omtrent dezen tyd werd ook de  
 Orde der gantsche orde der *Tempeliers*, reeds voor  
*Tempelie-* lang van groove euvelheden verdacht, en in-  
 ven word zonde-heid wegens overdadig zuipen en  
 nitge- zonderheid zwelgen berucht, alomme, zoo hier als el-  
 roeid. ders, en voornamelyk ook te *Zierikzee*, ge-  
 heel en al uitgeroeid: gelyk zy dan ook, in  
 1311, den jaare 1312, op de Kerkvergadering te  
 1312 en *Vienne*, ten eenemaal vernietigd geworden  
 1313. is (x). Dit Concilie was onder anderen ook  
 door Bisschop *Guy* van *Utrecht* bygewoond,  
 en deze Kerkvoogd had aldaar, en elders in  
 Onlusten Frankryk, zoo lang vertoefd, dat, door het  
 met de gerucht van zyn dood, de Friezen anderwerf  
 Friezen met des te grooter stoutheid in 't harnas ge-  
 en Sticht- jaagd, en zy voor het slot te *Vollenhove* ge-  
 schen, die ruikt waren; het welk echter door den te rug  
 weder bygelegd gekeerden Bisschop, met Hollandsche hulp  
 worden. daar toe gesterkt, nog gelukkiglyk ontzet,  
 en sedert met die van *Stelling- en Schoter-werf*  
 een verdrag gesloten werd, 't geen dit Land  
 voor eenige jaaren ruste gaf; by dit verdrag,  
 't welk in 't jaar 1313. gemaakt werd, werden  
 aan den Bisschop, behalven meer andere goede-  
 ren, ook agtenveertig hoeven met deknech-  
 ten

(v) *Vossii Annal. Holl. Libr. VIII. ad Ann.*  
 1310.

(x) *PETIT Chroniq. Livr. III. p. 257.* Te *Zierik-*  
*zee*, zegt *Boxhorn*, ontkwamen 'er maart twee, die  
 juist in een oneerlyk huis zaten. En de *Magistraat*  
 aldaar zou hier toe, door eenen brief, wiens *Schry-*  
 ver men niet noemt, op lyfstraffe, bevel ontvangen  
 hebben.

ten in de Parochien *Iselham* en *Steenwyk* toegewezen (y). De Hollandfche Graaf, die zynen oom deze voordeelen had helpen behalen, vergat intusfchen ook niet, om op het heil der zynen en het bevorderen van den koophandel te letten, en had in het laatstgemelde jaar ten dien einde aan de Oosterlingen toegestaan, dat zy hunne koopmanschappen tolvy binnen *Dordrecht* brengen mogten (z). Gelukkiglyk werden ook in den beginne des volgenden jaars de lange fleepende gehoude ne gefchillen met *Engeland*, ten opzigte van den koophandel, uit den weg geruimd (a).

Het jaar 1315. fcheen den Grave gelegenheid te zullen geven, om zyne fchade, by het voorige verdrag met *Vlaanderen* geleden, weder voor een gedeelte te herftellen, door eenen inval in dat gewest, ten behoeve en verzoeken van den Franschen Koning *Lodewyk den X*, die met *Robbert* in oorlog was; doch deze onderneming liep, behalven het verbranden van eenige vlekken en fteden door de Hollanders, vrugteloos af, ter oorzake van de geweldige *Plasregens*, die reeds in *Bloeimaand* begonnen, en 't geheele jaar door duurden; waar door byna de veldvrugten bedorven en zoo groot een gebrek en hongersnood hier te lande en elders ver-

Ao.  
1313.  
Tolvry-  
heid te  
*Dordrecht*  
aan de  
Ooster-  
lingen  
verleend.  
1314.  
Verdrag  
met En-  
geland.  
1315.  
Inval  
van Graaf  
*Willem* in  
*Vlaandern*.  
Zware  
*Plasre-*  
gens,  
Hon-  
gers-  
nood, en  
Sterfte

- (y) *MIRIS Charterb. II. D. p. 137.*  
(z) *BALLEN Beschbr. v. Dordrecht*, bl. 463. *MIRIS Charterb. II. D. p. 132.*  
(a) *RYMER. Aë. P. Angl. T. III. p. 469. MIRIS Charterb. II. D. p. 140.*

**Ao.** veroorzaakt werden, dat door dezelve, en  
**1315.** de daar op gevolgde besmettelijke ziekten,  
 hier te eene groote menigte van menschen, ja, vol-  
 lande, gens sommigen, wel het derdedeel der inwo-  
 gevolgd neren van deze landen, elendiglyk omkwa-  
 van groo- me (b). Welke ramp echter kort daarna,  
 ten over door 's Hemels gunst, van zulk een over-  
 vloed. vloed gevolgd werd, dat men een mudde  
 Rogge voor vyf oude grooten tournois be-  
 komen kon, daar men weinig tyds te vooren  
 zestig diergelyken voor betalen moest (c).

**Graaf** Schoon Graaf *Willem* zyne inkomsten door  
**Willem** een prachtige hofhouding en steekspelen ver-  
**koopt** spilde, kost hy echter in dit jaar de stad  
**de stad** *Mechelen* van *Florens Berthout* voor drieëntwin-  
**Mechelen.** tighonderd pond rente 's jaarlyks, het welke  
 al mede oorzaak was van zyne buitensporige  
 beden (d).

Graaf *Willem*, die, de party volgde van  
*Lodewyk van Beijeren*, (in de plaats van *Hen-  
 rik den VII.* (e) 's Graaven oom, tot Roomsche  
 koning gekoren en nu over zynen mededing-  
 ger, *Fredrik van Oostenryk*, zegenpralende)  
 werd door denzelven, om het bewyzen van  
 verscheide diensten, met eene zekere somme  
 gelds

(b) *MATTHÆI Chron. Duc. Brabant*, p. 52. Vos-  
 sII *Annal. Holl.* ad Ann. 1315. Men at zelfs kik-  
 vorfchen uit de slooten; 'tgeentoe een afschuwlyk  
 voedsel was.

(c) *Chron. v. Holl.* door den ongenoemden Klerk,  
 bl. 205.

(d) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 151, 152; 212, 223 en  
 318.

(e) Deze was, volgens sommigen, door een' Mon-  
 nik, by 't gebruik der gewyde Hostie, vergeven.

gelds beschonken (f), in de voorrechten Ao.  
zyner voorzaten bevestigd, voor wettig Heer 1316.  
van Friesland (g), en teffens voor een vry  
Leenman van het Duitsche Ryk erkend; en  
thans ook tot middelaar gesteld in de ver-  
schillen, die de Brabandsche Hertog had  
met Otto, Graave van Buuren, over den ge-  
weldigen inval, die deze laatste gedaan had  
in 's Hertogen land omtrent Thiel. Dit ge-  
schil werd in eene samenkomst te Hoogstraten,  
door den Hollandschen Graaf, tot genoegen  
van beiden (b), beslist. In het Sticht was  
Bisshop Guy, na weinige tusschenpoozing  
van rust, weder met sommige Edelen over-  
hoop geraakt, wegens het bestier der goederen  
van Jongkheer Gysbrecht van den Gooye. 1317.  
Jan Sticht-  
van Kuilenburg en Klaas van Kats, voogden  
over den laatstgemelden, weigerden aan den  
Bisshop de hun gevergde rekening van hun  
bewind te geven; des zy, door denzelven  
op het Huis ten Goye belegerd, en eerlang  
zoo tot overgave daar van, als tot het belo-  
ven der geëischte rekening genoodzaakt wer-  
den. Edoch, duur stond den Kerkvoogd  
deze

(f) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 144-147.

(g) De Brief, by welken de Roomschkoning Lode-  
wyk in Ao. 1314. de Friezen van Oost- en Wester-ga-  
gebiedt, den Grave Willem voor hunnen Heer te er-  
kennen, en dien hy, als Keizer, in Ao. 1330. vernieuwd  
heeft, is nog in de *Henegouwſche Archiven* voor han-  
den.

(b) VOSSII *Annal.* Libr. VIII. ad h. Ann. DI-  
VÆUS *Rev. Brab.* ad Ann. 1316. p. 144. De besliss-  
ing van dit geschil word echter by anderen een jaar  
later gesteld. Zie MIERIS *Charterb.* II. D. p. 190.

**Ao.** deze overwinning; want nauwlyks waren de beide genoemde Edelen met de bezettelingen uitgetrokken, en het slot aan *Arnout van Tsjelfstein* en *Willem*, den basterd van Graaf *Floris den V.*, in handen gegeven, of de **1317.** Bisfchop (*i*), zoo men wil, door een beker dranks, by het maken van het verdrag, door de overwonnenen vergeven, werd, in den volgenden nacht, zeer fchielyk door hartpyn aangetast en uit het leven gerukt; waar van de afgetrokken Edelen verftendigd, terftond te rug keerden, en zich stormenderhand weder van den burgt meester maakten (*k*). *Fredrik van Zirik* volgde, in de plaats van den overleden Bisfchop, door aanpryzing van Graaf *Willem*, die niet alleen by de Utrechtschen veel vermogt, en dezen nieuwen Kerkvoogd vervolgens geheel naar zyn hand wist te zetten (*l*); maar toen teffens zyn Graaffchap met de aanzienlyke goederen van *Amftelland* en *Woerden*, die tot de Graaflykheid, volgens voorheen gemaakt verdrag, moesten wederkeeren, vermeerderd zag; gelyk hy dan ook hierom nog aan die van *Amfteldam*, in den zelfden jaare, door alle zyne landen, de tolvryheid schonk, die zy, ten tyde van Graaf *Floris den V.*, gehad hadden (*m*).

In Gelderland had men ten dezen tyde bykans in 't algemeen een' weêrzin gekregen te,

(i) VOSSII *Annal.* l. c. adh. Ann.

(k) BEKA in *Guidon.* p. 109.

(l) Idem, p. 111.

(m) MIERIS *Charterb.* IL D. p. 189.



tegens de regeering van Graaf *Reinout*, dien men, sedert zyn kwetsuur aan 't hoofd, in den slag by *Woeringen* bekomen, voor half krankzinnig, of ten minsten zwak van hersens hield; en zyn zoon *Reinout*, over zyns vaders lang leven verdrietig, en begeerig naar de regeering geworden zynde, had, ten zynen voordeele, hier onder zo veel weten te roeijen, dat hy thans, met toestemming der meeste Steden, zynen vader van het bewind ontzette, en te *Montfoort* als een gevangenen bewaren en behandelen (n) deed: latende hem, offchoon hy zyne herstelling en de verzoening met hem, op het aanhouden van den Hollandschen Graaf (o). beloofd had, tot aan zynen dood toe, die eerst agt jaaren daar na voorviel, aldaar verblyven; ter wyl hy midlerwyl, hoewel zonder den graaflyken tytels, al het gezag voerde, en zich door verscheide zaken ten beste des lands te regelen, in 't algemeen zeer bemind maakte (p).

De

(n) *Vossii Annal. ad h. Ann. SLIGTENHORST Geldersche Geschied. VI. B. in Reinout den I. bl. 113 en 114.*

(o) Deze had in Oct. Ao. 1318. eene verzoening tuschen hen uitgewerkt, zie *Mieris Charterb. II. D. p. 199.*, doch dat dezelve weinige goede gevolgen voor den ouden Graaf gehad hebbe, blykt uit de belofte van den jongen *Reinout*, ruim een jaar later aan den Hollandschen Graaf (met welken hy korts te vooren een verbond van onderlinge hulpe en vriendschap gesloten had) gedaan, om zyn' vader uit de gevangenis te zullen ontslaan. Zie den zelfden, p. 227 en 228.

(p) Hy verbood, onder anderen, het nemen van on-

- Ad. De twist, die 'er in den volgenden jaare  
 1319. tusfchen Hertog *Jan* van Brabant en Graaf  
*Willem* van Holland, wegens het Land van  
 Twist over het *Heusden*, door den eerften aan den Graaf van  
 Land van Kleef ter leen gefchonken; en door *Jan van*  
*Heusden* *Saffenberg* (q), als Heer van *Heusden*, aan  
 byge- den laaften verkocht, werd drie jaaren laa-  
 legd. ter, door daartoe bestemde middelaars, be-  
 1322. flist, en uit den weg geruimd (r); gelyk  
 Verdrag als toen mede een verdrag van vrede, door  
 met Hollandfche, Zeeuwsche en Henegouwsche  
*Vlaande- steden bevestigd, gesloten werd tusfchen*  
*ren.* Graaf *Willem* van Holland, en *Lodewyk*, Graaf  
 van *Vlaanderen*, waar by de laatstgemelde  
 den eerften ontsloeg van alle leenroerigheid,  
 aan hem, nopens *Zeeland*, verfchuldigd, en  
 teffens van het betalen der voor 12 jaa-  
 ren beloofde penningen, waar voor de  
 Hollandfche Graaf van zyn recht op het  
*Land van Waas* en de vier *Ambachten* afftond,  
 mits dat hy in 't bezit gesteld of gelaten  
 werd van de verbeurd verklaarde goederen  
 der ballingen; of, by gebrek van dien, de  
 fchade deswegen hem geboet zou worden,  
 uit de fom van dertig duizend livres, diede  
 Hollandfche Graaf aan dien van *Vlaanderen*  
 moest betalen (s). En is, in 't vervolg van  
 tyd,

onbehoorlyken woeker; en deed zyn best, om de  
 fchulden, door zyn vader gemaakt, te voldoen. SLIG-  
 TENHORST *Geldersche Gefchied.* VI. B. bl. 114 en 115.

(q) MIERIS *Charterb.* II. D. bl. 192 en 197. Zie ook  
 bl. 198.

(r) Het zelfde Boek, bl. 273 en 274.

(s) *Cbron. abreg. de Flandr.* p. 281. P. D. OUD-  
 DEGHERT *Cbron. de Flandr.* Chap. CXLIX. p. 246.

tyd, en wel in den jaare 1324. deze vrede door den Keizer *Lodewyk*, als Leenheer van de beide Graaven, bevestigd geworden, zelfs met bedreiging, dat hy van geene waarde zoude houden, het geen, zoo door den Graaf van *Vlaanderen*, als door den Graaf van *Holland*, tegen dit verdrag, ten opzichte van de Zeeuwsche eilanden, mogte worden ondernomen (t). En zyn dus door dit voordeelig verdrag de oneenigheden met de nabuurige volken, die tot hier toe geduurd hadden, bevredigd geworden (v). Van rondomme dus het Land in rust gebragt zynde, had de Graaf nu de handen ruim, om weder tot zyne gewone vermaken van steekspelen als anders, waar mede hy den lande veele kosten aan deed, hy de

Ad.

1322.

*Willem*

komt in

*Frank-*

(t) *MIRIS Charterb. II. D. p. 335.*

(v) Niet ongevoeglyk achten wy, alhier aan te merken, dat de Friezen, die van ouds hunne gerech, telyke byeenkomsten onder den blooten hemel hielden, in het jaar 1323. hunne gemeene Wetten en Rechten vernieuwd hadden te *Upstalsboom*, zynde dit een vlak veld, omtrent een halve myl ten zuidwesten van *Aurik* gelegen, waar op drie hooge eiken boomen stonden, met de takken en kroonen meest aan elkander roerende, hebbende op twee- of driehonderd schreden in 't rond geene huizen omtrent zich; hier werden veldtenten en zittingen of banken van opgeworpen of uitgegraven aarde gemaakt, en de beraadslagingen, onder den blooten hemel, als onder de bestiering en voorzitting van den God des Hemels, gehouden. Men vindt nog de voetspallen van zulke vergaderingen, *Weerstallen* geheeten, aan sommige plaatsen daar te lande. *SCHOTAN. Geschied. van Friesl.* bl. 170. col. 1. Zie de Wetten, alstoen hier gemaakt of vernieuwd, ten getale van XLVIII, in *MIRIS Charterb. II. D. p. 325 — 329.*

- Ao.** deed, te keeren; gelyk hy dan ook nog in  
**1322.** dit jaar de krooning van den Franschen Ko-  
 ning *Karel den IV.* met een' prachtigen stoet  
 bywoonde, en door het aldaar vertoonen een-  
 Zeeuwf. Reuzin-  
 ne ver-  
 toont. ner Zeeuwfche Reuzinne (x), (die, schoon  
 van kleene ouders geboren, de langfte en  
 fterkste mannen van haren tyd in gefalte en  
 kracht overtrof) aller oogen tot zich trok;  
 by welke gelegenheid, zo wel als in het  
 volgende jaar, by het uithuwelyken zyner  
 dochters, *Joanna* aan den Graave van *Gulik*,  
 en *Margareta* aan den Roomschkoning *Lode-  
 wyk van Beijeren* (y), zoo veel gelds gevor-  
 derd werd van de Landzaten, dat zulks op  
 veele plaatfen niet weinig gemor veroor-  
 zaakte. De *Kennemers*, onder anderen, had-  
 den zich, ten dezen opzigte luidruchtig ge-  
 noeg uitgelaten, om 's Graaven ongenoegen  
 op hunne halzen te halen; gelyk zy dan ook,  
 de bede van den Graave niet, dan onder be-  
 ding van eenige nieuwe voorrechten, wil-  
 lende inwilligen, hier door van alle hunne  
 oude handvesten voor een geruimen tyd ver-  
 fteken werden (z). — In het Sticht had  
 men

(x) HADR. JUNIUS *Batav. Cap. II. ad Ann. 1323.*  
 Omtrent of eenige jaaren voor dezen tyd was hier  
 te lande ook vermaard de Spaarwouder Reus, *Klaas  
 van Kieten* geheeten, van zoo vervaarlyke lengte,  
 dat de kinderen hem niet, dan van achteren, durf-  
 den aanzien. Zie BARLAND in *Gr. Jan den I. Oud  
 Holl. Chron.* op 't jaer 1300. WILH. PROCURAT. ad  
 eundem Ann.

(y) SCRIV. *Oud Bat.* bl 310.

(z) W. PROC. by SCRIV. in de *Graaven*, II. D  
 bl. 43 en 45.

men den Graaf ook gedwarsboomd, en, te- Ao:  
 gen zynen dank, in de plaatse van den overle- 1323.  
 den Bisschop *Fredrik van Zirik*, gekoren *Ja-*  
*cob van Oudsboorn*; doch deze nog in dit zelf- J. van  
 de jaar zyner verkiezing overleden zynde, Ouds-  
 wist de Hollandsche Graaf ook, op zyn beurt, volgt *F.*  
 in weêrwil van het Kapittel, en met bevesti- v. Zirik,  
 ging van den Paus, den Proost van *Kame-* en J. v.  
*ryk*, *Jan van Diest*, op den Bisschopsstoel te volgt *Diest*  
 plaatsen, en denzelven sedert afhankelijk weder  
 genoeg van zich te houden (a); waar van ten dezen als  
 blyke kan verstrekken, dat hy, in 't volgen- Bisch. v.  
 de jaar, na het doorbreken van den Lekken- Utrecht  
 dyk, eenige Kerken in het Sticht, die de op.  
 herstelling daar van (door den Bisschop wel 1324.  
 beloofd, maar traaglyk naargekomen) wei- Graaf  
 gerden, met de wapenen daartoe wist te dwin- Willem  
 gen (b); terwyl hy ook reeds op den 8. van doet den  
 Slachmaand van het jaar 1323. de aanstelling Lekken-  
 van den Dykgraaf en Heemraden van den dyk door  
 Lekkendyk met zyn zegel had bekrach- de Sticht-  
 tigd (c), schen  
herstel-  
len.

Die van *Dordrecht* zouden byna, in het daar  
 op volgende jaar 1325, een gelyk lot met de 1325.  
 Kennemerlanders hebben moeten ondergaan:  
 zy hadden, namelyk door hunne te verre- Die van  
 gaande invorderingen van het Stapelrecht, Dordrecht  
 zich den haat van vele Steden op den hals in gevaar  
 gehaald, en zich op hunne voorrechten zoo om hun-  
 stout gedragen, dat Graaf *Willem*, die hen an- ne voor-  
 ders rechten  
te verlie-  
zen.

(a) GOUDH. *Chron. v. Holl.* bl. 371.

(b) WILH. PROCURAT. ad h. ann.

(c) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 333 en 460.

**Ad.** ders zeer begunstigde, thans reeds een heif-  
**1325.** vaart tegens hen beschreven had, en 't was  
niet dan met vele moeite, dat zy, op hunne  
onderwerping, van zyne ongenade en 't ver-  
beuren hunner voorrechten, die de Graaf  
reeds vervallen aan zich oordeelde, onthe-  
ven werden (*d*). Over dit verschil is echter  
door den Bischof van *Utrecht* en vele Rid-  
ders en Knapen eene gerechtelyke uitspraak  
gedaan, en hebben dezen, na het hooren  
van die van *Dordrecht* en van de andere Ste-  
den van *Holland*, den Graaf geraden, om de  
oude Handvesten van *Dordrecht* omtrent het  
Stapelrecht van waarde te houden (*e*), ter-  
wyl nochtans Graaf *Willem* naderhand, in  
den jaare 1326, hun dat recht ontnomen  
heeft (*f*). Verders blykt het uit veele thans  
nog overgeblevene stukken, dat 'er, geduu-  
rende dit jaar, in Friesland, en wel voorna-  
melyk in *Oostergo* en *Westergo*, al wederom  
eenige onrust tegen den Graaf is verwekt  
geweest, vermits hy op den 6. van Louw-  
maand aan de Graavinne volmagt geeft, om  
methun over eene verzoening te *Alkmaar* te  
handelen; waarop de Graavinne dan ook den  
30 van die zelfde maand vrygeleide geeft  
aan zestig Friezen, om met haar over dien  
zoen

Nieuwe  
onlusten  
in *Fries-*  
*land*;

doch  
ver-  
zonden.

(*d*) By *SCRIV. Gr. v. Holl. II. D. bl. 45 en 46*,  
is zelf een brief voorhanden van den 24 Juny 1326,  
waar by de Graaf aan die van *Dordrecht* het Stapel-  
recht ontzegt, en de brieven daar van wederroept.  
Zie *MIERIS Charterb. II. D. p. 393.*

(*e*) *MIERIS Charterb. II. D. p. 364.*

(*f*) Het zelfde Boek, p. 393.

zoen te komen handelen (g), En het is zeer <sup>Ao:</sup> waarfchynlyk, dat de reden van deze onlus- <sup>1325.</sup> ten is toe te fchryven aan het fteflen van Schepenen te *Staveren* (b).

Hoe hoog thans het aanzien en vermogen <sup>1326.</sup> van den Hollandfchen Graaf geftegen was, bleek niet alleen uit eene andere verbindte- Zonderl. nis zyner derde dochter *Philippa* met den aanlei- Kroonprins van *Engeland*, maar inzonderheid ding tot uit den krachtdadigen byftand, dien hy, on- het Huw- lyk van's der het bewind van zynen broeder *Jan van Graaven Beaumont*, eerlang verleende, om dezen Prins derde op den Engelschen troon te helpen fteflen. dochter Deszelfs moeder *Izabella van Valois*, zuster Kroonpr. van den Franschen Koning *Karel*, was, on- van En- der voorwendzel van haren man en broeder, <sup>geland.</sup> die met elkander oorloogden, te bevredigen, doch inderdaad, om hulp te zoeken ter ont- trooning van haren gemaal *Eduard den II.*, die zich van de *Spencers* liet regeeren, en om haren zoon in deszelfs plaats te zetten, in *Frankryk* gekomen, alwaar zy, met toestem- ming van haren broeder *Karel*, die, uitftaar- kunde hier toe geene openbare hulp durven- de verleenen, met haren neef, den Graave van *Holland*, eene verbindtenis aanging, waar by deze zyne dochter *Philippa* aan haren zoon *Eduard* ten huwlyk geven, en haar met eene aanzienlyke magt onderfteunen zoude, ter bereiking harer gemelde oogmerken.

Graaf

(g) Het zelfde Boek, p. 354, 378, 385, 386, 413, 421, 424, 428 en 429.

(b) Het zelfde Boek, p. 454, 455, 460, 461 en 478.

1326. **Ao.** Graaf *Willem*, deze verbindtenis niet anders kunnende aanzien, dan eene nieuwe gelegenheid tot uitbreiding van zyn gezag, liet hierom deze Vorstin met een vloot van honderd en veertig Haringbuizen nevens agt Hulken, voor welken zy en haar zoon hem beloofden schadeloos te zullen houden (*i*), onder geleide zynes broeders *Jan van Beaumont*, versterken, en naar *Engeland* verzellen, alwaar zy dan ook eerlang haren welberaamden staatkundigen aanslag gelukkiglyk ter uitvoering bragt; voor welken dienst 's Graaven broeder rykelyk (*k*) in vervolg beschenken, en zyne dochter daarna als Koningin ontvingen en gekroond is (*l*). Tot dit huwlyk van deze Prinsesfe nochtans was alvorens vereischt en niet dan met veele moeite in het volgende jaar verkregen het *ontslag van maag-schap* (*m*), 't welk de Paus, te onvrede op den Graaf van *Holland*, niet dan traaglyk gegeven had. Graaf *Willem* naamlyk hield de zyde van zynen schoonzoon, den Roomschkoning *Lodewyk*, die, door den Paus in den ban gedaan, thans met een tamelyke magt in *Italië* gedrongen en voornemens was zich met de wapens in de vuist te doen als Keizer erkennen en kroonen. De Graaf, die reeds door brief op brief van *Lodewyks* aankomst te *Trente* (*n*) en vervolgens van zyne krooning te

Deszelfs  
voltrek-  
king  
moeilyk  
gemaakt  
door den  
bystand,  
die de  
Graaf aan  
*Lodewyk*  
*van Beije-*  
*ren* zyn  
schoon-  
zoon,  
thans  
Kon. van

(*i*) Zie *MIERIS Charterb.* II. D. p. 396.

(*k*) 't Zelfde Boek, p. 413, 415, 459.

(*l*) 't Zelfde Boek, p. 444, 449 en 494.

(*m*) 't Zelfde Boek, p. 438 en 440.

(*n*) *ANT. MATTHEI Annal.* Tom. IV. p. 249. *MIERIS Charterb.* II. D. p. 417 en 422.



te *Milaan* (o) verftendigd, en telkens om Ao.  
 zyne hulp in perfoon daarby aangezocht was, 1327.  
 en reeds veele vergeeffche moeite, om zynen  
 ſchoonzoon met den Opperkerkvoogd te be- Lombar-  
 vredigen, had aangewend, ſcheen zich nu die ge-  
 te zyner byftand met ernſt gereed te maken, maakt,  
 en had, miſchien ten verzoeken van den bewees.  
 zelfden zynen aangehuwden zoon, het oor  
 geleend om geen geld, ten voordeele van den  
 Paus in zyne landen te laten ligten (p): hoe  
 't ook zy, *Willem* ſtond by dien Kerkvoogd  
 in een kwaad blaadje; en 't was vooreen ge-  
 deelte op de verſchooning ten zynen opzig-  
 te door den jongen Engelschen Koning *E-*  
*duard*, dat de Paus zich eindelyk bewegen  
 liet, om in het gemelde huwlyk van dezen  
 Vorſt toe te ſtemmen (q).

In den jaare 1328, het zelfde, waarin *Lode-* 1328.  
*wyk* te *Rome* de Keizerlyke kroon ontvangen,  
 en Graaf *Willem*, ten behoeve van zynen Graaf  
 ſchoonbroeder Koning *Philips den VI. van* *Willem*  
*Frankryk*, een' inval in *Vlaanderen* (r) onder-  
 gedaan heeft, ter beteugeling van ſommige werpt de  
 oproerige Steden in dat gewest, werden ook Ooſtfrie-  
 de *Ooſtfriezen*, die zo nu als dan de ooren zen aan  
 weder opgeſteken en binnenlandſche onluſ-  
 ten, door 't verdryven van 's Graaven *Amp-*  
*tenaren* (s) daar te lande, verwekt hadden;  
 door

(o) Idem. p. 338. *MIERIS Charterb.* II. D. p. 429.

(p) Idem Lib. A. MATTHEI I. c.

(q) RYMER. *Aët. Publ. Ang.* T. IV. p. 302.

(r) GOUDHOEVEN *Chron. van Holl.* p. 373. *SCRIV.*  
*Oud Batav.* p. 311.

(s) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 428, 461 en 462.

- 1328.** door de wapenen ter onderwerping aan den  
Hollandschen Graave genoodzaakt (t); by  
welke gelegenheid zy den Graave een Schrift  
vertoonden van de wyze, op welke hy in  
*Friesland* komen moest, om aldaar Rechtda-  
gen te houden, en de hulde te ontvangen (v).  
In dit zelfde jaar leed de stad *Alkmaar* zeer  
grooten schade door brand, die op den dag  
van St. *Urbanus* byna de gansche stad met de  
Kerk en de voornaamste Gebouwen verniel-  
de (w). En niet lang daarna schynen de Lan-  
deryen, daar omstreeks, niet weinig door  
het water te hebben moeten lyden, voor zo  
verre men opmaken kan uit het bevel, door  
de Hollandsche Graavin (bedenkelyk by het  
afzyn van den Graaf) aan die van *Schagen*  
en *Niedorp* gegeven, om, wegens den nood  
van 't water in *Friesland*, een nieuwe fluis  
in den Heer *Huigendyk* te maken (x).

**1330.** In 't volgende jaar deed Graaf *Willem*, met  
verscheidene Edelen verzeld, eene reis naar  
*Italië*, om, ware 't doenlyk, zynen schoon-  
Zoon

(t) J. DE BEKA *Chron.* in *Job.* III. p. 114. GOUDH.  
als boven, p. 374.

(v) *Erfgraaflyke Bediening*, Hoofdst. III. p. 53.  
MIERIS *Charterb.* II. Deel, pag. 478. De *Frie-  
zen*, altoos zeer kiesch en keurig op hunne voor-  
rechten, hadden in dat getchrift onder anderen den  
Graaven nauw genoeg bepaald, langs welken weg en  
hoe verre zy in hun land komen mogten; by welke  
gelegenheid zy alsdan door vier der Edelsten op de  
schouderen van de aarde opgeheven en als hunne Hee-  
ren erkend en uitgeroepen werden.

(w) M. S. *Chronykje van Holl.* en W. PROCURAT.  
ad Ann. 1328.

(x) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 480.

zoon ten laatste met den Paus te bevredigen; doch de Paus, die den Graaf met zynen ban gedreigd, en bevolen had de bruggen over de *Rhone*, tot stremming van dien togt derwaarts, af te breken, noodzaakte hem onverrigter zake te rug te keeren (y). Met den aanvang van dit jaar had men te *Brusfel* ook de huwelyksche voorwaarden getekend tusfchen *Willem*, 's Graaven zoon, die sedert tot Graave van *Zeeland* verheven werd, en *Joanna*, de oudste dochter van den Hertog van *Brabant*, met welke hy daarna in den echt trad (z).

Ad.  
1330.  
Vruchte-  
looze  
reis van  
Graaf  
*Willem*  
naar  
*Italie*.  
Zyn  
zoon  
*Willem*  
trouwt  
met *Joan-*  
*na van*  
*Brabant*.

Na dien tyd viel 'er in Holland, 't welk thans in rust bleef, niets merkwaardigs voor; en hier door had de Graaf gelegenheid, nu en dan, ter bestiering van Henegouwen, zich derwaarts te begeven. Eerlang viel 'er weder in het Sticht wat te doen (a). *Henrik van de Lek*, Heer van *Hagestein*, had door verscheidene invallen en strooperyen in 't gebied van *Utrecht*, den Bisschop eindelyk genoodzaakt, om Graaf *Willem* te zynner hulpe tegens hem te verzoeken. Deze zond derhalven *Willem Kuzer*, Dykgraaf van *Rhynland*, met eenige benden derwaarts, die 't land van *Hagestein* welhaast onder hun geweld bragten (b), en dus het Sticht van dien overlast ont-

1331.  
*Henrik*,  
Heer van  
*Hage-*  
*stein*, valt  
in 't Sticht.

(y) *GOUDH. Chron.* p. 372. *PETIT Chron. Livr.* III. p. 262.

(z) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 492.

(a) 't Zelfde Boek, p. 495 en 512.

(b) *GOUDH. Chron.* p. 374. en anderen. De heerlykheden van den *Goye* en *Hagestein*, welke laatste

**Ao<sup>c</sup>**  
**I332.**

1334.

## Onlusten met den Bisschop v. Utrecht

bygelegd  
tot na-  
deel van  
den Bis-  
schop.

(c) *MIERIS Charterb. II. D.* p. 536, 537 en 569.

(d) Gouda. als boven, p. 375.

(e) MATTH. *Annal.* Tom. II. p. 57, in notis. Par-

ment Register E. Liv. I. p. 103 versa, en LAM s  
Landv. v. Kennemerl p. 8. MIERIS Charterb. II. D. p. 559.

(f) *MIERIS* Charterb. H. D. p. 556.

duizend pond zwarten tournois, waar voor zy ook aan zich hebben genomen het gebied over het Sticht, de een aan deze, en de ander aan gene zyde van den Yssel, entevens malkanderen de noodige hulp beloofd, indien iemand hun dit gebied zoude willen betwisten, beloovende te gelyk, om geene verbindtenis met de stad *Utrecht* aan te gaan (g). Ook schynt Des Graaf *Willem* in dit zelfde jaar het gebied over *Zeeland* geheel aan zynen oudsten zoon *Willem* te hebben opgedragen, naardien men een brief van den 10. van Sprokkelmaand vindt, waarby de titel van Graaf van *Zeeland* by den anderen titel van den Vader niet gevonden, en de zoon uitdrukkelijk Graaf van *Zeeland* genaamd wordt: terwyl men echter nog een brief van den 29. van Wynmaand van het jaar 1333. heeft, in welken de Vader nog Graaf van *Zeeland* word genaamd. En schynt de zoon ook reeds in dit jaar eenig gezag in *Holland* gevoerd te hebben (h). Niettemin vindt men nog brieven, naderhand gegeven, waarin de Vader ook wederom den titel van Graaf van *Zeeland* voert, en zulks zelf in zaken, dewelken *Zeeland* alleen aangaan (i).

Graaf *Willem* had nu, sedert eenige jaaren lang, aan de voetjicht gekwynd, en in't begin van Zomermaand des jaars 1337. (gedurende eene onderhandeling met den Engelschen Koning *Eduard den III.*, om den Koning *Philips* Dood van Graaf *Willem den III.* 1337.

(g) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 564, 571. 576, 647.

(h) Het zelfde Boek, p. 560, 561, 586, 591, 592, en

(i) Het zelfde Boek, p. 564 - 568 en 572.

Ao. *Philips den VI.*, zyn behuwd-broeder, ge-  
1337. samentlyk te beoorlogen) dit tydelyke leven  
afgelegd (k); wanneer zyn zoon, de Graaf

WILLEM  
de IV.  
zyn zoon  
volgt  
hem op. *van Zeeland*, met wien *Eduard* ten dien einde  
ook gehandeld had, in zyns vaders verdere  
Graaffschappen, thans onder den naam van  
*Willem den IV.* opgevolgd, zich met den En-

gelschen Koning verbondt, om hem in  
Wikkelt zyne onderneming in *Duitschland* met duizend  
zich met *Curassiers* by te staan (l). Edoch, alvorens  
Engeland *Frankryk* onmiddelyk aangetast werd, vond  
in oorlog tegen *men* geraden, den Keizer *Lodewyk* van dezen  
*Frankryk*, toeleg te verwittigen, en, ware 't mogelyk,  
hem daar mede in te wikkelen, gelyk ook  
gelukte; maar deze onderneming had geene  
zoo voorspoedige gevolgen als men zich ver-  
beeld had; de *Hollanders* en *Zeeuwen* schenen  
slegts schoorvoetende hunnen Graaf in dezen  
uitheemschen oorlog te willen volgen. Kei-  
zer *Lodewyk* moest zelfs moeite aanwenden,  
om hen daar toe te bewegen, gelyk onder  
anderen zyn brief, aan die van *Haarlem* tot  
dat einde geschreven, daar van ten blyke  
verstrekt (m).

Het

(k) *Willem de III.* was, 'tzy om zynen vriendlyken  
en spraakzamen aart, 'tzy om zyne ongekrœkte on-  
partydigheid in 't handhaven van 't recht, of om zyne  
moeite, in 't bevredigen van vele partyen, aan-  
gewend, of om andere redenen, de goede of dikwerf  
de goede en goedertieren Graaf gebynaamd. Zyne vrouw  
*Joanna van Valeis*, die hem eenige jaaren overleefde,  
ging, kort na zyn overlyden, in het Klooster te *Font-*  
*tanelle*. BEKA in *Johan de III.*

(l) RYMER. *Act. Publ. Angl.* Tom. IV. p. 783.  
*MIERIS Charterb.* II. D. bl. 594.

(m) Hetzelfde Boek, p. 613.

Het jaar 1338 viel smertelyk voor die van **Ao.**  
*Dordrecht*, wegens een zwaren brand, waar **1338.**  
 in de stedelingen en vooral de Lombaardhou-  
 ders zeer veel geleden hebben; doch de Graaf **Brand te**  
 stelde order, dat dezelve voor die schade we- **Dordrecht**  
 der eenige vergoeding en nieuwe voorrechten **en nieu-**  
 verkregen; ook vergunde hy aan de Stad zel- **we voor-**  
 ve, wegens dit ongeluk, dat alle Oosterfche **rechten**  
 schepen, die in de *Maas* kwamen, zonder **aan die**  
 ontladen te worden, tot *Dordrecht* varen moes- **stad ver-**  
 ten (n). **gund.**

In het volgende jaar werd *Henegouwen* het **1339.**  
 tooneel des oorlogs met de *Franfchen*, tegen  
 welken de Graaf eerlang opentlyk den oorlog **Henegou-**  
 verklaarde; doch het beleg van *Kameryk*, dat **wen het**  
 men alstoen ondernomen had, was vrugteloos **toncel**  
 opgebroken, en de veldtocht van wederzyden, **des oor-**  
 zonder veel van belang uitgevoerd te hebben, **logs met**  
 geëindigd (o). Geduurende deze onlusten **Frankryk.**  
 werd *Reinoud de II.* Graaf van *Gelder*, door Kei- **Gelder**  
 zer *Lodewyk* tot Hertog verheven, en ten zelf- **tot een**  
 den tyde, voor de fom van veertigduizend **Hertog-**  
 marken zilvers, in't bezit van *Oostfriesland*, be- **dom ver-**  
 halven in't gedeelte, het welk 'er de Holland-  
 fche Graaf bezat, gesteld (p); wordende  
 daarenboven nog befchonken met het recht  
 om gouden en zilveren munt te ftaan (q).

Ook

(n) MIERIS *Charterb.* II. D. bl. 610-612.

(o) GOUDHOEV. *Chron. van Holl.* bl. 378.

(p) LEIBN. *Cod. Diplom.* pag. 151. & PONTAN. *Hift. Gelriae* pag. 229. MIERIS *Charterb.* II. D. p. 616.

(q) SLIGTENHORST *Geld. Gefch.* VII. Boek, op 't jaar 1339.

Ao.  
1339.

Graaf  
*Willem*  
*de IV.*  
wordt  
Voogd  
van het  
Sticht  
*Utrecht*,

en neemt  
de Bur-  
gers der  
Stad in  
zyne be-  
scher-  
ming.

Deze  
Voogdy  
nader-  
hand  
oorzaak  
van den  
Oorlog.

1340.

*Jan van*  
*Diest*,  
Bisf. van

Ook is, in het laatste gedeelte van dit jaar, of in 't begin van het jaar 1340., Graaf *Willem de IV.* gekozen tot voogd van het Sticht *Utrecht*, en heeft, als zoodanig, aangesteld *Jan van Arkel*, om het zelve uit zynen naam te bestieren (r): hebbende *Jan van Beaumont* uitspraak gedaan over de verschillen tusschen den Graaf en de Burgers van *Utrecht* gerezen, naar welke, wanneer de burgers beloofden zich te zullen schikken, zoo heeft Graaf *Willem* hen in zyne bescherming genomen (s), waar voor zy hem beloofd hebben, dat zy hem, by het openvallen van den Bischoflyken Zetel, of eenige andere Kerkelyke Waardigheid, zouden helpen, indien hy dezelve voor iemand zynen vrienden mogte verzoeken (t); ook vind men daar na, dat de Heer *van Arkel* en zyne broeders om den Bischoflyken Stoel voor den Kanonik van *Arkel* hebben verzocht, met belofte, van den Graaf te zullen dienen tegen alle Heeren, die leven (v). Inmiddels schynt dit Momboirschap naderhand de oorzaak geweest te zyn van den oorlog, waar mede de Graaf het Sticht van *Utrecht* in den jaare 1345. aangreep.

Omtrent in 't midden van 't jaar 1340, overleed de Utrechtsche Bischof *Jan van Diest*, na agttien jaaren lang dien zetel, doch met weinig roems, bekleed te hebben; als

(r) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 629 en 642.

(s) Het zelfde Boek, p. 633 en 634.

(t) Het zelfde Boek, p. 635.

(v) Het zelfde Boek, p. 642.



als zynde door hem het Slot *Vreeland* aan den  
Hollandschen, en *Vollenhoven* met gantsch O-  
verysfel aan den Gelderschen Graave verpand  
(w) geworden. Na zyn dood verkoor Paus Utrecht,  
*Benedictus de XI.* in zyne plaatse, den Kardinaal sterft;  
*Nicolaus Caputius*; doch deze in 't zelfde jaar wordt op-  
nog van dit Bisdom afstand gedaan hebben gevolgd  
de (x), werd, door toedoen van Graaf *Wil. Kard. N.*  
*lem*, die door zynen schoonbroeder Keizer *Caputius*,  
*Lodewyk* reeds tot momber en voogd van de en na  
Kerk en het Bisdom, ter begeerte van des- hem door  
zelfs drie Staten, gekoren was, zyn Ste- *Jan van*  
dehouder *Jan van Arkel* op den ledigen Stoel  
geplaatst: terwyl *Reinoud van Gelder* onder-  
tusfchen te vergeefs voor *Jan van Bronkhorst*  
yverde.

In 't volgende jaar werd 'eraan een bestand 1341 en  
gewerkt tusfchen de nog oorlogende Konin- 1342.  
gen van *Frankryk* en *Engeland*, nevens hunne  
bondgenoten; en het zelve werd, onder de be- Bestand  
middeling van *Joanna*, Graavinne Weduwe tusfchen  
van *Holland*, in den volgende jaare getrof- *Frankryk*  
fen (y), als wanneer die Vorstin ook dit ty- en *Engel-*  
delyke met het eeuwige verwisselde; en haar  
zoon Graaf *Willem*, nu de handen weder ruim  
hebbende, ten verzoeken van de Ridderorde  
van St. Jan, en ter uitbreiding van het Chri-  
stendom onder de ongelooovige *Litthauwers*,  
of,

(w) GOUDHOEV. *Chron. van Holl.* bl. 378.

(x) ZUEROER. *de Culenb. Origin.* *Culenb.* in A.  
MATTH. *Annal.* Tom. VI. p. 252. MIERIS *Charterb.*  
II. D. p. 642 en 643.

(y) VOSS, *Annal. Holl. & Zel.* Libr. IX. ad Ann.  
1341. MIERIS *Charterb.* II. D. p. 651, 653.

- Ao.** of, zoo anderen willen, ter bevordering van  
**1342.** den koophandel met de Oosterlingen, een  
 heirtogt deed naar *Pruisfen* (z). Dan, hier  
 niets van belang uitgevoerd hebbende, keer-  
 de hy over *Keulen* te rug. Aldaar, zoude hem,  
 volgens sommige, doch enkel *Hollandsche*  
**Graaf** *Chronyken*, door eenige Ryksvorsten de  
**Willem** Keizerlyke kroon, thans nog door zynen  
 trekt naar *Pruisfen*, in 's Pausen ban levenden schoonbroeder ge-  
 naar *Chronyken*, door eenige Ryksvorsten de  
**Pruisfen**, Keizerlyke kroon, thans nog door zynen  
 tegens de Keizerlyke kroon, thans nog door zynen  
**Littbau-** in 's Pausen ban levenden schoonbroeder ge-  
**wers.** dragen, aangeboden, edoch door hem ge-  
 weigerd zyn (a). In dit zelfde jaar, dat  
**Aardbe-** met eene Aardbeving in deze Nederlan-  
 ving in de Ne- den, waar van we echter niets ongelukkigs  
 derlan- aangeteekend vinden, begonnen was; of ten  
 den. minste omtrent dezen tyd, gebeurde in  
**Zonderl.** *Gelderland*, zoo men wil, het zonderlinge ge-  
 geval van val tusfchen den Hertog en zynetweede Ge-  
**Hertog** malin *Eleonora*, zuster van den Engelschen  
**Reinoud** Koning *Eduard den III.*, hier in bestaande:  
**den II. v.** *Reinoud de II.* het *zwartboofd* of de *zwarte*  
**Gelder,** gebynaamd, die zynen in de gevangenis ge-  
 met zyne ftorven vader in 't jaar 1326 als Graaf opge-  
**Gemalin** volgd, en nu, als wy aanmerkten, tot Her-  
**Eleonora.** tog verheven was, had zyne gemelde echt-  
 genoote, federt 1329 aan hem getuwd, we-  
 gens haar puiftig en opdragtig aangezigt,  
 van lazery verdacht gehouden, en haar fe-  
 dert eenigen tyd reeds van zich afgezonderd;  
 deze Prinfses nu, den tyd waarnemende, dat  
 haar Gemaal te *Nymegen* eene raadsvergade-  
 ring hield, begaf zich, slechts met een fyn  
 zy-

(z) ALB. SCHAFFHABURGENS. in *Chron.* ad h. *Ann.*(a) SCRIV. *Oud Batav.* bl. 314.

zyden hembd en overkleed omhangen , nevens hare beide zonen *Reinoud* en *Eduard*, derwaarts, ontblootte zich in tegenwoordigheid van haren Gemaal en van zyne Raadsheeren , en smeekte, dat men van hare zuiverelichaams-gesteltenis , die men ten onrechte met kwaadzeer besmet hield , getuigenis dragen , en hierom weder haar met haren man bevredigen wilde. Dit onvoorzien en vrypostig bedryf bewoog den verbaasden *Reinoud*, die zich misleid bevond , zyne Gemaal in weder tot zich te nemen ; doch telat zeker , indien hy getracht had meer kinderen by haar te verwekken ; want niet lang daarna te *Arnhem* zynen Godsdienst verrichtende , viel hy zo gevoelig uit zynen zetel op den grond , dat hy den hals brak en het bestierf ; eene dood , hem om het mishandelen van zynen Vader , zo men wil , reeds te voren voorzegd. Anderszins was hy een uitmuntend Vorst , die zich door rechtvaardigheid en andere deugden by de Gelderschen zeer verdiend gemaakt heeft (b).

Ad.  
1343.

Dood  
van ge-  
melden  
*Reinoud* :

Kort na den dood van dezen *Reinoud*, en zelfs nog in den volgenden jaare 1344', en dus geduurende de minderjaargheid zyner twee

(b) *SLIETENHORST Geld. Geschied. VII. Boek.* op het jaar 1342 en 1343. Van dezen *Reinoud* getuigt men , dat hy zelve ook den geest van voorzegging gehad , en , by gelegenheid , dat hy Graaf *Willem den IV.* van Holland uit de Doopvonte heste , voorzegd zoude hebben , dat deze door de *Friezen* om 't leven gebragt zou worden : gelyk straks te melden staat , dat vervolgens gebeurde.

**Ao.** twee nagelaten zoonen , die sedert een bevi-  
**1343.** gen oorlog met elkander , om het bewind ,  
 Begin der on- gevoerd hebben , begon men reeds de smeulende  
 lusten vuurdampen te zien van den onderlin-  
 met die gen twist tusfschen de vermogende huizen  
 van *Hekeren* en *Bronkborst* , die naderhand in  
 een heftigen gloed en fellen brand uitgebar-  
*Hekeren* en *Bronk-* sten zyn; en waar van het eerste de zyde van  
*borst* in den oudsten zoon *Reinoud* , en het andere die  
 Gelder- van zynen jonger broeder *Eduard* , vervolgens  
 land. aangenomen hebben (c); 't blykt tevens uit de  
 Uitspraak over dezelve door Graaf *Willem den IV.* niet lange na *Reinouds* dood gedaan  
 die *Am-* heeft , nopens de geschillen over het bestie-  
*sterdam* ren van dit Hertogdom *Gelder* , dat men ook  
 meteen- hem met deze onlusten gemoeid hebbe (d).  
 ge Voor- En zeker, Graaf *Willem* had omtrent dezen.  
 rechten tyd , in welken *Amsteldam* inzonderheid on-  
 begun- der anderen door hem met verscheidene voor-  
 tigt. rechten rechten (e) begunstigd was , de handen ge-  
 noegzaam vol , met ontzachlyke middelen  
 te beramen , om zyn , zoo 't schynt , in *Utrecht*  
 gekrenkt gezag te herstellen. Bisfchop *Jan*  
 van

(c) Zie *SLIGTENHORST* als voren.

(d) In 't opfchrift van deze uitspraak , te vinden in *MIERIS Charterb.* II. D. bladz. 689. word *Reinoud de III.* (by 't overlyden van zyn vader omtrent 10 jaaren oud) de aange trouwde zoon van Vrouw *Eleonora* genoemd; 't welk onmogelyk waar kan zyn , dewyl die Vorstin , als met verscheide bewyzen kan gestaafd worden , ruim dertien of veertien jaaren met *Reinoud den II* getrouwd geweest was, toen deze, in het jaar 1343. op den 12 October , zoo ongelukkiglyk , als wy verhaalden , zyn leven verloor.

(e) Behalven Stads-vryheid hadden zy ook in het laatst van 't jaar 1342. de vryheden van *Tollen* te wa-  
 ter

van *Arkel*, namelyk die, gelyk we hier boven aanroerden, zyne verkiezing aan Graaf *Willem* te danken, doch, zo 't scheen, minder lust, dan zyn voorzaat, had, om afhankelijk te blyven, was, na 't weder inlossen en vrymaken van *Overysfel* en andere verpande goederen, naar *Grenoble* vertrokken, om 'er met minder kosten zyn staat te houden, hebbende ondertuschen zynen broeder *Robbert*, als Stadhouder, te *Utrecht* gelaten. Of dit, dan of eenige andere geschillen over de Proostdy van St. Jan, den oorlogzuchtigen Graaf *Willem*, die hier gaarne zo veel gezags, als voorheen zyn vader, zou hebben willen voeren, verbitterd en genoegzame reden ter beoologing der Stichtschen gegeven hebbe, is niet wel te bepalen; maar het is ondertuschen zeker, dat sommige *Utrechtsche Edelen* zich in dezen

Ab:  
1344.  
Onlusten met die van het Sticht en den Graaf van Holland.  
1345.  
Redenen van de-  
zelfen.  
Gedrag eeniger Stichtsche Edelen,

ter en te lande bekomen; een en andermaal had ook de Graaf de verschillen dezer Stad met *Deventer* over de Tollen op den *Ijsel* bygelegd. Zie *MIERIS Charterb.* II. D. p. 668-670. 675. 677 en 699. In *Zeeland* voerde, ten dien tyde, 's Graaven Oom, *Jan van Beaumont*, naast en onder den Graave, het hoog bewind, gelyk hy dan ook, niet alleen aan dié van *Goes* en andere *Zeeuwsche Steden* eenige Voorrechten gegeven, en op het vechten der Klerken in *Zuidbeveland*, als ook over het dragen van verboden Geweér te *Westkappel* keuren gemaakt; maar ook, door zyn bevel, als teffens Stadhouder van *Holland* zynde, waartoe hy door zynen neef, Graaf *Willem den IV.*, geduurende deszelfs togt naar *Pruisfen* tegen de *Lithauwers*, van welken togt hier voor gesproken is, was benoemd geworden, het delven der Vaarte tuschen *Rotterdam* en *Ouwerfchie*, in Ao. 1343 bevorderd heeft. Zie het zelve *Bock*, p. 672. 679.

I. Deel.

L

**Aa.** dezen by den Graave voegden; en deze, kort  
**1345.** na 't vertrek van den Bifchop, aan *Utrecht*,  
 daar hy een weinigte voren, onder het voor-  
 wendzel van tegen de *Friezen* te zullen oor-  
 logen, allerlei leeftocht en krygsvoorraad  
 had doen inkoop(en) *(f)*, den oorlog ver-  
 klaarde, met eene zeer aanzienlyke le-  
 germagt *(g)* het beleg voor die ftad neder-  
 floeg, en in perfoon zyn hoofdkwartier nam  
 in het toen buiten die ftad fttaande Convent  
 der Duitsche Orde *(h)*; hebbende, tot goed-  
 ma-

Belege-  
 ring van  
 de ftad.  
*Utrecht*.

*(f)* J. à LEIDIS *Chron. Belg. Libr. XXVIII. Cap. 13. pag. 255. CORN. ZANTFLIET Chron. apud MART. & DUR. Collec. nov. T. V. pag. 240.*

*(g)* Gemelde ZANTFLIET begroot de magt van den Graaf, dat ongelooflyk fchynt, op tweeduizend zes honderd Ridfers, agttien Graaven, zevenen- dertig Baronnen, en in 't geheel op zestig duizend mannen. JOANNES HOCSEMIUS, die in twee Boeken de daden der Bifchoppen van *Luik* beschre- ven, en in dezen tyd geleefd heeft, tekent aan, dat de Graaf tot dit beleg by zich had 2596 Ridfers, 18 Graaven, 38 Baronnen, en meer dan 30000 gemeene manfchap; zoo dat hy, fchoon in de opgave van het geheele getal der belegeraren merkelyk verfchille van *Corn. Zantfliet*, echter in de opgave der Ridderen, Graaven en Baronnen, welken den Graaf, in het doen van dit beleg, hebben verzelde, met denzelven genoegzaam overeenftemme: gelyk by hem te zien is in *Gestis Pontific. Leodiens. Lib. II. cap. 31.* alwaar hy een aanvang maakt met het vermelden der daden van *Engelbertus à Marcka*, in dit zelfde jaar verkozen tot den 76ften Bifchop van *Luik*: te vinden in de Ver- zameling van JOANN. CHAPEAVILLUS, Tom. II. p. 478.

*(h)* In dit Convent, dat door den Land-comman- deur, en zyne medebroeders, (met al hun fchat nu in *Utrecht* geweken) verlaten; en, door die van binnen meest al verbrand was, hield de Graaf, met één  
 Her-

making van de onkosten , tot dezen kryg vereischt , verscheidene goederen der Graaflykheid , onder het zegel van veele Edelen , aan eenige Hollandsche en Zeeuwsche steden voor eene groote somme gelds verpand (i); welke steden zich onderling verbonden , om malkanderen schadeloos te houden van den borgtocht , voor den Graaf gedaan (k); waar uit men zien kan , dat de steden , ook reeds in die dagen , durfden hare eigendom tegen den Graaf (hoewel haren Landsheer zynde) verdeedigen en hare wettiglyk verkregene rechten bewaren. Vyf weken lang werden de Kerken en Huizen der Bischofpyke Veste , van dertien kleine en eenige grooter beukeryen , met zware steenen , zeer beschadigd ; en midlerwyl ontving Graaf Willem zelve , in zekeren nacht , eene ligte wonde door een pyl aan zyn hiel. De welhaast terug gekeerde Bischof echter wist , door voorspraak van 's Graaven meergemelden oom Jan van Beaumont , een bestand met hem uit te werken ; dat nochtans maar van Hooimaand tot Slagtmaand duuren zoude , en volgens welk vierhonderd burgers , met ontbloote hoofden en voeten , den Graave voor zyne tent om vergeving der jegens hem misdane breuke smeeken moesten ; en Hendrik van den Rbyn , Proost

A04  
1345.

Verpanding van eenige Graaflyden. ke goederen. Onderling verbond van eenige Steden.

Voortzetting van het beleg v. Utrecht.

's Graaven Oombewerkt een Bestand voor weinig maanden.

Hertog en twaalf Graaven , geduurende het beleg , zyn verblyf. Fundat. & Fat. Ecclief. ANT. MAT. THÆI pag. 570. 571.

(i) MIERIS Charterb. II. D. p. 691.

(k) Het zelfde Boek , p. 693.

**Onge-  
lukkige  
tocht van  
Graaf  
Willem  
naar  
Friesland.**

Waar in  
hy, ne-  
vensvee-  
le Ede-  
len, (neu-  
velt.

(m) BEKA in Joann. de IV., by SCRIV. Gr. van Holl. bl. 66-70. Voss. *Annal. Holl.* ad. h. Ann.



CHRONYK. III. Hoofdst. 165

Jans Heeren te *Haarlem*; zynde zyne kindlooze nagebleve Gemalin, *Joanna van Brandenburg*, naderhand hertrouwd geweest met *Wenceslaus van Luxemburg*, broeder van Keizer *Karel den IV.* van dien naam. Deze Vorstin was, om den dood van haren eersten Echtgenoot zoo gebeeten op de *Friezen*, dat ze niet alleen derzelver goederen in *Holland* verbeurd verklaren, maar ook de Friesche Monniken op het eiland *Marken* onvoorziens overvallen en in zge smyten deed.

No.  
1345.  
Zonder  
erfgena-  
men nate  
laten.

VIERDE HOOFDSTUK;

*Begrypende de Graaflyke Regeering der Keizerinne MARGARETE*; als ook van haare zoonen, *WILLEM V.* Hertog van *Beijeren*; en van *ALBRECHT*, eerst, by de krankzinnigheid van zyn Broeder, den genoemden Hertog *WILLEM*, als *Ruwaard en Voogd*; en, na afwygheid van Hoogstdenzelfen, als *Graaf van Holland en Zeeland*, en *Heer van Friesland*; tot op het overlyden van Hooggemelden Hertog *ALBRECHT* van *Beijeren*.

**D**E ontydige dood van Graaf *Willem den IV.* bragt den Graaffchappen van *Holland en Zeeland* eene des te gevoeliger wonde toe; dewyl 'er by gebrek van eenen onmiddelyken Erfgenaar zeer hevige in- en uitlandsche twisten, om de opvolging en 't bewind derzelven, ontstonden, en deze Gewesten, door de allerbitterste partyschappen onder de Edelen, op eene wreede en deerniswaardige wyze, geslingerd en van een gereten werden. Toen, namelyk, zag men die ongelukkige tyden geboren, in welken de bloe-

Oor-  
sprong  
der Hoek-  
sche en  
Kabel-  
jauwische  
Faânen.

Ao. dige verdeeldheden tusſchen *Hoekſchen* en  
 1345. *Kabeljauwſchen*, Steden en Landen be-

roerden, en bloedverwanten tegens bloed-  
 verwanten in het harnas joegen. Eenige  
 dagen na 's Graaven dood namen die van  
*Dordrecht* een beſluit, ten nutte van de ingeze-  
 renen van hunne Stad, waar by zy inzon-  
 derheid twee mannen aanſtelden, om over  
 de Stadsregering te zitten, en het oirbair  
 van weduwen en weezen te handhaven (n).  
 Omtrent den zelfden tyd ontfing men ook hier  
 te lande, en ſedert nog meer dan eens, brie-  
 ven van Koning *Eduard*, by welken hy ver-  
 zocht om het erſdeel zyner echtgenoote, haar  
 door den dood haars broeders aanbeſtorven

1346. (o). Doch *Margarete*, oudſte zuster van  
 Keizerin den geſneuvelden Graaf, gehuwd, als gezegd  
*Margreet* is, met Keizer *Lodewyk*, werd, als de oud-  
 komt als ſte en naaſte erſgename der Landen, eerlang  
*Graavin-* met goed recht, door haren Gemaal, by  
*ne van* opene brieven, met dezelve bekleeſd (p).  
*Holland*, Deze Vorſtin, by haren gemelden Gemaal  
 nu vier zoonen, te weten *Lodewyk*, *Willem*,  
*Albrecht* en *Otto*, geteeld hebbende, kwam met  
 een van dezen, miſſchien *Otto* (q), her-  
 waarts over; en werd terſtond alomme met  
 blydſchap aangenomen en als wettige Graa-  
 vinne

en wordt  
 alomme  
 gehul-  
 digd.

(n) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 699.

(o) Het zelfde Boek, p. 700, 701, 702 en 707.

(p) Het zelfde Boek, p. 702 en 703.

(q) Te meer ſchynt men te mogen vaſtſtellen, dat  
*Margarete* eenen zoon *Otto* gehad en dien waarschyn-  
 lyk met zich herwaarts gebragt heeft, om dat we den een'  
 en anderen brief des wegen vinden, den eerſten getekend  
 den 18 April 1346, en weder vernieuwd in 't begin van  
 1348, waar by zy dezen haren zoon *Otto* het *Burg-*  
*graaf*.

vinne gehuldigd, gelyk zy dan ook eenige Hol-  
landsche (r) en Zeeuwſche Steden met veele  
Privilegien beſchonken, of andere by de ou-  
den, toenmaals bevestigd, en voornaamlyk  
aan *Amſteldam*, *Oudewater* en *Woerden* beloofd  
heeft dezelve nimmer van de Graaflykheid  
te zullen laten afſcheuren (s). Aan *Jan van*  
*Beaumont*, haren oom, ſchonk zy toen ook het  
recht, dat zyne dochters, by gebrek van man-  
lyk oir, in zyne goederen mogten opvol-  
gen (t). Met den Utrechtschen Biſſchop  
ſloot zy een beſtand voor twee jaaren, om  
dat, hare tegenwoordigheid elders nodig zyn-  
de, haar geen tyd gelaten werd, om of de  
*Stichtſchen* of de *Friezen* te beoorlogen (v). Hier  
op keerde zy naar *Beijeren*, alwaar *Lodewyk*,  
haar man, de handen vol had, met zich aan-  
te-  
Ao.  
1346.  
Schenkt  
den Ste-  
den vee-  
le Voor-  
rechten,  
en ſluit  
een Be-  
ſtand met  
den Biſ-  
ſchop v.  
*Utrecht*.  
Keert  
weder  
naar *Bei-  
jeren*.

graaffſchap van Zeeland enz. belooft. Zie *MIERIS*  
*Charterb.* II. D. p. 706, 707 en 747.

(r) Zie 't zelfde Boek, p. 707-718, 720, 721, en  
de bevestiging van alle deze gegeven Voorrechten  
door den Ketzer, haren Gemaal, p. 726.

(s) 't Zelfde Boek p. 712 en 717. De eerste Brief is  
door haar gegeven, in *Middelburg* op den 14. van Gra-  
maand 1345. of 1346. en de laatste in dit jaarte *Bergen in*  
*Henegouwen*, den 24. van Herfstmaand; waarop ge-  
volgd is de eerste van haren zoon *Willem*, gege-  
ven in den *Hage* op den 13. van Slagtmaand 1346.,  
welken alle drie te vinden zyn by den genoemden  
VAN MIERIS in dat zelfde boek, p. 705 en 729, uit  
welken men dan ook den tyd van hare komst in deze  
Landen en van hare te rug keering naar *Beijeren* kan op-  
maaken.

(t) 't Zelfde Boek p. 709.

(v) *VOSSII Annal. Holl. & Zeland. Libr. X. ad*  
*h. Ann.*

Ao. tekanten tegens de ondernemingen van *Karel den IV.*, dien men hem nog ten tegen-

Keizer  
*Lodewyk*  
bevestigt, als  
Leenheer, alle  
de Handvesten  
door zyne  
Gema-  
linne ge-  
schon-  
ken.

keizer, by zyn leven, opgeworpen had (x). Inmiddels had Keizer *Lodewyk*, als Overheer der Landen, alle de Privilegien, door zyne Echtgenootte vrouwe *Margarete* gegeven, bevestigd by zyne opene Brieven van den 7 van Herfstmaand 1346, als oordeelende zyne toestemming noodig, dewyl de Leenen door het geven van Privilegien anderszins voor den volgenden Leenman niet mogten worden verergerd (y): gelyk hy dan ook op den 15 van Louwmaend 1346. uit zynen en zyner Echtgenootte, vrouwe *Margarete's*, naam plegtiglyk beloofd heeft de Graaffschappen van *Holland* en *Zeeland*, en de Heerlykheid van *Friesland* niet te zullen scheiden, noch verdeelen (z); welke belofte naderhand, met byvoeging van het Graaffschap van *Henegouwen*, door vrouwe *Margarete* op den 6. van Hooimaand, en vervolgens door den Keizer *Lodewyk* zelven, op den 14. van Hooimaand 1347, is bevestigd geworden (a); zoo als hy ook reeds beloofd had by eenen anderen Brief op den 7. van Herfstmaand 1346, by welken hy *Willem van Beijeren*, zynen tweeden zoon, aanstelt tot opvolger van vrouwe *Margarete*, en, dezen zonder kinderen overlydende,

Hertog  
*Willem*  
wordt  
benoemd  
tot op-  
volger  
van zyne  
moeder,

(x) P. SCRIV. *Holl. Zeel. en Vriesche Chronyk* p. 301 en 302, en VOSSIUS op de aangetoogen plaats; en andere Geschiedschryvers.

(y) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 726.

(z) 't Zelfde Boek, p. 703

(a) 't Zelfde Boek, p. 739 en 740.

de, zynen derden zoon *Albrecht*, tot opvolger van *Willem*; en verklaart tevens in eenen anderen Brief, op den zelfden dag gegeven, dat *Lodewyk*, zyn oudste zoon, ten overstaan van de Stenden van het Ryk, afstand heeft gedaan van zyn recht op *Henegouwen*, en de andere Landen, ten behoeve van deze zyne broederen *Willem* en *Albrecht*, welken afstand hy, dan ook, als Keizer, bevestigt (b); en vervolgens by twee Brieven goedkeurt en wettigt den afstand der regeering over deeze Landen, door Vrouwe *Margarete* ten behoeve van haren zoon *Willem* gedaan (c), uit dewelken blykt, dat tuschen de moeder en den zoon was verdragen, dat vrouwe *Margarete* niets te zeggen zoude hebben in de gemelde Graaffschappen, zoo lange zy zich buiten dezelve zoude bevinden, en dat *Willem*, gedurende haar afwezen, alleen Gouverneur van dezelve zoude zyn; waarom hy zich ook noemt *Verbeider der Graafftykheden* (d), welken titel hy echter heeft blyven voeren, na dat hem reeds in Louw- en Len-temaand des jaars 1348. (e) door zyne moeder de Graaffschappen van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, en nog nader in den jaare 1350. het Graaffschap van *Zeeland* byzonderlyk (f) in eigendom waren opgedragen geworden. De plaats

Ao.  
1346.  
en, na hem, zyn broeder *Albrecht*; vermits, den afstand van hunnen oudsten broeder *Lodewyk*.  
krygt de regeering in handen,

- (b) 't MIERIS *Charterb* II. D., p. 727, zie ook p. 768.
- (c) 't Zelfde Boek, p. 728.
- (d) 't Zelfde Boek, p. 729 en 752.
- (e) 't Zelfde Boek, p. 745 en 746.
- (f) 't Zelfde Boek, p. 768, ook p. 771 en 774.

1346. Ao. plaats van vrouw *Margarete* werd nu door haren tweeden zoon *Willem* vervuld, die, zo dra hy hier gekomen was, zyne aandacht liet gaan, om de ongeregeldheden van sommige kloosterlingen te kastyden en te stuiten; gelyk hy dan die van *Loosduinen*, die zeer van de goede tucht vervallen waren, door den Abt van *Eyteren* deed straffen en verbeteren (g); de Kapel te *Heemstede* in een Parochie-kerk hervormde (h); zich door het geven en bevestigen van Handvesten by veelen bemind maakte; en, voornaamlyk in dit jaar, de *Kennemers* en *West-Friezen* met de Graaflykheid verzoende, en hen in de voormaals verlooren voorrechten weder herstelde (i). Zyn vader Keizer van Kei-*Lodewyk den IV.*, door een val van zyn paard, ook in dit jaar overleden zynde, werd Hertog *Willem*, met het begin des volgenden jaars, door zyne *Moeder*, met het gebied over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, beschonken. De Keizerin gaf dezen brief te *München*, op den vyfden van Louwmaand des jaars 1348; en vernieuwde de voorheen gedane belofte van haren zoon *Otto*, na den dood van vrouw *Machteld van Voorn*, in het Burggraaffschap van *Zeeland* te stellen, en twee duizend zwarten Tournoois, jaarlyks uit den tol van *Ammers* en *Niemandsvriend*, te zullen geven (k). Na deze beschikking gemaakt, en van haren zoon *Willem*, voor haar zelven
- tien

(g) *MIRIS Charterb.* II. D. p. 730.

(h) Het zelfde Boek p. 733.

(i) Het zelfde Boek p. 742 en 743.

(k) Het zelfde Boek p. 747.

tien duizend oude fransche Schilden (l) tot Aa.  
 een jaargeld bedongen te hebben, heeft zy 1348.  
 haar verblyf in Henegouwen genomen (m).  
 Hertog Willem kreeg welhaast de handen Kryg te-  
 vol werks; door den oorlog met de Sticht- gen die  
 schen. Het voort twee jaaren gesloten bestand van U-  
 liep nu ten einde; en de Bischof Jan van trecht.  
 Arkel had reeds zo vroege toebereidselen ge-  
 maakt, dat hy die van Emmenas, die het met  
 de Hollanders hielden, en den naam van Oost-  
 hollanders aangenomen hadden, weder onder  
 zyne gehoorzaamheid gebragt, en hun Dorp  
 aan kolen gelegd had (n); welk Willem der-  
 maten verbitterde, dat hy den Bischof op  
 zekeren bepaalden dag, tusfchen Ysfelstein en  
 Ytfaas, ten ftryd uitdaagde (o); die echter  
 voor de Hollanders zo onvoordeelig afliep, dat  
 zy kort daarna weder een bestand van twee Bestand  
 maanden met de Stichtfchen aangingen (p). van twee  
 Met de Friezen van Ooster- en Wester-go, maan-  
 die aan Hertog Willem eenigen tyd te voren den.  
 nu ook hun leedwezen over de ongevallen  
 des oorlogs hadden laten betuigen, en by  
 hem om een bestand hadden aangehouden, Bestand  
 werd als toen mede een wapenftilstand van voor 20  
 twintig jaaren gesloten (q); en met den jaaren  
met de  
Her-Friezen.

(l) GOUTH. Chron. v. Holl. bl. 383.

(m) VOSSII Annal. Holl. Libr. X. ad h. Ann.

(n) GOUTH. Chron. bl. 381.

(o) Zie dezen Uitdaagbrief in MIERIS Charterb. II. D. p. 754.

(p) VOSSII Annal. en MIERIS Chart. II. D. p. 755.  
 Sommigen zeggen, dat dit bestand twee jaaren en twee maanden duuren moest.

(q) MIERIS Charterb. II. D. p. 749-754.

**1348.** Ao. Hertog van *Gelder* een verbond van vriendschap en onderlinge hulp, tot styving zyner regeering, op den 3. van Slagtmaand van het zelfde jaar aangegaan (r).

**1350.** Dus scheen het land van buiten bevredigd te worden, om het met des te meerder drift en yver, als in zyne eigen ingewanden, door

**1350.** ysfelyke tweespalt en burgertwist te doen ontroeren en van een ryten. Hertog *Wil-*

**Twist** *lem*, namelyk, den beloofden onderstand aan zyne moeder, of geweigerd, of niet be-

**tueschen** *taald* hebbende, kwam deze uit *Henegouwen*

**vrouw** *in Holland*, om denzelven in te vorderen, of

**Margreet** *in haren* zoon van de regeering te ontzetten

**en haren** *Willem*, (s), gelyk dan sommigen onder de Edelen

**zoon** *aan haar* op nieuws hulde deden, en eeni-

**Willem**, *gen* beloofden voor haar en haren oudsten

**over het** *zoon Lodewyk den Romein*, dien zyn boven

**Oppe-** *Willem* scheen te begunstigen, goed en bloed

**gezag.** *te zullen* opofferen (t). *Willem* zelf, of-

**Hoeksche** *schoon* zich onlangs met verscheide Edelen,

**en Kabel-** *(sedert de Kabeljaauwschen* geheeten) tegens

**janwsche** *die van de Hoeksche* party, die vrouw *Margarete*

**Factien** *hier uit* gerezen. *aanhingen*, verbonden hebbende (v), gaf

**hier uit** *ech-*

**gezen.** *ech-*

(r) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 755.

(s) Het zelfde Boek, p. 767 — 772, 773.

(t) De Keur, waar by Vrouw *Margreet* het Stapelrecht aan die van *Dordrecht* in Ao. 1350 gaf, of het zelve uitbreidde, was ook door haren zoon *Lodewyk den Romein* bevestigd. Zie MIERIS *Charterb.* II. D. p. 772 en 773, alwaar men ook vindt de Brieven van trouwe aan haar en dezen haren zoon, door verscheide Edelen, gegeven.

(v) Onder de voornaamste Edelen, die het met den Graaf hielden, vindt men in dit Verbond gemeld de Heeren van *Arkel*, van *Egmond*, van *Heemskerk*,



echter, om zyne moeder te gemoete te komen, het gebied der aan hem opgedragen Graaffschappen aan haar weder over (x); doch eerlang vatte hy het, door anderen aanzet, weder op (y); 't welk de moeder en verbaasde en verbitterde, zo dat zy zich zelf met de hulp van den Engelschen Koning *Eduard*, haren schoonbroeder, in 't bewind trachtte te stellen, en hetzelfde voor haar te verzeke-  
ren (z). Ondertuschen werden in *Holland* ver-  
scheide sloren (a) van de *Hoeksche* Edelen, die aan haar hulde gedaan hadden, vernield. Ao:  
1350.  
Koning *Eduard* spande wel alle zyne vermo-  
gens in, om een altydduurend verbond van  
vriendschap tuschen zyne schoonzuster en  
haren zoon *Willem* op te rechten (b); doch zon-  
der vrucht; waarom vrouw *Margarete* alle  
po- Vrucht-  
loze po-  
gingen  
van Ko-  
ning E-  
duard, om  
de ge-  
schillen  
by te leg-  
gen.

kerk, van *Kullenburg*, van de *Wateringe* en anderen;  
en onder die, tegen welken zy zich verbonden,  
vindt men, als aanhangers van vrouwe *Margarete*, de  
*Heeren van Duivenvoorde*, van *Brederode*, van *Bink-*  
*en Boekborst*, van *Polanen*, van *Heemstede*, van *Oudsboorn*,  
van *Raaphorst*, enz. genoemd. *MIERIS Charterb.* II. D.  
p. 778.

(x) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 786,

(y) Het zelfde Boek, p. 790.

(z) Het zelfde Boek, p. 786 en volg.

(a) Omtrent dezen tyd vindt men ook een' Brief,  
door Hertog *Willem* gegeven aan die van *Naarden*,  
verguanende hun het bouwen eener nieuwe Stad,  
uit welken Brief blykt, dat die plaats korts te voren  
zeer aanmerkelyke schaden door brand geleden had,  
en dat men toen reeds van de aangelegenheid en het  
belang dier plaats, en van de noodzakelykheid harer  
versterking, als een Grensvesting van *Holland*, ten  
vollen overtuigd was. *MIERIS Charterb.* II. D. p. 779.

(b) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 787, 789 en 795.

A0.

1351.

Vrouw  
Margreet  
wapent  
zich te-  
gens ha-  
ren zoon  
Willem.  
Over-  
wint hem  
in eenen  
Zeeftryd  
by ter  
Vere.

Wordt  
daarna  
over-  
wonnen  
in een  
tweeden  
slag op de  
Maze.

pogingen in 't werk ftelde, om haren zoon met geweld te dwingen, tot het nederleggen van het opperbewind; terwyl *Willem* ook van zynen kant niet ftil zat; en welhaast, met hulp der *Kabeljaauwfchen*, in ftaat gefteld werd, om eenige fchepen in zee te brengen, met welke hy zyne moeder by ter Vere, (gelegen op 't eiland *Walcheren*) slag leverde, die echter ongelukkig voor hem (c) uitviel; doch, by een tweeden fcheepsftryd, die kort daarna, te weten op den 4 van Hooimaand des zelfden jaars (1351), tuffchen den *Briel* en 't *Gravenzande*, op de *Maze*, nog heviger hervat werd, leedt vrouw *Margarete* de gantfche nederlaag, en werd genoodzaakt naar Engeland (d) te wyken, werwaarts haar zoon

(c) *Goudf. Chronyk*, bl. 106. en *Holl. Chronykje*, gedrukt te Amft. 1546, by *W. van Campen*, op 't jaat 1351.

(d) SCRIVER. *Gr. v. Holl.* II. D. bl. 85 en 86. Omtrent dezen tyd leefden in deze gewesten de geleerde en vermaarde Chronykfchryver *Joannes Beka*, te Utrecht; en ook *Dr. Joannes Clutius*, van *Haarlem*, die ook *Oloot* geheeten, en in 't jaar 1353 als Abt van *Egmond* overleden is; als mede *Mr. Philips van Leiden*, Doctor in de beide Rechten, Fundateur van twee aanzienlyke Vicarjen in de *St. Pancras* Kerk te *Leiden*, *Hiftor. Episc. Fœd. Belg.* Part. I. p. 459; en te tellen onder de eerfte en voornaamfte Begiftigers van het Collegie of Kapittel van *St. Pancras*, anders genaamd: *ten Hoogenlande*, in den jaare 1366. in de zelfde Kerk opgerecht, (zie *MIERIS Befchryv. van Leiden*, I. D. Hoofdf. V. p. 63) naderhand Profefor te *Parys*, die *opens de zorge der Gemeenelands Zaken* een voortreffelyk boek gefchreven en het zelfe aan Hertog *Willem den V.* opgedragen heeft, wiens Secretaris hy geweest en van welken hy zelfs, tot waarneming van 's Lands Zaken, te *Rome* gebruikt, en met veele gunstbewyzen overladen geworden is.

zoon niet lang daarna volgde, om zich in Aof  
 huwlyk te begeven met *Maebeld van Lankas-* 1352.  
*ter*, dochter van den Hertog dezès naams; Zy  
 by welke gelegenheid hy den Engelschen vlucht  
 Koning *Eduard*, mede tot scheidsman in de naar Eng-  
 geschillen tusſchen hem en zyne moeder, aan- geland;  
 nam. In *Holland* weder gekeerd zynde, gaf alwaar  
 hy de *Oost-Friezen* vryheid, om hunne wa- haar  
 ren te *Haarlem* (e) (welk toen reeds een zoon  
 bloeiende koopſtad was) te mogen veilen, Willem  
 en aldaar vry te handelen. Gelyk hy ook in met M. v.  
 het vervolg die van *Staveren* bevestigde in Lankaster  
 de voorrechten, hun door Graaf *Floris den* trouwt.  
*V. en Jan den II.* geſchonken; ontheffende 1353.  
 de *Hollandſche Steden* van den Biſchoply- Staveren  
 ken tol aldaar (f). De geſchillen echter met beves-  
 zyne moeder duurden nog, en deze had in tigd in  
 A.o. 1352 weder getracht iets ten haren voor- zyne  
 deele uit te werken, belovende aan alle die- Voor-  
 naars, die haar tegens haren zoon wilden rechten,  
 helpen, vergelding te zullen geven (g); on- door  
 verzoenende zich met den Biſchop van *U-* Hertog  
*trecht*, die zich verbond van geen nadeelig Willem.  
 verdrag met Hertog *Willem* te zullen aan- 1354.  
 gaan (h); edoch twee jaaren later werd de- Verzoe-  
 ze Hertog eindelyk met zyne moeder bevred- ning tus-  
 digd, onder beding dat zy *Henegouwen*; en hy ſchen  
*Holland, Zeeland en Friesland* vredig bezit- vrouw  
 ten en haar een jaarlyks penſioen geven zou- Margreet  
 de (i). Kort daarna bevestigde *Willem*, nu als en Her-  
 Graa- tug Wil-  
lem.

- : (e) Zie *MIRREIS Chatterb.* II. D. p. 806.  
 (f) Het zelfde Boek, p. 816 en 817.  
 (g) Het zelfde Boek, p. 810.  
 (h) Het zelfde Boek, p. 812.  
 (i) Het zelfde Boek, p. 824 en 825. De vrede is  
 echter

Ad. Graave, de voorrechten van *Amsteldam* (k),  
 1354. welke hy beloofde nooit van de Graaflyk-  
 heid te zullen scheiden; en schadeloos te zullen  
 stellen voor de gedane onkosten in den oor-  
 log; terwyl hy alle de voorheenen gepleegde  
 vyandelykheden aan de Poorters vergaf (l).  
 In het volgende jaar verleende Graaf *Willem*  
 aan zynen oom *Jan van Henegouwen* (anders  
 ook van *Beaumont* geheten) de vryheid, om  
 keuren te maken voor die van *ter Goes*, in  
*Zuidbeveland*, welken hy ook de tolvryheid  
 op de *Hond* of *Westerfchelde* vergunde; zyn-  
 de deze de eerste en oudste voorrechten, die  
 ons wegens deze (thans derde stemmende)  
 Stad van *Zeeland* bekend zyn (m). Weinig tyds  
 hier na, te weten op den laatsten van Herfst-  
 maand, overleed vrouw *Margarete*, de moe-  
 der van Hertog *Willem*, te *Valenbryn*, al-  
 waar zy ook begraven werd (n). Eenige  
 we-

*Amstel-  
dam* in  
zyne  
handves-  
ten ge-  
staafd,  
by *Willem*  
*den V.*

1355.

Keuren  
aan die  
van *Goes*  
gegeven.

Dood  
van  
vrouw  
*Mar-  
gareet*.

echter reeds getroffen geweest voor den a. van *Louw-  
maand* (zie het zelfde Boek, p. 841) van 1354.

(k) Op den 13 Mey 1354. Zie *Mieris Charterb* II. D. p. 842 en 843. Zyn Voorzaat *Willem de IV.* had de stad by Handveste van den 9 December 1342, na 't bepalen van derzelver Vryheid, ook het voorrecht der *Hollandsche* steden in 't gemeen gegeven, om alles, namelyk, door zyn eigen Schout en Schepenen te mogen berechten. Zy begon toen reeds in koophandel toe te nemen, en *Dordrecht* naar de kroon te steken; men voer sterk op de Oostzee, en vertierde, langs de *Zuiderzee*, te *Deventer* en *Zwolle*, veele Graanen, Hout, Bier enz., als ook, langs de *Schelde* in *Braband* en *Vlaanderen*, veel *Hamburger* Bier.

(l) Op den 13 May 1355. Zie 't zelfde Boek, p. 842 en 843.

(m) Op den 1 Aug. 1355. Zie 't zelfde Boek, p. 860.

(n) *SCHRIJVER. Gr. v. Holl.* II. D. p. 233.

weken later verklaarde *Willem* den oorlog aan *Jan van Arkel*, Bisschop van *Utrecht* (o); deels, om dat het bestand, met de *Stichtschen* gesloten, reeds voor lang geëindigd, en deels, om dat 'er onlangs van dien kant weder eenige vyandelykheid en stropery gepleegd was (p); doch het jaar was te verre verlopen, om veel uit te voeren; dies bleef het toen by eene schermutseling, waar in die van *Bunschoten* eenig volk verloren; en by het vrijwillig overgaan van *Emmenes*, 't welk zich weder onder *Holland* voegde. Op dezen togt zoude het, volgens sommigen (q), gebeurd zyn, dat Hertog *Willem*, zynen geheimschryver, om 't oneerbiedig behandelen der gewyde Hostie, zoude hebben doen verbranden; 't welk, indien men het al aan geen krankzinnige vladeng, waar aan deze Hertog sedert onderworpen werd, moet toeschryven; ten minsten een blyk van hooggaanden iever, of al te heeten drift, in dezen Vorst oplevert. In dit zelfde jaar overleed ook *Eleonora* (r), Hertoginne weduwe van *Gelder*, en moeder van de beide onrustige Prinzen, *Reinoud* en

1355.  
Nieuwe kryg tēgens de Sticht.  
Emmenes aan Holland.  
Hertog Willem doet zyn Geheimschryver verbranden.  
Dood v. Eleonora, Hertogin Wed. v. Gelder.  
Edu.

(o) GOUTHOEUV. *Chron.* bl. 392 en 393. en *Petit Chron.* T. I. Liv. III. p. 289.

(p) BEKA by *Scriv.* in de *Graaven*, II. D. bl. 237.

(q) M. VOSSII *Annal.* Libr. XI. p. 412.

(r) SLIGTENHORST *Geld. Geschied.* op het jaar 1355. VIII Boek. Deze Vorstin wordt door Schryvers van dien tyd zeer geprezen; als hebbende veel giften aan Kloosters gedaan, en tevens veel Sloten gesticht, onder welken ook *Rozendaal*, by *Arnhem*, dat langen tyd daar na nog voor onwinbaar gehouden werd. Zy werd te *Deventer*, daar zy gewoond had, begraven.

Ao. *Eduard*, die te gelyk naar 't hoogste gezag  
 1356. stonden, en, door hunne onderlinge party-  
 schappen, dit Hertogdom, ten dezen tyde,  
 zeer ontroerden.

*Muiden* In het begin van het volgende jaar bragt  
 en *Weesp* de *Utrechtſche* Biſſchop, om zich aan de *Hol-*  
 door den *landers* te wreken, een leger op de been,  
 Biſſ. van *waarmede hy Muiden en Weesp*, (toen reeds  
 Utrecht, *bemuurde Steden*) na een beleg van vier da-  
 en *Zeeſt.* gen, stormenderhand, innam, en voorts  
 door de *deed plunderen en verbranden*; 't welk dit  
 Hollan- *gevolg had*, dat ook *Cysbert van Nyenrode*,  
 ders in- *ten dienſte van den Hollandſchen Graaf*, de  
 genomen *zelfde rol ſpeelde in het Stichtſche Dorp*  
 en ver- *Zeeſt*; en het geluk hadt, om *Otto van Laar*,  
 brand. *Maſchalk van den Biſſchop*, die tegen hem  
*Cysbert v.* *uitgezonden was*, in een gevecht te verſlaan,  
*Nyenrode* *zo dat deze, en verſcheiden Amersfoorders*,  
 verſlaat *daar by het leven inſchoten*; hoewel *Nyen-*  
*Otto van* *rode zelve ook, doodelyk gewond*, binnen  
*Laar.* *Naarden*, gebragt werd. Vervolgens werd  
 't Slot *het ſlot Nyevelt door Hertog Willem inge-*  
*Nyevelt* *genomen, en door de ſoldaten, buiten zyn ver-*  
 veroverd *loſ, ten gronde toe geſlecht (s).* Deze en  
 en ver- *andere voordeelen noodzaakten den Biſſchop,*  
 woest. *om den vrede te ſmeeken, die ook nog*  
*Vrede* *in 't einde van Zomermaand dezes jaars ge-*  
 met *troffen, en waar by onder anderen bedon-*  
*Utrecht.* *gen werd, dat Emmenes zich weder onder*  
*het Sticht begeben en Vreeland ook te rug zou*  
*gegeven worden, mits de daar voor verpand-*  
*de*

(s) J. PETIT *Chroniq.* p. 289. T. I. Livr. III.  
 GOUTHOEY. *Chron.* bl. 393. J. à LEID. by SCRIV.  
 II. D. bl. 236.

de penningen uitgekeerd werden; waar toe-  
gen de Bischof, aan Hertog *Willem* de  
Heerlykheden *Amsfel* en *Wærd* zoude op-  
dragen (t).

Ab.  
1357.

In dit jaar verkreeg Hertog *Willem* de op-  
perheerschappy van de Stad en Heerlykheid  
*Heusden*, daan zyne voorzatten altyd vierig  
naas gehaakt hadden: waarschijnlijk, om aan  
die zyde tegen *Brabant* en *Gulderland* te beter  
gedekt te zyn. Deze Stad en Heerlykheid  
behoorde onder de opperheerschappy der Her-  
togen van *Brabant*, die dezelve aan de Graa-  
ven van *Kleef* ter leen uitgegeeven hadden  
(v), die met de byzondere plaatzen der  
zelve weder anderen beleend hadden (x), en  
welken dus achterleenen van *Brabant* waren.  
In den jaare 1259, op den eersten van Sprok-  
kelmaand, had *Jan*, Heer van *Heusden*,  
de Stad en Heerlykheid overgegeven aan  
Graaf *Floris den V.* en dezelve van hem weder-  
ten leen ontvangen, naar de manier dier ty-  
den: nochtans met eene uitgedrukte erkente-  
nis, dat hy en zyne voorouders de Stad en  
Heerlykheid, volgens recht, en van oude tyden  
af, te leen gehouden hadden, en hield van der  
Graaf van *Kleef* en zyne voorouders (y); welke  
overdragt op den 25. van Herfstmaand 1319:  
door den Graaf van *Gulik*, gekoozen scheidsman  
tuschen Graaf *Willem den III.* en *Jan*, Hertog  
van

*Heusden*  
wordt  
aan Hol-  
land ge-  
bragt.

Staat der  
Stad en  
Heerlyk-  
heid  
*Heusden*.

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. op den 30 Juny 1356,  
p. 1, 2, 3.

(v) Het zelfde Boek, II. D. p. 195, 198.

(x) Het zelfde Boek, II. D. p. 193.

(y) Het zelfde Boek, I. D. p. 564.

Ao.

1357.

van *Braband*, van geener waarde verklaard werd, als zynde buiten de toestemming van den Hertog van *Braband*, als den eenigen opperheer, gedaan; en bewezen, dat de Graaven van *Kleef* tot dien tyd toe de opperheerschappy van den Hertog, en de Heeren van *Heusden* de heerschappy van de Graaven van *Kleef*, erkend hadden (z): zonder echter in deze zyne uitspraak, het gene te verwonderen is, iets te melden van de handeling van den Heer van *Zaffenberg*, die op den 2 van Sprokkelmaand 1318., als voogd van zyne vrouwe *Sophia*, de Stad en Heerlykheid *Heusden* aan Graaf *Willem den III.* had verkocht, en weder van hem ter leen ontvangen (a). Niettegenstaande de Graaf van *Gulik* den 8. van Lentemaand 1318. tot scheidsman was gekoozen (b), zoo gedroeg hy zich als opperheer van *Heusden* (c), en de Heer van *Zaffenberg* en zyne vrouw *Sophia* verklaarden nogmaals op den 14. van Wiedemaand 1318. de Stad en Heerlykheid aan Graaf *Willem den III.* opgedragen te hebben (d). Graaf *Willem*, door uitspraak van den Graaf van *Gulik*, van de opperheerschappy over de zelve ontzet zynde in den volgenden jaare, kocht op den 14. van Bloemaand 1334. van den Graaf van

(z) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 218.

(a) Het zelfde Boek, p. 192, 193. OUDENHOV. *Beschv. van Heusden*, bl. 26, en in de *nieuwe Beschryv.* bl. 50 en 53.

(b) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 193.

(c) Het zelfde Boek, p. 196.

(d) Het zelfde Boek, p. 197.



van Kleeſ zyne helft van de Stad en Heerlykheid, welker bezit hy voor zich van veel gewigt moet geoordeeld hebben, voor zeven-entwintig pond zwarte Toernoifen (e), voor welke

As:  
1357:

(e) De geringe waarde van deze ſomme zoude wel ligtelyk doen beſluiten, dat alhier een miſſlag in de uitgave van den Brief zal zyn begaan, naardien het niet waarſchynlyk zy, dat de Graaf de helfte van deze Stad en Heerlykheid zal hebben gekocht voor *xxvij. ponden zwarte Toernoifen*, eens; en dus alhier miſſchien wel het getal van C. of liever M. zal zyn vergeeten; ten zy men ſtellen wilde, dat deze ſomme ware beloofd geweest te betalen *jaarlyks*, en men dus dit overgeſlagen hebbe. En wie zoude kunnen gelooven, dat, ter voldoening van deze geringe penningen, de Schepenen van *Dordrecht* zich zouden hebben moeten borg ſtellen voor den Graaf van *Holland*, in die tyden reeds zoo een magtig Heer, ten behoeve van den Graaf van *Kleeſ*? Die meerder verlangt te weten over de waardy van deze Munt; kan dieswegens onder anderen nazien den Heere du CANGE in *Gloſſar. ad Scriptor. med. & infim. Latinit. ſub voce: MONETA*; alwaar hy, in het breede, zoo wel over de goudene, als ook over de zilvere Munten der Franſche Koningen handelt; en ook *ſub voce: TURONENSES*; terwyl hy nog opeene andere plaats, *ſub voce: LIBRA PARISIENSIS*, zegt: *Libra Turonenſis conſtabat 20. ſolidis*; en een zilvere *ſolidus* had de waardy van xij. ſchellingen; doch een goude *ſolidus* bedroeg xl. ſchellingen. Zie den zelfden, *ſub voce: SOLIDI AUREI*. En moet dus een zwarte munt, hoedanige men gewoon was te noemen een munt uit koper gemaakt, of met koper vermengd, gelyk mede by dien zelfden Heere du CANGE, *ſub voce: MONETA NIGRA*, te zien is, nog van veel minder waardy geweest zyn. Intuſſchen kan men nog by het aangeteekende door den Heere du CANGE voegen, het geen gevonden wordt by den Heere CARPENTIER, in *Supplement. ad Gloſſar. Cangian. in vocib. TORNENSIS; TURONUS; & MONETA*; alwaar hy inſgelyks nog eenige goudene en zilvere

1357. No. welke penningen de Schepenen van *Dordrecht* zich als borgen stelden (f). In dezen staat bleven de zaken dier Stad en Heerlykheid tot op den 29. van Lentemaand in den jaare 1356; wanneer Hertog *Willem*, door *Wenceslaus*, Hertog van *Braband*, tot scheidsman tusſchen hem en *Lodewyk*, Graaf van *Vlaanderen*, gekozen, of, zoo hy den vrede niet konde bewerken, tot helper tegen hem aangezocht zynde, daar in niet bewilligde, voor dat de Hertog van *Braband* hem de opperheerschappy over de Stad en Heerlykheid *Heusden* afstond, onder voorwaarde nochtans, dat de Hertogen van *Braband* in de Stad en Heerlykheid den klokslag zouden houden tegen alle Heeren, uitgenomen den Graaf van *Holland*; en dat, ingevalle van oorlog tusſchen *Braband* en *Holland*, *Braband* uit die Stad en Heerlykheid niet zoude mogen aangevallen noch beschadigd worden (g); en dus is dezelve met *Holland* vereenigd geworden en gebleven. Deze overdragt is eerst ten uitvoer gebragt, na dat de vrede tusſchen *Braband* en *Vlaanderen* gesloten was; dewyl de Hertog en Hertoginne van *Braband* op den 13 van Wynmaand, en dus zes maanden na het sluiten van het verdrag met Hertog *Willem*, als Overheeren, de handvesten van *Heusden* bevestigd hebben (h).

By

munten der Fransche Koningen opgeeft. Men zie ook den Heere KORN. VAN ALKEMADE over de Munten der Graaven van *Holland*, bladz. 57 — 60.

(f) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 362, 363.

(g) Het zelfde Boek p. 867.

(h) Het zelfde Boek III. D. p. 5.

By dezen vrede werd de Stad en Heerlykheid **Mechelen**, welke Graaf *Willem de III.* van *Florens van Berthout* gekocht hadt (i), en Hertog *Willem* aan *Lodewyk van Vlaanderen* weder schynt verkocht te hebben (k), aan *Lodewyk* afgestaan, om zeten leen te houden van den Bisschop en het Kapittel van *Luik*; waar van het spreekwoord zyn oorsprong schynt te hebben: *Mechelen dyn, en Heusden myn* (l).

Ao. 1357.  
*Mechelen*  
aan den  
Graaf v.  
*Vlaanderen*  
afge-  
staan.

In dit zelfde jaar schynen *Lodewyk*, Markgraaf van *Brandenburg* en *Otto*, oudste en jongste broeders van Hertog *Willem*, niet-tegenstaande de oudste met goedkeuring van Keizer *Lodewyk* en vrouwe *Margareet* afstand van zyn recht, als eerstgeboorene, op *Henegouwen*, *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* gedaan had, en aan *Otto*, den jongsten, het Land *Voorn* en het Burggraaffschap van *Zeeland*, na den dood van *Macbield*, vrouwe van *Voorn* was toegezegd (m), hem moeilijkheden ter verkryging van het afgestaane recht te hebben aangedaan, dewyl men vindt, dat Hertog *Willem* zich den 25 van Louwmaand 1357 genoodzaakt vond, een verdrag met hen op nieuw aan te gaan, aangaande zyn recht tot de Landen van *Henegouwen*, *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* met het gene daar toe behoort, hen uit hoofde van eerstgeboorte toekomende, waar in

Hertog  
*Willem*  
maakt  
een  
nieuw  
verdrag  
met zyne  
broeders  
*Lodewyk*  
en *Otto*,  
om de  
Landen  
vreed-  
zaam te  
kunnen  
bezitten.

(i) Zie hier voren, p. 138. *MIERIS Charterb* II. D. p. 555.

(k) *MIERIS Charterb* III. D. p. 24. J. à *LEIDIS* Libr. XXX. Cap. XVI. p. 284.

(l) J. à *LEIDIS* op de aang. tooge plaats.

(m) Zie hier voren p. 169.

**Ao.** in hy aan *Lodewyk* en *Otto* belooft, na den  
**1357.** dood van *Machteld*, vrouw van *Voorn*, hun het  
 Land van *Voorn* en het Burggraaffschap van  
**Voor-** *Zeeland* met al wat daar toe behoort te doen  
**naamste** bezitten, en het zelve voor hun te zullen  
**inhoud** beschermen, mits dat zy en hunne erfgena-  
**van het** men het zelve van hem en zyne opvolgers  
**zelve** ten leen houden, maar indien zy, of hunne  
**verdrag.** erfgenamen, dat weigerden, hun dan te zul-  
 len geven veertig duizend goude Schilden (*n*),  
 en aan *Lodewyk*, voor zynen afstand van alle  
 aanspraak op de voorschrevene Landen, jaar-  
 lyks de somme van vier duizend gelyke Schil-  
 den (*o*), die, hier mede vergenoegd, de  
 schikking van Keizer *Lodewyk* en vrouwe *Marg-*  
*areet*, door welke deze Graaffschappen aan  
 Hertog *Willem* waren toegelegd goedkeurt,  
 en van allen recht op dezelve afstand (*p*).

**Hertog** Kort hier na deed Hertog *Willem* een reis  
**Willem** na *Engeland*: het zy, om zyne vrienden te be-  
**reist naar** zoeken, het zy, 't gene wel het waarschy-  
**Engeland,** lykst is, om met den Koning *Eduard* eenige  
 zaaken, ten opzichte van de voorige onlusten,  
 tusfchen hem en zyne moeder, vrouw *Marga-*  
*reet*, te vereffenen (*q*), van waar hy, na den  
 en keert, 12 van Oogstmaand, op welken dag het vry-  
 na een geleide, om te vertrekken, door *Eduard* ge-  
 kort ver- geven is, weder te huis is gekomen (*r*),  
 blyf, van der te dewyl hy op den 28 van die zelfde maand te  
 daar we. *Dordrecht* de Voorrechten van *Heusden* be-  
 der te rug. ves.

(*n*) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 15.

(*o*) Het zelfde Boek p. 16.

(*p*) Het zelfde Boek, p. 17.

(*q*) *GOUTHOEUV. Chron. v. Holl.* bl. 394.

(*r*) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 27.

vestigd, en by dezelve gevoegd heeft de  
 vryheid van Tol, onder zekere voorwaarde, Ab.  
 en de stapel van den Visch, die uit zyne Lan- 1357.  
 den naar boven gevoerd zoude worden (s). Beves-  
 Voor zyn vertrek naar *Engeland*, het wel- tigt de  
 ke na den 7 van Wiedemaand moet geweest voor-  
 zyn, dewyl hy op dien dag te *Bergen* in *He* rechten  
*negouwen* een' openen brief heeft gegeven, *den*.  
 waarin hy aan de Stad *Leiden* belooft, haar  
 nooit te zullen vervreemden, of in dezelve *Machteld*  
 eenig gezag van anderen te dulden, en aan *van Lan-*  
 haar nog eenige andere Voorrechten geeft (t); *kaster ge-*  
 moet hy reeds nu en dan vlagen van krankzin- *malinne*  
 nigheid gehad hebben, dewyl het uit een brief *van Hert-*  
 van *Machteld* van *Lankaster*, zyne gemalinne, *Willem*,  
 van den 5 van Wiedemaand blykt, dat zy matigt  
 getracht heeft niet alleen orde op de regee- zich de  
 ring der Landen te stellen, maar ook zelve regeer-  
 het geheele bestier in handen te nemen: het ring aan  
 welke zich ook Hertog *Albrecht* van *Beijeren*, *wegens*  
 de vastgestelde opvolger van Hertog *Willem*, *zyne*  
 indien hy zonder kinderen na te laten over- *krank-*  
 leed, begon aan te matigen, die daar toe *zinnig-*  
 een dagvaart te *Geertruidenberg* had aange- *heid:*  
 legd, waar op ook de Hertoginne *Machteld* *gelyk*  
 verschenen was. In dezen brief, aan die *ook Her-*  
 van *Holland* en *Westfriesland* gericht, zegt *tog Al-*  
 zy, dat de *Edelen* en *Steden* van *Henegouwen* *brecht.*  
 en *Zeeland* zich daer naer baer genoeg ver- *Dag.*  
 klaert hadden, maar dat uit den lande van *Geertrui-*  
*land* quam niemand van den *Ridderen* en *Knapen* *denberg*  
 ons eenige antwoorde aldaer te geven, maer daer *aange-*  
wa.

(s) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 27.

(t) 't Zelfde Boek, p. 23.

**Ab.** waren som van onse Steden van Holland, die ons  
**1357.** seiden dat sy aldaer niet alsoo gelaft en waeren,  
 dat sy ons eenich entlyk andwoort geven mochten;  
 't welke dat ons al te seer verwondert, want ghy  
 weet, hoe by rade van onsen drien landen voor-  
 schreven over een gedragen was te Halle, entlyk  
 van allen faecken antwoort te geven (v) enz.  
 Geen wonder, dat de Edelen en Steden van  
 Holland niet besluiten konden, om het bestier  
 van den Lande aan eene *Engelsche* Vorstin-  
 ne in handen te geven, dewyl zy klaarlyk  
 voorzien konden, dat de *Engelschen* eenen  
 grooten invloed op de regeering zouden heb-  
 ben (gelyk de Hertog van *Lankaster* met toe-  
 stemming van Hertog *Willem* reeds (w) dien  
 invloed had) ten nadeele van den Lande, daar  
 zy, toen al wegens den Koophandel, die  
 nu meer en meer in bloei toenam, dezelve als  
 hunne natuurlyke vyanden moesten aanmer-  
 ken, waar toe, door hunne roveryen op de *Hol-*  
*landsche* en *Zeeuwsche* Schepen, aanleiding ge-  
 geven werd: Immers deze roveryen waren zo  
 groot en menigvuldig, dat de Graaven ge-  
 noodzaakt waren geweest, daar tegen brieven  
 van schadeverhaaling te geven, en onderhan-  
 delingen, ter vergoeding en voorkoming der-  
 zelve, met de Koningen van *Engeland* aan te  
 leggen (x); en daarenboven hadden zy de on-  
 dervinding, dat de *Engelschen* gewoon waren,

Holland  
weigert  
het ge-  
zag van  
Machteld  
van Lan-  
kaster te  
erken-  
nen;

en om  
welke  
redenen.

(v) *Mieris Charterb.* III. D. p. 22.

(w) Mss. getrokken uit het *Perkamens Register E. L.*  
 25. *Noordholland* 1350—1355 Cas C p. 44. versa en 45.  
 en berustende onder den Wel Ed. Gestr Heere Mr. Da-  
 niel van Alphen, Griffier der Stad Leiden.

(x) *Mieris Charterb.* II. D. p. 68, 69, 75, 86; 87,  
 93, 94, 149, 141, 259, 276, 277, 371, 615.

de Graaven van *Holland*, in hunne geduuri-  
geoorlogen met *Frankryk*, in te wikkelen (y),  
waar van zy alleen de voordeelen trokken,  
ten koste van het goed en bloed der *Hollan-*  
*deren* en *Zeeuwen*, die daarom zich te voren  
reeds zo schoorvoetende getoond hadden,  
om den Graaf daar in te dienen, dat de Keizer  
*Lodewyk* genoodzaakt was, als Overheer, hen  
te vermanen, om den Graaf tegen *Frankryk* te  
helpen (z). De Hertogin *Machteld* verbiedt  
verder in dezen brief wel uitdrukkelijk, toe te  
laten, dat iemand zich met de regeering der  
drie Landen bemoeije, op verbeurte van lyf en  
goed, met bedreiging, van het aan den Koning  
van *Engeland* en andere mogenheden te zul-  
len klagen, die haar tegen allen zouden helpen:  
en eischt, dat zy binnen een bepaalden tyd  
zouden antwoorden, wat zy hier in doen wil-  
den (a). En in eenen anderen brief, den  
volgenden dag gegeven, gebiedt zy den  
Ridderen, Knapen en goede Steden van *Hol-*  
*land*, om de inwoonders van *Geertruidenberg*  
tegen Hertog *Albrecht*, die de Stad had in-  
genomen, den Kastelyn, Heer *Simon van*  
*Teilingen*, gevangen, en het Kasteel opge-  
eischt, doch door hen verdreven was, met  
alle magt te helpen (b).  
Niettegenstaande vrouw *Machteld* en Her-  
tog *Albrecht* dus, om het bestier der Landen,  
twistten, was echter Hertog *Willem* nog in  
het

As.  
1357.  
De Her-  
togen  
ver-  
biedt, se-  
mand an-  
ders, als  
Heer, te  
erken-  
nen;  
engeeft  
een be-  
vel uit  
tegen  
Hertog  
*Albrecht*,  
Echter  
heeft  
Hertog  
*Willem*  
het be-  
stier nog  
in han-  
den;

(y) Zie hier voren p. 80. en p. 154.

(z) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 591, 592, 594,  
621, 622, 786, enz.

(a) 't Zelfde Boek, III. D. p. 22.

(b) 't Zelfde Boek, p. 22, 23.

Ao. 1357. het zelfde, gelyk uit de voorrechten, op den  
 7 van Wiedemaand, aan die van *Leiden* ge-  
 geven, en uit zyne verkiezing tot scheids-  
 man tusfchen den Hertog van *Brabanden* den  
 Graaf van *Vlaanderen* in die zelfde maand  
 doch toont groo- (c), en het bewerken van den Vrede tusfchen  
 toont groo- (c), en het bewerken van den Vrede tusfchen  
 tere blyken hen, zeer duidelyk blykt (d). Niet lang daar  
 blyken van na gaf hy doorflaande blyken van krankzin-  
 van krank- nigheid; doodende met eigene handen, zon-  
 krank- zinnig- der eenige oorzaak, *Gerard van Wateringen*,  
 zinnig- heid, een zyner Ridderen: tot boete van welk mis-  
 heid, dryf hy weder, kort daar na, eene *Kapelry* in  
 en wordt de kapelle van het hof in 's *Gravenbage*, naar  
 in verze- het gebruik dier tyden, voor de rust van des-  
 kerde zels ziele, ftichtte (e). En federt, te we-  
 bewaring ten na den 14 van Wintermaand, dewyl hy  
 geno- op dien dag nog voor die van 's *Gravezande*  
 men. de vryheid en het poorterrecht uitgebreid,  
 en hun die *dobbelscoole* en het *quatcbort* gegeven  
 heeft (f), is hy van het bewind der regering  
 Hertog ontzet en eerft in 's *Gravenbage* onder de bewa-  
*Albrecht* ring van sommige Edelen gefield; en vervol-  
 zyn broe- gens naar *Quesnoy* in *Henegouwen* vervoerd (g).  
 der Dit toeval verwekte weder nieuwe verwy-  
 wordt tot dering tusfchen de *Kabeljauwsche* en *Hoeksche*  
 Ruwaard dering tusfchen de *Kabeljauwsche* en *Hoeksche*  
 aange- Edelen en Steden, om het verkiezen van  
 fteld: eenen opvolger in de regeering: de laafien  
 wilden hier toe den broeder van Hertog *Wil-*  
*lem*, naamlyk Hertog *Albrecht van Straubing-*  
*gen*, die, door de fchikking van Keizer *Lode-*  
*wyk*,

(c) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 23.

(d) Het zelfde Boek, p. 24.

(e) Het zelfde Boek, p. 29. GOUTHOEVEN *Chron.* p. 394.(f) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 39.(g) M. VOSSII *Annal.* Lib. XI. p. 418.



wyk, en den afstand van den oudsten broeder *Lodewyk*, daar toe recht had, inhaalen: terwyl de eersten, die te vooren zich tegen het vrouwelyk bestier van vrouwe *Margareet* zo heftig aangekant hadden; thans, om te nader by het roer te blyven, en het hoogste bewind te voeren, het bestier en de voogdy der Landen aan *Machteld*, de echtgenoot van den krankzinnigen Hertog *Willem*, wilden geven hebben. Eerlang sloeg men echter ten grootsten deele de handen in een, en verkoos Hertog *Albrecht* tot *Ruwaard* en beschermer (b): ten welken einde vrouw *Machteld* zelve, by opene brieven, de nog schoorvoetenden en onwilligen vermaande (i), na dat zy met hem verdragen was (k).

Hertog *Albrecht* konde echter tot het gerust bezit van het *Ruwaardschap* niet geraaken, of hy vond zich genoodzaakt, om met zynen oudsten broeder *Lodewyk*, en den jongsten *Otto*, te verdraagen, op denzelfden voet, als Hertog *Willem* met hun verdraagen was, volgens de uitspraak der Landen *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland*, en van drie Edelen, den Heer van *Adigem*, den Heer van *Hauwres*, Burggraaf van *Bergen*, en Heer *Jan van Polanen*, Heer van *de Lek* en van *Breda* (l), en verkreeg, met toestemming dier Landen, de vryheid, om, ter voldoening van de achterstallenen aan zyne broeders, *Wieringerland* (waar aan Hertog *Willem* op den 29 van Wiedemaand

(b) *MIERIS Charterboek*, III. D. p. 39.

(i) 't Zelfde Boek p. 43.

(k) 't Zelfde Boek p. 41.

(l) 't Zelfde Boek p. 47, 48 en 185.

maand 1355, by handveste (m) had vergund,  
 dat iemand, die zyn lyf verbeurd had, niet  
 meerder van zyn goed, dan de helft, aan hem  
 zoude verbeuren. en dat *die ander helfte sal bly-*  
*ven synen wyf, off synen wittachtigen kynderen off*  
*synen gerechten erfnamen*, en hun voorts de  
 misdaden, in den oorlog tuschen hem en zyne  
 moeder bedreven, had kwyf gefcholden) aan  
*Jan, Heer van Egmond (n)*, te verkoopen:  
 waar uit ontegenzeggelyk blykt, dat zy aan  
 hem, als Ruwaard, geen volstrekten eigendom  
 of opperheerschappy hadden opgedragen;  
 schoon hy, door zyne vleijers geholpen, zich  
 kort daar na als bezitter en opperheer gedra-  
 gen hebbe; waar toe hem niet weinig te stude  
 kwam, dat hy het geluk had, om met de  
*Friezen van Oostergo en Westergo* vrede, en  
 met die van *Stade* bestand voor een jaar, te  
 maken, waar door hy de handen ruimer kreeg,  
 om de onwilligen te bedwingen (o).

Maakt  
 vrede  
 met die  
 van Oor-  
 terge en  
 Westergo.  
 Geeft  
 aan die  
 van Rot-  
 terdam  
 vryheid,  
 om hun-  
 ne Stad te  
 bemuu-  
 ren.  
 Hertog *Albrecht* was niet zodra door de  
 meeste Steden van *Holland* en *Zeeland*, als Ru-  
 waard, aangenomen, of hy begunstigde ook die  
 Steden. Hy gaf aan die van *Rotterdam* vry-  
 heid, om hunne Stad met muuren te omrin-  
 gen, zo verre als hunne vryheid en poort-  
 recht strekte, en daar in te begrypen *het*  
*roode sant, het welke tot de heerlykheid van Willem*  
*van der Wateringen en zyne vrouwe Janne van*  
*Tey-*

(m) Mss. getrokken uit 't *Perkament Register Philip-*  
*pus B. 1432.* — 1466. Car. K. p. 112.; en berusten-  
 de onder den gem. Wel. Edelen Gestrengen Heere  
 Mr. DANIEL VAN ALPHEN, Griffier der Stad *Leiden*.

(n) *MIERIS Charterb. lll. D. p. 49. en 51.*

(o) 't Zelfde Boek p. 59, 79 en 81.

Teylingen beoorde, die daar toe met hun een verdrag gemaakt hadden (p); maar hy gaf ook ten eersten blyken, dat hy zyne verheffing tot het Ruwaardschap aan de *Hooftschep* te danken had, dewyl hy, hun, boven de anderen, zoo veele gunsten bewees, dat hy zich daar door in geene geringe onlusten gewikkeld zag. Het afzetten van *Jan van Bloemestein*, Baljuw van *Kennemerland*, en het aanstellen van *Reinoud van Brederode* in zyne plaats, stak den *Kabeljauwschen* zo zeer in den krop, dat zy den laatstgemelden by *Castricum* overvallen, en afgemaakt zouden hebben, was hy niet in tyds ontzet geworden (q). Dit hun misluk, zynde, weken sommigen naar *Heemskerk*, anderen binnen *Delft*, daar zy ingenomen en beschermd werden, dewyl de burgers van die stad zo verbitterd waren op Hertog *Albrecht*, om dat hy hunne regeering had willen veranderen, waar toe hy zich gerechtigd oordeelde, gelyk hy vervolgens in den jare 1380. in een geval met *Haarlem* zelf verklaarde (r), dat zy openlyk tegen hem opstonden, de Huizen *Pelauen* en *Binkborst* vernielden, en in den *Haag* de gevangenhuizen openbraken, en de gevangenen met zich na *Delft* voerden (s). De Hertog, toen in *Zeeland* zynde, beschreef terstond, op het hooren van deze geweldenaryen, een heirvaart tegen deze stad;

Ao.  
1358.

Toont zyne genegenheid tot de *Hooftschep* boven de *Kabeljauwschen*. Maakt *Rein. v. Brederode* Baljuw v. *Kennemerland*, dat grootte verbittering by den *Kabeljauwschen* veroorzaakt.

*Delft* staat tegen den Hertog op;

(p) MIERIS Charterb. III. D. p. 44. 45.

(q) J. à LEIDIS Libr. XXX. Cap. III.

(r) MIERIS Charterb. III. D. p. 365.

(s) J. à LEIDIS by SCRIV. II. D. p. 24. GOUTH. Chron. p. 110.

Ao. stad; voor welke hy ook op den eersten van  
 1359. Grasmaand 1359. het beleg sloeg, na dat hy te-  
 voren, door Heer *Dirk van Polanen*, ook Heer  
*Wouter van Heemskerk* op zyn slot *Heemskerk*  
 had doen belegeren; het welk na een beleg van  
 elf weken ingenomen, en dus de Heer van  
*Heemskerk* gevangen werd (t), die echter op  
 den 24 van Lentemaand van dit jaar met hem  
 verzoende (v). Die van *Delft*, gesterkt door  
 verscheidene Edelen, onder welken waren  
*Gysbert van Nyenrode*, *Jan van Kervena*, *Gys-*  
*bert Wisse* en *Hendrik van der Woerd*, verduur-  
 den dit beleg tien weken en twee dagen, wan-  
 neer eindelyk, na het uitwyken der Edelen,  
 de stad by verdrag aan den Hertog werd  
 overgegeven (w), onder voorwaarde, dat  
 duizend mans, barrevoets en blootshoofds,  
 en vyfhonderd vrouwen, blootshoofds en  
 met hangende hairen, in hare beste kleede-  
 ren voor den Hertog en de Hertoginne *Mach-*  
*teld van Lankaster* zouden verschynen, en om  
 vergeving en lyfsгенade smeeken, voorge-  
 gaan door hen, die zich het burgemeester-  
 schap onderwonden hadden, elk met eenen  
 sleutel der poorten in de hand, dewelken zy  
 aan den Hertog en de Hertoginne moesten  
 overgeven. Voorts moesten de vesten ge-  
 slecht worden, en ten eeuwigen dage geslecht  
 blyven; alle voorrechten, na den tyd van  
 Graaf *Willem den IV.* verkregen, overgele-  
 verd en vernietigd blyven; gelyk dit reeds  
 vier

(t) J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. IV.

(v) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 35, 122, 123.

(w) 't Zelfde Boek, p. 91.

vier jaaren te voren, door deze Stad, op den 30 van Grasmaand, aan Hertog *Willem* be-  
 loofd was, waar door de privilegien, door hem op den 25 van Lentemaand 1355 gegee-  
 ven, werden vernietigd; en op den 3 van Bloei-  
 maand van dat zelfde jaar weder nieuwe  
 voorrechten door hem zyn verleend (x). Het  
 schynt, dat en Hertog *Willem*, en daar na  
 zyn broeder *Albrecht*, alle de handvesten door  
 hunne moeder, vrouw *Margareet*, en Hertog  
*Willem*, als Verbeyder der Graaffschappen,  
 gegeven, vernietigd hebben, om, zo veel  
 mogelyk was, het geheugen van hunne ver-  
 schillen te vernietigen; immers die zelfde be-  
 lofte deed de Stad *Oudewater* aan Hertog *Wil-*  
*lem*, op den 17 van Grasmaand van dat zelf-  
 de jaar (y). Voorts zoude de Hertog de De voor-  
 vryheid hebben om, ten allen tyde, naar zyn waarden  
 goedvinden, de regeering te veranderen; en van dit  
 eindelyk moest de burgery, tot boete, aan verdrag  
 den Hertog opbrengen zestigduizend Bruch- land en  
 scher (*Brusfelfche*) Schilden, terwyl, dit niet- Zeeland  
 tegenstaande, veele burgers, ten eeuwigen da- beves-  
 ge, uit het land gehannen werden; welke tigd  
 voorwaarden, door den gemeenen Raad en  
 de Steden van *Holland* en *Zeeland*, vastge-  
 steld

(x) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 836 en 837. Mss.  
 getrokken uit het *Perkamont Register* E. L. 25. *Noord-*  
*holland* 1350-1355. Cas C. p. 48 *verse* & 49. en berus-  
 tende onder den Heere Mr. D. VAN ALPHEN. Griff-  
 sier der Stad *Leiden*.

(y) Mss. getrokken uit het *Perkamont Register* E. L.  
 22. *Vriesland* 1350-1355; tuschen p. 28 en 29, en  
 berustende onder denzelfden Heere.

I Deel.

N

Ao. steld zyn (z). In dezen opstand schynt ook  
 1359. *Ryswyk* ingewikkeld geweest te zyn, schoon  
 geen van onze Chronyk-schryveren zulks mel-  
 de, dewyl Hertog *Albrecht*, in zekeren  
 schuldbrief van den 25 van Wiedemaand,  
 spreekt, van *onsen Oorloghe te Ryswyk en voor*  
*Delft (c)*.

De Ede- Sommigen der uit de Stad gewekene Ede-  
 len wy- len (zynde *Hendrik van der Woert* op den  
 ken uit Kerktoeren (b) gevangen en onthalsd) wier-  
 de Stad, pen zich daar na in *Heusden*, alwaar *Floris*  
 naar *Heusden*, van *Borselen*, hunne party toegedaan, kaste-  
 lein was, en uit dat kasteel *Holland*, en by-

zonderlyk de *Hoekschen*, beschadigde; waar-  
 om hy van het Burggraaffschap van *Heusden*  
 en wor- ontzet, en *Hendrik van Drongelen* in zyne  
 den al- plaats werd aangesteld (c). Hy verzoende  
 daar be- zich echter in het volgende jaar met den Her-  
 legerd, tog (d) tegen de belofte, welke de Hertog  
 aan die van *Dordrecht* had gegeven (e).

doch na- *Albrecht* deed terstond de in *Heusden* gewe-  
 derhand- kene Edelen belegeren, door *Jan van Dron-*  
 weder- gelen, Baljuw van *Zuidholland* (f). Dan zy  
 om in hielden het beleg een jaar uit, en werden  
 genade eindelyk, op de voorspraak van *Otto van Arkel*,  
 aange- wiens vader de *Kabeljauwsche* zyde gehou-  
 nomen. den (g) en zynen zoen op den 29 van Bloei-  
 maand

(z) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 91, 92, 93.

(a) 't Zelfde Boek III. D. p. 99.

(b) *JOANN. A LEIDIS Libr.* XXXI. Cap. VI.

(c) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 52, 53.

(d) 't Zelfde Boek III. D. p. 76.

(e) 't Zelfde Boek III. D. p. 72.

(f) 't Zelfde Boek III. D. p. 54.

(g) 't Zelfde Boek III. D. p. 87.

maand met den Hertog gemaakt had (b), in genade aangenomen, onder voorwaarde van binnen twee jaaren een bedevaart na *Jerusalem* te doen, waar door de Hertog hen, voor welker wederspanningheid hy vreesde, looslyk verre van de hand zond (i). Ondertuschen toonde hy, dat 's lands welvaart hem ter harte ging, dewyl hy, ten nutte van den Koophandel en Scheepvaart, beval de *Gouwe* uit te diepen, en, onder bedreiging van zwaare straffe, aan edel en onedel gebod op te brengen het gene gevonden zoude worden, dat zy daar toe gehouden waren te betalen (k).

In dees tyd toonde Hertog *Albrecht* ook, dat hy zyn oog op het gedrag der geestlyken gevestigd hield, om hen in goede orde te houden, en luiden van een schandelyk gedrag uit den kerkdienst te weeren, dewyl hy, als patroon der kerke te *Amsterdam*, zekeren Priester *Gerard Hert*, om het weigeren van den Doop en andere noodige Sacramenten aan zyne Ledematen, en om andere verkeerdheden, om welken by onwaardig was een kerkelyk amt te bedienen, afzette, en eenen anderen aan den Aartsdiaken te *Utrecht* voorstelde, om hem in die Parochiekerk te bevestigen (l).

Om de *Kabelfauwsgezinden*, zo veel mogelyk was, van alle vreemde hulp te versteken, sloot Hertog *Albrecht*, met de Stad *Utrecht* een verdrag, waarby onderling beloofd werd, de

Ao.  
1359.  
Hertog  
*Albrecht*  
gebiedt  
de *Gouwe*  
vaarbaar  
te ma-  
ken.  
Zet den  
Paro-  
chie-  
priester  
te *Amster-*  
*dam* af,  
en eenen  
anderen  
in zyne  
plaats.  
De Her-  
tog  
maakt  
een ver-  
drag met  
de Stad  
*Utrecht*.

(b) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 94 en 100.

(i) JOANN. A LEIDIS *Libr.* XXXI. Cap. VI.

(k) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 54.

(l) 't Zelfde Boek p. 99.

**No.** wederzydsche vyanden niet te zullen helpen, noch toe te laaen, dat *Holland* uit de Stad *Utrecht*, of die Stad uit *Holland*, aangevallen wierde (m).

**En met** In *Gelderland* ging het nu tuschen de twee *Eduard* gebroeders, *Reinoud* en *Eduard*, (met welken laatste den Hertog *Albrecht*, om zich aan dien kant in zekerheid te stellen, op den 20 van *Grasmaand* van dit jaar, een verbond van veiligheid voor de wederzydsche onderdanen (n), en op den 16 van *Oogstmaand*, een verbond van onderlinge bescherming (o) had gesloten), hoe langer hoe erger: want met kleine partyen alomme het land doorstroopende, en malkanderen steeds vermydende, bedierven zy het land in den grond.

*Geldersche zaken.*

**1360.** *Thiel* van *Reinouds* zyde afgevallen zynde, spande hy alle krachten in, om die Stad weder in handen te krygen, en belegerde dezelve met hulp van de *Hekerens* en anderen, die zyne belangen voorstonden; doch *Eduard*, vermogender dan zyn broeder, maakte met de *Bronkborsten*, *Nymegen*, *Arnhem* en andere *Geldersche* Steden, welken hem aanhingen,

**1361.** zich wel haast gereed, om dit beleg op te slaan, het welke hem ook eerlang gelukte: want, in eenen beslissenden veldslag, by de Stad, de overhand behoudende, kreeg hy zelf zynen broeder *Reinoud* in handen, welken hy eerst op het slot *Rozendaal*, en vervolgens te *Nyenbeek*, in hechtenis hield, waar in hy tot den dood van *Eduard* gebleven

(m) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 114, 115.

(n) 't Zelfde Boek p. 86.

(o) 't Zelfde Boek p. 105.



ven is, die zich nu in de geruste bezitting van Gelderland gevestigd zag (p). Aa. 1361.

In dit jaar schynen die van Middelburg, door de Vlamingen geholpen, tegen den Hertog Albrecht opgestaan te zyn, zo dat hy zich genoodzaakt vondt die Stad te belegeren, dewyl 'er een brief voor handen is van den 11 van Wynmaand, gegeven in het beleg voor Middelburg, waar in hy verklaart, vergheven te hebben en te vergheven met desen brieven allen den Vlamingen, die binnen Middelburg nu syn ende bi onsen vyanden tot haer toe daer binne geweest hebben, en alle den ghenen, dies met hem begripe, ende bi hem bliuen ende hem volgen, alle die misdaet en evelen moet, die wy up hem hebben ghebat tot desen dagh toe, om dat zy so lang bi onse vyanden gebleuen zyn, en onse Stede van Middelburg jeghens ons hebben helpen houden, en voorts hun vrygeleide gunt, om binnen zekeren bepaalden tyd uit Middelburg te vertrekken (q); waarschynlyk deed hy dien stap, om de Middelburgers van hunne hulp te ontblooten, en dus de Stad te eerder in zyne magt te krygen.

Dewyl de Hertog, stout op zyne magt, veelal willekeurig heerschte, en dus in zich bevestigde het zeggen, dat een Vorst, zonder zucht tot een onbepaald gezag, byna nooit gevonden wordt; zo ontbrak het ook aan geene opstanden onder de Edelen en Steden, welken dit willekeurig gezag niet konden dulden; want in dit zelfde jaar wa-

Middelburg door Hertog Albrecht belegerd.

Geertruidenberg staat tegen den Hertog op,

(p) SLICHTENHORST Geld. Geschied. VII. B. op 't jaar 1360 en 1361.

(q) MIKES Charterb. III. D. p. 130.

Ao. 1361. waren Heer *Simon van Teilingen*, en Heer *Jan van der Poel*, met de Stad *Geertruidenberg*, tegen hem opgestaan, zo dat 'er van wederzyden vyandlykheden bedreven, en gevangenen bekomen waren : doch zy werden eerlang met hem verzoend, volgens de uitspraak van de Steden *Dordrecht*, *Delft*, *Leiden*, *Haarlem* en *Amsterdam*, onder voorwaarde, dat deze twee Edelen en het Gerecht der Stad, tot twee honderd mannen toe, blootshoofds, barrevoets, en ongegord, met gevouwen handen, en de twee Burgemeesters daarenboven met bloote zwaarden, het scherp in de hand en het gevest om hoog; en honderd vrouwen bloots hoofds, met hangend hair, barrevoets, en de handen gevouwen, den Hertoge te voet zullen vallen; en hem om lyfs-genade smeken, welke hy dan geven zal; en dat zy, by gevalle van heirvaart, uit de Steden van *Zuidholland*, hem voor eene reis met dubbele heirvaart zullen dienen, en terstond de brieven en eed vernieuwen, waarby zy hem tot Ruwaard hadden aangenomen (r). Uit welke voorwaarden, die ook aan die van *Delft* waren opgelegd, men klaarlyk ziet, dat de Graaven met 's lands ingezetenen allengs trotzer begonnen te handelen, wegens hunne groote overmagt, daar de Steden zelve, uit vrees voor 't gezag van den Graaf, die de magt der wapenen in handen had, en dezelve steeds misbruikte, om de landzaten, zo edelen als onedelen, geweldiglyk te onderdrukken, genoodzaakt waren, malkanderen zulke vernederende voorwaarden voor te schryven. Na

en wordt  
weder  
met hem  
bevre-  
digd,

doch, op  
zeer bit-  
tere  
voor-  
waarden.

Aanmer-  
king op  
die voor-  
waarden.

(r) *MIERIS Charterb. III. D. p. 133.*

Na de nederlaag en gevangenis van Hertog *Reinoud van Gelder*, weken zynne aanhangers, Ao. 1362.  
 de *Hekerens*, naar *Holland*, daar zy, begun- Oorlog tusſchen  
 ſtigd van Hertog *Albrecht*, en de *Hoekſchen*, Gelder-  
 eene veilige ſchuilplaats vonden, buiten eeni- land en  
 gen twyfel, om daar door *Eduard* te ver- Holland.  
 zwakken, en dus, in de onluſten met het  
 Sticht *Utrecht*, van hem niets te vrezen te  
 hebben. Zeer euvel nam Hertog *Eduard* dit  
 herbergen der *Hekerens* op, als rechtſtreeks  
 ſtrydig met het verbond van onderlinge be-  
 ſcherming, drie jaaren te voren tuſſchen hen  
 geſlooten, zo dat hy aan Hertog *Albrecht*  
 den oorlog aankondigde, en hem by den *He-*  
*mersberg*, in het vlakke veld, naar het ge-  
 bruik dier tyden, tot eenen veldſlag uitdaag-  
 de, doch niet verſcheen, waar na Hertog  
*Albrecht* met een talryk leger in *Gelderland* in-  
 rukte en, vervolgens, met een grooten buit,  
 op het platte land geroofd, weder naar huis  
 trok. Dan, welhaast werd dit geſchil veref- Weder  
 fend, de vrede herſteld, en *Katharina*, doch- bevre-  
 ter van Hertog *Albrecht*, aan *Eduard* verloofd, digd.  
 zo haast zy tot huwbaare jaaren zoude geko-  
 men zyn (s), in gevolge van welk Verdrag  
 de huwlykſche voorwaarde, in den jaare 1368,  
 door *Eduard* en een groot getal van *Gelder-*  
*ſche* Edelen getekend, en door Hertog *Al-*  
*brecht* bevestigd (t) is.

In dit jaar gebeurde iets zonderlings met 1363.  
 den Heer *Otto van Arkel*, dienby Hertog *Al-*  
*brecht*,

(s) SLICHTENHORST *Geld. Geſchied.* VII. B. op 't  
 jaar 1362. JOANN. & LEIDIS Libr. XXXI. Cap. IX.

(t) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 235, 236. 239. 256. 265.

**1363.** *brecht*, om zyne diensten, ter bevrediging van de binnenlandsche onlusten, in blakende gunst stond. Deze, misnoegd op die van *Dordrecht*, over het gestrengelyk invorderen der tollén, had door zyne knechten zekeren tolbedienden der Stad, te *Metkenshoek*, doen doodslaan; na welk misdryf hy, met eene gantsche bende zyner onderhoorige leenmannen en edelen, gewapenderhand by den Hertog *Albrecht* kwam, om daar van vergiffenis te eischen, die hem niet alleen terstond werd gegeven, maar ook hy zelf met nog meerdere gunsten, dan te voren, beschonken; waar uit men kan opmaken, hoe magtig en stout het geslacht van *Arkel* op dien tyd was, en hoe zeer de Hertog, die anders niet gewoon was, zich te laten tergen, hetzelfde ontzien moest (v).

*Bommel* door den Hertog van *Brabant* in- genomen, en door *Eduard* herno men, en de vrede hersteld. Oorlog tuschen *Eduard* en den Graaf van *Kleef* bevre- digd.

In dit zelfde jaar viel de Hertog van *Brabant*, de zwager van *Eduard*, in *Gelderland*, ten dienste van den gevangenen Hertog *Reinoud*, wiens gemalin hare toevlugt tot hem genomen had, en veroverde *Bommel*; doch *Eduard*, door dien oorlogskreet schielik gewekt, had straks een leger op de been, waar door hy *Bommel* herwon, en den Hertog van *Brabant* verdreef, die daar op den vrede met hem maakte. Kort hier na werd Hertog *Eduard* weder aangegrepen door zynen anderen zwager den Graaf van *Kleef*, en werden van wederzyden veele stroooperijen gepleegd, doch eindelyk verbleven zy hun-

(v) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. XI. Goud-  
ROEVE *Chronyk* bl. 399.

hunne geschillen aan vyf Ridderen , door <sup>Ar.</sup> welker uitspraak zy verzoend werden (w). 1364.

Dewyl *Eduard de III.*, Koning van *Engeland*, uit hoofde van zyne gemalinne *Philippa*, eisch maakte op de Graaffschappen *Hengouwen*, *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, of ten minste op eenig gedeelte van dezelve, zoo den van riep Hertog *Albrecht de Baanrotsen*, Rid- <sup>Holl. enz.</sup> ders, Knapen, Steden en Gemeenten dier ver- landen op den 25 van Grasmaand des jaars *Philippa*, 1364 te *Geertruidenberg* te zamen , om de- Konin- zen eisch te onderzoeken , en uitspraak over <sup>ein van</sup> denzelven te doen; die daar op verklaarden, *Engeland*, by naauwkeurig onderzoek gevonden te heb- <sup>geen</sup> ben , en bewezen , dat *Philippa* geen recht op tot het bezit der landen had , in het geheel , <sup>den</sup> noch ten deele , om dat zy uit eene jonger linie heeft. gesproten was , dewelke nimmer aanspraak op de landen gemaakt had of had kunnen maken , en om dat de Graaffschappen niet mogten verdeeld worden ; verklarende voorts , dat Hertog *Willem*, en na hem Hertog *Albrecht* , de eenige wettige bezitter derzelven was (x): om welke verklaring te doen , Men gezanten aan den Koning *Eduard* afgevaardigd werden , aan welken hy vrygeleide gaf , <sup>Gezan-</sup> om tot hem te koomen (y); gelyk ook aan <sup>ten naar</sup> Hertog *Albrecht* zelven , die in het volgende <sup>Engo.</sup> jaar 1366 naar *Engeland* schynt overgesteken <sup>land , om</sup> te zyn , om over die zaak zelf met den Ko- <sup>dit aan</sup> ning te <sup>den Ko-</sup> berich- <sup>ning te</sup> ten.

(w) SLICHTENHORST *Gelders. Geschied.* VII. B. op 't jaar 1363. MIERIS *Charterb.* III. D. p. 142.

(x) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 160.

(y) 't Zelfde Boek , p. 170.

**Ao.** ning te handelen (z) ; doch , welke Koning  
**1364.** echter niet voor den jaare 1372. op den 15.  
 van Wiedemaand afstond van alle eischen ,  
 Die ver- welken hy , wegens zyne overledene gemaa-  
 volgens linne , op de landen , of eenig deel derzel-  
 van allen ven , meende te hebben , omdat hy oordeel-  
 eisch op de lan- de het bondgenoodschap van Hertog *Albrecht*  
 den af- tegen *Vrankryk* nodig te hebben , waar uit  
 staat. echter geen blyk is , eenig voordeel by hem  
 getrokken te zyn (v).

**Keizer** In dit jaar 1364 werd de Bischoep van *U-*  
*Karel de* *trecht* , *Jan van Arkel* , na het overlyden  
*IV.* geeft van *Engelbert van der Mark* , door den Paus , by  
 den Bis- wien hy zich toen te *Avignon* ophield , tot Bis-  
 chop- schop van *Luik* , en *Jan van Verneburg* in zyne  
 pen van schop van *Luik* , en *Jan van Verneburg* in zyne  
*Utrecht* plaats op den Bischofpyken stoel te *Utrecht* ,  
 magt , verheven (b). Voor de verheffing van den  
 geld te laatsten , gaf Keizer *Karel de IV.* aan *Jan van*  
 munten zonder *Arkel* , Bischoep van *Luik* en *Utrecht* , als Bis-  
 toefstem- schop van *Utrecht* , en aan alle zyne opvolgers ,  
 ming der het recht , om , buiten toestemminge der Prela-  
 kerken ; ten en hunner Vassallen , goud en zilver geld te  
 en stelt munten van gelyke waarde , als de munt van  
*Jan van* het Keizerryk , en om alle vreemde geldspecien  
*Verne-* binnen het Sticht op hare rechte waarde te  
*burg* aan stellen , en te doen gaan : op straffe van vyf-  
 tot Bis- tig mark fyn gouds voor elk , die dit wilde  
 schop verhinderen , te verbeuren , de helft aan de Kei-  
 van *U-* zerlyke schatkist , en de wederhelft aan den  
*trecht.* Bischoep en zyne kerk van *Utrecht* (c). By  
 ge-

(z) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 182, 187 en 209.

(a) 't Zelfde Boek , p. 273.

(b) GOUDHOEV. *Cbron. van Holl.* bl. 400.

(c) MIERIS *Chart.* III. D. p. 163.

gelegenheid van het ledig staan van den Biscoplyken stoel, hebben de Prelaten der vyf Capittels, de Burgemeesters, Schepens, en de geheele Raad met volmagt der gilden te *Utrecht*, by ondervinding wetende, hoe willekeurig de Biscoppen in hunne regeering, en in het oefenen van het recht te werk gingen, besloten, dat de eed, welken de Biscoppen gewoon zyn op hun eerste inkomen te *Utrecht* te doen, van zamen de regering betreffende, gehouden zal worden op elk punt van dezelve in het byzonder gedaan te zyn; en dat niemand der Ridderen en Knapen voor den Biscop recht zullen wyzen, of hem helpen, indien hy weigert recht te doen, en, driemaal door het Capittel vermaand zynde, by die weigering volhardt, op straffe van zelf geen recht te krygen, of geholpen te worden; en verder, dat de Biscop geen mensch zal mogen ter dood brengen, of gevangen doen nemen van zynent wege, die niet voor zynen behoorlyken rechter verwonnen is; en ook geene goederen, waereldlyke of geestlyke, van het Sticht mogen verpanden. Voor welke punten de Stad en de vyf Capittels malkanderen over en weder beloofden vry te houden, en te beschermen, indien 'er eenig nadeel uit geboren werde (d).

Op den 21 van Hooimaand dezes jaars gaf Hertog *Albrecht* vryheid, om, tuschen *Amsterdam* en *Sparendam* in den dyk van het *geest* vryheid, *T*, om slui-

(d) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 161.

Ao. 1364. T, zoo vele sluizen te maken, als de Heem-  
 raad van *Rhymland*, die het opzigt over de-  
 zelve zouden houden; noodig zoude oor-  
 delen ter uitwatering: onder voorwaarde,  
 van de Heeren *Simon van Haarlem* en *Wouter*  
*van Heemskerk* schadeloos te houden, om dat de-  
 ze uitwatering door hunne Ambachten zoude  
 gaan, en dat die sluizen nimmer bevaren,  
 of bevischt zouden worden; deze laatste  
 voorwaarde was waarschyntlyk, om die van  
*Haarlem* in den tol, en die van *Sparendam* in  
 den doorvaart niet te benadeelen, en den visch  
 niet te zeer te verminderen, dewyl door het  
 lekken der sluizen de vischery daar zeer voor-  
 deelig moest zyn, gelyk nog hedendaags,  
 dewyl dezelve verhuurd wordt, de ondervin-  
 ding leert (e). Eene vryheid, waar voor de  
 Hertog, by wien alles voor geld konde ver-  
 kregen worden, van de landzaten een ge-  
 schenk van vyftien honderd schilden kreeg (f).

Oploop  
 te Delft.

Op den 25 derzelfde maand was 'er weder  
 een oploop te *Delft*, waarin (volgens de  
*Goudsche Chronyk* (g)) zesendertig menschen  
 (terwyl in den zoenbrief op den 3 van Slacht-  
 maand daar aan volgende, door den Hertog *Al-*  
*brecht* gegeven (h), alleen drie doodgeslage-  
 nen genoemd worden) omkwamen, en waarin  
 eenigen der voornaamste Edelen, en onder  
 die Heer *Philip van Polanen*, deel hadden;  
 doch deze twist werd welhaast door den Her-  
 tog beflist en bygelegd.

Het

(e) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 165.

(f) 't Zelfde Boek, p. 166.

(g) *Goudsche Chron.* bl. 111.

(h) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 171.



Het volgende jaar was inzonderheid voor **Ho.**  
Hertog *Albrecht* aangenaam, nadien zyne **1365.**  
gemalinne *Margariete van Brieg* hem eenen  
zoon ter waereld bragt, die, als zyn eerst-Geboor-  
gebooren, naar deszelfs overgrootvader, en te van  
vaderlyken oom, den naam van *Willem* ont- **Willem**  
sing, en naderhand zyns vaders opvolger **den VI.**  
was in het Graaflyk bewind dezer landen. **1366.**

Op den 7 van Sprokkelmaand in den jaare **1366.**  
**1366** richtte Hertog *Albrecht*, in de Parochie- In de Pa-  
kerk te *Dordrecht*, eene vergadering van Ka rochie-  
noniken op, onder de bewilliging van *Jan* kerk te  
*van Verneburg*, Bischoep van *Utrecht*, die in **Dor-**  
den volgenden jaare deze stichting goedkeur-eene  
de en bevestigde. vergade-

Op den 31 van Lentemaand deed *Otto*, ring van  
de jongste broeder van Hertog *Albrecht*, voor Kanoni-  
negentien duizend mottoenen van *Brabant* sticht.  
ten zynen behoefte, afstand van alle recht en  
eisch op de Graafschappen *Henegouwen*, *Hol-* **Otto staat**  
*land*, *Zeeland* en *Friesland* niet alleen, maar af van  
ook van alle recht op het land van *Voorne* en zyn recht  
het Burggraafschap van *Zeeland*, het welke, na op de  
den dood van *Machteld* Vrouwe van *Voorne*, Graaf-  
op hem vervallen moest, ten behoefte van schappen  
den Hertog, en *Margariete* zyne gemalinne, *Voorne*, en het  
en haare kinderen, zo nogthans dat deze af- ten be-  
stand van geener waarde zoude zyn, indien hoeve  
*Albrecht* en zyne gemalinne voor hem stier- van Her-  
ven, zonder kinderen na te laten (i); wel- togt *Al-*  
ke afstand door Keizer *Karel den IV.*, in het *brecht.*  
volgende jaar, bevestigd werd (k). Het is  
zeer

(i) *MIRIS Charterb. III. D. p. 185. en 214.*

(k) Het zelfde Boek, 210.

**Ao. 1366.** zeer aanmerkelyk, dat in dezen afstand, en deszelfs bevestiging, geen enkel woord van Hertog *Willem* gerept wordt, waarom men ook deze afstand, (tot welkers bevestiging de Keizer, de Koning van *Frankryk*, de Bisschoppen van *Luik* en *Utrecht*, en anders alle Heeren daer men heerlykbeden, graefelykbeden en goeden voorsiet ofhoudt, en voort alle Baanrotfen, Ridderen, Knaapen, Steden en Gemeinten der zelve landen genodigd en vermaand worden,) als den eersten stap kan aanmerken, welken Hertog *Albrecht* openlyk gedaan heeft, om deze landen, nog by het leven van zynen broeder *Willem*, in vollen eigendom als Graaf en Heer te bezitten.

**Verbond tusfchen Hertog Albrecht en dien van Brabant.** In dit zelfde jaar sloot *Albrecht* met *Wenceslaus*, den Hertog van *Brabant*, tot veiligheid der wederzydsche landen en onderzaten, een verbond van vrede en bescherming, gedurende hun leven, waar by de Hertog van *Brabant* wel uitdrukkelijk bedong, dat hy niet fculdig fal fyn fch yet te onderwinden des oorlogs, dat nu is twuffchen den Hertog *Albrecht* aan die eene fide en den Grave van *Vlaenderen* en dien van *Adigben* aan die andere fide, noch tiegbens bim yet te doen, also lange alfe dat oorloghe duurt (1). Want Hertog *Albrecht* had zich in geen en geringen onlust gewikkeld met den doet den *Vlaming*, wegens het onthalfen van den Heere van *Engbuien*, die hem, eenige jaaren te voren, in het beleg van *Delft* met 468 paarden had ten dienste geftaan, gedurende vyftien da-

(1) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 188.

dagen (m); doch nu in *Henegouwen* of een te groot gezag verkregen, of zich by den Ruwaard, wegens den eenen of anderen kwaden toeleg, verdacht gemaakt, of hem, op eenige andere wyze, het welke onzeker is, beleedigd had: ten minsten dit is zeker, dat de Hertog hem met geweld uit zyn slot te *Engbuien* deed halen en te *Quesnoy* in *Henegouwen* het hoofd voor de voeten leggen; heten gewelk by zyne broeders, in maagschap verbonden met den Hertog van *Brabant* en Graaf van *Vlaanderen*, zo hoog werd opgenomen, dat zy de wapenen opvatteden tegen den Hertog, zyn leger versloegen, en hem in *Bergen* trachten te belegeren; doch deze lieden hebben eindelyk, door tusschenkomst van den Hertog van *Brabant*, en uit ontzag voor den Koning van *Frankryk*, zich met hem verzoend, onder voorwaarde, dat Hertog *Albrecht* den oudsten zoon van den onthalsden in zyne vaderlyke goederen zoude stellen, en hem van alle personele diensten ontslaan (n); en daarenboven eene kapelry, voor de rust der ziele van den onthalsden, stichten; gelyk hy ook ten dien einde in het volgende jaar eene vergadering van twaalf kanoniken en eenen deken in 's *Hage* gesticht en bevestigd heeft (o).

Nu verhiel *Jan van Verneburg*, Bischof van *Utrecht*, de *St. Pancraskerk* te *Leyden*.

(m) *MIERIS Charterb. III. D. p. 104.*

(n) Het zelfde Boek, III. D. p. 190, 191. *DE RIEMER Beschryv. van 's Hage I. D. p. 187.*

(o) *MIERIS Charterb. III. D. p. 218, 219.*

**Ao. 1366.** *den, welke een aanhangfel was van de Parochiekerk te Leyderdorp, tot het Bisdóm van Utrecht beboorende, tot eene Collegiale kerk, onder den naam van St. Pancras, op Hogeland, en stelde vast, dat in dit kapittel zoude voorzitten een Proost, die kanonik moest zyn der Utrechtsche kerk, en Kapellaan der Biscoppen van Utrecht in der tyd, en ook door hen aangesteld worden; zo nogthans, dat die Proostdy geene waardigheid, maar eene bediening, zoude zyn, wordende te gelyk het getal en onderhoud der Kanoniken door hem bepaald (p).*

**Hertog Albrecht** *geeft Heusden en andere Heerlykheiden aan zyne gemalinne in lyftocht: het welk is, dattet Godt beteren moet, dattet ongesien is enich oir te komen van synen lyve, en dat onse lieve Heer Hertoge Aelbert den rechte oir waere nae syns broeders doot, en dat sonderlinge noot ende oerbaer des lants, dat onse lieve Heer Hertoge Aelbert, ende onse lieve Vrouw by den lande te starcker blyven, 't welcke onser liever Vrouwen te grootten onstade coomen mochte, sy en waer be- waert*

(p) *MIRIS Charterb. III. D. p. 196, 197. en Beschryv. van Leyden, I, D. Hoofdst. V. p. 63.*

paert ende voorsien van goeden luyden, ende Ste- Ad.  
den van den landen: waar toe dan ook sommi- 1367.  
ge Edelen hunne heerlykheden aan den Heer-  
tog overgaven en verkochten, en dus van lang-  
zamerhand het juk hielpen maken en de  
kluisters smeden, welken naderhand de land-  
zaten zo hard gedrukt en gekneld heb-  
ben (q).

In het volgende jaar regelde Hertog Al- Regel  
brecht zyne munten in Holland en Zeeland, de munt  
ten aanzien der werkluiden en hunne huu- en geeft  
ren, en gaf hun vryheid van settingen, en den mun-  
beden, en van tollen, uitgezonderd van waa- teren  
ren, daar zy koophandel mede dreven: en Voor-  
dat zy van niemand, dan van den Provoest en rechten.  
Ghesworen der vorescreven munte zullen weesen ghe-  
corrigeert om misdaeden, uitgesetst vrouwen-cracht,  
doetslach, moert of diefte, waar over zy voor  
den Baljuw van Zuidholland moesten te rechte  
staan (r).

Gelyk de koophandel in deze landen merke- 1368.  
lyk toenam, en de vreemde vorsten daar by Albert;  
mede hun voordeel vonden, zo begunstigten Koning;  
zy ook, ten nutte hunner onderdanen, by name van Zwe-  
de Hollanders, Zeeuwen en Vriezen. Dus gaf Albert, den, geeft  
de Koning van Zweeden, in dit jaar 1368 aan van de  
die van Amsterdam, Enkhuizen, Wieringen, gep Holland-  
Briel en Voorne, aan die van Staveren en Hin- sche Han-  
lopen (s) vryheid van het strandrecht in Denc- zesteden  
marken en Schoonen, in gevalle van schipbreuk, eenige  
Voor-  
rechten:  
en

(q) MIBRIS Charterb. III. D. p. 199, 200.

(r) 't Zelfde Boek p. 207 en 208.

(s) 't Zelfde Boek p. 227, 229, 231.

1368.

en dat de kooplui den dier Steden , in die beide landen , te recht zouden staan alleen voor hunne eigene *Voogden*, zynde waarschy nlyk de tegenwoordige *Consuls* der handeldryvende volken, naar het *Lubekker* of *Camper*-recht, het welk te vooren reeds plaats had: immers op den 6 van Hooimaand 1355 beval Hertog *Willem* zynen deurwaarder (1), door die van *Zierikzee* tot Voogd op *Schoonen* aangesteld, *die voechdye van alle onsen poerteren en van allen onsen luden van Holland, van Zeeland ende van Vriesland, die tot Sconen op ten lande, jos in den watere comen fullen, te beleydene en te bewaerne tot onser eeren, ende oirbaer allen onse goede luden*; en dat hunne erfgenamen de nagelatene goederen zich mogten eigenen, en meer andere Voorrechten, om dat zy en de andere Hanzesteden met hem den oorlog voerden tegen *Denemarken*, het welke hy hoopte te veroveren; dat hem nogthans niet gelukte.

Het bestand met Oostergo en Westergo verlengd.

In dit zelfde jaar verlengden de *Friesen* van Oostergo en Westergo het bestand met Hertog *Albrecht*, en beloofden hem, op den 20 van Lentemaand in het volgende jaar te *Haarlem* te zullen komen, om over den vrede te handelen (u), welke vrede echter toen niet getroffen is, dewyl het bestand met hun in den ja-

(1) Ms. getrokken uit het *Perkament Register E. L. 25. Noorthollant 1350—1355. Cas C. p. 71.*; en berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN, en nog het Ms. naar den *Perkamenten Brief* van de Stad *Zierikzee*, mede onder den zelfden Heere Griffier van ALPHEN berustende.

(u) *MIERIS Charterb. III. D. p. 237.*

jaare 1371 tot den 25 van Hooimaand nader verlangd wierd (v).

Ho.  
1368.

Nu woedde hier en in meêr andere gewes-  
ten van *Europa* eene besmettelyke pestziek- De pest  
te, welke alomme een groot getal menschen, woedt  
en, volgens sommigen, binnen *Utrecht* al- sterk te  
leen, wel elf duizend menschen uit het le- *Utrecht*.  
ven wegrukte (w). Doch, dit was het eenige Eenige  
ongeluk niet, 't welk het *Sticht* dit jaat trof: *Overys-*  
want de onlusten, tusfchen den Bisfchop *felfche E-*  
*van Verneburg* en sommige *Edel-* dele ne-  
len, duurden steeds, en liepen op geweldena- men den  
ryen uit, in zo verre, dat *Jan en Simon Swol-* Bisfchop  
*man*, *Engelbert Sall*, *Oitho Kenemadé*, *Hen-* gevan-  
*drik Schume van Hundenburg*, *Herman Twickel*, gen, die  
en andere ballingen, hem te *Goor*, by nacht, voor  
overrompelden, en, na het afmaken van vier 16000  
zyner huisgenooten, met dertien anderen, ge- schilden  
vangen namen en hielden, tot dat zyne vrien- geloft  
den eene fomme van 16000 oude schilden tot wordt,  
losgeld voor hem betaald hadden, om wel- Waar  
ken te vinden, hy alle sloten, vestingen en in- voor hy  
komsten van het *Nedersticht*, gelyk ook *Vol-* de in-  
*lenhove*, verpande (x). Ook was hy gehood- komsten  
zaakt, om zyne en zyns voorzaats fchulden van het  
te betalen, waar voor hy het Marschalksamt, *Neder-*  
en het huis te *Vredeland*, met de ambachten, *ficht ver-*  
daar onder behoorende, aan de Stad *Utrecht* pandt, ge-  
verzette voor 1736 mart, vier loot en zeven- lyk ook  
Maar- het  
tien schalks-  
amt, en  
het sloe  
*Vrede-*  
land met  
zyne am-  
bachten;

(v) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 258.

(w) GOUDHOEVEN *Chron.* bl. 401.

(x) SLICHTENHORST *Gelderfche Gefchiedeniffen*  
op 't jaar 1368. DUMBAR *Analekta* Tom. II. p. 134.  
305 en 306.

**Ad.** tien penningen zwarte (toernoisen) (y), waar  
**1368.** door het Sticht by uitnemendheid verarmde.

**Te Alk-** In vorige jaaren was 'er dikwils te *Alkmaar*  
**maar mag** groote onlust geweest over het aanstellen  
**niemand** van vreemdelingen in de regeering aldaar,  
**In de re-** waar tegen de Hertog *Albrecht* nu voorzag  
**geering** door een handvest, waar by hy belooft, dat  
**komen.** hy en zyne nakomelingen, noch de *Baljuw*, of  
**ten zy hy** yemands welken hy dat bevelen mochte, niemandt  
**drie jaa-** setten en sal binnen de voirschreeven stede van  
**ren poor-** *Alckmaer* aen den gerechte, by sal voir die tydt  
**ter ge-** geweest hebben, poertier, woenachtig binnen *Alck-*  
**weest zy,** maer, drie jair lang (z).  
**en daar**  
**gewoond**  
**hebbe.**

**Vryge-** Hoe zeer de konsten en wetenschappen in  
**leide** dezen tyd hier te lande boven anderen toe-  
**door den** genomen waren, blykt uit zeker vrygeleide,  
**Koning** het welk de Koning van *Engeland*, *Eduard*, aan  
**van En-** drie konstenaren van *Delft* schonk, om in  
**land aan** *Engeland* het maken van uurwerken te ko-  
**drie Del-** men oeffenen; in welke konst de *Engelschen*  
**venaren** tegenwoordig zo verre gevorderd zyn, dat  
**geschon-** hunne uurwerken doorgaands onder de besten  
**ken, om** mede geteld worden (a).  
**in Enge-**

**land uur-** Op den 24 van Bloeimaand 1370 werd de  
**werken** vrede geslooten tusschen de Hanzesteden,  
**te komen** (waar onder *Kampen*, *Deventer*, *Utrecht*,  
**maken.** *Zwol*, *Hasselt*, *Groningen*, *Zierikzee*, den  
**Ad.** *Briel*, *Middelburg*, *Arnhem*, *Harderwyk*,  
**1370.** *Zutphen*, *Elburg*, *Staveren*, *Amsterdam* en  
**De Vre-** *Dordrecht* waren) en *Waldemar* den III. Koning  
**de ge-** van *Denemarken*, by dewelke hy aan haar die  
**slooten** zelf-  
**tusschen**  
**de Han-**

(y) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 239.

(z) Het zelfde Boek, p. 222.

(a) Het zelfde Boek, p. 224.



zelfde vryheden geeft, welken de Koning van *Zweeden*, twee jaaren te vooren, aan de Hanzesteden in *Nederland* vergund had (b). Ao. 1370.

In het volgende jaar waren 'er weder onlusten tusfchen Hertog *Albrecht*, en *Jan van Verneburg*, Bisfchop van *Utrecht*, over het niet betalen van 3700 pond toernoifen, door den Bisfchop aan den Hertog, die dezelyen geleend had op het flot *Vredeland*, over het Gerecht van *Tsfelftein*, en meer andere zaken, welken tot dadelykheden uitberfsten (c), Ao. 1371.

doch door *Eduard*, Hertog van *Gelder*, als gekozen fcheidfman, eerlang bygelegd werden (d); tegen wiens uitspraak, omtrent het Gerecht van *Tsfelftein*, echter in het volgende jaar tegenspraak kwam: dat het, naamlyk, niet aan den Hertog *Albrecht* was afgeftaan (e). Kort na deze uitspraak overleedt de Bisfchop *Jan van Verneburg*, en *Arnold van Hoorn* werd, in zyne plaatfe, op den Bisfchoplyken zetel geplaatst, die op den 23 van Herfstmaand, by zyne intrede, te *Utrecht*, beloofde, alle de Voorrechten der Stad *Utrecht* te zullen van waarde houden (f). Ao. 1371.

Hertog *Albrecht*, wien het reeds lang verdrotten had, uit naam van zynen broeder *Willem* de Graafffchappen te beftieren, wegens den tegenftand, welken de Edelen en Steden hem dikwils deden, om dat zy zyne Ao. 1371.

(b) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 250. 251 en 252.

(c) Het zelfde Boek p. 258.

(d) Het zelfde Boek p. 259.

(e) Het zelfde Boek p. 268, 269.

(f) Het zelfde Boek p. 261.

Ao. ne willekeurige handelingen niet wilden dul-  
 1371. den, leverde dit jaar een verzoekschrift, aan

Hert. *Albrecht*  
 verzoekt  
 van den  
 Keizer,  
 om tot  
 onmid-  
 delyken  
 Graaf en  
 Heer  
 aange-  
 steld te  
 worden.

Het welk  
 hem toe-  
 gestaan  
 wordt.

Keizer *Karel den IV.*, in, waarin hy de der-  
 tienjarige krankzinnigheid van dezen zynen  
 broeder en de hopeloosheid van zyne her-  
 stelling niet alleen ten breedsten uitmat, maar  
 ook klaagde, dat hy, wegens de wederspan-  
 nigheid der Leenmannen, en onderzaten,  
 waar door, naar zyn voorgeven, de rech-  
 ten en vryheden dezer landen verkort werden,  
 dezelyen als Ruwaard niet behoorlyk konde  
 bestieren: en verzocht, dat den Keizer hem  
 tot onmiddelyken Graaf en Heer der landen  
 wilde aanstellen, waar door hy de opperheer-  
 schappy des Keizers over deze landen, en zyn  
 recht, om dezelyen, by gebrek van manlyk  
 oir van den Leenman, aan eenen anderen ten  
 leen uit te geven, erkende. De Keizer stond  
 hem dit verzoek gereedelyk toe, zo, om  
 dat *Albrecht* reeds te voren tot opvolger van  
 zynen broeder *Willem*, by gebrek van kinde-  
 ren, verklaard was, als, om dat hy zyne  
 vriendschap en hulpe noodig had, en stelde  
 hem aan, in de plaats van zynen krankzinnigen  
 en kinderlozen broeder, tot Graaf van *Hene-*  
*gouwen*, *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, met toe-  
 stemming van de Vorsten, Graaven, Baron-  
 nen en Staten des Keizerryks (g). Hertog  
*Albrecht* heeft echter den titul van Graaf,  
 voor zo verre men weet, niet gebruikt voor  
 den jaare 1377 in een handvest wegens het  
 schouwen der dyken op den 18 van Slacht-  
 maand

(g) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 262.

maand aan die van *Zuidholland* gegeven (b), Ao. 1371.  
 en heeft, in het vervolg, den titel van Graaf  
 en Ruwaard onverschillig gebruikt (i), tot den  
 jaare 1389, waarna ons in zyne brieven al-  
 leen de titel van Graaf van *Henegouwen*, enz.  
 voorkomt: waarſchynlyk zo laat, om dat  
 zyne aanſtelling, by het leven van zynen  
 broeder, den Edelen en Steden tegen de  
 borst zal zyn geweest.

In dit zelfde jaar werd ook Hertog *Eduard* Dood van Eduard van Gelder.  
 van *Gelder*, kort na het voltrekken van zyn  
 huwelyk met *Katharina*, dochter van Hertog  
*Albrecht*, en na het overwinnen der *Braban-*  
*deren*, die in *Gulikkertland* gevallen waren, door  
 een' zynen bedienden, jonkheer *Herman Beer* Hertog Reinoud,  
 van *Heze*, verraderlyk omgebracht (k). Zyn in het gebied her-  
 broeder *Reinoud* werd toen wel uit de gevan- steld.  
 genis verlost, en op den Hertoglyken stoel sterft binnen twee  
 geplaatst, doch, sedert zyne opsluiting, bo- maan-  
 ven maate zwaarlyvig geworden, ende open den.  
 lucht ongewoon zynde, moest hy denzelven  
 ook twee maanden daarna door den dood ont-  
 ruimen.

Beiden die broeders dus zonder erfgenamen Ao. 1372.  
 overleden, en den ſtam der Hertogen uit den  
 huize van *Naffau* met hun geëindigd zynde, Twee-  
 ontvlamde hier door welhaast het van ouds dragt in  
 ſmeulende twistvuur tusſchen de *Bronkbarſten* Gelder-  
 en *Heekerens*: willende de eerſten het bewind land o-  
ver de  
op opvol-  
ging,

(b) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 335.

(i) 't Zelfde Boek, p. 336. 338. 342. 343. 363.

530.

(k) *SLICHTENHORST Geld. Geſchied.* op het jaar  
 1371. J. à *LEIDIS Libr.* XXXI. Cap. 21.

Ao. opdragen aan *Willem van Gulik*, onder de  
 1372. voogdy van zynen vader, die met eene jon-  
 gere halve zuster der overledene Hertogen  
 gehuwd was: de anderen aan *Machteld*, eene  
 oudere zuster van gemelde Vorsten, welke  
 met *Jan van Blois*, Heer van *Schoonhoven* en  
*Gouda* en zoön van *Jan van Beaumont* getrouwd  
 was, en nevens hem door veelen aangehangen  
 werd. Hier uit is de reden te zien, waarom  
 men in verscheidene brieven van dezen tyd  
 door *Jan van Chatillon*, Graaf van *Blois*,  
 Heer van *Gouda* en *Schoonhoven*, dezen titel  
 gebezigd vindt: Jan van Bloys, by der genade  
 Gods Hartogh van Gelre en Grave van *Sutphen*,  
 ende Mechteld, Hartoginne van Gelre en van  
*Sutphen* (1). Doch de eerste party, gesterkt  
 door Hertog *Albrecht*, die zyne dochter, on-  
 gerepte weduwe van den vermoorden Hertog  
*Eduard*, aan *Willem van Gulik* ten huwelyk  
 gaf, dreef welhaast boven, en hy werd in de  
 wezenlyke bezitting bevestigd (m), dewyl  
 Keizer *Karel de IV.*, op wiens aandryven dit  
 huwelyk gesloten werd, hem met het Her-  
 togdom *Gelre* en Graaffschap *Zutphen*, welken  
 hy oordeelde, aan hem, als opperheer, ver-  
 vallen te zyn, by gebrek van manlyk oir der  
 twee laatste Hertogen, beleende, op belofte  
 van den Hertog van *Kleef* genoeg te zullen  
 geven. op dat dees van alle recht, het welke  
 hy

Die aan  
*Willem*  
*van Gulik*  
 verze-  
 kerd  
 wordt,  
 door de  
 beleen-  
 ning van  
 Keizer  
*Karel den*  
*IV.*

(1) MIERIS *Charterboek*, III. D. p. 266, 276 en 325.

(m) SLICHTENHORST *Geld. Geschied.* op 't jaar 1371. VIII. Boek. VOSSIUS *Annal.* ad ann. 1371, 1372, Libr. XL p. 434 en volg.

hy op *Galderland* mogte hebben, afstonde; en Ao. 1374.  
 pog onder deze voorwaarde, dat de Hertog van *Gulik* den Hertog van *Braband* en *Limburg*, 's Keizers broeder, zonder eenig rant-  
 zoen, uit de gevangenis ontslaan zoude (n).

Op den 25 van Bloemaand des jaars 1372 De Kei-zer, Ka-  
rel, staat  
eenige  
goede-  
ren af  
aan Al-  
brecht,  
onder  
zekere  
voor-  
waarden.  
 stond Keizer *Karel de IV.* af van zyn recht op  
 het kasteel *Emries*, de hoeve van *Pons*, de  
 goederen van *Sart*, *Deurle* en *Remes*, ten be-  
 hoeve van Hertog *Albrecht*, onder voorwaar-  
 de, dat hy hem en zynen zoon, den Koning  
 van *Bohemen*, na den dood van *Wenceslaus*, onder  
 den Hertog van *Luxemburg*, zonder kinderen  
 na te laten, zal stellen en verdedigen in het  
 bezit van het Hertogdom *Limburg*, en het  
 Graaffchap *Falkenburg*, en meer andere heer-  
 lyke goederen (o).

Niet lange hier na werd de vrede tusfchen Ao. 1374.  
 Hertog *Albrecht* en *Arnold van Hoorn*, Bifchop  
 van *Utrecht* weder gelloord; want, den Hertog  
 de beloofde penningen ftreng invorderende, Oorlog  
tus-  
fchen  
Hertog  
Albrecht  
en den  
Bifchop  
van U-  
trecht,  
Arnold  
van  
Hoorn.  
 zo verklaarden de drie Staten van het Sticht  
 hem den oorlog in den jaare 1374 (p), in den  
 welken *Sueder van Abkoude*, Heer van *Putten* en  
*Stryen*, Marschalk van het Sticht, beloofde den  
 Hertog te helpen met het huis *Vredeland*, hem  
 door den vorigen Bifchop te bewaren ge-  
 geven, onder beding, dat de Hertog hem  
 in het bezit van dat slot en van het Mar-  
 fchalks-

(n) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 267. J. à LEI-  
 DIS Libr. XXXI. Cap. 21. 22.

(q) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 271. BUTTENS  
*Troph. de Brab.* p. 457.

(p) J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 24, 25.

- Ad.** schalksamt zoude handhavenen, en buiten  
**1374.** dat geen vrede met den Bisfchop maken (q),  
 waarop hy tegen zyn woord, aan den Bis-  
 fchop gegeven, *Hollandsche bezetting* innam  
 en hem uit dat slot beoorloogde: te ver-  
 geefs belegerde de Bisfchop *Woerden*, maar  
*Muyden* en *Weesp* kreeg hy in zynemagt, met  
 meêr andere plaatzen aan de *Vecht*, welken  
 hy plunderde, of flechtte. Hertog *Albrecht*  
 veroverde het kasteel *Gildenborch*, door de  
 Gilden te *Utrecht* ter bescherminge van de  
 nieuwe sluizen by *Vreeswyk* gemaakt en aan  
*Jan van Clarenborch* te bewaren gegeven (r),  
 en gaf het in handen van *Gysbert*, Heer van  
*Vianen*. Doch, die van *Utrecht* hernamen het  
 zelve by verrassing, en Hertog *Albrecht*, met  
 zyne groote magt, (waar van eene naauwkeu-  
 rige lyst voor handen (s) is, van alle de E-  
 delen met hunne knechten, die hem ten dienste  
 stonden) geen kans ziende, om het zelve te  
 herwinnen, moest zich vergenoegen met eeni-  
 ge sloten van de Ridderen van het *Sticht* te  
 vernielen (t); waarna eindelyk de vrede op  
**Ad.** **1375.** den 21 van Lentemaand van het jaar 1375  
 getroffen werd, op deze voorwaarden, dat  
 die van *Utrecht* de sluizen, te *Vreeswyk*, vry  
 zouden hebben en houden, mits dat 'er gee-  
 ne vesting by gemaakt wierde: dat de sterkte  
**De voor- bevestiging** *Gildenborch* eershalven aan den Hertog *Albrecht*  
 voor

(q) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 289.

(r) Hetzelfde Boek p. 281. 291.

(s) Mss. onder den Heere Griffier VAN ALPHEN  
 berustende.

(t) J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 25,

voor den tyd van zes weeken in handen zoude gesteld, en, daarna, ten gronde geslecht worden. Dat de Bisschop met zeven Stolen (Geestelyken), of de Hertog met zeven Ridders, zoude zweeren, dat *Vreeswyk* hem toebehoorde; en dat de Stad *Utrecht* aan den Hertog, ter vergoeding van zyne schade, zal betalen drie duizend oude schilden, en hem, op haare eigene kosten, dienen met vyftig schutten en vyftig gewapenden, zes weeken lang, wanneer hy zelf te velde zoude zyn, mits niet tegen het *Sticht* oorlogende: dat *Vredeland* weder tot het *Sticht* zoude keeren, doch dat de Heer van *Putten* het zelve, en ook het Marschalksampt, zo lang zoude bezitten, tot dat het *Sticht* hem ten vollen voldaan zoude hebben (u). Doch op den 28 dier zelfde maand heeft Hertog *Albrecht* zyn recht, op *Vreeswyk*, aan den Bisschop afgestaan: waar op de verzoening tuschen den Bisschop en den Heer van *Putten* in Oogstmaand gevolgd is (v); gelyk Hertog *Albrecht* ook op den 24 van Wiedemaand in den jaare 1402, met toestemming van zynen zoon *Willem*, aan de Stad *Utrecht* den bedongen dienst, als hy te velde zoude zyn, heeft kwytscholden, om dat hy toen haare hulp tegen den Heer van *Arkel* nodig had (w).

In dit zelfde jaar leed op St. Victorsdag het Graaffschap *Zeeland* aanmerkelyke schade

Aa.  
1375;  
voorwaarden  
van dit  
Verdrag.  
  
Over-  
stroo-  
ming in  
*Zeeland*,  
en van

(u) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 305.

(v) Het zelfde Boek p. 307.

(w) Het zelfde Boek p. 767.

26. door het inbreken der dyken , en over-  
 1375. stromen der landen , inzonderheid in Zuid-  
 beveland , en toen liep ook de *Zuidhollandsche*  
 den Zuid- Waard groot gevaar van weder overstroomd  
 holland- te worden , waarom de Hertog zich genood-  
 schen zaakt vond , in dezen nood der landen , ter her-  
 Waard. making en bewaring der dyken , door heil-  
 zame schikkingen te voorzien (x). Ook  
 Schoonbo- had *Schoonhoven* het ongeluk , van , omtrent  
 ven en het dezen tyd , nevens het klooster daar by gele-  
 kloos- gen , ten grooten deele af te branden (y).  
 ter ver- brand. Gedurende den Stichtschen oorlog tusfchen  
 brand. Hertog *Albrecht* en den Bisfchop *Arnold van*  
 Onlus- *Hoorn* , vielen op de grenzen van *Brabant*  
 ten tus- eenige onlusten voor , over het bezit van de  
 schen dorpen *Vlymen* en *Engelen* , welken de *Hol-*  
 Holland- landers onder de heerlykheid van *Heusden* wil-  
 en Bra- den begrepen hebben , doch door die van  
 band ge- 's *Hertogenbosch* geoordeeld werden tot *Bra-*  
 reezen. *band* te behooren : Men kwam , volgens de  
 manier dier onbeschaafde tyden , terftond tot  
 daadlykheden , tot panden , roven en bran-  
 den. Het Krygsvolk van den Hertog *Wence-*  
 doch we- *slaus* deedt een' inval in *Henegouwen* : doch in  
 derom Oogtsmaand des jaars 1374 kwamen de Her-  
 bevre- togen overeen , om het gefchil aan de uit-  
 digd. spraak van vyf goede mannen te ftellen (z),  
 die dan ook op den 15 van Wynmaand daar  
 aan volgende uitspraken , dat gemelde dor-  
 pen tot de heerlykheid *Heusden* behoorden , en  
 te-

(x) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 309, 313 — 317.  
 en 320.

(y) SCRIV. *Graaven van Holl.* II. D. bl. 253.

(z) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 295.



tevens de voorwaarden regelden, op welken de Stad's *Hertogenbosch*, en verscheidene Edelen, die, naar het schynt, buiten kennis en bevel hunner Overheeren, die daadlykheden begonnen hadden, met de beide Hertogen verzoend werden (a).

Aol  
1376.

Op den 29 van Hooimaand 1376 slooten *Verdrag* *Johanna*, Hertogin van *Brabant*, en *Margariet*, gemalin van Hertog *Albrecht*, een *tusfchen* *Verdrag* met malkanderen, om het *Verdrag*, zo lange dezelve zouden leven, te onderhouden, en alle vermogens aan te wenden, om het zelve in stand te doen houden, het welke, om zyne byzonderheid, hier wel verdient opgemerkt te worden (b).

In dit jaar gaf Hertog *Albrecht* bevel aan de Hertog muntmeesters te *Dordrecht*, om *Plackemeeuwen*, waar van hy het *alloy* regelt, te munten, en zekere huizen aldaar aan de landzyde te koo- *Placks-* pen, om in dezelve den muntflag te oefenen *meeuwen* (c): en hy toonde tevens aan *Guy van Blois*, een zoon van *Jan van Beaumont*, die te *Flinating*, een Kasteel en Stad in *Henegouwen*, welken hy van hem ten leen hield, buiten zyne toestemming, en ver- geld had doen munten, zo verre zyn ongenoe- muntgen daar over, dat hy den Provoost van *Mau- beuge* naar dat kasteel zond, alle werktuigen, tot het munten behoorende, deedt wegnemen, en door *Guy* beloven, dat hy in het vervolg zulks niet weder doen zoude (d).

(a) *MIRIS Charterb. III. D. p. 298.*

(b) 't Zelfde Boek p. 326.

(c) 't Zelfde Boek p. 326, 327.

(d) 't Zelfde Boek p. 327, 328.

Ao. 1376. Hoe verre de woestheid dier tyden ging ,  
 Oorlog tusfchen den Heer van Bre- derode en den Heer van Egmond, door Hert. Albrecht bevre- digd. zo dat zelfs de Edelen, zonder den Graaf te kennen, elkander beoorlogen durfden, blykt daar uit dat de Heer van *Bröderode* met zyne vrienden, in dit zelfde jaar, den oorlog verklaard heeft aan den Heer van *Egmond* en den zynen; en zy denzelfden inderdaad ook tegen malkanderen gevoerd, en door het ge- vangen nemen der onderzaten, het roven, en vernielen van malkanders huizen en sloten groote schade gedaan hebben; doch zy werden, in het volgende jaar, door het gezag van Her- tog *Albrecht*, verzoend, die wel uitdrukke- lyk in denzoenbrief verklaart, dat *bi sulkes ontfegghens onghewoen is in finen landen en van sine ondersaten, dat bi dien boechmoet aan bim trect en se gheren te niet (e)*: en aan hun te gelyk op den 25 van Slachtmaand beveelt, dat zy op den 20 van Wintermaand in den *Haag* zullen verschynen, elk met niet meer- der, dan vyftig mannen, verzeld (f).

Oproer te Haar- lem,

Geen geringe onlust viel 'er ook, door die zelfde woestheid van geest, te *Haarlem* voor, op den 8 van Herfstmaand 1377 (g), in dewelke veelen van de voornaamste Edelen des Lands deel hadden, en waar in eenige omkwamen. De oorzaak, waar uit deze bur-

(e) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. G. 1486  
 — 1490. Cas R. p. 27. en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(f) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. G. 1486  
 — 1496. Cas R. p. 20. en onder dien zelfden Hee- re berustende.

(g) In het zelfde Mss.

burgerkryg ontstond, is zeer duister: voor  
 zoo veel men uit de oude *Chartres* kan opdel- Aa.  
1377.  
 ven, moet hy ontstaan zyn uit een ouden  
 wrok tusfchen de geflachten van *van Saenden*  
 en van *Bloemenvenne*, van welken de eer-  
 fte oorzaak mede onbekend is: te weten, in  
 den jaare 1371 had Hertog *Albrecht* met zy-  
 nen Raad van *Holland* en *Zeeland* befloten,  
 om alle die genen, die hunne gefchillen aan  
 hem wilden verblyven, alle hulp en byftand  
 te bieden tegen de genen, die zulks niet  
 doen wilden. In gevolge hier van, had *Simon* waar uit  
 van *Saenden*, met zyne magen en helpers, zyn ontstaan  
 verfcuil met *Dirk* en *Jacob van Bloemenvenne*  
 en anderen aan den Hertog verbleven, het  
 welk de anderen geweigerd hadden, en was  
 daar op in befcherming aangenomen (b), daar  
 de anderen, om hunne weigering, uit *Haar-*  
*lem* gebannen fchynen te zyn (i). Dezen met Gewel-  
 zekeren *Mafekyn*, Heer *Willems* zoon, een denary-  
*Haarlemfchen* balling, en meer hulpgenooten, en in het  
 te *Haarlem* gekomen, vielen op het huis van zelve ge-  
*Simon van Saenden*, en van anderen, met geweld pleegd.  
 aan: terwyleenigen van de burglary, die in de Ver-  
 wapenen geroepen was, zich voegden by de deeld-  
 ftads banier, doch anderen by de gewelddenaars, heid der  
 en anderen wederom het geweld onverschillig Burgery.  
 aanzagen; het welk oorzaak was, dat 'er  
 velen van de voornaamften sneuvelden, van  
 welken 'er dertien in de uitspraak van Hertog  
*Albrecht* geteld worden (k). Zy kregen het  
 huis

(b) *MIRIS Chartorb.* III. D. p. 261, 262.

(i) Het zelfde Boek p. 340.

(k) Het zelfde Boek p. 365.

Ao. huis van Simon van Saenden in, en doodden  
 1377. en wonden in het zelve velen; doch, dat  
 Simon van Saenden daar ook gedood, en uit  
 het venster geworpen zoude zyn, gelyk eeni-  
 gen verhaalen (l), kan niet waar zyn: om  
 dat Hertog Albrecht in zyne uitspraak op den  
 17 van Sprockelmaand 1380 zegt: *item. Seg-*  
*ghen wi Heren Willem van Broderoede, sine ma-*  
*ghe ende hulperen aen die een syde; ende Symon*  
*van Saenden sine maghe en die hulperen an die an-*  
*dere syde, goede vrienden (m).* Hertog Albrecht;  
 De op- roerigen worden door Hert. Al-  
 brecht ge- straft. Steden Dordrecht, Delft, Leiden, Haarlem;  
 Alkmaar, Amsterdam, Rotterdam en Schiedam;  
 (wordende de tegenwoordig zynde Steden van  
 Zeeland niet opgenoemd) zelf naar Haarlem  
 te gaan, en de zaak te berechten (n), gelyk  
 hy ook daar op den 18 van Wintermaand  
 uitspraak gedaan heeft, waarby verscheiden  
 der oproerigen met ballingschap gestraft ge-  
 worden zyn, en bevolen werdt, dat Jan Baken  
 huus beyde toern ende zael, daer die ondaet meest  
 uyt geschied is, der nedergheworpen si, ende ver-  
 nielt van boven tote beneden, in sulker vorme  
 dat die hofstede daer of voert meer nemmermeer  
 bewoent noch betinmert en sal worden (o). Het  
 liep

(l) *Goudf. Chron.* bl. 111. J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 64.

(m) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 367.

(n) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. G. 1486  
 — 1496. *Car R.* p. 20, en berustende onder den  
 Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 340, 341.

liep echter tot den 17 van Sprokkelmaand van den jaare 1380 aan, eer de Hertog de ver-  
slagenen verzoende, en meêr anderen met ballingschap strafte (p), en ook den burge-  
ren, die geweigerd hadden om onder of met de banier op te trekken, vergiffenis verleende; doch de geenene, die aan het oproer deel hadden gehad, daar van uitsloot (q).

Zeeland leedt nu weder groote schade door eenen fellen storm, 's woensdags na St. Maarten, die oorzaak was, dat niet alleen het groote dorp *de Piete*, en veel lands en huizen, omtrent *Westkappele*, geheel overstroomd werden; en de haven van die stad met zand gestopt werd; maar dat ook by *Bieruliet* een gat in den dyk brak, waardoor zeventien dorpen verdronken (r).

*Willem*, Hertog van *Gulik en Gelder*, Graaf van *Zutphen*, nu den ouderdom van veertien jaaren bereikt hebbende, zoo gaf Hertog *Albrecht* hem zyne dochter *Katharina*, de weduwe, of liever, de bruid, van Hertog *Edward*, volgens het gemaakte verdrag, ten huwelyk, en de Keizer gaf, of liever bevestigde, hem in het leen van *Gelder en Zutphen* (s).  
Schoon de meeste Steden van dit Hertogdom *Willem* voor hunnen Heer erkend hadden, zo bleven echter sommige Steden, en Edelen, *Jan*, Graaf van *Blois*, en zyne gemalinne *Machteld* aanhangen, welken door den Bis-  
schop

(p) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 365, 366, 367.

(q) *Handv.* by SCHREVEL. *Haarl.* bl. 238.

(r) *Chron.* by VAN DER SCHELLING op dit jaar.

(s) *SLICHTENH. Geld. geschied.* op het jaar 1377.

**No. 1378.** schop van *Utrecht* ondersteund werden. Die maakte eene groote tweespaltin sommige Steden : te *Thiel* was dezelve zo hevig , dat de burgers op Paaschdag met malkanderen handgemeen werden , zo dat 'er zeer veele gemeenen

Opstand  
en ge-  
vecht te  
*Thiel*.

en een groot getal Edelen sneuvelden, waarom die dag nog lange daarna *de kwaade Paaschdag* genoemd werd. Ook waren verscheidene Edelen met *Adolf van Kleef*, ten behoeve van *Jan van Blois*, in het Ryk van *Nymegen* gevallen, en hadden veele geweldenaryen bedreven, waar van Hertog *Willem* op zyne beurt wraak nam, die zich mede, in het volgende jaar, meester van *Thiel* maakte, waar door die Stad in rust kwam. Door zyn vriendelyk gedrag omtrent de *Hekerens* en *Bronkhorsten*, welken hy op eene evengelyke wyze behandelde, vermindeerde het getal zyner tegenstreveren, en, wyl *Jan van Blois* en zyn aanhang zich dus uitgeput hadden, dat zy niets meer konden onder-

*Arnold v.*  
*Hoorn*  
wordt  
Bisfchop  
te *Luik*,  
en *Fl. van*  
*Wevelik-*  
*hoven* te  
*Utrecht*.

nemen, zag hy zich in de geruste bezitting van *Gelder* en *Zutphen* bevestigd : waar toe niet weinig hielp dat de Bisfchop van *Utrecht*, *Arnold van Hoorn*, door de medewerking van Hertog *Albrecht*, tot het Bisdom van *Luik* bevorderd; en hy, in het *Utrechtsche* Bisdom, door *Floris van Wevelikhoven* (†) opgevolgd werd.

Hertog  
*Albrecht*  
sticht in  
*St. Lie-*  
*venkerk* te  
*Zirikzee*  
een Ver-  
gadering

In dit jaar stichte Hertog *Albrecht*, in de Parochiekerk te *Zirikzee*, *St. Lieven* toegewyd, met toeftemming van den Bisfchop en het Kap-

pit.

(†) SLICHTENHORST *Geld. Gefchied.* op het jaar 1378. JOANN. à LEIDIS, Libr. XXXI. C. 31. JOAN. DE BEKA by MATTHÆUS *Analect.* tom. III p. 278. *Chron. de i va-* jecto *Sejus Episcopatu*, by denzelfden, tom. V. p. 284.

pittel te *Utrecht*, eene Vergadering van vier- Ao:  
1378.  
entwintig Kanoniken, en regelde hunne in-  
komsten (u).

In het volgende jaar op den 25 van Len- van 24.  
Kanonik-  
ken.  
remaand vernietigde de Roomsche-Koning  
*Wenceslaus* alle tollē op den Rhyn, van des-  
zelfs oorsprong af tot zynen uitloop in zee Ao.  
1379.  
toe, en wederriep alle voorrechten aan kerk-  
lyke en wereldlyke Vorsten en anderen, hoe  
genaamd, gegeven, om tollē te mogen vor-  
deren (v). gelyk de Keizers, als Overheeren  
der landen, ten opzigte van den Rhyn tot  
zyne uitwatering in zee, meermaalen schik-  
kingen deswegens gemaakt hebben (w). De  
Rooms-  
Koning  
*Wence-  
laus* ver-  
nietigt  
alle tol-  
lē lang-  
den  
Rhyn.

Hertog *Albrecht*, de Graaffschappen *Holland*  
en *Zeeland* nu in eene tamelyke rust, voor  
zo verre de gesteldheid der Grooten hem toe-  
liet, bestierende, werd ten dezen tyde in den  
inlandschen oorlog, welken *Lodewyk van Ma-  
le*, Graaf van *Vlaanderen*, tegen de Stad  
*Gent*, en hare aanhangeren voerde, inge-  
wikkeld. Die Stad had zich gekant tegen zy-  
ne onmatige aspersingen van schattingen, ter  
voldoening van zyn wellustig leven, en door  
aanhitzing van eenen *Jan Heinsius*, een wel-  
sprekend man, de wapenen tegen hem op-  
gevat, het welk van dat gevolg was, dat som-  
mige andere Steden haare party kozen, waar-  
door zy eerlang in staat raakten, om *Brugge*  
en *Damme* met geweld te veroveren. Her-  
tog *Albrecht* ondersteunde den *Vlaamschen*  
Graaf in deze onlusten, en verboodt aan de  
*Hol-*

(u) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 343.

(v) Het zelfde Boek bl. 349.

(w) Het zelfde Boek I D. bl. 108.

**Ao.** *Hollanders en Zeeuwen, met de Gentenaars, gedurende dezen twist, eenigen handel te drijven, en wel inzonderheid hen van koorn en*  
**1379.** *leefstochten te voorzien, het welk van hen, en vooral van de Zeeuwen, in den wind werd*

**Gedrag van Hertog Albrecht hierin gehouden.** *geslagen, en door hen alle toevoer aan de Gentenaars gedaan, zonder dat 'er van wegen den Hertog eenige straf over werd geoefend; waar uit, gelyk ook uit den geringen onderstand, welke hy aan Lodewyk deedt, blijkt, dat hy zeer wel zien mogt, dat zyne nabuuren zich door inwendige onlusten verzwakten, waar door hy minder van hen te vreezen had.*

**De oproerige Gentenaars worden verslagen.** *Deze oorlog werd tusfchen de Gentenaars en den Graaf, met verscheidenheid van uitkomsten, gevoerd, hebbende dan de Graaf, dan die van Gent, de overhand, tot dat de Gentenaars in den jare 1382 in een veldslag by Roozenbeek, door het leger des Konings van Frankryk, die den Graaf te hulpe gekomen was, geheel verslagen werden; waar door de vervallene zaaken van dien Graaf hersteld werden; doch, hy genoot niet lange de vruchten van dezen voorspoed, want in een hevig geschil geraakt met*

**De Graaf v. Vlaanderen wordt omgebracht en opgevolgd door Philips v. Bourgondiën.** *den Hertog van Berry over het Graaffchap Boulogne, werd hy gekwetst en overleed aan die wonde, in Louwmaand des jaars 1384. Hy werd in het Graaffchap Vlaanderen opgevolgd door Philips van Bourgondiën, die zyne eenige dochter Margariet getrouwd had, onder wiens bestier de geschillen onder de Vlamingen, in het volgende jaar, bygelegd werden, kort na het veroveren der Stad Damme door Hertog Philips, welk beleg ook door Graaf*



Graaf *Willem*, oudsten zoon van Hertog *Albrecht*, toen Graaf van *Oostervant*, is byge-  
woond, die, by deze gelegenheid, door *Karel*  
*den VI.* Koning van *Frankryk* Ridder geslagen  
werd (x).

*Floris van Wevelikboven*, tot Bisfchop van *Utrecht* gekozen, en door den Paus *Urbanus* bevestigd zynde, konde tot het gerust bezit van dat Bisdom niet geraken, om dat *Arnold van Hoorn*, zyn voorzaat, het zelve, te gelyk met het *Luikfche* Bisdom, wilde bezitten, of, ten minften nog een jaar lang, de inkomsten van het *Utrechtsche* Bisdom trekken, waar in hy gestyfd werd door *Willem*, Heer van *Abkoude*, en *Gysbrecht* Heer van *Vianen*: Doch, de laatste had ten oogmerk, om *Floris* geheel van het Bisdom te ontzetten, en zynen jongften broeder *Reinoud van Vianen*, die door den Tegen-Paus *Clemens*, die zich te *Avignon* ophieldt, tot Bisfchop van *Utrecht* was aangesteld, met geweld op den Bisfchoplyken zetel te zetten, waar door *Floris* zich genoodzaakt vond, buiten het Bisdom om te zwerven; tot dat hy, op den 7 van Slachtmaand 1379, door de Heeren van *Arkel* en van *Ysfelstein* in de bezitting van het Bisdom gesteld werd (y). Maar ook hier mede waren de onlusten nog niet ten einde, naardien Hertog *Albrecht*, op bevel van den Roomsche Koning *Wenceslaus*, den Deken, het Kapittel, en alle de personen der Kerk van *Utrecht*, in zyne bescherming nam, op den 29 van Herfstmaand in het volgende jaar

(x) J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 36.

(y) Hetzelfde Boek Cap. 21.

**A6.** jaar (z), en allen, die hen beschadigen zouden, dreigde te straffen: des niet tegenstaande moeten de zaken in het Sticht zeer hol gegaan hebben, terwijl men genoodzaakt is geweest, de *Gunterlinghen*, ten getale van negentig personen, behalven de vrouwen en kinderen, uit de Stad te bannen (a).

**Gebiedt den heul te herstellen te Ouder-schie.** In dit jaar geboodt Hertog *Albrecht* den overtoom te *Ouder-schie*, in den jaare 1375, op zyn bevel, in de plaats van een heul (b), op de klagte van den Heemraad van *Delf-land* gelegd, weder weg te nemen, en den heul te herstellen, waar voor hy van *Rotterdam* ont-singvier honderd *Frankryfsche* schilden (c).

**Ao. 1381.** In het volgende jaar 1381 kreeg Hertog *Albrecht* eenige hope, van gelegenheid te zullen erlangen, om eindelyk *Friesland* te zullen overheeren, welke nochtans in rook verdween: te weten; *Occo van Broekmeer*, een *Friesch* Edelman, by de zynen verdacht geraakt zynde, dat hy hun zyn juk wilde opleggen. zo hadden de anderen zich tegen hem gesteld, en wel inzonderheid *Folcmaer van Oosterhuizen*, doch dezen had hy uit zyne goederen gejaagd, en *Oosterhuizen* ingenomen, zo dat hy, als balling, moest omzwerven. Dan, vreezende, dat geheel *Friesland* tegen hem in de wapenen mogt komen, nam hy zyne toevlugt tot Hertog *Albrecht*, en droeg hem zyne goederen op; als *Brocmerland*, *Averberland*, twee burghen in *Olderssem* met allen borch toebehooren, die burghen in *Suderhusen* in

*Lop.*

(z) *MIERIS Charterb. III. D. p. 374, 375.*

(a) Het zelfde Boek p. 303.

(b) *J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 33.*

(c) *MIERIS Charterb. III. D. p. 375, 376.*

Loppersem, in Sircweren, en in Havenghusen Ad. 1381.  
 met boren toebehoren, den toern en die kerke in Noerdenbove, onder voorwaarden, van hem te beschermen, en ontving dezelve weder van hem ten erfleen (d), waar door hy altyd gelegenheid konde maken, om de Friezen aan te tasten, en aan dezen heerszuchtigen Occo eenen helper te vinden. Dit begrepen die van Oostergo, Westergo, en de Zevenwol- De Friezen en Groningers maakten daar tegen een verbond van onderlinge bescherming, en verdediging der vryheid.  
 den zeer ras, waarom zy een verbond van onderlinge bescherming slooten, waarin ook die van Groningen traden. De voornaamste voorwaarden van dit verbond waren, dat Worden door Occo gesla-  
 men, zo wel den binnenlandschen als uitheemschen vyand met gemeene magt van wapenen uit het land zoude dryven: de Vryheid met alle kracht beschermen, en die daar aan wilden tarnen met geweld vervolgen, om zich tegen de listen en het openbaar geweld van Hertog Albrecht in zekerheid te stellen. De Friezen, onder Folcmaar de wapenen opgevat hebbende tegen Occo, werden door hem, met eenig krygsvolk van Hertog Albrecht geholpen, gellagen, zo dat hun de moed geheel ontzong: waar na Occo zyne magt tegen Embden wende, en den oorlog met verschillenden uitslag, gelyk het gemeenlyk gaat, tot in den jaare 1388 voerde, wanneer hy door Folcmaar, die Aurik, Occo door Folcmaar omgebragt.  
 zyne verblyfsplaats, by verrasping ingenomen had, werd omgebragt: waar door Hertog Albrecht voor ditmaal alle hope, om de Friezen te onder te brengen, en hunne vrye

(d) MEERIS. Charterb. III. D. p. 38a.

Ao. 1381. vrye halzen onder zyn slaafsch gebied en drukkend juk te doen buigen, wederom verloor (e).

Gefchil en daad. *Wasfenaer*, *Jan van Heemstede*, *Dirck van Wasfenaer*, *Willem van Alkemade* en hunne helpers, zulk een hevig gefchil met de burgers van *Leiden*, (men weet niet waarom) dat men niet alleen in die Stad handgemeen werd, maar, dat ook de burgers onder hunne banier uittrokken, en het huis van *Floris van Alphen* bestormden, waarin zy meenden eenigen dier Heeren te zullen vinden: doch, dit gefchil werd door Hertog *Albrecht* beflist en de daadlykheden met geldboeten, bedevaarden en ballingschap gestraft: Aanmerklyk is het, dat Hertog *Albrecht* ten opzigte van sommigen zegt: *foo is onse seggen daer af, dat fy ons daer af doen fullen, dat onfer liever gefellinne bescheidelyck dunkt*. Waar uit, gelyk uit meerdere andere stukken, blykt, dat hy aan zyne Vrouw een groot deel in 's Lands regering gaf (f); gelyk zy dan ook op den 15 van Grasmaand 1384 uitspraak over dezen twist gedaan heeft (g).

Ao. 1382. In den jaare 1382 stelde Hertog *Albrecht* de Ridderorde van *St. Anthonie* in, waartoe aanleiding gaf de besmetting van *Henegouwen*, en der aangrenzende landen, met het heilige vier, het vuur van *St. Anthonie* geheten, en

Hertog *Albrecht* stelt de Ridderorde van *St. Anthonie* in.

(e) EGGERICUS BENINGA, *Historie van Oostfriesland*, by MATTHÆUS *Annal.* tom IV. p. 155-160. SCHOTANUS *van de Friesche Historie*. p. 200. enz.

(f) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 381. 394.

(g) Het zelfde Boek, p. 397. 410. 421.

en waar tegen men geen beter hulpmiddel <sup>Ao.</sup>  
vond dan eene Kapelle, toegewyd aan dien Hei- <sup>1382.</sup>  
ligen, in eene kluize van het bosch van *Hau-*  
*ré les Mons*, te bezoeken. In deze Ridder- <sup>Wie in</sup>  
orde werd niemand, dan van den eersten a- <sup>dezelve</sup>  
del, voorzien van hunne kwartieren, en zo- <sup>toegela-</sup>  
danige leeraars of geleerden, die zich door <sup>ten.</sup>  
hunne geleerdheid edel gemaakt hadden, ont-  
fangen: het teken van deze Ridderorde was <sup>Teken</sup>  
een gouden halsband, aan welks onderste een <sup>dezer</sup>  
gouden of zilveren T hing met een Klokje van <sup>Ridder-</sup>  
zilver: deze Ridders hadden de gewoonte, van <sup>orde.</sup>  
hunne wapenschilden met dien halsketen, ge-  
maakt van een snoer met knopen, met de  
T en het Klokje daar aan hangende (b), te  
omringen.

Op den 12 van Herfstmaand van den jaa- <sup>Ao.</sup>  
re 1384, ontving Hertog *Albrecht* te *Toodi-* <sup>1384.</sup>  
*um* de beleening der Graaffschappen *Henegou-* <sup>Hertog</sup>  
*wen*, *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* van den <sup>*Albrecht*</sup>  
Roomsch-Koning *Wenceslaus*, en de bevesti- <sup>ontfangs</sup>  
ging van de voorheen door de Keizers aan deze <sup>de belee-</sup>  
landen gegevene voorrechten (i), waar na, <sup>ning de,</sup>  
op den 24 dier zelfde maand, de vernieuwing <sup>zer lan-</sup>  
gegeven is van het voorrecht, door den Kei- <sup>den van</sup>  
zer op den 26 van Louwmaand (k) aan die <sup>zer.</sup>  
van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* gegeven,  
dat zy voor geen en Rechter buiten hun land  
mogen gedagvaard worden, ten zy in hun  
land

(b) RUTEAU *Annal. de Hainau* p. 356. *Chroniq.*  
BALOUINI AVENNENSIS, p. 63.

(i) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 417,

(k) 't Zelfde Boek p. 409.

**1385.** land de rechtsoeffening geweigerd werde (1):  
 In het volgende jaar 1385, op den 20 van  
 Sprokkelmaand, befloten het Gerecht, de Oud-  
 raad en de gemeene Neringen (de gilden)  
 te *Dordrecht*, tot het aanstellen van de Goe-  
 de Luiden van *Achten*, in de plaats van de  
*Twaalven*, (welker affchaffing door Hertog  
*Albrecht* op den 17 van Herfstmaand deszelven  
 jaars (m) bevolen wordt, ten ware dattet onse  
 Stede van *Dordrecht* bewisen mochte mit hand-  
 vesten of mit brieven, die si van ons Hertoge of  
 van onse Voirvorderen hebben, dat si die hebben  
 mochten) gelyk de overeenkomst daar toe  
 schynt te zeggen: welk getal van *Achten* nu  
 eens afgeschaff, en dan weder aangesteld,  
 gelyk te voren de *Twaalven*, en eindelyk tot  
 heden vastgebleven is (n).

Huwelyk van *Willem* van Oostervant met *Margariet* van *Bourgondien*, en van *Jan* van *Bourgondien* met *Margariet* v. *Beyeren*.  
 Op aandryven van de Hertoginne van *Bra-*  
*band* werd op den 11 van Grasmaand het hu-  
 welyk geloten tuschen *Willem* Graaf van  
*Oostervant*, zoon van Hertog *Albrecht*, en  
*Margariet*, dochter van *Philips* van *Bourgon-*  
*dien*: en ook van *Jan*, zoon van *Philips* van  
*Bourgondien* met *Margariet*, dochter van Her-  
 tog *Albrecht*; en zyn deze huwelyken, korten  
 tyd daar na, te *Kameryk* voltrokken (o), tot  
 groote spyt van den Hertog van *Lankaster*, die  
 zyne dochter *Philippa* aan *Willem* van *Oostervant*  
 zocht te besteden. Deze huwelyken hebben  
 den grond gelegd van die grootheid, waartoe

wy

(1) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 418.

(m) Het zelfde Boek p. 427.

(n) Het zelfde Boek p. 420. en *M. VAN BALEN*  
*Beschryv. van Dordrecht.* bl. 350.(o) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 423. *Chron. de FROIS-*  
*ART* Vol. II. Chap. 153, 154.

wy in het vervolg het huis van *Bourgondien* in deze gewesten zullen opgeklommen zien. Aor. 1385.

*Philips de Stoute*, Hertog van *Bourgondien*, zynen schoonvader *Lodewyk* in het Graaffschap *Vlaanderen* opgevolgd zynde, vervolgde den oorlog tegen de *Gentenaars*, en belegerde *Damme*, het welk van hemingenomen werd, by welke belegering Graaf *Willem van Oostervant* ook tegenwoordig was, waar na eindelijk de vrede tusfchen hen, en den Hertog geïloten werd (p). *Philips van Bourgondien veroverde Damme en maakt vrede met de Gentenaars.*

In den jaare 1382 had Hertog *Albrecht* aan den Heer van *Zevenbergen*, op de klagte van sommigen, (waarfchynlyk die van *Dordrecht*) verboden, en hy ook aangenomen, om in den *Grooten Waard* niet meere te moeren noch *cornecoten* (mogelyk : torvekoten (q), turfgraven) tot ghenen dage (r); doch, in den jaare 1384 op den 24 van Grasmaand, had Hertog *Albrecht*, om het op de ondervinding, dat hy geen recht had, om dit den Heer van *Zevenbergen* te verbieden, hem zynen brief van belofte wedergegeven, en hem toegestaan, om in den lande van *Zevenbergen*, gelyk voorheen, moerneringhe te doen, en hem tegen elk, die dit verhinderen wilde, in bescherming genomen (s); waarop hy weder heeft begonnen te moeren.

Dit

(p) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 36.

(q) *Koten*, in plaats van *Koteren*, *Keuteren*; 't welk men in vroegere tyden gebruikte voor *Steeken*. *Fodicare* by C. KILIANUS in *Etym. Ling. Lat.* overgebracht. Dus zoude *Torvekoten*, of *torvacoten*, waar uit by eenekwade lezing zeer gemakkelyk kan gemaakt zyn *cornecoten*, betekenen : *turfsteeken*.

(r) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 390.

(s) 't Zelfde Boek, p. 411.

1385.

Worden  
door  
Hertog  
*Albrecht*  
gestraft.

Dit schynen die van *Dordrecht* zo euvel opgenomen te hebben, dat zy gewapenderhand voor *Zevenbergen* gekomen, en die stad en tevens *Gorinchem*, met geweld aangetast hebben. Immers Hertog *Albrecht*, en zyne gemalin *Margariet*, deden hier over uitspraak met eenige Ridders en de Steden *Delft*, *Haarlem*, *Leiden* en *Amsterdam*, aan de welken die van *Dordrecht* het geschil verbleven hadden; wordende aan het Gerechte van *Dordrecht* bevolen, de eerste aanleggers in rechten te vervolgen en te straffen, en de Stad zelve verwezen in eene boete van zesduizend oude schilden, waar na zy met den Hertog en den Heer van *Zevenbergen* verzoend werden (t), en hun vershil met dien Heer over het *moeren* op den 8 Juny 1386, door de uitspraak van Hertog *Albrecht*, geheel afgedaan is (u).

1386.

Vrouw  
*Margariet*  
van  
*Beijeren*  
sterft.

Kwyt-  
schel-  
ding aan  
die van  
*Dordrecht*.

In het begin van 't volgende jaar 1386 had Hertog *Albrecht* het verdriet van zyne gemalinne *Margariet*, die met hem de landen bestierde, door den dood te verliezen, welke hy met groote pracht in den *Haag* deed begraven.

In dit jaar schold hy aan die van *Dordrecht* kwyt de twaalf grooten op elke morgen lands, en elke morgen tienden, in den *Grooten Waard* en in *Thysfelins Waard* leggende, tot welker jaarlyksche betaling zy in den jaare 1382 veroordeeld waren, om dat zy eenen aangevangen dyk ingestoken hadden (v).

Op den 15 van Wiedemaand keurde hy goed

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 426, 427.

(u) 't Zelfde Boek, p. 443. P. H. VAN DE WALL. Verhandeling over de Handv. en Voorrechtsbrieven der Stad *Dordrecht*, p. 98.

(v) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 399, 442.



goed de aanstelling van vier Raadsluiden (of Burgemeesters) te *Leiden* voor den tyd van een jaar, en stelde vast, dat zy jaarlyks verkozen zouden worden op den 10 van Slachmaand, welke instelling tot heden in gebruik is, en beval met eenen, dat niemand tot lid van den Gerechte, of ook tot Bode zoude gekozen worden, die niet zeven jaren achter een poorter te *Leiden* geweest is. Ook gaf hy te gelyk aan die van *Leiden* de vryheid, om de stad te vergrooten en te versterken, en het land daar toe noodig, by schatting van Schepenen, over te nemen (w); by welke gelegenheid de Heer van *Zoeterwoude* afstand deed van alle recht op dat deel van het ambacht van *Zoeterwoude*, het welk binnen der Stede vesten zoude getrokken worden: welke afstand door Hertog *Albrecht* bevestigd is (x).

In dit zelfde jaar ontstond wederom oorlog tusfchen *Willem*, Hertog van *Gelder*, en *Johanna*, Hertoginne van *Brabant*, over de Stad *Grave*, welke *Willem* in bezit had genomen, en de Hertogin, zich de oppermagt over de zelve toeëigenende, belegerd hield. Zy verbleven echter het geschil aan Hertog *Albrecht*, op den 21 van Wynmaand, die de zaak ten voordeele der Hertoginne besliste, en haar de Stad *Brabant* bevestigd door Hertog *Albrecht*.

(w) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 444, 520. en *Beschr.* van *Leyden*, I. D. Hoofdst. II. bladz. 12.

(x) De Brief, waarby de Heer van *Zoeterwoude* dezen afstand heeft gedaan, is gegeven op den 20 van Hooimaand 1386; en de bevestiging van dezen afstand door Hertog *Albrecht* is geschied op den 21 van Grasmaand 1389, zo als deze Brieven ook gevonden worden by *M. Z. BOJWORM Toneel van Holland*, p. 189. en 190.

1387. **Maar Hertog Willem** over dit verdrag te onvrede, verraste andermaal de Stad, het welken oorlog te heviger ontstak, doordien de Hertogin zich verbonden had met den Koning van *Vrankryk*, *Karel den VI*, waartegen Hertog *Willem* zich met het bondgenootschap van den Koning van *Engeland*, *Richard den II*, gesterkt had, aan welken hy beloofd had binnen vier maanden den oorlog te zullen verklaren aan den Koning van *Frankryk* enden Hertog van *Bourgondien* (2). Hy volbragt zyne belofte, doch grootlyks tot zyn nadeel, dewyl de Koning van *Frankryk*, met eensterk leger in *Gelderland* gevallen, hem noodzaakte, om den vrede te smeken, welke hem vergund werd onder voorwaarde, dat de oppermagt over de Stad *Grave* aan de Hertoginne zoude blyven, en het verbond met den Koning van *Engeland* vernietigd worden (a).

Hertog *Albrecht* verlangt den vrede met die van *Ter Schelling*.

Nu vernieuwde Hertog *Albrecht* den vrede met die van *Ter Schelling*, onder voorwaarde, dat zy hem hulde zouden doen, indien hy binnen twee jaren de *Oestfriezen* overwon, en dat hy, binnen dien tyd, het eiland zoude mogen vesten naar zyn genoegen, om hen te beschermen (b); voor welken vrede zy echter aan den Hertog moesten betalen vyfhonderd oude schilden, buiten welke betaling de Hertog

(1) MIERIS *Charterb.* III D. p. 452.

(2) RYMER *Œt. Publ. Angl.* Tom. III P. IV. p. 5. BUTKENS *Tropb. de Brab.* Tom. I. p. 505 — 509. MIERIS *Charterb.* III. D. p. 464.

(a) FROISSART, Vol. III. Chap. CXXX. pag. 315. SLICHTENHORST *Geld. Geschied.* op't jaar 1388.

(b) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 459.

tog ongehouden zoude zyn aan den vernieuwden vrede (c).

Ad.

1387.

In dit jaar liepen de geschillen tusſchen *Henrik Rover*, Burggraaf van *Montfoort*, en den Bifſchop van *Utrecht*, *Floris van Wevelik* Oorlog tusſchen den Bifſchop van Utrecht en den Burggraaf van Montfoort, *boven*, zo hoog, dat zy malkanderen beoorloogden, en de Bifſchop het Kasteel en de Stad *Montfoort* eenige weken belegerd hieldt: te weten, de Burggraaf, ſteunende op den Voorrechtsbrief van Bifſchop *Jan van Naſſau*, had zich het hooge gerecht in de hooge heerlykheid van *Montfoort* toegeëigend en geoeffend, het welke hem door den Bifſchop betwift werd, waar over zy eindelyk tot geweldadigheden waren gekomen (d). Hertog *Albrecht* had zich tot ſcheidsman aan de beide partyen aangeboden, en tevens verboden, iemand door zyne landen te laten trekken, tot hulp van een van beiden (e); maar, dewyl zyne aanbieding zo trots was, dat hy zich in de zelve, veel eer als Opperheer van beiden, dan als Middelaar, gedroeg, gaven zy geen acht op zyne aanbieding; zo dat de Bifſchop, de magtigſte zynde, den Burggraaf *Henrik* binnen *Montfoort* belegerde, doch, gedurende den tyd van zestien weken, niets konde winnen, dewyl de belegerden, van alles wel voorzien, eenen wakkeren wederſtand boodden; tot

(c) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. G. 1486-1496 Cas R. p. 84 verſa, en berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(d) MATTHÆUS *de Nobilitate*, Cap. XI. p. 120 &c.

(e) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 469-471. JOANN. a LAIDIS *Libr.* XXXI. Cap. 38.

1387. tot dat *Arend van Hoorn*, voorheen Bisfchop van *Utrecht*, nu van *Luik*, en, oom zynde van de huisvrouw van den Burggraaf, in des Bisfchops leger gekomen, den vrede tusfchen hen herftelde, onder voorwaarde, dat de Burggraaf zich van de oeffening van het hooge gerecht onthouden, het zelve aan den Bisfchop toekennen, den brief van Bisfchop *Jan van Nasfau* overgeven, en eindelyk den Bisfchop om vergiffenis zoude smeeken; waar tegen de Bisfchop hem en zyne nakomelingen met het Burggraaffchap erflyk beleenen zoude, gelyk hy oordeelde daar toe gerechtigd te zyn, het welke door zyne voorzaten in den jaare 1296 bewezen was (f):

1388. In het volgende jaar zag men wederom een aanmerkelyk bewys van de woestheid der ingezetenen hier te lande. Jonkheer *Jan van Arkel*, de zoon van *Otto*, Heer van *Arkel*, en de zynen; verklaarden den oorlog aan *Hendrik*, Heer van *Vianen*, en erfgenaam van *Ameide*; niettegenftaande zy beiden onderdanen waren van Hertog *Albrecht*, en als zodanigen, wegens hunne verschillen, voor hem te recht moesten ftaan. Zy voerden den oorlog overen weder met de uiterfte woestheid, door roof, moord en brand te plegen, tot dat *Otto* eindelyk het dorp *Ameide* verbrandde, en het flot belegerde, het welk dapperlyk verdedigd werd: gedurende het beleg kwam aldaar Graaf *Willem van Oostervant*, zoon van Hertog *Albrecht*, en floot, op den 9den van Slachtmaand, een beftand,

(f) MATTHÆUS *de Nobilit.* p. 122.

stand (g), waar by de Heer van *Vianen* aan den Heer van *Arkel* overgeeft het slot en de heerlijkheid van *Ameide*, en de Heer van *Arkel* aan den Heer van *Vianen* leent de somme van 16000 Rynsche guldens voor den tyd van twee jaaren, ten einde van welken het slot en de heerlijkheid van *Ameide* aan den Heer van *Vianen*, en de 16000 guldens aan den Heer van *Arkel* moesten wedergegeven worden. Doch zy schynen geduurende dien tyd zich niet van vyandlykheden onthouden te hebben, dewyl 'er den 18 van Bloeimaand van het volgende jaar in den *Haag* een dagvaard over deze zaak is geweest, waar in besluten werd op Zondag na beloken Pinxter een dagvaard te *Utrecht* te houden, om daar te beslissen *al sulken punten ende gescil van dat binnen vrede gesctiet was, Albrecht ende dat wart daer vereffent (h)*. Maar na het einde van dit bestand kwamen die van *Gorinchem* gewapenderhand in het land van *Vianen*, en verwoestten alles wat overgebleven was. Doch de Heer van *Vianen* trok hun met zyne heele magt tegen, joeg hen op de vlugt, doodde 'er velen, en kreeg zulk een aantal gevangenen, dat hy voor hun randzoen het aan den Heer van *Arkel* verpandde slot van *Ameide* inlostte, waarna, door tusschen-

(g) JOAN. a LEIDIS, Libr. XXXI. Cap. XXXIX. Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. G. 1386-1390, Cas R. p. 96 versa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(h) Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale*, p. 103 en 117 versa, berustende onder den gem. Heere.

I. Deel.

Q

1889. sakenkomst van anderen, de vredetusschen  
hen gesloten werd.

In Grasmaand van het volgende jaar stierf Hertog *Willem*, waarschijnlijk te *Quesnoy* in *Henegouwen*, daar hy bewaard werd, en dus volgde hem Hertog *Albrecht*, die reeds door den Keizer tot Graaf van *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland*, en Heer van *Friesland* verheven was, op in het wettige bezit deezer landen, volgens de schikking van hunne moeder, vrouw *Margareet*, en haren gemaal, den Keizer *Lodewyk* (i). Waar op hy in dit jaar de handvesten en privilegien der meeste Steden van *Holland* bevestigde en vermeerderde (k), en byzonder aan die van *Delft* de vryheid gaf, om eene vaart te graven van *Delft* ter zyde *Oversebie* tot in de *Maas*, tusschen *Nieuwenlande* en *Schoonderlo*, aldaar sluizen te leggen en een spui te maken; welke sluizen het begin zyn geweest van *Delfts haven* (l); waar tegen die van *Delft* beloofden die vaart weder te dempen en de sluizen toe te dammen, indien dezelve nadeelig voor het gemeene Land mogten bevonden worden (m). Dus gaf hy ook aan die van *Haarlem*, in het volgende jaar, de *Baan* buiten de Houtpoort, om ten eeuwigen dage te dienen tot een Speelveld, met uitdrukkelyk verbod, van de-  
zelve

Hy geeft aan die van *Delft* vryheid om eene vaart tot in de *Maas* te graven, en sluizen in den dyk te maken, die het begin van *Delfts haven* zyn geweest;

(i) WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XI Boek, bl. 320. III. D.

(k) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 520, 536, 538-542,

545, 547, 550.

(l) 't Zelfde Boek, p. 533.

(m) 't Zelfde Boek, p. 535.

zelve ooit tot eenig andereinde te gebrui- Ao.  
ken (n). 1390.

Op den 30 van Louwmaand heeft Hertog *Albrecht* den vrede verlengd met de *Friezen* en aan die van van *Oostergo* en *Westergo* tot den 24 van Zo- *die van*  
mermaand (o), en op den 13 dier zelfde *Haarlem*  
maand denzelven weder verlengd tot beloo- *de Baam*  
ken Paaschen van het volgende jaar 1391, en *tot een*  
beloofd zorg te dragen, dat *Dirk van Swie-* *speel-*  
*ten*, met *Urk* en *Emelwaart*, gedurende dien *veld.*  
tyd, vrede zal houden met *Herman van Cuunre* *Verlengt*  
en den lande van *Cuunre* (p). *het be-*  
*stand met*

In dit zelfde jaar ging Graaf *Willem van de Friezen*  
*Oostervant*, na bekomen vrygeleide van den *van Oos-*  
Koning, gegeven op den 8 van Herfstmaand *tergo en*  
(q), naar *Engeland*, (het welke na den 22 dier *Westergo.*  
maand moet geweest (r) zyn) om by het *Gr. Will.*  
steekspel te *Londen* tegenwoordig te zyn, al- *van Oos-*  
waar hy zo grooten lof behaalde, dat de Ko- *tervant*  
ning hem Ridder van *St. Joris* maakte. Dit *wordt in*  
werd door den Koning van *Frankryk*, die hem *Engeland*  
Ridder gemaakt had (s), zokwalyk genomen, *Ridderv.*  
dat hy hem naar *Parys* ontbood, om aan hem *St. Joris.*  
wagens het Graaffschap *Oostervant* eed en hulde *het welk*  
te doen, (schoon het zelve geen Leen van *Frank-* *lyk geno-*  
*ryk* ware) onder bedreiging, van *Henegouwen* *men*  
te vuur en te zwaard te zullen verwoesten, *wordt.*  
in-

(n) *MIRIS Charterb. III. D. p. 549.*

(o) 't Zelfde Boek, op die zelfde bladzyde.

(p) Ms. getrokken uit het *Memoriale R. G. 1386 —*  
1396. Cas R. pag. 119 verfa, berustende onder den Hee-  
re Griffier VAN ALPHEN.

(q) *MIRIS Charterb. III. D. p. 568.*

(r) 't Zelfde Boek. p. 570.

(s) In het jaar 1379. Zie hier voren p. 229.

Ad.  
1390.

indien hy zulks weigerde: het welke hy, na den raad van zyn vader, Hertog *Albrecht*, en van zyn schoonvader, den Hertog van *Bourgondien*, ingenomen te hebben, genoodzaakt was te doen (t).

De vrede  
gesloten  
tusfchen  
*Gelder-*  
*land en*  
*Brabant.*

Op den 23 der Wynmaand van dit jaar floot *Willem*, Hertog van *Guliken Gelder*, den vrede met *Johanna*, Hertoginne van *Brabant*, zo lange zy zoude leven, onder voorwaarde, dat zyn zwager *Jan van Cuik* de stad *Grave*, waar over de oorlog ontstaan was, van haar te leen zoude ontfangen en houden (u).

1391.

*Jan van*  
*Beijeren*  
wordt  
Bisfchop  
van *Luik.*

*Jan*, de tweede zoon van Hertog *Albrecht*, na den dood van *Arnold van Hoorn*, Bisfchop van *Luik*, by afstand van *Dirk van der Mark*, die eerst verkozen was, op dien Bisfchoplyken Stoel verheven, en door den Paus *Bonifacius* bevestigd zynde, werd nu door zynen vader met een groot gevolg te *Luik* ingeleid, en van de *Luikenaars* als Bisfchop ontfangen: waarop Hertog *Albrecht* op den dag na de intrede aan zynen zoon *Jan* eed en hulde gedaan heeft voor het Graaffchap *Henegouwen*, het welk een Leen was van het Bisdom *Luik* (v).

Hertog  
*Albrecht*  
doet hem  
hulde  
wegens  
*Henegou-*  
*wen.*

In dit zelfde jaar, terwyl het gefchil tusfchen den Heer van *Arkelen* die van *Dordrecht* over het Stapelrecht nog niet afgedaan was, en de andere Steden van *Holland* het zelfde gefchil met *Dordrecht* hadden, hielden dezen  
den

(t) FROISSART *Chron. Memorabl.* IV Vol. Cap. 22.

p. 83.

(u) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 571.

(v) ZANTFLIET by MAKTENE, *coll. nooa*, Tom. V. p. 337. 338.



den 7 van Oogstmaand een dagvaard in den **Ho.**  
*Hage*, zonder *Dordrecht* daar by te roepen, **1391.**  
 en verklaarden by eenen brief aan die van  
*Dordrecht*, dat zy tot dat stapelen te *Dor-* Doet uit-  
*recht* niet gehouden waren, en van dit ge- spraak  
 schil eene gemeene zaak maakten met den over het  
 Heer van *Arkel*, en vergoeding van schade, geschil  
 hunne burgeren door het verstopelen aange- der Ste-  
 daan (w), eischten. Hertog *Albrecht*, dit den met  
 geschil aan zich getrokken, en de Steden van *Dordrecht*  
*Holland*, en den Heer van *Arkel* en zyne Stad Stapel-  
*Gorinchem* ter eener, en die van *Dordrecht* ter recht.  
 andere zyde, gedagvaard hebbende, sprak  
 het geschil uit, ten voordeele van de eersten,  
 die voor hem verschenen waren, terwyl *Dor-*  
*recht*, op haar goed recht schynende te steu-  
 nen, niet gekomen was; en stond haar toe,  
 om, indien *Dordrecht* bleef volharden in het  
 vorderen van dit Stapelrecht, en haar daar door  
 eenige schade deede, dezelve te mogen ver- Het  
 haalen aan *Dordrecht* en haare poorteren, met welk de  
 belofte, van haar daar in te zullen helpen Graaf  
 (x): welke uitspraak Graaf *Willem* van Oos- van Oos-  
 servant op den 13 van Wynmaand deszelfden bevestigt.  
 jaars bevestigde, waar voor hy van *Haarlem*  
 een geschenk kreeg van 130 gouden Schilden  
 (y). Hertog *Albrecht*, om deze wederhoo-  
 righeid en andere misdaden op *Dordrecht*  
 vertoornd, verzoende zich met die Stad, op  
 den 28 van Grasmaand, voor 4400 *Dordrecht-*  
*sehe*

(w) *Mieris Charterb.* III. D. p. 581.

(x) Het zelfde Boek p. 603.

(y) Het zelfde Boek p. 615. 620.

**Ao.** *sche* guldens, en gaf vryheid tot het aanstellen van de mannen van *Achten* en het ontvangen van landpoorteren : welke zoen door Graaf *Willem* van *Oostervant* mede bevestigd werd (z); waar op die van *Dordrecht* met de voornoemde Steden en den Heer van *Arkel* een bestand voor twee jaaren schynen gemaakt te hebben, dewyl zy op den 13 van Zomermaand 1395 aan Hertog *Albrecht* dat bestand opzeggen (a).

**1392.** Op den 23 van Bloecimaand van den jare *Verlengt* 1392, verlengde Hertog *Albrecht* den vrede met de *Friezen* van *Oostergo* en *Westergo* tot den 15 van Hooimaand, op dezelfde voorwaarde, en met insluiting van dezelfde personen en landen, als dezelve verlengd was op den 30 van Louwmaand in den jare 1390; en op den 2 van Hooimaand werd deze vrede tusschen hen weder verlengd tot beloken Paaschen van den jare 1393, waarby de *Grietmans* en *Mederichters* van *Oostergo* en *Westergo* beloven, dat alle *scepen* en *cooplude*, van waer dat si comen, die 't land des edelen moghen den *Princes* Hertoge *Aelbrecht* voorscreven sullen willen *versoecken*, sullen *veilich* varen ende *keeren* moghen overal voir ons, onse ondersaten, *Herman* van *Kuynre*, *sinen* kinderen, 't land ende ondersaten voirsc. (b).

Her.

(z) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 627.

(a) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351—1396. *Cas R.* p. 128. versa; en berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(b) Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale* p. 39.; berustende onder den zelfden Heere.

Hertog *Albrecht*, zyne gemalinne *Margareet* door den dood verlooren hebbende in den jare 1386, had zyn oog laten vallen op *Aleid van Poelgeest*, dochter van *Jan van Poelgeest*, Knaap, die zyn huis en land te *Koudekerk* op den 16 van Slachtmaand 1386 aan Graaf *Willem van Oostervant* had opgedragen, en het zelve weder van hem ten leen ontfangen (c), en leefde met haar zeer gemeenzaam ten hove, het welke eerlang oorzaak was van grootte onheilen, wyl daardoor het smeulende vuur tusfchen de *Hoekschen* en *Cabeljauwschen* weder lichter laaije in vlamme raakte. Zy wist den Hertog der mate in te nemen, dat hy alles naar haren zin beschikte, zo dat niemand eenige vordering konde bekomen, dan alleen door hare gunst. Schoon Hertog *Albrecht* de *Hoekschen*, boven de *Cabeljauwschen*, gunstig ware geweest, dewyl de eersten hem tot het *Ruwaardfchap* geroepen hadden, zo werden echter nu de laatsten door haar toedoen boven hen verheven: dit veroorzaakte tusfchen die twee partyen grote oneenigheden. De *Hoekschen* trachten geduurig den *Cabeljauwschen* den voet te ligten, en Graaf *Willem van Oostervant*, schoon hy van zynen vader tot beftierder van *Henegouwen* ware aangesteld, kon ook niet dulden, dat deze Juffer in het bewind der zaken boven hem in vermogen uitftak. Immers, de hoofden der *Hoekschen* gaven hunnen wrok zo verre toe, dat zy, benevens *Philips*

Ad.  
1392.  
Hertog  
*Albrecht*  
heeft *Aleid van Poelgeest*  
tot byzite

Dit veroorzaakt twee spalt tusfchen de *Hoekschen* en *Cabeljauwschen*, wyl zy den laatsten boven de eersten gunstig was.

De *Hoekschen* befluiten haar om te brengen.

(c) *MIRRE Charterb. III. D. p. 455.*

**1392.** *van Wafenaer*, Burggraaf van *Leiden*, die op den 5 van Bloeimaand door Hertog *Albrecht* met de leenen van zynen vader beleend was (d), beslooten, om *Aleid* van kant te maken, en zulks ook, waarschyndlyk met medeweten en toestemming van Graaf *Willem van Oostervant*, volvoerden, des nagts op den 22 van Herfstmaand 1392, vermoordende met eenen *Willem Cuser*, den hofmeester van den Hertog, die haar beschermen wilde (e). Sommigen echter schryven, dat zy omgebracht is op den 22 van Herfstmaand van den jaare 1390 (f), doch te onrechte; dewyl *Willem Cuser*, met *Otto van Arkelen* zyn zoon *Jan* en eene menigte andere Edelen van de *Cabeljauwsche* partye, nevens de Steden *Middelburg*, *Zierikzee*, en *Reimerswaal*, waarschyndlyk beschuldigd zynde, van tegen den Hertog te samen gespannen te hebben, op den 17 van Wynmaand 1391 verklaaren, dat enigherbande lude ons belasten willen ende van onsen ghenadighsten Here drucken ende dringhen willen, den wi en onse lieve gheduchten Here van *Oostervant*, sinen soen ende sine andere kinderen, oft God wil, altoes doen sullen, en willen, aldat goedelgetrouwe lude horen rechten Heren schuldig sien te doen: waarna zy zich onderling verbinden, malkanderen met lyf en goed, met raad en daad,

te

(d) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 588.

(e) *JOAN. DE BEKA* by *MATTH. Analest.* tom. III. p. 286. *Chron. de Holl.* by *MATTH. Analest.* tom. V. p. 574. *GOUDHOEVEN Chron.* p. 406. *VELDENAAR Chron.* p. 95. *BOCKENBERG Princ. Holl.* p. 40.

(f) *J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 42. Sert-ver.* *Holl. Chron.* p. 381, 382.

te sullen beschermen tegen allen, die dit tegen hen zouden onderwinden (g): een verbond, het welk door Hertog *Albrecht* zelf bevestigd werd, die den verbondenen ook allé hulp toezegde: en welke verbond *Willem Cufer* dus dertien maanden na zynen dood zoude aangegaan hebben (h). En daarenboven heeft Hertog *Albrecht Philips van Polanen* op den 30 van Slachmaand aangesteld tot Heemraad van *Delfland*, en, gelijk wy zagen, *Philips van Waffenaer* op den 5 van Bloemaand 1392 met de leenen van zynen vader beleend, het welk niet geschied zoude zyn, indien zy in de Herfstmaand van 1390 jonkvrouw *Aleid*, en *Willem Cufer* hadden doen vermoorden (i). Hertog *Albrecht*, schoon zeer toornig over deze euveldaad, was schoorvoetende, om de daders en medepligtigen te straffen, waarschyntlyk, om dat hy hun groot getal en vermogen vreesde, als voorziende, dat 'er uit hunne vervolging groote bloedstortingen, en verwoestingen van landen en luiden zouden voortkomen; dan echter door de eischen van *Coenraad Cufer van Oosterwyk*, den vader van den vermoorden *Willem*, ondersteund door de *Poelgeesten*, die by hem byzonder geliefd en bevorderd (k) waren, en van de voornaamsten der *Cabeljauwsche* partye, die zich nu in het bewind meenden te

Ao:  
1392.

*Albrecht*  
dagvaart  
de schul-  
digen,  
die, niet  
verschyn-  
nende,  
veroor-  
deeld  
worden.

ves-

(g) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 582.

(h) Het zelfde Boek p. 583

(i) Het zelfde Boek p. 584, 588.

(k) Het zelfde Boek p. 455, 552. en 586. Mss. getrokken uit het *Perkament Register Libr. V.* 1390-1401. *Cas E.* p. 68., berustende onder den Heere *Grimier van ALPHEN*,

Ao. vestigen , besloot hy eindelyk in het volgen-  
 1392. de jaar , de misdadigen in rechten te vervol-  
 gen : waarop vierenvyftig der medepligtigen ,  
 De mee- dit te gemoete ziende , uit het land weken ,  
 sten wy- waar van de voornaamsten waren *Philips* ,  
 ken uit Burggraaf van *Leiden* , *Dirk van Waffenaer* ,  
 het land. *Philips van Polanen* , *Dirk van der Lek* , *Otto en*  
*Jan van Asperen* , *Jan van Heemstede* , *Dirk*  
*van Duvenvoorde* en andere edelen en onede-  
 len meêr. Dezen , gedagvaard zynde , ver-  
 schenen niet , en werden daarop des woens-  
 dags na Pinxter 1393 , niettegenstaande  
 de voorspraak van Graaf *Willem van Ooster-*  
*vant* voor hun , schuldig geoordeeld , en ver-  
 klaard , lyf en goed verbeurd te hebben , en  
 als zodanigen verboden in het land te ko-  
 men <sup>(1)</sup>. Velen der gevlugtte Heeren wa-  
 ren geweken op het slot *Altena* , het welke  
 door Hertog *Albrecht* aan zynen zoon *Willem*  
*van Oostervant* in den jaare 1387 was gege-  
 ven <sup>(m)</sup> , na het welke eindelyk ook Graaf  
*Willem* , ziende de afkeerigheid van zynen  
 vader , en vrezende , dat ook het onweder  
 op hem mogte vallen , de vlugt nam , en  
 zich daar niet zeker oordeelende , naar 's *Her-*  
*togenbosch* <sup>(n)</sup> week. In gevolge van het ge-  
 velde vonnis gaf Hertog *Albrecht* nu , en in  
 het vervolg van tyd , aan de Steden en Bal-  
 juwen bevel , om hunne perfoonen te ver-  
 volgen , hunne goederen aan te tasten , hun-  
 ne

Sommi-  
 gen op  
 het slot  
*Altena* ,  
 gelyk  
 ook  
 Graaf  
*Willem* ,  
 die ech-  
 ter naar  
 's *Herto-*  
*genbosch*  
 wykt.  
 Hertog  
*Albrecht*  
 beveelt  
 de ge-  
 banne-

(1) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 602.

(m) *Chron. de Holl.* by *MATTH. Analeÿ.* tom. V. p.

574. *MIERIS Charterb.* III. D. p. 457. 512.

(n) *Cron. de Holl.* by *MATTH. Analeÿ.* tom. V. p. 575.

ne huizen te vernielen, *foo datte stock noch staek* Ad. 1392.  
*noch muyr daer op staende en blyve* (o). In meest alle deze vonnissen en bevelen wordt alleenlyk de misdaad van den moord, aan *Willem Cuser* gepleegd, vermeld, waarschynd, om dat *Albrecht* zich wegens *Aleid van Poelgeest* geschaamd heeft. Vreemd mag het in den eersten opslag schynen, dat de Hertog de huizen en sloten dier Heeren ten gronde toe deed nederwerpen, daar dezelve, om hunne misdaad, aan hem vervallen verklaard waren, het welk tegen zyne belangen schynt aan te lopen, maar dit verdwynt, wanneer men bedenkt, dat Hertog *Albrecht*, wel voorziende, dat hy zich eerlang met hun zoude moeten verzoenen, te meêr, om dat zyn oudste zoon in hunne party was, gelyk dit ook de ondervinding geleerd heeft, daar door inderdaad zyne eige belangen bevorderde, dewyl de magt dier Heeren dus verminderd werd, waardoor hy te meerder vermogen kreeg, om onbepaald te heerschen, waarom het hem altyd te doen was geweest.

Graaf *Willem*, en door zyne voorspraak, Belegert  
 en door zyne vlugt, reden van nadenken Altena,  
 gegeven hebbende, als of hy mede deel aan den moord had, zo lieten zyne vyanden niet

na,

(o) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 601, 602. *Ms.* getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 69. 95. verfa. p. 132. verfa, en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. En *Ms.* getrokken uit het *Perkamante Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 100. verfa; mede onder dien zelfden Heere berustende.

A6.  
1392.

het wel-  
ke hem  
opgege-  
ven  
wordt.

Graaf  
Willem  
wykt

na, dit ten breedsten by Hertog *Albrecht* uit te meten, die daarop heirvaart beschreef tegen *Altena*, en die stad en het slot inderdaad belegerde (p), gelyk 'er brieven voor handen zyn, van den 8 en 13 van Hooimaand, door Hertog *Albrecht* gegeven, in den besitte voir den buse tot *Altena*. Hy kwam den 29 en 30 van Zomermaand voor de plaats, welke Graaf *Willem* wel had voorzien tot eene lange verweering, en aan zyne beste vrienden aanbevolen (q): doch de Hertog moet echter dezelve bemagtigd hebben op den 13 van Hooimaand, dewyl hy op den 14 te *Gorinchem* (r) en den 15 weder in den *Haag* is geweest (s). Die van binnen verdedigden zich manlyk tegen het groote geweld van den Hertog. Ondertusschen kwam *Jan*, de *Eleet* van *Luik*, met zynen Raad, en den Raad van *Henegouwen* tusfschen beiden, en bewerkte, dat die van binnen het kasteel mogten opgeven, behoudens lyf en goed, en dat zy naar 's *Hertogenbosch* zouden geleid worden: het welke geschied zynde, zo slechte Hertog *Albrecht* het slot op twee torens na.

Graaf *Willem van Oostervant*, zich met de zy-

(p) Ms. getrokken uit het *Perkament Register* Libr. V. 1390—1401. *Cas E.* p. 90.; en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(q) J. à LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 48.

(r) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 135r — 1396. *Cas R.* p. 72., en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(s) Ms. getrokken uit *Perkament Register* Libr. V. 1390—1401. *Cas E.* p. 91.; mede onder dien zelfden Heere berustende.



zynen binnen 's Hertogenbosch niet veilig achtende, vertrok met hen naar *Braband*, daar men hem gunstiger was, en hield zich aldaar eenigen tyd op, als blykt uit zynen brief, aan den Heere van *Montfoort* gegeven, om hem tegen elk, behalven tegen Hertog *Albrecht*, te helpen, getekend den 29 van Slachtmaand 1393 te *Nievelle*, in *Braband*, op de grenzen van *Henegouwen* (t). Dan zich ook hier, wegens het vermogen van Hertog *Albrecht* op de Hertoginne van *Braband*, met welke dees ook in den volgenden jare een verbond sloot, waar by zy zich verpligtte de ballingen, om den moord van *Aleid van Poelgeest* en *Willem Cuser*, te vervolgen (u), niet zeker oordeelende, vlugtte hy naar *Parys*, daar hy van den Koning wel ontvangen en onthaald werd (v). Hier werd hy ondersteund door *Willem Eggaert*, een ryk koopman te *Amsterdam*, aan wien hy, tot dankbare vergelding, in den jare 1410, de Heerlykheid *Purmer* en *Purmerland* schonk, met vryheid, om daar een slot te bouwen, het welke van den Hertog ten leene zoude gehouden worden (w); en dit Slot is het begin geweest der Stede *Purmerende*. In gevolge van dezen opdragt heeft *Willem Eggaert*, als Heer van *Purmer* en *Purmerland*, aan *Purmerend* handvesten en wetten gegeven (x), welke heerlykheid door

Ad.  
1392.

(t) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 602.

(u) 't Zelfde Boek p. 618.

(v) J. à LEIDIS *Libr.* XXXI. Cap. 48. *Chron. de Holl.* by MATTH. *Analeët.* tom. V. p. 575.

(w) MIERIS *Charterb.* IV. D. p. 157.

(x) 't Zelfde Boek p. 160.

Ao. door Hertog *Willem* in den jaare 1412 tolvy  
 1392. verklaard werd, ter liefde van *Willem Eg-*  
*gaert*, toen zynen Thesaurier (y).

Ver-  
 zoent  
 zich met  
 Hertog  
*Albrecht*,  
 Graaf *Willem* bleef niet lange, en slechts tot in  
 Oogstmaand (of mogelyk nog zo lang niet)  
 van den jare 1394 te *Parys*; maar verzoende  
 zich met zynen vader *Albrecht* en begaf zich  
 naar *Zeeland*, alwaar hy te *Reimerswaal* op  
 den 8 van Herfstmaand 1394 den brief van  
 verzoening met zynen vader getekend heeft  
 (z), waar by hy vrede geeft aan alle des  
 Hertogs onderzaten, en byzonderlyk aan  
 allen, die zyne vyanden geworden waren, om  
 zyns vaders wille; dat zy de hem opgedrage-  
 ne leenen wederom vry mogten aanvaarden,  
 en dat hy dezelve aan hun zal verleiden, wan-  
 neer zy hem zulks verzoeken; dat zyn vader  
*Altena* met de onderhoorige heerlykheden zal  
 blyven behouden; en dat hy de amptenaren al-  
 daar, door zynen vader aangesteld, na deszelfs  
 dood, niet zal afzetten, of over eenige zaak, op  
 zyns vaders bevel gedaan, aanspreken of moe-  
 jen: dat hy den Edelen, die den Hertog tegen  
 hem gediend hebben, kwyt scheldt alles, wat te-  
 gen hem bedreven was, waar van velen ge-  
 noemd worden en aan anderen tyd gesteld  
 wordt, om te verklaren, of zy in dezen zoen  
 wilden begrepen zyn. enz. En dezen Zoenbrief  
 hebben de Steden *Haarlem*, *Delft*, *Leiden*,  
*Alkmaar*, *Amsterdam*, *Middelburg*, *Zierikzee*  
 en

(y) *MIRIS Charterb. IV. D. p. 219, 371.*

(z) Ms. geschreven naar den *Perkamenten Brief*  
 van de Stad *Zierikzee*, onder den Heere Griffier van  
 ALPHEN berustende.

en *Briele* bevestigd en bezegeld : waarop hy terstond naar den *Haag* getrokken is, dewyl hy aldaar, op den 13 van Wynmaand, den brief bevestigd en getekend heeft, waar by Hertog *Albrecht* eenige Steden van *Holland* vry verklaart van het Stapelrecht te *Dordrecht* (a), en op den 24 derzelfde maand een borgtogt voor drieëntwintig ballingen wegens *Willem Cusers* dood, dat zy tegen Hertog *Albrecht* en agt der voornaamste *Cabelljaansche* Edelen, of tegen eenige dienaars of onderzaten van den Hertog, niets zullen ondernemen; zo nogthans, dat zy, van gevoelen veranderende, zulks agt dagen tevoren aan den poortier van den Hertog in den *Haag* zouden moeten bekend maken, eer zy hem, of eenige anderen, schade zouden mogen doen: behoudelyk, dat zy ballingen buiten de landen van den Hertog zouden moeten blijven, tot dat zy met hem verzoend zouden zyn (b). Welke verzoening met *Philips van Wasfenaer*, Burggraaf van *Leiden*, *Dirk van Wasfenaer*, *Dirk van de Lek*, *Philips van Polanen*, en *Jan van Heemstede* en den Hertog *Albrecht* op den 12 van Grasmaand 1396 gemaakt is (c): en kort hier na heeft de Hertog zich ook verzoend met de andere *Hoeksche* Heeren, die om *Willem Cusers* dood veroordeeld waren, dewyl zy op den lyst van den 3 van Bloemaand 1398 gevonden worden on-

Ad.  
1392.

Komt in den *Haag* en tekent de vrystelling eeniger Steden van 't Stapelrecht en een borgtocht voor de gebannene Edelen.

(a) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 615.

(b) Het zelfde Boek, p. 617.

(c) Het zelfde Boek, p. 643, 644. 648.

No. 1392. onder diegenen, die, als leenmannen, met hunne onderzaten tot den togt tegen de *Friezen* opontboden worden (d).

Hertog *Albrecht* bevestigt de bezitting van *S. Pieters kerk te Leiden*, en haare goede- ren, aan die van den *Duitschen huize*. Na het geheele verhaal van den dood van Jonkvrouwe *Alcid van Poelgeest* en *Willem Cuser*, keeren wy nu te rug. In deze zelfde Herfst- maand van 't jaar 1392 bevestigde Hertog *Albrecht* de gifte van de *S. Pieters kerk te Leiden* en de huizen en goederen, tot dezelve behoo- rende, door zyne voorvaderen aan die van den *Duitschen huize* gedaan, met uitdrukke- lyk verbod aan den Schout, Schepenen, en Raide van *Leiden*, van eenige keuren op die kerk of goederen te maken, daar die van den *Duitschen huize* by verkort zouden worden; doende hy alle keuren van dien aart, welken ge- maakt mogten zyn, te niet (e): deze beves- tiging schynt noodzaaklyk geweest te zyn, om dat die kerk den *Duitschen huize* voor den jaare 1371 ontnomen was (f).

Hertog *Albrecht* sticht het *Katbui- zers* Klooster by *Amster- dam*, en begiftigt het zel- ve. Op den 27 dezer maand stichtte Hertog *Albrecht* het *Katbui- zers* Klooster te *Amsterdam* buiten de *Haarlemmer-poort*, en begiftigde het zelve, tot onderhoud der Moniken, met eene jaarlyksche rente van 300 *Dordrechtse* gul- dens, gevestigd op een stuk lands, de *Hoorn* genaamd, by het *Slooter Ambacht*, en verboodt eenig gebouw te timmeren op honderd roe- den van dit klooster (g); op den 23 van

Louw-

(d) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 673.

(e) 't Zelfde Boek p. 589.

(f) MIERIS *Beschryv. van Leiden* I. D. Hoofdst. IV. p. 46.

(g) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390.

Louwmaand van het volgende jaargaf hy ter opbouwing van dat klooster een huis in het Voorhout in den *Haag*, om het naar genoegen te gebruiken of te verkopen (b); en op den 7 van Oogstmaand des zelve jaars gaf hy, in de plaats van 1000 *Dordrechtse* guldens; welken hy nog aan dit klooster schuldig was, de 48 ponden's jaars, welken de Stad *Amsterdam* hem geven moest (i) van het gouden water en van de maten, welken zy van hem gepacht had ten eeuwigen dage (k).

Op den 16 van Slachtmaand verklaarde Verhertog *Albrecht*, dat *Steven van Mandric*, Baljuw van den *Haag* (l), het huis van *Dirc die Bloot*, te *Ryswyk*, (balling (m) om *Willem Cusers* dood) op zyn bevel, verbrand had (n). Ten zelfden dage gaf hy aan die van *Reimerswaal*, aan welken hy op den eersten van Grasmaand 1380 wetten had gegeven (o), een het zet-

V. 1390 — 1401. *Cas. E. p. 46.* berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(b) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 60 verfa, onder den zelfden Heere.

(i) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 92 verfa, onder den zelfden Heere.

(k) WAGENAAR *Amst. Geschied.* II. Deel, II. B. bl. 129.

(l) Deze *Steven van Mandric* is by DE RIEMER *Beschr. van 's Gravenhage*, D. II. bl. 18 of 19. niet bekend, als Baljuw van den *Hage*. Hy is echter op den 27 van Zomermaand 1395. nog Baljuw geweest: als blykt by 't Ms. getrokken uit het *Memoriale B. D. 1351* — 1396. *Cas R. p. 130.* verfa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(m) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 602.

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale B. D. 1351* — 1396. *Cas R. p. 49.* berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 370.

I. Deel.

R

**Ap.** een Handvest, van gene Schepenen te zullen zetten, voor dat hy binnen de Stad zoude gekomen zyn, en dat die gezette Schepenen **1392.** twee Burgemeesters zouden kiezen, die binnen de vier Kersdagen alle jaren rekening zullen doen voor den Baljuw en Schepenen; en dat hy, by afsterven van een Schepen, een anderen in zyne plaats zal zetten, en hem by zich ontbieden, waar hy ook mogte zyn, en voor drie Schepenen doen beëedigen; en dat hy die Schepenen niet meer, dan eens in het jaar, zal verzetten (p). Hy beloofde ook, ten zelfden dage, aan *Klaas Kervinken Willem van Reimerswaal*, dat de tegenwoordige Schepenen zouden blyven, tot dat hy daar komen zoude, en dat die Schepenen, welken hy zoude zetten, twee jaren zouden blyven, en dat hy gene anderen zoude zetten, dan met goedvinden van *Klaas en Willem* (q). In dezen tyd, na den dood van *Aleid van Poelgeest*, trouwde Hertog *Albrecht* tot zyne tweede vrouwe *Margariet*, dochter van *Adolf*, Graaf van *Kleef*, waar by hy gene kinderen verwekt heeft (r).

**Hertog** Op den 6 van Wintermaand gaf hy vryheid **Albrecht** aan die van *Haarlem*, om de *Brabanders aan trouwt met *Mar-* lyf en goed te bekommeren, waar zy hen in **griet v.** den lande mogten vinden, ter tyd toe, dat **Kleef.** de *Brabanders* de by hen opgehoudene burgers van *Haarlem* zouden ontslagen hebben: En*

**Geeft** ten  
aan die  
van *Haar-*  
lem vry-  
heid, om  
de *Brab-*  
anders  
en hun  
goed aan

(p) Ms. getrokken uit het *Permanente Register* Libr. V. 1390—1401. Cas E. p. 51; en beruttende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(q) Het zelfde Ms.

(r) VELDENAAR p. 93. *Missa's Charterb.* III. D. p. 617. *Holl. Chron.* fol. 230.

ten zelfden dage deed hy den Koopluiden <sup>Ad:</sup>  
 van *Duitschland* alle privilegien en vryheden, <sup>1392.</sup>  
 door hem of zyne voorouderen gegeven, wel-  
 ken vernietigd mogten worden, opzeggen, <sup>te tasten;</sup>  
 en hen allen, die iets van hem, of van zyne <sup>en zegt</sup>  
 onderzaten, te eischen hadden, voor hem da- <sup>den</sup>  
 gen, om goed recht te ontfangen (s). <sup>Kooplui-</sup>

Op den 15 van die zelfde maand verpachten <sup>den van</sup>  
 de Deken en het Capittel ten *Dom* te *Utrecht* <sup>*Duitsch-*</sup>  
 aan de *Burghemeysteren*, *Raat* ende *ghemeenre* <sup>*land* de</sup>  
*Stat* van *Groninghen* alle zyne *Gerichten* en *Heer-* <sup>voor-</sup>  
*lichkeiten* tot *Groninghen*, *hoge* ende *lege*, *bynnen* <sup>rechten</sup>  
*en buten* geleghen mit wolde ende mit ghoë (wou- <sup>De De-</sup>  
 den en weiden) mit *hofsleden*, mit *tymmer*, mit <sup>ken en</sup>  
*ackeren*, *bouwigh* en *onbouwigh*, *campe*, *weyde*, <sup>het Ca-</sup>  
*visfcherie*, *weghe*, *waterganghe*, mit *munte* en <sup>pitte</sup>  
 de mit *tolle*, *cley*n ende *groot*, ende mit allen toe- <sup>ten U-</sup>  
*behooren*, als die *kerke* en *capittel* *aangbekoomen* <sup>verpach-</sup>  
 en *ghegeeven* is van *Keizer Henrik* (t) enz. voor <sup>ten hun-</sup>  
 den tyd van honderd jaren, om drie en tag- <sup>lyke goe-</sup>  
 tig en een halven goede oude *guldene Frank-*  
*ryksche* *schilden*, voor dezen pacht gemunt, <sup>*Gronin-*</sup>  
 's jaars te *Utrecht* vry te betalen: onder <sup>*gen* aan</sup>  
 voorwaarde, dat de *Stad Groningen* deze goe- <sup>die Stad</sup>  
 deren voor den wereldlyken rechter zal ver-  
 antwoorden, en elke twintig jaar dezelve  
 van het Capittel verzoeken met zeven mark  
 zuiver zilver, en niet vermogen, dezelve aan  
 anderen over te geven, buiten toestemming  
 van het Capittel; en dat zy, ten einde van hon-  
 derd jaren, indien zy dië goederen in pacht be-  
 hou-

(s) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351  
 — 1396. *Cas R.* p. 50. verfa; en berustende onder  
 den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(t) *MIRIS Charterb.* I. D. p. 60, 61. 63, 64.

**Ao.** houden wil, zulks moeten verzoeken met vyftig  
1392. **Albrecht** **geeft den** **Schout van Delft** **op die zelfde voorwaarden (u).**

Op den 17 dezer maand gaf Hertog *Albrecht* aan den Schout van *Delft* vryheid, om hen, die eenige misdaad te *Delft* bedreven hadden, te mogen vervolgen en grypen, tot een half myl buiten de Stad; en tevens bevel, om de Geestlyken, die zich niet behoorlyk gedroegen, te straffen; en gelaste den Procurator te *Utrecht*, dat hy, op 's Hertogen kosten, in dat geval voor den Schout zoude pleiten; en gaf ook een uitdrukkelyk verbod aan alle Geestlyken, den Schout en het Gerecht van *Delft* daar over eenige moeilykheid aan te doen (v).

De Proviforen en Dekens waren, op dees tyd, gewoon alle misdaden, als tegen God bedreven, voor hunne kerklyke vierschaar te trekken, en zware geldboetens af te vorderen, waar door het goed der onderzaten, en de bediening van het recht, byna geheel, in hunne handen viel. Om dit voor te komen, regelde Hertog *Albrecht*, die zeer wel zag, dat de Geestlyken de nutfte, maar ook tevens de gevaarlykste onderdanen van eenen Staat zyn, indien de Opperheer hen niet kort by den teugel houdt, hunne magt (w), en verbood, op den

29

(u) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 591.

(v) Ms. getrokken uit het *Memoriael* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 52.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(w) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 573. 575.



29 van Wintermaand, aan alle zyne onderdanen, eenige boete aan de Proviforen te betalen, eer dat zy de misdaad aan den Baljuw aangebragt zouden hebben, en gaf bevel aan denzelven, *dat by die saken, brucke, ende misdaad wege ende aensie en de ondersaten also beschermte dat si sonder reden niet bescat noch belast en worden* (x)

Ao.  
1392.

eer de  
Baljuw  
kennis  
van de  
zaak ge-  
nomen  
heeft.

Op den 26 van Louwmaand van het volgende jaar bewilligde Hertog *Albrecht* in het stichten van een nieuw Nonnen-klooster in het zuidoost-einde van *Amsterdam*, van *St. Augustyns* orde, genaamd *Canonesen Regulier*, waar toe de Paus reeds zyne toestemming had gegeven, en nam dat klooster (waarschynlyk (y) genoemd het klooster *ter Lelien* of *der nieuwe Nonnen*) in zyne bescherming; doch, op dat zyn dienst, en schatkist daarby niet lyden zouden, voegt hy 'erby: *behoudeliken ons en onsen nacomelingen onsen dienst, die wi nu ter tyd hebben of hebben fullen op al sulke goede als toter voors. Cloester ghegeven syn of als men in toecomenden tiden daer toe gheven sal* (z).

1393.

Hertog  
*Albrecht*  
bewil-  
ligt in  
het stich-  
ten van  
een  
nieuw  
Nonnen-  
klooster  
te *Amster-*  
*dam*.

Dewyl de vesten van *Woerden*, of door Hertog ouderdom vervallen, of door vyandlyk geweld vernield waren, en de burgery te arm was,

*Albrecht*  
beveelt  
*Woerden*  
was, te beves-

(x) Ms. getrokken uit het *Memoriale B. D.* 1351 — 1396 *Car R.* p. 54.; en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) WAGENAAR, *Beschryv. van Amsterdam*, p. 21.

(z) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Car E.* p. 62.; en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Ao. 1393. was, om op hare eigene kosten dezelve te herstellen, zo gaf Hertog *Albrecht*, de gelegenheid en het gewigt dier plaats tegen het *Sticht* kennende, bevel, om dezelve te herstellen, en gebood aan den Baljuw van den lande van *Woerden*, van elke morgen lands een kwartier van eenen *Dordrechtſchen* gulden te heffen, om die gelden, by rade en goeddunken van het Gerecht van *Woerden*, aan te leggen tot het bevesten der Stad, en de onwilligen tot het betalen dier schatting by panding te dwingen; waar voor hy den Baljuw belooft te zullen schadeloos houden, indien hem daar over eenige moeite van geestlyke of wereldlyke rechten mogte aangedaan worden, omtrent zulke goederen, als die geenen, die zulks ondernamen, in den lande van *Woerden* zouden bezitten (a). Maar dit bevel behaagde den landzaten niet, oordeelende, dat zy minder aanstoot zouden lyden, wanneer *Woerden* onbewald was, dan anders: om dat de ondervinding hun geleerd had, dat zy, in de geduurige belegeringen dier Stad, altyd deelgenoten waren geweest in de rampen van den oorlog. Dit misnoegen ging zo verre, dat die van *Bodegraven* weigerden de schatting te betalen, en, wanneer de Baljuw van *Rynland* en *Woerden* kwamen, om dezelve te ontfangen, hen met geweld, by klokſlag, wederſtonden; doch te ver-

Die van *Bodegraven* weigeren te betalen, en wederſtaan den Baljuw met geweld.

(a) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396 *Cas R. p.* 57. verfa; en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

vergeefs; naardien zy daarenboven door den Hertog nog verwezen werden in eene boete van negentien honderd *Hollandſche* schilden; om welken te vinden; de ſchuldigen agt onder zich moeſten kiezen, die elk, naar mate zyner goederen, en de grootheid van zyn aandeel in de misdaad, moeſten ſchatten; waarmede zy dan met hem verzoend zouden zyn: waarvan echter eenigen, die voortvlugtig waren, uitgeſloten werden (b). Langzaam ging echter dit beveſten der Stede voort; dewyl de burgers in Sprockelmaand 1396 daarover hunne klagten by den Hertog inbragten, dat zy, zich verbonden hebbende om de helft der Stad te veſten, hetzelve volbragt hadden, maar dat het land van *Woerden* den weinig voortgang had gemaakt; waarom hy den ingelanden in het land van *Woerden*, buiten de Stad wonende, beval, de andere zyde te beveſten binnen zulken tyd, als hy het den Baljuw van *Rynland* en *Woerden* geſtaſten zoude: en verder gebod; dat de uit *Woerden* gewekene burgers daar weder met ter woon zouden komen, op ſtraffe van lyf en goed. En, opdat die van *Woerden* te beter in ſtaat zouden geraken, zo gaf hy hun vryheid landpoorters te houden, geduurende den tyd van drie jaren vooreerſt en verder tot wederzeggens toe (c); en nog daaren-

Ao.

1393.

En worden

daarom van den

Hertog in eene

boete verwezen.

Hy herhaalt

zyn bevel aan

de landzaten,

om de helft der

Stad te beveſten.

ten, en geeft aan

die Stad eenige

voorrechten,

(b) Ms. Getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396, *Cas R.* p. 81. ; onder den Heere Griffier van ALPHEN berustende.

(c) Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale* p. 145. verla en p. 146. ; berustende onder denzelfden Heere.

**Ao.** enboven het voorrecht, dat niemand in den  
**1393.** lande van *Woerden* kennip, smeer en huiden  
 verkopen mag, die dezelve waaren nieteerst  
 op eenen marktdag in de Stad geveild heb-

Hy geeft be (d).

aan die Op den 4 van Sprokkelmaand gaf hy aan  
 van *Geer-* die van *Geertruidenberg* de vryheid, om de  
*truiden-* misdadigen, tot op een halve myl buiten de  
*berg* de Stad, te vervolgen, te vatten, en ter straffe  
 vryheid, om de in de Stad te voeren (e): en den volgenden  
 om de misdadi- dag vergroote hy de vryheid buiten de Stad,  
 gers, een en beval, dat Schout en Schepenen in die ver-  
 halve grootte vryheid recht zullen doen, als in de  
 myl bul- Stad: *behoudeliken den Ambochtsheere syn recht,*  
 ten de *ende der dyckaedse boers rechts* (f).  
 Stad, te  
 mogen  
 vatten;  
 en ver-  
 groot de  
 vryheid  
 der Stad.

Hy be- Op den 7 van die zelfde maand bewilligde  
 williet in Hertog *Albrecht* in het stichten van eene Ka-  
 het stich- pelle, kluis en huis in het bosch in *die Doens-*  
 ten van *cote*, door broeder *Herman Janszoon van Dor-*  
 een Ka- *drecht*, aan welken Hy, en de goede luiden,  
 pelle te daar toe aalmoessen gegeven hadden; te be-  
*Doens-* wonen, na *Hermans* dood, door vier goede  
*cote.* luiden, met magt voor drie anderen, om,  
 by het afsterven van den vierden, een ande-  
 ren in zyne plaats by zich ter woon te ne-  
 men voor zyn leven (g). Dit *Doenscote* was  
 om-

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390—1401 *Cas E.* p. 199.; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(e) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351—1396 *Cas R.* p. 58; onder denzelfden Heere berustende.

(f) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390—1401. *Cas E.* p. 62. verfa; onder denzelfden Heere berustende.

(g) Ms. getrokken uit hetzelfde Register, p. 62. onder denzelfden Heere berustende.

omtrent *Langeveld* en *Noordwykerhout* gelegen, en deze is waarschyntlyk de kapel, waarin de Predikant van *Noordwyk* als nog, voor eene belooning van vyftig guldens; verpligt is, viermaal in het jaar te prediken.

Op den 9 van Lentemaand verklaarde Her-  
tog *Albrecht* die van *Gorinchem*, van welken men  
te *Dordrecht*, *Geertruidenberg* en *Heusden* tollē  
had afgevorderd en genomen, ten eeuwigen  
dage vry van alle tollē, door alle zyne lan-  
den, hoe genaamd (b).

Op den 4 van Grasmaand stierf *Floris van*  
*Wevelikhoven*, Bischoep van *Utrecht*, nadat  
hy het Bisdom dertien jaren en vyf maanden  
bestierd had, te *Hardenberg*, in *Overysfel*, het  
welke hy, gelyk ook *Ommē*, bevest had met  
steene muuren (i). Door spaarzaamheid had  
hy de huizen *Vollenbo*, *Diepenheim* en *Vrede-*  
*land* weder ingelost, aan het *Sticht* herbragt,  
en gesterkt, welken, door de verkwisting,  
en nodeloze oorlogen zyner voorzaten, ver-  
pand waren (k). Hy had zich echter genood-  
zaakt gezien, in Oogstmaand van 't jaar 1392,  
om *Zalland* en *Twent* aan den Hertog van *Gelder*  
weder te verpanden, waarvan de reden on-  
bekend is (l). Kort na zyne begraving te  
*Utrecht*,

(b) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. Cas. E. p. 69.; berustende onder den Heere Griffiek VAN ALPHEN.

(i) J. DE BEKA by MATTH. *Analekt.* tom III. p. 290 en 291.

(k) Denzelfden; en de *Overysfelfche Chron.* by DUMBAR *Analekt.* tom. II. p. 307. 317.

(l) REVII *Hift. Daventriae* Libr. I. p. 86. DUMBAR tom. II. p. 329.

Ao. *Utrecht*, kwamen aldaar Hertog *Albrecht*, en  
 1393- zyn schoonzoön *Willem*, Hertog van *Gelder*,  
 aan welken het niet onverschillig konde zyn,  
 wie op den Bisschoplyken zetel geplaatst wier-  
 de, om elk een Bisschop naar zyn genoegen  
 te doen verkiezen. Hertog *Albrecht* stelde  
 daartoe voor *Rogier van Bronkhorst*, Capitu-  
 laar van *Keulen*; Hertog *Willem* daartegen  
*Frederik van Blankenheim*, Bisschop van *Straass-*  
*burg*. Dit bragt het Capittel in de uiterste  
*Frederik van Blan* verlegenheid. Te vergeefs trachte het  
*kenheim* zelve hen tot overeenstemming in eenzelfden  
 wordt in zyne man te brengen. Het kwam eindelyk tot stem-  
 plaatze men in het Capittel, wanneer *Frederik* met vyf-  
 verko- en vyftig, *Rogier* met zevenentwintig stemmen,  
 zen en tot Bisschop gekozen werd. Elk dezer zondt  
 door den aan Paus *Bonifacius*, om de bevestiging van  
 Paus be- zyne verkiezing te erlangen, die daarop *Fre-*  
 vestigd. *derik*, als de meeste stemmen hebbende, in  
 het Bisdóm bevestigde: waarop hy, vergezeld  
 van den Hertog van *Gelder*, bezit van hetzel-  
 ve nam (*m*), en op den 14 van Slachtmaand  
 Hertog *Albrecht* gebiedt, dezès jaars de voorrechten van het *Sticht* be-  
 gebiedt, toezigt zwoer en bevestigde (*n*).  
 te nemen Dewyl de *Groote Waard* van *Zuidholland*, zo  
 op de Dy- door het buiten, als door het binnenwater  
 ken in van de uitgeveende plasfen, groot gevaar  
*Zuidhol-* land: en liep, en de ingezetenen, niettegenstaande de  
 land: en verbiedt goede orde daartegen gesteld, op eene onbe-  
 het vee- hoorlyke wyze turf delfden, en zich niet  
 nenindie streek. ont-

(*m*) JOANN. A LEIDIS Libr. XXXI. Cap. 46. J. DE  
 BEKA by MATTH. *Analect* tom. III. p. 291. en 294. *Chron-*  
*de Traject*. by denzelfden tom. V. p. 391.

(*n*) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 572.

ontzagen de gelegde dyken te beschadigen, A<sup>o</sup>. 1393.  
 zo beval Hertog *Albrecht*, op den 30 van die  
 zelfde maand, aan den Kastelein van *Geer-*  
*truidenberg* en den Dykgraaf van *Zuidholland*,  
*Daniel van der Merwede*, en ook aan de Ste-  
 den *Dordrecht* en *Geertruidenberg*, en den Bal-  
 juw *Arent van der Dusen*, met *Willem van*  
*Croonenburg* toe te zien, dat zulks omtrent de  
 dyken, en byzonderlyk den *Dongendyk*, niet  
 meer geschiedde; en verbood geheel en al  
 het veenen in *Zuidholland* (o); te weten, in den  
*Groeten Waard*.

Op den 15 van Bloei maand stelde Hertog Hertog  
*Albrecht*, op nieuw, orde op de munten, en be- Albrecht  
 sloot te maken een gouden penning van drie- beveelt  
 entwintig en een halve caraat, fyn goud, nieuwe  
 onder den naam van *Hollandfche Schilden*, te- Holland-  
 gen veertig grooten het stuk, welke hy ook fche Schild.  
 zoude doen munten, genaamd *Hollandfche Groo-*  
*ten*, waardig vyf penningen; en daarenboven den en  
*kwartier* en *agtedeel* van grooten, met wel- Grooten  
 ken men zoude mogen betalen tot zes groo- te mun-  
 ten toe: en beval, dat alles met deze nieu- ten, en  
 we munten alleen zoude moeten betaald wor- regelt de  
 den, uitgezonderd, dat de *Wilhelms Schilden* waarde  
 en *Grooten* zouden gangbaar blyven; met toe- der  
 zegging, van in twintig jaren geen nieuwe vreemde  
 munt in *Holland* en *Zeeland* te zullen maken: munten.  
 en regelde verder de waarde van alle vreem-  
 de munten, opzigtlyk tot zyne nieuwe *Hol-*  
*land-*

(o) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351  
 — 1396. *Car R.* p. 65. verfa; berustende onder den  
 Heere Griffier van ALPHEN.

**Ao.** *landsche Schilden* : welk besluit alle de Steden  
**1393.** van *Holland* (uitgenomen *Schoonhoven* en *Gouda*,  
 welke onder den Graaf van *Blois* stonden) en  
 deze Steden van *Zeeland*, als; *Middelburg*, *Zierik-*  
*zee*, *Reimerswaal* en den *Briel* bevestigd, be-  
 zegeld, en beloofd hebben ten uitvoer te  
 brengen (p).

Onrust  
 en op-  
 loop te  
*Leiden*,  
 door Hertog  
*Albrecht* ge-  
 straft met  
 balling-  
 schap ve-  
 ler bur-  
 geren en  
 eene  
 boere

van 5000  
 schilden.

In dit zelfde jaar was 'er groote onrust te  
*Leiden* onder de burgery, welke Die van den  
 Gerechte dwong, om gilden, en hoofdman-  
 nen derzelven, in en aan te stellen, welken  
 toen, naar het voorbeeld van andere Steden,  
 hier nog niet schynen plaats gehad te heb-  
 ben (q). Hertog *Albrecht* zond 'er zynen  
 Raad,

(p) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 593.

(q) Ten zy men, volgens het begrip van anderen,  
 wilde vaststellen uit den Brief, door Hertog *Albrecht*  
 op den 30 van Oogstmaand 1391 geschreven aan *Scout*,  
*Scepenen ende Rade van Leyden*, te vinden by F. van  
*MIERIS* in zyne uitgegevene *Handvesten, Privilegien*  
 enz. der Stad *Leiden*, p. 377.; dat 'er in dien tyd reeds  
 een *Volders Gilde* (en dus, waarschylyk, ook meer-  
 dere andere Gilden) geweest zy: wanneer mischien  
 deze onrust zal veroorzaakt zyn, doordien de Gilden  
 zich met de bevelen van den Gerechte omtrent de  
 loonen, als anderzins, niet hebben te vrede gehou-  
 den; gelyk dan ook deze zelfde Hertog in den jare  
 1401., aan alle ambachtsgezellen in de Steden van  
*Holland* en *Zeeland* heeft bevolen, te vrede te moeten  
 wezen met het loon, hun by het Gerecht gezet; zo  
 als gevonden wordt by denzelfden van *MIERIS Charterb.*  
 III. D. p. 759.; en *Scoudt*, *Scepenen ende Rade der Ste-*  
*de van Leyden* op den 18 van Sprokkelmaand 1435.  
 by rade, ende goetdencken van den wairdeins, ende der ge-  
 meenre drapery, het loon der Volderen aldaar geschikt  
 en bepaald hebben, aan welke bepalingen zich ten  
 zelfden dage de *Gesworen van den Volambocht te Leyden*,  
 als gemachticht van den gemeenen *Volres wegen van Ley-*  
 den;



Raad, om den twist te berechten en de rust te herstellen; maar de burglary, wel verre van zich daar aan te onderwerpen, kwam op klopflag in de wapenen, en drong die vaststelling met verfmading van 's Hertogen Rade door, waarop, volgens uitspraak van den Hertog, met toestemming van de Steden van *Holland* en *Zeeland*, van den 4 van Zomermaand, die vaststelling vernietigd werd, een groot getal van burgeren uit den lande gebannen, en de burglary verwezen in eene boete van vyfduizend *Hollandfche Schilden*, welken op dien tyd geslagen werden (r), terwyl Die van den Gerechte ernstig vermaand werden, de Stad in rust te houden, en aan hun, om het zelve te beter uit te voeren, de magt gegeven, om uit alle zyne landen te mogen bannen allen, die zy goedgevonden om eenige mis-

Ao.  
1393.

den; als ook aan de straffen van 't Gerecht der Stad, by overtreding van deze bevelen; hebben onderworpen; omtrent welk loon in Lentemaand van dat zelfde jaar, door het Gerecht van Leiden nog eene nadere uitspraak, wegens eenige ontsaane geschillen tusschen de meesteren en knechten van het zelfde ambacht, is gedaan; en verder alle deze schikkingen door den Hertog van *Bourgondien* zyn goedgekeurd, met bygevoegde magt aan het Gerecht van *Leiden*, om alle misdadige en wederspannige Volders overal, in zyne landen, te vervolgen, te vangen en te Leiden te straffen: gelyk dit alles te vinden is in de aangeotogene *Handvesten*, *Privilegien* enz. der Stad Leiden, p. 377 — 380.; welk alles aanleiding zoude kunnen geven, om te denken, dat dit Volambacht reeds in het jaar 1391 een Gilde geweest kan zyn, hoewel het op loutere gissingen steune en duidelyker bewyzen ontbreken.

(r) *Miris Charterb.* III. D. p. 595.

**Ao. 1393.** misdaad uit de Stad te bannen (s). Hy beval hun ook, de voornoemde vyfduizend schilden over de burgery om te slaan, of anders ten leene op te nemen, en terstond te betalen (t), gelyk zy ook die betaling voor den 25 van Wintermaand des zelfden jaars gedaan hebben (u). Maar Hertog *Albrecht*, gewoon zyn byzonder voordeel te stellen tot een maat van recht en billykheid, verklaarde in den jare 1401, wanneer hy den bystand der *Leidsche* burgerye in den oorlog tegen *Jan van Arkel* nodig had, dat *bionrechtten aenbrengen* de genoemde burgers gebannen waren, dat si dier brueken onsculdig waren en dat si jegens hem niet anders toe ten tiden en deden, noch sint gedaen en hebben, dan goide luden boren rechten *Lantsheere* sculdig waren en syn te doen (v), zonder dat hy echter de ontfangene boete van vyfduizend *Hollandsche* schilden aan de burgery wedergaf: en zonder ook de boeten, voor welken hy zich in dien tusschen tyd met sommigen verzoend had, of de goederen van sommigen, die door hem verbeurd verklaard en reeds aan anderen verkogt waren, weder te geven (x).

Welke gebanne-  
ne bur-  
gers na-  
derhand  
door  
hem on-  
schuldig  
ver-  
klaard  
werden;  
doch de  
ontfan-  
gene  
boete  
werd niet  
wederge-  
geven.

Op

(s) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 597., en *Handvesten, Privilegien* enz., der Stad *Leiden*, p. 299.

(t) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 599.

(u) Het zelfde Boek p. 603.

(v) Denzelfden, *Handvesten, Privilegien* enz., der Stad *Leiden* p. 300.

(x) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390—1401 *Cas E.* p. 123. verfa, p. 90. verfa, p. 126., en uit het *Memoriale B.* D. 1351—1396. *Cas R.* p. 88. verfa, p. 89 p. 98. verfa, p. 119. 122.; allen be-  
rustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*,

Op den 20 van Zomermaand verklaarde Hertog *Albrecht*, dat *Jan van Immerseele*, Ridder, Schout, of Markgraaf van *Antwerpen*, lyf en goed verbeurd had, om dat hy met gewapend volk in *Zeeland* was gekomen, daar een man had geligt en denzelven te *Antwerpen* doen ontlyven en op een rad zetten, waarom by balling verklaard en zyn goed, in de landen van den Hertog gelegen, den Hertog toegewezen waren, die daarop die goederen en tienden, te *Baardwyk* in het land van *Heusden* gelegen, aan zynen lieveling *Jan van Arkel*, Heer tot *Hagestein*, tot een onsterfelyk leen vereerde (y). Doch in den ja-  
 re 1395 op den 24 van Sprokkelmaand, gaf hy, op voorspraak van den Hertog van *Bourgondien*, aan denzelven en zyne medehulp-  
 ren vergiffenis dier misdaad, en herstelde hem in het bezit der verbeurd verklaarde goederen (z).  
 Gelyk de koophandel en scheepvaart tot heil dezer landen meer en meer in bloei raakte, zo toonde Hertog *Albrecht*, dat hy de-  
 zelve ook ter harte nam, want op den 13 van Oogtsmaand gaf hy aan zekeren *Pieter Zoet van der Veer*, die te *Pisa* kwalyk behandeld was, een brief van schadeverhaling op zekeren *Anthony's Meernaalge*, en op alle de ingezetenen van *Toscenen*, om hunne goederen ter zee en te lande aan te slaan, en in handen van

Ao. 1393.  
 Hertog *Albrecht* verklaart *Jan van Immerseele* balling en zyne goederen verbeurd.  
 Maar vergeeft hem zyne misdaad en herstelt hem in zyne goederen, op voorspraak van den Hertog van *Bourgondien*.  
 Geeft een brief van schadeverhaling op die van *Toscenen*.

(y) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 598.  
 (z) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Car E.* p. 158.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

**1393.** Ao. van zyne dienstluiden in de havenen en steden te leveren, die uit dezelve hem zyne geledene schade zouden vergoeden, en voorts aan den Hertog van dezelve goede rekening doen: waaruit men ziet, dat, hoe woest ook het gedrag der menschen van dien tyd moge geweest zyn, men echter van gevoelen was, dat de schadeverhaling niet behoorde te gaan boven de geledene schade (a).

Hy ver- Op den 8 van Slachtmaand gaf Hertog Al-  
meerdert *brecht* aan de burgers van *Woerden* het voor-  
de voor- recht, dat zy nergens mogen bezet worden,  
rechten om schade of schulden, maar dat een iege-  
der Stad lyk, die van hen iets te eischen heeft, zy-  
*Woerden*; nen eisch voor het Gerecht te *Woerden* zal  
moeten doen, en aldaar zyn recht vorde-  
ren (b).

Als ook de voor- Op den 26 dier zelfde maand gaf hy ook  
rechten aan die van *Haarlem* het voorrecht, dat zy  
der Stad door brieven, zo wel als door twee gezwo-  
*Haarlem*. renen der Stad, de perfoonen en goederen hun-

Hertog ner bezette en bekommerde burgeren, van  
*Albrecht* het Gerecht, daar zy bezet of bekommerd  
eigent waren, zouden mogen vryen en afleiden (c).

Heerlyk- Op den 8 van Wintermaand eigende zich  
heid Hertog *Albrecht* de Heerlykheid *Gheer*,  
*Gheer*, in het zuideinde van *Delft* gelegen, wel-  
welke de ke  
Abdisfe  
van *Ryns-*

*burg* (a) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351  
zich aan- — 1396. *Car R.* p. 77.; berustende onder den Heere  
gematigd Griffier VAN ALPHEN.

had. (b) Ms. uit het zelfde *Memoriale* p. 81. verfa en p.  
82. onder denzelfden Heere berustende.

(c) Ms. uit het zelfde *Memoriale* p. 83., mede  
onder denzelfden Heere berustende.

ke reeds door zynen broeder *Willem* aan de Abdisse van *Rynsburch* ontnomen was, als welke geen recht tot dezelve had, doch echter, by verzuim der Rechteren van *Delft*, dezelve weder na zich had genomen, en beval den Rechteren van *Delft* aldaar recht te oeffenen, en alle zaaken, boeten en breuken, na dien tyd gevallen, te berechten en voor hem op te eischen (d); en op den 15 daar aan volgende herhaalde hy dat zelfde bevel aan *Jan die Vlieger Janszoon*, Schout te *Delft*, met eene bygevoegde verklaring, want wy om *sunderlinge brueke wille*, die die *Abdisse van Reynsburch ende Convent jegens ons ende onser heirlicheit misdaen hebben*, aengetast hebben alle heerlichede die si hebben overal in onsen lande hoghe ende laghe (e). Doch verzoende weder met de Abdisse en het Convent van *Rynsburch*, en gaf op den 16 van Hooimaand aan haar weder die *Heerlicheden van Reynsburch, van Buscoop, den Gheer met allen horen toebehoren* (f).

Op den 8 van Sprokkelmaand in 't volgende jaar beval Hertog *Albrecht* aan alle zyne Rechteren overal in den lande de personen, en goederen der burgeren van *Thiel* aan te tasten, om daar uit te vinden 20 scellingen oude groten lyffensie als

Heer

1393.

1394.

Hert. *Albrecht* beveelt, de burgers van *Thiel* en hunne goederen in zyne lande aan te tasten, tot dat die van *Thiel* de achterstallige

(d) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 84.; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(e) Ms. uit het zelfde *Memoriale* p. 84. verfa, onder denzelfden Heere berustende.

(f) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1391 — 1401. *Cas E.* p. 132. verfa; mede onder denzelfden Heere berustende.

No. 1394. *Heer Jan die Scrivere Jan Scriversoon, Priester, onse ondersate, heeft op die voorsceeven stede en him noch ghebreken van XL jaenen lang. Een bevel, het welke doet zien, hoe slecht men in die Stad met de rechtzaken omging, en aan de andere zyde, hoe gereed Hertog Albrecht was, om zyne onderzaten door geweldrecht te bezorgen by vreemde Mogendbeden (g).*

Op den 24 van Lentemaand gaf Hertog Albrecht aan zynen zoon Jan, Elef van Luik, die, uit het hevige geschil van zynen vader met zynen oudsten broeder, den Graaf van Oostervant, eenig voordeel hopende te bejagen, zich herwaards begeven had, het geheele land van Voorn met den Briel, dorpen, heerlykheden, rechten, renten, en alle toebehooren, zo als Vrouw Machteld, van welke hy hetzelve geërfd had, al het zelve had bezeten, in ruiling voor de Stad Oudewater, welke van de Graaflykheid van Holland niet gescheiden mogt worden, en voor het huis te Rivier met zyn toebehooren, het welke hy aan Wouter van Maubenesse had gegeven, welke Stad en heerlykheid hy hem te voeren, als zyn erfdeel, had aanbewezen (h).

Op den 8 van Grasmaand gaf hy aan die van Dordrecht de vryheid, om alle de ghenen aen te tasten ende te vanghen die ghebannen syn van der meuterye en de opset of die daer of overvluchtig syn en daer over te rechten als daer toe be-  
 Geefte aan die van Dordrecht vryheid,

(g) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 93; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(h) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 606.

behoert, met belofte, dat hy, indien dezen zich mogten ter weer stellen, al wat de Stad daaromrent doen zoude, houden wilde, als of hy zulks zelf gedaan had: waar uit schynt beslooten te moeten worden, dat 'er kort te voren eenige munitery te Dordrecht geweest is (i).

Ad.  
1391.

om de muniters aan te tasten en te rechen.

Op den 29 dier zelfde maand gaf Hertog Albrecht aan Jan van Arkel eene kwyting, waar by hy erkende, dat Jan van Arkel hem goede rekening en bewys gedaan had van alle goeden, renten en vervallen, welken hy voor hem opgebeurd en uitgegeven had, en waar voor de Hertog hem bedankt, met byvoeging nogthans van deze voorwaarde, dat, indien 'er iets gevonden werd, het welke hy in zyne rekening niet had verantwoord, en de Hertog hem, binnen het jaar, na deze kwyting, zulks afvorderde, hy dat zoude moeten betalen; en dat, indien Jan van Arkel iets voor den Hertog had uitgelegd, het welke hy in zyne uitgave niet gebragt had, de Hertog hetzelfde, binnen het jaar vermaand zynde, zoude moeten voldoen (k). By het slot van deze rekening moet gebleken zyn, dat Hertog Albrecht aan den Heere van Arkel eene groote somme gelds is schuldig gebleven, dewyl hy op den 1 van Bloei-

Hert. Albrecht bekendt vol-  
daan te zyn van zynen ontfa-  
ger, Hee-  
re Jan van Arkel, met byvoe-  
ging van weder-  
zydsche voor-  
waarden.

(i) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Car R. p. 95. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(k) Ms. uit hetzelfde *Memoriale* p. 98.; onder den zelfden Heere berustende. *MIRABIS Charterb;* III. D. p. 621.

**1394.** Ao. Bloecimaand daar aan volgende, met de Heeren, *Zweder van Apkoude*, Heer van *Gaasbeek*; *Hugeman van Stryen*, Heer van *Zevenbergen*; en *Pauwels van Haafrecht*, Ridder, Heer tot *Loen*, belooft die somme op Kersdag eerstkomende te *Utrecht*, of te *Hagestein* te betalen, naar keuze van *Jan van Arkel*; en, by gebrek van betaling, binnen agt dagen naa de maning te *Utrecht* of te *Hagestein* te komen leisten (dat is: in gyzeling te komen) en niet van daar te gaan, voor dat die gemelde somme, met de gemaakte onkosten, voldaan ware (1). De Heeren *Hugeman van Stryen* en *Pauwels van Haafrecht* doen hier deze belofte, om dat Hertog *Albrecht* hen op dien zelfden dag tot zyne Thesauriers had aangesteld in de plaats van *Jan van Arkel*, en hun zyn zegel, het welke *Jan van Arkel* gehad had, gegeven (m).

Stelt *Hugeman van Stryen*, en *Pauwels van Haafrecht* tot zyne Thesauriers aan.

Mislag der oude schryver om trent den tyd van h t Thesaurierschap van *Jan van Arkel*, en

Hier uit blykt ontegenzglyk, dat *Jan van Arkel* rekening heeft gedaan van zynen ontfangst en uitgaaf, eer hy van het Thesauriersamt ontzet werd, of hetzelfde nederleide: en dus ook, dat'er een mislag is by de oude schryvers, die zeggen, dat Heer *Jan van Arkel* in den jare 1401 tien jaren Thesaurier is geweest, te rekenen van 1389 af, en dat

(1) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 608.

(m) Ms. geschreven naar een brief in 't *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.*, tuschen p. 104. en 105.; berustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*. en Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 127; mede onder denzelf- Heere berustende.



dat zyne weigering op dien tyd, om rekening te doen, oorzaak van den oorlog tusſchen hem en Hertog *Albrecht* is geweest (n): hy is toch maar vyf jaren Theſaurier geweest, en zyne weigering van rekeſchap in den jare 1401, indien hy dezelve waarlyk gedaan heeft, kan alleenlyk ſteunen op de voorwaarde van de kwyting, welke hem Hertog *Albrecht* gegeven had; te weten, gelyk wy gezien hebben, dat de Hertog hem binnen het jaar na dezelve moest manen om het gene gevonden mogt worden in zynen ontfangſt niet verantwoord te zyn, waarom hy in den jare 1401 zich met recht die verantwoording en rekeſchap mogt ontrekken. Indien de Hertog en *Willem van Oostervant* ten dien tyde waarlyk dien eisch van rekeſchap aan *Jan van Arkel* gedaan hebben, is het zeker, dat dezelve tot een gezocht voorwendzel heeft geendiend voor *Willem van Oostervant* en de *Hoekſche* party, die, wegens het gebeurde om den moord aan *Aleid van Poelgeest* gepleegd, zynen ondergang zochten, om met hem in oorlog te komen, en het geſlacht van *Arkel* te vernielen, waar na de *Kabeljauwſche* party te niete moest gaan.

Op den 8 van Bloeimaand verklaarde Hertog *Albrecht* aan die van *Nimmegen*, dat zy niet langer tolvry door zyne landen zouden varen, gelyk zy tot hier toe gedaan hadden, maar zullen betalen;

(n) J. à LEIDIS Libr. XXX. Cap. 40. ANONYM. de vita & rebus gestis Dominorum de Arkel, by MATTHEUS Analect. tom. V. p. 229.

394. maar dat hy aan zyne tollenaars bevolen had, voortaan den tol van hen te nemen (e).

Op den 17 derzelfde maand gaf hy aan die van Oudewater het School, de Kostery van de Parochiekerk, het Boden-ambacht, en het Schryfambacht, (dat is: het Secretaris-ampt) in vollen eigendom, om, na den dood van de genen, die deze ampten tegenwoordig bezaten, anderen, met gelyke voordeelen, aan te stellen: opdat zy de Stad, welke op de grenzen van zyn land gelegen was, te gereder voor hem zouden beschermen, en omdat zy de twee schuldige beden voor zyne huldiging en huwelyk betaald hadden (p).

Hertog *Albrecht* geeft aan die van *Haarlem* eenige voor- rechten; Hertog *Albrecht* op den 8 van Zomermaand de helft der goederen van zekeren *Pieter Claes Pieterszoon*s. te *Haarlem*, om eenen doodslag, zich toegeëigend hebbende (q), gaf op den 16 dier zelfde maand aan die Stad de voorrechten, dat de burgers alleenlyk tegen hem verbeuren zouden het lyf en zestig ponden van hun goed; doch, in geval van doodslag, het lyf en tagtig ponden: dat Schout, Schepen of Raad, om tot die waardigheid te mogen verheven worden, binnen de Stad moet gegoed zyn aan huizen of erven, tot honderd ponden toe, en elf jaren schot en ongeld met

(o) Ms. geschreven naar een brief in het *Memoriaal* te B. D. 1351 — 1396. *Cas R.*, tuschen pag. 98 en 99; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(p) MIERIS Charterb. III. D. p. 608,

(p) MIERIS Charterb. III. D. p. 206.  
(q) Ms. getrokken uit het *Perkante Register Libr.*  
V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 127; beruſtende onder  
den Heere Griffier VAN ALPHEN.

met de Stad moet gegeven hebben, als een poorter schuldig is te geven: en dat de Schout alle breuken binnen 's jaars moet berechten, of dat de schuldigen na dien tyd vry zullen zyn (r).

Ao  
1394

Op den 6 van Hooimaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Delft* de vryheid, om hunne poorten en vesten weder te maken, welken, om hunnen opstand tegen hem, in den jare 1359. geslegt waren (s); en ook om de vryheid hunner Stad dertig roeden breed uit te zetten van den buiten wech vuitwaert van den Keltelport noordwestwaert omme tot dat Nootdorpe poirthuys toe; beloofde voorts zich geen bebind te zullen aanmatigen over de haven, sluizen, spuijen, bruggen en vaart met hun toebehooren, maar hetzelfde aan Die vanden Gerechte van *Delft* te zullen overlaten, en gaf aan hun de visschery in de *Schie* tot aan hunne sluizen in de *Maas* voor elf ponden 's jaars ten eeuwigen dage; wyders het voorrecht, dat niemand der poorteren boven zyn lyf aan hem verbeuren zal meêr dan zestig ponden, doch, in geval van doodslag, tagtig ponden boven zyn lyf; en dat de Schout en het Gerecht alle breuken moeten berechten binnen 's jaars, of dat de schuldigen vry zullen zyn (t).

En aan die van *Delft* vryheid, om hunne Vesten te herstellen, en voorts eenige voorrechten.

Op den 10 van Oogstmaand bevestigde Hertog *Albrecht* aan den Abt en het Klooster

Hy geeft aan den Abt en het Klooster

(r) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 609.

(s) Zie hier voren bl. 192.

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 610.

Ao.  
1394. te *Egmond* alle voorrechten, welken zy van hem en zyne voorouderen verkregen hadden; en gaf daarenboven aan hen het voorrecht, dat zy, om wereldlyke zaken, voor gene rechters, dan alleen voor hem en zynen Rade, zouden te recht staan: uitgenomen van dyken, watergangen en sluizen, ten opzichte van welken zy recht zouden moeten plegen, gelyk andere landen, die daarby gelegen zyn, en naar recht en *costume* van den Lande (u). Dus verre ging als toen het bygeloof, dat men alle goede orde verbande, om de gunst der Geestelyken te winnen.

Graaf  
*Willem van Oostervant* sluiteen verwerend en aanvallend verbond met *Adolf*, Graaf van *Kleef*, en met zynen zoon *Adolf*, een verwerend en aanvallend verbond tegen *Otto*, Heer van *Arkel*, en *Jan van Arkel*, Heer van *Hagestein*, en tegen allen, die zich der vede onderwinden, (waarschynlyk alleen der *Kabeljauwsche* partye, die zich op den 17 van Wynmaand 1391. onderling verbonden hadden, malkanderen te beschermen (v), aan welker hoofd zich *Otto* en *Jan van Arkel* bevonden, en welk verbond door Hertog *Albrecht* zelf goedgekeurd en bevestigd was) uitgenomen Hertog *Albrecht* en zyne Gemalinne *Margariet*, en *Willem*, Hertog van *Gelre* en *Gulik*; en beloofde, by dit verbond, aan den gemelden Graaf van *Kleef*, de lyfstoct, welke zyn vader *Albrecht* aan zyne Gemalinne mede-standers,

ne

(u) Ms. getrokken uit het *Perkamense Register Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 135.*; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(v) *MIRAEIS Charterb. III. D. p. 582, 583.*

ne *Margariet van Kleef* mogte gemaakt hebben, van waarde te zullen houden en bevestigen; en, indien Hertog *Albrecht* aan haar genelyftocht gemaakt mogte hebben, dat dan Hy, *Willem van Oostervant*, na zyn vaders overlyden, haar eene lyftocht zoude geven, naar haar genoegen (x). Dit verbond is getekend daags voor dat Graaf *Willem van Oostervant* den zoenbrief met zynen Vader tekende, waarin hy alle misdaden kwytscheld tegen hem bedreven door *Otto* en *Jan van Arkel*, en verder door allen der *Kabeljaufche* partye, met namen, welken zich in den jare 1391. tot onderlinge bescherming, met goedkeuring van Hertog *Albrecht*, verbonden hadden (y); waar uit men van de oprechtheid van Graaf *Willem* in alle zyne handelingen oordeelen kan, dewyl men ziet, dat hy te gelyk handelt, om zich met de gemelde Heeren te verzoenen, en te gelyk een verbond sluit, om hen te verderven, waar van de oorlog tegen *Jan van Arkel*, in den jare 1401. ondernomen om hem te vernielen, het gevolg is geweest.

Ao.  
1394.

Aanmerking op hetzelve Verbond.

Het schynt, dat die van *Utrecht*, tegen vorige verdragen, in dezen tyd vastgesteld hadden, dat een burger van *Utrecht*, eenen onderdaan van Hertog *Albrecht* doodslaande, niets tegen de Stad verbeuren zoude, en met den maagden volkomen vry zyn; dewyl Hertog *Albrecht* op den 13 van Herfstmaand verklaarde, dat ieder burger

(x) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 612.

(y) Zie hier voren bladz. 248.

Ao. 1394. de, dat, zo iemand zyner onderdanen een  
 burger van *Utrecht* in *Holland* en *Zeeland* dood-  
 sloege, tegen hem niets verbeuren zoude;  
 alleenlyk, dat hy, door de bloedvrienden  
 vervolgd wordende, binnen zes weken borg-  
 tocht zal stellen wegens den doodslag, en dat  
 het Gerecht zyner Stede, daar hypoorter is,  
 ten einde van die zes weken den doodslag  
 zal verzoenen; en dat, indien de doodsla-  
 ger geen poorter is in *Holland* of *Zeeland*, hy  
 dezelfde vryheid zal genieten, mits dat het  
 Gerecht der Stede, daar de doodslag geschied  
 is, den maagzoen maake: maar dat, indien  
 een burger van *Utrecht* het ongeluk had van  
 iemand dood te slaan, welken men bewyzen  
 konde zes weken in *Holland* of *Zeeland* ge-  
 woond te hebben, hy, gevat zynde, ter-  
 stond zonder verdrag gerecht zoude worden,  
 en, ontkomen zynde, ten eeuwigen dage ge-  
 bannen zyn uit *Holland* en *Zeeland*, en elk de  
 vryheid hebben, om hem, binnen de palen  
 des lands gekomen zynde, dood te slaan,  
 zonder verbeuring jegens den Hertog, of ie-  
 mand anders, of ook iemand eenige verbe-  
 tering schuldig te zyn, te weten, den bloed-  
 vrienden: en dit moest duuren tot dientyd,  
 dat die stat van *Utrecht* alinge alle poenten voir-  
 screven off ghelaten hebben op al onse luden en  
 onderfaten (z). Het welke die van *Utrecht*  
 niet goedgevonden hebben te doen, dewyl  
 de Graaf van *Blois* aan zyne onderzaten van  
 bevolen. *Schoonhoven* en *Gouda*, en de onderhorige Bal-  
 juw-

by ver-  
 gelding  
 van 't  
 geen die  
 van *U-  
 trecht*  
 hier om  
 trent  
 hadden  
 bevolen.

(z) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 613;

juwſchappen op den 1 van Hooimaand 1395. <sup>140.</sup>  
de zelfde vryheid geeft (a); en Hertog *Albrecht* <sup>1394.</sup>  
op den 16 van Herſtmaand van 't jaar 1400,  
onder andere voorrechten, aan *Monnikendam*  
ook dit voorrecht geeft, off eenich poorter van  
*Monickedam* vechtende waer op eenich burgher  
off op eenich ſlichtſman van *Utrecht*, en hem  
wonde, verleempde, off dootgheſlaghen off anders  
in eenigher maniere misdede, die en ſoude over-  
midts dier breucken, niet meer verbeuren teghens  
ons dan off eenich burger off een ſlichtſman van  
*Utrecht* vechtende worde op onſe luyden en onder-  
ſaten, verbeuren ſouden binnen der *Stad* van *U-*  
*trecht* (b); waar uit blykt, dat deze vryheid,  
door den Hertog aan zyne onderzaten gege-  
ven, alleen eene wedervergelding is van het  
gene het *Gerecht* van *Utrecht* aan zyne bur-  
geren verleend had, en dus dat het zelve  
verkeerdelyk wordt uitgelegd, opzigt op den  
moord, aan *Willem Kuſer* gepleegd, te heb-  
ben.

In dezen zomer was Heer *Jan van Raas-* De Biſ-  
veld uit het *Munſterſche* in *Twent* gevallen, en ſchop  
had daar groote verwoestingen aangerecht, van *U-*  
gelyk zyn vader *Bitter* reeds eenige malen te doet een  
voren gedaan had, maar *Frederik van Blun-* veldtogt  
*kenheim*, Biſſchop van *Utrecht*, rukte met tegen de  
een leger in *Munſterland*, tegen den vader en Heeren  
zoon, ſloeg hen, en verbrande het Dorp van *Raas-*  
*Ooſtdorp*, over de *Lippe* gelegen, aan *Bitter* ver-  
toebehorende, en keerde met grooten roof brandt  
we- *Ooſtdorp*.

(a) *MIRIS Chart.* III. D. p. 632.

(b) Het zelfde Boek, p. 726.

1394. **1394.** weder na het *Sticht*, het welke hy dus in veiligheid gesteld had (c).

Hertog *Albrecht* aan die van *Schiedam* het Klerk- en geeft aan *Boden-ambacht*, het School en de Kostery, om dezelve ten eeuwigen dage te begeben, na dat de tegenwoordige bezitters dier ampten zouden overleden zyn, en vermeerderde hunne vryheid van het hoofd hunner haven vyftig gaarden in de *Maas*, en vyftig gaarden breed aan elke zyde der haven, om daar alle breuken naar het recht van hunne Stad te berechten (d). Welke gift en voorrecht door Graaf *Willem* van *Oostervant* op den 28 van Wintermaand, daar aan volgende, bevestigd werd (e).

Beveelt aan die van *Amsterdam*, aan *Dirk van Zwieten*, en aan de Steden *Enkhuizen* en *Groote-Sterdam* broek, om de *Zuiderzee*, het *Maersdiep* en het *Flie* te beveiligen voor de Koopvaardyschepen, om dat hy gehoord had, dat eenigen in Zee zouden komen, (waarschynlyk de *Friezen*) om dezelve te beschadigen, maar dat zy echter niemand zouden aantasten of beroven, voor dat hy vyandlykheden op zyne stroomen gepleegd zoude hebben (f).

Op

rovers.

(c) JOANN. à LEIDIS, Libr. XXXI. Cap 49. JOANN. DE BEKA hy MATTHÆUS *Anal.* tom. III. p. 294.

(d) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 613.

(e) 't Zelfde Boek D. p. 620.

(f) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. pag. 106. vers; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.



Op den 12 van Slachtmaand sloten Hertog <sup>Ho.</sup>  
*Albrecht* en *Johanna*, Hertoginne van *Brabant*, <sup>1394.</sup>  
 een verbond, om te beletten, dat hunne onderdanen malkanderen uit eenige Steden of Hertog  
 Sloten benadeelden, met belofte, van, in- <sup>*Albrecht*</sup>  
 dien zulks geschieden mogt, malkanderen <sup>sluit een</sup>  
 terstond met volk, kostloos en schadeloos <sup>verbond</sup>  
 by te staan, om elk aan zyne onderdanen <sup>met de</sup>  
 recht te bezorgen (g); een verbond, het welk <sup>Hertog</sup>  
 waarschynlyk opzigt had op de gebannene <sup>*Albrecht*</sup>  
*Hoeksche* edelen; gelyk daarom ten zelfden <sup>van *Brabant* tot</sup>  
 dage een verbond tuschen hen gesloten werd, <sup>rust van</sup>  
 dat de Hertogin de ballingen om den moord, <sup>beider</sup>  
 aan Jonkvrouwe *Aleid van Poelgeest*, en *Willem* <sup>landen,</sup>  
*Cuſer* gepleegd, in hare landen niet zou- <sup>met eeni-</sup>  
 de dulden, en Hertog *Albrecht* daar tegen <sup>ge uit-</sup>  
*Jan van der Maelsleden*, en andere ballingen <sup>zonde van</sup>  
 der Hertoginne, niet zoude huisvesten in zyne <sup>de Erf-</sup>  
 ne landen. Op den 14 echter dier zelfde <sup>dochter</sup>  
 maand, maakten de Hertog en Hertoginne <sup>van *Breda*,</sup>  
 eene uitzondering in dit verbond, ten opzig- <sup>en</sup>  
 te van den oorlog, die tuschen de Jonk- <sup>Heere</sup>  
 vrouwe van *Breda*, en den Heer van *Zevenbergen* <sup>van *Zevenbergen*.</sup>  
 zoude gevoerd worden, indien zy niet  
 te bevredigen waren volgens de uitspraak,  
 aan hun beiden verbleven (h), waar om-  
 trent zy ongehouden zouden zyn, om de  
 schadens te doen vergoeden, welken zy en  
 hunne helpers malkanderen zouden toebren-  
 gen (i). Op

(g) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 618.

(h) 't Zelfde Boek p. 619.

(i) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351

1396. *Car R.* p. 108. verſa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

**Ad.** Op den 28 van Wintermaand hebben  
**1394.** *Evert van Hekeren*, geheeten van der Eze, en zyne vrouw *Beatrix van Almelo*, hun huis *Almelo* en de onderhorige Landen, welken tot nog toe geheel onafhangelijk geweest waren, aan het gebied van den Bisschop van *Utrecht* in der tyd onderworpen; waarfchynlyk, door het vermogen van den tegenwoordigen Bisschop *Frederik van Blankenheim*, die genegener was, om den zabel, dan om den herderftaf te zwaaijen, daar toe gedwongen, dewyl zy zelven verklaren, dit te doen, *omme te voldoen den gefichte van Utrecht, ende eendrachticheyt te hebben metten Eerwaerdigen ende in Godt Vaeder, ende Heere, Heeren Frederich van Blanckenheim, Bisschop te Utrecht (k).*

**1395.** In't volgende jaar, op den 7 van Louwmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan die burgers te *Weesp*, welker huizen buiten de *Noordpoort* tot twintig in getale, en vier huizen over de *Vecht*, op zyn bevel afgebroken waren, om de Stadsvesten te maken en te fluiten, en daar voor door hem fchadeloos gefield waren, vryheid om die erven binnen de Stad, welken hun gegeven waren, te betimmeren: mits dat zy den vastgeftelden prys voor die erven aan de vorige eigenaaren betaalden (l). Dezer Stads vesten waren in den jare 1374. door *Arnold van Hoorn*, Bisschop van *Utrecht*, geflecht,

(k) DUMBAR *Analeft*: II. D. 148. 339.

(l) Ms. getrokken uit het *Perkamante Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 148; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

lecht (n), en van zo veel gewigt voor Hertog *Albrecht* tegen het *Sticht*, dat hy dezelve in dezen tyd, wanneer hy voorgenomen had de *Friezen* te beoorlogen, dede herstellen, om des *Bisfchops* invallen te beleiten.

As.  
1395.

Den volgenden dag gaf hy aan eenige Koop-Geestlieden van *Amsterdam*, die door den Hertog *Jan van Mekelenburg* in eigener persoon, op den weg tusfchen *Wismar* en *Rostok*, aangestast, van hunne goederen beroofd, en in de eenige gevangenis waren geworpen geweest in vol-  
leiden vrede, zonder vergoeding bekomen te hebben, brieven van schadeverhaling op dien Hertog, en zyne Steden *Wismar* en *Rostok*, te water en te land, zo nogthans, dat zy de aangeflagene personen en goederen zouden moeten leveren in handen van de Baljuwen, Rechteren en Bodem der plaatzen, daar zy die opbragten, ten zynen behoefte, om daar uit die kooplieden, wegens hunne schade, te voldoen, zonder dezelve buiten zyn bevel te mogen fchatten of verkopen (n).

Op den 21 dier zelfde maand gaf Hertog *Geest Albrecht* aan *Gysbrecht Douwe* met andere *Priesters* en goede lieden de vryheid, om in de *Parochie van Nieuweramftel* een *Klooster* van *Reguliere Moniken van St. Augustyns* regel te bouwen, en nam het zelve in zyne bescherming (o). Dit *Klooster* is geficht ge-  
weest

(m) Zie hier voren bladz. 218.

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 111.; berustende onder den Heere *Griffier van ALPHEN*.

(o) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V.

**Ao. 1395.** weest buiten de *Regulierspoort* op de hoogte van de *Keizersgracht* en *Utrechtsche straat* te *Amsterdam*, en van het zelve is thans niets overgebleven (p), zynde in den jare 1532. verbrand, zo zommigen meenen, door de Moniken zelf, die na *Heilo* weken en daar een Klooster stichten; of, zo anderen willen, door de Overheid van *Amsterdam* zelve, op dat 'er geen vyanden hunne legerplaats in mogten nemen (q).

**De Bisf. van Utrecht** maakt een verbond met de Heeren van *Steinfurt* en *Ottenstein*. De Bisfchop van *Utrecht*, die zich in *Overyssel* sterk maakte, om eindelyk met te meerdere zekerheid *Groningen* en de *Ommelanden* onder zyn gebied te krygen, sloot op den 25 van Louwmaand een verbond van vriendschap, voor drie jaren, met *Ludolf*, Heer van *Steinfurt*, en *Hendrik van Solms*, Heer van *Ottenstein*, waar by zy over en weder beloofden, malkanderen, noch hunne onderzaten, uit hunne sloten te beschadigen, maar op alle hunne eischen op malkanderen goed recht te doen (r).

**Hertog Albrecht** geeft aan die van *Amsterdam* vryheid, om zich ter Zee te verweeren. Op den 20 van Sprokkelmaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Amsterdam* vryheid, om zich ter Zee te verweeren tegen elk, die hen aan lyf en goed wilde beschadigen, zonder daar over tegen Hem iets te verbeuren, met belofte, van hen met raad en brieven

V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 149.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. *MIERIS Charterb.* III. D. p. 622.

(p) WAGENAAR *Amsterd.* in zyne *Opkomst* I. D. bl. 33.

(q) COMMELIN *Beschryv.* van *Amsterd.* I. D. bl. 204

(r) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 623.

ven te zullen helpen , indien zy daarom in eenig ander Land aangetast werden (s). <sup>Aa.</sup> 1305. Waarschynlyk ziet dit op de vyandlykheden, door die van *Wisnar* en *Roslok* tegen de *Amsterdammers* gepleegd.

Dewyl de orde op het gaan van het nieuwe <sup>Stelt or-</sup> *Hollandsche* Geld, op den 15 van Bloei maand <sup>de ophet</sup> 1393 door den Hertog gesteld , en door de <sup>gaan zy-</sup> Steden beloofd te houden (t), door de <sup>ner Mun-</sup> den niet opgevolgd was, zoo beval hy, met <sup>ten, en</sup> hare toestemming, op den 2 van Lentemaand <sup>alle</sup> dezès jaars, dat niemand iets kopen noch <sup>vreemde</sup> verkopen zoude, dan voor het nieuw gesla <sup>Munten,</sup> gene geld; dat de Rechters geen recht op <sup>op ver-</sup> schulden zouden wyzen, dan van het zelve; <sup>beurte</sup> en op de Markten luiden aanstellen, om toe- <sup>derzelve.</sup> zigt te nemen, of 'er voor vreemd geld gekogt of verkogt werd, het welke dezen, als aan den Hertog verbeurd, zouden weg- nemen, en daarenboven de overtreders eene boete van drie pond doen betalen, zonder met iemand daar over te verdragen (v).

Ten zelfden dage herhaalde hy zyn bevel; <sup>Beveelt</sup> om een weg te maaken van de poort van *Lei-* <sup>een weg</sup> *den* onder *Podikenpoel* tot aan de *Geest* (w); <sup>te maken.</sup> en dewyl deze weg op den 12 van Hooi- <sup>van Lei-</sup> *den* onder <sup>maand</sup> *Podiken-* <sup>poel tot</sup>

(s) Ms. geschreven naar een Brie fin het *Memo-* <sup>aan de</sup> *riale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. tuschen p. 103 en <sup>Geest.</sup> 104, en berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(t) Zie hier voren bladz. 267.

(v) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. p. 116 vers 2 en 117, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(w) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 624.

I. Deel.

T

**Ao.** maand wel gegraven, maar, volgens het ge-  
1395. gevene bevel, nog niet *ghespect was mit sande*,  
 zo beval hy, dat zulks zonder uitstel moest  
 gedaan worden door *die van Noortich, Noor-*  
*tigherbout, Catwic, Valkenburch, Oestgheest,*  
*Sasnem, Lis, Hillegom, Voerbout*, en den zel-  
 ven in dien staat te houden, dat men hem des  
 winters met paard en wagen gebruiken kon-  
 de (x).

*Fredrik van Blan-*  
*kenheim* Op den 18 van Grasmaand sloot *Fredrik*  
*van Blankenheim*, Bisschop van *Utrecht*, die,  
 het koste wat het wilde, de van het *Sticht* af-  
 genomen Landen, weder aan het zelve wil-  
 de brengen, en voor eerst het oog op *Drent*  
 en *Coeverden* had gevestigd, een verbond met  
 de *Friezen van Stellingwerf, Scoterwerf, Upsa-*  
*terland, Dodingwerffstal, Oestersee* en de ge-  
 meene *Friezen* voor duizend jaren, op dat zy  
 hem in het heroveren van dit Graaffchap niet  
 hinderlyk zouden zyn. Het zelve nu was voor-  
 heen op deze wyze in der Bisschoppen magt ge-  
 komen. De vrye Jacht in het zelve was door  
 Keizer *Otto* den eersten aan den Bisschop van  
*Utrecht*, met uitsluiting van anderen, op den 26  
 van Slachtmaand van't jaar 943 gegeven (y) en  
 den vollen eigendom van het zelve door den  
 Keizer *Hendrik*, op den 5 van Louwmand des jaars  
 1024, aan de Kerk van *Utrecht* opgedragen (z),  
 waarom het door Paus *Adriaan den IV.* op den 28  
 van Zomermaand des jaars 1159. geteld wordt  
 on-

Hoe de  
 Bis-  
 schop-  
 pen van  
*Utrecht*,  
 den ei-  
 gendom  
 van *Drent*  
 gekre-  
 gen, en  
 het bezit  
 daar van  
 verlo-  
 ren had-  
 den.

(x) *MIERIS Handvesten en Privilegien van Leiden*,  
 bladz. 808.

(y) *MIERIS Charterb. I. D. p. 41. 62.*

(z) 't Zelfde Boek p. 107.

onder de goederen van het Sticht, het welke hy in zyne bescherming nam (a). Het was (waarschynlyk voor zekere geldsomme) door den Bisschop *Heribert* verpand in den jare 1148. (b) aan zynen broeder, door hem tot Castelein van *Coeverden* aangesteld, en zyne erfgenamen na hem: Immers dit wordt daarom trent getuigd: *Dye Castelyn van Coeverden hilt van den Sticht te lene dat Castelynschap van den Coeverden mittot Maerscalcamp van den Lande van Drenthen: bi ende sine erven, ter tyt toe, dat hi een somme ghelden wech hadde, die hi den Sticht daer op gheleent hadde* (c). Zyne erfgenamen hebben zich gedurig wederspannig tegen de Bisschoppen gedragen, en oorlogen tegen die van *Groningen* gevoerd, zo dat Bisschop *Otto de II.* zich genoodzaakt vond met een heir tegen *Rudolf*, Castelein van *Coeverden*, op te trekken; doch, op den 1 van Oogstmaand van den jare 1226 den slag verliezende, werd hy, met zeer velen zyner Edelen, wreedlyk omgebracht (d). Zyn opvolger *Willebrand* had echter het geluk van *Rudolf* en de zynen zo in het naauwe te brengen, dat zy zich aan hem overgaven, en van hem aangenomen werden, onder voorwaarde, dat hy *Coeverden* en alle recht op *Drent* zoude overgeven, drie duizend mark ter vergoedin

Ad.

1395.

(a) *EGGERIC BENINGA Historie van Oostfriesland* by *ANTH. MATTH. Anal.* tom. IV. p. 102, 161.

(b) *MIERIS Charterb.* I. D. p. 59.

(c) 't Zelfde Boek p. 60.

(d) *JOAN DE BEKA, Chronie. Auct.* by *ANTH. MATTH.* tom. III. p. 138. *Chronica de Traiecto & ejus Episcopatu* by denzelfden, tom. V. p. 337.

Ao.

1395.

der schade betalen, honderd gewapende mannen na *Lyfland* tegen de ongelovigen zenden, een Nonnenklooster van *Benedictus* orde stichten, en het zelve bezorgen tot 25 provenden (e); maar *Rudolf* had eerlang berouw van deze zyne onderwerping, en nam het Kasteel van *Coeverden*, door omkoping, by verrassing in: Bisfchop *Willebrand* deed terstond het slot *Hardenberg* sterk bezetten, en een heirvaard tegen *Drent* beschryven; en dacht in den jare 1228, wanneer dooreen vroegen vorst alle moerasfchen bevrozen waren, *Coeverden* zeer ligtlyk in zyn geweld te krygen, maar vond zich bedrogen, dewyl het zeer fchielyk begon te dooijen, waar door hy, met achterlating van alle Oorlogstuig, moest aftrekken. In den volgenden Zomer predikte hy een kruisvaard tegen *Drent*; doch *Rudolf* sloot een bestand met hem, onder voorwaarde, van zich, ten opzigte van zyne misdaad tegen hem, te zullen onderwerpen aan de uitspraak van drie Abten in *Oostfriesland*. Gedurende dit bestand ging *Rudolf*, van eenen knecht verzeld, by den Bisfchop zelf te *Hardenberg*, om met hem over den zoen te handelen. De Bisfchop bestrafte hem over deze onvoorzigtigheid; en met reden, dewyl hem dit zeer kwalyk bekwam, want die van *Hardenberg* sloegen, tegen wil van den Bisfchop, (ten minsten werd dit voorgegeven) de hand aan hem, bragten hem buiten het Slot, en leidden hem op

(e) J. DE BEKA *Chron. Aufl.* by ANTH. MATTH. *Analekt.* tom. III. p. 141, JOANN. a LEIDIS, Libr. XXII. Cap. 4.



op een rad. Dit werd by het volk van het *Sticht* echter zo kwalyk opgenomen, dat de *Bisfchop*, te *Utrecht* gekomen, zich genood- Ao.  
1395. zaakt vond, wegens dien moord, fttaande het beftand, aan *Rudolf* gepleegd, in het openbaar te zuiveren, het welke evenwel zo onvoldoende was om de tweedragt te stillen, dat *Florens*, Graaf van *Holland*,. daar toe met zyne magt moest tufchen beide komen (f). Het mogt echter den *Bisfchop* niet gebeuren, lang in het geruste, bezit van dit landfchap te blyven, dewyl de *Drentenaars* in den jare 1231 weder tegen hem op ftonden, en *Gro- xingen* belegerden, daar zy nogthans door den Burggraaf *Egbert* afgeflagen werden, die daar op eenige Dorpen in *Drent* verwoeste. De *Bisfchop*, weder een kruisvaard tegen die van *Drent* gepredikt hebbende, kwam met een groot leger in het land, drong tot *Coeverden* door, en verbrande het Dorp en den voorburg van het Kasteel, zonder onderscheid van geflacht of ouderdom allen ombrengende. Eene wreedheid! welke men niet zelden in de oorlogen der Geestelyken gezien had. Doch, van het Kasteel over het moeras te rug getrokken, in mening, om des anderen daags het Kasteel te veroveren, zo vond hy zich bedrogen, dewyl de *Drentenaars* niet alleen volk op het zelve bragten, maar ook hulpbenden uit *Munsterland* gekregen hadden, waar door.

(f) JOAN DE BEKA *Chron. Autt.* by ANTH. MATTH. *Anale&*. tom. III. p. 142. J. à LEIDIS Libr. XXII. Cap. 8, 9.

Ao. door hy zich genoodzaakt zag na huis te keren,  
 1395. en zich alleenlyk moest vergenoegen, met zyne  
 Sloten tegen *Drent* sterk te bezetten, en wel te  
 voorzien. Bisfchop *Willebrand* den 7 van Oogst-  
 maand in 't jaar 1233 (g) overleden zynde,  
 was *Otto de III. van Holland* in zyne plaats  
 gekozen. Deze, het Sticht zeer verarmd en  
 met schulden bezwaard vindende, verkocht  
 zyne heerlyke goederen in *Holland* en elders,  
 en betaalde daar mede de schulden van het  
 Bisdom, en loste de verpande Sloten en Heer-  
 lykheden. Na den moord van zynen broe-  
 der Graaf *Florens van Holland*, in het tour-  
 nooifpel te *Corbië* (h), voogd van den jongen  
 Graaf *Willem* en bestierder van *Holland* (i)  
 geworden zynde, en daar door zyne magt ver-  
 meerderd vindende, onderwierp hy zich ge-  
 heel *Drent* en *Coeverden* in het zelve, zo dat  
 hem niemand eenigen wederstand konde doen  
 (k). Na dien tyd schynen de Bisfchoppen  
 vreedzame bezitters van *Drent* en *Coeverden*  
 geweest te zyn, tot dat Bisfchop *Jan van*  
*Diest*, die *Vredeland*, en alle de Steden van *Over-*  
*ysfel*, uitgenomen *Campen*, verpand had,  
 waarschyntlyk ook *Drent* en *Coeverden* voor eene  
 somme gelds in pandfchap heeft gegeven (l).

En

(g) *Chron. de Trajeët.* by ANTH. MATTH. *Anal.*  
 tom. V. p. 339.

(h) Zie hier voren bl. 89.

(i) *Chron. de Trajeët.* by ANTH. MATTH. *Anal.*  
 tom. V. p. 340. J. DE BEKA *Chron. Auß.* by den zelfden  
 tom. III. p. 148. J. A LEIDIS Libr. XXII. Cap. 16.

(k) Zie de aangetogene p. 340. en p. 148.

(l) *Chron. de Trajeët.* by A. MATTH. *Anal.* tom.  
 V. p. 348. J. DE BEKA *Chron. Auß.* by den zelfden,  
 tom. III. p. 227. DUMBAR, *Anal.* tom. II. p. 253. en 343.

En in dien staat schynt *Drent* gebleven te zyn, Aa.  
 schoon de volgende Bisfchop *Jan van Aikel* de 1395.  
 Sloten van het *Sticht* en *Overysfel*, met de *Ste-*  
*den* in het zelve, gelost had (m).

Het verbond nu, het welke Bisfchop *Frederik* Inhoud  
*van Blankenheim* met de *Friezen* sloot, om te van des  
 beter weder tot het bezit van *Coeverden* en Bis-  
*Drent* te geraken, was van dezen inhoud: dat schops  
 de gefchillen naar de oude Bisfchoplyke brie- verbond  
 ven zouden afgedaan worden; dat het land met de  
*Drent* zoude blyven by zyn oud landrecht; Friezen.  
 dat 'er gene andere Sloten in *Drent* zouden  
 zyn, dan alleen *Coeverden*, het welke niet  
 fterker mogt gemaakt worden; dat men niet  
 zoude toelaten, dat 'ereenige Heeren en volk  
 door *Coeverden* trokken ten nadele van *Fries-*  
*land*, of van de vryheid van *Groningen*, of  
 ook tot fchade van *Drent*; dat de Stad *Gro-*  
*ningen* in hare oude rechten en vryheid zou-  
 de blyven als voorhenen; dat alle brieven  
 tufchen *Drent* en *Stellingwerf* en het gemene  
*Friesland* in alle punten van kracht zouden  
 blyven; dat de Bisfchop geen amptman zoude  
 zetten op het Slot *Coeverden* buiten raad van  
*Friesland* en *Drent*; en eindelyk dat de Bis-  
 fchop den Hertog van *Holland*, of andere Hee-  
 ren, die vyanden van *Friesland* mogten wor-  
 den, noch met daad, noch met raad, zoude  
 helpen, en niet toelaten, dat zy door het *Sticht*  
 zou-

(m) *Cbron. de Traject.* by ANTH. MATTH. *Anal.*  
 tom. V. p. 354. J. DE BEKA *Cbron. Auß.* by den-  
 zelfden tom. III. p. 228.

A6. zouden trekken , om *Friesland* te beschadigen :  
 1395. waar by nog bedongen werd , dat de *Omme-*  
*landen* in dit verdrag zouden begrepen zyn ; en  
 dat de toekomstende Bisschoppen van *Utrecht*  
 dezen vrede bevestigen en bezegelen zouden

Oogmerk  
 van den  
 Bisschop  
 en de  
*Friezen*  
 met dit  
 Ver-  
 bond.

De Bis-  
 schop  
 acht zich  
 nog niet  
 genoeg  
 verze-  
 kerd ;

Waarom  
 Hy met  
 loosheid  
 daarover

(n). Gelyk de Bisschop met deze voorwaar-  
 den zyn voordeel bedoelde, zo zorgden ook  
 de *Friezen* voor hunnen welstand, dewyl het  
 hun niet onbekend konde zyn, dat zy van de  
 zyde van Hertog *Albrecht* met den oorlog ge-  
 dreigd werden ; want door dit verdrag stel-  
 den zy zich aan de landzyde in zekerheid.  
 Doch dit verbond met de *Friezen* gaf den loo-  
 zen Bisschop gene zekerheid genoeg. Hy  
 had reden om te denken, dat die van *Gro-*  
*ningen* de verovering van *Coeverden*, en dus de  
 vermeerdering van zyn vermogen , met ge-  
 ne goede oogen zouden aanzien, als die re-  
 den hadden, om te vermoeden, dat hy ook  
 hen in afhanglyker staat zoude brengen, de-  
 wyl zy onder *Drent*, ten tyde van Keizer *Hen-*  
*drik*, behoord hebbende (o), gerekend moes-  
 ten worden onder de gifte van het zelve aan  
 het *Sticht* door dien Keizer begrepen te zyn :  
 gelyk zy eenige jaren daar na by ondervin-  
 ding dit zyn oogmerk leerden kennen.  
 Daarom schreef hy aan hen , dat hy dit  
 (verbond met de *Friezen*) gesloten had, om de  
 rust en vrede met de *Groningers* te bevestigen,  
 en hare Stad de bewaring , en de bescherming  
 van haar oud recht ten volsten beloofd, en aan-

ge-

(n) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 625.

(o) Het zelfde Boek I. D. p. 63.

genomen, de brieven zyner voorzaten van hare vryheid en privilegien te zullen bevestigen, wanneer hy naar gewoonte eene bede van hen zoude vorderen; dat hy de Stad zoude voorstaan, en hun vryheid van tollén door het *Sticht*, even als andere *Stichtslíeden*, zoude geven; zo hy *Coeverden* kreeg, zoude hy niet verhinderen, dat het Slot een frontierburgt van het gansche *Friesland* zoude blijven; daarenboven zoude hy hunne brieven met *Coeverden* en gansch *Drent* met zyn zegel versterken; en dat hy verder niets begeerde, dan alleen het gene zyne, en des *Stichts* was, te beschermen, en niemand in zyn recht te krenken (p). Zich dus van de *Friezen* en van de *Groningers* verzekerd hebbende, en daarenboven door die van *Drent*, die zeer veel van *Reinald*, den Slotvoogd van *Coeverden*, moesten lyden, verzocht zynde, kwam hy met een leger in *Drent*, en ontving de hulde van dat Graaffschap, waar tegen hy hunne voorrechten bevestigde en vermeerderde (q). Hierop deed hy aan *Reinald* (mooglyk van *Bronkhorst*) de somme, waar voor *Coeverden* aan zyne voorouderen verpand was, aanbieden en het Slot te rug eischen: doch *Reinald* dit weigerende, bragt hy zyn leger voor het Slot, en bevocht het heftig. Het gevaar, waarin *Reinald* zich bevond, deed zyne bloedverwanten *Gysbert van Bronkhorst*, Heer van *Bruc-*

Ao.  
 1395.  
 aan de  
*Gronin-*  
*gers*  
 ichryft;  
 En aan  
 hun be-  
 looft  
 de Stad  
*Gronin-*  
*gen* in  
 alles te  
 zullen  
 begunsti-  
 gen.  
 De Bis-  
 chop  
 komt in  
*Drent* en  
 wordt al-  
 daar ge-  
 huldigd;  
 Belegert  
 het Slot  
*Coever-*  
*den.*

(p) SCHOTANUS *Friesche Hist.* VI. Boek bl. 203.  
 (q) *Overysselsche Chronyk* by DUMUAR *Anal.* tom.  
 H. p. 343. enz.

Ao. *Bruckel*; *Gysbert van Bronkhorst*, oudste zoon  
 1395. van den Heer van *Batenburch*, en meêr an-  
 deren, den Bifschop den oorlog aanzeggen,  
 waar door zy hoopten, dat hy, uit vrees van  
 in het *Nederſicht* door hen aangevallen te wor-  
 den, de belegering zoude opbreken: en daaren-  
 boven namen zy hun toevlugt tot den Hertog  
 van *Gelder*. Deze den Bifschop aange-  
 maand, om met *Reinald* tot een verdrag te ko-  
 men, doch niets uitgewerkt hebbende, de-  
 wyl de Bifschop het Slot wilde hebben voor  
 de daar op geleende penningen, kondigde  
 hem den oorlog aan; zeide hem, volgens de  
 gewoonte, zyne leenen op, en riep zyne leen-  
 mannen, die zich in het Bifschoplyke leger  
 bevonden, te huis: maar de Bifschop, alles  
 met de Heeren van *Abkoude*, *Vianen*, *Brede-  
 rode*, *Renes van Rynouwen*, overlegd hebbende,  
 beſloot in het beleg te volharden, ter-  
 wyl die van *Utrecht* en *Amersfoort* zich toerust-  
 ten, om in de *Veluwe* te vallen, indien de  
 Hertog van *Gelder* mogt optrekken, om den  
 Bifschop het beleg te doen opbreken. Hy be-  
 naauwde *Reinald* zo zeer, dat deze beſloot het  
 Slot en de Stad *Coeverden* op te geven, indien  
 'er binnen acht dagen geen ontzet kwam;  
 welken verſtreken zynde, zo gaf hy zich,  
 behoudens lyf en goed, over(r). Het ſchynt  
 echter wel zeker te zyn, dat het verdrag  
 door tuſſchenkomſte van den Hertog van *Gel-  
 der*

De Her-  
 tog van  
 Gelder  
 zegt den  
 Bifschop  
 den oor-  
 log aan.  
  
 Coeverden  
 geeft  
 zich aan  
 den Bis-  
 schop  
 over op  
 zekere  
 voor-  
 waarden.

(r) JOAN DE BEKA *Cbron. Auſt.* by MATTH. *Anal.*  
 tom. III. p. 295. enz. *Cbron. de Trajeſt.* by denzelfden,  
 tom. V. p. 396.

der getroffen is, dewyl de brief van het zelve Aa.  
 nog voor handen is, in dezer voege, dat 1395.  
*Reinald* afstaat van alle recht van heerschap-  
 py over *Coeverden* en *Drent* aan den Bisfchop,  
 behoudens den eigendom zyner goederen, in Inhoud  
*Drent* gelegen, welken opgeteld worden: waar van de-  
 tegen de Bisfchop hem, ten einde van vyf zelfde  
 jaren, vyftien duizend *Vrankryfsche* schilden Voor-  
 zoude betalen: zo nogthans, dat *Reinald* waarde.  
 het, ten einde van vyf jaren, nog in zyne  
 keuze zoude hebben, of hy de voorschreven  
 overdragt van zyn recht op *Coeverden* en *Drent*  
 wilde gestand doen, en de vyftien duizend  
 schilden daar voor ontfangen, of niet. Wel-  
 ke overdragt hy vyf jaren daar na plegtiglyk  
 gedaan heeft (s). De Steden van *Overysfel*,  
*Deventer*, *Campen* en *Zwol* hadden, tot het her-  
 winnen van *Drent* en *Coeverden*, den Bisfchop  
 met alle magt geholpen, waar voor hy op den Verdrag  
 26 van Wintermaand van den jare 1396 aan tuffchen  
 haar beloofde, de Stad *Coeverden* en het Land. den Bis-  
 fchap *Drent* te bewaren, zonder daar eenig goed fchap  
 op te leenen, en daar over, met raad der voor- en de  
 noemde Steden en der *Wysheid van Drent*, een Steden  
 Amptman of *Castelein* te stellen uit *Drent*, of van Over-  
 uit *Salland*, die *Salland* zoude moeten bescher- ysfel ge-  
 men, aan de drie Steden eed doen, en gehouden loten.  
 zyn, het Landschap en Stad niet eerder aan den  
 volgenden Bisfchop over te geven, voor dat  
 deze aan die drie Steden bezegelde brieven had  
 gegeven, dat hy deze punten getrouwlyk  
 zoude nakomen; en dat voorts de burgers  
 dier

(s) MATTHEUS ad *Auß. incert. de rebus Ultrajec-*  
*tinis* p. 89. 97. enz.

Ao. 1395. **heer drie Steden tolvry zouden zyn door geheel Drent en Coeverden, gelyk zy tolvry waren door de andere landen van het Sticht (t).** Al het welke de Casteleins en Drosfaards van Coeverden en Drent gedaan hebben tot den ja-  
re 1592, wanneer de Stad en het Landschap, door Prins *Maurits* bemagtigd zynde, aan de *Friezen* is overgegeven (u), en eindelyk voor een onafhangelijk landschap by de vereenigde *Nederlanden* is erkend, en in de *Unie* aangenomen, waarna het zelve, als lid van die *Unie*, ter vergadering van de Algemene Staten is toegelaten; doch, door den afval van den Graaf van *Rennenberg*, meestendeels door de *Spaanschen* ondergebragt, daar van ontzet; en naderhand, weder onder de magt der Staten gekomen, niettegenstaande vele pogingen, om weder toegelaten te worden, stilzwygende van de vergadering der Algemene Staten, en van de hooge regering uitgesloten gebleven, schoon het zelve, als een onafhangelijk gewest, zyne eigene onafhangelijke regering heeft behouden (v).

Hertog *Albrecht* geeft den Burgeren van *Bergen op Zoom* vryheid van tollén. Op den 19 van Grasmaand gaf Hertog *Albrecht*, ter gunste van *Henric van Botershem*, Heere van *Bergen op Zoom*, aan de burgeren van die Stad, die ten minsten een half jaar in de zelve gewoond hadden, vryheid van tollén door *Holland* en *Zeeland*, zo nogthans, dat zy aan zyne tolhuizen zouden moeten aanleg-

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 650.

(u) *REVII Daventria Illustrata* Libr. III. p. 273. *DUMBAR Anal.* tom. II. p. 349—367.

(v) *BYNKERSHOEK Quaest. Jur. Publ.* Libr. I. Cap. XVI. p. 117.



leggen, hunne tolbriefven van de Overheid Aa: 1395.  
 van *Bergen* vertonen, en getrouwlyk opge-  
 ven de goederen, welken zy van anderen  
 mogten geladen hebben, en de tolln daar  
 van betalen: Eene vryheid, waar voor hyer-  
 kent, dat die *Stede van Berghen op ten Soem ons*  
*aen ons selfs also veel dair voren ghegeven heeft,*  
*dats ons wail genoecht:* en welke *sal gedueren ons*  
*ghetruwen des Heren van Berghen voirs. Heren*  
*Henriks van Berghen syns Soens, ende Vrouwe*  
*Oeden, Vrouw van Sinte Martyns dike, synre*  
*dochter, also verre als die heerlicheit en de stede*  
*van Berghen aen hoer quame, leven lang.* Be-  
 houdens de vryheid van tolln, welke die Stad Geeft  
 bewyzen mogte van de vorige Graven van vryheid  
*Hollanden Zeeland* verkregen te hebben (x). van tol

Op den 2 van Bloemaand gaf Hertog *Al-* hout tot  
*brecht* aan zyne tollnaren bevel, om alle het bou-  
 hout, het welke voor by de tolhuizen zoude wen van  
 gevoerd worden, om de Kerk van *Haarlem* te de Kerk  
 bouwen, tol vry te laten voorby voeren (y). van Haar-  
lem.

Op den 7 dier zelfde maand vergaf Her- Vergeeft  
 tog *Albrecht* aan die van *Alkmaar* alle breu- aan die  
 ken, welken zy tegen zyne heerlykheid mog- van Alk-  
 ten begaan hebben, uitgenomen doodslag, maar de  
 welke nog niet berecht was; en breuken van misda-  
 vrede, welke de vredebrekers met ter hand den, en  
 zelve gegeven hadden; om dat de Stad *bem* geeft het  
School  
al- en de  
Kostery

(x) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
 V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 163. verfa; berustende  
 onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) Ms. Getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351  
 — 1396, *Cas R.* p. 126. ; onder denzelfden Heere be-  
 rustende.

**Ao.** *also vele daer voor te gunsten gedaen had, datse*  
**1395.** *hem wel genoeght; en gaf aan dezelve het voor-*  
 recht, dat de Schout alle misdaden, daarge-  
 pleegd, binnen het jaar zal moeten berech-  
 ten, of dat de schuldigen, na dien tyd, van  
 alle aanspraak over de misdaad vry zullen  
 zyn: voorts gaf hy de Schoolen Kostery van  
*Alkmaar* aan de Kerk, welke de Kerkmees-  
 ters, na den dood van de tegenwoordige be-  
 zitteren, ten eeuwigen dage zouden behou-  
 den ten nutte der Kerke: het Klerk-ambacht  
 aan het Gasthuis te *Alkmaar*: en aan het Hei-  
 lige-Geesthuis in de *Houtille* te *Alkmaar* het  
 Bode-ambacht van *Alkmaar*, onder voorwaar-  
 de, dat de Meesters van der Kerke, Gast-  
 huize, en Heilige-Geesthuize dezelve ver-  
 pachten, by rade en goeddunken van het Ge-  
 recht van *Alkmaar*, alleen voor den tyd van  
 één jaar, ten voordele van de Kerk, Gast-  
 huis en Heilige-Geesthuis (z).

Hertog *Albrecht* stelt de Stapel van de versche Visch, tusschen *Muyden* en *Campen* aan land zoude gebragt worden, te *Naurden*, op verbeurte derzelven, indien men tusschen die twee Steden elders visch aan land bragte; en regelde voorts, hoeveel men hem van de te *Naarden* aangebragte visch zoude geven (a).

Op den volgende dag gaf hy aan *Rotterdam* het voorrecht, dat de Baljuw van *Delfland*  
 Geeft aan die van *Rotterdam*

(z) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 628.

(a) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390—1401 *Cas E.* p. 171. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

land en van Schieland, en de Schout van Rotterdam alle misdaden, binnen de Stad gepleegd, binnen 't jaar zullen moeten berechten, of dat de schuldigen zullen vry wezen: en dat een burger van Rotterdam, van misdaden op zyn lyf aangefproken, door de zeven Schepenen der Stad zal geoordeeld worden: vernietigde voor altoos het Dobbelschool aldaar, na den dood van den tegenwoordigen houder, en gaf aan de Stad de vryheid, om na dien tyd het dobbelen te verbieden, op eene vastgestelde boete, op welke hy, of iemand van zynent wegen, gene aanspraak zoude maken; waar voor hy verklaart: *ende hier van heeft ons onse stede also veele gunsten gedaen, dat ons wel genoeg, ende heeft ons also veele vorder gedaen, dat wy ons bekennen voldaan eenre bede, die wy van hem hebben wouden, te hulpe tot onse bylicke, dat wy lef gedaen hebben (b):* Dus was alles by hem voor geld te koop, om zyne prachtige hofhouding te kunnen houden, zonder dat by hem in aanmerking kwam, dat hy daar door de inkomsten van zyne opvolgeren verminderde, door hun de gelegenheid te benemen, om door het verkoopen van ampten geld te verzamelen.

Op den 10 derzelfde maand verklaarde Hertog Albrecht de Kapel te Purmerende, gehorende onder de Kerk van Purmer, tot eene Parochie-kerk, na den dood van Heer Jacob Mas, Cureit van Purmer, en beval dat die bueten van Purmerende met hoer toebehooren, eene Pa-ge-rochie-kerk.

(b) *MIRRI'S Charterb.* III. D. p. 629.

**No. 1395.** *geheeten Purmerender vierendeel die Capelle en de Kerc van Purmerende houden fullen buten coste der bueren van Purmer, en die bueren van Purmer in 't land hoer Kerc houden buten coste der bueren van Purmerende (c).*

**Maakt Jan van Borselen,** Op den 16 derzelfde maand maakte Hy Jan van Borselen, zynen knecht, om zyne getrouwe diensten, tot zynen Heraut, en gaf hem den naam *Friesland*, (waarschynlyk, om dat hy toen reeds den oorlog tegen de *Friezen* had vastgesteld) met een jaarlyks inkomen van twee hoed tarwe, te betalen uit de inkomsten van *Zeeland bewester Schelde (d).*

**Vergunt aan die van Edam,** dat zy niet gegyzeld mogen worden om misdaden, die zy verbor-gen kon-nen. Op den 23 dier zelfde maand gaf hy aan die van *Edam* het voorrecht, dat zy om gene misdaden, het zy doodslag, of andere, door hem of zyne nakomelingen te gyzel zouden geboden worden, indien zy de breuke verbor-gen konden, tot zyn of zyner nakomelingen genoeg; uitgezonderd de breuke tegen Hem of zyne dienaars misdaan; en ook uitgezonderd moord, moordbrand, vrouwenkragt en reeroof (e).

**Ontflaat het Hof te Crab-bendike** van den last, om Doch beter in 't Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* p. 174, berustende onder denzelfden Heere.

(c) Gebrekkig by *MIERIS Charterb. III. D. p. 46.* zyn gezin *gister Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 173*; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(d) Ms. getrokken uit het zelfde *Perkamente Register* p. 174, berustende onder denzelfden Heere.

(e) Ms. mede getrokken uit het zelfde *Perkamente Register* p. 175. verfa; berustende onder denzelfden Heere,

om op zekere tyden zyn gezinde en paarden te onderhouden, wanneer hy ze daar wilde zenden, met belofte, van den Rentmeester van dien hof te zullen beschermen tegen elk, die hem tot het voeden van zyne paarden zoude willen dwingen; waar tegen de Abt en het Convent van den Does beloofden, aan den Hertog jaarlyks te zullen leveren te Delft drie honderd hoed haver op hunne kosten, en dat de Rentmeester in den tyd, de Kerk, der Moniken woningen, alle stallen, schuren en huizen, die daar tot hier toe geweest hebben, in goeden rak en dak zal houden, ten kosten van den voorschreven hove: dit verdrag zoude stand houden twaalf jaren. waar na de Abt en het Convent, of de Hertog, het zelve, elk naar zyn genoegen, zoude mogen opzeggen (f).

De Hertog, op den 6 van Wintermaand des jaars 1392, alle Privilegien en Vryheden, welke vernietigd mogten worden, den Koopluiden van Duitschland hier te lande opgezegd hebbende (g), gaf hun nu, op den 28 van Zomermaand, de vryheid, om hunne goederen wederom vry door zyne landen te voeren, te kopen en te verkopen, en voorts alle vryheden, welken zy te voren hadden, toen zy de laatste stapel te Dordrecht hielden, onder voorwaarde, dat zy de helft meêr tollën zouden geven, dan zy te voren gewoon waren

(f) Ms. getrokken uit het *Perkaments Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Car E.* p. 176; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(g) Zie hier voren bl. 259.

**Aa.** ren te geven; van welke vryheid echter door  
**1395.** hem uitgesloten werden de burgers van *Wis-*  
*mar* en van *Kostok*, en alle onderzaten van  
 den Hertog van *Meklenburg (b)*; en voorts  
 alle zyne vyanden. Deze vryheid zoude du-  
 ren tot den Kersdag eerstkomende. Voorts,  
 dat de Koopluiden van *Duitschland* eenige ge-  
 magtigden aan Hem en zynen Rade zouden  
 zenden op den eersten van Herfstmaand, om  
 met Hem over de betaling der tollén te  
 verdragen *(i)*. Dezen by hem gekomen  
 zynde, eischte hy, dat alle goederen, die  
 de *Maas*, of bewesten de *Maas* uit Zee,  
 zouden inkomen, de helft meêr tol zouden  
 geven, dan te voren; en van de goederen,  
 die van boven ingevoerd werden, eischte hy  
 gelyke tollén met anderen, die van buiten  
 kwamen; en van goederen, het *Marsdiep* in-  
 komende, en van *Amsterdam* binnen door va-  
 rende naar *Vlaanderen* of *Utrecht*, of uit *Vlaan-*  
*deren* weder vervoerd wordende tot *Amster-*  
*dam* of tot *Utrecht*, de helft van den tol, wel-  
 ken anderen geven; al het welke duren zou-  
 de twee jaren, en, na het opzeggen van den  
 Hertog, nog een half jaar; waarvoor hy be-  
 geerde te weten, wat zy hem geven wilden:  
 en waar op deze gevolmagtigden der *Duitsche*  
 Koopluiden hun beraad genomen hebben *(k)*.

Op

*(b)* Zie hier voren bladz. 287.

*(i)* Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. pag. 130.; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

*(k)* Ms. uit het zelfde *Memoriale* p. 134. onder denzelfden Heere berustende.

Eisch  
 van den  
 Hertog  
 wegens  
 de tollén,  
 die be-  
 taald  
 zouden  
 moeten  
 worden.

Op den eersten van Hooimaand heeft Guy <sup>1395.</sup> <sub>1395.</sub> van Chastillon, Graaf van Blois, enz. Heer van Gouda, aan de Stad Gouda verkocht, gegeven en verpacht het Marktveld binnen de zelve Stad, om daar op te bouwen een Halle, Want- huis, Raadhuis en Vleeschhuis, en van die huizen renten en pacht op te beuren ten nutte der Stad; maar dat voor het overige dat Marktveld onbebouwd zal blijven ten behoeve van hem en der Stad, waar voor de Stad hem jaarlyks zal betalen veertien schellingen goed Hollands geld; en hem voor deze gunst geven drie honderd oude Fransche Vranken (l).

Ten zelfden dage stond hy ook af van het recht van erfenis van de goederen der bastaarden binnen Schoonhoven, en gaf hun de vryheid om te erven, en hunne goederen by hunne nakomelingen te doen erven, als of zy van echten bedde waren (m).

Op den 8 van Oogstmaand sloot Hertog Albrecht een verbond met zynen schoonzoon Willem, Hertog van Gelder en Gulik, waar by ter wederzyde bedongen werd, zorg te dragen; dat de onderdanen malkanderen niet beschadigen; en dat, indien zulks geschied mogte zyn, het zelve door drie Heeren ter wederzyde onderzocht en beslecht zal worden: te weten, aan de zyde van Hertog Albrecht, door Jan van Arkel, Heer tot Hagestein, Brusstein van Herwinen; en Willem van Croonenburch; en aan de zyde van Hertog Willem,

(l) MIERIS Charterb. III. D. p. 631;

(m) Het zelve Boek, p. 631.

Ao. de Heeren *Gerrit*, Heer van *Waardenburch*,  
 1395. *Robbrecht van Apelteren*, Ridders; en *Arend*  
*van Bcchoep*, welken zullen beloven/ in goede  
 trouw, alle geschillen, tusfchen de beide Hertogen, en beider onderzaten gevallen, te vereffenen en te flechten: op deze wyze; dat,  
 Hoe de indien de onderdanen van Hertog *Albrecht* ge-  
 geschil- schil hadden met die van Hertog *Willem*,  
 len tus- schil hadden met die van Hertog *Willem*,  
 fchen de deze laatste, des verzocht zynde, zyne drie  
 onderda- Heeren te *Heusden* zal zenden, om daar de  
 nen van zaken met de drie van de zyde van Hertog  
 de beide *Albrecht* te beslechten, en niet van daar te  
 Herto- scheiden, voor dat zy de zaken in geschil  
 gen zul- vereffend hebben, ten zy met toestemming  
 len wor- der beide Hertogen. En dat daar toe Hertog  
 den be- *Albrecht* den drie Heeren van de *Geldersche*  
 list. zyde vrygeleide zal geven, om te *Heusden* te ko-  
 men, en van daar weder naar *Gelder* te keeren.  
 En dat, indien de onderdanen van Hertog *Willem* geschil hebben met die van Hertog *Albrecht*,  
 deze, des vermaand zynde, binnen een  
 maand, zyne drie Heeren zal zenden naar  
*Zaltbommel*, welken de Hertog *Willem*, in hun-  
 gaan en keeren, in zyne bescherming zal ne-  
 men, om daar met de drie *Geldersche* Heeren  
 de zaken te berechten, en de gerezene twist  
 te bevredigen: en dat verder de beide Hertogen  
 van waarde zullen houden, het gene deze zes  
 Heeren zullen wyzen; wel verstaande: dat,  
 indien de twist tusfchen de wederzydsche on-  
 derdanen mogt vallen over erfenis of pen-  
 ningschulden, dezelve zal staan ten landrechte,  
 in den gerichte daar dat gelegen is, of  
 voor den Heer, daar het behoort.

Voorts, dat, indien iemand van de drie  
 Hee-



Heeren van Hertog *Willems* zyde misdeede <sup>Ao</sup> tegen Hertog *Albrecht*, of iemand van zyne <sup>1395.</sup> drie Heeren tegen Hertog *Willem*, als dan de vier overige Heeren, des vermaand zynde, <sup>Nadere</sup> binnen een maand zullen inkomen in de voor- <sup>schikkin-</sup> schreveene Steden, en volmagt hebben, om <sup>gen, die</sup> die misdaad te berechten, waar na de mis- <sup>tende-</sup> dadige met de beide Hertogen zal verzoend <sup>len zul-</sup> zyn: uitgezonderd, indien de zes Heeren, <sup>plaats</sup> of iemand van hen, doodslag beginge, of over <sup>grypen,</sup> erfenis geschil hadde, het welke men zoude moeten rechten naar den landrechte, daar dat gebeurt: dat ook verder die vier Heeren niet zullen scheiden, voor dat zy de zaak beslecht hebben, en dat ondertusfchen de betichte veiligheid van lyf en goed zal hebben, te tyden toe, de vier Heeren uitspraak zullen gedaen hebben. Endat wyders, indien iemand dier Heeren aflyvig werd, of uitlandig was, de Hertog, aan wiens zyde zulks voorvalt, des vermaand zyn- de, eenen anderen in zyne plaats zal zetten: of dat de vier Heeren de zaken zullen berech- ten, als of zy alle zes tegenwoordig waren.

Voorts, dat Hertog *Albrecht*, indien 'er oor- <sup>Verdere</sup> log ontstaat tusfchen zynen zoon *Jan van Bei-* <sup>inhoud</sup> *ieren*, Elect van *Luik*, en Hertog *Willem*, <sup>van dit</sup> zynen zoon zal mogen helpen gedurende dien <sup>Verbond,</sup> oorlog; doch, dat, de vrede gemaakt zynde, de beide Hertogen en hunne onderzaten zich zullen houden aan dit Verdrag; en dat Hertog *Willem*, indien 'er oorlog rees tusfchen Hertog *Albrecht* en *Reinald van Gulik*, den broeder van Hertog *Willem*, ook zynen broeder zal mogen helpen gedurende dien oorlog; maar, dezelve geëindigd zynde, de beide

**Ao.** Hertogen en hunne onderdanen dit gemaakte  
**-1395.** Verdrag zullen onderhouden.

**Verdere**  
**beloofden**  
**dezer**  
**beide**  
**Herto-**  
**gen.** Hier by beloofden de Hertogen malkan-  
 derens vyanden niet in hunne Steden en Slo-  
 ten te zullen dulden, zo lange zy niet met hen  
 verzoend waren. Eindelyk beloofde Hertog  
*Albrecht* zynen schoonzoon *Willem* niet te zul-  
 len manen om eenige schuld, gedurende zyn  
 leven; en daar tegen beloofde Hertog *Willem*,  
 dat hy zynen schoonvader *Albrecht* niet zal  
 manen om eenig goed, dat zyne gemalinne  
 mogt aanbesturven zyn van hare moeder, of  
 om eenige andere schuld, hoe ook genaamd.

**Bevesti-**  
**ging van**  
**dit Ver-**  
**bond.** Om dit verdrag, als Raadsmannen, na te ko-  
 men, hebben *Jan van Arkel* en de vyf an-  
 dere Heeren zich ten zelfden dage schriftlyk  
 verbonden, en hunne brieven door de Ver-  
 bond brieven der beide Hertogen gestee-  
 ken (n).

**Willem,**  
**Heer van**  
**Ooster-**  
**hout,**  
**staat af**  
**van een**  
**gedeelte**  
**der heer-**  
**lykheid** Op den 21 van Oogstmaand heeft *Willem*,  
 Heer van *Oosterhout*, ambachtsheer van *Raams-*  
*donk*, afstand gedaan van dat gedeelte der  
 heerlykheid van *Raamsdonk*, ten behoeve der  
 Stad *Geertruidenberg*, het welke Hertog *Albrecht*,  
 door het vergrooten van de vryheid dier Stad,  
 op den 4 van Sprokkelmaand des jaars 1393,  
 onder dezelve getrokken had, behoudens den  
 ambachtsheer zyn recht (o), welken af-  
 stand Hertog *Albrecht* bevestigde, en den  
 Schout en Schepenen dier Stad vryheid en  
 bevel

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
 V. 1390 — 1401 *Cas E.* p. 178 verfa; berustende on-  
 der den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) Zie hier voren bl. 264.

bevel gaf, om daar ambachts-keuren te maken, alle zaken te berechten, en alle breuken in te vorderen, ten zynen behoefte. Ae: 1395.  
Deze afstand is ook bevestigd door *Daniël van Raamsdonk*, den leenopvolger van *Willem van Oosterhout*, in dit ambacht van *Raamsdonk* (p).

Op den 8 van Herfstmaand herhaalde *Herzog Albrecht* zyn bevel, aan die van *Dordrecht* op den 13 van Zomermaand gegeven (q), om alle staalen uit de rivieren en wateren van *Holland* en *Zeeland*, wien zy ook mochten toebehoren, uit te trekken en weg te doen, zonder immer enigen wederom door iemand te laten steken: beval ook allen onderdanen, de Stad *Dordrecht* daar in te helpen, en beloofde die Stad van alle schade des wegen te zullen vrywaren (r). Dewyl nu *Wouter van de Waal* aan den Hertog getoond had, dat hy, door het wegnemen zyner staalen, jaarlyks eene schade zoude lyden van drie honderd en negen oude *Frankryksche* schilloos te den, zo beloofde de Hertog, op den 22 van *Wynmaand*, *Wouter* schadeloos te zullen houden, en hem te betalen alles het gene hy minder van zyne vischery zoude trekken, dan de gemelde somme; om welke te vinden, hy eene belasting stelde op de steur, zalm, en elst, die niet alleen in zyne wateren zoude gevangen, maar ook van elders hier te lande

(p) *MERTS Charterb.* III. D. p. 633.

(q) 't Zelfde Boek p. 630.

(r) 't Zelfde Boek p. 633.

**1395.** **No.** lande te koop zoude gebragt worden (*s*). Deze belasting schynt niet geredelyk betaald te zyn geworden, dewyl de Hertog aan *Willem Duyckinc*, Baljuw van *Zuidholland*, op den 5; en aan *Pieter Heerman*, Rentmeester van *Noordholland*, op den 8 van Sprockelmaand van 't volgende jaar 1396, bevel heeft gegeven, om deze belasting in te vorderen, en de onwilligen op hun lyf en goed tot de betaling derzelve te dwingen (*t*).

De Graaf van *Blois* *tillon*. Graaf van *Blois*, Heer van *Texel*, aan geeft aan die van *Texel* de privilegien, welken door die van *Texel* zyne voorzaten, alleen tot wederzeggen toe, gegeven waren (*u*), ten eeuwigen dage te hunne mogen behouden, om dat by ondervinding Privilegienten hem gebleken was, dat hy door het genot eeuwigdezer privilegien geen nadeel had geleden (*v*).

Hertog *Albrecht* doet uit spraak over het geschil tuschen de Stad *Monikendam* en de Dorpen *Randorp* en *Zuyderwoude*, wegens de onkosten van de nieuwe Sluis te *Udam*, en nopens andere wateringen en sluizen : te weten, dat de Stad ongehouden zal zyn in de kosten van deze en andere sluizen, welken die dorpen moeten maken; maar dat de Stad, indien die Dor-

(*s*) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 186.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(*t*) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R, p. 143; berustende onder den zelfden Heere.

(*u*) *MIERIS Charterb.* II. D. p. 185, en III. D. p. 531;

(*v*) 't Zelfde Boek III. D. p. 634.

Dorpen wilden, dat zy daar toe zoude be- Ae.  
1395.  
taalen, zal genieten alle voordeelen van de  
visfcherye dier fluizen, en voorts tot dezel-  
ven betalen by getale van haare *Deempen*, ge-  
lyk die Dorpen gewoon waren (w). de over  
de fluiste  
Udm.

Ten zelfden dage gaf hy aan *Monikendam*  
de handvest, dat zo iemand vochte binnen  
die Stad boven eenen onwetende vrede, tot  
achterzusterskinderen toe, aan hem verbeu- Geeft  
aan die  
van Mo-  
nikendam  
enige  
handves-  
ten en  
vryhe-  
den.  
ren zoude twintig pond en daar en boven;  
en, in geval van verder maagfchap, tien pond  
en niets daar boven; maar, indien dit vech-  
ten gefchiede boven den twist, daar de vrede  
van gemaakt was, en het Gerecht, met den  
meeste gevolge van *Monikendam* dat kende,  
zo zoude zodanig een verbeuren lyf en goed,  
behoudende zyn wyf echter de helft van zyne  
eigenlyke goederen. Voorts, dat geen bur-  
ger van *Monikendam*, om maaggeld van dood-  
flagen, van leemte, of andere zaken, zoude  
mogen gedagvaard worden, dan alleen voor  
Schout en Schiepenen van *Monikendam*;  
en eindelyk gaf hy aan die Stad het dobbel-  
school en *quaebord*, binnen de Stad, naden  
dood van den tegenwoordigen eigenaar, zo  
dat niemand binnen hare vryheid zoude mo-  
gen dubbelen of *quaecken*, op de boete van  
tien pond, twee derdedeelen voor den Her-  
tog, en een derdedeel voor de Stad (x).

Dewyl, door het onderlopen van sommige En aan  
eenige  
Zeeuw-  
landen in *Zeeland*, dikwerf de ftoomen eenen

(w) *MIERIS Charterb.* III. D.p. 635.

(x) 't Zelfde Boek, p. 636.

1395. **A6.** anderen loop namen, het welke gelegenheid  
 gaf, dat schorren en uitwaarden aan eenen  
 anderen oord konden bedykt worden, zo was  
 Hertog *Albrecht* ten oirbaare des lands zeer  
 opmerkende, om dit bedyken aan te moedi-  
 gen; daarom gaf hy op den 10 van Wyn-  
 maand, aan de Heeren *Claas van Borseien*,  
*Heer van Cortkene*; *Pieter van Scengen*; *Jan*  
*van Scengen*; *Colyn Hugenzoon*; *Florens van*  
*den Poele*; *Wolfaert van den Poel*; en *Pieter*  
*Colynszoon van den Brayne*, het oude land van  
*Heeraernoudskerke* te bezitten, als hunne voor-  
 vaders dat bezeten hadden, met drie honderd  
 gemeeten steenschietende als het vry mede gaat  
 (dat is met drie honderd gemeten schotbaar  
 land (y), het vrye van schot daar onder ge-  
 rekend); maar, indien die Heeren het vrye  
 behielden, dat dan alles vry zoude zyn, en  
 dat zy, met die zelfde rechten, zouden behou-  
 den *Seëlnisse*, *Anckevore*, *Polre*, en *Coesaert*,  
 indien zy bedykt werden, zo verre als zy  
 tot de heerlykheid van *Heeraernoudskerke* be-  
 hoorden. Voorts, dat die Heeren ook zouden  
 bezitten *Heinkenszant*, *Oenenzant* (Ovezant)  
*Arnemudenzant*, met alle de aanworpen, die  
 daar mogten vallen, en *Scoonnissen* (Steenisse)  
 tuschen *Walcheren*, *Borselen* en *Zuidbeveland*,  
 behoudens den Hertog zyn recht, gelyk in  
 andere Polders: dat zy, zeven jaren bedykt  
 zynde geweest, vol schot zullen geven, wan-  
 neer 'er bede gegeven, en het vrye daar on-  
 der gerekend wordt; maar dat, als de Heeren  
 hun

(y) *BOXHORN Chronyk van Zeeland*, I. D. p. 76.

han vrye behouden, zy halfschot zullen be-  
fen: onder voorwaarde, dat, indien zy binnen  
de zeven jaren na de bedyking weder over-  
stroombd werden, zy na de herdyking weder  
vry zouden zyn zeven jaren, en ten einde van  
dezelven betalen, gelyk andere Polders; en, by  
volle heirvaard; den Hertog dienen met twee  
en dertig gewapende mannen (z).

Ab.  
1395.

Op den 16 van Wynmaand verbood Hertog *Albrecht* aan die van *Katwyk aan Zee*, die met  
koopmanschap buiten 's lands voeren, om mal-  
kanderen buiten 's lands over eenige geschillen  
in rechten aan te spreken, indien zy zo veel  
gegoed waren binnen 's lands, dat zy betalen  
konden, op verbeurte van honderd pond  
voor elke reis zy zulks deden, in te vorderen  
door den Baljuw van *Rhynland*, die daar toe  
uitdrukkelijk bevel kreeg. Waar uit schynt te  
volgen, dat de heerlykheid *Katwyk* toen nog  
geen hoog rechtsgebied gehad, maar onder  
den rechtbank van *Rhynland* behoord heeft (a).

Verbiedt  
aan die  
van *Kat-  
wyk aan  
Zee* mal-  
kanderen  
buiten 's  
Lands in  
rechten  
te be-  
trekken,

Op den 25 van die zelfde maand kwam *Hertog Albrecht* met den Abt van het Klooster  
te *Egmond* over een, dat het hooge gerecht  
op negen hoeven in *Popsweude*, en op tien  
hoeven in *Ruken*, tien jaren lang, door den  
Baljuw van *Delfland* zal geoeffend worden,  
waar

Komt  
met den  
Abt van  
*Egmond*  
overeen  
wegens  
het hoo-  
gerechts-  
gebied in

(z) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.*  
V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 185. verfa; berustende  
de onder den Heere Griffier van ALPHEN. En by  
*MIRIS Charterb.* III. D. p. 636. met eenige verschei-  
denheid.

(a) Ms. getrokken uit het *Memoriale B. D.* 1351 —  
1396. *Cas R.* p. 136.; berustende onder den zelfden  
Heere.

**Ao.** waar voor de Hertog aan dat klooster jaarlyks zoude uitkeeren vier pond *Heerengelds*; doch dat de Abt het laage gerecht van die negentien hoeven, en de vervallen daar van zalhebben, gelyk alle andere Ambachtsheeren in *Delfland* (b).

*Popswoude en Ruken.*

Beveelt allen Baljuwen in den Haag te komen, om rekening en betaling te doen.

Hertog *Albrecht*, geld tot den *Frieschen* oorlog nodig hebbende, beval, op den 27 dezer maand, aan alle zyne Baljuwen, om op eenen bestemden tyd in den *Haag* te komen, om rekening en betaling te doen van het gene zy voor hem in handen hadden, op verbeurte van hun ampt; dat zy zorg hadden te dragen, dat hunne rekeningen zo gesteld waren, dat zy niet nader behoefden onderzocht te worden; dat die rekeningen op hunne komst zo gereed moesten zyn, dat zy terstond konden rekenen, wyl hy niet zoude toelaten, dat zy in den *Haag* op zyne kosten lagen, om daar hunne rekeningen te doen schryven; en dat zy het gewoone jaarlyksche wyn- en lakengeld moesten medebrengen, en aan den *Thefaurier* betalen, die hunne boeken en recesfen tot na die betaling zoude houden; en eindelyk, dat zy de brieven van hunne ampten moesten medebrengen en vertonen (c), om dus te kunnen weten, of zy dezelve wettig bezaten.

Op

(b) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 136. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(c) Ms. geschreven naar een brief in 't zelfde *Memoriale* tusfchen p. 147. en 148. leggende; en berustende onder den zelfden Heere.





Ao.  
1396.

Geeft  
vryh. van  
toll. aan  
die van  
*Goedere-  
de.*  
Geeft  
aan die  
van  
*Nieu-  
koop ee-  
nige  
voor-  
rechten,  
en schil-  
dert de  
dwing-  
landy en  
schraap-  
zucht der  
Baljuwen  
van zy-  
nen tyd  
levendig  
af.*

Aanmer-  
king  
over de-  
ze schil-  
dery.

Op den 13 dier zelfde maand gaf hy aan die van *Goederede*, ten eeuwigen dage, vryheid van alle tollē in *Holland en Zeeland*, waar voor zy hem betaald hadden veertig *Engelsche nobels* (g).

Op den 21 dier zelfde maand gaf hy aan de landzaten van *Nieuwkoop* eenige voorrechten, en schilderde in de voorreden de aanleidende oorzaak tot het schenken derzelven; behelzende den woesten en dus ongelukkigen aart der landzaten en de snode dwinglandy en de schraapzucht der Baljuwen, met levendige verwen af. Hy zegt: *Want wy aengesien hebben grote swaernisse, die onse lude gemeenlic ghebat hebben tot desen dage toe vandoet slagen en van leemten, die in onsen lande ghesiet syn; ende ghesoent worden bi onsen Bailjuwen, die so groot en so swaer vallen, dat vele onser lude daer bi onsgoet worden; en insteden daerom varen, dair wi onsen dienst bi verliefen, en groten schade bi liden. Oic dat onse Bailjuwen al bi willen met wille boven ende jegen den landrechte onse luden en ondersaten vanghen, houden, stoccken, ende steenen onverwonnen ende onverlyet mit bitichte van brueken, of andere saken, ende grotelic bescatten sonder redene: soe enz. Maar te vergeefs trachtte hy door het geven van voorrechten de dwinglandy en schraapzucht van onrechtvaardige Baljuwen en Schouten te be-teugelen, daar dezelve uit zyne eigene handelingen natuurlyk voortvloeyden: Hy verkocht de Baljuw- en Schout-amp ten zo dier als*

(g) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. Cas E. p 194.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

als hy konde, en trok daarenboven van zyne Baljuwen en Schouten jaarlyks groote wyn- en laken-gelden; (even gelyk tegenwoordig de Heeren der heerlykheden hunne Baljuwen Schout-ampten voor kostbaare handschoenen wegschenken, of onder groote jaarlyksche recognitiën geven) waar van het gevolg moest zyn, dat menschen, geheel onkundig van de landrechten, of lichtmissen, die byna ten einde van hun goed geraakt waren door hun ongeregeld gedrag, aangesteld werden, die dus door hunne onkunde tot dwinglandy oversloegen, of om een behoorlyk inkomen van hunne uitgeschootene penningen te hebben, en aan den Hertog de buitensporige wyn- en laken-gelden te kunnen opbrengen, hunne schraapzucht bot vierden, tot ondergang der landzaten; die, of wegens hunne eenvoudigheid, of uit vrees van naderhand slachtoffers van de wraakzucht der Baljuwen te worden, by de vierfschaar van den Hertog hun recht niet dorsten vervolgen, en daarom liever verkozen in de Stedente gaan wonen, daar het den Baljuwen onmogelyk was, om dus willekeurig en onrechtvaardig te handelen.

Ad:  
1396.

Om deeze geweldenaryen voor te komen, Inhoud  
gaf hy aan de welgeborenen en de huislui-  
den van Nieukoop het voorrecht, van voor-  
genen Baljuw gedagvaard te mogen worden voor-  
om borg te worden van doodslagen of leem-  
ten door hunne magen begaan, en dat van hun  
om zodanige doodslagen in het eerste lid niet  
meêr zoude geëischt, en afgepand worden,  
dan vyf schellingen, en voor leemten in het  
zelfde

**Ao.** zelfde lid half zo veel, als de handdadige of  
**1396.** zyn borg van zyne magen een kerf hadden of  
 gerechtlyk gewonnen hadden. En dat, indien  
 zy om die reden gedaagd werden, zy met  
 het vertonen van een afschrift van dezen  
 voorrechtsbrief, wel bezegeld, en met be-  
 wys dat zy te *Nieukoop* wonen, of ge-  
 riemd en gehooft zyn, vry zullen zyn.  
 Voorts, dat Welgeborene noch Huisluiden  
 aldaar door Baljuwen, Schouten, Rechters,  
 of Boden, om eenige misdaden, niet zullen  
 mogen gevangen worden, of buurluiden in hun  
 goed gezet, zo verre zy hun lyf en goed naar  
 groote der misdaad met goede borgen kon-  
 nen verborgen: uitgenomen in geval van  
*moert, moertbrand, vrouwencrafte, reeroeft, vre-*  
*debrake, of doitslag, die sy selve met ter hand ge-*  
*daen hadden, en kenlic ware: of diefte of dier-*  
*ghelyc, die men dryvende of dragbende vande, of*  
*mitter verscher date begrepen worde.* En ein-  
 delyk gaf hy hun de vryheid, dat zy doorde  
 Baljuwen van zynent wegen, of by verzoek  
 van partyen, niet mögten gedaagd worden, dan  
 voorzynen vierschaar: behoudens nogthans zy-  
 ne heerlykheid en de prelaten van *Utrecht* hun  
 recht. Men moet niet denken, dat hy deze hand-  
 vest, tot voorkoming van der Baljuwen gewel-  
 ver deze denaryen, dezen onderdrukte welgeborenen en  
 giste van huisluiden, van *Nieukoop* voor niet schonk;  
 den Her- in genen deele. Zy moesten hem daar voor  
 tog. betalen twee honderd schilden (b). Onge-  
 luk-

(b) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.*  
 V. 1390 — 1401. Cas. E. p. 194. versa en 195; be-  
 rustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. En  
 gedeeltelyk by *MIRIS Charterb.* III. D. p. 637.

lukkige landzaten voorwaar ! die de zekerheid van lyf en goed van den Overheer moeten kopen , daar hy zich tot bescherming derzelve verbonden heeft , en zy, om hem daar toe magtig te maken en te houden , schot en lot betalen !

Op den 23 dier maand gaf hy ook aan die van *Westvoorn* ten eeuwigen dage voor hen en hunne nakomelingen vryheid van tollē door *Holland* en *Zeeland*, waar voor zy hem betaald hadden veertig *Engelsche* nobels (i).

Dewyl de dykpligtigen in *Walcheren* niet langer magtig waren om de dyken te houden, welke in dezen tyd , voornaamlyk in het westeinde , groot gevaar liepen , zo beval Hertog *Albrecht* op den 11 van Sprockelmaand aan den Abt van *Middelburch*, den Heere van *der Vere*, *Claas van Borselen*, Rentmeester bewester *Scheld* in *Zeeland*, en de Stad *Middelburch*, dat zy de dyken zullen maken ten gemeenen koste van het gansche eiland , welken voorrechten of vryheden iemand der inmeenen gezetenen ook daar tegen mogte voortbrengen , en dat zy dezelve voortaan gemeen zullen houden, ten gemeene landskosten, en dat zy de wederhorigen in de gevangenis zullen werpen en houden , tot dien tyd , dat hy hun zoude laten weten , hoe hy met de zodanigen gehandeld wilde hebben (k).

Op

(i) Ms. getrokken uit het *Perkamēte Registet Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 195. versla*; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(k) Ms. getrokken uit het *Memoriale B. D. 1351 — 1396. Cas R. p. 144*; berustende onder denzelfden Heere.

I. Deel.

X

Ao. 1396. Op den 27 van die zelfde maand beloofde  
 hy aan die van den lande van *Woerden*, en  
 van het Sticht *Utrecht*, die geërfd zyn in het  
 waterschap van *Sparendam*, dat hy en zyne  
 nakomelingen ten eeuwigen dage zetten zul-  
 len vyf welgeborene Heemraden, drie uit het  
 land van *Woerden*, en twee uit het Sticht *U-*  
*trecht*, die in dien watergang gegoed zyn tot  
 twintig morgen lands, om dat waterschap te  
 bestieren; en stelde vast, dat dezen jaarlyks op  
 elken morgen niet meer zullen mogen om-  
 slaan dan tot eenen heeren grooten, en dat,  
 indien 'er tot eenig nodig werk meêr geld  
 vereischt werd, zy uit elken Kerspel, die  
 in den watergang behoren, verzoeken zullen  
 twee mannen tot waarsluiden, die de buuren  
 uit elken Kerspel, op eenen in de kerken af-  
 gekondigden dag, by hen zouden voegen,  
 om dat werk ten minsten koste te besteden,  
 en het geld uit te zetten by den waarslui-  
 den, morgen tmorgens gelyk: en eindelyk  
 dat deze vyf Heemraden alle jaren eens re-  
 kening zullen doen, op eenen bepaalden dag,  
 welken de Heemraden in alle de Kerspelker-  
 ken van het waterschap moeten laten afkon-  
 digen, op dat de goede luiden die komen  
 horen; en ook van die rekening een affchrift  
 geven aan de waarsluiden van elken Kerspel  
 op hunne eigene kosten, indien zy het zelve  
 begeeren (1).

De Overheid van *Gouda*. Op den 22 dier zelfde maand toonden Bur-  
 gemeesteren, Schout, Schepenen en Raad  
 van

(1) *MIRÆIS Charterb.* III. D. p. 637.

van Gouda van oordeel te zyn , dat zy wel naauwkeurig acht moesten geven op het ge- drag der Geestlyken in hunne Stad , dewyl zy , met toestemming van den Grave van Blois , hunnen Heer , aan de arme Begynen vryheid van schatting gaven ; en vaststelden , dat alles , wat iemand derzelve mogte aanbesterven bo- ven de twee honderd oude schilden , aan de erfgenamen buiten het huis zoude moeten bly- ven ; dat zy in alle gevallen voor den wereld- lyken rechter zouden moeten te rechte staan ; dat zy , zediglyk gekleed , binnens huis hun brood zouden moeten winnen , zonder te mo- gen bedelen , ten zy de hoge nood haar perste ; dat zy eene moeder zouden kiezen om het huis te bestieren , aan dewelke alle de andere zou- den gehoorzamen ; en ook niemand innemen , dewelke in eenige andere geestlyke orde , of ge- trouwd was ; dat zy , uit het huis gaande , of om onkuischheid , of wederspanningheid uit het zel- ve gezet zynde , alles daar in zouden moeten la- ten , dat zy daar ingebracht hadden : en stelden dit alles vast tot wederzeggens toe , zo van wegen den Grave van Blois , als van der Stede van Gouda (m).

Op den 26 van Sprokkelmaand gaf Hertog Albrecht aan die van Delft negen roeden lang- te van zyn marktveld aldaar , te meeten west- waard van de muren van het kerkhof van de Vrouwe-kerk , zo breed als de muren van het kerkhof zich uitstrekten , om te dienen tot markt- veld om daar een toren op te bou- wen ,

(m) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 638;

Aa. tot een kerkhof en een toren daar op te bouwen (n).  
 1396.

Ver-  
meerdert  
de voor-  
rechten  
van den  
Heem-  
raad van  
*Schieland*  
voor zekere  
geldsomme.

Op den 29 derzelfde maand vermeerderde Hertog *Albrecht* de voorrechten van den Heemraad van *Schieland*, met dezetwee aanmerkelyken: voor eerst, dat, indien iemand der Heemraden balling mogte verklaard zyn, of uitlandig ware, dan de andere Heemraden schouw zouden mogen doen en rechtvorderen, als of zy allen tegenwoordig waren, ten tyde toe, dat de balling met hem verzoend, of de uitlandige weder in den lande zoude gekomen zyn; en dat zy, by overlyden van eenen Heemraad, eenen anderen in zyne plaats zouden mogen kiezen, die in den lande van *Schieland* aan leggende werve en rente ge goed moest zyn duizend *Hollandfche* ponden: en ten tweden, dat de Heemraad, ingeval de Dykgraaf, des verwittigd zynde, niet verscheen om schouw te doen, of dykrecht te vorderen van 's Hertogen wegen, eenen Dykgraaf zoude mogen kiezen, om ten bescheiden dage die schouw te doen, en dat dykrecht te vorderen, waar van hy den Dykgrave de weet had laten doen: behoudens den Dykgraaf zyne magt in alle andere zaken (o). Voor welke voorrechten hy bekende van den Heemraad van *Schieland*, op den 8 van Lentemaand, ontfangen te hebben veer-

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 198.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) *MIERIS Charterb.* III, D. p. 639.



veertien *Geldersche* guldens, in mindering <sup>Ao:</sup> van dat geld, het welk die Heemraad voor 1396. deze voorrechten beloofd had te zullen geven (p).

Op den 17 van Lentemaand gaf Hertog <sup>Hertog</sup> *Albrecht* aan die van *Geestmer-ambacht*, <sup>Albrecht</sup> *Urfem*, <sup>geeft</sup> *Opdam*, *Heynsbroek*, en allen, die in den <sup>aan eeni-</sup> *Waard* gelegen zyn, en daar op wateren, de gedor-  
vryheid om sluizen te leggen in *Heer-Huygen-* <sup>pen in</sup> *dyk*, en te wateren op de *Schermer*, en deze <sup>West-</sup> *sluizen* te verleggen, zo dikwils zy zulks goed- <sup>friesland</sup> vinden, tusfchen *Outdorp* en *Oeterleeck*, by om <sup>vryheid</sup> *rade* van *Dykgraaf*, *Heemraad*, en gemeene <sup>zen te</sup> *Waterschap*, welken <sup>leggen</sup> *geschouwen* zouden wor-  
den door den *Dykgraaf* en *Heemraad*, en bin- <sup>in Heer-</sup> *nen* de honderd roeden buiten of binnen niet <sup>Huygen-</sup> *mogen* bevischt worden; en dat de kosten van <sup>dyk om</sup> *de* <sup>in de</sup> *dezelve* zouden moeten gedraagen worden door <sup>Schermer</sup> *allen*, die in den *Waard* wateren <sup>uit te wa-</sup> *Geerfe Geerfe* <sup>teren.</sup> *gelyk*; uitgenomen *Urfem*, *Opdam*, *Heynsbroek* en *Spanbroek*, die met zo vele honderden zouden gelden, als zy met die van *Geestmer-ambacht* betaalden tot die sluizen, die in de nieuwe watering gelegd werden (q).

Op den 24 dier zelfde maand verkocht Her- <sup>Ver-</sup> *tog Albrecht* aan *Jan van Arkel*, alle am- <sup>koopt</sup> *bachten*, en gevolgen, hofsteden, vronen, <sup>aan Jan</sup> *voorhoven*, meulen, meulensfal, vogelryen, <sup>van Ar-</sup> *visfcheryen* buiten en binnen, welken *Guy*, <sup>kel de</sup> *Graaf van Blois*, van hem hield, gelegen in <sup>Zeew-</sup> *Zeeland* in de Dorpen van *Zuidbeveland*; als in <sup>sche lee-</sup> *den* <sup>nen, wel-</sup> *Graaf* <sup>ken de</sup> *van Blois* <sup>van hem</sup> *hield.*

(p) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 640.

(q) Het zelfde Boek op dezelfde bladzijde.

Ao. 1396. den *Broek*, *Steenvliet*, *Hinkelvoort*, en *Onderdingen*, tot een recht *Zeelands* leen; te aanvaarden, na den dood van den Graaf van *Blois*, of by zyn leven, indien *Arkel* des wegen met hem verdragen konde; waar voor hy erkende voldaan te zyn, en welke koop tot meerder zekerheid door den Graaf van *Oostervant*, zynen zoon, bevestigd werd (r). Deze leenen moesten aan den Hertog vervallen, na den dood van zynen neef den Graaf van *Blois*, en dus had hy recht om dezelve te verkopen.

Geest  
aan Gil-  
lis van  
*Kralin-*  
gen een  
duin van  
honderd  
roeden  
aan de  
zee in  
het am-  
bacht  
van *Zuid-*  
*wyk*, om  
een  
buurt of  
dorpte  
stichten.

Op den 29 dier maand gaf hy aan *Gillis van Kralingen* een duin aan de zee, honderd roeden lang, zo als het hem best geviel tegen en in het ambacht *Zuidwyk*, om een heide (vlak land) van te maken, op dewelke het *Gillis* en zyne nakomelingen zoude vrystaan, om, naar hun welgevallen, erven, groot of klein, uit te geven, om huizen op te bouwen: en dat hy en zyne nakomelingen tot een hofvisch zullen heffen van elken schip, zo dikwils het daar aanlandt, een kabeljauw, vier schelvisfchen, en een snees (twintig) schollen, in den tyd dat diergelyke visch gevangen wordt; en voorts van alle andere goederen den vyfentwintigsten penning. Verder gaf hy vryheid, om daar na toe met goed te gaan en te keeren, en aan elk, waar hy ook gezeten ware, oorlof om op deze heide te komen wonen, behoudens hem zyn recht en heerlykheid: en daarenboven aan allen deze ingezetenen de vryheid, om in de wildernisse van

(r) *MERRIS Charterb.* III. D. p. 641.

van dat ambacht hunne schaaren (kudden) te weiden, mits hem daar voor gevende zo veel als anderen gewoon waren. Dit alles echter onder voorwaarde, dat *Gillis* de helft van die hofvisch, en van dat pondgeld, aan hem zoude uitkeren, waar toe zyn rentmeester van *Noordholland* dezelve zoude verhuuren en verpachten, en de helft der penningen aan *Gillis* ter hand stellen (s). Dus trachtte hy het vermindere<sup>Aanmerkingen hier over,</sup> zynen inkomsten, door het schenken van vryheid van tollen, om gereed geld, veroorzaakt, door onzekere middelen te herstellen.

Op den 4 van Grasmaand gaf Hertog *Albrecht* aan zynen kamerling, Heere *Daniël* van der *Merwede*, Heere van *Stein*, en zyne nakomelingen, de vryheid, om het *Noordlandtje* en *Zuidlandtje* by *Maaslandsluis* te bedyken, zo lange als hy zoude goedvinden, en de beide einden vast te hechten aan den ouden *Maasyk*, zo als de Heemraad nut zoude oordelen; op deze voorwaarden, dat de Hertog in de voorschrevene landen het hooge gerecht zoude behouden, en jaarlyks vier schellingen van elke morgen lands trekken, maar dat Heer *Daniël* van hem te leen zoude houden het dagelyksche gerecht, tienden, molenrechten, vischeryen, en alle vervallen, die eenen Ambachtsheere met recht toe behoren, ook met magt om daar een Dykgraaf, en drie

(s) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Car E.* p. 202.; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

40.

1396.

drie Heemraden in te zetten, en weder af te zetten, zo dikwils hem dat zoude behagen; en deezen zouden volmagt hebben, om den dyk te bestieren, en sluizen daar in te leggen, en wateringten te graven in den lande, naar hun genoegen, en eindelyk: dat by inbreuk van den dyk het aan den Heere van der Merwede en die met hem dyken zouden, vry zoude staan het land te aanvaarden, en weder te bedyken, zonder daar door iets tegen den Hertog of zyne nakomelingen te verbeuren (t).

Heer

*Wouter*

van Ma-

tenes staat

aan Schie-

dam af

het

recht van

heerlyk-

heid van

de vyftig

gaarden

ter we-

derzyden

de haven,

welke

Hertog

*Albrecht*

aan haar

geschon-

ken had.

Op den zelfden dag gaf *Wouter van Matenes* aan de Stad *Schiedam* alle vryheden en recht van die vyftig gaarden, ter wederzyden van de haven, welken Hertog *Albrecht* op den 23 van Herfstmaand van't jaar 1394 aan die Stad geschonken had (v), zo verre dezelven strekken mogten in het ambacht van *Matenes*: en ook de vischery in de oude hadde vyftig ven, in de vryheid der Stad; met beding echter, dat noch de Stad, noch hy, die haven buiten de vryheid zouden bevisfchen, dan met onderlinge toestemming, en dat de Stad zich geene vischery zoude onderwinden, *Maas-*waard in, over de oude haven. Voorts stond hy af alle recht op de veste tusfchen het *Rotterdamfche* poorthuis, en zyn huis ter *Rieviere*, behoudende voor zich en zyne nakomelingen het recht om de fluis en de fluisvliet te bevisfchen; en met voorwaarde, dat de Stad de vest niet zou-

(t) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Lijbr. V. 1390—1401. *Cas E.* p. 203. verfa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(v) Zie hier voren bladz. 284.

zoude bevisschen met staande touwen : en dat, noch hy, noch de Stad, schuttingen zouden zetten binnen vyftig gaarden ter wederzyde van de haven (x); welke rechten de Regeerders dier Stad ten zelfden dage erkend, en aan Heer *Wouter van Matenes* beloofd hebben te houden (y). Ao.  
1396.

Op den 7 van Grasmaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van den dorpe van *Brouwershaven*, voor twee honderd gulden, ten eeuwiggen dage vryheid van tollē door geheel *Holland* en *Zeeland*, en te *Heusden*, mits aan de tollēnaren brieven tonende van den dorpe van *Brouwershaven*, welken alle jaren vernieuwd moesten worden (z). Hertog  
Albrecht  
geeft  
aan die  
van Brou-  
wersha-  
ven vry-  
heid van  
tollē.

Den dyk in het land van *Altena* ingebroken zynde, zo gaf Hertog *Albrecht*, op den 10 van Grasmaand, bevel, om denzelven te herstellen, en zulks op gemeene kosten van allen die in den lande van *Altena* geland, geërfd en gerent zyn, morgen morgen gelyk, en één morgen tienden, te rekenen tegen twee morgen lands, geestlyken zo wel als wereldlyken, niemand uitgezonderd (a). Beveelt  
den dyk  
in 't land  
van Altena  
te herstellen.

Schoon Hertog *Albrecht*, op den 8 van Wintermaand des jaars 1393, de heerlykheid *Gbeer*, binnen

(x) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 641.

(y) 't Zelfde Boek p. 642.

(z) Ms. getrokken uit het *Perkaments Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 203 versa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(a) Ms. geschreven naar een Brief in het *Mémoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* tusschen p. 147 en 148, berustende onder denzelfden Heere.

Ao.  
1396.

Eigent  
zich de  
heerlyk-  
heid  
Gbeer,  
binnen  
Delft,  
toe,

nen *Delft*, welke de Abdisse van *Rynsburg* zich toegeëigend had, te rug genomen, doch op den 16 van Hooimaand des volgenden jaars aan haar wedergegeven had (b), zo nam hy, uit hoofde van de te vorgemelde brieven van zynen broeder *Willem*, dezelve nu op den 18 van Grasmaand, weder in bezit, tot zo lange de gemelde Abdisse bewezen zoude hebben beter recht op dezelve te hebben, dan hy: en beval aan *Jan den Vliegber*, Schout van *Delft*, om dezelve aan te tasten en te berechten, tot wederzeggens toe (c). Dus gaf hy blyken van willekeuriglyk te handelen omtrent den eigendom der ingezetenen, naar dat zy by hem in gunst of ongunst stonden.

Hertog  
*Albrecht*  
geeft aan  
de *Nydor-*  
*per*-, *Scager*-, *Wieringer*-, *Wieringer*-en  
*Langedy-*  
*ker*-*Cog-*  
*gen*, eeni-  
ge voor-  
rechten  
tegen de  
schraap-  
zucht der  
Balju-  
wen en  
Schou-  
ten.

Op den 19 dier zelfde maand gaf Hertog *Albrecht* aan de *Nydorper*-, *Scager*-, *Wieringer*- en *Langedyker*-*Coggen*, voornaamlyk ter beteugeling van der Baljuwen, Schouten, en Dienaaren schraapzucht, de volgende vryheden en voorrechten:

1. Dat gene Baljuwen, Schouten of Dienaaren by hunne aanstelling eenige schatting of giften van de ingezetenen zullen mogen vorderen, gelyk zulks te voren buitensporig geschied was, op verbeurte van het geld, het welke zy op hunne diensten staande hadden; en beval, dat niemand aan hun in dit geval eenige gifte zoude mogen doen, op verbeurte van de helft meerder aan den Hertog.

2. Dat

(b) Zie hier voren bl. 272.

(c) Ms. geschreven naar een brief in 't *Memoriale* B. D. 1351—1396 Cas R. tusfchen p. 147 en 148; berustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*.

2. Dat de Baljuw van *Kennemerland* en *Friesland*, noch ook de Schouten, gene boete van de Dorpen of gemeente, daar wonende, in het gemeen zullen nemen, maar alleen van den misdadigen, naar recht van den lande, boete zullen eischen; ten ware dat de gemeente zelve tegen den Hertog misdaan hadde.

Ad.  
1396.  
Inhoud  
van alle  
dezelve  
voor-  
rechten.

3. Dat de Schouten van die Dorpen, met raad van vier der rykste en verstandigste inwoneren, door de gemeente te verkiezen, elk in zyn Dorp, zullen verkiezen, in de Pinxterdagen, goede en verstandige knapen tot Schepenen, om een jaar lang te dienen; en dat Schout en Schepenen vierschaar zullen spannen en recht doen voor den middag in het openbaar, in of buiten huizen, gene herbergen zynde daar men wyn of bier om geld tapt: dat zy ook keuren zullen maken, mits tot elken Schepen gevoegd worde een verstandig man uit die Dorpen voorgenoemd.

4. Dat de Schouten, in beschryving van heyrvaard, by raad van vier goede en verstandige knapen, door de gemeente te benoemen, kiezen zullen de verstandigsten en manlyksten, best gewapenden, uit het Dorp, zonder met iemand om miede (giften), gunst, of om andere zaken te verdragen.

5. Beloofde hy aan de ingezetenen dier Dorpen, dat hy hun door de Baljuwen, naar recht en gewoonten van den lande, recht en vonnisfe zal doen hebben, van alle misdaden tegen hem bedreven, of ook van alle zaken, die zy van malkanderen te vorderen hadden: en dat de Baljuwen, Schouten en Die-naars niemand in gevangenjs zullen brengen en

**Ao. 1396.** en houden, die, voor lyf en goed, zogoede en ryke borgen kan stellen, als hy zelf is: en dat zy ook de ingezetenen niet verder dagen mogen dan ter vierfchaar; ten zy dat iemand voor den Hertog over anderen klaagde, welken hy ter verantwoording voor zich dagen wilde. Voorts, dat het den ingezetenen van die Dorpen vry zoude staan, indien de Baljuwen, Schouten of Dienaars, boven dit, eenige gevangen hielden, elk in het ambacht, daar hy gezeten is, hunne medebuuren gevangen te houden, voor zo verre zy overbodig waren dezelve te verborgen, alware het dat de Baljuwen de borgtocht niet aannemen wilden, in welk geval de gemeente van dat Dorp die borgen zoude dwingen, de beschuldigten ter vierfchaar te brengen, of zelve daar voor te voldoen.

Verdere  
inhoud  
van alle  
dezelve  
voor-  
rechten.

6. Dat geen Schout of Paap in die Dorpen tappen of herberg zoude mogen houden, op de boete van tien pond daags voor den Hertog.

7. Dat gene Dykgraven, Heemraden of Klerken, of iemand van hunnent wegen, zullen mogen aannemen dyken, sluizen of overtomen, welken zy schouwen, te maken in die Dorpen; en da elk, na de besteding derdyken, sluizen of overtomen, dien het toebehoort, des anderendaags dezelve mag aantasten zonder eenige schade: en dat de Dykgraaf, indien de dyk zo gevaarlyk geschouwd werde, dat 'er schade van mogt komen voor den lande, manninge (hulp van volk) zal bieden, naar den toestand van den dyk.

8. En, dewyl getoond was, dat de zeedyk  
te



te *Winkel*, negen honderd roeden lang, tot *Drechtland* behorende, te laag en te smal was, om dat de Dykgraaf en Heemraden denzelven ligtlyk keurden, en den arme luiden van *Winkel* meêr besteden, dan zy volbrengen konden, waar door de dyken verzuimd en ongemeemaakt bleven, ter oorzaak van het geld, dat de Dykgraaf van elke roede jaarlyks nam, tot groot gevaar van den lande: zo beval hy aan den Dykgraaf en Heemraad van den voorschreven dyk te *Winkel*, denzelven te maken zo hoog en breed, als de dyken op de beide zyden gelegen, en naar die keur den dyk te schouwen, op zulke boeten als men de andere dyken schouwt; en verbood aan hen, die het maken van den dyk zouden aannemen, op de boete van tien pond, eenig roedegeld te geven: en ook aan den Baljuw van *Medenblik*, Dykgraaf, Heemraden of Klerken eenig roedegeld van de zodanigen te nemen.

Ao.  
1396.  
  
Nog al  
verdere  
inhoud  
van alle  
deze  
voor-  
rechten.

9. Dat de ingezetenen dezer Dorpen, indien zy poorter worden in zyne of anderen Heeren Steden, of buur worden in andere Heeren landen, en echter in dezelve woonachtig blyven, met de buuren van het Dorp schot zullen betalen, zo lange dat zy uit het Dorp vertrekken, en gaan wonen daar zy poorter of buur zyn.

10. Dat de Schouten in deze Dorpen niet meêr dan vier dingdagen in het jaar zullen aanleggen: een in de week na den 14 van Louwmaand; een in de week na beloken Pasche; den derden in de week na den 25 van Hoojmaand; en den vierden in de week na den 11 van Slachtmaand; en verder na elken dingdag een panddag: welke ding- en panddagen de Schou-

No.  
1396.

Schouten, elk in zyn bedryf, in alle kerken zouden moeten doen afkondigen. Hier van sloot hy echter uit zyne panding en schulden, welken men ten allen tyde zoude mogen panden, als zyne dienstluiden zulks zouden bevelen.

11. Eindelyk gaf hy aan de ingezetenen dezer Dorpen het voorrecht, dat geen rechter, in zynen dienst, kennis zal nemen langer dan een jaar, na dat de voorwaarden geschieden, ten zy dat zy brieven namen van den rechter van de gemaakte voorwaarden, als zy geschieden: waar van echter zyne schulden uitgeslooten bleven (d).

Aanmerking over deze handvest.

Uit deze handvest blykt, dat de Baljuwen, Dykgraven en Heemraden, toen reeds hunne schraapzucht zo verre den teugel vierden, dat zy tot hun voordeel de dykwerken zelf aannamen, en roedegelden vorderden, met gevaar van eene gehele overstroming des lands. Waartoe vervoert niet de vervloekte geldzucht het menschlyke gemoed! de oorzaken inmiddels, gelyk reeds opgemerkt is, waren de schraapzucht van den Hertog zelve, en de volgzucht van 's lands Grooten in de pracht van den Hertog.

Hertog Albrecht schenkt aan die van Hoorn verscheidene voorrechten; en

Op den zelfden dag gaf Hertog *Albrecht* aan de ingezetenen van *Hoorn* het voorrecht, dat niemand Schout, Schepen of Raad binnen die Stad zoude zyn, die niet reeds drie ja-

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr. V. 1390 — 1401. Cas. E. p. 207. vers 1 en 208. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.*

jaren te voren daar poorter was geweest, en als zodanig schot en schoude betaald had. En, dewyl de vryheid der Stad aan den zeekant zeer verminderd was, vermeerderde hy de zelve aan de landzyde, zo dat die gaanzoude van de Noorder Ameyde tot ter Wyfen toe, op elke zyde van den weg vyftig roeden breed. Voorts gaf hy aan de Stad het zet-ten van Klerken (Secretarissen), Kosters en Schoolmeesters, na den dood der genen, die deze ampten nu bezaten (e).

Ten zelfden dage ging hy een misbruik in den rechtbank van die zelfde Stad tegen, door vast te stellen, dat Schepenen op eene boete van tien pond voor elk Schepen, gene vonnissen langer zullen ophouden dan drie rechte dagen, maar dezelve op den vierden uitspreken; voor welk voorrecht de Stad hem beloofde, op den 25 van Hooimaand des zelfden jaars, te zullen betalen drie honderd en twintig Holland-*scbe* schilden, doch het welke echter waarfchyn-lyk ook betrekkelyk is tot den voorgaanden voorrechtsbrief, dewyl 'er onbepaald van eene handvest, gegeven op den 19 van Grasmaand, gesproken wordt (f). Dus waren de voor-rechten, die hy gaf, gene enkele gunsten, zelf gene vergeldingen van te voren aan hem gedane diensten, of verwachting van volhar-ding in dezelve, gelyk het hoofd zyner hand-

(e) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 644.

(f) Mss. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Car R. p. 148. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. En gebrekkig by *MIRIS Charterb.* III. D. p. 645.

**No. 1396.** handvesten gemeenlyk behelst, maar gekochte eigendommen der ingezetenen, welken de Graaf, hoe verre men ook de dienstbaarheid en afhankelijkheid der ingezetenen mogte uitstrekken, zonder de hoogste onrechtveerdigheid en snoodste dwinglandy te plegen, niet konde verbreken of krenken: in welk geval de ingezetenen een ontegenzeggelyk recht hadden, om dezelve tegen den Overheer te verdedigen.

**Beloften van Hert. Albrecht aan die van Dordrecht,** wegens de gebannen. Kort voor dezen tyd moeten 'er hevige onlusten in de Stad *Dordrecht* geweest zyn, in zo verre dat sommige burgers de Stad wilden verraden, en verbranden, dewyl Hertog *Albrecht* op den 25 van Grasmaand aan de Stad, als eene gunst, belooft, dat alle de gheue, die uit onser stede voerscr. gebannen syn, om dat zy die verraden en moertbranden wouden, ende beruft syn van quaden opset, dat aldaer gemaect was, en bier na in desen brief bi namen gescreven staen, als, waarop vyfendertig personen genoemd worden, of oec die gheue, die noch om dier sake wille voerscr. ut onser stede voorgenoemt, gebannen sullen worden, niet binnen onser stede voerscr. vriede comen en sullen, overmits eeniger gratis wille, die him te baten comen mochte, ten sy dat elc van de ghenen, die gebannet syn, of noch gebannet sullen worden van den saken voerscr. eerst den tyd van synre banninge uut onser stede voerscr. vriede geweest heeft (g).

Des

(g) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351—1396. *Cas R.* p. 148. verfa No. 2.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Des anderen daags , den 26 van Gras-  
 maand , beloofde Hertog *Albrecht* den Abt  
 en het Convent van *Egmond* , die hem geklaagd  
 hadden door Heer *Arent* (of *Arnold*) van *Eg-*  
*mond* , Heer van *Tsselfstein* , in allerhande rech-  
 ten en heerlykheden , welken zy van de voorige  
 Graven van *Holland* verkregen hadden , verkort  
 te worden , dat hy , als Patroon van dat Kloos-  
 ter , door Heer *Arent* , hun reden en bescheid  
 zoude doen hebben van alle deze geschillen ,  
 naar het betoog dat zy hem ter weder zyde  
 zouden geven (b) ; en op den 6 van Bloei-  
 maand daar aan volgende verklaarde hy , dat  
 de Abt van *Egmond* , de Heer *Johan van Weent* ,  
 en zyne Kloosterbroeders hem weder opgedra-  
 gen hadden het gansche hooge rechtsgebied ,  
 dat zy uit gifte zynen voorvaderen verkree-  
 gen hadden , en waarin zy door de Heeren van  
*Egmond* voor henen en door den tegenwoor-  
 digen nu met geweld belemmerd waren ; uit-  
 gezonderd het recht van den Moolen en het  
 Schoutfchap , en al't gebouwde en ongebouw-  
 de land , tusfchen *Aremerfwet* en *Winnemer-*  
*fmet* , om dat hooge rechtsgebied ten allen  
 tyde onmiddelyk te bezitten ; en dat hy dit  
 hooge rechtsgebied op die voorwaarde weder  
 had aangenomen , en beloofde voorts het  
 zelve nooit te vervreemden , te verkopen of  
 in eeniger wyze aan iemand over te dragen ,  
 maar het zelve in het Graaffchap ingelyfd te  
 doen

1396.  
 Hert. *Al-*  
*brecht* be-  
 looft den  
 Abt en  
 het Kloos-  
 ter van  
*Egmond* ,  
 tegen  
 Heer *Ar-*  
*nold* van  
*Egmond*  
 in zyne  
 bezittin-  
 gen te  
 bescher-  
 men ;  
 waar te-  
 gen het  
 Klooster  
 hem het  
 hooge  
 gerecht  
 van des-  
 zelfs  
 heerlyk-  
 heden  
 op-  
 draagt.

(b) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 —  
 1396. Cas R. p. 149 , berustende onder den Heere  
 Griffier van ALPHEN.

Ao.  
1396.

doen blyven : en eindelyk dat hy het voornoemde Klooster , als een getrouw Voorstander , in alle andere gerechtigheden , inkomsten , goederen , tienden en bezittingen tegen *Arnold van Egmond* en zyne nakomelingschap , als mede tegen alle anderen , die het zelve schade of overlast zouden willen aandoen , zoude beschermen (i). Dus dwong hy aan de beledigde party die goederen af , omtrent welken zy klaagde mishandeld te worden , en beloofde voor het overige haar te helpen. Voorwaar eene uitmuntende rechtsbestiering in eenen Operheer !

Hertog  
*Albrecht*  
beveelt  
de sluis  
en de  
*Noorder-*  
*kaag* met  
elze pa-  
len te o-  
verpaa-  
len.

Op den 27 van Grasmaand beval Hertog *Albrecht* aan *Gerrit van Heemskerk* , Baljuw van *Medenblik* , en *Dirk van Foelgeest* , Rentmeester van *Kennemerland* en *Friesland* , om de sluis in de *Noorderkaag* , by *Medenblik* , ten einde het gevaar van doorbraak weg te nemen , te overpaalen met eene dubbele paaling van elzenhout , tot aan het naaste rietland , met overleg van den Dykgraaf , Heemraad , Wairschap en Vroedschap van *Overleker-ambacht* voor dat jaar ten koste van dat Ambacht ; en dat zy de gelden , daar toe nodig , by de ingezetenen van het zelve , van elke morgen twaalf penningen *Hollands* , moesten inzamelen , om vroegtyds de stoffen en gereedschappen daar toe te koopen , het welke door de *Wairshuden* van dat Ambacht ten meesten oirbaar zoude geschieden , waar van zy aan den Baljuw en Rentmeester voornoemd , en  
aan

(i) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 645, 646.

aan den Dykgraaf en Heemraad, goede re-  
kening zouden moeten doen (k). Ad.  
1396.

Ten zelfden dage verpachte hy het *Water-  
graafsmeer*, by *Amsterdam*, aan *Bloemert* en *Sibrant Vrese*, *Amsterdammeren*, voor den tyd  
vandertien jaren, om twintig pond's jaarlyks, *Water-  
graafsmeer*,  
zulk geld, als hy van zyne renten in *Amstel-*  
*land* nam (l).

De *Maasyk* by *Woudrichem* dezen winter Hertog  
ingebroken zynde, door verzuim der ingeze-  
tenen van den lande van *Altena*, waar door  
de *Groote Waard* overstroomd was, en nog bleef,  
tot groot nadeel der ingezetenen, en vooral  
ook van *Dordrecht* en *Geertruidenberg*, zo be-  
val Hertog *Albrecht*, op den 16 van Bloei-  
maand, dit te verhoeden; en verklaarde  
die Steden op hun verzoek andere dykrech-  
ten in den lande van *Altena* gegeven te heb-  
ben, en by dezelve te zullen blyven; en ten  
dien einde met dezen tegenwoordigen brief  
alle de dykrechten van den *Groeten Waard* te  
bevestigen; ook beloofde hy aan niemand  
daar tegen eenige handvesten of vryheden te  
zullen geven, waar door die dykrechten ver-  
minderd of gekrenkt konden worden (m).

Op den 21 van die zelfde maand had Hertog  
Her- *Albrecht*,

(k) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 —  
1396. *Cas R.* p. 150.; berustende onder den Heere  
Griffier van ALPHEN

(l) Ms. uit het zelfde *Memoriale* p. 149., berus-  
tende onder den zelfden Heere.

(m) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 212 verfa; berustende on-  
der den zelfden Heere.

Ao.  
1396.  
zullende  
de Oost-  
friezen  
beoorlo-  
gen.  
roept  
zyne on-  
derdaa-  
nen uit  
*Friesland*  
te huis;

Hertog *Albrecht* reeds bevolen aan zyne, en anderer Heeren onderdaanen, die zich met ter woon in *Oost-Friesland* hadden nedergezet, en daar door zyne vyanden, de *Oostfriezen* sterkten, dat Land te verlaaten, en hun vry geleide gegeven, om te gaan en te keeren overal in zyne landen, als ook vryheid om in dezelve te wonen, met bedreiging, dat, indien zyne, of anderer Heeren onderdaanen, dit bevel niet gehoorzaamden, zy minder genade by hem zouden vinden, dan zyne openbare vyanden; dewyl hy voornemens was de *Oostfriezen* weder tot de gehoorzaamheid aan hem en zyne nakomelingen te brengen, tot de welke zy, als zyn vaderlyke erf, verplicht waren, volgens eer, en eed, en hulde, welke zy, en hunne voorvaders, aan de Graven van *Holland* en *Zeeland*, en Heeren van *Friesland* gedaan hadden: en zich zelve, en zyne Baanrotzen vergoeding te doen hebben van het nadeel in de nederlaag, door Graaf *Willem* den IV. geleeden (n). Ingevolge hier van beval hy nu, op den 11 van Zomermaand, aan alle Steden, Dorpen en Gemeenten zorge te dragen, dat 'er gene schepen buiten 's lands vervoerd werden, op lyf en goed: En dat de ingezetenen met hunne schepen na *Brabant*, *Vlaanderen*, *Gelderland* en elders binnen 's lands, wel mogten varen, onder voorwaarde van weder in den lande te zullen zyn voor den 1 van Oogstmaand naastkomende (o).

Op

(n) Ms. geschreven naar een Brief in het *Memoriale* B. D. 1351-1396 Cas R., tusschen p. 152 en 153, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. SCHWARTZENBERG, Groot Placaat- en Charterboek van *Friesland*, I. D. p. 256.

(o) Ms. geschreven naar een Brief in het zelfde *Memoriale*.



Op den 9 van Hooimaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Enkhuizen* en *Gommerkerspel*, (welke Plaatzten Hertog *Willem* in den jaren 1355 tot eene Stad had zaamgevoegd, en gewild dat zy *Enkhuizen* zoude heeten (p),) het voorrecht, dat hy en zyne nazaten uit een getal van zestig personen zeven Schepenen zoude kiezen, des zondags na Hemelvaardsdag, om een jaar te dienen (q).

Geeft aan *Enkhuizen* en *Gommerkerspel* zeker voorrecht.

Op den 10 van Hooimaand heeft Hertog *Albrecht*, aan die van *Ameland*, de onzydigheid toegestaan, in den oorlog tusfchen hem en de *Oostfriezen* van *Oostergo* en *Westergo*, op dezelfde voorwaarde als dien van *ter Schelling* de onzydigheid toegestaan was (r): voor welke onzydigheid hy verklaarde, dat die van *Ameland* hem alsoo vele gedaan hebben dat 's hem wail geneucht (s).

Staat aan die van *Ameland* de onzydigheid toe;

Maakt bestand met de *Friezen* van *Oostergo* en *Westergo*.

De oorlog met die van *Oostergo* en *Westergo* is echter voor een korten tyd opgeschort geweest, dewyl de Prelaten, Grietmans en Mederechters van die landschappen, op den 16 derzelfde maand, bekend maken, dat zy aangenoomen hebben en aannemen al sulcken vrede als een edele mogende Prince Hertoge *Albrecht*, Pa-

viale B. D. 1351 — 1396, Cas R. tusfchen p. 152 en 153; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Friesland* I. D. p. 257.

(p) MIERIS *Charterb.* II. D. p. 826, 827.

(q) Ms. getrokken uit het *Perkamerte Register* Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 218. verfa; onder denzelfden Heere berustende.

(r) Zie hier voren bl. 238.

(s) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. p. 155. verfa, en berustende onder denzelfden Heere.

No. 1306. *Palensgrave enz., ende Heer van Westfrieslant*  
 verlengt heeft, welke voorschreeven vrede wy be-  
 looven te houden voor ons en de voor alle onse on-  
 derfaeten, duurende van 's Pietersdage ad vincu-  
 la naestcomende (den 1 van Oogstmaand) tot  
 onser Vrouwen dage asumptionis (den 15 derzel-  
 ver maand) en dien dag al tot des anderen dages  
 sonnen opganck in alle maniere als die eerste vrede-  
 brief inbielt, die sprekende is van twintig jaeren,  
 zonder al argelist (t). Waarschynlyk heeft  
 dit bestand gediend, om in dien tyd een vast  
 vergelyk te treffen, gelyk deze edelmoedige  
 vryheidlievende *Friezen*, door zodanige on-  
 derhandelingen, den Hertog te meermalen op-  
 gehouden hadden (u); om welk bestand te tref-  
 fen Hertog *Albrecht*, op den 10 van Zomer-  
 maand, aan de *Oostfriezen* van *Oostergo* en *Wes-*  
*tergo* tot honderd personen toe vry geleide  
 had gegeven (v). Niettegenstaande dit be-  
 stand zette de Hertog de toebereidzelen tot  
 den oorlog yverig voort, dewyl hy, op den 17  
 van Hooimaand, met zynen Raad beval alle  
 koggen en andere groote schepen, als zy bin-  
 nen kwamen, aan te houden, en na *Enkbui-*  
*zen* in *Westfriesland* te laten varen, om minen  
*Here* en syn lude aldaer te wachten ende over te  
 voeren in *Oostfrieslant* (w), en met reden, de-  
 wyl terstond na het eindigen van dit bestand de  
 oorlog tegen de *Oostfriezen* is voortgezet:  
 naamlyk op den ouden voet, met rovereijen ter  
 zee,

Zet ten  
 einde  
 van dat  
 bestand  
 den oor-  
 log te-  
 gen hen  
 voort.

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 648.

(u) Zie hier voren bladz. 210. 243. 246.

(v) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesl.* I. D. p. 256.

(w) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 —  
 1396. Cas R. pag. 156.; berustende onder den Hee-  
 re Griffier VAN ALPHEN.

zee, en somtyds strooperijen te lande, gelyk <sup>No. 1396.</sup> blykt uit de volmagten door Hertog *Albrecht* aan sommigen gegeven, om zyne vyanden de *Oonfriezen* te beschadigen, onder voorwaarde: *so wes haire goede ofte gevangen sy op onse vianden voirnt. ghewinnen konnen, die sullen sy mogen hebben ende scatten tot boren profyt ende oirbaer: uutgeset, waer dat sake dat sy sloet, lande, heerlicheit, of dat onser heerlicheit toebehooren mach, becrastigen mochten, die souden sy ons leveren, en die souden wy hebben, als onser heerlicheit toebehoort (x).* Wat Hertog *Albrecht*, Rede. die niet oorlogzuchtig was, tot het onder-nemen van dezen oorlog bewogen hebbe, zyn <sup>waarom</sup> het onze oude Schryvers en de hedendaag- <sup>Hertog</sup> schen, die de ouden gevolgd hebben, niet <sup>Albrecht</sup> eens. Sommigen verhalen, dat dezelve on- <sup>dien oor-</sup> dernomen is, om den hoon uit te wisschen, <sup>log on-</sup> welke Graaf *Willem van Oostervant*, op den 6 <sup>dernomen</sup> van Louwmaand in den jare 1395, aan de <sup>men</sup> tafel van den Koning van *Frankryk* zoude aan- <sup>hebbe.</sup> gedaan zyn, te weten, dat een heraut van wapenen het tafellaken voor hem zoude aan stukken gesneden hebben, met byvoeging, *dat het eenen Prins, die geen schild had, niet betacmde by den Koning aan te zitten.* Ziende op den Graaf *Willem*, zyn oudoom, die door de *Friezen* verslagen, en wiens lighaam en schild nog niet van hen te ruggehaald was, of zyn dood

ge

(x) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Car R.* p. 160 verfa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland* I. D. pag. 260, 261, 262, 263. 265. 267. 269.

Ao. gewroken (y). Maar, behalven de onwaar-  
 1396. fchynlykheid, dat hem dees hoön zoude ge-  
 daan zyn aan de tafel van *Karel den VI.*, by  
 Onwaar- wien. hy wel gezien was, en aan wiens hof hy  
 fchynlyk- zyn zwager, van groot aanzien en gezag, had,  
 heid der te weten den Graaf van *Nivers*, Erfprins van  
 door de *Bourgogne*, zo is het niet mogelyk, dat hem  
 oude *dezelve* zoude gedaan zyn in den jare 1395,  
 Schryve- dewyl hy reeds, op den 8 van Herfstmaand  
 ren by- 1394, te *Reimerswaal*, in *Zeeland*, is geweest,  
 gebragte alwaar hy op dien dag den zoenbrief met zynen  
 redenen. Vader heeft geteekend (z), en, in de volgende  
 maand, door zynen Vader tot Bestuurder van  
*Henegouwen* aangesteld zynde, zekere voor-  
 waarde des aangaande, op den 11 van Wyn-  
 maand, inden *Haag* heeft onderschreven (a),  
 gelyk hy ook andere brieven daar na, in den  
*Haag*, bevestigd heeft (b), en onder anderen,  
 op den 28 van Wintermaand 1394, den voor-  
 rechtsbrief, door Hertog *Albrecht*, aan die  
 van *Schiedam*, gegeven (c), zonder dat ergens  
 blykt, dat hy na dien dag weder naar *Parys*  
 vertrokken, en op den 6 van Louwmaand  
 daar geweest is. Die zelfde Schryvers ver-  
 halen ook, dat Graaf *Willem van Oostervant*  
 dit scherpe verwyf van zynen zwager, den  
 Graaf van *Nivers*, zoude geleden hebben,  
 wanneer hy zich genegen toonde, om met  
 hem

(y) JOAN. A LEID. Libr. XXXI. Cap. 50. *Goudsche Chronyk* op 1395. GOUNDHOEV. *Chron. van Holl.* p. 409.  
 SCRIVERIUS *Chron. van Holl.* p. 383.

(z) Zie hier voren bladz. 254.

(a) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 615.

(b) 't Zelfde Boek p. 616, 617. 620.

(c) 't Zelfde Boek p. 620.

hem den tocht tegen den *Turk*, ter hulpe van den Koning van *Hongaryen*, te doen (d). Maar dit is eerst zeer onwaarschynlyk, wegens de groote genegenheid, welke deze twee zwagers gezegd worden voor elkanderen gehad te hebben, en onmogelyk, dewyl, gelyk getoond is, Graaf *Willem* op dien tyd niet te *Parys* geweest is. Het is veel eer De ware  
waarschynlyk, zo niet zeker, dat Hertog *Albrecht* dien oorlog ondernomen heeft, om bin- van dien  
nenlandsche onlusten voor te komen, en dat oorlog  
hy, wegens de blakende oneenigheden tus- was de  
schen de *Schieringers* en *Vetkoopers*, in *Fries- vrees*  
*land*, hoopt heeft geschept, om dat landschap voor on-  
te bemagtigen, dewyl hy de ondervinding tuschen  
had, dat de *Vetkoopers* niet ongenegen waren, sche en  
om hem voor hunnen Heer te erkennen. Te Kabel-  
weten, Hertog *Albrecht* had, om den dood jauwsche  
van *Aleid van Poelgeest* te straffen, de huizen Edelen.  
en landen van de *Hoeksche* Heeren, door de  
*Kabeljauwschen*, welker hoofd *Jan van Arkel*  
was, doen verwoesten (e), het welke den haat  
te meer had ontfteeken. Hy had zich met zy-  
nen zoon Graaf *Willem*, in den jare 1394,  
verzoend, en in dit jaar 1396, op den 12  
van Grasmaand, was de verzoening tuschen  
hem en de voornaamste gebannene *Hoeksche*  
*Edelen* tot stand gebragt, en daar op was  
die met de anderen gevolgd (f). Deze wa-  
ren nu te huis gekomen, en dus had hy groo-  
te

(d) JOAN. A LEID. Libr. XXXI. Cap. 50. J. DE BEKA  
by MATTH. Anal. Tom. III. p. 300.

(e) Zie hier voren bl. 250, 251.

(f) Zie hier voren bl. 254, 255.

Ad.  
1396.

te reden van te vrezen , dat deze te huis gekomene *Hoeksche* aan de *Kabeljauwschen* het verwoesten hunner landen en huizen zouden betaald zetten , (gelyk de ondervinding der vorige jaren zodanige onlusten had doen zien) te meer nog , om dat het Verbond , tusfchen Graaf *Willem van Oostervant* en Graaf *Adolf van Kleef* en zynen zoon, gesloten tegen *Otto* en *Jan van Arkel* en hunnen aanhang , aan hem niet onbekend konde zyn (g). Om dan deze onlusten voor te komen, en de tegen malkanderen wrok-kende partyen tegen eene derde zo veel werk te geven , dat zy niet konden denken, om malkanderen op het lyf te vallen, fchynt Hertog *Albrecht* , die , fchoon 'er fteeds oorlog was geweest tusfchen hem en de *Oostfriezen*, echter nooit met ernst op de verovering van *Oostfriesland* was bedacht geweest, nu voorgenomen te hebben , om zich van dat landschap meester te maken : waar toe hy nu fchoone gelegenheid meende te hebben, door den tweefpalt, welke onder de *Friezen* heerschte.

Misflag  
omtrent  
den tyd  
van des  
Hertogs  
tocht in  
*Friesland*.

Gelyk nu de oude en hedendaagsche Schryvers mistasten , omtrent de reden tot dezen oorlog, zo misfen zy ook in den tyd, wanneer dezelve op het hevigfte is voortgezet: te weten, zy verhalen, dat Hertog *Albrecht* met *Willein van Oostervant* , op zondag den 22 van Oogstmaand 1396 , van *Enkhuizen* met dat ontzaglyke leger, het welke op 180000 man begroot wordt , naar *Friesland* onder zyl ging, om in de *Kuinder* te landen; dat,

(g) Zie hier voren bladz. 280.

dat, in weerwil van den tegenstand der *Friezen*, de landing geschiede; en dat, op den tweeden dag daar na, de groote veldslag voorviel tusschen de *Hollanderen* en hunne bondgenooten, en de *Oostfriezen*, ten grooten nadeele van de laatsten, welker meeste Steden en Sterkten genomen, en veele Dorpen verbrand werden, gedurende den tyd van vyf weeken, welken Hertog *Albrecht* in *St. Odulphus* Klooster doorbragt; waar na hy weder naar *Enkhuizen* overstak, de hulpbenden af dankte, en nog voor den winter naar huis zond, en voorts zyne landzaten scheidde (b). Maar, behalven dat *Heda* uitdruklyk verhaalt, dat deze tocht in den jare 1398 gedaan, en het ligbaam van Graaf *Willem* uit *Friesland* gehaald is (i), zo blykt het uit de brieven en privilegien, door Hertog *Albrecht* gegeven, dat hy, gedurende dien tyd, en daar na, tot in Hooimaand van den jare 1398, in *Holland* is geweest (k): en dus in denzel-

do.  
1396.

Aanmer-  
kingen  
over  
dien mis-  
slag.

ven

(b) JOAN. à LEID. Libr. XXXI. Cap. 51. FROISSART Vol. IV. Chap. 77. p. 224, 225, 226. JOAN. DE BEKA by MATTH. *Anal.* tom. III. p. 301. EGGERICS BENINGA *Chron.* by MATTH. *Anal.* tom. IV. p. 161. *Chronik. de Holland* by denzelfden tom. V. p. 575. VELDENARE *Chronyk van Holland* p. 96.

(i) HEDA in *Frederice*.

(k) Op den 11 van Oogstmaand 1396, heeft Hertog *Albrecht* in den *Haag* uitspraak gedaan tusschen den Heer van *Egmond* en den Dompreost van *Utrecht*, wegens den doodslag aan *Rembrand Gerbrantszoon* begaan. Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351-1396. *Cas R.* p. 158 versa en 159; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Op den 9 van Herfstmaand heeft hy te *Haar-*

Ao. ven tyd dien tocht naar *Oostfriesland* niet kan  
1396. gedaan hebben. Daarenboven is de geheele  
 toe-

*Haarlem* aan de Baljuwen van *Medenblik*, *Kennemerland* en *Amstelland* bevolen, de landweer tegen de *Oostfriezen* te beschermen, en allen toevoer, van wien het ook mogte zyn, te verhinderen. Ms. getrokken uit uit het zelfde *Memoriale*, p. 159 versa, berustende onder den zelfden Heere. En *Charterb. van Friesland* van den hoog Ed. Heere Baron van SCHWARTZENBERG, I. D. p. 259, en ter zelfver plaatze en dage meêr andere brieven van dien aart. Op den 17 dier zelfde maand heeft hy in den *Haag* aan die van *Haarlem* gegeven de kostery, en daarenboven de vryheid, om hunne in zyne landen bezette burgeren en hunne goederen te mogen affchryven. *MIERIS Charterb.* III. D. p. 649. Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale* p. 161; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN. En op den 26 dier zelfde maand geeft hy in den *Haag* aan de Begynen te *Hoorn* eenige voorrechten. Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 222; berustende onder denzelfden Heere. En op den 1 van Wynmaand geeft hy in den *Haag* vryheid aan eenigen, om op de *Oostfriezen* te stroopen. *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland*, I. D. p. 261. Op den 4 die maand scheldt hy ter zelfver plaatze aan Jan, den bastaard van *Brederode*, zyne breuke kwyt. Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 163.; berustende onder den meergemelden Heere Griffier van ALPHEN. En den volgenden dag geeft hy ter zelfder plaatze bevel, om het huis *Arentsberge* op te eischen. Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale* p. 163. versa; berustende onder denzelfden Heere. Op den 7 dier maand geeft hy ter zelfder plaatze aan die van *Medenblik* een handvest, om Schepenen te mogen kiezen. Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 223.; berustende onder denzelfden Heere Griffier van ALPHEN. Op den 2 van Slachtmaand geeft hy aan eenige Steden van *Holland* en *Westfriesland* bevel, om de stromen



toerusting tot dien tocht, in den jare 1398, eerst  
 gemaakt; en zyn als toen de bondgenooten, *de*  
*Engelschen*, met *Hoilandsche* en *Zeeuwsche* schepen  
 overgehaald, en ook de *Franschen* te lande geko-  
 men in dat zelfde jaar. En de Graaf *Valeriaan de*  
*Saint Paul*, die over de *Franschen* in dien tocht  
 het bevel gevoerd heeft, is op dien tyd door Ko-  
 ning

Ao:  
 1396.

men voor de te huis komende schepen tegen de  
*Oostfriezen* te beveiligen. Ms. geschreven naar een  
 brief in het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396 *Car R.*  
*tuschen* p. 164 en 166; berustende onder denzelfden  
 Heere. En *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland*  
*I. D. p. 262.* Op den 16 en 24 dier maand geeft  
 hy, in den *Haag*, aan eenigen de vryheid, om de  
*Oostfriezen* te beoorlogen. *SCHWARTZENBERG Char-*  
*terb. van Friesland* p. 263. En op den 6 van Winter-  
 termaand heeft hy, in den *Haag*, den Heer van *Ze-*  
*venbergen* beleend met zeker Zand, in de *Maas*, by  
*Wikerworp*. *MIERIS Charterb. III. D. p. 650.* En op  
 den 31 dier maand heeft hy in den *Haag* aan die  
 van *Naarden* eenige voorrechten gegeven. Ms. ge-  
 trokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 —  
 1401. *Car E. p. 228* versa en 229; berustende onder  
 den Heere Griffier VAN ALPHEN. Voorts blykt het, dat  
 de Hertog het geheele jaar 1397 en tot den 5 van  
 Hooimaand van 1398 is geweest in den *Haag*. *MIE-*  
*RIS Charterb. III. D. p. 653. 657. 658. 660. 661.*  
*662. 663. 664., te Gouda 664. in den Haag 665. 666.*  
*667. 668. 670. 673. 674. 676. 678. 679. 680. 683,*  
 en het gene nog verder kan getoond worden uit ver-  
 scheide Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V.  
 1390 - 1401., dewelken alle berusten onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN, en behelzen eenige brieven, die  
 invallen tusfchen die, welken *MIERIS* in het *Charterboek*  
 heeft uitgegeven; gelyk ook uit de brieven in het  
*Charterboek van Friesland* van den Heere *SCHWARTZEN-*  
*BERG I. D. p. 259. te Haarlem p. 259, 260, 261. in*  
*den Haag p. 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268. 271.*  
*272, 273. 275. 276, 277, 278, 279. 281.*

A6.  
1396.

ning *Karel den VI* gebruikt in *Engeland*, om den vrede tusſchen *Engeland* en *Frankryk* te bevestigen, en het huwlyk te ſluiten tusſchen den Koning van *Engeland* en *Izabella*, zyne dochter; en, wanneer daar na Koning *Richard* ten dien einde naar *Calais* was overgekomen, is de Graaf van *Sainſt Paul*, op den 15 van Oogstmaand, met den Hertog van *Bourgogne* aldaar by hem gekomen (l); en, wanneer de Koning van *Engeland*, om dezen vrede te doen goedkeuren en bevestigen, naar *Engeland* weder overſtak, zyn de Hertog van *Bourgogne* en de Graaf van *Sainſt Paul* wedergekeerd na den Koning van *Frankryk*, die zich te *Amiens* ophield; en, wanneer de Koning van *Engeland*, na een verblyf van vyf dagen in *Engeland*, weder te *Calais* was gekomen, zond Koning *Karel den* Graaf van *Sainſt Paul* aan hem te *Calais*, om hem van alles te verwittigen, van waar die Graaf weder met de Hertogen van *Lankaster* en *Beaufort* naar *St. Omer* by den Koning gekeerd is, om hem verſlag te doen (m). Al het welke gebeurd is in dientyd, dat Hertog *Albrecht* gezegd wordt, den tocht tegen de *Friezen* gedaan te hebben, in den jare 1396, het welke dus, door de tegenwoordigheid van den Graaf van *Sainſt Paul*, in *Engeland* en *Frankryk*, tegengesproken wordt.

Men vindt echter een vrygeleide brief van den Hertog *Albrecht*, op den 26 van Bloei-  
maand

Tegen-  
beden-  
king op  
deze  
Aanmer-  
kingen.

(l) FROISSART Vol. IV. Chap. LXXV. p. 219. 221.

(m) De zelfden Chap. LXXVIII. p. 227.

maand 1397, gegeven aan zekeren *Melys Pouwelszoon*, waarin hy zegt: *want wy in Oest-friesland, eer wy onze reyse aldair deden, onse brieve senden ende screeven, (te weten (n) op den 21 van Grasmaand 1396) inboudende, of ymant dair geseten, comen wilde onder ons mit synre woenslad, dat wy dien veilichede ende gheleide geven wilden onder ons te wonen (o), enz.* Hier spreekt de Hertog van zyne reis naar *Friesland*, na den 21 van Bloeimaand 1396, en voor den 26 dier zelfde maand 1397. Maar welke eene reis naar *Friesland* dit ook moge geweest zyn, of hy in dien tyd eens by den Heer van de *Kuinder* geweest zy, om van naby te zien, of hy met den tweespalt der *Friezen* zyn voordeel konde doen, (het welke door de aangehaalde stukken, welken het verblyf van den Hertog in dien tyd in *Holland* bepalen, echter onwaarschynlyk gemaakt wordt, waarom wy denken, dat in den datum van dezen brief een schryffteel begaan is) zo is dit nochtans zeker uit het voorgestelde, dat die reis zyne heirtocht in *Friesland* niet kan geweest zyn.

Aa.  
1396.

Weder-  
legging  
van deze  
tegenbe-  
denking.

Besluit  
wegens  
dien mis-  
slag.

Om dien aangevangen oorlog, ware het Hertog mogelyk, ras ten einde te brengen, en den *Oostfriezen* alle landingen, en strooperijen in *Holland* en *Westfriesland* te beletten, beval Hertog *Albrecht*, op den 9 en 26 van Herfstmaand, aan *Gerrit van Heemskerk*, Baljuw van *Medenblik*, *Jan van Heenvliet*, Baljuw van *Amstel*. *Albrecht* beveelt zyne Baljuwen den toevvoer aan de *Oostfriezen* te beletten, en hen te

(n) Zie hier voren bl. 340.

(o) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesl.* I. D p. 266.

**1396.** *stelland en Florens van Borselen*, Baljuw van *Kennemerland*, zorg te dragen, dat zyne, of anderer Heeren onderdanen den *Oostfriezen* geen toevoer van eet- of andere waaren bragten, en de zodanigen, als zyne vyanden, naar het recht van den oorlog te vangen, en te schatten: voorts om, op hunne eigene kosten, den vyand te water en te land te beschadigen, waar voor zyn eigendom zouden hebben alles, wat zy op hem, of die genen, die hem toevoer bragten, konden veroveren (p).

**Verzoekt** Ten zelfden einde schreef hy aan de Steden van het Sticht *Utrecht*, aan den Bischof van *Utrecht*, en aan den Hertog van *Gelder*, dat hy in oorlog was met de *Oostfriezen*, en verzocht, dat zy aan hunne burgeren en onderdanen wilden verbieden, om dezen zyne vyanden eenigen toevoer te brengen, en hen dus te sterken, als willende gene verantwoording doen van de schade, welke hunne onderdanen van zynent wegen daarom mogten lyden (q).

**Om den** *Oostfriezen* zo veel te meer af breuk te doen, gaf hy niet alleen aan zyne onderdanen (r), maar ook aan de *Engelschen*, vryheid, om op hen te water en te lande te stroopen, op

(p) Ms. Getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 159 versa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. SCHWARTZENBERG *Charterboek van Friesland*, I. D. p. 259.

(q) Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale* p. 160. onder denzelfden Heere Griffier VAN ALPHEN berustende. SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, I. D. p. 260.

(r) Denzelfden, *Charterb. van Friesl.* I. D. p. 261.

op hun eigen winst en verlies, onder voorwaarde, dat zo zy sloten, landen, of heerlykheden bemagtigden, dezelve hem in eigendom zouden moeten overgeleverd worden (s); en dat zy de eilanden *Ameland* en *ter Schelling* niet beschadigen zouden.

An.  
1396:

Geeft den *En-gelichen* vryheid; om de *Oostfrie-zen* te be-schadi-gen.

Op den 17 van Herfstmaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Haarlem* de kostery der Stad, na den dood van den tegenwoordigen bezitter, zo nothans, dat zy terstond met hem de kosters zouden aanstellen en by wangedrag afzetten; het welke zy na zynen dood alleen zouden doen: en voorts, dat de Heemraad van *Rhynland* geen morgen-geld gaderen, of zetten zal, ten zy met toevoeging van een of twee van des Hertogen Raade, en van de Steden *Haarlem* en *Leyden*, ten ware die Heemraad met brieven konde bewyzen, dat zulks ongeoorloofd was (t).

Geeft aan de Stad *Haarlem* de koste-ry en an-dere voor-rechten;

Ten zelfden dage gaf hy ook aan die zelfde Stad het voorrecht, dat die van den Gerechte haate burgers, welken in persoon, of goederen, elders bezet waren, by brieven mochten afleiden van het Gerecht dier plaats; daar de bezetting gedaan was, even zo wel als of twee gezworene uit den Gerechte van *Haarlem* zulks deden; met verbod aan alle Rechteren in zyne landen van in dat geval over de burgeren van *Haarlem* of hunne goederen.

Ook dat haate Burgers nergens met recht mogen worden bezet.

(s) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 160. verfa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN. SCHWARTZENBERG *Charterb.* van *Friesl.* I. D. p. 261.

(t) *Munich Charterb.* III. D. p. 649.  
I. Deel. Z

Ao. deren recht te vorderen of te doen (v).  
 1396. In dezen Zomer vergaderde Heer *Jan van Reinestein*, Bastard van *Jan van Arkel*, Bisschop van *Utrecht*, eenige krygsknechten uit *Gelderland* en *Luik*, viel daar mede in het land van *Vianen*, en voerde van daar een groten buit op zyn huis *Reinestein*; het welke hy nieuw getimmerd had. Heer *Hendrik van Vianen*, dus onzagt gewekt, verzocht terstond om hulp aan die van *Utrecht*, dewelke hem zeer spoediglyk gezonden werd; waar mede hy *Jan van Reinestein* zo wakker aantaste, dat deze genoodzaakt werd met de zynen op zyn slot *Reinestein* te wyken; het welke aanstonds door den Heer van *Vianen*, met nieuwe hulp der *Utrechtsen* gesterkt, ingesloten, en belegerd werd.

De Bisschop van *Utrecht* neemt het slot van *Reinestein* in, en slecht het zelve. De Bisschop van *Utrecht*, *Frederik van Blankenheim*, die op dien tyd in *Quarysfel*, en mooglyk te *Deventer*, was, dit gehoord hebbende, kwam terstond over en zette het beleg zeer ernstig voort, waar tegen Heer *Jan* zich wel kloekmoedig verdedigde; maar, de voorraad beginnende te onbreken, was hy eindelyk genoodzaakt, zich met de zynen, behoudens het leven, aan den Bisschop over te geven, die hen allen naar *Utrecht* in gevangenis voerde, en naderhand voor veel geld, en op belofte van tegen hem of het *Sticht* nimmer iets vyandigs te ondernemen, ontsloeg (w), hebbende te voren het huis *Reinestein* ten gronde toe geslecht. De-

(v) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. *Cas R.* p. 161; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(w) JOAN. à LEID. Libr. XXXI. Cap. 53. JOAN. DE BEKA

Déwyl Heer *Paulus van Haastrecht*, Hofmeester (x) van Hertog *Albrecht*, lyf en goed aan hem verbeurd had, (door welke misdaad is onbekend) zo beval de Hertog op den 5 van Wynmaand aan den Baljuw van *Delfland*, *Philip van der Spange*, het huis *Arendsbergen*, het welke aan Heer *Paulus* behoorde, met al het gene daar op, en alles wat van het zelve afhanglyk was, op te eischen, en gelaste tevens aan alle zyne onderzaten, dat zy, des vermaand zynde, den voorschreven Baljuw moesten bystaan, om dat Huis te bemagtigen (y). De Baljuw, dezen eisch den volgenden dag doende, kreeg van den Kastelein van *Arendsbergen*, *Willem Coeckbacker*, ten antwoorde, dat hy het zelve niet konde overgeven buiten weten van den Jonkheer *Jan van Arkel*, die hem het zelve te bewaren had gegeven, doch dat hy dien eisch in allen spoed aan den Jonkheer *van Arkel* zoude laten weeten; en beloofde voorts dat Huis niet te zullen spyzen en sterken tegen den Hertog *Albrecht* (z). Men vindt niet aangetekend; welken de gevolgen hier van geweest zyn. Ondertuschen ziet men hier weder een staaltje van de groote magt en stoutheid van het Huis *van Arkel*, en van het geringe ontzag, het welke

No.  
1396.

Hertog  
*Albrecht*  
beveelt  
het huis  
*Arends-*  
*bergen* op  
te ei-  
schen om  
de mis-  
daad van  
*Paulus*  
*van*  
*Haast-*  
*recht*.

De Kas-  
telein  
weigert  
het zelve  
op te ge-  
ven, bul-  
ten we.  
ten van  
Jonk-  
heer *van*  
*Arkel*.

Aantmer-  
king daar  
over.

KA Chron. Aufl. by MATTH. Anal. tom. III. p. 302.

(x) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 553.

(y) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. D. 1351 — 1396. Cas R. pag. 163.; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(z) Ms. geschreven naar een Brief in het zelfde *Memoriale*, tusschen p. 148 en 149; berustende onder den zelfden Heere.

Ao. ke de dienaars en leenmannen van dat 1396. Huis voor hunnen wettigen Overheer, Hertog *Albrecht*, hadden.

Hertog *Albrecht* geeft aan *Medenblik* het voorrecht van Schepenen te kiezen. Op den 7 van Wynmaand gaf Hertog *Albrecht* aan de Stad *Medenblik* het voorrecht, dat de Schout aldaar, op den eersten van Slachtmaand, ten eeuwigen dage zeven Schepenen uit de Burgery zal kiezen, om een jaar te dienen, en dat hy, by aflyvig worden of vertrek buitens lands van een der Schepenen, een ander in zyne plaatze zal zetten, om dat jaar uit te dienen (a).

Beveelt de stroomen voor de te huis komende Schepen te beveiligen. Op den 2 van Slachtmaand beval Hertog *Albrecht* aan *Amsterdam*, *Monikendam*, *Edam*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Medenblik*, en den Baljuwen van *Amstelland* en van *Medenblik*, om elk met een bepaald getal van gewapende burgeren op den stroom te gaan leggen, ten einde de uit de *Oostzee* te huis varende ingezetenen en vreemde kooplieden tegen de *Oostfriezen*, die zich op de stroomen gelegd hadden, te beschermen, met vryheid, van op die stroomen te mogen blyven, om de *Oostfriezen* te beschadigen, wanneer de verwacht wordende Schepen zouden te huis gekomen zyn (b).

Hertog *Albrecht* herstelt *Alkmaar*. Ten zelfden dage herstelde hy voor altoos de Stad *Alkmaar* in haar oude dykrecht in het land van *Overdye*, met verbod aan den Baljuw van

(a) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 223*; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(b) Ms. Geschreven naar een Brief in het *Memoriale B. D. 1351 - 1396. Cas R. tusschen pag. 164 en 166*; berustende onder denzelfden Heere. SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesl. I.D. p. 262.*



van Kennemerland en Friesland en aan den Dykgraaf en Heemraden, van daar over immer vonnis te wyzen, wanneer zy van zynent wege op den Schaderdam zouden te recht zitten (c). Ao. 1396.

Op den 31 van Wintermaand gaf Hertog Albrecht aan die van Naarden, welken door brand veel geleden hadden, om zich te herstellen, het voorrecht dat de Schout en Schepenen van Naarden, voortaan berechten zullen alle dingtalen ende rechte, die voortaan meer gevallen sullen op ten lande ende erfenisse, die gelegen syn van Hillaers laen uter meer in die zee, also verre als dat harde gaen mach, ende van den Loedyc an Kruisbergen, ende dat recht tot Luticken Enghe, ende voirt an der drift thoe, en voirt by Donagen om in der zee. Welke lande en erfenisse tot desen dagen thoe, gelegen geweest syn in den ban van Muyderberg en onse Scout van Muyderberg met onsen Scepenen aldair alle dingtalen berecht heeft (d). in haar dykrecht in Overdye. Geeft aan die van Naarden eenige landen te berechten, die te voren onder Muiderberg behoorden.

Op dien zelfden dag gaf Guy van Castilion, De Graaf Graaf van Blois, verbeterde handvesten en rechten aan die van Westzanen en Krommenie, in welken hy vaststelde onder anderen, dat geen Dienstman in die ambachten mogt worden: dat de Schepenen en Schout aldaar geen Keefkinderen (e) zullen mogen zyn: en dat de van Blois geeft aan Westzanen en Krommenie handvesten.

(c) MIERIS Charterb. III. D. p. 649.

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V 1390 — 1401. Cas E. p. 228. versen 229; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(e) Keefkinderen: anders ook wel gezegd: Keveskinderen; Keefskinderen; Keifskinderen; Kefskinderen, Kefskinderen; dat is: Bastarden; Onechte Kinderen: zonder onderscheid, of dezelve geboren zyn *ex Concubina*; sive *ex Meretrice*; sive *ex Adultera*: Want Kefsen; Ke-

- Aa.** geen, die zyn lyf verbeurt, niet meêr van zyn  
**1396.** goed zal verbeuren, dan de helft: en voorts, dat  
 zy door alle zyne landen, zo veel hemaan-  
 ging, tolvry zouden zyn (*f*): Doch de Her-  
**1397.** tog ook had in die zelfde landen zyne tollën.

Hertog  
*Albrecht*  
 geeft aan  
*Dirk van*  
*Borselen*  
 in leen  
 de heer-  
 lykheid  
*Schoot.*

Op den 10 van Louwmaand des jaars 1397, ontfing Hertog *Albrecht* van de Vrouwe van *St Maartensdyk*, en gaf weder in leen aan Heer *Dirk van Borselen*, haaren zoon, Heer van *Zuilen*, de heerlykheid *Schoot*, met deszelfs hoog en laag Gerecht, in *Rhynland*, tusfchen *Nieukoop*, *Nieuveen*, *Korteraar* en *Zevenboven* gelegen; welke heerlykheid vervolgens ten deele is verveend, en voorts naderhand geheel door de *Nieukoopfche* plas ingezwolgen (*g*).

Die van  
 het ge-  
 flagt van  
*Brederode*  
 beloven  
 den Her-  
 tog, in-  
 dien hy  
 bewerkt,  
 dat *Wil-*  
*lem van*  
*Brederode*

In dezen tyd heeft *Jan van Beyerén*, de zoon van Hertog *Albrecht*, dié door zyne heersch- zucht een weerzin had in den Geestlyken staat, reeds getracht denzelven te verlaten, en het Bisdom *Luik* tot zyn voordeel aan een ande- ren over te doen, (gelyk hy naderhand in den  
 In den 1418 afstand daar van gedaan heeft) zo als blykt uit eenen voor handen zynde Brief van den 18 van Sprokkelmaand, dat Hertog *Albrecht* beloofd had aan *Willem van Brederode*, dat

*sen*; *Kruesen*; *Keeffen*; beteekent niet alleen een *Byzit* bouden; maar ook wel *Fornicari*; en fomtyds mede *Adulterari*; en *Kebse*, *Kebisse*, *Kevisse*, *Kebswyf*; koomt voor als een *Byzit*, *Concubina*; ook wel voor *Pellex*; *Pallaca*; en mede voor *Aduktara*: Dus mede *Kebsdom*; *Kevisdom*; niet alleen voor *Concubinatus*; maar insge- lyks voor *Meretricium*; en voor *Adulterium*.

(*f*) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 651.

(*g*) *Ms.* getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390—1401. *Car E.* p. 229. verfa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN,

dat hy by den Paus zoude te wege brengen,  Ao.  
 dat hem het Bisdom *Luik* werde opgedragen 1397.  
 by afstand van *Jan van Beyer*, verkozen  
 Bischof van *Luik*: waar voor *Jan van Bre-* tot het  
*derode*, zyn broeder; *Philips van Polanen*, *Jan* Bisdom  
*van Heemstede*, Ridders; en *Walraven van Bre-* Luik be-  
*derode*, Knaap, den Hertog beloven, by vorderd  
 hunnen broeder en neef *Willem* te zullen be- wordt,  
 werken, dat hy zich verbinde, met zyne Rid- dat hy  
 ders, Knaapen en Kerke, niet alleen niets te- met het  
 gen den Hertog, of in het vervolg tegen zy- Bisdom  
 ne zoonen en hunne landen, te zullen onder- den Her-  
 nemen, maar hen ook tegen een iegelyk, met tog zal  
 welken zy in oorlog geraakten, te zullen hel- helpen,  
 pen; dat hy het Bisdom zoude regeren met en de  
 zodanige Raden, als de Hertog hem zoude schulden  
 aanstellen; aan hem alle de onkosten, door hem van Jan  
 gedragen, om zyn zoon *Jan* tot Bischof te van Beye-  
 doen verkiezen, betaalen; en den gemelden ren vol-  
*Jan van Beyer* van alle zynes schulden, wel- doen.  
 ken hy gemaakt had in de regering van het Aanmer-  
 Bisdom, ontlasten, door dezelve als zyne eige- king o-  
 ne over te nemen (*b*). Dus werden de Bisdom- ver dit  
 men gekogt en verkogt, door toedoen der na- voorval.  
 buurige Vorsten, aan de zodanigen, by de wel-  
 ken zy het meeste voordeel dachten te vinden,  
 terwyl de Pauzen, om hun voordeel, zulks  
 door de vingers zagen. Het gevolg heeft ech-  
 ter doen zien, dat deze koop van het *Luik-*  
*sche* Bisdom geen stand heeft gegrepen.

Op den 3 van Lentemaand verklaarde Her-  
 tog *Albrecht*, den Heer *Jan van Heenoliet* Albrecht  
 kost en schadeloos te zullen houden van het beloof  
 Heer *Jan* Heer Jan  
 ge- van Heen-  
 vliet kost

(*b*) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 653.

**No. 1397.** gene hy in het uitvoeren van zyne bevelen gedaan had: te weten, hy had hem naar *Vlissingen* gezonden, om aldaar Heer *Paulus van Haastrecht*, Ridder, zyn Hofmeester (i),

en schadeloos te houden in het uitvoeren van zyne bevelen.

te ligten en naar *Loevestein* te voeren; en hem daar en boven, met anderen van zynen Rade, bevolen onderzoek te doen op Heer *Arend van der Dussen*, Baljuw van *Zuidholland*; en *Bruynstein van Herwinen*, een Geldersman, zynen Rentmeester van *Zeeland Beöoster Schelde* (k); naamlyk, op hunne bestiering van zyne renten, en rekening daar van te vorderen. Den laatsten was, op den 28 van Grasmaand, door den Hertog vryheid gegeven, om *Stavenisse* te bedyken, en hem het leen daar van geschonken, met de tienden, als ook het recht, om Baljuw, Schout en Schepenen te stellen, en excynsen te heffen (l). Hy weigerde deze rekening te doen en vertrok naar *Amsterdam*, daar de Hertog hem in verzekering deed nemen: doch, middel gevonden hebbende, om wederom van daar te ontvlugten, had hy zich naar het slot *Loevestein* begeven, het welke hy van den Hertog te bewaren had, en het zelve met negentig man onder vier Hopmannen bezet, en, zyne drie zoonen op het zelve in verzekering gebragt hebbende, had hy de wyk naar *Gelderland* genomen (m).

Hier

*Bruynstein van Herwinen* wordt in verzekering genomen; doch ontvlugt, en bezet *Loevestein*.

(i) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 543. 553. Zie hier voren bl. 355.

(k) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 233; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(l) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 580.

(m) J. A LEIDIS, *Libr.* XXXI. Cap. 54. J. DE BEKA *Ebron. Anal.* by MATTH. *Anal.* tom. III. p. 306.

Hier op ontfloeg Hertog *Albrecht*, op den 18<sup>ten</sup> van Lentemaand, den *Burggraaf van Leiden*, en zyn broeder *Dirk van Wasenaar*, van de belofte, welke zy op hunne wederkomst in het land gedaan hadden, van *Bruynstein van Herwinen*, als tot zynen Raad behorende, niet te zullen beschadigen; en gaf hun bevel, om niet alleen hem te benadeelen, maar ook allen, die het kasteel *Loevestein* zouden sterken en styven (<sup>n</sup>); verder verklaarde hy nog alle zyne goederen verbeurd. In gevolge van deze verbeurdmaking, verkocht hy de heerlykheid *Stavenisse*, met al haar toebehoren, aan Heer *Jan van Heenvliet*, met vryheid van tolleren voor de ingezetenen door *Holland en Zeeland*, gelyk de burgers van *Zierikzee* hadden; en met magt, om door Schepenen keuren te doen maken, en verbod aan den Rentmeester van *Zeeland Bevooster Schelde*, om zich met eenige breuken te moeijen, welken Heer *Jan* den Hertog zelf zoude aanbrengen, om daar over naar de rechten van *Zeeland* te vonnissfen: daar en boven beloofde hem de Hertog, van met *Bruynstein van Herwinen* niet te zullen verzoenen, voor dat hy alle de brieven, de welken hy van hem had op de heerlykheid, en het land van *Stavenisse*, aan Heer *Jan van Heenvliet* (<sup>o</sup>) zoude overgegeven hebben. In 't vervolg van tyd, en wel op den 11 van Wynmaand van den jare 1404, gaf de Hertog aan dezen Heer *Jan van Heenvliet* de vryheid,

(<sup>n</sup>) *Mieris Charterb.* III. D. p. 655.

(<sup>o</sup>) Het zelfde Boek pag. 657.

Ao. heid, om de buitengorfen, voor *Stavenisse*  
 1397. gelegen, geheten *Kempsbosfiede*, te bedyken,  
 met vrystelling van heirvaard en schot, ge-  
 dewelken duurende de eerste zeven jaren, dat het land  
 in vol- koorn zoude gedragen hebben; en met magt  
 gende ty- van Schout en Schepenen in dat land te zet-  
 de nog ten, om het te bestieren volgens den rechte  
 vermeer- van *Zeeland*; welke Schepenen, met goedvin-  
 derd den van Heer *Jan*, boeten zouden mogen  
 worden. vaststellen tot tien zwarte *tournoisen* toe, waar  
 van de Hertog twee, en Heer *Jan* één deel  
 zouden trekken (p); gelyk ook nog vervolgens  
 Hertog *Willem*, op den 27 van Wynmaand  
 van den jare 1407, het hooge en laage Ge-  
 recht van deze Ambachtsheerlykheid aan  
 Heer *Jan* afstond (q), om zyne getrouwe  
 diensten. Hertog *Albrecht*, dit vuur in zyn  
 Hertog *Albrecht* begin willende smooren, zond Graaf *Willem*  
 doet *Loe* van *Oostervant*, met eenige benden, om *Loe-*  
*vestein* te belegeren: Die van binnen weerden  
 belege- zich manlyk, van half Vasten tot op Paasch-  
 ren, avond, wanneer zy, om dat de tooren van  
 den Voorburg om ver geschoten, en een groot  
 stuk muurs nedergevallen was, zich op gena-  
 de overgaven, waar door de drie zoons van  
 het wel- *Bruynstein van Herwinen* in handen van den  
 ke zich eindelyk op gena- Hertog vielen. Hier zien wy weder een  
 de over- staaltje van de woeste dolheid dier tyden; dat  
 geeft. een eenig Ridder, om gene rekening te doen  
 aan

(p) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register*, Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. in *Henegouwen* Cas E. p. 62. verfa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(q) *MIERIS Charterb.* IV. D. p. 33.

aan den Graaf van *Holland*, zynen Overheer, met geweld een kasteel tegen hem verdedigt, het welk hy wel wist niet te kunnen houden of ontzetten : en te gelyk een staaltje van het geringe gezag van een Vorst over zyne onderdanen, die weten, dat zyne schatkist door pracht en weelde uitgeput is.

Ao.

1397.

Aanmerkingen over dit geval.

Op den 17 van Lentemaand gaf Hertog *Albrecht* aan den burgeren van *Enkhuizen* het voorrecht, dat de Dykgraaf van *Medenblik* geen burger van *Enkhuizen* voor zich zal mogen dagen, om eenige misdaad, op den dyk binnen de Stad, of haare vryheid begaan, maar dat de Heemraden binnen de vryheid daar over zullen vonnissen : dat de Schout, het Ge- recht en de Poorters, alle jaren, op nieuwjaarsdag, Poortmeesters (Burgemeesters) zullen kiezen, om één jaar te regeren, en vrede te mogen maken, gelyk de Schepenen aldaar gewoon zyn : dat zy tolvry zullen zyn te *Sparendam* en te *Heusden* : voorts gaf de Hertog de Waag met al haar inkomen ten eeuwigen dage aan het Gasthuis : en eindelyk beval hy, dat de Dykgraaf van *Medenblik* en Heemraden, in het schouwen der dyken, de sluizen en dyken der Stad niet zullen schouwen ; maar dat die van de Stad zelf daarop keuren maken, en schouwen zullen (r).

Op den 20 van die zelfde maand gaf Hertog *Albrecht* vry geleide aan de *Oostfriezen* van *Oostergo* en *Westergo*, welken de Prelaten en Grietmans zenden zouden, tot het getal van twee-  
 twin-  
 leide aan  
 den *Oost-  
 friezen*,

(r) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 654.

**Ao.** twintig personen, en voor hunne dienaren, tot  
**1397.** zestig in getal, om tot hem te komen, waar  
 hy ook mogte zyn, ten einde over de geschil-  
 len, tusſchen hem en de *Oosfriezen* gerezen, te  
 handelen (s); het welke weder een bewys uit-  
 levert, dat de groote tocht van den Hertog  
 niet in het jaar 1396 geweest kan zyn.  
 om met hem o-  
 ver vre-  
 de te ko-  
 men han-  
 delen.

Op den 21 dier zelfde maand gaf Paus *Bo-  
 nifacius* de IX., op verzoek van Hertog *Al-  
 brecht*, aſlaat van *Portiuncula* aan allen, die  
 geeft ze jaarlyks, op den zondag na Pinxteren, inde  
 keren af- Kerk van *St. Bavo* te *Haarlem* zouden biech-  
 laat. ten, en, tot bevordering van de verbetering  
 dier kerke (t), aalmoesfen geven (u).

Ten zelfden dage ſtelde Hertog *Albrecht*  
 vast, dat al het ſchotbare land ten eeuwigen  
 ſtelt orde dage ſchotbaar zoude blyven, wie het ook mo-  
 op de ge kopen; en dat het land, het welke niet  
 ſchot- ſchotbaar was, aan ſchotbare lieden komen-  
 baarheid de, ſchotbaar zoude worden, en ten eeuwi-  
 der lan- gen dage blyven; om dus de landlieden in het  
 den; algemeen te verligten in hun ſchot: en beval  
 verder den Dykgraaf van *Medenblik*, om dit on-  
 der zyn gebied ten uitvoer te brengen (v).

Op den 28 van Bloei maand ontſing Hertog  
*Albrecht* het ſlot en het gerecht van den *Goijs*  
 van *Hendrik*, Heer van *Vianen*, en gaf het we-  
 der te leen aan Heer *Willem van Abkoude* en  
 Duur-

(s) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Frieſk.* I. D. p. 264.

(t) Zie hier voren bl. 301.

(u) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 655 en 656.

(v) Ms. getrokken uit het *Perkamente Regiſter Libr.*  
 V. 1390 — 1401. *Car E.* p. 236.; berustende op-  
 der den Heere Griffier van ALPHEN.



*Duurstede* (x), onder deze voorwaarde, dat, indien de Heer *van Vianen* het slot en gerecht voor de bepaalde somme van den Heer *van Abkoude* zoude losen, de Hertog hem dan ook met dat slot en gerecht weder zoude beleenen (y). Ondertusfchen moest Heer *Willem van Abkoude*, voor hem en zyn zoon *Gysbrecht*, beloven, dat Slot, op den eersten eisch, in geval van oorlog, ten behoeve van den Hertog te zullen overgeven, die echter het zelfde, na het einde van den oorlog, kost en schadeloos aan Heer *Willem* zoude wedergeven (z); waar voor de Hertog aan Heer *Willem*, of zynen Kastelein, goede zekerheid zoude moeten stellen (a).

Ao.

1397.

En be-  
leent  
Heer *Wil-*  
*lem van*  
*Abkoude*  
met het  
slot en  
heerlyk-  
heid *Got-*  
*je*, onder  
zekere  
voor-  
waarden.

Op den 23 van Zomermaand maakten de Schout, Schepenen en Raadsmannen van *Delft* deze keur, ten opzichte van de honderd Schutteren der Stad: dat elk Schutter vier pond *Hollands* van de Stad jaarlyks zal trekken; en op elke reize buiten, of ommegang binnen de Stad, genieten geld tot een mingele wyn; en by elke heirvaard, in dienst van de Stad, een paar schaapsledere handschoenen; en dat uit deze Schuttery niemand zal mogen uitgaan of afgezet worden, dan verouden, of ver-

De Ma-  
gistraat  
der Stad  
*Delft*  
maakt  
eenige  
keuren  
voor de  
Schutte-  
ry aldaar.

(x) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas. E. p. 242.* verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) Ms. uit het zelfde *Register*, op dezelfde bladz. onder denzelfden Heere berustende.

(z) Ms. uit het zelfde *Register*, op dezelfde bladz. en bladz. 243., onder denzelfden Heere berustende.

(a) Ms. als het voorgaande.

Ao. verarmden , of ontpoorterden , of die zich  
 1397. kwalyk gedragen : Voorts dat de keuren ,  
 door de hoofdluiden en den koning (die ge-  
 ne, die dat jaar den Papegaai afgeschoten  
 Merk- heeft) gemaakt , één jaar zullen duuren , en  
 waardige zonder tegenspraak door de Schutters gehoor-  
 inhoud zaamd moeten worden , op verbeurte van  
 dezer negen pond , en dan nog de breuke te moe-  
 keure. ten beteren by Schepenen : dat , in gevalle  
 de Stad eenige Schutters nodig heeft , zy zul-  
 len moeten loten ; én dat hy , die door het  
 lot eene tocht heeft moeten doen , van de lo-  
 ting vry zal zyn , tot dat zy allen eene tocht  
 ten behoefte van de Stad gedaan hebben ; en  
 dat zy allen te aller tyd gereed zullen moe-  
 ten zyn tot alle tochten , om de Stad te die-  
 nen met hunne eigene bogen en harnasch ;  
 en dat ten dien einde de hoofdmans met den  
 koning elke maand , of zo dikwyls zy willen ,  
 wapenschouw zullen doen ; maar dat de Stad  
 hun scherp geschut zal leveren , in alle toch-  
 ten ten behoefte der Stad : dat zy jaarlyks den  
 Papegaai zullen schieten , tusfchen den eer-  
 ften van Bloemaand en St. Jacobs dag. Voorts,  
 dat zy allen gehouden zullen zyn , om het Ge-  
 recht te komen helpen , wanneer , wegens  
 onrust , als anderzins , de Stads banier optrek-  
 ken zoude : en eindelyk , dat het Gerecht  
 met den koning en de oude hoofdmans , jaar-  
 lyks , vier nieuwe hoofdmans zullen kiezen , om  
 de goederen der fchutterye te beftieren , aan  
 welke nieuwen de vier oude rekening van hun  
 bestier zullen moeten doen (b). Uit deze  
 Bewys voor de oudheid der Holland- fche Schutte- ryen.

keur ,

(b) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 659 en 660.

keur, welke het bestaan der Schutterye te Ao.  
*Delft* reeds onderstelt, blykt ontegenzeg- 1397.  
 lyk, dat 'er voor dien tyd in de *Hollandfche*  
 Steden reeds Schutteryen geweest hebben.

Op den 30 derzelfde maand stelde Hertog Hertog  
*Albrecht* tot zyne Admiraals aan, Heer *Jan van Albrecht*  
*Heenuliet*, Baljuw van *Amsteland*, *Waterland* stelt tot  
 en den *Zeevang*; en Heer *Gerrit van Egmond*, miraals  
 Baljuw van *Modenblik*; met bevel, om de *Oost-* aan, *Jan*  
*friezen* te beschadigen op den stroom en in *van Heen-*  
 de zee, en daar toezich met manschap, naar hun *uliet* en  
 goedvinden, te sterken; met intrekking van *Gerrit*  
 alle brieven, aan anderen gegeven, om op *van Eg-*  
 de *Friezen* uit te leggen, uitgenomen de *mond*,  
 brieven aan twee Engelschen, te weten:  
*Johan Noweel*, en *James Braem*, gegeven. Zul-  
 lende deze Heeren en hunne medehelpers  
 op hunne eigene kosten dienen, en daar voor  
 den gemaakten buit genieten; maar aan den  
 Hertog overgeven alle Landen, Sloten en Heer-  
 lykheden, welken zy mogten overweldigen  
 (c).

In dit jaar gaf *Dirk van Zwieten*, Heer van *Dirk van*  
*Urk*, aan Hertog *Albrecht* de vryheid, om eene *Zwieten*  
 sterkte op dit eiland te *Luttelgeest* te bouwen, geeft aan  
 om door dezelve de roveryen der *Friezen* op Hertog  
 de *Zuiderzee* te beteugelen (d); welken *Dirk* de vry-  
*van Zwieten* naderhand, in den jaare 1407, heid, om  
 door Hertog *Willem* en zynen Raad de Heer- eene  
 lykheid van dit eiland by vonnisfe ontzegd, sterkte  
 op het el-  
 en land *Urk*  
 te bou-

(c) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland* I. D. wen.  
 pag. 267.

(d) C. COMMELIN *Beschryving van Amsterdam*. bladz.  
 878.

**1397.** **Ad.** en aan de Vrouwe van *Voorst* en *Keppel* toe-  
gewezen werd (e): welk vonnis echter niet  
ten uitvoer schynt gebragt te zyn, dewyl  
Hertog *Willem*, op den 6 van Grasmaand van  
den jaare 1412, de Heerlykheid *Urk* van *Dirk*  
van *Zwieten* heeft ontfangen, en weder te-  
leen gegeven aan *Herman van Kuynre*, wiens  
vader dezelve bezeten had, behoudens ech-  
ter het recht van de Vrouwe van *Voorst* en  
*Keppel* (f), waar van zy, op den 31 van Hooi-  
maand des zelve jaars, afstand ten behoeve  
van *Herman* heeft gedaan (g), die in den ja-  
re 1416 aan Hertog *Willem* beloofde, dat hy  
deze sterkte altyd ten zynen dienste open-  
zoude houden, en nimmer zyne onderda-  
nen uit dezelve beschadigen (h).

Hertog  
*Albrecht*  
geeft aan  
eenige  
lombard  
houde-  
ren te  
*Middel-*  
*burg* but-  
ten spo-  
rige  
voor-  
rechten.

Op den 18 van Oogstmaand gaf Hertog  
*Albrecht* aan eenige kooplieden de vryheid, om  
geduurende de eerstkomende twintig jaren,  
te *Middelburg Kauwerfline* (dat is: bank van lee-  
ning, lombard) te houden voor de somme  
van honderd en vyftig oude gouden schilden  
's jaars; waar voor hy die kooplieden, hun  
gezin, en hunne goederen in zyne bescher-  
ming nam, en gaf hun, geduurende dien tyd,  
vryheid van schatting, beden, gyny, tolen  
heirvaarden, welken hy, of zyne nazaten, mog-  
ten vorderen; en dat hy, by aldien hunne  
goe-

(e) *MIERIS Charterb.* IV. D. pag. 48.

(f) Het zelfde Boek, p. 196. *WAGENAAR Beschryv.*  
*van Amsterdam*, III. D. bladz. 87.

(g) *MIERIS Charterb.* IV. D. pag. 210.

(h) *WAGENAAR Beschryv. van Amsterdam*, III. D. bl. 87.

goederen ergens in den lande mogten aangehouden worden, zorg zoude dragen ten hunnen koste; om dezelve te doen vrygeven; en hen nimmer aanspreken om enige misdaad, te voren begaan, hoedanige zy ook mogte wezen; dat hy, ingevalle iemand dezer kooplieden binnen dien tyd stierve, zynen uitersten wil zoude doen stand grypen, zonder de doode hand, of iets anders van het goed, voor zich te eischten; en, ingevalle hy, zonder uiterste wille te beschryven, ware overleden, hy ware bastaard, of *eighen*, dat dan zyn goed zoude keeren op zyn naaste oir naar den rechte van den lande, daar hy gestorven mogte zyn, met kwyttschelding van alle recht, dat hem verviel van eenen *eyghenen*, bastaard, of van hun goed. Dat hy om misdaden, door eenen dezer kooplieden bedreven, hoedanige zy ook mogten zyn, doodslag en vredebreuk met ter hand niet uitgezonderd, van de onschuldige gezellen niets zal eischten, noch den schuldigen aantasten, of meer, dan vyfentwintig zwarte tournoisen, van hem vorderen, en, om mindere misdaden, minder naar vonnis van Schepenen en Gezwoorenen van *Middelburg*, of daar de misdaad gepleegd ware. Verder schold Hy hun ook kwyt zyn deel van de boeten, waar in zy vervallen mogten, volgens de keuren van *spreeken zonder wysheid*, of van twisten, die zy met hem, onder malkanderen, of met andere menschen, mogten hebben; ook dat zy, gestolene goederen beleend hebbende, dezelve niet zouden behoeven weder te geven, zonder betaaling van

I. Deel.

A a

het

Ad:  
1397.  
Inhoud  
dezer  
Voor-  
rechten.

Derzel-  
ver ver-  
dere in-  
houd.

Ad.  
1397.

Nog ver-  
dere in-  
houd  
dezer  
Voor-  
rechten.

Aller-  
aanmerk-  
lykst  
Voor-  
recht.

het gegeevene geld en de rente van dien, en van de kosten daarop gelopen, en dat men hen enkel op hun woord zoude moeten geloven; het welke in alle andere geschillen met anderen ook zoude moeten plaats hebben. Voorts gaf hy hun vryheid om, te *Middelburg*, en overal in de Steden en Landen onder zyn gebied, wapenen te mogen dragen naar hun welgevallen; het welke aan anderen niet geoorloofd was. Nog beloofde hy hun, dat hy, wanneer eenig vrouwmensch, om geld of eenige andere zaak ten hunnen huize geweest zynde, klagde, dat aan haar kracht en geweld gedaan ware, zich die klagte niet zoude aantrekken, noch aan haar eenig recht doen, zo dat zy daar by gene schade zouden lyden: als mede dat hy gene verzoeken van wereldlyke of geestlyke Heeren, wie zy ook mogten zyn, om deze kooplieden of hun goed te beslaan of gevangen te nemen, of hen het land te doen ruimen, gedurende dien tyd van twintig jaren, zoude involgen, noch gedogen, dat zy ingevolgd wierden. En, om alle byzondere ongeregelde voorwaarden niet uit te schryven, eindelyk beloofde hy, dat gene *statute* of *ordinantie*, die Schepenen en Gezwoorenen van *Middelburg* gemaakt mogten hebben, of nog zouden maaken, den voorschrevene kooplieden binnen den genoemden tyd zoude deeren of schaden (i). Dit verdrag van den Hertog met deze lombardhouders doet ons klaarlyk zien, dat de zeden op dien tyd ten

(i) Ms. getrokken uit het *Perkamante Register* Libr. V. 1390—1401. Car E. p. 249. verfat tot 251; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

ten uitersten vervallen waren. De voorwaar- Ad: 1397.  
den toch, welken zy bedingen, zyn ontegenzeg- Aanmer-  
lyke blyken, dat zy zich zelve tot de groot- king over  
ste misdaaden bekwaam en genegen kenden, deze ong-  
dewyl zy strafloosheid van dezelve eischen; geregel-  
in zo verre zelf, dat de wetten ten hunnen de Voor-  
opzigte krachtloos verklaard worden: terwyl rechten  
de Hertog, die deze ongeregelde Voorrech-  
ten toestaat, om een groot jaargeld van hen te  
trekken, door dit zyn gedrag vertoont het ken-  
merk van een grooten dwingland, wien recht en  
onrecht maar spel is, en die gereed is de rust  
en het heil zynor onderdaanen aan zyne gie-  
righeid en praalzucht op te offeren. Dus  
gaat het gemeenlyk, wanneer onkunde, laffe  
vleijery, en slaafsche vrees den Vorsten een  
volstrekt gezag en vermogen geeven.

Op den 18 van Wynmaand vergaf Hertog Hertog  
*Albrecht* aan die van *Hoorn* alle breuken en Albrecht  
misdaaden, tegen hem en zyne heerlykheid vergeeft  
bedreven, uitgenomen doodslagen, leem- aan die  
te, vredebraak en penningboeten, welken nog van Hoorn  
onberecht stonden; en beval, dat de Schout hunne  
binnen het jaar die breuken met vonnis van misdaa-  
Schepenen zoude berechten, of dat zy van den;  
de zelve zullen vry zyn. Voorts nam hy de  
Stad in zyn gunst en genade, waar voor hy  
verklaarde naar genoegen voldaan te zyn (k).

Ten zelfden dage gaf hy ook aan die van en geeft  
*Hoorn*, om de schade, welke zy van de Oost- aan hun  
*friesen* geleden hadden, zekerlyk door hun- het recht;  
ne roveryen ter zee, te vergoeden, het voor- dat hy  
recht, dat hy, alle jaaren op Paaschavond, uit jaarlyks  
eens de Schepen

(k) *MIRAS Charterb. III. D. pag. 661.*

**Ao.** de burgers van *Hoorn*, zoude kiezen zeven Sche-  
**1397.** penen, om een jaar te dienen, zonder de zel-  
 nen en ven te mogen afzetten voor het einde van het  
 Raaden jaar; en dat hy, ingevalle een derzelven stierve  
 zal kie- of ontpoorterd werde, een ander in deszelfs  
 zen uit de plaats zoude kiezen, om tot den eerstkomenden  
 burgery; Paaschavond te dienen. Voorts, dat men, als  
 en dat naar gewoonte, op Goeden Vrydag aldaar Raa-  
 alle breu- den zoude kiezen, om op gelyke wyze een jaar  
 ken door te dienen, zonder afgezet te mogen worden.  
 hen bin- En eindelyk, dat Schout en Schepenen van  
 nen het Hoorn over de breuken der burgeren recht  
 jaar moe- zullen doen naar der Stede recht, en dat wel  
 ten be- recht  
 recht worden. binnen het jaar, na welken tyd de burgers  
 over de breuken niet aanspraakelyk zouden  
 zyn; behoudens nogthans het recht van den  
 Hertog, en de Handvesten der Stad door de  
 vorige Graaven gegeven (1).

Hertog Op den 31 der zelfde maand gaf Hertog  
*Albrecht* *Albrecht* aan Heer *Jan van Arkel* het Huis *E-*  
 geeft aan *verstein*, en het Steedje, dat dezelve daar stich-  
*Jan van* ten zoudé, het welke hy aan hem met het  
*Arkel* het hooge en laage Gerecht had opgedragen, we-  
*Huis E-* der tot een eeuwig en onsterfelyk erfleen; en  
*verstein*, stelde voorts alle inwoonders van dat te stich-  
 en het tene Steedje vry van alle tollén te water en  
 daar te stichtene te lande door alle zyne Landen; gelyk alle  
 Steedje andere vrije Steden van *Holland* en *Zee-*  
 tot een *land* (m). Het stichten van dit Steedje schynt  
 met vry- echter geen voortgang gehad te hebben, de-  
 dom van  
 tollén  
 voor de  
 Inwoon-  
 ders.

(1) *MIBRIS Charterb.* III. D. pag. 661.

(m) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.*  
 V. 1390—1401. *Cas E.* p. 261. verfa, en 262. berus-  
 tende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN,



wyl 'er in den jaare 1405, wanneer Bischoep *Frederik* en de Stad *Utrecht* dit Huis *Everstein* belegerden, innamen, en ten gronde toe flechteden, geen het minste gewag van hetzelfde gemaakt wordt. Aa: 1397.

Ten zelfden dage gaf hy, ter gunste van Hy geeft Heer *Jan van Arkel*, aan die van de Stad *Haastrecht* ten eeuwigen dage vryheid van tollē, die van door alle zyne Landen, te water en te lande; *Haastrecht* vry. gelyk de andere vrije Steden van *Holland* en *Zeeland* (n). tollen: als mede aan die van *Geertruidenberg* een nieuw Voorrecht.

Op den 7 van Slachtmaand stelde hy by ene handvest vast, dat niemand te *Geertruidenberg* Schepen of Burgemeester zal mogen zyn, dan die van wettigen bedde, en goede faam is; en daarenboven vier jaaren achtereen in de Stad gewoond heeft (o). Nog be- veelt Hy dat Schotbaare landen moeten Schotbaare blyven, en aan de Schouten dit te handhaven.

Dewyl veele schotbaare landluiden, in de Steden met ter woon getrokken, en daar burgers geworden zynde, meenden, dat hunne Schotbaare landen niet langer schotfchuldig waren, en daarom den landluiden, die het schot dier landen inzamelden, als zy in de Steden kwamen, moeilykheden aandeeden, zoo gebood Hertog *Albrecht*, op den 14 van Slachtmaand, in gevolge van zyne verklaaringen van den jaare 1585, dat alle Schotbaar land schotbaar zoude blyven, wie het ook in het toekomende mogte bezitten (p); en aan de

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas. E.* p. 261. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 262 verfa; onder denzelfden Heere berustende.

(p) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 419 enz. p. 568 en 642.

**Ao.** de Schouten, om de landluiden hier in tegen de burgers der Steden te beschermen (q).  
**1397.** Op den 20 dier zelfde maand beloofde Hertog *Albrecht* aan die van *Meerkerke* (en (r) *Thienhoven*) zyne bescherming, dewyl de Dykgraaf tusfchen de *Lek* en *Merwe* met recht, by vonnisfe van den hoogen Heemraad, die Heerlykheid voor hem gewonnen had; met toezegging van nimmer te zullen toelaaten, dat zy wederom onder het gebied van *Hendrik van Vianen*, of van zyne Nakomelingen, vielen (s); en op den volgenden dag verklaarde hy het daggelyksche Gerecht van *Meerkerke*, zoo als de Dykgraaf hetzelfde by vonnisfe van den hoogen Heemraad voor hem gewonnen had, verkooft te hebben aan *Jan van Arkel* tot een erfleen, met de vryheid, om in die Heerlykheid te ftellen Schout, Schepenen en Heemraaden; ook alle Gerechtsluiden te zetten, zoo dikwils het hem behaagen zoude, met dit beding, dat hy de helft van alle boeten aan den Hertog zoude uitkeeren: doch, buiten dit, zoo zouden de luiden van *Meerkerke* den Hertog blyven dienen, gelyk alle andere onderzaaten (t). Hier uit blykt, dat *Johanna*, Erfdochter van Heer *Hendrik van Vianen*, door haar huwlyk met *Wah*

**Aanmerking** no- pens die Heerlykheid.

(q) MIERIS Charterb. III. D. pag. 663.

(r) MIERIS Charterb. IV. D. pag. 667.

(s) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 263 verfa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.(t) Ms. uit het zelfde *Register*, op dezelfde bladz. onder denzelfden Heere berustende.

*Walraven*(v), 'XVIde Heer van *Brederode*, de-  
ze Heerlykheid *Meerkerke* niet, gelyk *Vianen*,  
en andere Heerlykheden, in het huis van *Brede-*  
*rode* gebragt heeft, zoo als zommigen willen(w).

Ao.  
1197.

Op den 22 van Wintermaand overleed *Guy* Dood  
van *Castillon*, Graaf van *Blois*, zonder kinde- van *Guy*,  
deren na te laten. waar door alle de goede Graaf  
ren, welken hy van Hertog *Albrecht* in leen be- van *Blois*;  
zat, weder aan den zelven vervielen: als wiens  
*Gouda*, *Schoonhoven*, *Tholen*, *Noordwyk*, *West-* heden  
*zaanen*, *Krommeny*, *Tesfel*, en anderen (x); aan Her-  
hebbende de Hertog de *Zeeuwfche* leenen, wel- tog *Al-*  
ke hy in *Zuidbeveland* bezat, reeds in het verval-  
voorgaande jaar verkoft aan Jonker *Jan van* len;  
*Arkel* (y). Deeze *Guy*, Graaf van *Blois*, zeer  
ryk zynde, had echter, door zyn prachtig en  
overdadig leeven, zyn boedel zodanig met  
schulden bezwaard, dat zyne huisvrouw *Ma-*  
*ria van Vlaanderen*, dochter van den Graaf  
van *Namen*, denzelven niet wilde aanvaarden,  
maar aan den schuldeitscheren overliet (z).

In gevolge van dit weder verkrygen dezer 1398.  
Heerlykheid, gaf Hertog *Albrecht* aan zeker Die, ver-  
Priester, *Foppe Janszoon*, op den 7 van Louw- volgens,  
maand 1398, het School; op den 12 dier enige  
maand aan *Claes Lauwaert* de opperfte poort ampten  
van het Slot te *Schoonhoven* te bewaren, met te *Schoon-*  
eene jaarwedde van zes pond, te betalen uit *hoven*  
begeeft.  
de

(v) JOANN. A LEIDIS de Origine & Gestis D. D. DE  
BREDERODE by A. MATTH. Anal. Tom. I. pag. 687.

(w) MIERIS Charterb. III. D. p. 668,

(x) Het zelfde Boek pag. 687.

(y) Zie hier voren bl. 325. en 326.

(z) SMALLEGANGE Chronyk van Zeeland, pag. 540.

1398.

de renten van *Tesfel*: en nog ten zelfden dage aan *Hildegonda*, dochter van Meester *Klaas van der Sieghe*, de Makelaardy; gelyk ook op den 13, by kwytschelding van zekeren *Otte van der Poorte*, aan *Riquyn Alberszoon* voor zyn leven het Bode Ambacht; en aan *Jacob Hugenzoon van Heyloe* de kostery van de Parochiekerk, te *Schoonhoven* (a).

De Hertog geeft aan die van *Haarlem* vryheid, om een Verlaat in den Rysfelte maaken.

Op den 9 van Louwmaand, gaf hy aan die van *Haarlem*, met toestemming van die van *Gouda*, de vryheid, om in den *Tysel* een Verlaat te maken, om dat hunne Schepen, wegens een doorbraak in *Goudenrak*, niet door *Gouda* konden varen; onder voorwaarde, dat zy dat verlaat niet langer gebruiken zouden boven de acht dagen, na dat de doorbraak gestopt was, dan met toestemming van hem en van de Stad *Gouda* (b); waar uit blykt, dat die van *Haarlem*, op dien tyd, grooten handel langs de rivieren naar boven hebben gedreven.

Vermindert de riemtaalen van *Aelsmeer*.

Op den 12 dier zelfde maand, verminderde de Hertog de riemtaalen van *Aelsmeer* van twintig op tien, om dat vele ingezetenen van dat dorp in de Steden waren gaan wonen, zonder nogthans het gewone schot te verminderen (c).

Geeft aan die

Aan den burgeren van *Kulenborch* gaf hy, op den 18 dier zelfde maand, tot wederopzeg-

(a) Ms. getrokken uit het *Perkamenta Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 270 en 271. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(b) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 664.

(c) Het zelfde Boek, op diezelfde bladzyde.

zeggens toe, de vryheid van zynen tol te <sup>Ao.</sup>  
*Heusden*, van alle hunne goederen, inkomen. <sup>1398.</sup>  
 de en uitvarende, op welken bodem zy ook <sup>van Ku-</sup>  
 mogten gevoerd worden; en dat wel om de <sup>lenborch</sup>  
 getrouwe diensten hem door den Heer van vryheid  
*Kulenborch* bewezen, of nog te bewyzen (d). <sup>van den</sup>  
 Op den 31 dier zelfde maand, gaf *Francis-* <sup>tol te</sup>  
*cus*, Proost van *Westfriesland*, aan den burge- <sup>Heusden.</sup>  
 ren van *Enkhuizen* het zelfde voorrecht, 't geen <sup>De</sup>  
 die van *Hoorn* en *Medenblik* hadden, van, <sup>Proost</sup>  
 noch door het gezag van den Proost, noch <sup>van West-</sup>  
 van den Deken, noch van iemand anders, <sup>friesland</sup>  
 buiten de vryheid van de Stad te mogen ge- <sup>geeft aan</sup>  
 daagd of te rechte gesteld worden, om enige <sup>die van</sup>  
 misdaad, of by enige andere gelegenheid, <sup>Enkhu-</sup>  
 om dus de zware onkosten voor hen te spa- <sup>zen zeker</sup>  
 ren (e). Dus werden 'er onder de Geestly- <sup>voor-</sup>  
 ken nog gevonden, die het heil hunner leden <sup>recht.</sup>  
 zochten te bevorderen, schoon dezen ook toen,  
 zoo wel als in 't vervolg, zeer zeldzaam waren.

Op den 12 van Sprokkelmaand, werd aan  
 den Bode van de Steden *Lubek*, *Brunswyk*, <sup>Hertog</sup>  
*Gosler*, *Zoltwedek*, *Maagdenborch*, en *Gottin-* <sup>Albrecht</sup>  
*gen*, die in den *Haag* gekomen was, om ver- <sup>belooft</sup>  
 goeding van schade, haar door de Uitleggers <sup>aan eni-</sup>  
 van den Hertog gedaan, te eischen, geant- <sup>geSteden</sup>  
 woord, dat, indien die Steden, en hare Hee- <sup>in Duits-</sup>  
 ren aan den Hertog bezegelde brieven wilden <sup>land, on-</sup>  
 geven, dat zy zyne landen, noch onderza- <sup>re voor-</sup>  
 ten, zouden beschadigen, hy zorg zoude dra- <sup>waarden,</sup>  
 gen,

(d) Ms. getrokken uit het *Perkaments Register* Libr.  
 V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 272. verfa; berustende on-  
 der den Heere Griffier van ALPHEN.

(e) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 665.

**1398.** **h**are schade te vergoeden. **g**en, dat hunne schade vergoed werd, op hunne klagten, door hen, die dezelve gedaan hadden: wordende de schade op dien tyd geschat op vyftienhonderd Mark *Lubeks*: en werd aan den Bode van *Hamburg*, om die zelfde reden in den *Haag* gekomen, toegezegd, dat de Hertog hunne schade zoude doen vergoeden, in dien twaalf van de beste burgeren van *Hamburg* wilden zweeren, dat die van *Hamburg*, sedert het eindigen van den vrede met de *Friesen*, hen niet gestyfd hadden met levensmiddelen, bier en andere goederen, hun toe te voeren, of van hen te halen (*f*).

**Geeft** **z**yn Heerlykheid te *Utrecht* onder de *Laaken-snyders* aan *Jan van Renesse* in erfeen. **O**p den 14 dier zelfde maand, heeft Hertog *Albrecht*, by kwytschelding en opdragt aan hem van *Willem van der Coulster*, aan Heere *Jan van Renesse* en van *Reynouwen*, zynen hofmeester, tot enen onsterflyken erfeen, te verheerwaarden, als het verschynt, met enen roden sperwer, opgedragen het Ambacht en Heerlykheid, welke hy in *Utrecht* bezat onder de *Lakensnyders*, met synse en alle andere toebehoren (*g*).

**Geeft** **a**an die van *Westzaanen* het gebruik van den *Zanddyk*. **O**p den 17 dier zelfde maand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Westzaanen*, ten eeuwige dage, het gebruik van den *Zanddyk*, leggende tusfchen *Westzaanen* en *Krommenie*, uitgezonderd de visfcherijen in de *Sluizen*, gelyk

(*f*) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland* I. D. pag. 268.

(*g*) *Ms. getrokken uit het Perkamente Register Libr. V. 1390 — 1401. Cas E. p. 276.*; berustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*.

lyk zy dien dyk, by het leven van den Graaf van Blois, gebruikt hadden (b). Ao. 1398.

Op den 23 dier zelfde maand, gaf Hertog <sup>Geest</sup> *Albrecht* aan die van *Medenblik* het voorrecht, <sup>aan die</sup> dat zy, op den 31 van Slachtmaand jaarlyks, hun- <sup>van Me-</sup> ne Poortmeesters, (Burgemeesters) en Raads- <sup>denblik</sup> luden, op deze wyze kiezen zullen: dat der- <sup>het voor-</sup> tig burgers, daar toe geloot uit honderd en Burge- <sup>recht, om</sup> twintig van de rykste burgeren, twee Poort- <sup>Burge-</sup> meesters en Raadsluden op hunnen eed, en <sup>meesters</sup> by meerderheid van stemmen, zullen kiezen, <sup>te kie-</sup> om dat jaar der Stede goed en renten op te <sup>zen;</sup> beuren, en te regeren: en dat zy de oude Poortmeesters, die dat jaar geregeerd hebben, en de nieuwe zullen in den eed neemen: en dat zy, indien iemand der Poortmeesteren binnen 's jaars ontpoorterd werde, of stierve, op dezelfde wyze enen anderen zullen kiezen, om dat jaar uit te regeren. Voorts stel- <sup>en regelt</sup> de hy vast, dat, zoo wie, tot maaking van <sup>de boete</sup> den dyk eens anders land weggravende, op <sup>van het</sup> heter daad betrapt wordt, terstond aan den <sup>weggra-</sup> eigenaar zal betalen twee groten voor de <sup>ven van</sup> roede; een pond aan hem, den Hertog; tien <sup>eens</sup> schellingen aan den Dykgraaf; en nog vyf <sup>anders</sup> schellingen aan den eigenaar van 't land, tot <sup>land.</sup> boete (i).

Op den 26 dier zelfde maand, beloofde *Jan van Beyeren*, Elect van *Luik*, aan zynen broeder Graaf *Willem van Oostervant*, dat hy alle <sup>Beyeren</sup> de hem bewezene goederen in *Henegouwen* <sup>belooft</sup> aan hem zoude overgeven, tegen goederen <sup>aan Wil-</sup> *Oostervant* <sup>lem van</sup> <sup>Oostervant de</sup> van

(b) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 666.

(i) Het zelfde Boek op dezelfde bladzyde;

Ao. 1398. van gelyke waarde in *Holland*, of *Zeeland*, en dezelve goederen by het leven van hunnen Heer Vader niet aanvaarden; voorts, dat hy aan den zelve, na het overlyden van Hertog *Albrecht*, het broederlyk aandeel van de goederen en landen van hunnen broeder *Albrecht van Beyer*, in *Beyer* gelegen, zal laten toekomen; en eindelyk, dat hy aan de kinderen van Graaf *Willem*, indien hy wettigen mogte nalaaten, volgens zyne huwelyk-sche voorwaarde, de Heerlykheid en het land van *Voorne* gerustlyk zal overlaten, onder voorwaarde, dat hem daar voor goederen van gelyke waarde in *Holland* en *Zeeland* worden toegewezen (k).

Hertog *Albrecht* geeft aan *Goes* vryheid van het pondgeld van de visch. Ten zelfden dage, schonk Hertog *Albrecht* aan het dorp *Goes* in *Zeeland* de vryheid van het pondgeld van de visch, het welke zy gewoon waren hem te betalen, om dat het dorp door geledene schade zeer verarmd was (l).

En bevestigd de oude en geeft nieuwe voorrechten aan die van *Westzaanen* en *Krommenie*. Op den 13 van Lentemaand bevestigde Hertog *Albrecht* die van *Westzaanen* en *Krommenie* in alle de vryheden en voorrechten, hun door *Guy*, Graaf van *Blois*, gegeven, na dat zy hem gehuldigd hadden, en gaf, den derden dag daarna, hun alle de volgende voorrechten:

1. Dat Schepenen van *Westzaanen* en *Krommenie* Ponders zouden aanstellen, voor dien tyd, dat 'er schot vergaderd, of andere onkosten mogten omgeslagen worden, om der inge-

ze-

(k) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 667.

(l) Het zelfde Boek op dezelfde bladzyde.



zetenen goederen te waardeeren, waar voor **Ao.**  
zy zouden genieten twee ponden van die, **1398.**  
welke omgeslagen worden.

2. Dat dezelfde Schepenen Schotvangers <sup>Inhoud</sup> <sup>dier nieu-</sup>  
zouden aanstellen, om schot te vergaderen, <sup>we voor-</sup>  
en de onwilligen te panden, zonder Rechter, <sup>rechten,</sup>  
Schout, of Bode van het Ambacht te ken- <sup>gegeven</sup>  
nen; en dat, indien de onwilligen die pan- <sup>aan die</sup>  
den den volgenden dag niet zouden losfen, de <sup>van West-</sup>  
Rechter of Schout die panden zal mogen ei- <sup>zaanen en</sup>  
genen met oplegging van den derden pen- <sup>Kromme-</sup>  
ning, of dezelve aan de Schotvangeren over- <sup>nie.</sup>  
laten, om daar uit den Hertog zyn schot te  
betalen.

3. Dat de voornoemde Schepenen en Schout  
elk de helft zullen trekken van de boeten,  
welke de Heerlykheid van den Hertog niet  
aangaan.

4. Dat die van *Westzaanen* en *Krommenie*,  
ten eeuwigen dage, vry zullen zyn van alle  
tollen in *Holland* en *Zeeland*, en van den tol te  
*Heusden*, tot wederopzeggens toe, gelyk andere  
Steden dit voorrecht hadden; behoudens, dat  
zy jaar en dag, buur, broederen inwoonder in  
die Ambachten geweest waren, en dat zy daar  
van jaarlyks een vernieuwde blyk van den  
Schout zouden neemen en vertonen, die daar  
voor één groot zoude genieten.

5. Dat die van *Westzaanen* aan hem zouden  
betalen alle jaren tien pond, en daar voor  
geven de tiende van het koorn, dat elk tee-  
len zoude; zoo nogthans, dat, indien die  
tienden minder waardig waren, dat zy dan  
zoo veel meêr zouden geven, als des Her-  
togs Raad billyk zoude oordelen.

6. Dat

Ao.  
 1398.

6. Dat het den gemene buuren van *West-zaanen* en *Krommenie* zoude vrystaan, om, met kennis en goedvinden van Schout, Rechter en Schepenen, hunnen dyk tot 's Lands nut te verleggen, zonder den Hertog te kennen, of eenige misdaad tegen hem te begaan (m).

Hertog  
*Albrecht*  
 bevestigt  
 de voor-  
 rechten  
 van *Gou-  
 da*.

Op den 17 van Lentemaand, vernieuwde en bevestigde Hertog *Albrecht* den voorrechts-brief, door Graaf *Florens* aan die van *Gouda* in den jaare 1272 gegeven (n).

Neemt  
 de Sluis  
 te *Moni-  
 kendam*  
 aan zich,  
 en geeft  
 aan die  
 van  
*Broek*  
 vryheid,  
 om een  
 nieuwen  
 te leg-  
 gen.

Op den 20 dier zelfde maand, nam hy de Sluis te *Monikendam* aan zich, welken de buuren van *Broek* moesten houden, en gaf aan die zelfde buuren de vryheid, om enen nieuwen sluis te mogen leggen in den nieuwen *Zuenredam*, over het zelfde land, daar de sluis te *Monikendam* over gelegen was, en die te bevisschen naar gewoonte: welke dyk door den Schout en Schepenen van *Broek* zoude geschouwen worden naar de rechten van *Waterland* (o).

Geeftaan  
 die van  
*Niedor-  
 per* en  
*Schager-  
 kogge*  
 vryheid,

Op den 15 van Grasmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Niedorper-* en *Schagerkogge*, om dat zy hun water niet lozen konden, de vryheid, om een gat, van twaalf voeten wyd, te maken en te houden in *Nedertwoude*, daar zy het best zoude oordeelen, om hun water op *Hoogtwouder ambacht* te loozen, waar voor zy een sluis zouden leggen van ach-

(m) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 668.

(n) Het zelfde Boek, p. 669. en ook I. D. pag. 362.

(o) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* pag. 278. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

achtien *Niedorper-* en *Schagerkogger* voeten **Ab.**  
 wyd, daar het Waterschap van *Hoogtwouder*. 1398.  
*ambacht* zulks best zoude keuren: en, naar om over  
 het goedvinden van dat Waterschap, ma- *Hoogt-*  
 ken eene watering van veertien voeten wyd, *wouder-*  
 van het voorschreven gat tot aan *Lam-* *ambacht*  
*brechtsbage*, en onderhouden alle de bruggen, uit te  
 die over die watering leggen zullen. wateren;  
 Waar na die van *Hoogtwouder-ambacht* zouden ma- onder  
 ken een vaart van achtien voeten wyd, van zekere  
*Lambrechtsbage* tot *Medenblik* toe: maar, in- voor-  
 dien de laatste bewyzen konden, dat zy meer waarden.  
 watering en bruggen, tot 's Lands oorbear,  
 maakten, dan die van *Niedorper-* en *Schager-*  
*kogge*, dat dan dezen de watering en brug-  
 gen van *Lambrechtsbage* zouden aantasten naar  
 hunne morgentalen, gelyk met die van *Hoogt-*  
*wouder-ambacht*.

En dat die van *Niedorper-* en *Schagerkogge*  
 hunne sluizen en bruggen zouden mogen ver-  
 leggen met goedvinden van het Waterschap  
 van *Hoogtwouder-ambacht*, zonder tegen den  
 Hertog te misdoen: en dat, by verschil tus- Door  
 schen de Koggen, en het Waterschap over het wie, by  
 leggen der sluizen, die van de drie Koggen met verschil,  
 het Waterschap *Hoogtwouder-ambacht* zouden uitspraak  
 kiezen acht mannen, uit elken twee, om over te doen.  
 dat verschil uitspraak te doen; naar welke  
 uitspraak de sluizen zouden gelegd worden:  
 en dat deze sluizen, watering en bruggen,  
 door de Koggen in het ambacht te onderhou-  
 den, by het Waterschap zullen gekeurd en  
 geschouwen worden, op dezelfde wyze, als  
 zy verlegd worden.

Voorts

Voorts dat de Dykgraaf van *Medenblik* met vier Heemraden van *Hoogtwouder-ambacht* alle keuren op die wateringén, bruggen en sluizen schouwen zullen, en dezelve niet hoger schouwen, dan de Zeedyk, elke schouwe een boete, en alle gemene wateringén de roede een boete: en dat zy niemand uit de Koggen verder zullen mogen dagen, dan op den Zee-dyk nevens den *Wisen*.

Doch, dat dit alles van gene kracht zoude zyn, indien die van *Medenblikker-kogge*, ten einde van drie jaren, of binnen acht weken daar na, mogten bewyzen, dat zy daar zo groot nadeel by hadden, dat de Raad van den Hertog niet redelyk dacht, dat die van *Niedorper- en Schagerkogge* over hen zouden uitwateren; in welk geval die Koggen hunne uitwatering zouden houden, tot dat die van *Medenblikker-kogge* hen vol en al betaald zouden hebben alle onkosten van sluizen en wateringén, welken zy by rekening voor den Raad zouden bewyzen gedaan te hebben.

In deze handvest, het gene by den Hertog *Albrecht* zelden geschiedde, bidt hy zyne Raaden, de Heeren *Jan van Arkel*, den Domproost van *Utrecht*, den Heer van *Egmond*, den Heer van *Gomminges* en den Burggraaf van *Leyden*, dat zy dezelve zullen bevestigen: het welke deze Heeren ook gedaan hebben. En dit geeft zekerlyk aanleiding, om te denken, dat hy voor deze handvest, welke tot nadeel van *Hoogtwouder-ambacht* strekte, van de Koggen ene groote somme gelds zal getrok-

1398. *Wie die Wateringen, enz. te schouwen.*

*Nadere bepaling van deze vergunning.*

*Byzonderheid van deze Handvest.*

*Aanmerking overdeze.*

trokken hebben, wyl alles by hem te koop was (p). A o. 1398.

De Oorlog met de *Oostfriezen* naar ge-  
woonte met zeeroveryen en geringe landin-  
gen en stroperyen, waar door de handeldry-  
vende *Hollanders* en *Westfriezen* grote schade  
leden, gevoerd zynde, was nu Hertog *Al-  
brecht* eindelyk gezind, om denzelven met  
alle magt voort te zetten, en, was het mo-  
gelyk, *Oostfriesland* te veroveren. Daar op  
een overslag gemaakt hebbende, hoe veel  
volks hy daar toe nodig had, schreef hy,  
op den 2 van Bloemaand, aan zyne steden  
van *Holland* en *Zeeland*, met hoe veel gewapen-  
den; en, boven het getal hunner knechten,  
met hoe veel werkluiden, als *Timmerlieden*,  
*Métzelaars* en *Smeden* met hun gereed-  
schap, elke van haar hem in dezen tocht  
zoude dienen: en beval, dat zy, op den  
24 van Wiedemaand, zich by hem en zy-  
nen zoon, den Graaf van *Oostervant*, te *Enk-  
huizen* zouden laten vinden, dewyl hy dan  
de wapenschouw over hen wilde doen, en  
na *Oostfriesland*, ter verovering van hetzel-  
ve, oversteken. Het schynt, dat hy in dit  
geval groter getal manschap van zyne ste-  
den vorderde, dan hy gewoon was, en zy  
gehouden waren te leveren tot zyne heir-  
tochten, dewyl hy in zynen brief zegt: *En-  
de want die Heeren ende landen, ghemeenliken al  
ontrent onsen lande gheseten ende ghelegghen, selve*  
in

(p) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libt.*  
V. 1390—1401. *Cas E.* p. 283. berustende onder der  
Heere Griffier VAN ALPHEN.

Bb

Ao. 1398. in grooten oorloghe syn ende dachten daarom, dat wy van onse vrienden, buten ghezeten, alsoo vele dienst niet en zullen moghen vercrighen, als wy gheerne hadden (q) zoo ontbieden wy u enz. te weten, zyne bloedverwanten; *Johanna*, Hertoginne van *Brabant*; bygestaan door *Philips*, Hertog van *Burgundien*; en *Johannes*, de *Elef* van *Luyk*, zoon van Hertog *Albrecht*, oorloogden, in dat jaar, tegen den Hertog van *Gelder*; en waren die dus buiten staat, om hem eenig volk tot onderstand te zenden (r).

Lyst van de manschap en werklieden, welken elke stad in het leger moest leveren. Uit het getal van manschap, waarop elke stad gesteld wordt in de volgende lyst, kan men ligtlyk de magt van elke, in vergelyking tot de andere, opmaken. In de zelve wordt *Dordrecht* gesteld op VI<sup>c</sup> Gewapende, XX Tymmerluden, X Smeden, X Metselairs, ende een groot deel horden, ende XXV Archiers. *Haarlem* VI<sup>c</sup> Gewapende, XX Tymmerluden, X Smeden, X Metselairs, ende XXV Archiers. *Delf* V<sup>c</sup> Gewapende, XX Tymmerluden, X Smeden, X Metselairs ende XXV Archiers. *Leyden* III<sup>c</sup> Gewapende, X Tymmerluden, VI Smeden, V Metselairs ende XX Archiers. *Alcmaer* III<sup>c</sup> Gewapende, V Tymmerluden, V Smeden, V Metselairs ende X Archiers.

*Aem-*

(q) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 670. *SCHWARTZENBERG Charterb.* van *Vriesland* I. D. pag. 272. met eene kleine verscheidenheid; het welke hier uit ontstaan kan zyn, dat deze twee brieven aan twee verscheidene steden gezonden zyn.

(r) *J. J. PONTANI Historia Gelr.* Libr. VIII. P. 338.

*Amsterdamme* III $\frac{1}{2}$ <sup>c</sup> Gewapende, V Tymmerlude, V Smeden, V Metfelairs ende XX Archiers. *Rotterdamme* II<sup>c</sup> Gewapende, IIII Tymmerlude, IIII Smede, IIII Metfelairs, ende VI Archiers. *Sciedamme* C Gewapende, IIII Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs en VI Archiers. *Oudewater* C $\frac{1}{2}$ <sup>c</sup> Gewapende, IIII Tymmerluden, III Smede, III Metfelairs en VI Archiers. *Scoenhoven* H $\frac{1}{2}$ <sup>c</sup> Gewapende, V Tymmerlude, V Smede, V Metfelairs en XII Archiers. *Goude* III<sup>c</sup> Gewapende, X Tymmerlude, V Smede, V Metfelairs en XX Archiers. *Beverwyk* met die van der *Wyk op tie Zee* C Gewapende, IIII Tymmerlude, IIII Smede, IIII Metfelairs ende IIII Archiers. *Sinte Gbeerdenberghe* XXX Gewapende, III Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs ende IIII Archiers. *Huesden* LXXX Gewapende, III Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs. *ts Gravenfende* XX Gewapende, van elcx twee. *Vlaerdinbe* XX Gewapende, van elcx twee. *Medenblie* C Gewapende, IIII Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs ende VI Archiers. *Hoerne* III<sup>c</sup> Gewapende, X Tymmerlude, V Smede, V Metfelairs en VIII Archiers. *Monikerlamme* C Gewapende, III Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs. *Edamme* L Gewapende, diergelyc *Enchusen* I $\frac{1}{2}$ <sup>c</sup> Gewapende, IIII Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs ende VI Archiers. *Grotebroec* L Gewapende, diergelyc van Tymmerlude &c. *Woudrichem* LX Gewapende, III Tymmerlude, II Smede, II Metfelairs. *Wesip* XX Gewapende diergelyc.

Ao.  
1398.  
Vervolg  
der Lyste  
van de  
Man-  
schap en  
Werklie-  
den, aan  
den Her-  
tog in  
het leger  
te leve-  
ren, door  
elke stad,  
zo van  
Holland

Ao. 1398. *Middelburch* V<sup>c</sup> Gewapende, XX Tymmerlude, XX Smede, X Metfelairs. *Zeewijk* V<sup>c</sup> Gewapende, XX Tymmerlude, X Smede, X Metfelairs. *Reymerswale* LX Gewapende, V Tymmerlude, V Smede, V Metfelairs. *Tholen* LX Gewapende diergelyc. *Brielle met ten lande van Voirne* C Gewapende, III Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs. *Westcappel* XX Gewapende, II Tymmerlude, II Smede, II Metfelairs. *Vlissingen* XX Gewapende diergelyc. Die van *den Goes* XL Gewapende, III Tymmerlude, III Smede, III Metfelairs. Die van der *Hage* fullen minen Heer dienen met C Gewapende behalven haer knechten. Item den Heer van *Gaesbeke* te manen minen Heer te dienen, als hy sculdig is te doen (s).

Het getal Welke manschap, door de genoemde steden te leveren, met malkanderen uitmaakt, behalven de knechten der gewapende burgers, een getal van zes duizend twee honderd Gewapenden; twee honderd negen en twintig Timmerluiden, honderd zes en dertig Smeden, honderd zes en dertig Metzelaars en twee honderd en zeven Archiers: (Schutters) te zamen 6963 man (t).

De Rid- Op dien zelfden tyd, beval hy aan twee ders met en zestig Ridderen, in Holland gezeten, hunne *op hun leen*, om ten zelfden dage zich by onder- hem in het leger te *Enkhuizen* te laten vin- horige den. ontbo- den:

(s) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland* I. D., Pag. 271.

(t) By *Mieris Charterb.* III. D. pag. 670. wordt ook deze Lyst met eenige verscheidenheid gevonden, en loopt aldaar het getal in het geheel op 6417 Man.



den met hunne onderhorige manschap; welker getal, zonder de knechten, de Ridders daar by gerekend, beliep negen honderd en twaalf man (u); en dus maakte de *Holland- fche en Zeeuwfche* Manschap in het geheel het getal van 7875 Man uit.

Voorts beval hy de Leenmannen, die bii ten zyn land gezeten, en, het zy uit hoofde van ontvangene weldaden, het zy uit hoofde van jaargelden, aan Hem verplicht waren, te *bidden in der manieren voirscreven ende nyet te manen, en in den brieve te fchryven dat fy minen Heer weten laten een antwoirde, wair Hem myn Heer toe verlaten mach* (v): te weten; de Graaf van Kleef met 200 Gewapenden; Jongheer Dirk van der Marck met 50; de Jongheer van Batenburg met 40; de Heer van Voirst met 50; de Jongheer van Steenvoirde met 40; de Heer van Bocstel met 20; de Graaf van Meurs met 100; de Heer van Bronchorst of zyn broeder te feynden met 40; de Heer van Culenburch met 100; de Heer van Bueren met 100; Heer Otto van der Lecke met 100; Heer Jan van Vyanen Heeren Zwederfs met 20; Jan van Haerlaer van der Heul, met 20; de Heer van Geinen met 40; de

(u) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*. I. D. p. 270. Doch MIERIS *Charterb* III. D. p. 673. telt in zyn opgegeven *Charter* maar twee en vyftig Ridders; en brengt het getal hunner manschap, zy daar onder gerekend, op 1577: waardoor het gehele getal der *Hollandfche en Zeeuwfche* Manschap, volgens dit *Charter*, zoude bedragen 7994 Man.

(v) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*. I. D. p. 261. MIERIS *Charterb*. III. D. p. 673, 674.

1398. de Graaf van *Megen* met 50; de Heer van *Hueckelem* met 50 Gewapenden: te zamen met 1030 man. Men vindt echter niet, of zy, op dit ontbod, den Hertog in dezen tocht gediend hebben.

Zoo ook uit het Sticht *Utrecht* en *Gelderland*. Hy ontbood ook zyne Leenmannen en Vrouwen in het Sticht van *Utrechts*, zoo in de Stad, als ten platten lande gezeten, ten getale van 98; en nog 15 Leenmannen uit *Gelderland* en *daerenboven*. Dit getal van Leenmannen, buiten het Land gezeten, doet ons zeer klaar den heerszuchtigen aart van Hertog *Albrecht* zien, die deeze leenmannen alleen in dienst hield, om meester in het Sticht te zyn, of om ze ook tegen de *Hollanders* en *Zeeuwen*, die zyne inhalijsche schraapzucht mogten wederstaan, te gebruiken; maar doet ons ook tevens zyne dwaaze staatkunde gewaar worden, dat hy liever eene grote menigte van buitenlandsche leenmannen wilde huren, waar toe hy zyne onderdaanen moest schatten en scheeren, dan in den welvaart en rykdom derzelven eene ge-gronde verzekerdheid tegen alle aanvallen van buiten vinden. Eene staatkunde, welke tegenwoordig nog in *Europa* de meeste vorsten en volken ongelukkig maakt. Men onderhoudt in tyd van vrede magtige legers, onder voorwendzel van tegen alle aanvallen van buiten verzekerd te zyn; maar inderdaad, om willekeurig te kunnen heerschen, terwyl 's Lands ingezetenen van hun geld beroofd worden, om de werktuigen van hunne slavernye te kunnen betaalen. Ook bestaan deze Legers meestal uit Vreemdelingen, en worden geleid door vreemde Legerhoof-

Aanmerking op dit groot getal van Leenmannen buiten 's lands.

Toepassing van die aanmerking op den tegenwoordigen tyd.

hoofden, die geen voet eigendom hebben in het Land, 't welk zy dienen; en daarom alleen op de wenken der Vorsten, of, opperste Bevelhebberen, en om dezen alleen in alles te believen, gewoon zyn te letten, zonder eenigzins op het behoud des Lands en de vryheden der Ingezetenen acht te geven: waarby men nog dikmaals in sommige Landen toelaat een dagelykschen koophandel in alle hogere en lagere krygsbedieningen, waardoor dan de weg gesloten wordt, om, nopens het opdragen, niet alleen der mindere, maar zelfs der gewigtigste krygsdiensten, eenige waare verdiensten, en verre gevorderde jaren; of ook anders 't welzyn van 't Volk, en 't Land, of wat het ook zyn moge van eenig wezenlyk belang, in aanmerking te kunnen neemen, terwyl dus genoegzaam alle bevorderingen in den krygsdienst door geld by den meestbiedenden verkregen worden.

Graaf *Willem van Oostervant* moest, van wege zynen vader, bidden den Koning van *Frankryk*, om met 200 *Glaven*; den Hertog van *Bourgoignen* om met 100; den Hertog van *Orleans* om met 100; den Graaf van *Namen* en zyn broeder om met 200; *Jan van Rodemare* om met 50; de *Henewiers* (de *Henegouwers*) om met 400; *Jan van Bartangen* om met 100; de *Heer van Gistel* en andere *Vlamingen* om met 100; en dus tezamen met 1250 *Glaven* (glavien, lancien) zynen Heer Vader in dezen tocht by te staan.

Voorts was Hertog *Albrecht* met de Ridders, knapen en goede lieden van *Zeeland*, overeen gekomen, dat zy, behalven de ste-

Ao.  
1398.

Graaf *Willem van Oostervant* vraagt den Koning van *Frankryk* en andere Heeren om bystand.

De Ridders in *Zeeland* beloven bystand.

**Ad. 1398.** den van *Zeeland*, hem dienen zouden op dien tocht met 8000 gewapende mannen (w) en genieten voor elk man acht groten daags; en *Jan van Loon*, Heer van *Hensbergh* beloofde, op den 1 van Zomermaand, den Hertog, volgens voorgaande overeenkomst, in dezen tocht te dienen met 200 *Glaven* (*Gla-vien*, langien, en niet *Galeijen*) en met 4000 gulden, welken de Hertog binnen een half jaar, naa den 24 van Zomermaand, zoude te rug geven (x).

Dit gebiedt ook de Hertog aan het land van *Altena* en van *Heusden*: Hertog *Albrecht* gebod ook den Baljuw van den lande van *Altena*, op den 2 van Zomermaand, om hem uit dat land, behalven de manschap van *Woudrichem*, te zenden 150; gelyk ook uit den lande van *Heusden* 50 gewapenden (y)

En ontbiedt de bedongene manschap van de Stad *Utrecht*: Op den 10 dier zelfde maand, schreef Hertog *Albrecht* aan den Burgemeester, Schepenen en Raad der Stad *Utrecht*, dat zy gedanken moesten, dat zy hem gehouden waren tot allerhande diensten, in dezer voegen: *Eerst van der zoene, die gemaectt wort tusfchen onsen lieven Broeder, zaliger gedachten, Hertoge Willem van Beijeren, doe ten tyde Grave, en Heer onser landen voorsz., ende doe ten tyde den Bisfchop uwer Stad en den Geflichte van Utrecht op die Hoogewoerdts, dat is te weeten mit hondert Mannen gewapent jaerlycx*

(w) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 675. *SCHWARTZENBERG Charterb. van Vriesland.* I. D. p. 276.

(x) *MIERIS Charterb.* III. D. pag. 679. *SCHWARTZENBERG Charterb. van Vriesland.* I. D. p. 276.

(y) *MIERIS Charterb.* IV. D. pag. 680.

lycx te dienen (2). Item van een dienst ons gunstelyk te doen mit hondert mannen gewapent, en vyftich schutte op onse vyanden die Oistfriesen; also verre als wy met ons zelfs live dair tegenwoordich waren, op uwer en der Stad coste (a). Dat zy derhalven nu die bedonge manschap aan hem, tegen den 7den van Hooimaand, te Enkhuizen zouden zenden, en hem hier van een antwoord laten toekomen (b). Dan, het is niet te denken, dat de Stad *Utrecht*, of de Bisschop, die zelf op *Friesland* vlamde, en dus niet dulden konde, dat Hertog *Albrecht* het zelve overheerde, en die daarom, in den jare 1395, een verbond met de *Friezen* gesloten had, waar by zy bedongen hadden, dat hy den Hertog in den oorlog tegen hen geen onderstand of hulp, hoe genaamd, zoude geven (c), die geëischte manschap gezonden hebben.

Ao.  
1398.

De Koning van *Frankryk*, om bystand De Ro- door den Hertog gevraagd zynde op dezen ning van tocht, zond hem vyfhonderd Lanciën onder Frankryk bevel, gelyk *Froisart* getuigt, van *Valeriaan* zendt Graaf van *s' Paul*, en *Karel de Labret* (d). 500 lan- ciers. Doch, dat de Graaf van *s' Paul* het gebied over deeze *Fransche* hulpbenden zoude gehad hebben, is niet wel overeen te brengen met het verhaal van *J. J. Pontanus*, die zegt, dat hy de *Burgundische* hulpbenden voor de Her-

- (2) *MIRIS Charterb.* III. D. pag. 2.
- (a) Het zelfde Boek, pag. 260. 306.
- (b) Het zelfde Boek, pag. 681.
- (c) Zie hier voren bl. 295 en 296.
- (d) *FROISSART* Vol. IV. p. 221.

**Ao.** Hertoginne van *Brabant*, in haren oorlog  
**1398:** met den Hertog van *Gelder*, geboden heeft;  
 welke tocht van den 25 van Zomermaand  
 tot in Wynmaand geduurd heeft, en dus dien  
 gehelen tyd, in welken door Hertog *Albrecht*  
 de tocht op *Oostfriesland* ondernomen en vol-  
 voerd is (e).

**De Ko-** Ook zond de Koning van *Engeland*, op ge-  
**ning van** lyke wyze om hulp aangezocht, aan Hertog  
*Engeland* *Albrecht*, veertien honderd knechten, onder  
**zendt** het opperste bevel van den Graaf van *Korn-*  
**1400** *wal* (f).  
**man.**

**De Her-** Insgelyks zyn uit *Duitschland* nog eenige  
**tog krygt** hulpbenden, onder het bevel van den Graaf  
**ook** van *Zalm*, tot bystand van den Hertog, aan-  
**eenige** gekomen (g).  
*Duitsche*

**hulpbenden.** Dus belooft het bekende getal der man-  
 schap, door den Hertog tot dezen tocht ont-  
**Grootte** boden, op 19465 man, indien de steden, dor-  
**van dit** pen, en Ridders, allen met hunne schuldige  
**Leger.** manschap gekomen zyn, waar van men echter  
 strydige blyken voor handen vindt (b). Indien  
 men nu onderstelle, dat die buitenlandfche  
 Leenmannen, en *Duitschers*, een gelyk getal  
 hebben aangebragt, zoo verschildt dit echter  
 zeer veel van 180000 man, uit welken de  
 oude Chronykschryvers dit leger doen be-  
 staan (i).

Her-

(e) J. J. PONTANUS *Hist. Gelr. Libr. VIII* p. 338.

(f) JOH. DE BEKA, *Chron. Audius, in MATTHEI*  
*Analect. Belg. Tom. III.* p. 109.

(g) JOANN. A LEIDIS *Libr. XXXI. Cap. LI.* p. 313.

(b) MIERIS *Charterb. III. D.* p. 681.

(i) GOUTHOEVEN *Chronyk* p. 409. *REN. SMOI R-*  
*um Bat. Libr. IX.* p. 130.

Hertog *Albrecht*, dus zyn leger beschreven hebbende, om te Enkhuizen te vergaderen, en wel wetende, dat noch *Frederik van Blankenheim*, Bisshop van *Utrecht*, noch *Willem*, Hertog van *Gelder* en *Gulik*, hem den doortocht door hunne landen na *Friesland*, waar op zy beiden vlamden, zouden geven, (waarom hy verbood, dat gener ontbodene schepen door *Utrecht* of door de sluizen te *Gildenberch* op de *Lek* zouden varen (k), uit vrees dat zy mogten aangehouden worden) was ook bedacht, dewyl de tocht over de *Zuider Zee* moest gedaan worden, om zich een genoegzaam getal van schepen daar toe te bezorgen; en beval daarom, ontrent in de helft van Bloei maand, dat sommige steden van *Holland* hem schepen, wel van leeftocht voorzien, leenen zouden, met belofte van de schippers naar hun genoegen te zullen voldoen ten overstaan van twee van zynen Raade, en van twee uit haren Gerechte. *Haarlem* moest daar toe leenen 150; *Rotterdam* 45; *Schiedam* 25; *Gouda* 40; *Dordrecht* 25; *Alkmaar* 26; *Hoorn* 25; *Akersloot* 10; *Naarden* 22; *Enkhuizen* 26; *Amsterdam* 50; behalven de grote schepen. Het is twyfelachtig, of men dit behalven de grote schepen (waar door waarschynlyk *Koggen* (l) verstaan worden) van alle de andere *Hollandsche* steden, dan alleen van *Amsterdam*, verstaan moet (m).

Aan

(k) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 683.

(l) Het zelfde Boek pag. 687.

(m) Het zelfde Boek pag. 677.

**Ad.** Aan die van *Zierikzee* beval hy 25 grôte  
**1308.** schepen gereed te houden, om, op het  
 eerste bevel, na *Engeland* over te steken;  
 En van om de *Engelschen* te halen, en na *Vlissin-*  
*Zierikzee* gen of *Arnhem* te brengen (n). En daar-  
 25 sche- enboven verzocht hy nog, van de *Zeeuwfche*  
 pen, om steden, te leen drie honderd schepen, wel  
 de *Engel-* bemand en met leeftocht voorzien (zonder  
*feben* te dat 'er gemeld wordt, hoe veel schepen el-  
 halen. ke stad tot dit getal moest leveren) met  
 En nog daaren- belofte, van de schippers, ten overstaan van  
 boven eenige twee uit zynen Raade, en twee uit haren  
 schepen Gerechte, tot genoeg te zullen voldoen,  
 van de en de onkosten te laten aftrekken van die  
*Zeeuw-* gelden, welken hy van haar, om de onkosten  
*fche* steden; van den tocht goed te maken, te leen ge-  
 En leent vraagd had (o). Hoe veel hy van elke stad  
 geld van gevraagd had, is niet bekend: alleen vindt  
 de ste- men, dat die van *Haarlem* hem geleend had-  
 den; den 5000 oude schilden; die van *Delft* 4000  
 gelyke schilden; die van *Amsterdam* 4000;  
 En be- en die van *Leyden* 3000 *Dordrechtfche* gul-  
 looft het den; welke hy beloofde te zullen weder ge-  
 zelve te ven een jaar naa zyne terugkomst uit *Fries-*  
 zullen land; of dat zy, by gebreke daar van, die  
 weder somme zouden nemen uit de eerste bede  
 geven. in *Kennemerland* en *Friesland*, waar toe de  
 Rentmeesters in den tyd van hem gemagtigd  
 werden (p).

**Aanmer-** Het gehele getal der schepen, welken,  
**king o.** behalven de groten, hier te leen verzocht  
 wor

(n) *MIERIS Charterb.* III. D. pag. 677.

(o) Het zelfde Boek pag. 677 en 678.

(p) Het zelfde Boek pag. 678.



worden, bedraagt 769, indien men hier nog <sup>160.</sup>  
byvoegt de grote schepen, en alle die, <sup>1393.</sup>  
welken den Hertog in eigendom toebehoor- <sup>ver het</sup>  
den, zoo blyft echter het getal verre bene- <sup>grote</sup>  
den de 4000 grote en 400 andere sche- <sup>getal van</sup>  
pen, naar het opgeven der oude Chronyk- <sup>schepen.</sup>  
schryveren (q), die echter een verschil heb-  
ben van 1000 (r). Het getal schynt echter  
uit ter mate groot in den eersten opslag;  
maar, wanneer men in opmerking neemt,  
dat deze Schepen, de Koggen uitgezon-  
derd, meestal in grote roeischnuten bestaan  
hebben, welken ligt en dicht opgeslagen waren,  
en in de meeren, poelen, en andere binnen-  
landsche wateren gebruikt werden (s), zoo ver-  
dwynt alle verwondering. Om deze reden, be-  
val de Hertog, dat de kleine Schepen door de  
binnen wateren, en de grote buitenom langs  
de stranden, na Enkhuizen zouden vareh (t).  
Op den 18 van Bloemaand gaf Hertog Al- <sup>Hertog</sup>  
brecht aan Herman Vincken, en Willem Vincken <sup>Albrecht</sup>  
zoon, de vryheid om een uitland, genaamd <sup>geeft aan</sup>  
Rietbuere, buitendyks aan Maasdam te bedy- <sup>Herman</sup>  
ken, tot een vryen eigendom voor hem en <sup>Vincken</sup>  
zyne nakomelingen, onder voorwaarde, dat, <sup>de vry-</sup>  
indien zy de fluis te Maasdam niet houden kon- <sup>heid, om</sup>  
den, de Heerlykheid en de tienden van dat <sup>de Rie-</sup>  
buitenland weder aan den Hertog zouden val- <sup>thuere</sup>  
len: en voorts, dat zy, om dat land te be- <sup>voor</sup>  
dy- <sup>Maasdam</sup>  
ken. <sup>te bedy-</sup>

- (q) JOANN. A. LEYDIS, Libr. XXXI. Cap. LI. p. 313.  
(r) GOUTHORVEN Chronyk. pag. 409.  
(s) VAN LOON *Aloude Regeeringw. van Holland.* II. D.  
p. 174. IV. D. p. 375.  
(t) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 683.

Ao.  
1398.

dyken; aarde zouden mogen nemen ter haas-  
ter lage, en tot de minste schade, voor zo-  
danig geld, als anderen daar voor geven,  
zonder dat het den eigenaar vry zal staan  
zulks te beletten (u).

Geeft  
aan Rey-  
nerskoop  
en Byle-  
veld de  
vryheid,  
om in  
den Ryn  
uit te wa-  
teren.

Op den 22 dier zelfde maand gaf hy aan  
die van *Reynerskoop*, en *Byleveld*, voor zekere  
somme gelds, weder de vryheid, om uit te  
wateren tuschen Merendyk en *Haenwikerke*  
in den Ryn, die van *Vastraetsdamme* neder-  
waert tot *Leyden* gaet tot hare bester profyt en  
de oerbaer, en alle sussen ende watergange vri-  
liken te oerbaeren ende te gebruiken, die der *Waer-  
scip* van *Sparendam* of den Ryn toebehooren, en-  
de uten Ryn in die *Tysel* gaen — beandeliken  
dat sy mit hem ghelden sullen alle oncost, morgben  
morgben gelyc (v).

De Frie-  
zen van  
*Weststel-  
lingwerf*,  
van *Kuin-  
re*, en  
*Ooster-  
zeinger-  
land*, hul-  
digen  
den Her-  
tog *Al-  
brecht*.

Alles dus tot den tocht tegen de *Friezen* in  
gereedheid gebracht, en de leestocht bezorgd  
zynde, door het verbod van uitvoer der zelve  
(w), en bevel, om ze na het leger in *Westfries-  
land* te voeren (x), zo verwekte dit in som-  
migen der *Friezen* zodanig eene vrees, dat zy  
besloten, om zich aan den Hertog te onder-  
werpen, en hem, als hunnen wettigen Over-  
heer, te huldigen: gelyk die van *Stelling-  
werf* (*Weststellingwerf*, naamlyk zoo als uit de  
genoemde dorpen blykt) van *Kuinere* en *Oos-*

ter-

(u) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V.  
1390 — 1401. *Car E.* p. 284. verfa; berustende on-  
der den Heere Griffier van ALPHEN

(v) Ms. uit het zelfde *Register* p. 285. onder den  
zelfden Heere.

(w) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 676.

(x) Het zelfde Boek, p. 683.

terzeingerland, op den 6 van Zomermaand, gedaan hebben (y). Aa. 1398.

De toestand van *Friesland* was zedert eenigen tyd zeer elendig geweest door de onderlinge verdeeldheid der *Schieringers* en *Vetkoopers*, niet ongelijk aan de beroertens der *Hoekschen* en *Kabeljaauwschen* in *Holland* en *Zeeland*. De *Hovelingen* (z) (Heeren der Heerlykheden in *Friesland*) waren gewoon willekeurig te heerschen, en malkanderen te beoorlogen, zonder dat, of de *Stadhouders* van den Keizer, of de *Potestaten*, door de *Friszen* zelf gekozen, of de *Grietsmans* en *Richters* in de Steden, dit konden, of, om dat zy aan de geweldenaars vermaagschapt waren, of het zelfde belang met hen hadden, om hunne partyen te vernielen, niet wilden verhinderen; welke oorlogen door de *Abten*, die groot deel in 's Lands regering hadden, niet zelden aangestookt werden, zoo dat, by hun toedoen, het land door moorden en branden verwoest wierd. Dit was oorzaak, dat velen dier *Hovelingen* zich in partyen tot onderlinge bescherminge tegen hunne magtige vyanden verbonden, waar uit dan eindelyk de twee partyen van *Schieringers* en *Vetkoopers* ontstaan zyn; de eerste waren, voornaamlyk, die van *Westerge* en *Zevenwolde*, en de steden daar in gelegen, hebbende deeze dien naam van *Schiering* of *Aal*, welke in die lage en moeraslige landen veel gevangen werd, Elendige toestand van Friesland in en voor dezen tyd.

Oorzaak der verdeeldheden in *Friesland*.  
Benamingen der twee

(y) *MIERIS Charterb.* III. D. pag. 680.

(z) *MATTH. Analekt. vet. Ævi Tom. IV. in Dedicatione* pag. 3.

Ad.  
1398.  
verdeel-  
de par-  
tyen.

Voor-  
wendzel  
van Vry-  
heid  
strekt tot  
onder-  
druk-  
king.

Kwade  
gevol-  
gen van  
die ver-  
deeldhe-  
den

waar mede de ingezetenen hun voordeel deden; de andere die van *Oostergo*, 't welk, uit goede weilanden bestaande, den ingezetenen gelegenheid gaf tot het weiden en vetmaken van vee. Benamingen dus, welken zy mal-kanderen uit spot en schemp gaven. Doch deze hoofdpartyen waren niet dus aan die landen gehecht, of daar woonden velen van de party der *Schieringers* in *Oostergo*, en de *Verkoopers* in *Westergo*, na dat zy zich, by verloop van tyd, vermaagschapten, of ook hun belang, of woeste aart hen aanzette, om van party te veranderen. Deze Hovelingen heerschten dus, als dwingelanden, over hunne onderhorigen, onder het schone voorgeven, van de vryheid der *Friezen* tegen alle overheersching te willen beschermen: dit was van dat gevolg, dat zy, die in het onderspit geraakten, om toch voor hunne wederpartyen niet onder te doen, naar vreemder Heeren hulp uitzagen, en zelf reeds hunne goederen aan Hertog *Albrecht* hadden opgedragen, en van hem ten leene weder ontfangen, waar door hy dan verbonden was hen te beschermen, en zy verplicht waren, om, tot nadeel der vryheid van hun vaderland, zyne ondernemingen te begunstigen (z): terwyl ondertusschen anderen met reden oordeelden, dat het veiliger was onder de heerschappy van éenen Dwingeland, die hen beschermen konde, te bukken, dan, door de heerschzucht van vele kleine dwingelanden, onder den schonen schyn van een VRY VOLK

10

(2) Zie hier voren, bladz. 230.

te zyn , in gedurige vrees te zitten van vernield te zullen worden. Om deze reden schynt dit gedeelte van *Zevenwolde* zich aan den Hertog onderworpen te hebben; het welke hem gelegenheid gaf , om onverhinderd met zyn volk in de *Kuinder* te landen.

Ad.  
1398.

Hier op beval Hertog *Albrecht*, op den 7 Hertog van Zomermaand, aan alle zyne Baljuwen, dat zy , van zynent wegen , aan alle zyne Leenmannen, en Welgeborenen, zouden bevelen, dat zy wel gewapend, den 24 dier maand, zich in het leger by *Enkhuizen* moesten ver-voegen; en dat de ouden en zieken, die goed hadden, een gewapend man in hunne plaats moesten zenden; en in het byzonder den Baljuw van *Rhynland*, dat hy in het bedryf van *Rhynland*, en in den lande van *Woerden*, de helft van de Welgeborenen en van de huislieden moest opontbieden. Voorts beval hy, zoo ook ten zelfden dage, om de huislieden op te ontbieden met tweevoudigen heervvaart; te weten, den derden man, *alle wel gewapend en elck met een spade of met een grave, ende een brugge bordt, alsoe versien van alles, des sy bebouwen fullen, het sy schepinge off barnasch* (a): te weten; de dorpen waren verplicht, naar hun vermogen, naar het getal hunner schotbare landen en mannen, met eenige riem-  
talen, dat is, schuiten van eenige riemen, den Graaf te dienen. (b)

*Albrecht*  
ontbiedt  
de leen-  
mannen  
en wel-  
gebore-  
nen, wel  
gewa-  
pend, in  
het le-  
ger by  
*Enkhu-  
zen*:

Op den 30 van die zelfde maand , gaf Geest  
Her. aan die  
van

(a) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 680.

(b) Het zelfde Boek, p. 664, 665, 681, 688, 689, &c.



len zyn; en, op den 1 van Wynmaand, vinden Ao. 1398.  
wy den Hertog weder in den *Haag* (g); zo dat blykt, dat de overtocht in *Friesland*, en de gedeeltelyke onderbrenging van het zelve, moet gebeurd zyn tusſchen den 5 van Hooimaand en den 1 van Wynmaand.

Terwyl de Hertog by *Enkhuizen* met het Gevecht verzamelde Leger op de aankomst der 500 in hetle-  
*Fransche* Lançiers wachte, ontſtond 'er een ger tus-  
hevige twist, tusſchen een man uit den lan- ſchen de  
de van *Arkel* en een *Engelsman*, over het *Engel-*  
ſpelen, om dat de eerſte een kwaad bord *Hollan-*  
had, het welk van dien ſlechten uitſlag was, *ders* door  
dat de *Engelſchen* in het geweer kwamen, en *dobbelen*  
de anderen op het lyf vielen, zo dat 'er *veroor-*  
van wederzyden eenigen ſneuvelden; welke *zaakt.*  
twist ten naauwer nood door den Graaf van  
Oostervant geſtild werd. Dus zoude de dolle  
drift tot het ſpel, waar door en *Hollanders*  
en *Engelſchen* beheerd werden, dit Leger in  
zich zelf verteerd hebben (b).

De *Franschen* eindelyk gekomen zynde, Hertog  
ſtak de Hertog na *Friesland* over, en lande *Albrecht*  
in de *Kuinder*, waar van de nette dag niet *steekt*  
kan bepaald worden, wegens de ſtrydigheid *over na*  
der oude Chronyſchryveren met de Charters *Friesland,*  
der Graaven van *Holland* door wylen den Heere *en landt*  
F. VAN MIERIS, en van *Friesland* door den Hoog-*Kuinder.*  
Edelen Heere VAN SCHWARTZENBURG, uitgege-  
ven, dewelken, verre boven de Chronyſchry-  
vers, geloof verdienen. De *Frieſen*, deze landing  
te

(g) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 686, 687.

(b) JOH. DE BEKA *Chron. Auſt.*, apud MATTH.  
*Anal.* Tom. III. p. 309.

1398.

Goede  
raad van  
*Juwwe Ju-  
winga*

wordt  
veracht;

En de  
*Friefen*  
van  
den dyk  
en zyne  
sterktens  
verdre-  
ven.

te gemoet gezien hebbende, hadden ook hunne magt verzameld, en befloten, om den Hertog ſlag te leveren, tegen den raad van een hunner Edelen, *Juwwe Juwinga* genaamd, die, de vyanden te ſterk vindende, geraaden had, om zich in de Steden en ſterke Sloten, welke in menigte in *Friesland* waren, op te houden, en het platte Land ten proye te geven, als oordeelende, dat des vyands aftocht, met het vernielen van tien of twaalf Dorpen, konde gekoſt worden, dewyl, de herſt op handen zynde, dit leger in die laage en natte landen niet zoude kunnen beſtaan. Maar zyn raad werd, en door het Gemeen, en door de Edelen, in den wind geſlagen, als die, trots op de voorgaande overwinningen, nu ook meenden, dat zy de *Hollanders*, op het voorbeeld hunner vaderen, ligtlyk uit het veld zouden ſlaan. Zy vergaderden dan ten getale van 30000 Man, waar van 6000 den Hertog met het verdedigen van eenen dyk, by *Schooterzyl* door eenige opgeworpene ſterktens verſterkt, den intocht in het land zochten te beletten: maar te vergeefs; want, hoe dapper ook de *Friefen* dezen dyk verdedigden, het welk den *Hollanderen* veel volk koſte, zoo had Hertog *Albrecht*, door de menigte van zyn volk, de gelegenheid van zich ter zyde dien dyk uit te breiden, en dus deze dappere *Friefen* in de beide zyden en van achteren aan te vallen, waar door zy genoodzaakt werden, dien dyk met zyne ſterktens te verlaaten, en na hun leger den wyk te neemen: het welke den Hertog eenen open  
weg



weg in het land gaf. Maar, schoon de *Friesen* hier te kort geschoten waren, zo gaven zy echter den moed niet verloren: want zy trokken den Hertog te gemoet, en leverden hem slag. Hier werd met de uiterste dapperheid en verwoedheid van naby met den fabel gevochten ten wederzyden, tot dat eindelyk de *Friesen*, na het afmaaken van veelen hunner vyanden, en het verliezen van veelen der hunnen, onder welken ook *Juwe Juwinga* met veele andere Edelen was, door de overmagt gedrukt, genoodzaakt waren de vlucht te nemen. (i)

Ao.  
1398.  
De *Friesen* leverden den Hertog slag, en worden op de vlucht gedreven.

Men verhaalt, dat, Hertog *Albrecht* na den slag, om uit te rusten en zich te herstellen, tien dagen vertoevende, zonder voort te trekken, waarschyntlyk, ook uit vrees, dat de verstrooide *Friesen* zich weder mogten verzamelen, en hem ten derden maale slag leveren; den *Engelschen*, heet op roof, delust bekreop, om dieper in te trekken; het welke hen zeer kwalyk bekwam; want, eenige Dorpen en Heerenhuizen geplunderd en verbrand hebbende, en met een grooten buit na het leger willende wederkeeren, zo werden zy van eene groote menigte *Friesen* overvallen, zo dat zy genoodzaakt waren op eene versterkte hoogte te vluchten, daar zy van de *Friesen* belegerd werden. De tyding hier van in het leger gekomen zynde, bad Hertog *Albrecht* de

De *Engelschen* van het Leger, door de *Friesen* belegerd,

(i) GOUTHORVEN *Chronyk van Holland* p. 400. SCHOTANUS *Friesche Historie* VII. B. p. 2. JOANN. A LEIDIS Libr. XXXI. Cap. LI. p. 313.

Ao. 1398. de burgers uit de *Hollandsche* Steden, die *Engelschen* te ontzetten; doch dezen antwoordden, dat zy *gereed waren te volgen*, waar by *voorginge*; waarop eindelyk de burgers van *Delft*, welker getal 500 was (*k*), daar toe befloten; niet om 's Hertogen gunst te herwinnen, gelyk de ouden (*l*) beuzelen, want zy waren reeds in den jare 1394 met hem verzoend, en hadden de vryheid gekregen, om hunne in den jare 1359 geslechte vestingen (*m*) weder op te maaken, met byvoeging van meer andere voorrechten (*n*); maar uit dankbaarheid voor hunne herstelde voorrechten. Zy vielen dan de *Friesen* op het lyf, en, door den uitval der *Engelschen* geholpen, dreeven zy hen, onder eene groote slachting, op de vlucht, waar na zy, met de *Engelschen*, nog eene menigte Dorpen verwoest hebbende, behouden in het leger te rug kwamen (*o*).

*Stavoren* De Hertog, geen vyand meer verneemende, trok te water en te lande na *Stavoren*, door den Hertog belegerd en gewonnen by verdrag. en belegerde die Stad, na welke veelen der *Friesen*, naa het verliezen van den slag, geweeken waren. Deze Stad, van leestoht onvoorzien, was eerlang genoodzaakt, zich aan Graaf *Willem* van *Oostervant*, eenige weinige dagen naa den 25 van Hooimaand, over te geeven: en, dewyl zeer veele Edelen uit *Oos-*

(*k*) Zie hier voren, bladz. 386.

(*l*) JOANN. A LEIDIS, Libr. XXXI. Cap. LI. p. 314. GOUTHOEVEN *Chronyk van Holland*, pag. 410.

(*m*) Zie hier voren bl. 192.

(*n*) Zie ook hier voren bl. 279.

(*o*) JOANN. A LEIDIS, Libr. XXXI. Cap. LL. p. 314. GOUTHOEVEN *Chronyk van Holland*, p. 410.

Oostergo en Westergo zich in die Stad bevonden, zo hebben dezen, by het verdrag van overgave, den Hertog *Albrecht* voor hunnen Heer aangenomen en gehuldigd. Deze was de inhoud van het verdrag van overgave, en van de voorwaarden van huldiging tusschen *Willem*, Graaf van Oostervant, met goedvinden van den Raad en van de Steden, en tusschen *Garryt Kamminghe*, *Tyarck Walta*, *Here Hottinghe*, *Syward Wieerda*, *Goslick Heslinghe*, *Feya van Dockum* ende *Tydmer Hopper* van wegen het gemeene land van Oostergo en Westergo.

Aa.  
1398.  
Breed-  
voerige  
inhoud  
van het  
gemelde  
verdrag.

I. Dat Graaf *Willem*, van wegen zynen Vader, zoude zweeren, dat hy hen een genadig Heer zoude zyn; en dat zy Hem, ten behoeve van zynen Vader, zouden ontfangen, hulden en zweeren tot hunnen rechten Heer.

II. Dat de Hertog over al in den Lande, naar zyn genoegen, Sloten en Burchten zal mogen stichten.

III. Dat elk Inwoner in het vrye bezit van zyne goederen onbeschat zoude blyven, ten ware dat hy misdeede.

IV. Dat de Inwoners tot geen heirvaart zouden gehouden zyn buiten *Friesland*.

V. Dat de Hertog de Schouten, Baljuwen, Schepenen en Ambachtslieden zal neemen uit 's Lands ingezetenen, en geen anderen.

VI. Dat de *Friesen* tolvry zullen vaaren door alle, zoo tegenwoordige als toekomstige, Landen van den Hertog.

VII. Dat het oordeel over alle de bedrevene misdaden, van doodslagen enz., zal staan

Ao. 1398. aan deze Raaden van den Hertog; te weten: den Landgraaf van *Liettenburch*; den Heere van *Arkel*; den Heere van *Egmond*; den Heere van *der Veer*; den Heere van *Lykerck*; den Burggraaf van *Leyden*; en *Jan van Heemstede*; als mede den zeven genoemden van wegen *Oostergo* en *Westergo*; dat, wat dezen zullen vaststellen, als gedaan te moeten worden ter zaligheid van de zielen der verslagenen, zal gehouden, en voldaan moeten worden; en dat daarop de Hertog alle misdaden, tot dien dag toe, zal vergeeten en vergeeven.

VIII. Dat de *Friesen* zullen hebben veiligheid van lyf en goed.

IX. Dat zy gebruiken zullen hunne *Friesche* rechten, zo als deze genoemde veertien zouden vaststellen; maar, indien die van *Oostergo* en *Westergo* daar mede niet te vrede mogten zyn, dat zy dan de keur zullen hebben van de rechten van *Westfriesland*, van *Kennemerland*, of van *Zuidholland*.

X. Dat men niemand in den Lande gezeeten tot een kamp of tweegevecht zal dagen,

XI. Dat zy, op het tekenen van deze voorwaarden, de poorten van *Stavoren*, en van *Sint Odolphs Klooster*, zullen openen, en den Hertog hulde doen, behoudens den Abt, het gemeene Convent, en de burgers van *Stavoren*, lyf en goed.

XII. Dat die van *Oostergo* en *Westergo*, en de Stad *Stavoren*, den Hertog zullen helpen, om, tot onderwerping te brengen allen, die den Hertog niet zullen willen huldigen, gelyk zy gedaan hadden.

XIII. En laatstelyk, dat Graaf *Willem van Oost-*  
ter-

tervant hiervan bezegelde brieven zoude geven, bevestigd met de zegels van zynen Vader; en van zynen broeder *Jan van Beijeren*; Elef van *Luyk*; van s'Hertogen Raad; en vande Steden, *Dordrecht, Haarlem, Leyden, Delft, Amsterdam, Middelburch en Zierikzee*. En was dit Verdrag getekend op Maandag naa den 26 van Hooimaand (p). Hierop hebben, op den 10 van Oogstmaand, eenigen van de *Friesen*, te *Stavoren*, den Hertog hulde gedaan; te weten *Reveninch van der Sueke, Here Hoyting, Haring in den Hage*, (deze zyn in *Wagenbrugge*). *Scelta Laetkama, Wyba Andletsma, Herta Hesfelinga*, (deze zyn in *Vyfdele*). *Aziga tho Pellenze, Thiert Waltha* (deze zyn in *Woldense*). *Feye van Dochem, Hesfel up ter Gheest, Garwart Kampinga en Zwaert Wyaert* (q).

Ad.  
1393.  
Sommige  
*Friesen*  
huldigen  
den Hertog.

Op den 11 van Oogstmaand, heeft Her. Hertog *Albrecht* binnen *Stavoren* bevestigd het verdrag, waar op die Stad zich aan Graaf *Willem van Oostervant* had overgegeven, en waar op eenige *Friesen* van wegen *Oostergo en Westergo* hem hulde gedaan hadden; met deze byvoeging op het zevende punt van het zelve, dat hy binnen een half jaar zoude verklaren, en dat die van *Oostergo en Westergo* en alle anderen, die hem gehuldigd hadden, en in dien tyd nog zouden huldigen, aan deze zyde van de *Lauwer*, binnen een jaar daar naa, zouden moeten stichten eene Kerk van twaalf

(p) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Friesland* I. D. Pag. 281.

(q) Het zelfde Boek pag. 282.

1398. **A6.** twaalf Kanunniks proven, en van eenen De-  
 ken met dubbele proven, en dat wel elke  
 byvoe- prove van vyftig oude *Frankrykfche* fchilden  
 ging van jaars, te beleggen aan goede en zekere ren-  
 eenige ten, welke dekanie en proven hy en zyne  
 voor- erfgenamen zouden begeben; en dat wel  
 waarden. voor de zielen zyner ouderen, en van alle  
 der genen zielen, die met zyne ouders in  
*Friesland* gebleven waren. En voorts, dat  
 zy ter eere van God, en tot zaligheid der  
 gemelde zielen, een Gasthuis zouden ftich-  
 ten ter plaatze, daar hy het zoude goedvin-  
 den, en daarin dertien bedden leggen, en  
 een wyf of twee in zetten, om de arme men-  
 fchen, die daar komen, te ontfangen en te  
 havenen, die daarin drie dagen zouden mo-  
 gen blyven. Dus vermeerderde hy, ten  
 koste der *Friefen*, de Geestlyken in *Friesland*,  
 die van zyne hand afvlogen, om dus ein-  
 delyk volflagen Meester van hunne gemoe-  
 deren, en eindelyk van alle hunne goederen en  
 vermogen, te kunnen worden. Dit toch was  
 altyd, en is ook nog, eene gemeene konst-  
 ftreek van zodanige Vorften, die, met het  
 Hun opgedragen bepaalde gezag niet te vre-  
 den, hunne magt trachten uittebreiden en  
 onbepaaldelyk te heerschen, dat zy de Geest-  
 lykheid vleijen en zich ten Vriend maaken,  
 ten einde zich ten allen tyden van haaren  
 grooten invloed op de harten der menschen,  
 ter vermeerdering van het Vorstlyk gezag,  
 en dus ter voldoening van hunne toemelo-  
 ze heerschezucht, te kunnen bedienen. Dit  
 fpoor drukte ook nu, zo als te meermaa-  
 len, Hertog *Albrecht*, want anders was het  
 ftich-

Aanmer-  
 king  
 over  
 deze by-  
 gevoeg-  
 de voor-  
 waarden.

slichten van Kerken zynē ziekte niet. Nog verklaarde hy in deze bevestiging van dit merkwaardige verdrag, dat, volgens het negende punt van het zelve, de genoemde veertien reeds vastgesteld hadden het recht, het welke hy hun by goede Handvesten en Brieven bezegeld en gegeven had. Deze bevestiging is ook bezegeld door Graaf *Willem van Oostervant*; *Jan van Beijeren*, Elect van *Luyk*; den Raad van den Hertog; en de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leyden*, *Alkmaar*, *Amsterdam*, *Middelburch* en *Zierikzee* (r).

Deze veertien Zegsluiden, in het verdrag voor *Stavoren* op maandag naa den 26 van Hooimaand aangesteld, hebben terstond bepaald, welke Schattingen die van *Oostergo* en *Westergo* aan den Hertog, als hunnen Heere, zouden betalen, en welk recht hem, als Heere, zoude toekomen, welke rechten zeker! niet gematigd gesteld zyn: te weten: de tienden van het Koorn; de Sluizen en het bevisfchen der zelve; het recht van de Windmolens door het geheele Land; de begeving van alle Kerken, mits dat de Priester in *Oostergo* of *Westergo* gebooren zy; zo nochtans, dat ieder een Rosmolen zoude mogen gebruiken, en dat de slichters der Kerken, of hunne erfgenaamen, de begeving dier Kerken zullen blyven behouden; en dat ook

(r) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*. I. D. p. 283. *MIERIS Charterb.* III, D. p. 684. met eene geringe verscheidenheid.

Ao. 1398. ook nu voortaan alle aanwas van land buiten dyks den Hertog zal toebehoren: Voorts dat

Aanmerking over een Charter by F. van Mieris voorkomende.

het bouwen der Kerk, en van het Gasthuis, met de gevolgen van dien, in het zevende punt van het verdrag voor *Stavoren* gemaakt (s), om hunne armoede, door den oorlog veroorzaakt, uitgesteld zoude worden den tyd van vyf jaren, waar na zy, binnen het jaar, naa des Hertogs waarfchouwing, dezelve zouden moeten flichten: En eindelyk, dat, indien eenig gefchil mogte vallen over zaaken, in dezen vervat, dat zelve zoude ftaan ter beiflifing van de voornoemde veertien Zegsluiden. Waar uit blykt, dat 'er noodwendig een Schryffteil moet ingefloopen zyn nopens deze bepaaling der veertien Zegsluiden in het *Charter* by den Heere F. VAN MIERIS ten opzigte van den tyd, welke by hem gefteid wordt op den 3 van Bloei-maand 1398 (t), daar deze veertien eerst aangefteid zyn by het verdrag van overgave der Stad *Stavoren*; en de zaaken, in deze bepaaling vervat, in dat zelfde verdrag, en wel daar naa, op den 11 van Oogftmaand van dat zelfde jaar, bedongen zyn.

Hertog Albrecht beleent Heer Arend van Egmond en van Tiffelstein met de

Op den 11 van Oogftmaand, heeft Hertog Albrecht aan Arend, Heere van Egmond en Tiffelstein, Maarschalk en Beleider van zyn Heir in den tocht na *Oostfriesland*, om zyne moeite en dienst te vergelden, en aan zyne nakomelingen, in erfleen opgedragen de Heerlykheid *Ameland* met al haar toebeho-

ren,

(s) Zie hier voren bladz. 407, 409 en 410.

(t) MIERIS *Charterb.* III. D. pag. 671.



ren, uitgenomen de Zeevond en de Tollen, Ad. 1398.  
welken hy aan zich zelven hield, en daaren-  
boven het Uitland, geheeten *Bil*, dat aan-  
geworpen is buiten dyks en gelegen is tus-  
schen *Meinersgae* en *S. Mariengarde* met zyne  
hoge en lage Heerlykheid (u). Heerlyk-  
heden A-  
melanden  
Bil.

Gelyk by de overgave van *Stavoren* eeni-  
ge Edellieden van *Oostergo* en *Westergo* den  
Hertog *Albrecht*, als Heer van *Friesland*, ge-  
huldigd hadden, en, van dag tot dag, zich  
meerder aan hem onderwierpen, zo ver-  
klaarden eindelyk, op den 14 van Oogst-  
maand, de Prelaten, Hovelingen, Griet-  
mannen en Richteren, en alle gemeene Ge-  
meente van *Oostergo* en *Westergo*, dat zy  
Hertog *Albrecht*, Graaf van *Henegouwen*,  
enz., BANNERHEERE van *Friesland*, en  
zyne nakomelingen, voor hunnen rechten  
Landsheer aangenomen, en met gestaafden  
eede gezworeen hebben, alles te doen naar  
de rechten en handvesten, welken hy hun  
gegeven had (v), terwyl *Friesland* aan de an-  
dere zyde van de *Lawwer*, en *Groningen* te-  
gen hem in de wapenen bleven. De Over-  
heden en  
Gemeen-  
te van  
Oostergo  
en Wes-  
tergo be-  
kennen  
Hertog  
Albrecht  
voor  
hunnen  
Lands-  
heer ge-  
huldigd  
te heb-  
ben:

Hertog *Albrecht*, dus als Landsheer van *Diehu*  
*Friesland* door *Oostergo* en *Westergo* gehuldigd  
zynde, gaf hun, als zodanig, op den 24  
van Oogstmaand, zyne wetten en eenige  
vryheden (w). zyne  
wetten  
geeft.

On-

(u) MIERIS Charterb. III. D. p. 686. SCHWART-  
ZENBERG Charterb. van *Friesland* I. D. pag. 284.

(v) MIERIS Charterb. III. D. p. 686. SCHWART-  
ZENBERG Charterb. van *Friesland*. I. D. p. 284.

(w) SCHWARTZENBERG Charterb. van *Friesland*. I. D.  
p. 285.

Ao. Ondertusſchen zond Hertog *Albrecht* den  
 1398. Ridder *Pieter Beets* met een gedeelte der  
 Hertog Vloot, beſtaande uit de *Amſterdammers*, *West-*  
*Albrecht* *frieſen*, *Kennemers* en *Waterlanders*, na de  
 zendt *Lauwer* en het *Dokkumer diep*, om daar te lan-  
 een ge- den, en dus de nog ongehoorzaame *Frieſen*  
 deelte van beide zyden te konnen aanvallen, terwyl  
 van de Vloot na hy ook van *Stavoren* eenige benden dieper in  
 de *Lau-* het land zond, om zich van de Steden en  
*wer*, omte Sloten meester te maaken, het welke hem,  
 landen, doch niet zonder groten tegenſtand, veelal  
 hetwelk gelukte. Doch de voorgenomene landing in  
 de *Frie-* de *Lauwer* en het *Dokkumer diep* miſlukte;  
 ſen belet- dewyl de *Frieſen* zich zo ſterk op den dyk  
 ten. vertoonden, dat niemand der vlotelingen  
 Dringt het dorst wagen, om voet aan land te zet-  
 echter te ten, waarom de Ridder *Beets* zich moest  
 lande tot vergenoegen met hen van de Zeekant in te  
 de *Lau-* ſluiten, en dus den toevoer te beletten (x).  
*wer* door, Des Hertogen volk moet echter te lande tot  
 verſterkt aan deze zyde van de *Lauwer* zyn doorge-  
*Luinen* drongen, dewyl zy het huis te *Luinen*, aan  
 en neemt het *Dokkumer diep*, tuſſchen de *Oudwoude-*  
*Dokkum* merzyl en de *Kollumerzyl* gelegen, ingenomen  
 in. en verſterkt hebben: gelyk zy ook *Dokkum*  
 zelf bemagtigden.

Doet het Hertog *Albrecht*, nu Meester van dezen  
 lighaam oord van *Frieſland* geworden zynde, deed  
 van Graaf het lighaam van *Willem den IV.* in het Kloos-  
*Willem* ter *Florenkamp* by *Bolswert* opgraven, en, met  
 den *IV.* zyn ſchild en zwaard, na *Amſterdam*, in eene  
 opgra- ven, en te Kapel, brengen, daar hy de laaſte Mis voor  
*Valen-* zy-  
 ebien be-  
 graven.

(x) SCHOTANUS *Frieſche Hiſt.* p. 217. GOUTHOEVEN  
*Chron. van Holland.* p. 409.

zyner ongelukkigen tocht gehoord had, van waar hy het zelve na *Valencien* voerde, en by zynen Vader begroef (y). Ab. 1398.

Hertog *Albrecht*, *Friesland* ondergebragt, en in de meeste Steden bezetting gelegd hebbende; ook zelf van een gedeelte der *Ommelanden* door de verdeeldheden der Edelen meester geworden zynde (z); vond zich genoodzaakt weder na *Holland* over te steken; zyne landzaten naar huis te laten trekken; en de hulpbenden af te danken, om dat het onmogelyk was, in het najaar, in het lage en moerasige *Friesland* te bestaan, gelyk de verstandige *Jurwe Jurwinga* zeer wel geoordeeld had. Dit deed hem de vrucht zyner overwinning misfen, zo als in het vervolg bleek. Zyn leger toch in twee deelen na *Holland* gezonden hebbende, het eene van *Stavoren*, het andere uit de *Lauwer* by het huis te *Luinen*, daar hy zelf tegenwoordig was, zo greepen veelen der *Friesen* moed, en stonden terstond tegen hem op. Twee van zyne grootste Schepen, die door de Eb genoodzaakt waren te blyven leggen, werden door de inwoonders van de *Achtkarspelen*, daar zyne knechten grote buitensporigheden hadden bedreven, verbrand. *Stavoren*, *Dokkum*, en het huis te *Luinen* bleven echter in zyne magt, waar door hy gelegenheid hield, om altyd in *Friesland* te landen.

Het

(y) JOH. DE BEKA *Chron. auß. by MATTH. Analekt.* Tom. III. p. 575.

(z) JOANN. DE LEMMIG *Chron. Groning. by MATTH. Anal.* Tom. I. p. 72. SCHOTANUS *Friejsche Hist.* VII. Boek, p. 220.

Ao. Het verbond van onderwerping, door som-  
 1398. mige *Ommelander* Edelen, op den elfden van  
*Eppo Nittersum* overvalt de *Hollandfche* bezettingen;  
 Herfstmaand, met Hertog *Albrecht* gesloten, was de anderen tegen de borst, die, onder het beleid van *Eppo Nittersum*, te *Stedum* geholpen van die *Friefen*, welke, de *Schieringer* party toegedaan, na de *Ommelanden* geweken waren, de *Hollandfche* bezettingen aanvielen en afmaakten, beginnende met het huis *Aitzum*, daar zy de *Hollandfche* knechten ombragten, of in de Muiden (dat is de *Moe-rasfen*) van het *Damfter* diep verdronken en begroeven (a). Hertog *Albrecht* zond eenige benden uit de *Achtkarfpelen*, welken, geholpen door de broeders *Ferbildema* en hunnen ahang, hem noodzaakten na *Groningen* te wyken. Die van *Groningen*, schoon zy, aangezet door *Jarge Coppen*, van *Stavoren* geboortig, zeer voor de behoudenis der vryheid yverden, weigerden nogthans *Eppo* en de zynen binnen te laten, zo dat hunne achterhoede reeds door de *Ferbildema's* aangetast wierd; maar *Eppo* en de zynen beloofd hebbende, dat zy voortaan aan *Groningen* onderhorig zouden zyn, zo werden zy ingelaten, en dus van eenen gewisfchen nederlaag bevryd. Doch dit verbond van onderwerping en bescherming is niet algemeen van kracht geweest, omdat de *Ommelanden* het aanmerkten als uit vrees geboren; of ook wel, om dat het door eenige  
 Doch word ge-  
 nood-  
 zaakt na  
*Gronin-*  
 gen te wy-  
 ken, wel-  
 ke Stad  
 hem  
 eerst  
 weigert,  
 maarein-  
 delyk in-  
 laat,

(a) JOANN. DE LEMMIGE *Chron. Groning.* by MATTH. *Anal.* Tom. I. p. 73. EGGERICS BENINGA *Historie van Oostfriesl.* by den zelfden Tom. IV. p. 165.

Weinigen voor hen gemaakt was met die van **Aa. Groningen**; bairten hun bevel en toestemming. **1398.**

Op den zesden van Wynmaand, gaf Hertog **Albrecht** aan de Schepenen en Raaden van **Amsterdam** de vryheid, om exçynsen te zetten op alle goederen, die daar zouden aangebragt worden, naar hun goeddunken, tot dat zy uit die exçynsen zouden gekregen hebben de somme van negenduizend **Hollandsche** schilden, om daar uit te vinden het geld, het welke zy hem tot den **Frifchen** oorlog geleend hadden: dus betaalde hy zyne schulden door het onderdrukken van den Koophandel, die nu te **Amsterdam** begon te bloeijen; en dezen, onbedachtsaamlyk alléen op het tegenwoordige zienden, lieten zich dat bezwaren van den Koophandel welgevallen (b). Ook gaf hy, op den 20 dier zelfde maand, aan die van **Amsterdam**, tot vergoeding van eene Kogge met zout geladen, welke in zynen dienst in een onweder vergaan was, en waar voor hy maar vier honderd en vyftig **Hollandsche** schilden had te rug gegeven, het welke beneden de waarde was, de vryheid van tollendoor alle de landen, welke hem van **Guy van Chastillon**, Graaf van **Blois**, aanbestorven waren. (c)

Op den derden van die zelfde maand, verpachte hy aan die van **Gouda**, ten eeuwigen dage, den wind binnen hunne vryheid, met het recht, om zo vele windmolens te mogen zetten, als zy zouden goedgevinden, by goed-

(b) **MIERIS Charterb.** III. D. p. 686.

(c) Het zelfde Boek, p. 687.

Ao. 1398. **dunken van de gemeene Vroedschap, waar voor**  
 voor 50 **zy hem, ten eeuwigen dage op allerheiligen**  
 Schilden **tag, vyftig pond goed, *Hollands* geld zouden**  
 's jaars. **betalen. Voorts verpachte hy ook aan hen,**  
 Zoo ook **ten eeuwigen dage, het Marktveld voor veer-**  
 het **tig Schellingen, goed *Hollands* geld, 's jaars;**  
 Markt. **onder voorwaarde, dat het zelve niet verder**  
 veld voor **betimmerd of ombeind zoude worden, als**  
 40 schel- **het nu was, maar altoos blyven tot zyn en**  
 lingen 's **der Stede nut; en eindelyk gaf hy ook aan**  
 jaars: **de bastaarden, die drie jaaren burgers van**  
 en geeft ***Gouda* zouden zyn geweest, en dien tyd bin-**  
 den bast- **nen de Stad gewoond hebben, het recht, dat**  
 aarden **hunne goederen mogten versterven op hun-**  
 aldaar **ne nagelnaasten, (dezen waren namagen**  
 zeker **in het zevende lid) burgers van *Gouda* (d).**  
 voor-   
 recht;

En aan **Op den 6 van Wynmaand, gaf hy aan den**  
 den Abt **Abt en het Convent van *Middelburg* het recht,**  
 van *Mid-* **om in het Ambacht van *Oostkappel* in *Wal-***  
*delburg* ***cheren* keuren te maken tot tien pond Hol-**  
 recht, om **lands toe, en de helft van de boeten te beuren,**  
 keuren **maar de andere helft aan hem uit te kee-**  
 in *Oost-* **ren (e).**  
*kappel* te   
 maken;

En aan **Op den 31 van die zelfde maand, gaf hy**  
 die van **aan die van den polder van *Nieuwstryen*, die**  
*Nieuw-* **hunne fluis, wegens den aanwerp, niet lo-**  
*stryen* het **pende konden houden, het recht, om uit te**  
 recht, om **wateren met die van *Tholen* en *Schakerlo*, on-**  
 met *Tho-* **der voorwaarde, dat zy, naar mate van hun-**  
*len* en **ne gemeten, de onkosten zullen dragen, met**  
*Schakerlo* **die**  
 uit te wa-   
 teren.

(d) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 687.

(e) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* pag. 297 verfa. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEM.

die van *Tbolen* en *Schakerlo*, in de fluis, heu-  
len en waterlopen (f).

Op den 5 van Slachtmaand, verkoft Her-  
tog *Albrecht* aan Heer *Gerrit van Heemskerk*,  
Ridder, Heer *Harperszoon*, het huis te *Heems-  
kerk* met zyn toebehoren, gelyk ook het dorp  
*Etershem*, om het op de zelfde wyze van hem  
te houden als hy *Lustikoosthuizen* van hem  
hield: voor welk huis en dorp Heer *Gerrit*  
van *Heemskerk* gehouden zoude zyn, om ten  
zynen koste met twee honderd gewapende  
mannen bezetting te houden in *Stavoren* van  
den 14 van Slachtmaand tot Bloeimaand  
naastkomende, om die Stad voor den Her-  
tog te bewaren, en dat hy boven dezen dienst  
nog zoude betalen aan gereden gelde twee  
duizend nieuwe Geldersche Guldens of de  
waarde van dien. En, dewyl Heer *Gerrit* dat  
huis met zyn toebehoren niet aantasten kon-  
de, om dat Heer *Florens van Alkemade* het zel-  
ve, volgens zyne brieven, nog eenige jaren  
moest houden, zo beloofde hy aan hem voor  
den dienst te *Stavoren*, en voor het aange-  
telde geld, jaarlyks te zullen geven honderd  
Engelsche Nobels, in te nemen uit de wate-  
ren en vischeryen, geheten *de Weer in Wa-  
terland*, tot dat hy het huis konde aanvaar-  
den (g).

Ingevolge van dit verdrag stelde Hertog Dien Hy-  
Al- vervol-  
gens stelt

(f) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
V. 1390 — 1401. Cas E. p. 301 verfa; berustende on-  
der den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(g) Ms. uit het zelfde *Register*, berustende onder  
denzelfden Heere.

Dd 2

**Ao.** *Albrecht*, op den 23 van Slachtmaand, Heer  
**1398.** *Gerrit van Heemskerk* aan tot zynen Capitein  
 tot zynen te *Stavoren*, en beval zo wel de Gewapende,  
 Capitein welke Heer *Gerrit* daar op zyne kosten zoude  
 te *Stavoren*. houden, en alle anderen, die de Hertog uit  
 zyne steden en landen daar leggen zoude,  
 als alle burgeren van *Stavoren*, hem als zo-  
 danig te erkennen en te helpen: gevende  
 hem daarenboven volmagt, om de onge-  
 hoorzamen naar vereisch van zaken te straf-  
 fen (b).

**Geeft** Op den 6 van Wintermaand, gaf Hertog  
 aan het *Albrecht* aan het Gasthuis te *Westkappel*, daar  
 Gasthuis te *West-* zieken en gezonden in geherbergd werden,  
 kappel voor altyd vryheid van schot, heirvaart en  
 vryheid andere onkosten van deszelfs landen, om  
 van schot dat zy, door het overstuiven, die niet langer  
 en heir- betalen konden, onder voorwaarde, dat het  
 vaart de dyken, sluizen, en bruggen zoude maken  
 voor alle en houden, en doen beplanten en bepoten  
 deszelfs als te voren (i).

**En aan** Voorts gaf hy, ten zelfden dage, aan de  
 de Stede *Stede Westkappel* den zeevond binnen hare  
 van *West-* vryheid, om daar uit te vinden de kosten tot  
 kappelden het maken van eenen nieuwen vierbaak, en  
 zeevond om dezelve te kunnen onderhouden ten  
 in haare nutte der zeevaart; zoo nogthans, dat, in-  
 vryheid dien de zeevond boven een pond groot waar-  
 met zekere bepaa- dig was, het staan zoude aan de bescheiden-  
 ling. heid

(b) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*. I. D.  
 p. 288.

(i) Ms. getrokken uit het *Parkamente Register* Libr  
 V. 1390 — 1401. *Cas. E.* p. 305 versa. berustende  
 onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.



heid van den Rentmeester *Bewester Schelde in Zeeland*, hoe veel zy daar van hebben zouden, moettende het overige ten behoeve van den Hertog aangeslagen en door den Rentmeester verrekend worden (k). Aa. 1398.

Op den 30 van die zelfde maand, gaf hy Ook aan aan die van *Steenbergen* vryheid van tollē die van door geheel *Holland en Zeeland*, met verbod *Steenbergen* daarenboven aan zyne Tollenaren, om van *Steenbergen* hen eenig roergeld, wisfelgeld, geleidegeld, tollē pondgeld, of eenig ander ongeld, te eischen, door tot dien tyd, dat hy aan hen zoude betaald *Holland en Zeeland* hebben de zeshonderd *Vlaamsche* Nobelen, goed van goude en gewigte, welken hy van hen geleend had; belovende nogthans die betaling binnen de eerstkomende drie jaren niet te zullen doen, noch hen de vryheid van tollē op te zeggen: en dat, wanneer hy, of zyne nakomelingen, die betaling deden, zy na den dag dier betaling nog een vol jaar die vryheid van tollē zouden genieten. (l)

Op den 4 van Louwmaand van den jare 1399, verminderde Hertog *Albrecht* de riem- 1399. talen van die van *Uitgeest*, omdat zeer vele *Vermindert de* van de inwoonders in de steden met ter woon- *riemta-* getrokken waren, en dat dorp zeer verzwakt *len, en* en verarmd was, van tweeëndertig op zes- *Schepe-* tien; en de Schepenen van acht op vyf; en *nen van* beval den Schout, ten eeuwigen dage, met *Uitgeest.* vyf

(k) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 305 verſa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(l) Ms. uit het zelfde *Register*, pag. 309, 310. berustende onder denzelfden Heere.

1399. Aō. vyf Schepenen recht te doen, voor welke gunst die van *Uirgeest* hem betaald hadden honderd en acht en twintig *Hollandsche* Schilden (m).

Hertog *Albrecht* geeft aan *Schoonhoven* de hopaccyns in eeuwig en erfacht. Op den volgenden dag, gaf hy aan die van *Schoonhoven* in eeuwig en erfacht de hopaccyns binnen hunne Stad voor vyftig *Frankryksche* oude schilden 's jaars, met volkomene vryheid, om de accyns te verhogen of te verlagen ten voordeele der Stad, en beval aan den Schout, om die accyns te handhaven, wanneer de Burgemeesters zulks nodig zouden oordeelen (n).

Vermeerdert den ban van *Abbekerke* met vermindering van die van *Opmeer* en *Zibekerspel*. Op den 7 der zelfde maand, vermeerderde hy den ban van *Abbekerke*, van den Heyen van *Abbekerke* noordwaards van den *Waal* tot den *Cleyghauwe* toe, en zuidwaards van den *Waal*, zo verre als honderd morgen lands zich uitstrekken, nemende die vermeerdering van de bannen van *Opmeer* en *Zibekerspel* af, om dat die van *Abbekerke* klaagden, dat zy van hunne goederen moesten te recht staan voor de bannen van *Opmeer* en *Zibekerspel*. Hy stelde vast, dat de Schout voortaan zoude recht doen met vyf Schepenen in de plaatze van met tien, en de zelve kiezen twee aan de Zuidzyde van den *Waal*, en twee aan de Noordzyde van den *Waal*, en den vyfden in den *Weren*, binnen den ban van *Abbekerke*: en beval ook, dat de Schout van *Abbekerke* over alle geschillen in dien vermeerderden ban recht zoude doen, zonder tegen-

(m) *MIERIS Charterb.* III. D. p. 689.

(n) Het zelfde *Boek*, p. 689.

genspraak van de Schouten van Opmeer en *Zibekerspel*, en dat wel des voor den mid- Ao. 1399.  
dag, en voor den rooster van het Kerkhof.

Voorts gaf hy aan den Baljuw van *Medenblik* bevel, om aan die van *Abbekerke*, naar deze vermeerdering, aan te wyzen, welke zeedyken, binnewegen, en watergangen zy te houden hadden, afgescheiden van de bannen van *Opmeer* en *Zibekerspel*. Dus veranderde hy het rechtsgebied der dorpen, als willekeurig Opperheer, enkel naar zyn welgevallen (o). Aanmerking daar over.

Op den 15 der zelfde maand, beval hy aan De Herden Schout en Raad van *Geertruidenberge*, om alle bywegen, en stegen, welken afzonderlyk van den groten heirbaan door den *Zuidhollandschen Waard*, door de Stad *Geertruidenberg* lopende tot *Breda*, gebruikt werden, af te sluiten, zo dat niemand te voet of te paard dezelve zoude kunnen gebruiken; maar elk genoodzaakt zyn, om den heirbaan door de Stad te volgen, en dus de gewone tollën te betalen, op verbeurte van zodanige boete, als gemelde Schout en Raad daarop zouden stellen (p). De Herden Schout en Raad van Geertruidenberg, tog be- veelt aan die van Geertruidenberg de bywegen, van den heirbaan afleidende, te sluiten.

Op den 17 der zelfde maand, bevestigde hy de voorheen gedane gifte van de kostery te *Haarlem* aan die zelve Stad, by afstand van den tegenwoordigen bezitter *Henrik van Lunen*, onder voorwaarde, dat zy hem, geduren- Geeft aan die van Haarlem de Kostery.

(o) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr. V 1390 — 1401. Cas E. p. 311. verfa en 312, en 346. verfa en 347. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.*

(p) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 313. verfa; berustende onder dien zelfden Heere.

Ao. rende zyn leven de bedongene somme gelds  
1399. jaarlyks zouden uitkeeren (q).

Beveelt der Overheid van *Delft* de baldadige Geestlyken te straffen. Dewyl sommige Geestlyken, of die zich voor zodanigen uitgaven, op dezen tyd te *Delft*, zonder geschorene kruinen, of geestlyk gewaad te hebben, op de straten grote dartelheid en zedenloosheid bedreven, zo gaf Hertog *Albrecht* een zeer ernstig bevel aan den Schout, Schepenen en Raad van *Delft*, om deze menschen te straffen, en de boeten daarop vallende te bekeeren half tot zyn voordeel, waarvan de Schout hem rekening moest doen, en half ten voordeele van de Heeren van *Utrecht*, die daar toe recht hadden: Met verklaring, van, indien de Schepens en Raad van *Delft* hierin nalatig waren, zulks te zullen houden, en verhalen aan hen, als of zy zyne heerlykheden wilden verminderen (r). Dit bevel vinden wy bevestigd door den Bisschop van *Utrecht*, *Fredrik van Blankenheim* en *Willem van den Couster*, Proost en Aartsdiaken dier Kerke, op verzoek van den Hertog, tot wederzeggens toe: zo nogthans, dat het der Overheid van *Delft* niet vry zoude staan, om de genoemde personen wegens die vuile bedryven, hoe zy ook mogten zyn, met den dood, verlies van ledematen, of bloedstorting, te straffen, maar wel in de gevangenis te sluiten, en geldboetens naar de begane misdaden op te leggen; doch echter alles te doen met raad en goedvinden van den Proost van *Delft* land (s).

(r) *Mieris Charterb.* III. D. p. 690.

(s) Het zelfde Boek, p. 690, 691.

Dus werd door het geestlyke rechtsgebied van den Bischof met die bepalingen den Geestlyken het hek open gezet, om tot alle vuile baldadigheden voort te hollen, dewyl zy altyd bygelovige menschen, en vooral vrouwen, genoeg vonden, om de opgelegde geldboeten voor hen te betalen. Hier uit kan elk wel denkende wederom ten duide-lyksten bespeuren, hoe schadelyk het voor den welstand van een Staat ten allen tyde zy, wanneer de Overheid aan de Geestlyken eenig gezag, hoe gering ook in zyne begin-zels, vergunt, of slechts toelaat te oefenen, naardien de stoutmoedige heerschzugt der Geestlyken, zich steeds trachtende boven al-les te verheffen, dan ook ligtlyk zich aan het wettig gebied der Overheid niet alleen weet te onttrekken; maar zelfs zich een volstrekt gezag boven de Overheid aantemaatigen en aan de nutste bevelen der Burgerlyke Overheid palen te stellen, waar in hun de Byge-lovigheid steeds behulpzaam is.

Ao.  
1399.  
Aanmer-  
king  
over die  
bepalin-  
gen.

Van deze bygelovigheid ten opzichte der Schande-Geestlyken strekt ons een schandlyk bewys lyk be-  
het bevel van *Willem* den I, Hertog van *Gel-* wys der  
*der*, die, op den 17 van Louwmaand, aan zyne Bygelo-  
Amptluiden en Rechteren verbood eenig vigheid  
recht te spreken, voor wien het ook mogte van Her-  
zyn, tegen den Deken en het Capittel van *lem* van  
den Dom te *Utrecht*, en hunne goederen, in *Gelder*.  
zyn land gelegen; maar hen te wyzen tot  
hem en zynen Raad, om die zaken te beflis-  
sen (t).

Op

(t) *MIRIS Charterb. III. D. pag. 691.*

D d 5

**Ao.** Op den 24 van die zelfde maand, gaf Hertog *Albrecht* aan die van de *Schermer* en *Miserkooch* in erfpacht de koorntienden voor vyftien gouden *Frankryksche* schilden, en tien *Hollandsche* groten 's jaars, bedragende een derde meerder, dan de pachters daar voor gegeven hadden; gelyk ook de sluifen en visfcheryen voor negen en een halve gouden *Frankryksche* schilden en een *Hollandsche* groot 's jaars, zynde ook een derde meerder, dan zy te voren aan hem opgebragt hadden: Omdat de pachters van de tienden, dezelve zo laat telden, dat het koorn op het land bedorf, om de ingezetenen te dwingen, van ze tot eenen hogen prys van hen te kopen; en omdat de pachters der sluifen en heulen, opdat zy zo veel meer visch mogten vangen, zo veel water inlieten, dat de landen daardoor bedorven werden. Dus zyn de schelmstukken de zelfde in elke eeuw in de zelfde gevallen en omftandigheden, en het voorkomen der zelve deed de Hertog; schoon Hy uit zich zelve daar toe verplicht was, echter zyne ingezetenen duur betalen. Voorts gaf hy aan die van *Miserkooch* voor zes goude *Frankryksche* schilden en dertien *Hollandsche* groten, een derde meerder bedragende dan te voren aan hem betaald was, de vryheid, om hunne sluifen en heulen te bevisfchen, de gaten te stoppen, dat geen buiten water inkwame, en weder te openen, om het overtollige binnen water te lozen, zonder iets daar mede te verbeuren. Daarby gaf hy aan die van de *Schermer* de vryheid, om hunne goederen op de jaarmarkten

**1399.**  
**Hertog**  
***Albrecht***  
**geeft aan**  
**die van**  
**de *Scher-***  
***mer* en**  
***Miser-***  
***kooch* zy-**  
**ne tien-**  
**den en**  
**visfche-**  
**ryen in**  
**erfpacht;**  
**En zulks**  
**tot voor-**  
**koming**  
**van on-**  
**deugen-**  
**de han-**  
**delin-**  
**gen.**  
**Aanmer-**  
**king over**  
**de zel-**  
**ven.**  
**Ook**  
**geeft de**  
**Hertog**  
**aan die**  
**van *Mi-***  
***serkooch***  
**vryheid,**  
**om de**  
**sluizen te**  
**bevis-**  
**fchen; en**  
**ook te**  
**sluiten en**  
**te ope-**  
**nen, naar**  
**hun wel-**  
**gevallen;**

ten van *Haarlem*, *Alkmaar*, *Beverwyk* en *Alk-*  
*bersloot* te mogen brengen, en afbrengen, Ao. 1399.  
 kopen en verkopen, zonder daar voor eenig En aan  
 geld aan Hem, of zynen Rentmeester, te die van  
 betalen, onder voorwaarde, dat zy hunnen de Scher-  
 handel dreven met zyne Munten. Voorts mer nog  
 gaf hy hun het voorrecht, dat de Schout meerde-  
 binnen den vierden dag na Pinxter in het re andere  
 Noordeinde van de *Schermer* vyf, en in het voor  
 Zuideinde drie Schepenen zoude stellen, om rechten;  
 het recht naar de Wetten van den lande te  
 bedienen, gedurende een jaar; waar na we-  
 derom anderen zouden gekozen worden; en,  
 indien binnen het jaar een der zelve stier-  
 ve, of onbekwaam werde om Schepen te  
 zyn, dat dan een ander in zyne plaats zou-  
 de gesteld worden, om tot Pinxter eerstko-  
 mende te dienen. Dezen moesten alle de ge-  
 dingen voor den middag behandelen, uitge-  
 nomen dykschouw en dykrecht; en met den  
 Schout het recht hebben, om dyken, elk in  
 hunnen ban, te leggen, en verleggen, min-  
 deren en meerderen naar goedvinden, zon-  
 der daar voor iets tegen hem te verbeuren.  
 Eindelyk verbood hy in den banne van de en ver-  
*Schermer* buurman of vreemde bier te tap- biedt aan  
 pen, anders dan met gebrande *Alkmaarsche* een iege-  
 Maat, te weten; het binnenlandsche bier voor lyk aldaar  
 vyf *Hollandsche* penningen, en het *Hambur-*  
*ger* bier voor zes diergelyke penningen, waar bier te  
 van acht één *Hollandsche* groot doen; op ver- tappen,  
 beurte van veertig schellingen. Ook stelde anders  
 hy vast, dat men op bierschuld in den ban- dan met  
 ne van *Schermer* geen recht zal doen, ten zy Alkmaars-  
 met sche maat;  
 met recht te  
 met doen op

1399. Ao. met wille van den schuldenaar, of, indien  
gedron- deze met zyn gelag uit de Herberg wilde  
ken gela- doorgaan: Zoo echter, dat deze weigering  
gen: van vonnisfe geen plaets zoude hebben voor  
tappers, ten opzigte van brouwers; noch  
ook voor hen, die bier by vaten zouden in-  
flaan.

Verleent Diergelyke voorrechten gaf hy ook ten  
aan die zelfden dage aan die van *Graft* (u).

van *Graft* Dewyl de heerlykheid *Tesfel*, door het  
gelyke sterven van *Guy*, Graaf van *Blois*, zonder  
voor- manlyke erfgenamen, weder aan den Hertog  
rechten; vervallen was, zo gaf hy aan dezelve, op den  
En aan die *Tesfel* 27 van Louwmaand, eenige voorrechten, als:  
verschel- I. Dat geen Baljuw, Schout, Bode of Rech-  
de voor- I. Dat geen Baljuw, Schout, Bode of Rech-  
rechten. ter op *Tesfel*, wyn, bier, of eenigen ande-  
ren drank zal mogen tappen, of zelf, of  
door anderen tot hun voordeel doen tappen,  
op verbeurte van hunnen dienst, en daar bo-  
ven tien pond ten behoeve van den Hertog;  
en dat ook niemand van hen eenigen drank  
zoude mogen kopen op gelyke boete. II. Dat  
geen inwoonder van *Tesfel*, of vreemde, wyn  
zoude mogen kopen om geld, om die weder  
uit te tappen, op gelyke boete. III. Dat de  
Schout alle verleyen, voor hem gedaan, in  
een boek zal moeten optekenen, zonder-  
ling daar toe dienende; en dat hy, in geval  
van verschil, volgens dat boek zal vonnisen.  
En eindelyk, dat men geen inwoonder van  
*Tesfel* enig maagzoen zal mogen afvorde-  
ren, uitgenomen van doodslag of leemte, ten

zy

(u) *MIRIS Charterb.* III. D. p. 691-693.



zy hy tot dien maagzoen zyne toestemming <sup>Ab.</sup> gave (v).

Op den 7 van Sprokkelmaand antwoorde <sup>Geest</sup> Hertog *Albrecht* aan die van *Oostergo* en *Wes-* <sup>aan eeni-</sup> *tergo*, die hem vryheid verzocht hadden, <sup>ge ge-</sup> van eenige gemagtigden aan hem te zenden, <sup>magtig-</sup> om over eenige zaken te handelen, dat hy <sup>den der</sup> *Friesen* hen, om de strengheid van de koude, en vryheid, <sup>om by</sup> het gevaar van het ys, niet wachten kon- <sup>hem in</sup> de, maar dat zy by hem in *Zeeland* konden <sup>Zeeland</sup> komen op den 16 van Lentemaand (w). Hier <sup>te ko-</sup> uit blykt, dat de Opstand der *Friesen*, by men. den aftocht van den Hertog, maar dooreen deel opgeraapt volk verwekt is, zonder dat de Overheden daar eenig deel in hadden.

Op dien zelfden tyd bepaalde hy het getal <sup>Bepaalt</sup> der manschap, welke elke *Hollandische* Stad <sup>het getal</sup> te <sup>der man-</sup> *Stavoren* in bezetting zoude houden, te we- <sup>fchap,</sup> ten: *Dordrecht* LX, *Haarlem* L, *Delft* L, *Ley-* <sup>door de</sup> *den* XL, *Alkmaar* XX, *Amsterdam* XXX, *Rot-* <sup>Holland-</sup> *terdam* XX, *Schiedam* X, *Gouda* XXX, *Schoon-* <sup>sche ste-</sup> *hoven* XX, *Sinte Geerdenberge* . . . *Oudewa-* <sup>den te</sup> *ter* X, *Heusden* X, *'s Gravenzande* VI, *Vlaar-* <sup>in bezet-</sup> *dingen* . . . . *Monnikendam* XV, *Edam* VIII, <sup>ting te</sup> *Hoorn* XXV, *Enkhuizen* XX, *Medenblik* X, <sup>houden.</sup> *Naarden* . . . (x).

Ondertusfchen was *Frederik van Blanken-* <sup>Over-</sup> *heim*, Bischof van *Utrecht*, die met recht een- <sup>komt</sup> oordeelde, dat *Groningen* en *de Ommelanden* <sup>van Gro-</sup> *on-*

(v) MIERIS *Charterb.* III. D. p. 693.

(w) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland.* I. D. p. 288.

(x) Het zelfde Boek p. 289.

1399. onder het Sticht *Utrecht* behoorden (y), schoon  
 ningen en zy zich zyne gehoorzaamheid onttrokken,  
 Ommelan- bevreesd, dat Hertog *Albrecht*, die zich,  
 den met zonder het bezit van *Groningen* niet wel van  
 den Bis- de bestendige bezitting der heerschappye o-  
 schop ver *Friesland* konde verzekeren, om dat die  
 van Stad de toevlugt was der *Friesche* wederspan-  
 Utrecht. nigen, gelyk hy hen noemde, in het voor-  
 jaar weder na *Friesland* met een leger zoude  
 overgaan, om *Groningen* en de *Ommelanden*  
 geheel te bemagtigen, waar toe hy toebe-  
 reidzels maakte; en schynt de Bisshop ook  
 aan die van *Groningen* en de *Ommelanden* ge-  
 zonden te hebben, om hen tot hunnen pligt  
 te vermanen, en hen zyn wettig gebied te  
 doen erkennen: waar toe zy echter weinig  
 genegenheid toonden; doch evenwel, uit  
 vrees van door den Hertog belegerd, en  
 overwonnen te zullen worden, dewyl zy van  
 de *Friesen* en *Drenthenaars* weinig hulp te ge-  
 moete zagen, den Bisshop met goede be-  
 loften, welke echter aan zynen eisch niet vol-  
 deden, te vrede stelden, die zich wegens  
 de tyds omstandigheden genoodzaakt vond,  
 daar in te berusten. Immers men vindt eene  
 overeenkomst tusschen die Stad en de *Omme-  
 landen* met den Bisshop, getekend op den  
 19 van Sprokkelmaand, waarby de Stad en  
*Ommelanden* erkennen, dat zy menigh bondert  
 jaer gestaen hebben van des Keyzers wegen, en  
 de gifte in handen der Kercke van *Utrecht*, en  
 beloven voor zich en bunne nakomelingen, hun-  
 nen lieven genadigen Heere, Heere Frederick  
 van *Blanckenheim*, Bisshop te *Utrecht*, en  
 zy-

(y) Zie hier voren, bladz. 296.

zyne nakomelingen, Bifchoppen te Utrecht, Aa.  
 — dat zy genen Heere fullen bulae, noch 1399.  
 zich onderdanigh geven, dat bunnen lieven Heere van Utrecht, en der Kercke of gefichte van Utrecht, te hinder of te fchaden komen magh en dat zy by bunne Rechten en Heerfchappye willen blyven alzo lange als zy dat keeren mogen, en doen konnen met bunne machte, ten ware dat ben en hunner ftadt zulcken last parstte, ende gewelt overquame, dat zy fe niet keeren en konden. Waar tegen de Bifchop voor zich en zyne nakomelingen, Bifchoppen te Utrecht, belooft, waert 't faecke dat ymant de felve ftadt van Groeningen overvallen wilde, te dringen onder heerfchappy te gaen, met buldinge of onderdanigbeyt aen te nemen, alfo dat wy der felver onfer ftads van Groeningen dan byftandig en hulpeclik zullen fyn, en helpen hem dat trouwclik wederftaen: ende fi in hoeren vryheden ende rechten, die fi hair toe gebadt hebben, befchermen en befchutten na onfer machte, fonder enigerbande intreckinge ende argelifte (2). Uit deze overeenkomst van die van Groningen met den Bifchop en uit andere handelingen, zo van die ftad, als van den Bifchop, en van Hertog Albrecht, blykt ontegenzeggelyk, dat Johannis a Leidis, en allen, die hem zonder onderzoek nagefchreven hebben, zich geheel vergiften, wanneer zy zeggen, dat de ftad Groningen dit jaar den Hertog Albrecht hulde deed, doch in het volgende jaar door den Bifchop bemagtigd, en genoodzaakt werd, hem voor haren Heer te erkennen.

Inhoud  
van deze  
overeen-  
komst.

Misflag  
der Ge-  
fchied-  
fchryve-  
ren om-  
trent het  
in dezen  
tyd ge-  
beurde.

Op

(2) MIERIS. *Charterb.* III. D. bl. 688.

**1399.** **Ho.** Op den 11 van Lentemaand, bepaalde Hertog *Albrecht*, dat niemand in den Gerechte van *Haarlem* zoude zitten, dan die gegoed was tot vierhonderd oude schilden, zodanigen als hy gewoon was te *Haarlem* van zyne renten te nemen; en dat hy in de Stad schotbaar stonde voor honderd pond (a).

Op den 12 dier zelfde maand ontnam hy die van *Noordwyk*, op hun verzoek, het stederecht, hetwelke, naar hunne klagten, hen benadeelde; en stelde ten eeuwigen dage vast, dat zy hem in den oorlog zouden dienen met zes riemen, en van de beden geven van acht riemen, gelyk alle anderen in *Rhynland*, en den jaarfchot betalen, gelyk zy gewoon waren te voren: als mede dat zy door geheel *Holland* en *Zeland* vry zouden zyn van alle tollén, mits een vrybrief door den Schout van *Noordwyk* getekend, en elke nieuwejaars dag te vernieuwen, vertonende: dat zy hunne beesten, die in den zomer in het duin zouden loopen, en van den duinmajer gescht zouden worden, zouden mogen losfen voor één groot elk beest, zo dikwils dat voorviel. Voorts gaf hy hen het voorrecht, dat niemand in den dorpe of ambacht van *Noordwyk* om eenige misdaad zoude mogen in de gevangenis gebragt of gehouden worden, die zyn lyf en goed verborgen konde met zo goede en ryke luiden als hy zelf ware; en dat zy recht zouden plegen en vonnis geven, ten ware de zaak zodanig ware, dat de Hertog de zelve met

(a) *MIERIS, Charterb. III. D. bl. 694.*

met zyne heerlykheid berechten moeste (b). Ao.  
Welken voorrechtsbrief de Graaf *Willem van Oostervant* eenige dagen daar na bevestigd heeft (c). 1399.

Ook gaf hy op den volgenden dag, tot weder- en by-  
zeggens toe aan die van *Noordwyk*, vryheid zonder  
van zyne tollén te *Heusden*, gelyk de vry-  
re Steden van Holland hadden, mits dat de heid van  
ingezetenen van *Noordwyk* aldaar een jaar en tollén te  
dag zouden gewoond hebben, eer zy deze *Heusden*.  
vryheid mogten gebruiken, en daar van een  
brief van het ambacht vertonen, die alle  
jaren op den eersten dag moest verniedwd-  
worden (d).

Op den 14 der zelfde maand verklaarde Die van  
de gemene Raad en Gemeente van *Westergo* *Westergo*  
met opene brieven, dat zy magtig gemaakt zenden  
hadden Baljuwen, Schouten en andere goe- eenigen  
de luiden, die zy gezonden hadden aan den aan  
Hertog, om met hem te handelen over zo- Hertog  
danige Handvesten en punten, als men on- *Albrecht*,  
derling besproken had (e). om met  
hem te  
hande-  
len.

Op den 17 van Lentemaand veréénigde Hertog  
Hertog *Albrecht* de twee Rechtbanken van *Albrecht*  
*Oegstgeest* en *Poelgeest* tot ééren Rechtbank, veré-  
omdat uit die Ambachten zo veele men- nigt de  
schen gestorven en vertrokken waren, dat de twee  
Schout de Azingen uit vreemde dorpen moest recht-  
halen; gelyk Hy ook tevens de heervaard, schot-  
banken  
van  
en  
Oegst-  
geest en  
*Poelgeest*:

(b) *MIRAS Charterb.* III. D. bl. 694.

(c) Het zelfde Boek, bl. 695.

(d) Het zelfde Boek; bl. 695.

(e) Het zelfde Boek, bl. 695.

1399. en bede dier Ambachten verminderde tot éenen riem (f).

Geeft  
de heer-  
lykheid  
*Tersche-  
ling* ten  
leene aan  
Heer  
*Jan van  
Arkel*;

Op den 22 dier maand schreef Hertog *Albrecht* aan die van *Terschelling*, dat hy de heerlykheid *Terschelling* met hoog en laag gericht en alle toebehoren, gelyk zy hem zelve gehuldigd hadden, ten leene had gegeven en verleid aan Heer *Jan van Arkel*, die hem daar hulde van gedaan had, waarom hy hen de gedaane hulde kwytſchold en beval Heer *Jan van Arkel* te ontvangen als hunnen Heer, en hem, als zodanigen, hulde te doen (g).

Beleent  
*Jan van  
Arkel*  
met de  
Heerlyk-  
heid *A-  
melde*;

Op den 26 dier zelfde maand verklaarde Hertog *Albrecht*, aan Heer *Jan van Arkel* ten eeuwigen erfeene verkocht, en het geld daar voor ontvangen te hebben, het huis en geheele land van *Ameide* met de hoge en lage Heerlykheid, renten en al haar toebehoren, te verheergewaden, als het verschynt, met een pond *Hollands*; behoudende echter aan zich den eigendom van de *Lek* daar voorby stromende, en de tollén op dezelve; terwyl aldaar echter de Heer *van Arkel* zoude hebben de visſcheryen, waarden, veeren, vogelryen, en uitlanden, der voorschrevene Heerlykheid toebehorende, gelyk Heer *Henrik* en zyne Vrouw *Heikwich van Haerlaer*, dezelve bezeten hadden, tegen dewelken hy beloofde Heer

(f) *MIERIS Handvesten*, Priv. van *Leyden*, bl. 753. en Beschryv. van *Leyden*, D. II. Hoofdst. xxxviii. bl. 610.

(g) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland*. I. D. bl. 289.

Heer *Jan van Arkel* in het bezit der zelve te zullen beschermen (b). Ao. 1399.

En op den volgenden dag beloofde hy aan den zelve, vier of vyf honderd gewapende mans te zenden, om hem te helpen een huis en vest te timmeren by de sluis te *Ameide*, wanneer en zo lange hy de zelve zoude nodig hebben: ook dat hy zich van alle de ingezetenen zoude doen huldten, daar na hen van den eed ontslaan, en hen dan Heer *Jan van Arkel* doen huldten, en ontfangen tot hunnen Heer: en eindelyk, dat hy, noch zyne erven, met den Heer en Vrouw van *Vianen*, en hunne erven, niet zouden verzoenen, of de zelve in het land toelaten; tenzy dezen eerst aan Heer *Jan* en zyne erven schriftlyke belofte hadden gegeven, dat zy hem in het bezit der Heerlykheid *Ameide* ten eeuwigen dage niet zullen ontrusten (i).

Dewyl 'er geschil ontstaan was tusſchen die van *Oostergo* en *Westergo* met den Hertog over den zin van één punt in het verdrag, waarmede zy zich na den 25ſten dag in Hooimaand des voorleden jaars aan hem onderworpen hadden, te weten over het derde: *Item so ſall elk man, die in den lande geſeten is, vry blyven in zynen goede ſitten, daer hy recht toe heeft, onbeſcat, ten ware of by* Uitleg: ging en uitbrei- dingen van den Zoen- brief van Hertog Albrecht met de Frieſen van Oos- tergo en Wester-

(b) Ms. getrokken uit het *Perkamens Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 330 verſa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(i) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 331; berustende onder dien zelfden Heere.

Ao. *bruikte (k)*: het welke zy dus verftonden, dat  
 1399. zy en hunne nakomelingen ten eeuwigen dage  
 vry zouden zyn van tienden en exçynfen en  
 ongehouden van alle dienften en rechten,  
 die anders zyne heerlykheid toebehoorden:  
 zo is men, ten overftaan van zeven Gemag-  
 tigten van wederzyde, overeengekomen, op  
 den 27 van Lentemaand, dat de ingezete-  
 nen, in de plaatze van den tienden fchoof,  
 den twaalfden zullen geven, en vry zyn van  
 alle fmaeltienden (kleine tienden) van fcha-  
 pen, kalveren, varkens, ganzen, veulens, en  
 andere fmaeltienden: en dat het aan elk vry  
 zal ftaan om zwaanen en vogelen te houden  
 naar zyn genoegen: nog dat zy vry zullen zyn  
 van alle andere tienden en exçynfen, en huis-  
 lage, uitgenomen den twaalfden fchoof.  
 Voorts, dat zy elk de fluizen, op hunne ei-  
 gene kosten in den dyk gemaakt, van hem  
 ten leen zouden ontfangen en bevisfchen,  
 uitgenomen de Geestelykheid, welker flui-  
 zen en visfcheryen hy aan zich hield, gelyk  
 ook alle visfcheryen, van dewelken geen ver-  
 ding gemaakt was: doch dat elk de vyvers,  
 om zyn huis en in zyn land gegraven, zou-  
 de mogen gebruiken en bevisfchen. Nog  
 gaf hy hen vryheid, om het koren in te  
 mennen, indien de tiendenaar nalatig was,  
 om de tienden te komen tellen, mits onder  
 het getuigenis van twee geburen, die den  
 tiendenaar vermaand zouden hebben, de  
 tienden te laten ftaan. Hy hield ook aan  
 zich den eigendom van den wind, en der

mo-

(k) Zie hier voren, bladz. 407.



molens, met goedvinden der *Friesen*, behoudens nochtans, dat elk een rosmolen in zyn huis mogt gebruiken: gelyk Hy mede voor zich hield de gifte van de kerken in den lande, mits dat hy, by het openvallen der zelve, een geboren *Fries* moest aanstellen tot Priester; zo nochtans, dat elk zoude behouden de gifte van het outaar, het welke hy zelf, of zyne ouders, gesticht hadden uit hun eigen goed. Ook werd bepaald, dat den Hertog zouden toebehoren alle aanworpen en landen buiten dyks; maar echter, dat elk, die oude dyken ingelegd had, zyn land behouden zoude, dat buiten dyks lag; mits dat men zeedyken zoude mogen maken van de aarde van dat buitendykische land, ter keure en schatting der Heemraden: dat het stichten van eene Kerk met twaalf prebenden, en een Gasthuis, gelyk reeds tevoren vastgesteld was (1), om de armoede vyf jaren uitgesteld zoude blyven. En is deze overeenkomst, zo wel door Graaf *Willem van Oostervant*, als door Hertog *Albrecht*, getekend (m); gelyk dezelve mede door die van *Oostergo* en *Westergo* op den eed en hulde, welke zy den Hertog gedaan hadden, is aangenomen, en bezegeld op den 3 van Bloemaand (n).

Ao.  
1399.

En 't welk alles door den Hertog, en Graaf *Willem*, wordt getekend; en ook aangenomen en bevestigd door *Oostergo* en *Westergo*.

Op den 31 van Lentemaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van Ouder- en Nieuweramstel, om

(1) Zie hier voren bl. 409.

(m) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*. I. D. bl. 290.

(n) Het zelfde Boek bl. 292.

**Ao.** om hunne armoede, wegens het vertrekken  
**1399.** der ingezetenen na de Steden, de vryheid,  
**Hertog** om hem met Rhynschepen of andere bekwa-  
**Albrecht** me vaartuigen, in zynen heirvaard, te die-  
 vermin- nen, in plaats van met eene Kogge, wier on-  
 dert de derhoud schadelyk was; en verminderde de  
 riemta- riemtalen van sommigen; te weten; van die  
 len van Ouder-en van *Waverveen* van twee riemen tot één; van  
 Nieuwer- die van *Middeldorp* van vier tot twee; van  
 amstel. die van buiten der *Veldaert* van vyf tot twee;  
 van die van *Oetenwaal* van één tot een hal-  
 ven; en van die van *Legenait* van één en een  
 vierde deel tot drie vierde deelen; behou-  
 dens nochtans zyne bede en zyn schot, wel-  
 ken zy zouden moeten betalen, als voorhe-  
 nen (o).

En geeft Schoon Hertog *Albrecht* zich in den jare  
 aan **Phi-** 1392 verzoend had met den Burggrave van  
**lips van** *Leyden*, *Philips van Wasfenaar*, die met an-  
**Wasfear** dere *Hoeksche* Edelen, nevens Graaf *Willem*  
 naar, als *van Oostervant*, om den moord van *Aleid van*  
**Burg-** *Poelgeest*, uit het land geweken was (p), en  
 graaf van *Leyden*, hem zyne verbeurd verklaarde goederen, zo  
 het Ge- verre zy in wezen waren, had wedergege-  
 recht we- ven (q); zo had hy echter het Gerecht van  
 der. *Leyden* aan zich behouden: doch nu, op den  
 2 van

(o) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.*  
 V. 1390 — 1401. Cas E. pag. 340 versa. berustende  
 onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(p) Zie hier voren bl. 254, en 255.

(q) Hier onder was dan ook de Burgt van *Leyden*,  
 welk Gebouw de Hertog niet had doen vernielen, wyl  
 t zyn eigen en Graaflyk Huis was; gelyk men vindt  
 aangetekend door FR. VAN MIERIS, Beschryv. der Stad  
*Leyden*, D. II. Hoofdst. xxj. bladz. 391.

z van Grasmaand, gaf hy het zelve aan hem te rug, om het op de zelfde wyze te bezitten, als zyne voorouders plagten (r); ten einde hem des te sterker aan zich te verbinden.

De *Friesen* van *Oostergo* en *Westergo*, en de *Hy* *Steden* in die streken, ten minsten de party *neemt* der *Vetkopers* in dezelve, hadden nu Hertog *wedron* *Albrecht* wel tot hunnen Heer gehuldigd; doch *een tocht* *voor na* *Fries* *land:* *Hy* konde zich echter van hunne aanhouden: de onderwerping niet verzekerd houden, zo lange eenige plaatzen, aan de *Lauwers* leggende, en aan *Groningerland* grenzende, hem hardnekkiglyk weigerden voor hunnen Heer te erkennen, omdat de party van de *Schieringers* by hen de overhand had; als de *Achtkspe* *len* en anderen: En de *Schieringers*, in *Gronin* *gen* en de *Ommelanden* geweken, die Stad en ingezetenen tegen hem sterkten, zo dat zy *Redenen* de *Vetkopers*, en de *Hollanders*, welken *dezen* *van dit* *zyh* *voor* *neement* ingehaald hadden, te vuur en te zwaard vervolgden: waar by nog kwam het misnoegen uit het kwalyk opvatten van het Verdrag, in Hooimaand des voorleden jaars gesloten, als of zy by het zelve vry van alle schattingen gesteld waren, daar zy, by nader verklaring van dat Verdrag, op den 27 van Lentemaand zich aan het geven van den twaalfden schoof en andere heerlyke rechten onderworpen zagen, schoon zy vry bleven van andere excynsen en ook van *buislaege*: want, dat zy eene jaarlyksche schatting van zes stuivers op ieder huis hadden moeten beloven, heeft men

(r) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 696.

Le 4

Bo. 1399. nog nergens gevonden. Dit misnoegen sterkte de party der *Schieringers*, die zich in *Oostergo* en *Westergo* nog bevonden, het welke de Hertog voor een opstand deed vrezen.

Doch de. Hierom schynt hy besloten te hebben, om ze tocht in dit jaar weder met een leger van *Enkbuiheeft* *zen* na *Friesland* over te steken, om hen geheel onder het juk te brengen, en *Groning* *gang* *ge-* *gen* en de *Ommelanden* te bemagtigen: welke had; tocht bepaald was op den eersten zondag na den zesden van Bloeimaand, doch, volgens zekere aantekening, in de Register en Leenkamer te vinden, uitgesteld werd tot

den 26 van Bloeimaand (s). En is ver-  
 Waarvan de waare volgens deze tocht van den Hertog geheel  
 redenen achtergebleven; doch om welke redenen word  
 niet ze nergens gemeld; mogelyk is de weigering  
 kerbe- der *Hollandfche* leenmannen, die wel zagen,  
 kend *zyn*; dat de zucht der vrye *Friesen* tot volstrekt  
*zyn*; te onafhangelykheid van eenig Overheer  
 maar wel te onoverwinnelyk was, daar van de eenige  
 kunnen worden oorzaak. Immers men vindt in de gegeve-  
 worden ne brieven; dat de Hertog dit gehele jaar  
 gegist, in *Holland* geweest is (t).

De tocht van *Willem van Oostervant* met een *Jobannes a Leidis* verhaalt (u), dat, ontrent op den eersten van Bloeimaand, *Willem*, Graaf van *Oostervant*; en zyn broeder *Jan*, de *Elect van Luik*; Heer *Jan van Arkel*; Heer *Ar-*

(s) SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*. I. D. bladz. 296.

(t) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 697, 698, 699, 702, 703, 704, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712. SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland*. I. D. bl. 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304.

(u) JOHANN. A LEIDIS *Libr. XXX. Cap. LVI.*

*Arnold van Egmond en Yseltstein; Heer Philips* Ao.  
*van Wasfenaar, Burggraaf van Leyden; Jonk.* 1399.  
*heer Walraven van Brederode; Heer Florens* groot le-  
*van Alkemade; en Gerard Boel van Heemskerk;* ger. in  
 met een groot leger van *Henegouwers, Hol-* het begin  
*landers, Zeeuwen, en Engelschen van Amster-* van  
*dam* na *Stavoren* zyn gezeild, en, daar geland maand, na  
 zynde, zes weken doorgebracht hebben, waar *Friesland*  
 na zy met het leger na *Saxbirum* zyn gevaren, is een  
 en, aldaar geland zynde, na *Holwerd* zyn voort- verdicht,  
 getrokken, en daar overnacht hebben; en dat  
 zy des morgens, op de waarfchouwing van *Ger-*  
*rit Camminga*, eene menigte *Friesen*, die hen  
 dachten te overrompelen, te rug gedreven  
 en velen gedood hebben; dat wyders daar op  
 de Graaf van *Oostervant* dien zelfden dag te  
*Doccum* is gekomen, en hetzelfde (gelyk an-  
 deren verhalen) van de *Friesen* weder vero-  
 verd heeft: doch (volgens *Joh. à Leidis*) het  
 zelve met volk, wapenen en mondkost heeft  
 voorzien; en dat Hy, na twee dagen toevens,  
 het leger te *Luinen* heeft neergeslagen, en  
 met het zelve vyf weken is blyven leggen,  
 in welken tyd vele afgevallen *Friesen* zich op  
 nieuw met hem verzoend, en den Hertog  
 voor hunnen Heer erkend hebben, terwyl de  
 dorpen en landhuizen der halfterrigen ver-  
 brand en verwoest werden: dat ook vervol-  
 gens de burgers van *Groningen* zich daar op  
 onder de gehoorzaamheid van Hertog *Al-*  
*brecht* begeven hebben; maar dat zy, kort  
 daar na, het leger hebben willen overval-  
 len, doch te rug geslagen zyn; en dat daar  
 na Graaf *Willem* met de zynen weder na

No. 1399. **Holland is overgevaren.** Maar dit verhaal  
 Het welk  
 getoond  
 wordt

strookt niet met den voorgenomen tocht van  
 Hertog *Albrecht* op den 26 van Bloeimaand  
 van *Enkhuizen* na *Friesland*, welken tyd hy  
 aan *sine Baanrissen, Ridderen, Knaapen, Ste-*  
*den en goede luden*, waardoor het leger ver-  
 staan wordt, *had laten weten* (v). Hier uit  
 blykt, dat de Hertog zyn leger niet te *Am-*  
*sterdam*, maar te *Enkhuizen*, gelyk voorheen,  
 wilde laten byeenkomen, en dat het voor  
 den eersten van Bloeimaand niet vertrokken,  
 ja zelf niet eens byeengekomen was. Im-  
 mers, het schryven aan die Ridders en Ste-  
 den moest dienen, om hunne manschap op  
 de verzamelplaats te zenden. Daar en bo-  
 ven, volgens dit verhaal, zo moet Graaf  
*Willem* met de genoemde Heren van het be-  
 gin van Bloeimaand tot diep in Oogstmaand  
 in *Friesland* zyn geweest, het welk door som-  
 migen tot in den Herfst uitgerekt wordt:  
 daar wy ondertuschen, gedurende dien  
 tyd, den Graaf *Willem*, zyn broeder *Jan*,  
 en eenigen van de andere Heren, in *Holland*  
 tegenwoordig vinden by het bezegelen van  
 brieven van Hertog *Albrecht*. Dus bevestigt  
 Graaf *Willem* op den 22 van Bloeimaand in  
 den *Haag* de vryheden en handvesten, door  
 Hertog *Albrecht* aan die van *Heusden* gegeven  
 (w). Op den 25 dier zelfde maand bevestigt  
 hy te *Haarlem* de beleening van *Koen van*  
*Oosterwyk* met de Ambachtsheerlykheid van  
*Am-*

Uit de  
 oude, als  
 nog voor  
 handen  
 zynde,  
 Char-  
 tres,

(v) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*. I. D. bl. 296.

(w) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 697.

*Amstelveen* (x); en op den 18 van Wiedemaand bevestigt hy met zynen broeder *Jan* in den *Haag* de belening van *Gerrit Camminga* met de Stad *Leeuwaarden*; en beide deze laatste bevestigingen zyn geschied in de tegenwoordigheid van Heer *Jan van Arkel*, en van Heer *Philips van Wasenaar*, Burggraaf van *Leyden* en van den Heer van *Egmond en Tselfstein* (y). Dus zyn de Heren van *Egmond* en de Burggraaf van *Leyden* op den 21 van Bloemaand nog tegenwoordig geweest in den *Haag* by de belening van *Arent van der Myl* met het Ambacht van *der Myl* (z): ook is op den 2 van Oogstmaand de Burggraaf van *Leyden* in den *Haag* tegenwoordig geweest by het schenken der vryheid van tollén aan die van *Waalwyk* door alle de landen van den Hertog (a): gelyk ook op den 16 van Herfstmaand ter zelfder plaatze by het geven van eenen Uiterdyk te *Zwyndrecht* aan *Koenraat Zasse van Heysterbach* (b). Indien men nu de echtheid en geloofwaardigheid van deze brieven niet wil ontkennen, zo moet men toestemmen, dat dit verhaal van onzen goeden *Karmeliet*, en van alle anderen, die het zonder on-

Ad.  
1399.

Welker  
echtheid  
de on-  
waarheid  
van dien  
verhaal-  
den tocht  
bewyst.

(x) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 698.

(y) Het zelfde Boek bl. 699. *Schwartzenberg Charterb. van Vriesland* I. D. bl. 298.

(z) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr. V. 1390* — 1401. *Cas. E.* p. 338 verfa. en 339, berustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*.

(a) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 343. verfa., berustende onder denzelfden Heere.

(b) Ms. uit het zelfde *Register*, p. 351. verfa., berustende onder denzelfden Heere.

A6. 1399. onderzoek nageschreven en nog wat opgeschikt hebben, een louter verdichtzel is. Dus schynt Hertog *Albrecht* van zynen vastgestelden tocht na *Friesland* dit jaar geheel (zoo als straks verhaald is) afgezien te hebben; en heeft Hy zoo alleenlyk willen afwachten, wat de gisting der gemoederen tuschen de *Schieringers* en *Vetkopers*, welke laatsten over de vastgestelde schattingen ook misnoegd schynen geworden te zyn, by vervolg van tyd zoude uitwerken, terwyl hy, door het inhouden en versterken van *Stavoren*, zich altyd eenen veiligen intocht in *Friesland* verzekerde.

Hertog  
*Albrecht*  
verlydt  
*Arend*  
van der  
*Myl* met  
het Ambacht  
van der  
*Myl*.

Op den 21 van Bloemaand gaf Hertog *Albrecht* aan *Arend van der Myl* tot een onsterfelyk erfeen het Ambacht van der *Myl*, met de gifte van de Kerk, Gerecht, Vischeryen, Vogelryen, den wind van de Molten, en de manschap, die 'er toe behoorden; of behoren zouden, met een derde deel van een tiende op den *Dubbeldam*, en het voordeel van den zegenworp, zo verre het Ambacht strekt, uitgenomen het Vroon van de Vroonvischen: te verheffen by versterf met eene *Merweedschen Heede* (c). Ten

(c) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1399 — 1401. C6s E. p. 338. versa en 339, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. *Heede* is waarschyntlyk in de plaatze van *Heket*, zynde, volgens *Plantinus in Thesaur. Ling. Teuton.* en *Kilianus in Etymolog. Teuton. Ling.*, de oude Hollandsche naam van een zeer hekenden Visch, denwelken men heden daags gewoon is *Snoek* te noemen, en die in de Latynsche taal voorkomt onder den naam van *Lucius*, of, volgens *Plinius*, van *Lupus*, naardien hy, naar de wyze der Wolven te Land; ook in 't Water andere Vischen verslindt en tot zyn voedsel gebruikt. By de Hoog-



Ten zelfden dage gaf hy aan die van *Hamburg* de vryheid, om door alle zyne landen, *Holland, Zeeland, Westfriesland* en *Oostfriesland*, veilig te komen en te gaan, te water en te lande, voorby alle zyne tolhuizen, mits betalende van elke twee en dertig vaten bier, een halven schild van den laatsten muntslag, en voorts den honderdsten penning van alle goederen, gelyk de burgers van *Hamburg* veiligheid in zyne landen, met regeling hunner tollens.

Hoogduitschers geeft men hem den naam van *Hecht*, zoo als ook aantekent *Hadr. Junius in Nomenclat. Piscium* pag. 53.; en *J. G. Wachtterus in Glosar. German.* zegt van dezen Visch, dat hy is *Latro piscium*; en brengt zyn naam af van *Hechen. Verbo obsoleto, quod denotat pingere, mordre.* Van welk woord, en de benaming van dezen Visch, breder by hem, in *vocibus Hecht; en Hechen*; kan gezien worden; terwyl ('t geen ik hier ter loops aanmerke) deze kundige Man aldaar ook van dezen Visch zegt: *Belg's Snoek, a Snoijen, caedere, devorare.* Dus vinde ik mede door den zo even gemelden *Kilianus* aangetekend, dat men in de Vlaamsche taal zegt *Snoecken*: voor *Snoijen. Putare; amputare; scindere.* Men zoude dezen naam (volgens sommigen) ook nog kunnen afleiden van het Hoogduitsche woord *Hechten* of *Hachten*; dat is: *Capere; Vangen*; naardien deze Visch gewoon is andere Vischen, zo veel mooglyk, op te vangen en te verslinden; gelyk ook van *Hachten* afkoomstig is *Hachtzoll*, of *Hachdoll*, 't welk betekent een schatting, die men voor het recht van te mogen vischen in 's Heren wateren betaalt; zo als dit voorkoomt in zeker Diploma van den jare 1172., te vinden by *Lunig in Spicil. Eccles. Contin. I. p. 1172.* alwaar men leest: *Nec non fiscum & theoloneum de piscatione in pago Salon & in flumine Isala, quod vulgari numero Hachdoll dicitur.* In deze plaats zal men mischien ('t geen ik hier nog moet aantekenen) voor *numero* beter leezen *nomine.* Ondertuschen behaagt my de naamsafleiding van dezen Visch, door *Wachtterus* opgegeven, veel beter, dan deze laatstgemelde.

Ao. 1399. van *Kampen* gewoon waren; en dat wel een half jaar lang na de opzegging van deze veiligheid (d): doch deze veiligheid hebben zy niet langer genoten, dan tot den 24 van Lentemaand des volgenden jaars, wanneer Hertog *Albrecht* aan zekeren *Willem Simonszoon*, en die hy werven zoude, de vryheid gaf, om, volgens oorlogs recht, te oorlogen tegen de *Oostfriesen*, en die van *Hamburg*, en allen die hen toevoer zouden brengen (e).

Als mede aan die van *Heusden* verscheide voorrechten en handvesten; Op den volgenden dag gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Heusden* de volgende voorrechten en handvesten: Dat de Schepenen en Gezworen, op aanmaning van de Drossaten, Schouten en Richters, gehouden zullen zyn hunne Medepoorteren recht te doen, en vonnis te wyzen van alle dingtaale, naar het recht der Stad, zonder iemand te weigeren: Dat de Kastelein, Drossaat, Schout en Richters allen, welken de Schepenen voor hunne Medepoorters erkennen, recht zullen doen hebben naar de Stads gelegenheid en herkomen, op verbeurte van hunnen dienst en het geld daar op staande, indien zy zulks overdwersnacht (f) weigerden, daar het in hunne magt stond; in welk geval de Schepenen op hunne aanmaning geen vonnis zouden geven: Dat

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E. p. 339.* berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(e) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*. I. D. bl. 304.

(f) Dat is: tot op den derden dag; volgens den zo even aangetogen *KILIANUS* op 't woord: *Dwars-nacht*.

Dat de Schepenen en Gezworen, met den Schout of Richter, hunne Medepoorteren zullen kasteiden, indien zy de Schouten of Stads wetten ongehoorzaam waren, of van de Stads rechten, Schepenen en Gezworen kwalyk spraken, of tegen het Gerecht deden; en dat de Schout, Schepenen en Gezworen, met onderling overleg, de boeten zullen begroten, waar van de eene helft door den Schout zal ontvangen worden ten behoeve van den Hertog, en over de andere helft de Schepenen en Gezworen schikking zullen maken ter betering van de misdaad, het zy tot het doen van *Pelgrimagie*, het zy tot het maken van muren, of het geven van steen tot de muren of straten der Stad, het welk de misdadige zal moeten volgen, of daar toe door den Schout gepand worden: Dat, indien de Schout of Richter nalatig was, om over dwersnacht de breuken te begroten en te kasteiden, dan de Schepenen zulks zouden doen, het welk de Hertog zoude goed houden. Van deze breuken of misdaden, werden echter uitdrukkelyk uitgezonderd heimelyke Moord, Vrouwekracht, Moordbrand, Zeeroof, (Reeroof) Dievery, Huisbraak, Sodomie, Mishandeling van iemand in zyn eigen huis, Valsche Munt, Valsche Handschriften, of ook het Misdoen van den Hertog, Dewel- of zyne kinderen; zynen Kastelein, Drosfaat<sup>keh</sup> of Schout, met de hand: alle welke misdaden de Hertog met zyne heerlykheid wilde<sup>de Graaf</sup> berechten, behoudens de handvesten en vry-<sup>van Oos.</sup> bevel-<sup>tervagt</sup>heden van de Stad. Deze handvesten entigt.

voor-

**Ad.** voorrechten zyn ook bevestigd en bezegeld  
**1399.** door *Willem*, Graaf van *Oostervant*, ten zelfden dage (g).

Hertog  
*Albrecht*  
 beleent  
 Heer  
*Coen van*  
*Ooster-*  
*wyk met*  
 het Am-  
 bacht  
 van *Am-*  
*sterveen*.

Op den 25<sup>den</sup> dier zelfde maand verkocht Her-  
 tog *Albrecht* aan Heer *Coen van Oosterwyk*,  
*Willem Cuferszoon*, voor een en dertig honderd  
 schilden van zynen laatsten muntslag, het  
 Ambacht van *Amsterveen* tot een onversterf-  
 lyk erfeen, met magt, om daar Schout en  
 Schepenen te zetten en af te zetten, zo ver-  
 re dat Schoutamt gaat; zo dat Heer *Coen*  
 de helft van de breuken zal hebben, gelyk  
 de Ambachtsheeren in *Kennemerland*; maar  
 dat hy de boete van twintig schellingen al-  
 leen zal hebben; Dat de Baljuw in dat Am-  
 bacht niet te recht zal zitten noch breuken  
 berechten, dan met toestemming van Heer  
*Coen*, of van den genen, dien hy het be-  
 veelt: Dat Heer *Coen*, en zyne opvolgers, ge-  
 vers van de Kerk zullen zyn: Dat hy alleen  
 de *Zwanen* zal hebben, die in den Ambach-  
 te leven, of in de wateren, daar hy vische-  
 ry heeft; en daar by eenige renten in en  
 omstreeks het ambacht van eenige meiren en  
 landen komende: Dat, indien Heer *Coen* zon-  
 der manlyk oir stierve, het Ambacht zal komen  
 op *Harper Jansz. van Foreest*, en op de genen,  
 die hy by de dochter van Heer *Coen* heeft; en,  
 indien Heer *Harper* voor Heer *Coen* stierve,  
 dat het dan zoude vallen op *Jan*, oudsten  
 zoon van *Foreest*: en Dat van alle deze ren-  
 ten *Clemens*, Vrouwe van *Slooten*, Huisvrou-  
 we van Heer *Coen*, de mindere helft zal heb-  
 ben

(g) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 696.

ben tot haren lyftocht, Deze koop en be- Aa.  
lening is ten zelfden dage bevestigd door 1399.  
Graaf *Willem van Oostervant* (b). Het schynt, En be-  
dat tegen deze belening door den Baljuw, of looft hem  
dooreenige byzondere personen, zwarigheden tegen  
zyn ingebracht, zo dat Heer *Coen van Oosterwyk* den Bal-  
zich de geruste bezitting van dit gekofte Am- juw en  
bachth, volgens de ontvangene belening, niet alle an-  
konde verzekeren; want, op den 5 van Oogst- deren in  
maand, beloofde Hertog *Albrecht* hem, dat het ge-  
by Heere *Arend van Leyenberg*, aan wien hy ruste be-  
het Baljuwschap en Rentmeesterschap had zit te  
toegezegd, niet in het bezit van dat Bal- handha-  
juwschap zoude stellen, voor dat hy aan Heer ven,  
*Coen* bezegelde Brieven had gegeven, dat hy  
hem in het geruste bezit van die Ambachts-  
heerlykheid niet ontrusten zoude: Ook ver-  
bood Hy aan het Gerecht van *Amsterdam*, en  
aan alle anderen, dien Heer ten bestemden-  
tyde tot Baljuw te beëedigen, voor dat hy die  
schriftlyke belofte gegeven had. Nog beloof-  
de Hy, Heer *Coen* tegen Heer *Arend van Leyen-*  
*berg*, en alle anderen, te zullen schadeloos  
houden, en hem in het geruste bezit van dat  
Ambacht te handhaven (i).

Op den 18 van Wiedemaand, beleende Her- Nog be-  
tog *Albrecht* Heer *Gerrit Camminga*, ter be- leent hy  
loning van zyhe getrouwe diensten in de on- Gerrit  
derwerping van zyn Vaderland aan Hem ge- Cammin.  
daan, met de Stad *Leeuwaarden*, en de dor- ga met  
pen *Steenfede*, *Wirdum* en *Ferwert*, tot een Leeu-  
rechten leen, naar de rechten van *Holland*, waarden  
en drie  
Dorpen;  
met

(b) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 697.

(i) Het zelfde Boek, bl. 699.

Ao. met hoge en lage Heerlykheid , de giften der  
 1399. Kerken, met den Windmolen, tienden, Vissche-  
 ryen , breuken , boeten , vervallen , en toebeho-  
 ren, zo als zy daar gelegen zyn ; behoudens den  
 Hertog zyn klokkeflag en dienst van de luiden  
 in die Stad en op die Dorpen wonende , om hem  
 ten allen tyde, des vermaand zynde, in *Oostfries-  
 land* te dienen; en behoudens zyne bede en schat-  
 ting , wanneer dezelve van *Oostfriesland* zou-  
 den gegeven worden : Onder voorwaarde , dat  
 der ze- Heer *Gerrit* op zyne sloten in die Stad of Dor-  
 kere pen gene vyanden of misdadigen van den  
 Voor- Hertog zal ophouden ; en dat , indien zodani-  
 waar- gen daar kwamen en gevangen werden , Heer  
 den : *Gerrit* , of zyn Baljuw , dezelve zouden be-  
 rechten naar de handvest van het gemene  
 Land van *Oostfriesland* , welke hy nog geven  
 zoude ; en dat de Hertog en Heer *Gerrit* de  
 voordeelen , die daar van vallen zouden , elk  
 voor de helft zouden genieten . Voor welk  
 leen Heer *Gerrit* hem hulde gedaan heeft , en  
 En doet beloofd , Hem , des vermaand zynde , in *Oost-  
 deze be friesland* te zullen dienen met twintig Man ,  
 lening op zyne eigene kosten ; en ook , buiten *Oost-  
 bevesti- friesland* , met de zelfde manschap ; maar dan  
 gen door *friesland* , met de zelfde manschap ; maar dan  
 Graaf zoude de Hertog hem doen leveren , als aan  
 Willem , anderen , zyne goede Luiden , Ridderen en  
 en den Knaapen . Deze belening is , op bevel van den  
 Eleef van Hertog , ook bevestigd door *Willem Graaf van  
 Luyk* . *Oostervant* , en *Jan van Beyeren* , Eleef van *Luik* (k) .  
 Gedach- Doch dees *Gerrit Camminga* heeft niet lan-  
 ten van ge het bezit van dit leen gehad , dewyl , enige  
 sommi- weken daar na , gansch *friesland* weder tegen  
 gen over den oor- den  
 den oor- sprong  
 der Voor- rechten (k) *MIRIS Charterb. III. D. bl. 698. SCHWARTZ-  
 BERG, Charterb. van Friesland. I. D. bladz. 297.*

den Hertog opstond. Dat enigen van gedachten zyn, dat het groot gezag van het geslagt *Camminga* na dien tyd te *Leeuwaarden*, van het en het voorrecht, dat het zelve door eene byzondere Poort (tegenwoordig het *Vossegat* genaamd) met uitsluiting van alle anderen, van *Cammingaburg* in de Stad mogt koomen, en dat de Molen van *Galileen* het koorn voor *Cammingaburg*, en de Molen op *Amelands* dwinger het koorn voor *Camminga-huis*, of het *Amelands-huis*, binnen de Stad voor niet moest malen, zyn oorsprong genomen heeft uit deze belening (1), heeft geen den minsten schyn van waarheid. De *Friesen* vloekten en vernietigden de *Hollandfche* overheersching: en zouden zy dan, op den grond van die overheersching, zodanige voorrechten gelaten hebben aan een geslagt, het welke by hen, om de bevordering dier overheersching, ten uitersten gehaat moest zyn? De Voorrechten, in den Brief van belening gegeven, fluiten in genen dele de gemelde voorrechten in, en dus konnen dezen ook uit de belening niet gesproten zyn. *Camminga-huis*, of *Amelands-huis*, binnen die Stad (m), en *Cammingaburg* buiten dezelve, waren reeds twee eeuwen, of langer, voor dien tyd in wezen; en het gezag van de *Cammingas*, onafhanklyke Heren van *Ameland*, is van ouds zeer groot in die Stad geweest; het welke alle mogelyke reden geeft, om te denken, dat dit ge-

(1) FOERK SJOERDS, *Friesche Jaarboeken*; IV. Deel. XV. Hoofdst. bl. 186.

(m) Het zelve Boek, II. D. X. Hoofdst. bl. 428.

**Ao.** geflagt, reeds lange te voren, die Voorrech-  
**1399.** ten bezeten heeft, en in het bezit der zelven  
gebleven is, na dat het zich met het vrye  
Vaderland verzoend had; schoon men niet  
aanwyzan kan, wanneer en hoe het dezelve  
verkregen heeft.

**Hertog**  
**Albrecht**  
beveelt  
**Stavoren**  
te ster-  
ken;

Op dezen tyd moeten de *Friefen* reeds enen  
algemenen opftand tegen Hertog *Albrecht* ver-  
wekt hebben, dewyl hy, op den 14 van Hooi-  
maand, aan zyne hoofdluiden te *Stavoren* be-  
val, om de Stad aan de Noord- en Zuidzyde  
in te korten, te fterken en te omgraven; met  
bevel aan de bezetting van *Hollanders* en *Zeeu-*  
*wen*, en ook aan de Burgery, om hen hier  
in de behulpzame hand te bieden, byzonder-  
lyk in het inkorten van de Stad, op dat zy  
van *des Hertogen Vyanden* niet verkort wier-  
de, op ftraffe van ongenade, en gaf daar toe  
magt aan de hoofdluiden, om de wederhorigen  
te ftraffen (n); en dewyl Hy ook, op den 26  
dier zelfde maand, aan deze zyne hoofdluiden  
en bezetting te *Stavoren* bevel gaf, om te beoor-  
logen en te befchadigen zyne *meinedigen en*  
*wederwendige onderzaaten in Oostfriesland*, met  
roven, met branden, met gevangeniffen, en  
anders, naar Oorlogsrecht, op hun eigen  
winst of verlies; behoudens, dat de Sloten,  
Landen, of Heerlykheden, die zy bemagtigen  
mogten, Hem zouden toebehoren (o).

En de  
**Oostfrie-**  
**fen**, die  
een alge-  
menen  
opftand  
hadden  
verwekt,  
te beoor-  
logen.

Onder-  
zoek,

De reden van dezen algemenen afval, zo wel  
van de *Vetkopers*, als van de *Schieringers*, welke  
laat-

(n) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland. I. D.*  
bl. 298.

(o) Het zelfde Boek, op dezelfde bl. 298.



laatsteu zich in hunne onderwerping aan Hertog *Albrecht* naar den tyd geschikt hadden, is niet duister te raamen. Het dragen van de Heerlyke lasten moest hen schriklyk tegen de borst zyn; zy zagen zich wel aan Overheden en Ontfangers van hun eigen Volk onderworpen, maar dezen waren allen aanhangers van den Hertog, die zich hem onderworpen hadden, om dat zy tegen hunne wederpartyders niet opkonden; dezen nu, door den arm van den Hertog gestyfd, zullen hunnen woesten aart toegegeven, en dus het Heerlyk juk van den Hertog voor de woeste vrye *Friesen* ondragelyk gemaakt hebben, waar van eerst een algemeen gemor, en daar na een algemene opstand, het natuurlyk gevolg moest worden. Immers die opstand was dus algemeen, dat alle Steden en Sloten, die met *Hollanders* bezet of den Hertog toegedaan bleven, door de me- nigte veroverd, en de *Hollandfche* bezettingen, zo wel ten Oosten, als ten Westen van de *Lauwers*, of vermoord, of ten lande uitgedreven werden, zo dat de Hertog alleen in het bezit van *Stavoren* bleef, om dat hy daar in eene sterke bezetting gelegd, en de Stad versterkt had, wier Burgers, reeds van lange tyden, aan de *Hollandfche* beheersching gewend waren.

De Hertog, schoon dus van het bezit der Heerlykheid *Friesland* versteken, en in dit jaar niets tot herwinning van dezelve ondernemende, gedroeg zich echter by aanhoudendheid als Heer van dezelve; want, op den 5 van Oogstmaand, nam hy den Commandeur

Ff 3

en

Ad.

1399.

welke de redenen van dien opstand mogen zyn geweest.

Nadeel-gegevol-ge van dien opstand voor den Hertog.

Hertog *Albrecht* neemt het Klooster van de Orde van St. Jan te

**Ao. 1399.** en de Broederen van het Klooster der orde van *St. Jan te Sneek*, met alle hunne goederen, in zyne bescherming, met bevel aan allen, en byzonderlyk aan de Baljuwen, Schouten en Rechters, om hen aan lyf of goede gene moeielykheid aan te doen, en hen tegen allen, die zulks doen wilden, te verdedigen: Ook gaf hy hun, ten anderen, het recht, om alle de Parochie-Kerken, en Geestlyke Beneficien, welken zy tot hier toe bestierd, en bediend hadden, voortaan met Broeders van hunne orde te bestieren en bedienen: En eindelyk verleende hy hun alle rechten, vryheden, en privilegien, welken Hy, en de vorige Graven van *Holland*, den Heren van *St. Jans* orde, in den Godshuize van *St. Katharina te Utrecht*, en over al in *Holland* en *Zee-land* wonende, gegeven hadden; en beloofde hen in die Voorrechten te zullen handhaven (p).

**Geestaan** Ten zelfden dage gaf Hy aan *Coen van Oost-terwyk*, *Willem Cuzerszoan*, en aan zyne nakomelingen, het recht, om 's jaarlyks, op den 2 van Sprokkelmaand, Schepenen in het Ambacht *Nieuweramstel* te kiezen, volgens de handvesten van *Amstelland*, en de boeten te genieten, die niet boven de zesentwintig schellingen en acht penningen liepen; en nog de helft van de boeten, die daar boven gingen, moettende de andere helft aan den Hertog uitgekeerd worden: onder bedreiging, dat allen, die zich tegen dit recht zouden ver-

(p) *SCHWARTZENBERG Charterh. van Friesland. I. D. bl. 297.*

verzetten, onbekwaam zouden zyn om den Hertog en zyne nakomelingen te dienen, of dienst van hen te voeren (q). Aa.  
1399.

Op den 7 der zelfde maand gaf Hertog *Albrecht* aan hen, die in de *Volewyk* geland waren, Geeft  
vryheid  
aan de In-  
gelan-  
den, om  
de *Vole-  
wyk* te  
bedyken. vryheid, om dezelve met een zomerdyk te bedyken, zo groot en klein en ter plaatze als zy zouden goevinden, aan welken de uitvoering daar van bevolen was; en stelde tevens vast, dat om dien dyk te schouwen, door het Gerecht van *Amsterdam*, met goevinden van de Ingelanden te *Amsterdam* wonende, zouden gekozen worden drie Heemraden, en nog twee Heemraden uit *Waterland*, te stellen door hen, die daar in meest geërfd zyn; en dat die schouwing zal geschieden door een van de vyf Heemraden, als Schout, daar toe door den Raad van *Amsterdam* jaarlyks aan te stellen, met de vier andere Heemraden, by zulke ordinantien, boeten en rechten, als zy daar toe stellen zullen; en dat de Schout, indien 'er maar twee Heemraden ten gestelden dage kwamen, met de Schouw zoude voortgaan, als of zy allen tegenwoordig waren; en verder alles berechten zonder iemands tegenspraak; als mede aan den Baljuw van *Waterland* jaarlyks goede rekening doen van de gevallen boeten. Echter mogten zy zich, met bewilliging van de meeste Ingelanden, van de Schouw ontslaan (r). Het welke dus ge-

(q) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Philippus A. Cas G. 1433* — 1440. p. 10. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(r) *Mieris Charterb. III. D. bl. 700.* Dat deze Handvest op den 7 van Oogstmaand 1399. zoude zyn gegeven; wordt

**Ab.** gebeurd is, dewyl, de Stad *Amsterdam* alle  
**1399.** de landeryen in de *Volewyk* gekoft hebbende,  
 de geregelde Schouw en Naschouw over dien  
 Zomerdyk zyn achtergebleven (s).

De Bis- *Fredrik van Blankenheim*, Bisschop van *U-*  
 schop *trecht*, die, uit alle die beroertens in *Fries-*  
 van *land*, *Groningen* en *de Ommelanden*, zyn voor-  
 'recht *recht* deelde hoopte; en ten minsten dacht *Groningen*  
 sluit een deel hoopte; en ten minsten dacht *Groningen*  
 verbond en *de Ommelanden* weder aan het Sticht te on-  
 van on- derwerpen, sloot ten dien einde, op den 16  
 derlinge van Oogstmaand, zonder zyn oogmerk te  
 hulp met kennen te geven, met de *Capittels*, de Stad  
 de *Capit* *Utrecht*, en de Steden van het Sticht aan we-  
 tets, de *Utrecht*, en de Steden van het Sticht aan we-  
 Stad, en der zyde van den *Yssel*; als *Amersfoort*, *De-*  
 de steden *venter*, *Campen* en *Zwol*; een verbond van on-  
 Amers- *foort*, *De-*  
*foort*, *De-* derlinge hulp, indien zy beledigd werden,  
*venter*, en, na aangewende moeite, gené vergoeding  
*Campen* konden krygen, voor den tyd van twintig  
 en *Zwol* jaren.

By

wordt ook aldus aangetekend by *CASP. COMMELIN* in  
 zyne *Beschryv. van Amsterdam*; D. II. B. VI. Hoofdst.  
 IV. bl. 898. en by *O. DAPPER* in de *Beschryv. van Am-*  
*sterdam*, B. II. Hoofdst. VI. bl. 98, by welken laatst-  
 gemelden mede dit Handvest in zyn geheel te vinden  
 is; doch *J. WAGENAAR* in zyne *Beschryv. van Amster-*  
*dam*, Stuk III. Deel V. Boek II. bl. 83. zegt, deze  
 Handvest gegeven te zyn op den 7 van Oogstmaand 1393,  
 "welk dus overéénstemt met de Jaartekening, geplaatst  
 zynde onder deze Handvest in de beide uitgaven van  
 de *Handvesten*, enz. der *Stad Amsterdam*, zo die gedaan  
 is in den jare 1662 en aldaar D. I. B. I. Cap. VI. No.  
 9. bl. 13; als die ons bezorgd is door de getrouwe  
 vlyt van den zeer Geleerden en Oordeeskundigen Hee-  
 re *Mr. HERMANUS NOORDKERK*, in den jare 1748. en  
 aldaar D. I. B. IX. Hoofdst. XXI. No. 1. bl. 337.

(s) *J. WAGENAAR* op de aangetogene plaats des  
*Beschryving van Amsterdam*, bl. 84.

By dat Verbond werd bedongen: I. Dat, indien de Bifchop onrecht leed, en te ver-  
geefs om vergoeding had aangehouden, hy <sup>Ao.</sup> 1399.  
het zelve aan de Kerken van *Utrecht*, aan <sup>Merk.</sup>  
de Stad, en aan de vier genoemde Steden, <sup>waardige</sup>  
zoude bekend maken; en dat dezen daarop <sup>inhoud</sup>  
zouden trachten, de zaak tot een goed einde <sup>van dat</sup>  
te brengen; en konden zy zulks niet te we- <sup>verbond.</sup>  
ge brengen, binnen veertien dagen, zo zou-  
den zy terftond, of binnen veertien nach-  
ten naastvolgende, met hem, met alle zyne  
Landen, Ridderen en Knechten, Luiden  
en Onderzaten, vyanden worden van hem,  
die de vergoeding weigerde, en den Bifchop  
helpen met alle magt, te water en te lande  
naar gelegenheid, en wel gedurende den  
gehelen oorlog.

II. Dat, indien de Stad *Utrecht*, of die ge-  
noemde Steden, of enigen van haar, in het  
byzonder enig geweld of onrecht leeden, waar  
van zy, na onderhandeling, gene vergoeding  
krygen konden, zo zouden zy zulks vertonen  
aan hem, den Bifchop, die dan, met de ande-  
re Leden van het verbond, zoude arbeiden tot  
herftel der zaken; doch konde hy dat niet  
uitwerken, zo zoude hy terftond een alge-  
meen Capittel beleggen binnen veertien  
nachten te *Utrecht*, en op *Spolderberg* in *Zal-*  
*land*; en de beledigde aan deze zyde van den  
*Tifel* te *Utrecht*, en aan de overzyde te *Spol-*  
*derberg*, zoude komen en bewyzen het leed,  
hun aangedaan; in welk geval hy, Bifchop,  
met alle zyne onderhorigen, terftond zich  
vyand zoude verklaren van den belediger, en  
met alle de anderen den beledigden te water en

**Ao.** te lande, gedurende den oorlog, op zyn eigen winst en verlies, te hulpe komen.  
**1399.**

III. Dat, in geval 'er een heirtocht te lande of te water moest gedaan worden, hy Bisfchop, Stad, en Steden zich zullen bevlytigen, om elkanderen te voet, en te paard, en te fcheep, naar gelegenheid van zaken, met alle noodzaaklyk gereedschap, elk op zyn eigen kost, winst, en verlies, te hulp te komen.

IV. Dat, indien 'er eenige belegering moest gedaan worden aan eenige zyde van den *Tsfel*, men malkanderen de kosten zoude helpen dragen, zo als men kan, en, ten opzigte van winst, en verlies, en gevangenen, nader overeenkomen.

V. Dat, indien 'eraan de eene of de andere party eenige vyandlykheid gepleegd werde, en dezelve zulks terftond konde tegen gaan en met geweld herftellen, en vervolgens daar over oorlog kwame, zy malkanderen zouden helpen, ten uiteinde van den oorlog toe, fchoon het ongelyk te voren op de bedonge wyze niet getoond ware.

VI. Dat de partyen, in geval van oorlog, geen vrede met den vyand zouden maken, welke tegen dit verdrag aanliep, noch ook de een buiten den ander.

VII. Dat, indien 'er oorlog kwame, en de beledigde party tot eenen redelyken vrede konde komen, deze die vrede niet zoude aangaan, op zichzelven, maar zich daar in aan het goeddunken der onbeledigde Bondgenoten houden.

VIII. Dat, indien 'er oorlog ontftonde, die aanhield na den tyd van het uitgaan van dit  
 dit

dit verbond, de Bondgenoten echter malkanderen zouden helpen tot aan het uiteinde van den oorlog, even als of het verbond nog stand hield. Ab.  
1399.

IX. Dat de Stad en de vier genoemde Steden, indien, gedurende den oorlog, de Bisschop stierve, echter elkanderen zouden helpen tot het uiteinde van den oorlog.

X. Eindelyk: Dat, indien 'er tusſchen de Bondgenoten eenig verſchil rees over eenige punten, dit Verdrag aangaande, hetzelfde zoude verbleven worden aan die der Bondgenoten, die het minſte belang by dat geſchil hadden, en, wat die goedvonden, zouden de anderen moeten volgen (t).

Met dit Verbond beoogde de Bisschop zich te ſterken, ter bereiking van zyn oogmerk, om *Groningen* en de *Ommelanden* te bemagtigen, dewyl hy terſtond konde voorwenden, dat hy en *bet Sticht*, niet alleen door hunne ongehoorzaamheid, maar ook door de verwoestingen, welken de onderling verdeelde *Ommelanders* in malkanders landen en goederen aanrichten, grootlyks verkorten beleidigd werden. Terwyl de *Stichtſche* Steden over den *Tſel* zich ook ſterk maakten tegen de invallen, welken de verdeelde en onbezuide *Ooſtfrieſen* in hunne landen mogten ondernemen.

Op den 30 van Oogstmaand gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Wildevoen* en *Bentborn* het recht, om uit te wateren in de watering van *Benthuizen* door het Ambacht van *Ha-* Hertog  
*Albrecht*  
geeft aan  
*Wildevoen* en  
*Bentborn*  
het recht  
om door  
*Benthuizen*  
*zerswoude* tot in den *Rbyn*; welk waterschap door

(t) *MIRÆS Charterb.* III. D. bl. 700.

1399. door die van *Wildevveen* en *Bentborn* zoude worden gemaakt, morgen morgensgelyk, en vervolgens geschouwd en gehoefslaagd met den Rechter en dagelyksche Heemraden van *Benthuizen*, die keuren zouden maken ten opzigte van Bruggen, Sluizen, en Spuien, en andere noodwendigheden, zonder iemands tegenspraak; en die ook magt zouden hebben, om de wederhorigen te straffen naar gewoonte: Voorts zouden die Ingelanden van *Wildevveen*, welker landen tot aan *Waddingsveen* strekten, indien dezelve dit waterschap niet begeerden, en daarom in de kosten niet gedragen hadden, daar in naderhand niet komen, ten zy zy vooraf voldaan hadden, die voor hen geland zyn, en de kosten uitgeleid hadden. De Ingelanden van *Benthuizen* zouden deze watering ook mogen gebruiken. En, indien de bezitters van dat Veen die watering niet langer gebruiken wilden, zo zouden zy van het banwerk ontslagen zyn; en dan zouden de Buren van *Benthuizen* dezelve weder aannemen, gebruiken en houden (u).

Op den 6 van Herfstmaand bevestigde Hertog *Albrecht* by zyne brieven de voorheen gedane gifte van *Lancroft* aan de Kapel van *Aelbrechtsberge*, ten bate van de gemelde Kapel, om met de inkomsten daar van dezelve in orde te houden, en den Godsdienst ten eeuwigen dage daar te plegen (v).

Op den 8 der zelfde maand stelde hy tot zynen Capitein, te *Stavoren*, den Heer van *Brederode*, tot in Bloei maand van het volgende jaar;

(u) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 703.

(v) Het zelfde Boek, op dezelfde bl. 703.



jaar; met volmagt, om, tot oirbaar der Stad, alles te doen, het welk hy nodig zoude vinden; welker kosten de Hertog hem beloofde te vergoeden, en beval aan de bezetting en Burgers, om hem in alles te gehoorzamen: Ook gaf hy, op den 13 daar aan volgende, hem, als Capitein te *Stavoren*, last, om alle die genen aan te tasten, en te doen rechten, die op den Stroom de Koopluiden beschadigden (w).

Ao:  
1399.  
beveelt  
hem de  
Zeero-  
vers te  
straffen.

Ten zelfden dage beleende hy Heer *Jan van Heemstede* met het Ambacht van *Benthuizen*, het welke Heer *Jan*, de bastaard van *Blois*, hem opgedragen en kwytgescholden had ten behoeve van Heer *Jan van Heemstede*, zo als Heer *Jan* hetzelfde van zynen Vader, den Graaf van *Blois*, en deze wederom 't zelve van den Hertog, volgens den inhoud der brieven, te leen gehouden had (x).

Beleent  
Heer *Jan*  
van  
*Heemste-*  
*de* met  
het Am-  
bacht van  
*Benthui-*  
*zen*.

Op den 16 van Herfstmaand verkoft Hertog *Albrecht* aan *Coenraad van Zasse van Heysterbach* zyn Slykland en Uiterdyk, buiten den dyk te *Zwyndrecht*, tusfchen de *Slepen*, achter het oude *Galchoert* ten veerewaard aan de Zuidzyde opgaande tot de grote *Slepen* achter het nieuwe *Galchoert*, om hetzelfde te bedyken tot een koornland, zo veel en zo groot als hy zal goedvinden; mits, dat hy, binnen het bedykte land, zal hebben Ambachtsheerlykheid, Visfchery, Vogelery, en de Wind van den Molen, indien hy een Molen

Ver-  
koopt  
een Uiterdyk te  
*Zwyndrecht* aan  
*Coenraad Zasse van Heysterbach*, om dien te bedyken met het recht van Ambachtsheerlykheid.

(w) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland*. I. D. bl. 301.

(x) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 704.

**Aa.**  
**1399.**

Voor-  
waarden  
van die  
bedy-  
king,  
zoo wel  
voordee-  
lige, als  
nadee-  
lige.

len wilde zetten; en dus alles op die zelfde wyze, als de andere Ambachtsheren van *Zwyyndrecht* geambacht zyn; en dat hy, en zyne medestanders in het bedyken, het binnengedykte land zullen bezitten als vry en eigen erve, behoudens den Hertog zyne Heerlykheid en de tienden, te weten den elfden schoof, gelyk men in *Zwyyndrecht* gewoon is. Dit Uitland mogt *Coenraad* bedyken in en aan den ouden dyk van *Zwyyndrecht*, daar hy zulke goed zoude vinden. Hier voor zoude *Coenraad* aan de Ambachtsheren van *Zwyyndrecht* zo veel jaarlyksche renten geven, als waar voor hy, gedurende dit jaar, dat slyk en land van hen gehuurd had, indien zy wettiglyk konden betogen eenig recht op dat land te hebben, en zulks zonder immer iets meer van *Coenraad* daar voor te mogen eischen. Voorts zoude het den Ambachtsheren vry staan, om, in gevalle van inbreuk van water in *Zwyyndrecht*, indien zy anders geen aarde konden bekomen, om den inbraak te stoppen, dezelve te mogen nemen uit het binnengedykte land van *Coenraad* tot zyne minste schade ter schiering van den Heemraden; doch echter niet nader aan den dyk van *Coenraad*, dan vyf roeden. Met bevel aan den Baljuw van *Zuidbolland*, Overheden van *Dordrecht*, en allen Amtluiden in *Zuidbolland*, Heer *Coenraad* behulpzaam te zyn, en gene hinderpalen te zetten, als zullende de Hertog dit houden aan hun lyf en goed (y). Op

(y) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.* V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 351. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Op den 20 der zelfde maand ontfloeg Hertog *Albrecht* de Buren van *Outdorp*, die te voren op ten matten (z) in de *Schermer* wel vier en een half honderd maden lands hadden, en daarom ten hunnen koste een Heemraad op *Zaanderdam* plagten te zetten, van den last om dien Heemraad te houden, gelyk zy daar van reeds te voren vrygesteld waren door *Vrank van Borselen*, Baljuw van *Kennemerland*, om hunne armoede, dewyl zy, geen twintig maden lands bezittende, die kosten niet dragen konden; en beval, dat de Heemraad aldaar schouwen zal, als of 'er een Heemraad van *Outdorp* tegenwoordig ware, en dat de Baljuw van *Kennemerland* en de Schout van *Westzaanden* die Buren daar over niet moeten zouden (a).

Op den volgenden dag gaf Hertog *Albrecht* Geest by aan die van *Tholen*, en aan het Ambacht van *Schakerlo*, door het sterven van Graaf *Gui van Bleis* wederom aan hem vervallen, by een breedvoerige Handvest de volgende aanmerklyke voorrechten: I. Dat de Stad en het Ambacht nooit vervreemd zouden worden van de Graaflykheid van *Holland* en *Zeeland*, maar altyd onmiddelyk aan den Graaf toebehoren, ten

(z) Dat is: onder de *Weilanden* van de *Schermer*. Want *Matte*, of *Modie*, betekent, in de oude Friesche en Sicambrische talen, *Pratum*. Zie *KILIANUS* in *Etym. Truton. Ling.* Ook zegt men in de Hoogduitsche taal als nog *Matte* voor *Weide*; *Wiese*; *Grassboden*; dat is *Weide*, *Beemd*, *Weiland*; gelyk, onder anderen, kan gezien worden in het *Hoch-Nider-Teutsch Wörter-Buch* von *MATTHIA KRAMER*.

(a) *Miskis Charterb.* III. D. bl. 704.

1399. **Ar.** ten ware hy een jonger broeder daar mede goeden wilde, in welk geval nogthans de Stad en het Ambacht niet van een zouden gescheiden worden; en dat des Graven Rentmeester van de goederen, van den Graaf van Blois gekomen, *Beösterschelde in Zeeland* alle renten, beden, schatten, heirvaard, en ander voordeel zal opbeuren: en dat de Baljuw van *Tholen* berechten zal alle misdaden, die in de Stad en het Ambacht bedreven worden; en ook Schepenen zetten en beëedigen, even als ten tyde van den Grave van *Blois*; ten ware het zodanige misdaden waren, die de Hertog zelf met de Hoge Vierschaar, naar de rechten van *Zeeland*, moest berechten.

II. Dat, indien iemand ontvoerde of ontleide eenig Jongwyf of Maagd, binnen de Stad, Ambacht en Vryheden gezeten, beneden de vyftien jaren, buiten wil van Ouderen of Magen, die voor haar verantwoord moeten, zodanig een verbeuren zal lyf en goed; en, indien hy voorvlugtig is, dat hy dan op zyn lyf en goed balling des lands blijven zal, ten ware hy zich met den Graaf, en met de Magen van het Jongwyf, verzoende.

III. Dat een misdadige, die goede borg kan stellen, zo goed en ryk als hy zelf is, noch binnen noch buiten de Stad in gevangenis zal geworpen worden; en dat Schepenen geen vonnis zullen wyzen, eer des Graver's Rechter zekerheid, voor den Graaf en voor de wederpartyen, van den misdadiger, of van zyne vrienden, ontfangen hebbe; maar dat, die zekerheid gegeven zynde, de misdadige op dezelve zal gaan, mits dat 'er gene misdaden

den zyn, welken door de Hoge Vierschaar Ao:  
1399.  
moeten berecht worden.

IV. Dat, indien iemand verzuimde eenig door Schepenen gekeurd werk, het zy op dyken, watergangen, en straten, en anderszins, te maken op die tyden, als Schepenen gekeurd hadden, dezen dat werk ten besten zullen aanbesteden; waarvoor de aannemers niet meer zullen mogen hebben dan twee schatte geld, ter schatting van Schepenen, welke arbeiders zich zullen moeten verbinden en verborgen, het zelve werk te volmaken binnen den tyd, dien Schepenen daar toe zetten zullen: En, indien die arbeiders daarin verzuimden, zoo zoude men dat verzuim verhalen, by vonnis en schatting van Schepenen, aan de arbeiders of hunne borgen; en dat loon van twee schatte zal betalen die geen, dien het werk toebehoort, op dien tyd, als Schepenen daartoe bepalen zullen; en, indien hy dat niet deede, zo zoude 's Graven Rechter dat verdiende loon op den onwilligen uitleggen en den arbeider betalen by vonnis van Schepenen met den ban; en dat uitgeleide geld zal hy ten zelfden dage weder geven aan den Rechter; zo niet, zo mogt de Rechter dat uitgeleide geld aan hem verhalen des anderen daags, of aan zyn gereedste goed twee schatte panden, of het geld daarvoor.

V. Dat, indien de Rechter, of iemand anders, een ander om breuken, schade, schuld, of erfenis voor Schepenen te recht wil dagen, als dan de Stads gezworen Klerk den dager en gedaagden in 't Stads boek zal zetten, en den naastkomenden Zondag van het Stads huis af-

I. Deel.

G g.

le.

Ao.  
1399.

lezen; en ook in hunner beider tegenwoordigheid hen den dag bepalen, om voor het Gerecht te komen, dien Schepenen zullen zetten; en dat, indien de gedaagde niet te huis was, de Klerk zulks op zynen eed den Schepenen zal aanbrengen, in welk geval de dager geen recht tegen den gedaagden zal hebben, voor dat hy te huis gekomen is; en dat, indien de dager op den gezetten dag niet te recht kwame in den gebanden Vierschaar, eer 's Graven Rechter en Schepen opstonden, hy dan zoude het recht van dien dag verzuimd hebben, en de gedaagde vry van de Vierschaar gaan; behoudens dat de dager zyn recht mag vervolgen op eenen anderen tyd: En dat, indien de gedaagde binnen de staande Vierschaar niet kwame, de dager zyne klagte en eischen zoude vervolgen tegen den gedaagden, en sterken en goed maken, als Schepenen wysden dat recht ware.

VI. Dat de Baljuw, Burgemeesters en Schepenen van *ter Tholen* en *Schakerlo*, zullen keuren mogen der Stad en Lande ten oirbaar tot twintig pond zwarten (tournoifen) toe, zo groot en klein als zy goed vinden, gedurende een jaar lang; behoudens, dat zy gene keuren leggen, die tegen den Graaf of zyne Heerlykheid dragen; en dat van die boeten de Graaf de eene, en de Stad en Schepenen de andere helft zullen hebben.

VII Dat die van *ter Tholen* en *Schakerlo*, en allen, die daar ingeërfd zyn, met hunne Landen zullen staan tot zulk een Schot, als die van *Beoosterfchelde* in *Zeeland*, in den zelfden Polder gezeten, en daar mede ook vry zyn van bede,  
heir-

heirvaard en schot; of dat, indien de Graaf daar mede niet vergenoegd ware, Hy, of zyn wettige Zoon, zelf *ter Tholen* zoude komen, en de Stad en Luiden zelf bidden, die dan zouden doen naar vermogen, en dan ook weder vry zyn van de beden, die te *Cats* gegeven worden.

Ao.  
1399.

VIII. Dat de Baljuw met de Schepenen alle jaar op den 13 van Bloei maand de Burge-meesteren zal verzetten en beëdigen; en dat dezen alle der Stads inkomsten zullen bestieren en aanleggen, en daar van voor den Baljuw en Schepenen jaarlyks rekening doen, die dezelve zullen goed of kwaad keuren; en dat, indien de Burgemeesters eenigen mislag in de rekening hadden, zy dien zouden beteren naar vonnis van Schepenen.

IX. Dat de Burgemeesters en Schepenen, op den 13 van Bloei maand aangesteld, zullen dienen het gehele jaar, zonder binnen 's jaars verzet te mogen worden, ten zy by aflyvigheid, uitlandigheid, of indien zy misdeeden (b).

Op dezen tyd schynen de *Oostfriezen* toestel gemaakt te hebben om *Stavoren* te belegeren, en daartoe mogelyk de sterkte, waar van de Chronykschryvers melden, te *Molk-wern* hebben begonnen op te werpen; want Hertog *Albrecht* beloofde, op den 17 van Wyn maand, aan den Heer van *Brederode*, en de Ridders, en Knechten, te *Stavoren* in bezetting leggende, dat hy hen, in geval van belegering door de *Oostfriezen*, zo haast mogelyk was, met alle magt zoude ontzetten (c).

Hertog  
*Albrecht*  
belooft  
*Stavoren*  
in geval  
van be-  
leg,  
terstond  
te ont-  
zetten.

Op

(b) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 704-706.

(c) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland.* I. D. bl. 302.

**1399.** Op den 18 van die zelfde maand beloofde de Overheid der Stad *Utrecht*, die, om den Koophandel, de vriendschap van den Hertog zochten, dat zy, gedurende zyn leven, (en 25 jaren na zynen dood) den *Friezen* van *Oostergo* en *Westergo*, zo lange zy zich met Hem niet verzoenden, niet zouden styven, noch eetwaren toevoeren, of door anderen laten toevoeren, of eenige waren van hen kopen, of door anderen, by hun weten, laten kopen (d).

Deze belofte was aan Hertog *Albrecht* zo aangenaam, dat Hy, op den 19 van Slachtaand, aan die van *Utrecht* de vryheid gaf, om voorby alle zyne tollèn in *Holland* en *Zee-land* te varen, op zodanige rechten, als zy te voren genoten hadden, en zulks gedurende zyn leven, mits betalende vier honderd schil- den 'sjaars, gelyk de Stad tot hier toe betaald had; welke vryheid vervolgens ook door Graaf *Willem* bevestigd en, tot vyfentwintig jaar na den dood van den Hertog, verlangd is geworden. (e).

Op den 25 van Wynmaand verklaarden Hertog *Albrecht* en Graaf *Willem*, met zynen Raad in de Hoge Vierschaar van *Zuidholland* te recht zittende, een punt van de Handvest, wel eer aan *Zuidholland* gegeven door Graaf *Jan van Henegouwen*, Graaf van *Holland* en *Zeeland*, welk punt duister was, in dezer voege:

I. Dat hy, die vrede geeft met ter hand, en denzelven breekt, daarvan overtuigd worden-

(d) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 707. *SCHWARTZENBERG Charterb. van Vriesland.* I. D. bladz. 302.

(e) Het zelfde Boek, bl. 708, 709. Het zelfde Boek, bl. 303.



dende, zal verbeuren veertig pond, en zyne eer: en dat hy daar na over niemand te recht zal zitten. noch voor het Gerecht verschy-  
nen, als eischer of wyzer (f); en dat men wyders hem, als eerloos en wetteloos, in een tafel van de Vierschaar zal schryven: als mede, dat zulk een door den Baljuw zal verwonnen worden met een gewaarden Rechter, en met oirkonde als recht is.

Ar.  
1399.  
Henegou-  
wen aan  
Zuid-  
bolland  
gegeven.

II. Dat hy, die iemand euwelt (g) en vrede breekt, zo hy voor den Baljuw met een ge-

(f) *Wyzer*: volgens KILIAAN in *Etym. Teuton. Ling.* betekent *Judex*; dat is: om Vonnis te wyzen; ten zy men hier door eigentlyk verstaan wilde *Rechter* of *Eischer van 's-Graven wegen*; als die aanwyst of aanduidt het recht, op het welk zyn eisch, uit 's-Graven naam gedaan, is gegrond; en op wiens eisch Schepenen, of het Gerecht, vonnis spreken; welk laatste my niet kwalyk gevalt, te meer, om dat *Rechter* in dien zin dikmaals in de oude Charters voorkomt; gelyk, onder vele anderen, ook te zien is in Art. III., IV., en voornaamlyk V., van de zo even aangetoge Handvest aan *Tbolen* en *Schakerlo* gegeven; op bl. 464, 465., en 466. zo dat het verstand dezer woorden dan zyn zoude, dat een zodanig vredebreker, als zynde door de Handvest verklaard eerloos en wetteloos, in de Vierschaar niet wierde toegelaten, noch als *Schepen*; noch als *Rechter*, recht eischende op de gronden, door hem wordende aangewezen, uit 's-Graven naam. Zommigen verstaan hier door *Verweerder*; waarschynlyk, als Voorspraak voor een ander; aan niemand toch kan ontzegd worden zich zelf in het Gericht te verweeren. Doch (naar myn oordeel) verkeerdelijk.

(g) Dat is: *beleedigt*. Want *Evelen*, volgens de meermaals aangetogen PLANTYN en KILIAAN, betekent *Nocere*. Alzo is *evel doen*, iemand *schade*, *ramp*, *onbeil* toebrengen. Ook zegt men dus *Eveldaad*: *Eveldadigb*: *Evelenmoed*: *Evelmoedigb*.

Ao. 1399. gewaarden Rechter by oirkonde wordt overtuigd, verbeuren zal twintig pond aan den Graaf.

III. Dat de geen, die een vonnis beroept voor den Baljuw, voor den Graaf aan de Hoge Vierschaar, zal moeten borg stellen ten genoeg van den Baljuw, eer hy van de Vierschaar gaat, of gevangen moeten blyven, tot dat hy borg gesteld heeft van zodanige boete, waar in hy verwezen wordt, indien hy zyn geding verliest (b).

Hertog Albrecht beleent Heer Jan van den Woude met het Ambacht van den Woude; Op den 12 van Slachtmaand, gaf Hertog Albrecht aan Heer Jan van den Woude tot een rechten leen het Ambacht van den Woude, met het dagelyks Gerecht, het zetten van den Schout, en het derdedeel van alle boeten; met Vogelery, Visfchery, en alle tienden in den Ambachte gelegen; met de gift van de Kerk, en de Kostery, de Grute, en de Zwannendrift, strekkende uit den Rbyn tot in de Drecht, en uit de Aar gaande aan het Ambacht van Leyderdorp, met een verlopen tyns door het geheele Ambacht; ook met nog tien pond 's jaars, uit het schot van het voorschreven Ambacht, acht te ontfangen uit het Mayfchot, en twee uit het Herfstfchot; en dan met nog twee pond van 's Graven buttinge 's jaars, op den verschyndag te ontfangen in zodanigen gelde, als de Graaf van zyn schot en buttinge neemt.

Als ook met het Ambacht van Warmond. En van gelyken het Ambacht van Warmond met het dagelyks Gerecht, het zetten van den Schout, een derde van de boeten en

(b) MIERIS Charterb. III. D. bl. 708.

en de helft van de tienden; met de Vogele-  
ry, en Vischery van de *Lee*; nog met een Ao: 1399.  
paar oude *Zwanen*; met vyf pond 's jaars uit het  
Mayfchot, en twee pond van de buttinge; en  
ook met de gift van de Kerk en Kostery met  
den wind van de Molen. En zal de Baljuw van  
*Rhyndland* aldaar tot genen tyde wapenschou-  
wing doen in het Ambacht, noch eenige  
fchatting daar van eifchen, dan in het byzyn  
van den Ambachtsheer, of van den Schout  
van zynen 'twege, om al het zelve met hem  
te doen (i).

Op den 22 der zelfde maand, verminderde *Verminderde*  
Hy de riemtalen van *Wieringen*, om het ver- dert de  
trek der inwoonderen na de Steden, van zes- riemta-  
entwintig op veertien, en volk daar toe als *Wierin-*  
naar gewoonte, behoudens zyne bede en-  
fchot, zo als zy altyd gegeven hadden; voor  
welke gunst die van *Wieringen* hem betaald  
hadden twee en zeventig *Hollandfche* fchilden  
van zynen laaften muntflag (k). Gelyk de  
meeste Dorpen van *Holland* en *Westfriesland*  
op dezen tyd die gunst voor enig geld, waar-  
aan de Hertog groot gebrek had, verkregen. Geest

Op den 23 van Slachtmaand, gaf Hertog aan die  
*Albrecht* aan die van *Woerden* het recht, om van Woer-  
dryfbomen in den *Rbyn* voor hunne Stad te den enige  
leggen, daar het hun nut en oirbaar dunken vryheid  
zal, en zulks alleen tot wederzeggens toe, zon- in den  
der Rbyn.

(i) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 354 verfa en 355; berus-  
tende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(k) Ms. getrokken uit het zelfde *Register* p. 355  
verfa; berustende onder den zelfden Heere.

1399. **10.** der tegen Hem, of den Heemraad van den lande van *Woerden*, te misdoen (1).

**Geeft de** De *Oostfriezen* schynen in hunnen opstand gevangen tegen den Hertog weinig acht gelagen te hebben op de veiligheid van hunne gegevene Gyzelaars, dewyl de Hertog, op den 4 van Wintermaand, de gevangene *Oostfriezen* en de Gyzelaars uit de *Achtkarsspelen*, die gelegen hadden, op het Slot te *Medenblik*, te *Wateringe*, en in den *laag*, van hunne gevangenis verlost en van hun gyzelingschap ontsloeg, en hun tevens vryheid en zekerheid gaf, om met hunne goederen in *Holland* en *Zeeland* te wonen, zonder van iemand gemoeid te worden; ten ware zy misdeeden; in welk geval zy zulks beteren zouden, gelyk alle andere ingezetenen; met uitdrukkelyk verbod aan alle Baljuwen, Schouten, Dienstluiden, Steden en onderzaten, van deze Gyzelaars enige moeite aan te doen (m). Hier uit blykt, dat de *Achtkarsspelen*, die in de onderwerping aan den Hertog met die van *Oostergo* en *Westergo* niet mede gewerkt hadden, maar vinnige tegenstanders van hem gebleven waren, echter daar na met hem over hunnen zoen en onderwerping in onderhandeling zyn gekomen, waar toe deze gyzelaars schynen gediend te hebben.

**Geeft aan** Op den 7 van Wintermaand, gaf Hertog die van *Albrecht* aan den Heer van *Heukelom*, en zyne *Heukelom* onderzaten, voor den dienst, die zy hem ten eeu- te-

(1) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 709.

(m) *SCHWARTZENBERG Charterb.* van *Vriesland*. I. D. bl. 304.

tegen de Oostfriezen gedaan hadden en nog <sup>Ao.</sup>  
doen zouden, de vryheid van tollē door <sup>1399.</sup>  
*Holland, Zeeland en Heusden*, welke zy wel <sup>wigen</sup>  
tot hier toe, maar alleen tot weder opzeggens <sup>dage vry.</sup>  
toe, genoten hadden, ten eeuwigen dage; met <sup>heid van</sup>  
bevel aan de tollēnaren, om deze vryheid <sup>tollē.</sup>  
niet te belemmeren, of te storen (n).

Den volgenden dag, verklaarde Hy, dat die <sup>Erkent,</sup>  
van *Heusden* hem bewezen hadden, dat zy on- <sup>dat die</sup>  
gehouden waren hunnen Heer buiten de pa- <sup>van Heus-</sup>  
len van *Heusden* ter heirvaard te dienen op <sup>den hem</sup>  
hun eigen kosten, (het welk zy hem gewei- <sup>hoeven</sup>  
gerd hebbende, van hem gevangen, en langen <sup>te dienen</sup>  
tyd gevangen gehouden waren) en beloofde <sup>op hun</sup>  
hen, dat niet te zullen vergen, maar hen te <sup>eigen</sup>  
zullen leveren, als Hy aan zyne Ridderen en <sup>kosten.</sup>  
knechten schuldig was te doen, indien zy  
hem buiten de palen van den lande van  
*Heusden* zouden dienen (o).

Op den 12 der zelfde maand, verkocht Her- <sup>Ver-</sup>  
tog *Albrecht* aan *Dirk van Slingeland* den eer- <sup>koopt</sup>  
sten kamp lands, daar het bosch geftaan <sup>eenig</sup>  
heeft, buiten aan *Gouda*, groot zes morgen <sup>land by</sup>  
derde half hond en vyftien schaft, die hem <sup>Gouda,</sup>  
aanbestorven waren van den Graaf van *Blois*: <sup>Bosch</sup>  
en nog, op dien zelfden dag, aan *Willem* <sup>geftaan</sup>  
van den *Couster* zes en een half morgen, daar <sup>heeft;</sup>  
naast aan gelegen (p).

Op  
(n) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 361; berustende onder den  
Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 710.

(p) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr.  
V. 1390 — 1401. *Car. E.* p. 362 verfa. berustende  
onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

**No.** Op den 17 der zelfde maand, benoemde hy  
**1399.** Mr. *Dirk van Delft*, die op zyne kosten ge-  
 Stelt Mr. studeerd had, en de eenige *Doctor Theologiae*  
*Dirk van* in den ganschen lande was, tot zynen Hof-  
*Delft* tot prediker, met eene jaarlyksche beloning van  
 zynen twintig oude schilden, tot veertig groten;  
 Hofpre- en beval zyn huisgezin den voornoemden Mr.  
 diker. *Dirk* daar voor te houden en te sterken tot  
 zyn wederzeggen (q).

**Geest** Op den 23 van Wintermaand, vergunde  
 aan die Hertog *Albrecht*, om de getrouwe diensten,  
 van *Hannekyns- waerd* welken de Heer van *Haamstede*, en Heer  
*Arend van Moermont*, en hunne Broeders,  
 vryheid hem gedaan hadden, aan de genen, die in  
 van tol- hun Ambacht van *Hannekynswaard* woonden,  
 ken. vryheid van tollén in *Holland* en *Zeeland*, ge-  
 lyk de luiden van Heer *Adriaan van Kruyning-  
 gen* in dat zelfde Ambacht hadden (r).

**1400.** Op den 16 van Louwmaand van het vol-  
 gende jaar, gaf Hertog *Albrecht* aan die van  
**Geest** *Amsterdam* het voorrecht, dat alle Schepen  
 aan *Am- na, en van Amsterdam* door het *Marsdiep* en  
*sterdam* het voor- het *Vlie*, zonder enige hindering van zynen't  
 recht van wege zouden mogen varen, behoudens zy-  
 door het ne tollén: als ook, dat de Schepenen en  
*Marsdiep* Raden aldaar, op den eersten van Sprokkel-  
 en het maand jaarlyks, met meerderheid van stem-  
*Vlie* te men, zullen kiezen tot Raden (Burgemees-  
 varen; en ters) drie goede knapen, niet jonger zynde  
 om, zon- dan veertig jaren; en dat deze drie by zich  
 der stem- ming van zul-

(q) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 711.

(r) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register Libr.*  
 V. 1390 — 1401. *Cas E.* pag. 363. verfa. berustende  
 onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

zullen kiezen een, die in het jaar te voren Ao.  
Raad (Burgemeester) is geweest, die deze 1400.  
drie beëedigen zal, zonder dat de Baljuw of den Bal-  
Schout van *Amsterdam* daar in stem zal heb- juw, Bur-  
ben (s). gemes-  
ters te  
kiezen.

Op den zelfden dag, gaf hy aan het Gast-  
huis te *Rotterdam* alle de goederen, welken Geest  
Hem, of zyne nakomelingen, mogten aanbe- aan het  
sterven van Coman (waarschynlyk Coopman) Gasthuis  
*Jan Hugenzoön*, om dat hy een vondeling te *Rotter-*  
was; en ook van Coman *Jan Joestszoön*, om dam de  
dat hy een bastaard was; beiden te *Rotter- ren van*  
*dam* wonende; met bevel aan den Rentmees een von-  
ter van *Noordholland*, om zyne handen van deling,  
die goederen en erfenis af te trekken, en en van  
het Gasthuis de zelven gerustelyk te laten een bast-  
bezitten (t). aard, als  
zy ster-

Hertog *Albrecht*, twee jaren geleden (u), ven.  
aan die van *Byleveld* en *Reynerskoop* in het Verbiest  
*Sticht* toegestaan hebbende om door den *Rbyn* aan die  
tot *Sparendam* uit te wateren, wederriep, van *Byle-*  
op den 18 van Louwmaand, op het betoog *veld* en  
van de ingelanden van den lande van *Woer- Reyners-*  
*den* deeze vryheid; en, dewyl die van *Byle- koop in*  
*veld* en *Reynerskoop* weigerden, Hem den ge- het  
geven voorrechtsbrief weder te geven, zo gaf den *Rbyn*  
hy aan die van *Woerden* de vryheid, om met uit te wa-  
den Hogen Heemraad een Dam in den *Rbyn* teren; en  
te leggen, waar zy zulks nut zonden oordee- geeft aan  
len, *Woerden*

(s) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 712.

(t) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V.  
1390 — 1401. *Car E.* p. 368. berustende onder den  
Heere Griffier VAN ALPHEN.

(u) Zie hier voren bl. 398.

Ao. len, om de wateren van *Byleveld* en *Reyners-*  
 1400. *koop* te keren, en denzelven te verleggen  
 vryheid, naar hun goedvinden: En dat, indien de  
 om een Dam, uit vrees dat de luiden van het *Sticht*  
 Dam te leggen, dien zouden doorsteken, verre in het land  
 ter belet- mogt gelegd worden, die genen, die boven  
 ting van den zelven geland zyn, en het recht heb-  
 die uit- ben van in den *Rbyn* te wateren, zich daar-  
 wate- in zullen helpen op hun eigen kosten, waar-  
 ring; in het gemene land van *Woerden* hun zoude  
 te bate komen, zo verre als de Hoge Heem-  
 en ook raad goed zoude vinden. Als ook; dat de Hoge  
 nog eni- Heemraad van den lande van *Woerden*, van's  
 ge ande- lands wege of van partyen verzocht zynde om  
 re Voor recht te vorderen, dat men by den zelven  
 rechten vorderen moet, daar van kennis zal geven  
 aan het aan den Baljuw, en hem tyd en plaats stel-  
 Hoge len, om dat recht te vorderen: en dat de  
 Heem- zelve, indien de Baljuw ten gestelden dage  
 raad- niet komt, eenen anderen Dykgraaf zal kie-  
 schapvan zen, om dat recht te vorderen, by vonnis  
*Woerden*. van den Heemraad; en dat de boeten, daar  
 in gesteld, aan den Hertog zullen komen,  
 even als of zyn Dykgraaf met den Heemraad  
 dat recht van zynen't wege gewezen had:  
 dat ook, in dat geval, de gekozen Dykgraaf  
 zich niet zal mogen ontrekken, om dat recht  
 of straffe te eischen en te bescheiden naar  
 het Dykrecht by vonnis van den Heemraad:  
 en eindelyk, dat de Dykgraaf de zodanigen,  
 die schade aan de dyken of dammen in den  
 lande van *Woerden* toebragten, of de water-  
 keering tegen het *Sticht* doorstaken, berech-  
 ten zal aan lyf en goed by vonnis van den  
 Heemraad, indien zy gegrepen worden, of  
 an-



anders uit den lande bannen; en verder de zodanigen, die daarom, of om enige andere zaken, den Dykgraaf of Hogen Heemraad wederstonden, verwyzen in zulke boeten, als de Handvesten van den lande van *Woerden* vaststellen (v).

Ao.  
1400.

Op den 25 der zelfde maand, gaf Hertog Geest *Albrecht* aan die van *Westzanen* en *Krommenye*, door den dood van Graaf *Guy van Blois* weder aan Hem gekomen, boven de Handvesten en Vryheden, welken zy te voren hadden, de volgende: I. Dat, indien zyn Baljuw van de *Wyk*, onder welk zy behoorden, iemand uit de Dorpen van *Westzanen* en *Krommenye* beschuldigde, of enige boete eischte, van lyf, lede, of geldboete, de Schout van *Westzanen*, met toestemming van Schepenen, een rechte dag zal beleggen, en op den zelve, indien de misdaad van dien aart is, dat de Schepenen de zelve berechten mogen, zodanig een aanspreken voor Schepenen; en dat hy en de Schout zich zullen moeten laten genoegen met het gene de Schepenen hem toe- of afwyzen zullen; en dat ook de verwezen, zonder wederzeggen, zal betalen, het gene Schepenen gewezen zullen hebben: Maar, indien de misdaad van dien aart is, dat de Schout en Schepenen de zelve, naar gewoonte van den lande, niet berechten mogen, dat zy alsdan de zaak zullen wyzen tot hoger rechtbank, te weten van den Baljuw en Mannen te *Wyk*; dat ook de gedaagde voor hen zal te recht staan, en voldoen.

(v) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 713.

**Ao.** doen 't geen die Mannen, op den eisch van  
**1400.** den Baljuw, by vonnis wyzen zullen.

II. Dat, indien zyn Baljuw uit de *Wyk* enig inwoner van *Westzanen* of van *Krommenye*, om enige misdaad, moeijen wilde met gevangenis, dagvaarding, of banning, die borg konde stellen zo goed en ryk als hy zelf is, hy die borgtocht, om te recht te komen, zal aannemen naar de grootheid der misdaad: en dat, indien de Baljuw die borgtocht niet wilde aannemen, die van *Westzanen* of *Krommenye* dien man zullen mogen bewaren tegen den Baljuw, en hem te recht brengen ten dage als zy vermaand worden van den Baljuw, zonder tegen hem of den Baljuw te misdoen: en dat de gedaagde zal moeten lyden en voldoen, het gene de Mannen gewezen zullen hebben.

III. Beloofde Hy die van *Westzanen* en *Krommenye* te beschermen, en niet te gedogen, dat iemand te onrecht van wegen het Geestlyk recht gemoeid wierde met dagvaarding, maning of banning, gelyk de Graaf van *Blois* hen beschermd had.

IV. Dat die van *Westzanen* en *Krommenye*, indien de Hertog, of zyne nakomelingen, ene eenvoudige bede van het gemene land van *Kennemerland* zouden ontvangen, zullen geven vyftig pond; maar dat, indien *Kennemerland* hoger bede gaf, zy dan zouden zo veel meer geven naar de grootheid der bede van *Kennemerland*.

V. Dat die van *Westzanen* en *Krommenye*, indien de Hertog binnen *Kennemerland*, of ter *Wyk*,

*Wyk*, een eenvoudige heirvaard beschreef, te samen zouden dienen met vyftien gewapende mannen: maar dat, indien 'er een hoger heirvaard beschreven werd, zy dan verder zouden dienen met zo veel gewapenden, als de andere luiden in *Kennemerland*, of in de *Wyk*, gezeten (w).

Op den 11 van Sprokkelmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan *Philips*, Heer van *Wasfenaar*, Burggraaf van *Leyden*, het Ambacht van *Wasfenaar* en *Zuidwyk*, met alle renten en toebehoren, om 'er Vryheer van te zyn, met hoog en laag Gerecht, tot een onsterfelyk erfeen; te verheergewaden met enen *Muter hayck* (x) of twintig pond daar voor (y); behoudens nogthans Heer *Gillis van Kralingen* zyn Ambachtsheerschappy met den derden penning in *Zuidwyker-Ambacht* (z); en, op den 27 daar aan volgende, beval Hy aan de ingezetenen van *Wasfenaar* en *Zuidwyk* den gemelden Heer *Philips* voor hunnen Heer te erkennen en te hulden, gelyk zy hem te voren gedaan hadden, en den zelve in zyne Heerlykheid te houden en te sterken (a).

Op den 14 dier zelfde maand, beval Hertog *Albrecht* aan de Zeevarenden, te *Kaswyk* aan die van *Kas-*

(w) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 714.

(x) Moet waarschynlyk zyn: *Havik*: of (naar het Hoogduitsche) *Hak*; *quod est genus Accipitris, columbis infestum*. Volgens *WACHTERUS* in *Glossar. German.* in voce *Hak*.

(y) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 715.

(z) Zie hier voren bl. 326.

(a) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 717.

**Ao.** *aan Zee*, dat zy aan hunnen Heer *Philips van 1400. Wasfenaar* het verschuldigde pondgeld, zo dikwils zy uit Zee komen, zullen betalen in een huis, daartoe door hem gesteld, opeene boete van tien pond *Hollands*, de helft voor Hem, en de andere helft voor den Heer; met bevel aan den Schout, om de zelve telkens in te vorderen; en met volmagt aan den zelve, om de wederhorigen in de Graaflyke gevangenis te leveren, ten einde zo gestraft te worden, als die des Hertogs Heerlykheid verminderen wilde (b): waar uit blykt, dat de Hertog den Burggraaf meer, dan ooit, aan zich zocht te verbinden.

**Geeft** Op den 16 van Sprokkelmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan *Jan Meintszoon Clerc* (Priester) van de Kerk te *Amsterdam* (c), bezitter van het Altaar en de Capellerie van *S. Kathariner* in die zelfde Kerk, waar van de begerietland, ving aan hem stond, de vryheid, om zeker in erfrietland, aan dat Altaar behorende, gelegen buiten dyks tusfchen *Amsterdam* en *Outenwaal*, vermits hy onmagtig was het zelve te bedyken, ter bewaring van *Amsteland*, uit te geven in eeuwigen erfpacht aan zynen broeder *Kerstant Meintszoon* voor twee nobelen 's jaars, te betalen door hem en zyne nak-

(b) *MIERIS Charterb. III. D. bl. 716.*

(c) Zekerlyk de *Oude Kerk*, waar in men een Altaar vond, welke aan *S. Catharina* toegewyd was, en welke in de andere Kerken op dien tyd niet gevonden werd. Deze Altaar is in den jare 1463 door *Claes Jacobsz. van nieuws* opgerecht, volgens *WAGENAAR Beschryv. van Amsterdam II: D. bl. 98.*

komelingen aan *Jan Meintszoon*, tegenwoordigen bezitter van die Capellerie, en aan zyne opvolgeren; zo dat hy het zelve rietland zoude moeten bedyken en houden (d).

Ad.  
1400.

Op den 6 van Lentemaand, gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Wyk op Zee* het voorrecht, dat de zeven Schepenen aldaar, op groten vastenavond, zullen kiezen op hunnen eed vier goede mannen, schotbaar, en in het Ambacht van *Wyk* wonende; en dat dezen, ten zelfden dage, zullen kiezen zeven Schepenen voor een jaar, welken de Schout zal beëdigen, en die elk voor hunne kosten in het Ambacht zullen trekken twee en vyftig schellingen 's jaars koopmans geld; en dat die vier mannen, indien een Schepen stierve, of buiten het Dorp ginge, een ander Schepen in zyne plaats zullen kiezen, om te dienen, tot dat de ander te huis komt, welke nieuw verkozen Schepen loon zal hebben naar den tyd: Dat wyders die vier mannen, ten allen tyde, de heirvaard zullen kiezen, als de Schout van wegen den Hertog den zelfen ontbiedt: en eindelyk, dat de Schepenen ook te gelyk Schotvangers zullen zyn in het jaar van hunnen dienst, waar van zy den Buuren goede rekening zullen doen (e).

En aan die van *Wyk op Zee* het recht, om Schepenen te kiezen.

En bepaalt, wie de heirvaard zal kiezen: wie Schotvangers zyn.

Op den 12 dier zelfde maand, verklaarde Her-

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 372. versa en p. 373. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(e) Ms. getrokken uit het zelfde *Register* p. 375; berustende onder den zelfden Heere.

1400. Hertog *Albrecht* die van *Westzanen* en *Krommenye* vry van alle kosten van den *Schaderdam*, en beloofde hen ten eeuwigen dage daar van klaart die vry te zullen houden, met bevel aan den van *Westzanen* en *Krommenye* vry van den *Schaderdam*, dat zy de Sluizen van *Schaderdam* ten eeuwigen dage zullen houden, zonder die van *Westzanen* en *Krommenye* daar om te moeijen, het zy met recht of met wil-  
(f).

Verpacht Op den 21 daar aan volgende, verpachte Hertog *Albrecht* ten eeuwigen dage aan het Dorp *Goes* in *Zeeland*, en alle inwonende luiden van het zelve, den Molen te *Goes*, en verders alle Molens, welken men daar na maken mogt, voor zes en dertig pond groot jaarlyksche renten, elk pond groot gerekend tot vier *Engelsche* nobelen; onder voorwaarde, dat die van *Goes* den Molen zullen houden in rak en dak, met alle gereedschap, en eenen nieuwen timmeren, indien hy viel, zonder daar voor van den Hertog, of zyne nakomelingen, iets te eischen (g).

Geest Op den 24 der zelfde maand, gaf hy aan vryheid, *Willem Symonszoon*, en allen, die hy daar toe om de mogt werven, de vryheid, om de *Oostfriezen*; als ook die van *Hamburg*, en verders *Hamburgers* te allen, die hun toevoer deden; te beoorlogen, op hun eigen gewin (h).

Op den 13 van Grasmaand gaf Hertog *Albrecht*

(f) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 717.

(g) Het zelfde Boek, *ibid.*

(h) *SCHWARTZENBERG Charterb.* van *Friesland*. tom. I.

brecht aan het Klooster van S. Jans orde te Sneek, Aa. 1400.  
 om de genegenheid en trouw, welken die Broe-  
 ders tot Hem lieten blyken, alle Heergewa-  
 den, welken van zyne Leenmannen in Oost-  
 friesland verschynen zouden, om ze te ge-  
 bruiken ten voordeele van het Klooster, op  
 die zelfde wyze, als het Klooster van S. Jan  
 te Haarlem (i) de Heergewaden in Holland  
 genoot (k). Geest aan het Klooster van S. Jan te Sneek de Heergewaden van Oost-friesland.

Op den 20 van die zelfde maand, sloot Hertog Albrecht met de Stad Kampen en hare burgers, die door zyne uitleggers, en andere luiden, grote schade geleden hadden, ter somme van vyfentwintig duizend nobelen, waarvoor zy van den Hertog, en de zynen, weder in beslag genomen hadden een groot getal schepen en goederen, welken zy daar na onderborgtocht weder ontslagen hadden, dit onderling Verdrag:

I. Dat de Stad Kampen, en hare Burgers en Onderzaten, met opene brieven, door het Stads zegel bekrachtigd, zullen kwyt schelden den Hertog, en zynen landen en luiden, alle schade, welke zy van de zelve te eischen hadden. Sluit met die van Kampen over de schade, die zy van zynen't wegen in den Oost-frieschen oorlog geleden hadden, een byzonder verdrag;

II. Dat de Stad Kampen zelve zal vergenoegen alle hare burgers van die schade, welke zy van Hem, en zyne luiden, onderzaten en vrienden

(i) Zie van dit Klooster G. W. VAN OOSTEN DE BRUYN, *Geschied. van Haarlem*, I. D. bl. 91. die echter dit Voorrecht van dat Klooster niet schynt gevonden te hebben.

(k) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*. I D. bl. 304.

Ao. vrienden, geleden hadden, zonder hem daar-  
 1400. om te moeijen: en dat, indien enige der bur-  
 gers van *Kampen* daar mede niet vergenoegd  
 waren, hun burgerschap opzeiden, elders  
 gingen wonen, en verhaal zochten van hun-  
 ne schade aan Hem en zyne luiden, de zoda-  
 nige niet weder een burger van *Kampen* zoude  
 mogen worden, of in de Stad of vryheid van  
*Kampen* komen, voor dat hy de schade, aan  
 Hem, en zyne onderzaten, gedaan, vergoed  
 zoude hebben.

III. De Stad *Kampen* en hare Burgers zul-  
 len kwytſchelden, met bezegelde brieven,  
 alle des Hertogs luiden, ſchepen en goede-  
 ren, die zy aangetast hebben voor hunne ſcha-  
 de, en alle borgen en borgtocht, die zy daar  
 voor genomen hebben, zonder daar van iets  
 te eiſchen: gelyk de Hertog, en zyne on-  
 derzaten, zulks op de zelfde wyze, ten op-  
 zigte van *Kampen*, en hare burgers, zullen  
 doen.

IV. De Stad *Kampen*, en alle hare Bur-  
 gers, binnen de Stad en de vryheid van *Kam-  
 pen* wonende, zullen, ter vergoeding van hun-  
 ne geledene ſchade, voorby alle tollén in  
*Holland* en *Zeeland*; van *Heusden*, en *Westfries-  
 land*, en *Oostfriesland*, vry mogen gaan, te  
 water en te lande, met hunne ſchepen en goe-  
 deren, of met wien zy ook geladen waren,  
 die des Hertogs vyanden niet zyn, geduren-  
 de twintig jaaren, te rekenen van den tyd  
 van het tekenen van dit Verdrag af.

V. Indien de Burgers van *Kampen* ſchipbreuk  
 leden aan de kusten van *Holland*, *Zeeland*, *West-  
 friesland*, en *Oostfriesland*, op de zee en ſtroom,  
 bin-



binnen en buiten des Hertogs landen, zo zullen zy hunne schepen en goederen, welken zy bewyzen konnen, de hunnen te zyn, mogen aanvaarden en wegvoeren zonder tegenspraak, behoudens behoorlyke betaling van allen, die hen geholpen zullen hebben.

Ao.  
1400.

VI. Indien de Hertog, binnen den tyd van twintig jaaren, de schade met die van *Kampen* vereffenen wil, zal Hy zulks doen met twintig duizend nobelen, in eens te betalen, en dan verder ongehouden zyn aan de gegevene vryheid van tollen en schipbreuk, en zal, in dien gevalle, voortaan zyne heerlykheid van tollen en zeevonden vryelyk gebruiken: maar, zo niet, dan zullen de Burgers van *Kampen* deze vryheid hebben twintig jaaren lang; en, ten einde van de zelve, zal de Hertog, als ook zyne luiden, van alle schade, die de burgers van *Kampen* te eischen hadden, vry en ongehouden zyn.

VII. Indien 'er oorlog ontstaat tuschen den Hertog en zyne landen, en den Bischof en het Sticht van *Utrecht*, waar in de Stad *Kampen* en hare burgers en onderzaten geen deel neemen, zoo zullen de Stad en Burgers van *Kampen*, staande dien oorlog, de vryheid van tollen en zeevonden behouden; maar, indien de Stad, binnen den tyd van twintig jaaren, vyand van den Hertog wordt, zo zal die vryheid te niet zyn: doch, indien de Hertog, binnen dien zelfden tyd, vyand der Stad wordt, zo zal die vryheid in hare magt blyven, als zy wederom met Hem vrede maakt.

Dit Verdrag is door Graaf *Willem van Oostervant* en *Johan van Beyeren*, Elef van *Luyk*,  
Hh 3 Graaf

**Ao.** Graaf van *Loon*, ten verzoeke, en op het bevel van hunnen Vader Hertog *Albrecht*, bevestigd en bezegeld. Ook hebben de Burgemeesters, Schepenen, en de Raad der Stad *Kampen* het zelve getekend en bezegeld (1).  
**1400.** Uit dit Verdrag blykt, dat de Stad *Kampen* op dien tyd een vermogende handeldryvende Stad is geweest, welke den Hertog, niet tegenstaande zyn groot vermogen, niet ontzag; terwyl de Hertog toonde de zelve Stad niet tot vyandinne te willen hebben; te minder nog, omdat Hy, vooral in dezen zynen oorlog met de *Oostfriezen*, den Bisschop en het Sticht van *Utrecht*, onder welken die Stad behoorde, en die Hem van achteren konden aanvallen, vreesde, en daarom zeer omzigtig met dien Bisschop en het Sticht in alles wilde handelen.

Aanmerking op dit Verdrag.

**De Hertog** be-veelt het Capiteinschap te *Stavoren* aan *Henrik van Naaldwyk*. Op den 23 van Grasmaand, beval Hertog *Albrecht* het Capiteinschap te *Stavoren* aan Heer *Henrik van Naaldwyk*, tot op dien tyd, dat de Heer van *Brederode*, of zyn broeder *Willem*, het zelve weder zoude aanvaarden (m).

**Beleent** *Jan van der Boekhorst* met een hofstede in *Voorhout*. Op den 13 van Bloeimaand, beleende Hertog *Albrecht*, *Jan van der Boekhorst* met een huis en hofstede, achteen morgen en zestehalf hond en drie en twintig gaarden groot, gelegen in het Ambacht van *Voorhout*, en met twee paar oude Zwanen met hun gebroed, den voorschreven huize toebehorende, welke hem van zynen vader *Jan van der Boekhorst*

(1) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 718. — 720.

(m) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Vriesland* I. D. bl. 308.

borst aanbestorven waren: te houden by hem Ao.  
 en zyne nakomelingen tot een recht leen, 1400.  
 en by versterf te verheergewaden met een  
 zeel winden (n).

Op den 21 dier zelfde maand, verminder- Vermin-  
 de Hy de riemtalen van de gemene buren dert de  
 van *Valkenburg* en *Katwyk*, zynde beiden Am- riemta-  
 bachten van den Heer van *Wasfenaar*, van zeven len van  
 op vier, en het volk, naar het getal der riem- Valken-  
 talen, waar mede zy in den heirvaard moes- burg en  
 ten dienen, om dat velen uit die Ambachten Katwyk.  
 met ter woon verhuist waren en zich in de  
 Steden hadden te neder gezet: en dat voor  
 een en twintig Hollandsche schilden (o).  
 Eene geringe somme voorwaar! maar, dewyl  
 zyne Schatkisten uitgeput waren door den Aanmer-  
*Oostfrieschen* oorlog; welke steeds bleef du- king daar  
 ren, zoo waren de voorrechten by hem goed over.  
 koop geworden: gelyk hy, om die zelfde re-  
 den, velen van zyne goederen, en voornaam-  
 lyk veenlanden, verkocht, om de lasten van  
 den oorlog te kunnen betalen (p).

Op den volgenden dag, besliste Hy het geschil Hertog  
 tusfchen zynen Rentmeester *Bewesterfchelde* Albrecht  
 in *Zeeland*, en de Stad *Zierikzee*, wegens de regelt  
 tolln van de goederen, welken door Schip- de tolln  
 pers en Koopluiden te *Zierikzee* uit zee aan- te Zierik-  
 ge- zee.

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamens Register* Libr.  
 V. 1390 — 1401. *Cas. E.* p. 384. berustende onder  
 den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(o) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 720.

(p) Het zelfde Boek, bl. 697, 702, 710, 712,  
 717, 718.

Ad.  
1400.

gebragt werden, het welke zy aan Hem verbleven hadden, in dezer voegen: Dat de schepen, geladen uit zee te *Zierikzee* komende, en daar hun goed verkopende, of op eenen anderen bodem ladende, een vryen opslag zouden hebben, zonder eenige tollē of ongeldē aan Hem te betalen; en dat de goederen, te *Zierikzee* weder ingeladen wordende, tolvry weder zeewaard zouden mogen gevoerd worden: Maar, indien de Schippers, of Koopluiden, die goederen binnendoor wilden voeren over den stroom van den Hertog, of de zelve op eenen anderen bodem laden, om ze binnendoor na *Brabant*, of *Vlaanderen*, of elders, te voeren, dat zy dan de zelve zouden moeten vertollen, aan het eerste Tol- of Wachthuis van den Hertog, zonder daar voorby te mogen vaaren; waar toe Hy het eerste Tolhuis gesteld had te *Kats* in *Noordbeveland*, en niet nader aan *Zierikzee*, voor de genen, die na *Brabant* of *Vlaanderen* wilden zeilen, of ergens anders over den stroom des Hertogs; en verder de andere Tolhuizen, daar zy zouden moeten vertollen (q).

Bevestigt de Heeren van S. Jan in de goederen van het Convent *Porta Coeli* te *Middelburg*.

Op dien zelfden dag, beval Hy aan Heer *Hugo van Heenvliet*, zynen Rentmeester *Bewesterschelde* in *Zeeland*, om aan de Heeren van S. Jans Orde aanwyzing te doen van twee honderd gemeten lands, toebehoord hebbende, door gifte van Koning *Willem*, aan de Nonnen van het Klooster *Porta Coeli* te *Middelburg*, welken door de Heeren van S. Jan aan-

(q) *MIERIS Charterb. III. D. bl. 721.*

aangenomen waren, om hare armoede, met toeltemming en bevestiging van *Willem*, Graaf van *Henegouwen*, *Holland*, &c. in den jaare 1317 (r); en om die Heeren dat land gerustlyk te laten bezitten: en bevestigde daar en boven aan die Heeren alle de Voorrechten, voorheen door Koning *Willem* aan het Convent *Porta Coeli* gegeven (s).

Ao.  
1400.

Op den 28 van Bloemaand, verklaarde de Koning van *Engeland*, *Hendrik van Lankaster*, die den Koning *Richard* onttroond en in de gevangenis van honger had doen sterven (t), den Heer *Jan van Brederode* en van *Gemp* tot zyn Leenman aangenomen, en van hem den eed ontfangen te hebben, dat hy, gedurende zyn leven, zyn getrouwe Leenman zoude zyn, in alles zyn heil bevorderen en alle kwaad van hem weeren zoude, gelyk een Leenman, volgens gewoonte en recht, verplicht is te doen; waar voor hy hem in leen gaf eene jaarlyksche inkomst van honderd ponden, of drie honderd *Engelsche* nobelen, te betalen de eene helft op *S. Michiels* dag, en de andere helft op *Paaschen* (v). Dus trachte dees geweldenaar, op het voorbeeld van andere Vorsten, ook van Hertog *Albrecht*, zich te sterken door buitenlandfche Leenmannen tegen zyne eigen onderdaanen, welker opstand hy vreesde, en

De Ko.  
ning van  
*Engeland*  
neemt  
*Jan van*  
*Brederode*.  
de tot zyn  
Leen-  
man aan.

(r) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 183.

(s) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* Libr. V. 1390 — 1401. *Cas E.* p. 387. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN

(t) HUME *Historie van Engeland*, III. D. bl. 68.

(v) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 721.

Ao. en eerlang ondervond; en hen met de afge-  
 1400. perste schattingen zyner onderdaanen te be-  
 talen.

Hertog Op den 2 van Wiedemaand, gaf Hertog  
*Albrecht* *Albrecht* aan Heer *Floris van Borselen* de vry-  
 geeft aan heid, om ter zee uit te leggen op de *Oostfriezen*  
*Floris* en *Hamburgers*, op zyn eigen winst en ver-  
*van Borse-* lies, tot wederzeggens toe (w). Het schynt,  
 len vry heid, om dat die van *Hamburg*, die toen reeds den koop-  
 heid, om handel der *Hollanderen* trachten te beletten,  
 de *Oost-* *Oostfriezen* in hunne stroperyen op de zelven  
*friezen te* begunstigten, het welke Hertog *Albrecht* op  
 beoorlo- gen: deze wyze zocht tegen te gaan en te beteu-  
 gen: gelen.

En aan Op den 10 van die zelfde maand, gaf Her-  
 die van tog *Albrecht* aan die van *Monikendam* de vol-  
*Moniken-* gende voorrechten:  
 dameeni-  
 ge voor-  
 rechten.

I. Dat de Burgers van die Stad vryheid  
 van tol zouden hebben te water en te lande,  
 ten eeuwigen dage te *Sparendam*, en te *Heus-*  
*den* tot wederzeggens toe; gelyk de andere  
 Steden van *Holland* en *Zeeland* genoten; welke  
 vryheid echter aan *Monikendam* niet zoude  
 opgezegd worden, dan te gelyk met de an-  
 dere Steden van *Holland* en *Zeeland*. (Deze  
 vryheid, tot wederzeggens toe, is, op den  
 Omtrent volgende 16 van Herfstmaand, voor altyd  
 welken toegestaan) (x).  
 kort daar  
 na enige  
 verande-

II. Dat de Baljuw op den 10 van Oogst-  
 maand alle jaren zeven Schepenen zoude zet-  
 ten voor één jaar, van welken elk moest in  
 de

(w) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Vriesland*. I. D.  
 bl. 308.

(x) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 726.

de Stad gegoed zyn tot zes honderd oude schilden in het schot. (Dit is, op den 16 van Herfstmaand, verminderd tot drie honderd oude schilden.)

Ao.  
1400.  
ring  
wordt ge-  
maakt.

III. Dat de Baljuw de misdadigers binnen het jaar zal doen berechten, of dat zy, by nalatigheid, vry zullen zyn, ten ware, dat zy vluchtig waren; of (volgens het bepaalde op den 16 van Herfstmaand) dat 'er heirvaard was; of, dat des Graaven gerecht opgheduicht (opgeschort) worde; of, dat men, om andere zaken, geen recht deede, en daarom de breuken verjaarden, wanneer men de verjaarde misdaden zal rechten binnen zes weeken, na dat 'er weder recht gedaan wordt in de Stad.

IV. Dat, indien eenig burger van *Monikendam* een Burger van *Utrecht*, of een *Stichtsmā*, wonde, of doodfloeg, of eenig ander leed toebragt, hy niet meer aan den Hertog zoude verbeuren, dan een burger van *Utrecht*, of *Stichtsmā*, verbeuren zoude te *Utrecht*, indien hy dus misdeede tegen een burger van *Monikendam* (y).

V. Voorts, dat de Vryheid der Stad zich zoude uitstrekken, Zuidwaard tot den Zomerdijk aan het *Heinland*, en Noordwaard tien roeden buiten den Veerstal, en de zelfde breedte Oost en Westwaard: Het welke, op den 16 van Herfstmaand, is uitgebreid tot twintig roeden rondom; en voort ten Waterstal uit tot op het Veer, het welke gehouden wordt binnen de Vryheid te zyn.

VI. En eindelyk schold de Hertog kwyt al-

(y) Zie hier voren bl. 281.

**Ao.** alle misdaden , welken de gemene Stad tegen Hem bedreven mogt hebben , behoudens  
**1400.** de breuken der byzondere burgeren , welken zy gehouden waren met lyf en goed te boeten (z).

Hertog Nu schynt Hertog *Albrecht* van voornemen  
*Albrecht* geweest te zyn , om de afgevallene *Friezen*  
 geeft aan weder , met kracht van wapenen , onder zy-  
 die van ne gehoorzaamheid te doen bukken , en . dewyl  
*Haarlem* zyne geldmiddelen uitgeput waren . daar toe  
 de Vis- geld te hebben willen verzamelen ; want , op  
 schery voor *Spa-* den 12 van Hooimaand , gaf Hy aan die van  
*rendam :* *Haarlem* , die de Vischery voor de Sluizen  
 van *Sparendam* van Hem gepacht hadden voor  
 vierhonderd *Frankryksche* schilden , welke  
 pacht nog vier jaren moest loopen , die zelf-  
 de Vischery voor den tyd van tien jaren voor  
 vierduizend vierhonderd , en vier - en - veer-  
 om eene grote tigt gelyke schilden , *overmits* (gelyk hy zegt)  
 somme *onse reyse* , die wy wille en meyninge hebben te  
 gelds *doen* , oft God wille , op *onse Vyanden* die Oist-  
 voortien *vriesen* , *behoeflyk syn* , en *behoeven financie te*  
 jaren ; *doen om provyanchie te maaken tot onser levering*  
*in onser reysen tot welke somme Haarlem soude*  
*verlegghen en uutleveren aan tarwe en aan bier.*  
 na ver- Deze overgifte mogt de Hertog losfen ten ein-  
 loop van de van tien jaren , indien het Hem gelegen  
 welken kwam met gelyke somme ; anders zouden die  
 Hy die van *Haarlem* het nut van de Vischery behou-  
 somme den tot dien tyd , dat Hy de zelve zoude los-  
 mogte fen. En heeft Graaf *Willem van Oostervant*  
 losfen. de-

(z) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 722 , 726.



deze overgifte ten zelfden dage met zynen Ao.  
 Vader te *Heemstede* bevestigd (a). 1400.

Op dien zelfden dag, schreef Hy aan de De Her.  
 Steden van *Holland* en *Zeeland*, en, den vol-  
 genden dag, aan zyne Ridderen en Leen-  
 mannen, en Baljuwen, om, met hunne tog be-  
 Burgers, Onderhorigen, en Huisluiden, schryft  
 zich wel gewapend in het leger te *Enkhuizen* zyne Ste-  
 op den 15 van Oogstmaand te laten vinden, den, Rid-  
 om met Hem, of met den Graaf van *Oostervant*, ders en  
 na *Oostfriesland* over te varen, verzeld Leen-  
 van Metzelaars en Timmerluiden met alle de mannen  
 nodige gereedschappen, om te woesten, te vel- ten heir-  
 len alle Sloten, Stenbuze en Vestenisse, dye onse vaard te-  
 vyanden vooirschreeven hebben en jegbens ons hou- gen de  
 den in onzen lande vooirschreeven (b). Het oog- Oostfrie-

merk schynt geweest te zyn, om alle de Sterk-  
 tens der Hovelingen en Edelen te vernielen,  
 om hen dus eindelyk te ligter onder zyne ge-  
 hoorzaamheid te houden. Dit opontbod van  
 Burgers, Edelen en Boeren stemt, ten mees-  
 ten deele, overeen met dat van den tweeden  
 van Bloeimaand van den jare 1398.

Het schynt echter, dat deze heirvaard Deeze  
 geen voortgang heeft gehad, mogelyk door heirtocht  
 de onwilligheid der Ingezetenen: want Her- heeft  
 tog *Albrecht* beval, op den 31 van Oogstmaand, geen  
 aan de Baljuwen van *Delfland*, *Schieland*, *Rhyn-*  
*land*, en den lande van *Woerden*; aan de Bal- voort-  
 juwen van *Kennemerland*, *Amstelland* en *Meden-*  
*blik*, om, dewyl Hy met zynen gemeene Raa- gang ge-  
 den, en de Steden van *Holland* en *Zeeland* over had:  
Doch de  
Hertog  
eischt  
nader  
draa-  
van zyne

(a) MIERIS Charterb. III. D. bl. 723.

(b) SCHWARTZENBERG Charterb. van *Vriesland*, I. D.  
 bl. 309 — 314.

Ao. draagen was, dat sy met hem en anders den ge-  
 1400. meenen lande bouden fullen en doen bewaren syne  
 Steden Stad Stavoren tot Sint Jansdage toe te Midfomer  
 en Balju. naistkomende, en daarom geset hadden hem te  
 wen van dienen van elke twee riemen een goed man gewa-  
 Holland pend; op het zien van dien brief te nemen  
 en Zee- van elke twee riemen één welgewapend man,  
 land, om van elke twee  
 van elke riemta-  
 twee len één  
 riemta- gewa-  
 len één pend  
 gewa- man na  
 pend man na  
 Stavoren Stavoren  
 te zen- te zen-  
 den, tot den, tot  
 bescher- bescher-  
 ming van ming van  
 die Stad. die Stad.  
 Aanmer-  
 kingover kingover  
 den uit- den uit-  
 geschre- geschre-  
 en opge- en opge-  
 schorten schorten  
 heir- heir-  
 vaard. en vaard. en  
 den toe- den toe-  
 stand der stand der  
 Friesche Friesche  
 zaaken. zaaken.

wanhopig, dewyl de opstand der *Friezen*, die  
 te voren alleen by het gemene volk verwekt  
 was, nu zo algemeen was geworden, dat zy  
 zyne begunstigers, onder welken van de eerste  
 Hovelingen, en Edelen, waren, ten lande  
 uitgejaagd hadden, zo dat Hertog *Albrecht*  
 zich genoodzaakt vond, hen, op den 5 en 7  
 van Herfstmaand, naar mate van hunnen  
 staat en gedane diensten, met aanzienlyke  
 jaarwedden te begunstigen, waar door zyne  
 vervallene geldmiddelen meer en meer ver-  
 zwakt werden (d).

Op

(c) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, I. D.  
 bl. 314.

(d) Het zelfde Boek, bl. 315--317.

Op den 16 van Oogstmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan den genen, die geland waren tusfchen *Hillegommerbeek* en 's *Gravenweg*, de vryheid, om een vaart te delven door zyne Wildernisse (het *Haarlemsche* Bosch) tot in de graft van *Haarlem*; en om, indien zy daar toe van zyn veen nodig hadden, het zelve te mogen aantasten tot twee roeden breed voor twintig oude schilden; onder het bestuur van Heer *Jan van Heemstede*, en, na zynen dood, van zynen Zoon, en van nog vier Mannen, door de meeste Ingelanden daar toe gekozen, die de zelve weder mogten afzetten, en anderen in hunne plaats stellen: en dat zy, na den dood van die Heeren van *Heemstede*, tot dat bestuur eenen anderen zouden mogen kiezen: Ook, dat zy, het land van anderen buiten de Wildernis nodig hebbende tot dien vaart, het zelve daar toe zouden mogen aanslaan, en, by onwilligheid, door den Heer van *Heemstede* doen fchatten en betalen: dat zy mede bruggen en spuyen over dien vaart mogten maaken, en een fchouw op de zelve leggen; te doen by de genen, die daar toe bevoegd waren, elk in zynen ban: Voorts dat zy, die buiten de gestelde bepaling geland waren, en in die vaart wilden uitwateren, de kosten zouden moeten helpen dragen, en anders die uitwatering niet hebben: En, eindelyk, dat zy, die uitwatering hebbende, by weigering van betaling, door den Heer van *Heemstede* te vier fchatte zouden gepand worden, het welke hy aan hun veen zoude verhalen (e).

No.  
 1400.  
 Hertog  
*Albrecht*  
 geeft aan  
 de inge-  
 landen  
 by *Hille-*  
*gommer-*  
*beek* vry-  
 heid, om  
 een vaart  
 door het  
 Bosch  
 van *Haar-*  
*lem* te  
 delven  
 tot in de  
 Stads  
 graft.

Op

(e) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 723.

Ao. Op den 3 van Herfstmaand, gaf Hertog  
 1400. *Albrecht* aan die van *Tbolen* en *Schakerlo*, Hem  
 Bepaalt, weder aangekomen door den dood van den  
 dat die Graave van *Blois*, dat zy Hem in vollen heir-  
 van *Tbo- vaard* alleen zouden dienen met eene kogge  
 len en van een-en- dertig man, gelyk zy ten tyde  
*Schakerlo* van dien Graaf gewoon waren. Deze brief  
 Hem zul- is gegeven te *Heemstede*, in de tegenwoor-  
 len die- digheid van Heer *Jan van Arkel*, en anderen;  
 nen met digheid van Heer *Jan van Arkel*, en anderen;  
 eene waar uit blykt, dat 'er op dien tyd tusfchen  
 kogge. Heer *Jan van Arkel* en den Hertog nog gene  
 onëenigheden plaats hadden (f).

Hyregelt Op den 10 der zelfde maand, regelde Her-  
 de Hof- tog *Albrecht*, voor de inwonende, Welgebo-  
 diensten renen en Huisluiden, van het Oost- Ambacht  
 van den van den *Haag*, de hofdiensten van zyn huis  
*Haag*; in den *Haag*, op dien voet als hunne voorou-  
 ders de zelve gedaan hadden; te weten,  
 dat zy moesten dienen met veertien wagens,  
 elk met vier paarden bespannen, tusfchen *Haar-  
 lein* en de *Maas*, en tusfchen *Oudewater*, *Woer-  
 den* en de *Maas*, voor den Hertog, zynen  
 Raad, voor de Bakkery, Bottelry, Keuken  
 en Garderobe; wanneer zy dan voor zich en  
 hunne paarden de kost zouden hebben: Voorts,  
 dat zy allen leeftocht, hoe genaamd, binnen  
 den *Haag* vallende, of met fcheepen toege-  
 voerd wordende, aan het Hof moesten be-  
 zorgen; voor welken dienst de inwonende  
 en buurluiden van den *Haag* ongehouden zou-  
 den zyn tot enigen heirvaard, uitgezonderd  
 des Hertogs mannen, en welgeborenen: en  
 dat

(f) *MIERIS Charterb. III. D. bl. 724.*

dat de huisluiden en welgeborenen van het Oost-Ambacht vry zouden zyn van alle tol-  
 len te water en te lande in alle de landen, welken de Hertog tegenwoordig bezat, en  
 nog mogt verkrygen, mits, dat zy een jaar en dag in dat Ambacht gewoond hadden, en  
 elk jaar een brief van het Gerecht van den Haag ten bewyze namen; telkens te vernieuwen op Nieuwjaarsdag: Voorts gaf Hy aan het Ambacht de keuze, om een Vleeshal te hebben of niet; en, in het eerste geval, alle voordeel, en renten, die daar op vallen zouden; en ook het voordeel van de Vifchmarkt of accyns, onder voorwaarde, dat het Gerecht geen accyns zal stellen op enig goed, spys of drank, dan met goedvinden van den Hertog en zynen Raad: Ook gaf Hy hun het Voorrecht, dat men niemand van het Ambacht zal mogen gyzelen, of hinder doen aan lyf en goed, die recht en vonnisfe begeert, tenzy hy eerst met recht overwonnen is: noch ook iemand gevangen nemen, die borgen kan stellen, zo goed en ryk als hy zelf is, van voor het Gerecht te zullen verschy-  
 nen: uitgenomen om misdaden, welken de Hertog zelf gewoon is te berechten, als Moord, Moordbrand, Reeroof, Vrouwekracht, of die in zyne Wildernissen misdeden; Valsheid van Brieven, van Munten; of die den Baljuw, Rechter of Dienaar sloeg, om recht of om dienst wille. Eindelyk beloofde de Hertog, dat Hy, en zyne nakomelingen, nooit zullen doen afbreken of verbranden enige tegenwoordige of toekomstende huizen, in het Oost-Ambacht van den

Ao.  
1400.  
 En geeft  
 aan die  
 van den  
 Haag  
 enige  
 Voor-  
 rechten  
 en vry-  
 heden.

I. Deel.

li

Haag

Ao. *Haag* staande , maar hun vergenoegen met  
 1400. dat gene , dat hen wegens breuken zal toege-  
 wezen worden : en bevestigde verder alle  
 Handvesten en vryheden , welken dat Am-  
 bacht mogte bezitten (g).

Keurt Dewyl Hertog *Albrecht* , in den voorleden  
 goed ze- jare , aan *Philips van Waffenaar* , Burggraaf  
 ker ver- van *Leiden* , het Gerecht en Schoutamt der  
 drag van Stad , het welk Hy , by zyne verzoening  
 die van met hem , aan zich hield , wedergegeven  
*Leiden* had (b); zo keurde Hy , op den 19 van Wyn-  
 met den maand , goed het Verdrag , het welke de  
 Burg- Burggraaf met die van *Leiden* gemaakt had  
 graaf omtrent de belening van dat Gerecht , ter  
 aldaar. somme van vyf en twintig *Frankryksche* schil-  
 den , door zynen Vader gedaan ; te weten ,  
 dat zy Hem die somme in vyf jaren zouden  
 betalen , om het Gerecht en Schoutambacht  
 te vryen , onder voorwaarde , dat hy daar  
 op geen geld zoude laten leenen of leenen  
 (i).

Erkent Op den 23 van diezelfde maand , erkende  
 die van Her-

(g) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 725.

(b) Het zelfde Boek bl. 696. en zie ook hier  
 voren bl. 438 en 439.

(i) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 727. Het Verdrag  
 van den Burggraaf met de Stad *Leiden* , waarby de Burg-  
 graaf beloofde , noch op het Schoutambacht , noch  
 op het Gerecht , enig geld te leenen ; maar in tegen-  
 deel daarin Lieden te zetten , met dewelken de Stad zou-  
 de bewaard zyn , en het Volk in vrede mogt bly-  
 ven ; en dewelken ook vier jaren Poorters der Stad  
 en gestadiglyk binnen dezelve woonachtig waren  
 geweest , was bereids aangegaan op den 25. van Slagt-  
 maand in den Jare 1387. en is ook te vinden in het  
 zelfde Boek bl. 475.

Hertog *Albrecht*, dat die van *Heusden* niet schuldig waren Hem te dienen in heyertocht buiten den lande van *Heusden*, ten ware dat men hen leverde (loon en kost) als Hy andere luiden gewoon was te geven (k); en bevestigde voorts hunne rechten en herkomens ten eeuwigen dage (l). Ao. 1400. *Heusden* vry van zekere Heyrtocht.

Op den 8 van Slachtmaand, stonden *Hen-drik*, Heer van *Vianen*, en zyne huisvrouw *Heilwich*, af van het Hoge Gerecht van de Stad en het Land van *Ameide* en der *Lek*, daarby stromende, ten behoeve van den Bischof van *Utrecht*; en beloofden, dat die Stad, en de Sterkten daar in, altyd voor hem open zouden staan, terwyl zy het Lage, of dagelyks, Gerecht, en de gevolgen van dien, aan zich zelve behielden (m). Het Hoge Gerecht van *Ameide* wordt aan den Bischof van *Utrecht* afgegaan.

Op den 17 dierzelfde maand, gaf Hertog *Albrecht* den onderzaten van zynen Hof te *Delft*, dat zy Hem, wegens de zwaarheid van den Hofdienst, alleen met vier riemtalen zouden dienen; en beloofde, dat Hy hen niet zoude ter heyrvaard gebieden, dan daar de Stad *Delft* zoude voorgaan met haren banier, in welk geval zy Hem zouden dienen met tweevoudige heyrvaard (n). Hertog *Albrecht* regelt den dienst van zynen Hof te *Delft*.

Wanneer wegens den merklyken aanwas der Inwoneren binnen de Stad *Leiden* deze Het St. *Pieters* Stad

(k) Dit zelfde had de Hertog reeds erkend op den 8. van Wintermaand van het voorgaande Jaar 1399: als hier voren te zien is op bl. 473.

(l) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 727.

(m) Het zelfde Boek, op die zelfde bladzyde.

(n) Het zelfde Boek, bl. 728.

No. 1400. Stad naaden jare 1389 wederom (o) zeer veel  
 Kerkhof te Leiden was vergroot geworden, werd het ook ten  
 uitersten nodig gevonden, zorg te dragen,  
 word andermaal ver- groot. dat de plaats, geschikt tot begraving der Ly-  
 ken binnen deze Stad, groter mogt worden  
 gemaakt, waarom men aldaar, ten dezen tyde,  
 ook met zeer veel iever arbeidde aan de ver-  
 groting van het *St. Pieters* Kerkhof, het welk  
 thans veel te klein viel; waartoe dan ook Hertog  
*Albrecht*, by zyne opene Brieven van den 11  
 van Zomermaand in dit zelfde jaar (p), den  
 Kerkmeesteren van die Kerk, op hun ver-  
 zoek, en door voorspraak van Die van den  
 Gerechte dezer Stad, reeds had vergund, om  
 enige hoizen af te breken, en een gedeelte van de

(o) Zie hier voren bladz. 237. en *ORLERS Beschryv.*  
*der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst. II. bl. 45. en 46. als  
 ook F. VAN MIERIS en D. VAN ALPHEN in de *Beschryv.*  
*der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst. II. blad. 12. en D. II.  
 Hoofdst. xxxviii. bladz. 632.

(p) MIERIS in het zelfde Boek, Hoofdst. IV. bladz.  
 28. Deze was de tweede vergroting van dit Kerkhof,  
 welks vorige vergroting bereids in den jare 1339. was  
 geschied uit krachte der bewilliging van Graaf *Willem*  
*den IV.* gegeven in Lentemaand van den jare 1338. en  
 in het gezegde jaar 1339. door den Suffragaan van den  
 Bisschop van *Utrecht* ingewyd; gelyk te zien is uit den  
 Brief van Graaf *Willem den IV.* en het Declaratoir van den  
 gemelden Suffragaan, by den Heer MIERIS op de aange-  
 haalde plaats te vinden: en zal deze eerste vergroting  
 van het *St. Pieters* Kerkhof toen ook noodzaaklyk zyn ge-  
 oordeeld, naardien, omtrent dien tyd waarschynlyk, het  
 Marendorp met de Oude Stad verëenigd, en daardoor  
 het getal der Stedelingen aanzienlyk vermeerderd is ge-  
 worden. Zie *ORLERS* in het zo even aangehaalde Hoofdst.  
 bladz. 43. en MIERIS mede in 't aangehaalde Hoofdst.  
 II. bladz. 11. terwyl de redenen van den aanwas der  
 In



**CHRONYK. IV. Hoofdst. 507**  
 de Graft, ten zuiden van 's *Gravenstein* (q) Ao. 1400.  
 gelegen, in te nemen; als mede het gehele  
 Begynhof van *Pieter Simonsz.* te slopen, mits  
 aan dezelve Begynen ene andere woonplaats  
 werde bezorgd, het welk toen ook is ge-  
 schied (r).

Her.

Inwoneren in deze Stad, voornaamlyk, te vinden zyn in den bloet der *Leidsche Draperie*, welke, in het midden der Veertiende Eeuw uit *Vlaanderen* door vele *Yperlingen* herwaards overgebracht zynde, van tyd tot tyd meerder en meerder begon toetenemen; zo dat dezelve omtrent dezen tyd reeds in andere Landen in zodanige achting was, dat men, in plaats van een Fluweelen kleed, een *Leidsch Laken* gebruikte; gelyk men vindt aangetekend door den meergemelden Heer Burgemeester *ORLERS* in zyne aangehaalde *Beschryv. der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst. XI. bl. 241-244, alwaar Hy ook, zo wel de redenen van dezen wasdom, als van de vermindering dezer Neringe, zo nut en heilzaam voor deze Stad en voordeelig voor hare Ingezetenen, in 't brade verhaalt, van blad. 245—255. welke vermindering, sedert dien tyd, in den welken de Heer *ORLERS* dit schreef, nog merklyk is toegenomen; gelyk door den gemelden Heer van *MIRIS* in zyne *Beschryv. der Stad Leyden*, D. II. Hoofdst. XXVII. blad. 463. wordt opgemerkt; en is het te vreezen, dat, indien zulks in 't kort niet verandere; of enige middelen tot herstel, immers enige verbetering, worden in 't werk gesteld, deze schone Draperie aldaar in weinige jaren geheel en al helaas! zal te niet lopen; en den ondergang dier Stad na zich slepen.

(q) Dus werd van ouds genaamd het *Gevoengenbuis* binnen de Stad *Leiden*, waarſchynlyk, om dat het zelve, even gelyk andere diergelyke Huizen, was gebouwd van *Steen*, terwyl voortyds de meeste andere Huizen, hier te Lande, plegen van *Hout* gemaakt te worden; en kan men over de oudheid van dit Gebouw, en wat daar toe verder behoort, nazien *MIRIS* in de aangetogene *Beschryv. der Stad Leyden*, D. II. Hoofdst. XIX. blad. 381—386.

(r) Dit Begynhof werd oudtyds bewoond door

**Aa.** Hertog *Albrecht*, in den jare 1367, zynen  
**1400.** Munteren te *Dordrecht* grote privilegien ge-  
 Die van geven hebbende, en onder anderen, dat zy,  
*Dordrecht* behalven van *vrouwenkracht*, *doodslag*, *moord*  
 doen de of *dievery*, niet onder den gewonen Rech-  
 Munters ter zouden staan, maar onder den Provoost,  
 zweeren, dat zy en Gezworens der Munt, en door dezelve  
 den gestraft worden (s); zo was dit oorzaak ge-  
 Munt- worden, dat de Muntmeester, Provoost en  
 meester, Gezworens der Munt, naardien zy geen  
 zyn huis gezin, en magts genoeg hadden, om de ongehoorza-  
 gezin, en men en kwaaddoenders te straffen, zich  
 sommige anderen, zelve niet veilig voor hen vonden; ge-  
 tot de Munt be-lyk het gemeenlyk gaat, wanneer de Rech-  
 borende, ters niet met de behoorlyke dwingende magt  
 niet mis- voorzien zyn; in zo verre, dat de Schepe-  
 doen nen van *Dordrecht*, op den 19 van Slacht-  
 zullen. maand, zich genoodzaakt zagen, de Mun-  
 ters by eede te doen beloven, dat zy den  
 Muntmeester *Willem Tonsus*, noch zyn huis-  
 gezin, magen, en nakomelingen, om enig  
 geschil, de Munt aangaande, het welke zy  
 gehad hadden, of krygen mogten, geen leed  
 zouden toebrengen, maar hem in het Mun-  
 ten alle gehoorzaamheid bewyzen (t), op ver-  
 beur-

Begynen, die haar werk maakten, van de zieken op te  
 passen; de dooden te bewaken; en voor dezelve in de hui-  
 zen en op de Graffteden te bidden. Men zie van dit Be-  
 gynhof den meergemelden *ORLERS Beschryv. van Ley-*  
*den*, D. I. Hoofdst. VI. bladz. 117. en 118. en *MIERIS*  
*Besebryv. der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst. XI. bladz.  
 158.

(s) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 207. P. H. VAN DE  
*WALL Handvesten &c. der Stad DORDRECHT*, bl. 280.  
 Zie ook hier voren bl. 209.

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 729.

beurte van het lyf: Terwyl door dezen eed die verftandige Schepenen ene bepaling ftelden aan het al te wyd uitgeftekke Voorrecht, door den Hertog aan die Munters gegeven; en dus toonden, moeds genoeg te hebben, om de Stad in orde en rust te houden. Het gevolg van dezen verregaanden twist tufchen den Muntmeester en de Munters was, dat Hertog *Albrecht* hun die gegevene Voorrechten weder ontnam: Doch, dewyl zy zich daar na met den Muntmeester verzoenden, zo heeft Hy hun dezelve naderhand, en wel op den 17 van Bloemaand van het volgende jaar 1401, wedergegeven; echter onder die voorwaarde, dat deze Willekeur der Schepenen van *Dordrecht* zoude ftand houden (v); welke voorwaarde de Munters afhangelijker van de Overheid te *Dordrecht* deed worden, dan zy te voren waren.

Ao.  
1400.

Hertog  
*Albrecht*  
ont-  
neemt  
den Mun-  
teren de  
voor-  
rechten;  
doch  
geeft  
hun de-  
zelfen  
weder.

Onder de ftraffen over misdaden van alle foorten was, voor en in deze tyden, zeer gemeen het opleggen van bedevaarten na het Heilige Graf, en andere Heilige plaatfen, zeer gemeen (w), het welk oorzaak was van het verderf der huisgezinnen, en ontvolking der Steden: Hier tegen verzag ook die verftandige Overheid van *Dordrecht*, door het maken van ene Keure, op den 7 van Wintermaand, waarby alle ban tot bedevaart, om enige misdaad, vernietigd werd, uitgenomen om moord, moordbrand, dievery, zeeroof, vrouwen-

Die van  
*Dordrecht*  
keuren,  
dat men  
voortaan  
niemand,  
om ligte  
misdade-  
den, met  
ban of  
bede-  
vaart zal  
ftraffen.

(v) MIERIS Charterb. III. D. bl. 739. P. H. VAN DE WALL Handveften &c. der Stad DORDRECHT bl. 377.

(w) MIERIS Charterb. III. D. bl. 92. 133. en 419.

1400. **Do.** *wenkracht, of het wegvoeren van Vrouwen of Jongvrouwen tegen haren wil, openbaar Poytierschap (x), kwaade Terningen (y), roof, met al dat ter tafel toe behoort (z):* maar, dat men de misdaden zal straffen naar het goeddunken der goeder luiden van den Gerechte, zonder enigen ban of bedevaart iemand op te leggen (a).

1401. **Hertog Albrecht** *stelt vast,* dat de De Steden *Dordrecht, Geertruidenberg, en de inwoners van den Groten Waard, ondervonden hebbende, dat de jaarlyksche verandering van den Heemraad (b) tot groot na-*

(x) Dat is: *Hoerewaardschap*. P. H. VAN DE WALL *Handvest. &c. der Stad Dordrecht* bl. 368. *Puttier* toch betekent: *Ganeo, Scortator. vulgo Puttierus; Puttanderus*. Als te zien is by KILIAAN in *Etymol. Teuton. Ling.* in voce *Puttier*. en zulks wordt ook ter gezegde plaatse breder betoogd door den welgemelden zeer geleerden Heer VAN DE WALL, terwyl men over den oorsprong van dit woord kan raadplegen G. C. GRUBAUER *Differt. Antholog. Diff.* IV. pag. 231. welke *Verhandeling*, in onze taal door den Heer J. FORTMAN overgebracht, gevonden wordt in de *Nieuwe Bydragen tot Ophouwing der Vaderlandsche Letterkunde*; D. I. bl. 353—390. en breder den zelfden Heer FORTMAN in zyne *Taalkundige Aanmerkingen*, gemaakt op, en gevoegd achter, zyne *Dichtlievende Mengelingen*, bl. 30.

(y) *Terning*, voor *Terlingb; Teerlinck*, dat is: *Dobbelsteen*, welk woord thans meest in gebruik is. Men kan hier over nazien den welgemelden Heer P. H. VAN DE WALL in het zo even aangetogen werk bl. 369.

(z) Naamlyk; zodanige misdaden, die ter berechtiging van de Graaflykheids Schout staan; zie den Heer P. H. VAN DE WALL *Handvesten &c. der Stad Dordrecht* bl. 110 en 111. en 370.

(a) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 730.

(b) P. H. VAN DE WALL *Handvest. &c. der Stad Dordrecht* bl. 309.

nadeel van den *Groten Waard* strekte, ver- Aa.  
 zochten aan Hertog *Albrecht*, dat de Heem- 1401.  
 raden, gedurende hun leven, mogten die- Heemra-  
 nen, het welke Hy, op den 8 van Louw- den van  
 maand, gereedlyk toestond (c), gevende den Gro-  
 daar by aan de zeven Heemraden, en aan ten  
 de Steden *Dordrecht* en *Geertruidenberg*, als zo lange Waard,  
 ook aan de Ambachts-Heeren van den *Groten* zy leven,  
*Waard*, de magt, om, indien zy dachten, dat zullen  
 iemand van de Heemraden's Lands nut niet dienen.  
 bevorderde, en zy iemand beter daar toe ken-  
 den, te mogen te zamen komen, en zulk  
 een Heemraad afzetten en een ander in zyn  
 plaats kiezen (d). Eene vaststelling, welke Aanmer-  
 in zich zelve zeer goed is, dewyl de lang- king  
 durige bestiering van zulke zaken de men- over de-  
 schen eindelyk daar toe bekwaam maakt, en ze instel-  
 dus lust en yver geeft, om 's Lands oirbaar ling.  
 te bevorderen; terwyl ook het daarby ge-  
 voegde recht, om zich van onbekwame le-  
 den te ontslaan, de zelve in staat stelt, om,  
 indien 'er, by toeval, by overmagt, of by  
 kuipery, een onbekwaam mensch tot de be-  
 stiering mogt verkozen zyn, zulks ten mee-  
 sten nutte van den Lande te verbeteren:  
 daar eene jaarlyksche verandering altyd nieu-  
 welingen, en dus onbekwamen, aan het  
 roer stelt tot merkelyken nadeel van den  
 lande.

Op den 31 vandie zelfde maand, beval Her- Hertog  
 tog *Albrecht* zynen Rentmeester van *Tholen* Albrecht  
en beveelt

(c) P. H. VAN DE WALL. *Handveſt. &c. der Stad Dor-*  
*recht*, bl. 372.

(d) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 732.

Ao. en *Dreisfchier*, *Clais van Reymerswale*, van  
 1401. zynen 't wege uit te geven om te bedyken  
 een Uit- een Uitgors en een Slik, gelegen ten oosten  
 gors in van groot *Dreisfchier*, ten noorden van *Bom-*  
*Zeeland* *mené*, ten westen van den Dyk van *Schouden*,  
 by *Dreis-* en ten zuiden van het land van *Noordgoude*,  
*schier* uit genaamd *Scitershille*, onder deze voorwaarden:  
 te geven, I. Dat de Hertog, en zyne nakomelingen,  
 omte be- dyken; daar zullen hebben Ambacht, tienden, en  
 dyken; onder Ambachts gevolg, als in *Dreisfchier*. II. Dat  
 onder zekere zy, die dat land bedyken zouden, het achtste  
 voor- waarden. gemet voor den Hertog vry zullen dyken,  
 voor zyne Vroonen ten eeuwigen dage. III.  
 Dat zy het zevende gemet, boven des Her-  
 togs Vroonen, zullen mogen uitmoeren tot  
 's lands oirbaar. IV. Dat zy vry zullen zyn  
 van schot en heirvaard, zeven jaar. V. Dat  
 de onkosten zullen geslagen worden met  
 mets gelyk, even als in den lande van *Dreis-*  
*schier*. VI. Dat de misdadigers door den  
 Rentmeester, of van zynen 't wege, zullen  
 gebragt worden op het kasteel te *Dreisfchier*,  
 zo lange, tot dat zy de boete betaald zullen heb-  
 ben. VII. En, eindelyk, dat zy ter bedy-  
 king zoden en dykwerk zullen mogen halen  
 binnen dat voorschreven land of daar bui-  
 ten, en, indien 'er niet genoeg ware, op den  
 Gors van *Bommené*, en overal in *Zeeland*,  
 daar zy zoden zouden vinden (e). Het is  
 aanmerkelyk, dat de Hertog, de palen van  
 dit Nieuwe Ambacht naauwkeurig bepalen-  
 de, aan het zelve genen naam geeft, waar  
 uit

Waarom  
 dit Nieu-  
 we Am-

(e) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 733.

uit men waarfchynlyk zoude mogen beflui-  
ten, dat het zelve met *Dreisfchier* is verëe-  
nigd gebleven, om dat het naar de rechten  
van *Dreisfchier* moest berecht worden.

Op den 6 van Sprockelmaand, gaf Heer  
*Coen van Oosterwyk*, aan wien Hertog *Albrecht*  
het Ambacht van *Amfterveen* verkocht had  
(f), vryheid, om het land buiten den Zee-  
dyk, tusschen *Amsterdam* en *Tpefloot* gelegen,  
te bedyken met een zomerdyk, zo als de in-  
gelanden zouden goed vinden; als ook, om  
wateringen, en wegen tot op den dyk, te ma-  
ken, na dat zulks voor elk nodig was; en  
dat zy zes Schepenen zouden kiezen, om  
dien zomerdyk te fchouwen; als drie binnen  
*Amsterdam*, dewelke de Raad dier Stad daar  
toe bevoegd zal verklaren uit de genen, die  
het meest geland zouden zyn; en dan drie  
Schepenen van *Outewael*, van welken één als  
Schout, door den Schout van *Nieuwer-Amftel*  
aan te ftellen, by de andere vyf Schepenen,  
zoude dienen, met magt, om keuren te ma-  
ken, en naar de meerderheid, by de tegen-  
woordig zynde, volgens de zelve keuren te oor-  
deelen, rechten, en vonniffen: met bevel, dat  
deze Schepenen aan den Schout van *Amfter-  
dam* jaarlyks goede rekening van de boeten  
moesten doen; van welke boeten de ééne  
helft ten behoeve van den Hertog, en de  
andere helft ten behoeve van Heer *Coen van  
Oosterwyk*, zoude moeten bekeerd worden.  
Deze Schepenen zouden echter alleen over  
de

(f) Zie hier voren bl. 448.

**Ao.** de ingedykte buitenlanden het bewind hebben, en, indien de meesten van de ingelanden, die het meeste land bezaten, mogten goedvinden de Schouw, en Keuren, te vernietigen, zo zouden zy vry en ongehouden van dezelve zyn (g); welk laatste kort na dien tyd ook gebeurd is (b).

**De Roomsch Koning Rupertus** Op den 12 dier zelfde maand, deed de Roomsch Koning *Rupertus* aan Hertog *Albrecht* zien, dat Hy hem, niet tegenstaande zyn groot vermogen, als zynen Leenman en onderdaan wegens het Graaffschap *Holland* aanmerkte, dewyl Hy aan hem, even als aan alle andere Vorsten, Graven, en Steden des Ryks, gelaste, om de goederen, en byzonder de Lakens, van de burgeren van *Aken* in beslag te nemen, en allen koophandel met hen af te snyden; vermits zy weigerden Hem te erkennen, en binnen hunne Stad te laten kroonen; niet tegenstaande zy door zyne Gezanten daar toe dikwils verzocht en vermaand waren (i).

**Hertog Albrecht** Op den 27 dier zelfde maand, verklaarde Hertog *Albrecht* met die van *Oudewater*, die zynen Pander van *Woerden*, *Willem Sney*, gekwetst hadden, verzoend te zyn voor de somme van zestien honderd schilden, in twee tyden te betalen. Nog gaf Hy aan hen, om dat zy op de grenzen des lands gelegen waren, vryheid van allen heirvaard en dienst in

(g) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 734.

(b) J. WAGENAAR *Beschryv. van Amsterdam*, III. D. bl. 96.

(i) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 734.



in Oostfriesland; uitgenomen dan, wanneer Hy zelf, *Willem Graaf van Oostervant*, en *Jan* verkozen Bifchop van *Luyk*, aldaar ter heirvaard waren; en zulks, op dat zy de Stad te beter zouden bewaren. Eindelyk ook gaf Hy hun vryheid van tollē te *Sparendam* en te *Heusden*. Deze vryheid van heirvaard, om de Stad zo veel te beter te bewaren, *jegheens die gheue, die ons ende onfer Heerlicheit tiegens fyn, ende tiegen werden mogen*, fchynt reeds aan te duiden, dat de Hertog van den kant van den Heer van *Arkel* niets goeds wachte, fchoon de oorlog met hem, wat ook fommigen mogen zeggen, eerst in het volgende jaar is uitgeborsten (k).

Ao.  
1401.

Op dees tyd beklagden die van *Zierikzee* Onderzich aan den Hertog over die van *Middelburg*, dat zy enen door hen gebannen man hadden vry gelaten, tegen het Stederecht van *Zierikzee*; waarom de Hertog belaste, dat die beide Steden enigen aan Hem zouden zenden, doch niet boven het getal van vyf en twintig man; met bevel, dat zy ondertusfchen malkanderen niet moesten beledigen

(l). Inmiddels oordeele ik hier, uit deze door den Hertog gemaakte bepaling, dat het getal der genen, die door de Steden *Zierikzee* en *Middelburg* aan Hem moesten worden gezonden, niet mogte belopen boven de vyf en twintig Mannen, te konnen besluiten, dat Hy over de

(k) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 735.

(l) Affchrift van den Oorspronglyken Brief, te vinden onder de Archiven van *Zierikzee*; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Ad. Hy bevreest was, of die Steden, door het  
 1401. zenden van een groter getal, enig meerder  
 wyze van aanzien en ontzag zouden menen te verwek-  
 dat on- ken, zo als het te meêrmalen was gebeurd;  
 derzoek. en wy dus Heer *Otto van Arkel* by den Her-  
 tog hebben zien komen met ene gehele ge-  
 wapende bende zyner Leenmannen en Ede-  
 len, om vergiffenis van een manslag te ver-  
 zoeken (m).

Hertog Op den 14 van Grasmaand, verzoende  
*Albrecht* zich Hertog *Albrecht* met die van *Dordrecht*,  
 verzoent en vergaf hun alle de misdaden jegens Hem  
 zich met en vergaf hun alle de misdaden jegens Hem  
*Dor-* begaan; uitgezonderd den moord aan *Gys-*  
*brecht*, en *brecht van Kuyne* en *Wiggert Barentszoon* ge-  
 geeft hen pleegd; doch, dezen aangaande echter met  
 een uit- die verklaring, dat Hy zich daaromtrent zou-  
 sluitend de te vrede houden met de verzoening der  
 Voor- vrienden ter wederzyden, behoudens nog-  
 recht thans zyne Heerlykheid en recht: Ook schold  
 van den Hy hen de schuld van den Sleyschat kwyt:  
 Wyn- Voorts gaf Hy hun het voorrecht, dat nie-  
 handel. mand in den lande wynen mogt halen of ko-  
 pen, dan ter hoogste markt, of te *Dordrecht*:  
 Nog beloofde Hy hun, om, by het verhuren  
 van zyne tollen te *Dordrecht*, een afschrift  
 van die Boeken aan de Stad te zullen geven.  
 Dezen Voorrechtsbrief deed Hy ook beves-  
 tigen door zynen Zoon, Graaf *Willem van*  
*Oostervant* (n).

En dat Ten zelfden dage, gaf Hy ook aan die  
 'er inge. van

(m) Zie hier voren bl. 206.

(n) *MIERIS Charterb. III. D. bl. 736. P. H. VAN DE*  
*WALL Handvesten &c. van de Stad DORDRECHT, bl.*  
 375.

van *Dordrecht* het voorrecht, dat 'er te *Werkendam*, en verders in twee mylen in het rond van de Stad, geen Overflag of Ståpel van Bier zal mogen zyn; maar dat zy, dewelken binnen die palen gezeten zyn, het zelve uit de Stad *Dordrecht* zullen moeten halen (o).

Op den 15 van Bloeimaand, gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Hoorn*, ten eeuwigen dage, vryheid van tol te *Sparendam*, *Heusden* en door geheel *Oostfriesland*; en verbond zich, om geen burger van *Hoorn* te gyzelen, uitgezonderd de zodanigen, die in zynen dienst stonden, of gestaan hadden, en, gedurende dien tyd, in boete vervallen waren. Voor deze Voorrechten ontving Hy van die Stad zeshonderd nieuwe *Dordrechtse* gulden (p).

Op den volgenden dag, scheidte Hy de buren van *Groede*, van die van *Petten*, zo dat zy alleen voor den Schout en Schepenen drie in getal, en te gelyk ook *Heemraden*, zouden zyn; en met welken de Schouten recht zoude spreken, op den Dingstal, by de Capel te maken: en zulks wel voor den middag by schynende zon: met vaststelling, dat niemand, die den rechte dag verzuimen zoude, jegens den Klager of Rechter in boete zal vervallen: Ook dat de Schout het recht uit zal zitten op dien dag, eer hy van den Dingstal gaat: Voorts, dat de Schepenen schutters zullen nemen, om de vruchten en nood-

(o) P. H. VAN DE WALL *Handvesten &c. van de Stad DORDRECHT*, bl. 374.

(p) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 737.

**1401.** **no.** noodwendigheden te beschutten tegen het vee; en dat zy mogen keuren, buiten den Schout, ter waarde van zes penningen, en daar onder : Nog, dat de Schout niemand zal ontbieden, om heirvaard te kiezen, of om waarfchap, of enige andere zaak, verder dan op den Dingftal, met de drie Schepenen; of, indien dezen niet te huis waren, met drie Buren: Dat mede, noch de Schout, noch de Paap, zullen mogen tappen, of voor zich laten tappen, of enig deel nemen met Tappers, op verbeurte, van voortaan over niemand te rechten, en door Schepenen uit den rechtbank gezet te worden: En, eindelyk, dat de buren van *Groede* al zulke rechten en vryheden zullen hebben, als die van *Kennemerland* hebben, of van den Hertog verkrygen zullen. En werden aan hun alle deze Voorrechten geschonken, om dat die van *Groede* al zulk morgengeld gegeven hadden, als die van *Kennemerland*; onder voorwaarde, dat deze rechten te niet zouden zyn, wanneer zy op hun zelve, of met het gemeene land van *Kennemerland*, dat morgengeld niet zouden betalen (q).

**Gelyk ook aan die van Schoorl.** Om die zelfde reden gaf Hy aan die van *Schoorl*, op die zelfde voorwaarde, die zelfde vryheden en rechten, alleen met deze verfcheidenheid, dat in den banne van *Schoorl* zeven Schepenen zouden zyn (r).

**Die van Oostergo, en Westergo.** Kort voor dezen tyd hadden de *Oostfriezen* van *Oostergo* en *Westergo* met den Koning

(q) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 737.

(r) Het zelfde Boek, bl. 738.

ning van *Engeland* een verbond van Vrede  
 gesloten, voor den tyd van eene eeuw, te  
 water en te lande; onder belofte, dat zy al-  
 le geroofde goederen en gevangene onderda-  
 nen van dien Koning, binnen den bepaalden  
 tyd, zouden te rug geven; dewyl zy, op  
 den 19 van Bloemaand, Hem by brieven  
 verzoeken, om hun een open gezegelden brief  
 van dien vrede te willen zenden, en den zel-  
 ven te doen afkondigen in alle zyne Zeeha-  
 vens; verklarende tevens, die opene beze-  
 gelde brieven, niet uit wantrouwen ten zy-  
 nen opzigte, te vragen, maar alleen om de  
 eenvoudigheid van hunne ingezetenen, en  
 de gewoonte van hun vaderland: Voorts  
 verzoeken zy den Koning, dat Hy zynen Be-  
 velhebber te *Calais* wilde bevelen, om niet  
 toe te laten, dat de Zeerovers, die het met  
 den Graaf van *Holland*, en de zynen, hiel-  
 den, zouden uit die haven lopen, dewyl de  
 Graaf *die vyanden van God en van alle goede*  
*kooplieden, genaamd LIKEDELSERS*, openlyk in  
 zynen dienst hield. Aan dit verzoek voldeed  
 de Koning van *Engeland*, gereedelyk, om  
 dat Hy de ondervinding had, dat de *Oost-*  
*friezen* zyne onderdanen in hunne scheep-  
 vaard en koophandel zeer konden benadee-  
 len (s).

Op den 9 van Wiedemaand, verklaarde *Marga-*  
*rita van Kleef*, gemalinne van Hertog *Albrecht*,  
 dat die van *Tbesfel* vry zullen zyn van gelden  
 (s)

(s) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 740. SCHWARTZEN-  
 BERG *Charterb. van Friesland.* I. D. bl. 320.

te geven aan enen nieuwen Bailjuw, Heemraaden, Boden, en Raadsluiden, waar door zy zeer bezwaard waren geweest; en beval, dat de Proviforen niemand binnen of buiten den lande van *Thesfel* dan tot hare zeenten, welken tweemaal in de zeven jaren moesten gehouden worden, zouden mogen dagen, zonder dat zy verder mogten belast worden: en voorts, dat die van *Thesfel* hun koorn vry uit *Thesfe* mogten voeren en doen voeren, werwaards zy wilden (t): welk Voorrecht door Hertog *Albrecht*, op den 8 van Oogstmaand dezes jaats, bevestigd werd (v).

die de Hertog bevestigte:

En aan *Valkenburg* en *Katwyk* tol-vryheid geeft.

Hertog *Albrecht* beschryft een driedubbele heirvaard van gravers en gewapenden, om na *Oostfriesland* over te steken

Op den 10 van Wiedemaand, gaf Hertog *Albrecht* aan die van *Valkenburg* en *Katwyk* vryheid van alle zyne tollē, ten eeuwigen dage (x).

Het was 'er zo verre van daan, dat Hertog *Albrecht* door dit Verbond der *Oostfriezen* met den Koning van *Engeland* zoude afschrikt zyn geworden, (als enige willen) om verder op de overheering van *Oostfriesland* toe te leggen, dat Hy, op den 23 van Wiedemaand, aan de Bailjuwen van *Rbynland*, *Delfland*, *Kennemerland* en *Medenblik* aanschryving deed, om, zonder uitstel, de gravers, die te *Stavoren* niet hadden willen graven, en weder na huis getogen waren, op te ontbieden, op hun lyf en goed; en ook den huisluiden een dubbelde, en driedubbelde, heirvaard te bevelen, om met behoorlyk gereedschap,

(t) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 741.

(v) Het zelfde Boek, bl. 743.

(x) Het zelfde Boek, bl. 742.

fchap, wapenen en leeftocht, op den 7 van <sup>Ao.</sup> Hooimaand, te *Enkhuizen* te zyn, ten einde <sup>1401.</sup> na *Stavoren* over te fteken, om het zelve te omgraven, en het Slot aldaar te timmeren (y); als ook, om het Klooster van *St. Odulf* te vestigen; waar toe Hy de Baanridzen, en de Ridders, en Steden van *Holland*, en, op den 29 der zelfde maand, die van *Zeeland*, met een bepaald getal van gewapenden tot een driedubbele heirvaard ontbood (z).

Uit dit bevel blykt duidelyk, dat de Her. <sup>Aanmer-</sup> tog, op dien tyd, nog geen het minste kwaad <sup>king over</sup> vermoeden had op Heer *Jan van Arkel*, de- <sup>den tyd</sup> byl Hy zich dan wel gewacht zoude hebben, <sup>Arkel-</sup> van zyn land, door het beschryven van eene <sup>schennoor-</sup> driedubbele heirvaard na *Oostfriesland*, van <sup>log.</sup> manschap te ontbloten, en dus den Heer *van Arkel* als tot enen inval te nodigen.

Op den 26 dier zelfde maand, gaf Her- <sup>Hertog</sup> tog *Albrecht* aan de Stad *Amsterdam* het voor- <sup>Albrecht</sup> recht, dat hare burgers niet mogen bezet <sup>geeft aan</sup> of bekommerd worden om enige misdaden, <sup>de burge-</sup> in zyne landen benoorden de *Maas*, dan al- <sup>ren van</sup> leen binnen de Stad, alwaar dezelve door <sup>Amster-</sup> Schepenen moeten berecht en gevonnist wor- <sup>dam het</sup> den; uitgezonderd, indien zy vechtender hand, <sup>voor-</sup> of met de gestolen goederen, mogten gevon- <sup>recht, dat</sup> den worden: dat echter des Hertogs dienst- <sup>zy om</sup> luiden, poorters te *Amsterdam* zynde, als <sup>misdaden, be-</sup> <sup>noorden</sup> <sup>de Maas,</sup> <sup>Bail-</sup> niet mo-

(y) SCHWARTZENBERG *Charterb.* van Vriesl. I. D. bl.

321.

(z) Het zelfde Boek, bl. 322. 323. 324.

1401. Ao. Bailjuwen, Rentmeesters, Tollenaars, en Schouten, deze vryheid niet zouden genieten, dan van die punten, die zy in zynen dienst misdeden. Gelyk ook, dat het dien van den Raade te *Amsterdam* vry zal staan, om ten behoeve der Stad, zo als zy het oorbaar vinden, exçynsen te zetten; als, op elk vat bier tot zes Hollandsche groten, zonder meer; en voorts op alle goederen, zo als zy redelyk zullen vinden: Nog, dat de Schout van *Amsterdam* van alle misdaden, ten opzigte der Exçynsen gepleegd, met de Schepenen recht zal doen ten allen tyde, als hy daar toe van den Raad vermaand wordt (a).

Geeft aan *St. Catharina* Gasthuis te *Leyden* enige voorrechten. Op den 14 van Oogstmaand, gaf Hertog *Albrecht* aan *St. Catharina* Gasthuis te *Leyden* het voorrecht, dat Hy de keuren, ten opzigte van het zelve door het Gerecht gemaakt of nog te maken, bevestigde, te weten: dat in het zelve zouden ingenomen en met proven begunstigd worden twee mans en twee vrouwen, die met al hun goed, tegenwoordig, of toekomend, zouden inkomsten, en al het zelve by afsterven, aan dat Gasthuis moeten laten, ten ware zy zo ryk waren, dat zy by voorwaarde enig goed aan zich behielden, waar mede zy naar welgevallen konden handelen: ten anderen; dat alle de goederen van Bastaarden, of van Vreemden, die in dit Gasthuis komen, aan het zelve zullen blyven, indien zy daar in sterven: en eindelyk, dat dit Gasthuis, en ook alle Gods-

(a) *MIERIS Charterb. III. D. bl. 742.*



Godshuizen binnen *Leyden*, de goederen van Bastarden, of van Vreemden, by besprek of testament aan de zelven gemaakt, zullenerven, zonder iemands wederzeggen (b).

Op den 25 dier zelfde maand, bevestigde Hy aan *Schoonhoven*, dat door den dood van Graaf *Guy van Blois* weder aan Hem gekomen was, alle de voorrechten, welken het gehad had ten tyde van *Jan van Henegouwen*, en *zynen Oom*, en van Graaf *Guy van Blois*, *zynen Neef*: als, I. Dat de burgers van *Schoonhoven* hunne vrye landen aan vrye luiden mogen verkopen, en ook van dezelve kopen, zonder die vrye goederen met enige willekeur te belasten, of schotbaar te maken: maar, dat, wanneer zy enig verwillekeurd of schotbaar land koften, het zelve ten eeuwigen dage schotbaar zoude blyven. II. Dat dewyl de tol, voorheen te *Ammers*, nu binnen *Schoonhoven* verlegd was, door de burgers generhande tol zoude worden betaald van enig goed, 't geen te markt gebragt, en binnen *Schoonhoven* gesleten en verteerd werd; doch, dat zy van goederen, die zy koften en niet verteerden, maar op- of nederwaards voerden, den rechten tol zouden betalen. III. Dat de Tolenaar generhande tollén of ongelden zal vorderen van zulke goederen of penwaarden, als

(b) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 743. en *Beschryv. der Stad Leyden*; D. I. Hoofdst. XII. bl. 168. alwaar die Heer aantekent, dat deze Handvest by sommigen gevonden wordt op den vierden, en by anderen op den veertienden, dag van Oogstmaand gegeven te zyn.

**Ad.** als de ommegezaten, gezeten omtrent de  
**1401.** Stad, aldaar te weekmarkt brengen, of we-  
 der van daar voeren zullen. En laastlyk ten  
 IV. Dat de burgers van *Schoonhoven* ten eeu-  
 wigen dage vry zullen zyn van den tol te  
*Heusden*; op dien zelfden voet, als *Dor-*  
*drecht*, en andere zyne vrye Steden zyn (c).

**Ontstaat** Op den 25 van Oogstmaand, gaf Hertog  
 die van *Albrecht* aan de ingezetenen van *Waterland*,  
*Wass-* die de *Purmer-Te* overdykt hadden, waardoor  
 land, van *Waterland* van het grote gevaar van Over-  
 hethou- *Waterland* van het grote gevaar van Over-  
 den van *stroming* bevryd was, vryheid van allen dyk  
 den dyk. te houden, boven dien, welken zy over de  
*Purmer-Te* geslagen hadden, waar door zy  
 den ouden dyk hadden afgekocht; en vergunde  
 hen op den nieuwen dyk te maken, en te  
 houden, zodanigen hoefslag, als zy van hun-  
 ne deymten, buitensdyks, ontvangen had-  
 den; behoudens, dat zy, van hunne lan-  
 den, hunnen dyk zullen houden, naar dyks  
 recht, daar dat land gelegen is: als mede,  
 dat zy hunnen ouden dyk zullen houden en  
 gebruiken, gelyk hunne andere goederen,  
 en dat de ene over de andere zal varen met  
 zyne notte: en wyders, dat zy in den ouden  
 dyk Sluisen en Spuijen zullen mogen leggen,  
 ten meesten oorbaar, en ten overstaan van  
 hunne Gezworens van den lande (d).

**Geeft aan** Op den 26 van Herfstmaand, nam Hertog  
 de *Zuste-* *Albrecht* in zyne bescherming, de vrouwen,  
 ren van *maagden*, en weduwen, genaamd *de Zusters*  
*Peniten-* *van Penitentie*, en haar huis te *Delft*, staande  
 tie te *Delft* aan

(c) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 744.

(d) Het zelfde Boek, bl. 745.

aan Oudelf, naast de woning van Jan van Aa  
 Tesselstein aan de noordzyde, met alle hare 1401.  
 tegenwoordige en toekomstende goederen; en enige  
 gaf aan dezelve de vryheid, dat elk van haar voor-  
 met hare goederen naar haar genoegen zal rechten.  
 mogen handelen: maar, dat de roerende  
 goederen, in den huize ingebragt, daar in  
 zullen blyven, ten behoeve van die genen,  
 welken daar in wonen zullen; op welke ene  
 wyze iemand ook uit het huis scheide, le-  
 vende of dood: en dat de goederen, door  
 iemand der Zusteren aan het huis gegeven,  
 by het zelve zullen blyven; behoudens den  
 Hertog zyn recht over de goederen der Bast-  
 aarden, en over alles, waar van in den brief  
 gene melding gemaakt wordt. En, op dat  
 deze Zusters stigtlyk zouden leven, beval  
 Hy, dat zy de zodanigen, die daar aan niet  
 voldeden, naar inhoud van den brief, door  
 de Stad Delft aan haar gegeven, uit het huis  
 zouden mogen zetten. Voorts gaf Hy aan de  
 zelve het voorrecht, dat zy, ten enigen 19:  
 de door gunst van gbede luiden een outaar  
 verkrygende, een eeuwig Cappelris zouden  
 mogen stichten, waar van zy en hare nako-  
 melingen, by toestemming van de grootste  
 helft der Zusteren, de begeving zullen heb-  
 ben (e).

Op den 1 van Wynmaand, werd een Vre- Vrede  
 desverdrag gesloten tusschen Hertog Albrecht tusschen  
 en de Friezen van Oostergo en Westergo, en Hertog  
 hunne wederzydsche helperen; behelzende en de  
 deze Voorwaarden: Oostfrie-  
 zen.

I. Dat

(e) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 745.

Kk 4

No. 1401. Voor-  
waarden  
deszel-  
ven.

I. Dat de Stad *Stavoren* aan den Hertog zal blyven en Hem geboorzenen; en dat Hy dezelve, naar zyn gendegen, zal mogen versterken: Doch, dat men, noch van de zyde van den Hertog (wiens oogmerk (f) zulks geweest was, gelyk ook der *Friezen*), noch van de zyde der *Friezen*, den werf en het klooster van *St. Odulfus* zal mogen betimmeren of bevesten; en dat de burgers van *Stavoren* de Voorrechtsbrieven en Handvesten van den jare 1396, en die zy nog hadden, zouden gebruiken.

II. Dat in dezen Vrede zullen begrepen zyn die van *Ter Schelling*, *Ameland*, *Grint* en de andere *Friesche Eilanden*, nevens, die van *Groningen* en *Ommelanden*, en allen, die binnen de *Friesche* palen wonen, tusfchen de *Weser* en de *Lammer*.

III. Dat niemand van des Hertogs onderzaten verder in *Friesland* zal mogen varen, dan tot *Harich*, *Harlinge*, en *Hokwert*; en dat daar tegen de *Friezen* in des Hertogs landen alleen zullen mogen bezoeken *Amsterdam*, *Hoorn* en *Enkhuizen*; en dat van wederzyde, wie verder voer, zulks op zyn eigen gevaar zoude doen: Dat die van *Stavoren* en hare burgers geheel *Friesland* door zullen varen en keeren vry van tollén en ongelden; en dat dus ook de *Friezen* met hunne goederen te *Stavoren* zullen gaan en keeren met hunne koopmanschappen, zonder tol of ongeld te geven.

IV,

(f) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, I. D. bl. 322. en 323.

IV. Dat ook de onderzaten van *Friesland* zullen mogen door *Muyden* de *Vecht* opvaren, naar hun genoegen.

Aq.  
1401.

V. Dat geen ongeval ter wederzyde, aan goed, wonding, of doodslag, dezen vrede zoude breken; maar, dat men de misdaad berechten zal, naar de rechten van het land, daar het gebeurd is.

VI. Dat elk, waar hy ook gezeten zy, zyn goed, waar het gelegen zy, vry en veilig zal mogen gebruiken, als zyne voorouders gedaan hebben.

VII. Dat allen, die uit *Oostfriesland*, en uit *Stavoren*, zyn geweken; (als de Abt van *Stavoren*, en alle de eigenaars van *Ss. Odulfs* klooster, die mede uit dezelve geweken zyn) vry en veilig weder zullen komen op hun goed, buiten en binnen *Stavoren*, en het zelve vry gebruiken, gelyk in voorgaande tyden, zo als zy het nu vinden: En, indien 'er enig goed verkocht of weg gegeven ware, het zy huis, erve, of ander goed, daar zal elk van wederzyde weder op komen, zonder enigerhande kommer, die daar op gedaan mogte wezen: Maar, indien 'er huizen nederge-  
worpen, of weggebroken, of erven weggegraven zyn, zo zullen die aanvaard worden, in dien staat, waar in zy nu zyn, zonder enigen verderen eisch daar op te maken.

VIII. Indien, in de wederzydsche landen, enige onderzaten met hunne Schepen mogten stranden uit nood, zo zullen zy veilig zyn aan lyf en goed, en hun goed mogen beschikken, gebruiken, en wegvoeren.

IV. Eindelyk: Dat deze Vrede zal ingaan

Kk 5

op

Ao.  
1401.

op den 16 van Wyhmaand eersikomende;  
en duren zes jaren lang te water en te land,  
in alle Steden en Dorpen, in alle Landen ter  
wederzyden (g).

Aanmer-  
kingen  
over de-  
zen Vre-  
de.

Het schynt, dat de *Oostfriezen* dezen  
vrede gesloten hebben, uit vrees, dat het  
voornemen van den Hertog, om hen te  
overheren, Hem eindelyk mogt gelukken,  
waar toe, zo wel de verregaande onëenighe-  
den der Grietsluiden en andere Groten; als  
het verdriet, dat de landzaten hadden, van  
zich aan de ondragelyke slaverny dier kleine  
dwingelanden, en het gedurige gevaar van  
hen in hunne onderlinge oorlogen en strope-  
ryen op malkander, op straffe van ongehoor-  
zaamheid, ten dienste te moeten staan; ligt-  
lyk aanleiding konden geven. Gelyk het  
ook zeer waarfchynlyk is, dat de Hertog van  
zynen kant, zo wegens de onwilligheid zynet  
onderzaten, om Hem langer in dezen oorlog  
met de *Oostfriezen* ten dienste te staan (h); als  
wegens de ledigheid van zynen fchatkist, ligt-  
lyk tot dezen vrede met de *Oostfriezen* beslo-  
ten heeft: waar by nog komt, dat Graaf  
*Willem van Oostervant*, die nu op zynen Va-  
der meer vermogen had dan te voren, Hem  
daar toe heeft aanzet, om zo veel te be-  
ter gelegenheid te hebben, van niet de *Adol-  
phen*, Graven van *Kleef*, Vader en Zoon, met  
welken Hy, op den 7 van Herfstmaand van  
het jaar 1394, een Verbond tegen *Otto* en  
Jan

(g) SCHWARTZENBERG *Chartorh. van Friesland*, I. D.  
bl. 387.

(h) Het zelfde Boek, bl. 321.

Jan van Arkel, en de Kabeljauwsche party, <sup>Ag.</sup> had aangegaan, om te samen Jan van Arkel <sup>1401.</sup> op het lyf te vallen, en met hem de Kabeljauwsche party te vernietigen (i).

Om dit oogmerk te bereiken, zochten nu Hertog <sup>Hertog</sup> Albrecht en Graaf <sup>Albrecht</sup> Willem van Ooster- vergoedt vant de vriendschap en gunst van de Stad <sup>aan de</sup> Utrecht, dewelke Hen, in het beoorlogen van Jan <sup>burgers</sup> van Arkel, van groot nut konde zyn; en daar- <sup>van Ut-</sup> om leenden Zy na het oor aan de klachten <sup>recht hun-</sup> van die van Utrecht over de schade, die zy <sup>ne scha-</sup> van des Hertogs uitleggers in den Frieschen <sup>de, in</sup> oorlog geleden hadden; en Zy beloofden, op <sup>den Frie-</sup> den 11 van Wynmaand, naar den uitspraak <sup>scben oor-</sup> door enige Zegsmannen in die zaak gegeven, <sup>log gele-</sup> aan de Stad te betalen zestien honderd <sup>den.</sup> *Hut-* landfche Schilden, waar mede zy hare burge- ren, elk wegens zyne geledene schade; zou- de vergoeden: en deze somme zoude de Stad vinden uit de renten, die zy Hem schuldig was van hare tolrechten, vier jaar lang; be- houdens, dat zy, gedurende dien tyd, zou- de varen op hunne oude tolrechten, naar inhoud der brieven; doch, dat zy, na dien tyd, die renten weder jaarlyks aan Hem en zyne nakomelingen zouden uitreiken (k). En 't Welk <sup>door de</sup> deze belofte werd door den Hertog terstond <sup>Stad er-</sup> voldaan; dewyl de Burgemeesters, Schepe- <sup>kend</sup> nen en Raad der Stad Utrecht Hem, voor wordt, die

(i) Zie hier voren bl. 280 en 281, op welke laatste een mislag is begaan in de woorden: *waar van de oorlog tegen Jan van Arkel ondernomen in den jare 1401. moet zyn: 1402.*

(k) *MIRRE'S Charterb. III, D. bl. 746.*

**Ao** die vierjarige tolrechten, alle schade en na-  
**1401.** deel hunner burgeren, op den 14 dier zelfde  
 maand, hebben kwyts gehouden (l).

**Hertog** Op den 20 der zelfde maand, gaf Hy aan  
**Albrecht** die van *Pynaker*, wegens de zwaarheid van  
 verligt hunnen hofdienst, verligting tot op vier rie-  
 den men, en beloofde hen ten genen tyde te zul-  
 dienst len gebieden, of doen gebieden, om te va-  
 van die ren of te reizen, het zy *te passe of te heer-*  
**van Pyn-** *vairde*, dan daar de Stad *Delft* voor vaart:  
**aker.** ten ware, dat deze Stad op zyn gebod, uit-  
 toge met hare banier, dan zouden zy moe-  
 ten dienen met eenvoudige of tweevoudige  
 heervard, indien Hy het begeerde, en niet  
 met meerder; en dat zy by die van *Delft*  
 zouden op- en neder slaan (legeren) en daar  
 mede waarde houden (waarschynlyk: wacht  
 houden) by nacht en dag: Behoudens noch-  
 tans zulken pacht, bede en hofdienst, als  
 zy Hem en zyne Voorvaderen schuldig waren  
 geweest (m).

**Begeeft** Op den 11 van Slachtmaand, gaf Hy het  
 het Maagdenschool te *Haerlem*, en binnen hare  
 Maag- Vryheden, aan Heere *Boudyn van Gheeroltet*,  
 den- Cappellaan van Heere *Gerbrand van den Coul-*  
 school te *ster*, Proost te *Bergen in Henegouwen*, met  
**Haerlem.** bevel, dat niemand anders binnen die Stad,  
 en hare Vryheid, Maagdenschool zal hou-  
 den (n).

Op

(l) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 746.

(m) Het zelfde Boek, bl. 747.

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamonte Register* Libr. V.  
 1390. - 1401. *Cas E.* p. 434. berustende onder den  
 Heere Griffier VAN ALPHEN.



Op den 12 der zelfde maand, gaf Hy aan de Stad *Alkmaar* het voorrecht, dat een burger aldaar zal moeten gewoond hebben zes jaar, eer Hy, of iemand van zynent wege hem in den Gerechte aldaar zal mogen kiezen: als ook nog een ander, dat alle Geestlyken, die in de Stad wonen, van hun eigen goed, tegenwoordig, of toekomstend, door koop of erfnis verkregen, schot met de Stad zullen moeten geven, gelyk de andere poorters aldaar, zonder wederzeggen (o).

Op den 17 van die zelfde maand, gaf Hy aan die van *Noordwyk* het voorrecht, dat de landden van die huisluiden, die uit het ambacht van *Noordwyk* na andere Dorpen met ter woon vertrokken waren, en schot van dezen weigerden te geven, schotbaar zouden blyven, om dus den nood van dat ambacht voor te komen: maar, dat echter dit gene plaats zoude hebben ten opzigte der landen van die huisluiden, die in zyne vrye Steden poorters waren (p). Welke de reden van deze onderscheiding moge geweest zyn, is wel zeer duister: doch, mischien, en dit is zelfs zeer waarschyntlyk, heeft de Hertog de Steden niet willen verbitteren, door zulk ene billyke zaak van de poorteren, zo wel als van de huisluiden, te vergen.

Nog vergunde Hy, op den 29 dier maand, ten verzoeke van zyne Gemalinne *Margarita van Kleef*, aan de Jongvrouwen van hette *Haerlem*

(o) *MIRIS Charterb. III. D. bl. 747.*

(p) Het zelfde Boek, *ibid.*

Ao. 1401. het Begynhof te *Haerlem* (aan welken Hy reeds in den jare 1382 geschonken had het recht, om haren Priester te kiezen, denwelken zy Hem moesten aanbieden, en aan wien Hy dan hare Kerk geven zoude, indien hy van een goed gedrag was (q); en aan welke Jongvrouwen Hy in den jare 1389 Regels van gedrag had voorgeschreven, haar in zyne bescherming genomen, en haar, als zodanigen, aan de Overheid der Stad (r) aanbevolen) alle recht tot de gifte en aanbidding harer Kerke, zo dat de Meesteressen van dien Hof, ten getale van dertien, by meerderheid van stemmen, zelven, by het ledig staan vier Kerke, voor deze hare Kerk een Priester zullen kiezen van een rein leven; en alleenlyk den zelven den Dompreat van *Utrecht* aanbieden, als naar gewoonte (s).

Beveelt, dat men te *Stavoren* rechten zal naar de oude brieven; en geeft die Stad het recht van vier burgers te verkiezen tot be-  
 Op den 6 van Wintermaand, gaf Hertog *Albrecht* aan den Schout en Schepenen van *Stavoren* alle zaken te berechten, en recht te plegen naar die handvesten en brieven, welken Hy en zyne Voorvaders gegeven hadden; en wyders naar het Stadsboek, daar de willekeuren in geschreven stonden: Ook gaf Hy hun het recht, om vier burgers te verkiezen, aan welken zoude worden toevertrouwd het bestier der Stads goederen; als: Excynsen; de Waag; de Maten; de Voogdy op *Schoonen*; het Bodenambacht; het Schryfambacht; het School; het Dobbelschool;

(q) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 390.

(r) Het zelfde Boek, bl. 544.

(s) Het zelfde Boek, bl. 748.

school; en de Verhuring der baken; zodat de- Ae.  
 zelve, en van des Hertogs en van des Stads 1401.  
 wegen, het profyt en nutschap zouden op- van de  
 beuren en ontfangen, en, naar den raad der inkom-  
 Kapiteinen, aanleggen, om de Stad te be- sten der  
 vesten, daar het meest nodig zoude zyn; Stad.  
 en wyders van hunne uitgave aan de Kapi-  
 teinen, Schout en Schepenen behoорlyke re-  
 kening doen: met die bepaling echter, dat  
 zulks alleen duren zoude tot Bloei maand  
 eerstkomende, en verder tot wederzeggens  
 toe: behoudens de vryheid voor *Ibmyan Hop-*  
*per*, om ten zynen huize, tot den eersten dag  
 van Bloei maand, drank te mogen verkopen  
 zonder enigen onkost, of excyns daar van te  
 geven. En is vervolgens, op den 10 van  
 Bloei maand des volgenden jaars, dit Voor-  
 recut, zonder bepaling van tyd, tot weder-  
 zeggens toe, aan die van *Stavoren* op nieuw  
 geschonken (†).

De indrang der Geestlyken, op de bestie- Verblede  
 ring van den Lande en op de behandeling van aan die  
 rechtszaken, was ten dezen tyde in *Kenne-* van Ken-  
*merland* zo groot, dat Hertog *Albrecht*, om nemer-  
 te beletten, dat zy, door het bygeloof der land, ie-  
 Gemeente, den klem der regering niet ge- mand, om  
 heel in handen kregen, zich genoodzaakt wereld-  
 vond te verbieden, op den 7 van Winter ge-  
 maand, dat een Wereldlyk persoon enen an- sche za-  
 deren niet voor den *Provisoor* om wereldlyke ken, voor  
 schuld zoude mogen dagen, op ene boete den Pro-  
 van visoor te  
 van dagen.

(†) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, I. D.  
 bl. 329 — 332.

Ao. 1401. van twintig pond goed gelds; en, om dat de Groten even zo bevreesd waren voor de inkruipende magt der Geestlyken, als de Kleinen, den Bailjuw van *Kennemerland* te bedreigen, dat, by verzuim van deze boete te eischen, dezelve hem zoude afgekort worden van het geld, het welke hy op zynen dienst had staan (v).

Begun- Op den zelfden dag, gaf Hy aan die van  
stigt die *Weesp* de vryheid, van de Stad te mogen ver-  
van langen, vyftig roeden op de oostzyde van de  
*Weesp* *Vecht*, van *Jan Zirex* huis oostwaard tot aan  
met enige het nieuwe poorthuis, dat tegen de brug  
vryheid. stond, om de Stad zo veel te beter te ster-  
ken, en te bevesten tegen den nood van  
oorlog, welke Hem aan die zyde mogt over-  
komen: Voorts gaf Hy hen vryheid van tol  
te *Sparendam* ten eeuwigen dage (x). Dit  
doet ons denken, dat Hertog *Albrecht* toen  
Aanmer- reeds besloten had, zich met *Utrecht* tegen  
king daar *Jan van Arkel* te verbinden, en dat Hy, al-  
over. leen uit vrees, dat die onderneming mogt  
mislukken, zich, door het versterken van  
*Weesp*, aan die zyde getracht heeft voor e-  
nen verderen inval te dekken; terwyl Hy,  
om de Burgers van die Stad te williger tot  
deze versterking te maken, hun de vryheid  
van tol te *Sparendam* voor altyd heeft gege-  
ven.

De Her- Ten zelfden dage, gaf Hy aan de ingeze-  
tog geeft tenen van *Bergen*, *Heylo*, *Oosdom*, en *Lim-*  
aan die men,

(v) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 748.

(x) Het zelfde Boek, bl. 749.

men, in *Kenemerland*, het voorrecht, dat zy, <sup>1401.</sup> *As*  
gelyk anderen in *Kenemerland*, hunne misda-  
den verborgen mogten met borgen, zo goed <sup>van Ber-</sup>  
als hun lyf en goed; en dat, indien de Bal-<sup>gen, Hey-</sup>  
juw die borgtocht niet wilde aannemen, de <sup>10. Oos-</sup>  
Buren den beschuldigten mogten houden, en <sup>dom en</sup>  
ter naaster Vierfchaar te recht brengen, zon-<sup>enig</sup>  
der tegen iemand te misdoen (y). <sup>voor-</sup>

Schoon Hertog *Albrecht*, op den eersten van <sup>recht:</sup>  
Wynmaand, den vrede gesloten had voor den <sup>Belooft</sup>  
tyd van zes jaren met de *Friezen* van *Oostergo* <sup>aan zyne</sup>  
en *Westergo*, zo waren echter zyne Kapitei-<sup>Kapitei-</sup>  
nen te *Stavoren* beducht, dat zy de Stad zouden <sup>Stavoren</sup>  
belegeren; en dat de Hertog hen hunne wed <sup>spoedige</sup>  
den en onkosten niet zoude betalen wegens <sup>hulp en</sup>  
den slechten staat zyner geldmiddelen; waar-<sup>goede be-</sup>  
om Hy genoodzaakt was, hen te beloven, <sup>taling;</sup>  
op den 10 van Wintermaand, dat Hy hen  
spoedig zoude ontzetten, in geval van bele-  
gering; en dat Hy hen elke vierendeel jaars  
zoude betalen, of dat zy van *Stavoren* mog-  
ten overkomen, en zich van de bestemde  
voorwaarden ontlagen houden, zonder iets <sup>Beveelt</sup>  
tegen Hem te misdoen (z). Gelyk Hy ook <sup>aan de</sup>  
om die zelfde reden beval, op den tweeden <sup>burgers,</sup>  
dag daar naa, aan de burgers van *Stavoren*, dat <sup>om de</sup>  
zy aan zyne Kapiteinen, *Floris van Alkemade*, <sup>Kapitei-</sup>  
*Derk van Poelgeest*, en *Jan van Wyk*, zullen <sup>nen te</sup>  
gehoorzamen, op verbeurte van lyf en goed <sup>gehoort</sup>  
(a). <sup>zamen;</sup>  
Nog

(y) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 749.

(z) *Schwartzenberg Charterb. van Vriesland* I. D.  
bl. 329.

(a) Het zelfde Boek bl. 330.

**Ao.** Nog stelde. Hy de voorwaarden vast, op wel-  
**1401.** ken de Kapiteins zouden dienen van Kerstyd  
 En regelt tot *St. Jan* in den Zomer; te weten: I. Dat  
 de voor-Heer *Floris*, in het midden van de Vasten,  
 waarden een goed man in zyne plaats mogt stellen  
 van den naar genoegen van den Hertog, op dat hy  
 dienst na *St. Jacob in Galligien*, heen en weder, mog-  
 der Kapi-teinen. te reizen.

II. Dat de Hertog in de Stad eene bezet-  
 ting van zeventhonderd man zal houden, en  
 bezorgen, dat zy voor een vierendeel jaars van  
 levensmiddelen voorzien zyn.

III. Dat de Kapiteins voor hun lyf zullen  
 stellen veertig mannen, daar zy niemand  
 voor houden, te weten: Heer *Derk* zestien;  
 Heer *Floris* zestien; en *Jan van Wyk* acht  
 mannen; en dat zy voor elk man zullen heb-  
 ben vyf grooten daags.

IV. Dat zy nog zullen hebben elk zeven-  
 tien gewapende mannen, daar zy elk zeven-  
 tien mannen voor zullen houden, en voor elk  
 man vyf grooten daags genieten.

V. En dat zy voor deze voorschreven lui-  
 den zullen hebben elk vierendeels jaars hun  
 geld voor uit, om zich by tyds van levens-  
 middelen te kunnen voorzien, als ook de ge-  
 wapenden betalen (*b*).

Doet aan Ten zelfden dage, nam de Hertog ook aan,  
 de Ste-om aan zyne Steden en Dorpen te schryven  
 den en en te bevelen: I. Dat, Heer *Floris van Alke-*  
 Dorpen schryven *made* door Hem tot zynen Kapitein te *Stavo-*  
 de voor-ren zynde gesteld, de Steden hunne mede-  
 waarden,poorters, en de Dorpen hunne buurluiden,  
 al.

(*b*) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland. I. D.*  
 bl. 330.

allen goede mannen, aldaar zouden hebben te zenden; en uit elke Stad een of twee goede Hoofdmannen daar by te voegen.

Ao.

1401.

waar op

II. Dat zy dezen van levensmiddelen moesten voorzien voor een vierendeel jaars; en dat daarenboven elk man by zich zal moeten houden te *Stavoren* één ton tarw, en zes koejen kaazen, en daar van niet mogen eten, voor dat hy weder zo veel zal hebben, naar goedvinden der Kapiteinen.

zy hun-

ne bezol-

digden

na *Sta-*

*voeren* zul-

len zen-

den.

III. Dat elke Stad aldaar zal houden één ton buskruid en twee ton kogels; en dat, uit elke Stad en Dorp, elke drie man zal hebben een boog; en elk man een schop of spade.

IV. Dat elke Stad daar zal hebben vyf of zes metzelaars en twee timmerluiden, die daar zullen leggen als bezoldigden, tot dien tyd, dat zy weder vertrekken.

V. Dat de Steden hare medepoorteren, en de Dorpen hunne buurluiden, zullen in orde houden, en de Kapiteins onderdanig en behulpzaam doen zyn, zonder enige samenrottingen tegen hen te maken, op verbeurte van lyf en goed.

VI. Dat de Dorpen, die aldaar bezoldigden hebben, zorg zullen dragen, dat zy hen het schuldige geld zenden, om levensmiddelen voor te kopen.

VII. Dat Hy aan allen de Dorpen een goed man zal zenden, om aldaar de bezoldigden uit te kiezen, naar zyn goedvinden.

VIII. Nog beloofde Hy, aan die van *Haarlem* te zullen doen schryven, dat zy *Claas van Zande* in het Hoofdmanschap te *Stavoren* moeten laten, en hem een goed

L 1 2

man

Ao. man by zetten: en ook het zelfde aan die van  
 1401. *Delft*, ten opzigte van *Simon (Hyman) van der Does*; en nog aan die van *Leyden*, ten opzigte van *Willem Hermansz* en *Claas Jans Vossz*, hunne Hoofdmannen te *Stavoren*; als mede aan die van *Schiedam*, voor *Dirk Jansz (c)*.

1402. Op den 5 van Louwmaand in den jaré  
 Bevestigt 1402, bevestigde Hertog *Albrecht* den ver-  
 den ver-koop van den paardendienst aan die van  
 koop des *Velsen* en *Schooten*, die zy aan het hof en de heer-  
 paarden-lykheid van *Brederode* schuldig waren, door  
 diensts den Heer van *Brederode*; en staat voor altoos  
 van *Brederode*. af van het recht, het welke Hy daar op mogt  
 hebben (*d*).

Geeft Op den 12 der zelfde maand, gaf Hy aan  
 aan die die van *Enkhuizen* het voorrecht, om hunne  
 van *Enkhuizen* Uitlage van *Immenborn*, binnen den ban van  
 buizen het voor-*Enkhuizen*, en dus hunnen kaay en uiterdyk,  
 recht, te mogen bedyken, zaajen, maajen, etten  
 om hun- tretien, naar oorbaar: het welke die van *Broek*  
 ne uit- van den *Zomerdyk* tot *Wervershoven* aan *Im-*  
 laag van *menborn* niet vermogten te doen: voorts dat  
*Immenborn* te de Dykgraaf en Heemraad met het Waar-  
 mogen schap gene Keuren zullen maken op die Uir-  
 bedyken laag, verder dan op den Zeedyk en graften:  
 en be- nog, dat de Schout en Schepenen van *Enk-*  
 zaajen. *huizen* zullen schouwen naar die Keuren, die  
 de Ingelanden, by meerderheid van stemmen,  
 zullen maken: en eindelyk, dat de Ingelan-  
 den in die Uitlaag zullen mogen delven het  
 land

(*c*) SCHWARTZENBERG Charterb. van *Vriesland* I. D.  
 bl. 331.

(*d*) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 751.



land buiten den Zomerdyk, om den zelve daar mede te maken, zonder verbeuring jegens den Hertog, behoudens nogthans Hem zyne tienden en visfchery (e). Ao. 1402.

Op den 14 van die zelfde maand, gaf Hertog *Albrecht* aan de Stad *Woerden*, als zynde op zyne grenspaalen gelegen, waaraan Hem grootlyks gelegen was, byzonder in den aanstaanden oorlog met *Jan van Arkel*, de volgende Voorrechten; om dus de burgers zo veel te gewilliger tot zynen dienst, en tot het beschermen der Stad, te maken. Hertog *Albrecht* geeft aan die van *Woerden* eenige voorrechten.

I. Dat noch de Baljuw van den lande van *Woerden*, noch iemand anders van s'Hertogs wegen, een poorter van *Woerden*, of zyn goed, zal mogen bezetten, dan alleen binnen de vryen Steden, als hy borg wil stellen, om voor Schout en Schepenen in die Steden te recht te komen, en hy onverwillekeurd is voor enigen Schout of zeven Getuigen: en dat het Gerecht van *Woerden*, of iemand van zynen t'wegen, hunnen poorter, die vastgehouden wordt, van dat Gerecht zal afleiden, zonder iets te misdoen.

II. Dat de poorters van *Woerden*, door den Baljuw, of van zynen t'wegen, over enige misdaad aangesproken wordende, borg stellen mogen, zoo goed en ryk als zy zelve zyn; dat zy daar over moeten te recht en te vonnisse staan voor den Schout en zeven Schepenen aldaar, en zich naar dat vonnis gedragen: en dat, indien de Baljuw den poor-

(e) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 751.

1402. Ao. poorter, of zyn goed, niet wil laten verbor-  
gen, het Gerecht dien poorter, of zyn goed,  
zal mogen aanhouden, om hem te recht te bren-  
gen in de Stad, naar de rechten der zelve,  
zonder enige verbeurtenis tegen den Hertog,  
of iemand van zynen t' wegen.

III. Dat de Baljuw van den lande van  
*Woerden* alle jaar, op den eersten van Bloei-  
maand, zetten, beëedigen en vernieuwen  
zal zeven Schepenen, zynde allen poorters,  
en malkanderen in maagschap niet bestaanden,  
om een jaar lang Schepen te wezen, zonder  
te mogen worden afgezet of vernieuwd, ten  
ware iemand aflyvig, uitlandig, of anders be-  
last wierde, dat hy geen Schepen konde bly-  
ven; in welk geval de Baljuw een anderen  
in zyne plaats zal kiezen, om dat jaar, en niet  
langer, Schepen te wezen: en dat, indien  
de Baljuw Schepenen niet vernieuwde op  
den eersten van Bloemaand, dan de ouden,  
die af moesten gaan, zich in alles het recht  
zullen onderwinden, gelyk zy plegten,  
zonder nochtans vonnis te wyzen, tot dat de  
Baljuw nieuwe Schepenen zal gezet hebben.  
Dat men ook, op Allerheiligen avond, twee  
Burgemeesters zal kiezen en vernieuwen, op  
deze wyze; dat op dien dag het oude en nieu-  
we Gerecht, Schepenen, Achten en Burge-  
meesteren der Stad, zullen vergaderen en te  
lote gaan, elk met één lot, waar onder ze-  
ven getekende loten zullen zyn; en, zo wien  
die getekende loten zullen te beurte vallen, die  
zullen alleen uit den Gerechte gaan, zonder  
zich met iemand te mogen beraden; en dezen  
zullen van malkanderen niet mogen scheiden,  
noch

noch in den Gerechte wederkomen, voor dat zy, met algemeene, of met de meeste, stemmen zullen gekozen hebben twee Burgemeesters uit de poorters van *Woerden*, die malkanderen in maagschap vreemd zyn, welken zy nuttigst oordeelen; behoudens nochtans, dat zy zich zelve niet mogen kiezen; en dat ook de verkozen binnen twee jaren gene Burgemeesters der Stad zullengeweeft hebben; en dat, zo iemand van de gemelde personen niet te lote kwame, hy jegens den Hertog verbeuren zal vyf pond goed gelds; ten ware hy uit nood niet tegenwoordig wezen konde, waar toe dan het Gerecht vryheid zal geven: dat ook de Schout die dus verkozen Burgemeesters, van wegen den Hertog en de Stad, zal beëdigden.

IV. Dat, indien iemand van de verkozen Burgemeesteren onwillig was, om het Burgemeesterfchap aan te neemen, en een jaar lang te regeeren, hy verbeuren zal vyftig ponden goed gelds, de helft ten behoeve van den Hertog, en de andere helft ten behoeve van de Stad; en in dat geval zullen de zeven met de getekende loten een anderen in zyne plaats kiezen: gelyk ook, als iemand der Burgemeesteren aflyvig, of uitlandig, mogte worden, of anders in nood geraken, dat hy het Burgemeesterfchap niet bedryven of regeeren konde.

V. Dat het Gerecht van *Woerden* alle twist en gefchil tusfchen de poorteren zal zoenen; en dat elk, die weigert zich daar aan te onderwerpen, aan den Hertog zal verbeuren twintig ponden goed gelds; en dat echter het

**1402.** **1402.** Ao. Gerecht zal zoenen : uitgenomen van doodslag en van leemte; en ook uitgenomen, indien zy met malkanderen, of ook met hulp hunner vrienden, verzoenden, binnen veertien dagen, na dat de twist gevallen was.

VI. Voorts zullen Schout en twee Burge-meesters en zeven Schepenen het recht hebben, om Keuren te maken en te vernietigen, behoudens den Hertog zyne heerlykheid.

VII. Dat een poorter, die een doodslag gedaan heeft, zal verbeuren zyn lyf, en niet zyn goed, jegens den Hertog.

VIII. En, eindelyk, dat noch de Baljuw, noch iemand van s' Hertogs of Baljuws wegen, een poorter van *Woerden* zal mogen dagen verder dan in de Stad, ten zy met brieven van den Hertog (*f*).

Geeft aan *Jan Nagel*, zynen Kamerling, gedurende zyn leven het bedryf van zyne duinen en wildernissen in *Oostvoorn* en *Westvoorn*; of aan den genen, aan wien zyn Kamerling zulks zoude aanbevelen, met dat voordeel, dat andere duinmaajers daar af gehad hebben, en voorts twaalf ponden *Hollands*, en een Winterrok, elk jaar te betalen door den Rentmeester van *Voorne* op den tweeden van Wynmaand : ook magtigde Hy hem, om den genen, die hy vond in die duinen met honden of netten schade te doen, te vangen en te leveren in s' Hertogs gevangenis, of hen te gyzel te dagen, ter plaatze daar hy 't goed vindt, in *Hol-*

(*f*) *MIERIS Charterh.* III. D. bl. 751.

*Holland* of in *Zeeland*; welke gevangenen of Ao. 1402.  
gegyzelden gestraft zouden worden, als die  
des Hertogs Heerlykheid hadden willen schen-  
den (g).

Op den 28 van diezelfde maand, verpachte <sup>Verpacht</sup>  
Hertog *Albrecht* aan die van *Grootebroek* en <sup>aan die</sup>  
*Bovenkerspel*, ten eeuwigen dage, de koorn- <sup>van Groo-</sup>  
tienden van alle tienbaare landen in hunne <sup>tebroek en</sup>  
bannen, voor een *Wilhelmus Dordrechtse* gul- <sup>Boven-</sup>  
den van ieder morgen 's jaars; de morgen <sup>kerspel de</sup>  
gerekend op zes honderd roeden: zonder ver-  
der aan den Rentmeester van *Kenemerland* en  
*Friesland* enige onkosten te betalen; behou-  
dens, dat men van dat tienbaare land, het  
welke men in sommige jaren niet bezaait,  
niets geven zal, zo lange het met koorn niet  
bezaaid wordt (b).

Op den 13 van Sprokkelmaand, gaf Her- <sup>Geeft aan</sup>  
tog *Albrecht* aan die van *Drechtland*, het recht, <sup>die van</sup>  
van drie mannen, die het hoogst in het schot <sup>Drecht-</sup>  
staan, te kiezen uit alle de Dorpen van *Drech-* <sup>land Dyk-</sup>  
*terland*, om elk binnen hun Heemraadschap, <sup>graaven-</sup>  
recht, en  
by de meeste stemmen, te kiezen vier man- <sup>enige</sup>  
nen, uit welken de Baljuw van *Medenblik* één <sup>andere</sup>  
man zal kiezen, om een jaar lang Heemraad <sup>voor-</sup>  
te zyn binnen het Heemraadschap, daar hy <sup>rechten;</sup>  
gezeten is; welke verkiezing zal moeten ge-  
daan worden jaarlyks tusfchen den 22 van  
Sprokkelmaand en den eerften van Bloeimaand.  
Ook stelde Hy by dezelve Handveste vast, dat  
de-

(g) Ms. getrokken uit het *Perkamene Register* Libr.  
V. 1395 — 1401. Cas. E. p. 439. berustende onder  
den Heer Griffier VAN ALPHEN.

(b) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 756.

Ao. 1402. deze Heemraden, en Waarschappen uit Ste-  
 den en Dorpen van *Drechtland*, met den Bal-  
 juw van *Medenblik*, en den Dykgraaf, die  
 maar één mag zyn, in het Baljuwschap van  
*Medenblik* zullen schouwen en keuren alle we-  
 gen en wateren by de meeste stemmen : ook  
 dat de Dykgraaf geen rede boete zal schryven  
 op iemand, noch de zelve gaderen, eer de  
 Dyk, daar hy de boete af eischt, volgens de  
 keur gemaakt zal zyn : dat mede niemand  
 van enigen dyk zal boeten geld, of pand,  
 dat hy niet bekend, eer de Dykgraaf  
 zyn recht bewezen heeft; en dat hy, die hem  
 ten onrechte beschuldigt, zal verbeuren twee  
 schellingen: nog, dat iemand, het vonnis der  
 Heemraden smaadlyk wedsprekende, zal  
 betalen zeventien ponden; naamlyk tien ponden  
 ten behoeve van den Hertog, en zeven ponden  
 voor de Heemraden; maar dat niemand met  
 enig dingtaal voor den Dykgraaf zal mogen  
 verspreken meer dan twee schellingen : dat  
 ook de Dykgraaf zyn Dykrecht zal houden in  
*Westwoudt* op het *Boecker*, en anders nergens,  
 en zulks tweemaal 's jaars; als de eerstemaal,  
 binnen de week na den 17 van Herfstmaand,  
 en ten tweedenmale binnen de week na den  
 11 van Slachtmaand; welke rechte dagen de  
 Heemraden des Zondags te voren in de Ker-  
 ken, elk in zynen bedryve, zullen doen af-  
 kondigen : dat wyders, zo wie op den eer-  
 sten rechte dag niet klaagt, op dien tyd geen  
 recht zal hebben : dat ook de Baljuw en Dyk-  
 graaf met de Heemraden en Waarschappen  
 van *Drechtland* alle Dyken en Sluizen van  
*Drechtland* zullen mogen leggen, en verleg-  
 gen,

gen, zo dikwils als zy 't nodig oordeelen tot 's lands behoefte; en dat de luiden van *Drechterland* de Sluizen zullen mogen opluiken (opendoen) om water in te laten, en ook wederom sluiten, zo dikwerf zy zulks goedvinden: nog, dat men den Zeedyk tusfchen *Enkhuizen* en *Schardam* niet zal mogen etten, (beweiden) dan alleen met fchaapen, kalveren, en gepende varkens, op de boete van twee fchellingen; en dat de Dykgraaf, of zyn gewaarde Bode, alle beesten, die hy vindt in enig zaadland buitendyks, zal mogen fchutten op eene boete van twee fchellingen; en dat elk die enige beesten, buiten die gemelde, op dien dyk zendt, zal verbeuren drie ponden, zo dikmaals het hem afgewonnen wordt van den Dykgraaf met twee Heemraden: Eindelyk fchold Hy die van *Drechterland* kwyt alle breuken, welken Hy van hen te eifchen had, zo ten opzigte van riemgeld, als van den oploop tegen *Coen van Hairlair*, *Baljuw van Medenblik*: Voorts beval Hy, dat zy van elk negen morgen lands één fchild aan Hem zouden betalen: en dat de *Baljuw van Medenblik*, in den tyd, zyn Vierschaar zal houden in het Gasthuis te *Medenblik*, of daar buiten, waar hy het goedvindt, uitgenomen op het Kasteel te *Medenblik* (i).

Ten zelfden dage, gaf Hy aan die van *Hoogt-Geest aan wouder-Ambacht* de zelfde rechten, als aan *Hoogt-wouder-Ambacht* die van *Drechterland*, en de zelfde kwytschelding van breuken, wegens de zelfde misdaden: den :

(i) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 756.

1402. **A4.** den : doch alleen met dit onderscheid, dat die Dykgraaf zyn Dykrecht zal houden te *Lammerskage* op den Zeedyk, en nergens anders, en zulks op vier byzondere tyden binnen het jaar; te weten, binnen de eerste week na beloken Paaschen; binnen de eerste week na den 29 van Oogstmaand; binnen de eerste week na den 11 van Herfstmaand; en eindelyk binnen de eerste week na den 14 van Louwmaand. Ook stond Hy toe, dat die van *Hoogtwouder-Ambacht* hunnen dyk tuschen *Winkel* en *Werfersbove* zouden mogen maken met riet en zoden, vier voeten beneden de kley of daar boven : en belaste, dat de Schouten van *Hoogtwouder-Ambacht* alle recht zullen beginnen voor den middag, en niet uit den stoel mogen gaan, eer het recht voleind is (k).

**Aanmer-** Uit de reden, welke de Hertog geeft van  
**king op** het vergunnen van deze Handvesten aan  
 de reden *Drechterland* en *Hoogtwouder-Ambacht*, te we-  
 van de- ten; om dat zy tot zyner begeerte Hem op  
 ze Hand- deezen tyd gunstelyk eene bede gegeven hebben,  
 vesten. om zonderlinge zaken wille, die Hem aangele-  
 gen waren, schynt te blyken, dat het vuur  
 van tweedracht tuschen Hem en Heer *Jan*  
*van Arkel* alleenlyk smeulde, zonder nog uit-  
 gebarsten te zyn : dewyl de Hertog in het  
 vervolg gelden opneemt, om de kosten van den  
 oorlog met *Jan van Arkel* goed te maaken.

**Hertog** Op den 24 der zelfde maand, gaf Hertog  
**Albrecht** *Albrecht* aan de Stad *Oudewater* het voorrecht,  
 geeft aan dat

(k) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 757.



dat de Baljuw van *Rhyndland* ten eeuwigen dage. A5.  
ge aldaar, op May-avond alle jaren, zal 1402.  
zetten zeven Schepenen, malkanderen in die van  
maagſchap niet beſtaande, en een jaar te voren Oudewa-  
en op dien zelfden tyd ten halven ſchote, of daar ter het  
boven, ſtaande; en dat dezen op dat Sche- recht van  
penſchap, noch aan den Hertog of iemand zeven  
van zynen 't wegen, noch aan zyne diena- Schepe-  
ren, zullen mogen leenen of doen leenen; ge- nen elk  
ven of doen geven; heimlyk, noch openbaar, jaar te  
hoe het ook wezen mag; en dat, eer de Bal- hebben;  
juw dezelve beëdigt, twee Raadsmannen der en hunne  
Stad hen zullen vooraf beëdigen, dat zy nie- Burge-  
mand geleend of gegeven hebben, noch ook meesters  
leenen of geven zullen: als ook, dat, indien te kiezen.  
een der Schepenen binnen het jaar aſtyvig  
werd, die Baljuw eenen anderen op de ge-  
zegde wyze zal zetten, binnen veertien da-  
gen, naadat hem zulks van Stads wegen zal  
zyn bekend gemaakt: en dat, indien iemand  
der Schepenen daar naa overtuigd werd enig  
geld daar op geleend of gegeven te hebben,  
die zelve uit den Gerechte zal gezet worden,  
en ten eeuwigen dage daar uit moeten bly-  
ven; en daarenboven nog verbeuren een pen-  
ning van honderd *Hollandsche* ſchilden, half  
voor den Hertog en half voor de Stad, den  
welken hy zonder vertoeven zal moeten uit-  
reiken uit zyn gereedſte goed binnen den lan-  
de: Verder, dat men de mannen, die *Ach-*  
*ten* geheten zyn, zal kiezen op dien zelfden  
dag, op den welken de Schepenen beëdigt  
worden, en wel eer de Schepenen van het  
Stadshuis gaan; welke *Achten* op dien tyd en  
een jaar te voren ten halve ſchote in het hoog-  
ſte

1402. **Art.** ste schot moeten gestaan hebben, en geene  
 namagen mogen zyn: Voorts, dat de Schout,  
 Burgemeesters en Schepenen, en de gezwo-  
 ren Raadsmannen der Stad, in den tyd, op  
 den 29 van Wynmaand telken jare uit elk  
 vierendeel van de Stad zullen kiezen acht Man-  
 nen, dieten halven schote staan in het hoog-  
 ste schot, dewelken op den volgenden dag,  
 met het Gerecht, en de Achten, ten lote zul-  
 len staan op het Stadshuis met negen uitge-  
 tekende loten; zo dat zy, wien de uitgete-  
 kende loten te beurt vallen, twee Burgemees-  
 ters zullen kiezen, die hun de nutsten zullen  
 voorkomen, om op hunnen eed één jaar Burge-  
 meesters te zyn, welke eed hun door de ou-  
 de Burgemeesters zal afgenomen worden; be-  
 houdens nothans, dat de voorschreven negen  
 Kiezers, noch zich zelven; noch iemand van  
 den Gerechte of van de Achten; noch ook ie-  
 mand, die binnen de laatste drie jaren Burge-  
 meester was; noch ook zodanigen die malkan-  
 deren in maagschap bestaan; zullen mogen kie-  
 zen: dat ook de dus gekozen Burgemeester in  
 het voornoemde schot moet staan, en vyfendes-  
 tig jaren, en daarboven, oud zyn: Eindelyk, gaf  
 de Hertog aan die van *Oudewater* nog dit recht,  
 dat iemand, overtuigd van op eniger wyze  
 geld schuldig te zyn, geld of pand zal over-  
 geven, zo veel als de schuld bedraagt; en  
 dat, in geval van weigering, drie van het  
 Gerecht, en de Schout van *Oudewater*, op  
 vermaning van den Schuldeischër, hem in  
 de gevangenis zullen brengen, en aldaar  
 houden, tot dat hy de schuld betaald  
 heeft.

heeft (l). Wyders beval Hy aan den Bailjuw <sup>Ar.</sup> van *Rhynland*, en aan den Baljuw van den <sup>1402.</sup> *lande van Woerden*, deze Handvest voor die van *Oudewater* ten eeuwigen dage te handhaven op zyn lyf en goed (m).

Op den 14 van Lentemaand, verklaarde Hertog *Albrecht*, den Vrede met die van *Hamburg*, die ophouden zoude op Pinxter, verlangd te hebben tot Kersdag toe, op die zelfde voorwaarden, als die vrede met hen gesloten was; zo nogthans, dat deze Brief van verlanging aan die van *Hamburg* niet zoude overgegeven worden, voor dat die van *Hamburg* een brief aan den Hertog hadden overgegeven, dat zy die verlanging van den vrede aannamen (n). De Vrede, die hier verlangd wordt, moet met de *Hamburgers*, na den 12 van Grasmaand van het voorgaande jaar, gesloten zyn; dewyl de Hertog, op dien dag, aan Heer *Gerrit van Heemskerk* de vryheid geeft, om die van *Hamburg* te beoorlogten te water en te lande, op zyn eigen winst en verlies (o).

Op den 4 van Grasmaand, gaf *Reinold van Coeverden*, volgens het gemaakte Verdrag met den Bisschop van *Utrecht*, *Fredrik van Blakenheim* (p), de Stad, het Slot en de Heerlyk- <sup>*Reinold van Coeverden* geeft *Coeverden* over aan</sup>

(l) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 758.

(m) Het zelfde Boek. bladz. 759.

(n) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. E. 1401  
— 1404. *Cas. R. P.* I. berustende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN.

(o) *SCHWARTZENBERG Charterb.* van *Vriesland*, I. D. bl. 318.

(p) Zie hier voren bl. 297. en volgende.

Ao. 1402. lykheid van *Coeverden* op eene zeer plechtige wyze aan dien Bisfchop over voor de fomme van vyftien duizend *Frankrykfche* fchilden, waar voor die Stad en Heerlykheid aan zyne *Utrecht*. Voorzaten was verpand geweest (q).

Oorlog van Hertog *Albrecht* met *Jan van Arkel*. Op dezen tyd, was het tot eenen openbaren oorlog gekomen tufchen den Heer *Jan van Arkel* en Hertog *Albrecht* en zynen oudften zoon Graaf *Willem van Oostervant*. Welke aanleiding tot dezen oorlog gegeven of genomen is, kan met gene zekerheid bepaald worden: want, dat de ouden zeggen, dat hy ontftond door de weigering van Heer *Jan van Arkel* om rekenschap te doen van zyn *Thefaurierschap*, ftrydt tegen de waarheid, dewyl hy, op den 29 van Grasmaand in den jare 1394, de zelve had gedaan, met dien uitslag, dat de Hertog hem eene groote fomme gelds fchuldig was gebleven; wanneer ook de Hertog de Heeren *Hugeman van Stryen* en *Pauwels van Haastrecht* tot zyne *Thefauriers*, in plaatze van den Heer *Jan van Arkel*, bereids had aangefield (r).

Onderzoek over het gene aanleiding tot dezen oorlog gegeven heeft. De wrok van Graaf *Willem van Oostervant* op Heer *Jan van Arkel*, die onder anderen oorzaak was geweest, dat Graaf *Willem*, ter zake van den moord van *Aleid van Poelgeest*, het land had moeten ruimen; en wiens grootheid dien Graaf in het oog ftak, fchynt alleen oorzaak van dezen kryg geweest te zyn. Graaf *Willem*, die zich met Graaf *Adolf van Kleef*

(q) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 760.

(r) Zie hier voren bl. 275 — 277.

*Kleef* had verbonden, om Heer *Jan* te ver- A6.  
derven (s), moet nog gene gelegenheid heb- 1402.  
ben kunnen vinden, om dat verbond ten uit-  
voer te brengen, wegens de grote genegen-  
heid van Hertog *Albrecht* voor de Heeren van  
*Arkel*; want Jonkheer *Willem van Arkel* is op  
den 27 van Lentemaand, en Heer *Jan van*  
*Arkel* op den 3 van Herfstmaand, van den  
jare 1400. nog in den *Haag*, en aan het Hof  
van den Hertog, geweest (t): maar, einde-  
lyk, door den ouderdom en zwakheid van  
Hertog *Albrecht* de overhand gekregen heb-  
bende op zyne genegenheid tot Heer *Jan*, heeft  
de Hertog hem, onder wat voorwendzel weet  
men niet, gehandeld, als iemand, die zware  
misdaden tegen zynen Leenheer had bedre-  
ven; waarom Hy alle zyne goederen, in *Hol-*  
*land* gelegen, verbeurd verklaarde, en hem  
bande ten eeuwigen dage uit *Holland*. Heer  
*Jan van Arkel*, die dit onweder voorzien had,  
was in tyds op zyn hoede geweest, en had  
zich door een Verbond met den Hertog van  
*Gelder* en vele andere Ridders en Edelen ge-  
sterkt, waardoor hy, oordeelende, tegen den  
Hertog en Graaf *Willem* bestand te zullen  
zyn, Hen beiden den oorlog verklaarde (u).  
Hertog *Albrecht* sloot, op den 14 van Gras-  
maand, met den Heer van *Vianen* een Ver-  
bond, waar by deze beloofde binnen vyf  
weeken, na de tekening van het zelve, aan  
Heer *Jan van Arkel* den oorlog te verklaren,  
op

(s) Zie hier voren, bl. 280.

(t) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 718. 724.

(u) JOANN. A LEYDIS libr. XXXI. Cap. LX:

Ao. op zyn eigen winst en verlies; en geen vre-  
 1402. de met hem te maken, zo lange de oorlog  
 tusfchen hem en Hertog *Albrecht* zoude duu-  
 ren. Hier tegen beloofde de Hertog aan den  
 Heer *van Vianen*:

Voor-  
 waarden  
 van dat  
 Verbond.

I. Dat de Heer *van Vianen*, Heer *Jan van Arkel* en zynen zoon *Willem*, of een van beiden, in dezen oorlog gevangen krygende, dezelve beiden, of een van hen, aan den Hertog, indien Hy 't begeerde, zoude overleveren binnen twee maanden, wanneer Hy hem voor elk van hen zoude geven vyftien duizend nobelen, of de verzekerde waarde derzelven; en dat de Hertog Heer *Jan*, of zyn zoon *Willem*, niet zoude ontslaan, voor dat zy den Heer *van Vianen* de behoorlyke voldoening zouden gegeven hebben.

II. Dat de Heer *van Vianen* die Steden of Sloten, welke hy den Heere *Jan van Arkel* zoude ontnemen in dezen oorlog, aan den Hertog zoude overleveren naar uitwyzing van de Heeren *van Montfoort*; *van Wasfenair*; *Jan van Heemstede*; en *Willem van den Vliet*; onder voorwaarde, dat de Hertog hem de kosten, voor de overlevering aan dezelve gedaan, betalen zoude; en dat de Heer *van Vianen* niets tegen den Hertog zoude verbeuren, indien hy dezelve slechte, of verbrande.

III. Beloofde de Hertog met Heer *Jan van Arkel* geen vrede te maken, zonder den Heer *van Vianen* daarin te begrypen: en dat Hy geen vrede met hem zal maken, of hy zal aan hem kwytschelden de manschap en beleening van de Heerlykheden en goeden van de *Noordeloze* en *Menkeloze*, zo als de Vrouw  
 van

van *Vianen* diezelven van hem ten leene hield, met alle recht, dat hy daarop hebben mogt, dewyl de Heer en Vrouw van *Vianen* die heerlykheden, om zynen 't wille, nu aan *Jan van Arkel* verbeuren zouden; en, in dat geval, zoude de Hertog aan de Vrouw van *Vianen* die heerlykheden weder ten leene geven tot zodanig recht en leen, als zy dezelve tegenwoordig van *Jan van Arkel* hield.

Ao:  
1402.

IV. Daar en boven beloofde de Hertog, met *Jan van Arkel*, en zyn zoon, geen vrede te maken, voor dat zy aan den Heer van *Vianen* overgegeven zouden hebben alle brieven en eischen, als zy van hem, of van zynen Dykgraaf en Heemraden van de Heerlykheid van *Ameide* en *Meerkerk*, rakende het Dykrecht vorderden; en ook aan hem kwytscholden zouden hebben alle recht, dat zy daarop hebben mogten.

V. Dat zy met den Heer van *Arkel*, en zyn zoon, geen vrede zouden maken, voor dat die den Heere van *Vianen* kwytscholden zouden hebben alle diensten, of gelden, welken hy hun schuldig was, of worden zoude, die wylen de Hertog van *Gelder*, de schoon-zoon van Hertog *Albrecht*, hem in het Verdrag van vrede toegezegd had, om de voorschrevene heerlykheden: zo als Hertog *Albrecht* hem nu ook kwytschold alle recht, het welk Hy op de Heerlykheden van *Ameide* en *Meerkerk* hebben mogt.

VI. Nog beloofde de Hertog aan den Heer van *Vianen*, dat, indien hy gevangen of doodgeslagen werd van de vyanden, of stierf, staande dezen oorlog, Hy dan zyne Dochter;

M m 2 en

Ao. en de genen, welken hy beschikken en ordi-  
1402. neren zal met zyne opene brieven; en hare  
 Heerlykheden en Landen beschermen zal in  
 alle zaken, gelyk getrouwe Heeren schul-  
 dig zyn.

VII. Dat Hy, indien Heer *Jan van Arkel*,  
 of zyn zoon, hem, na dezen oorlog, beoor-  
 logen wilde, of hem zyne goederen of Heer-  
 lykheden ontnemen boven alle recht, binnen  
 twee maanden na zyne vermaning, zyn hel-  
 per zal worden, en den Heer *van Arkel*, en  
 zyn zoon, beoorlogen op zyn eigen winst en  
 verlies, zo lange de Heer *van Vianen* hun  
 vyand zal zyn: Maar, dat, indien de Heer  
*van Arkel*, of zyn zoon, de zaak, daar over zy  
 twisten, aan Hem wilde verblyven, de Heer  
*van Vianen* zulks ook zoude moeten doen; of,  
 dat de Hertog zoude ongehouden zyn den  
 Heer *van Arkel* te beoorlogen (v).

Hertog  
*Albrecht*  
 geeft vry-  
 geleide  
 aan *Gel-*  
*dersche*  
 kooplui-  
 den, die  
 zyne  
 vyanden  
 niet wa-  
 sen.

Dewyl de Hertog van *Gelder* helper van  
*Jan van Arkel* was geworden, en dus zyne  
 onderdanen gerekend moesten worden des  
 Hertogs vyanden te zyn, zo vond Hertog  
*Albrecht*, op den 27 van Grasmaand, goed,  
 om, ter bevordering van den Koophandel,  
 aan zodanige *Geldersche* kooplui-  
 den, die zyne vyanden, noch ballingen uit zyn Land,  
 waren, vrygeleide voor lyf en goed door al-  
 le zyne landen tot den 24 van Wiedemaand  
 te verleenen; en beval zynen tollenaar te  
*Woudrichem*, aan hen zulke vrygeleide brieven  
 te

(v) Ms. uit het *Perkamente Register Hertog Albrecht*.  
 1401-1404. Cas E. p. 7. berustende onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN.



te geven; welken Hy wilde gehouden hebben, Ao: als of dezen door Hem zelf gegeven waren; 1402. echter onder die voorwaarde, dat zy zyne tollén betalen zouden (w).

Wanneer nu Hertog *Albrecht* besloten had, <sup>Neemt e-</sup> om *Gornicbem* te belegeren, en dus den oorlog <sup>nige gel-</sup> met *Jan van Arkel* spoedig ten einde te bren- <sup>den te</sup> gen, zo nam Hy, om de grote kosten van <sup>leen van</sup> dat beleg goed te maken, geld op van som- <sup>de Stad</sup> *Leyden*; migen zyner Steden voor eene rente van <sup>en geeft</sup> tien ten honderd, tot dien tyd toe, dat Hy <sup>aan haar</sup> de hoofdsom betaald zoude hebben. Dus <sup>vryheid,</sup> leende Hy, op den 4 van Wiedemaand, van <sup>om lyf-</sup> de Stad *Leyden* drie duizend oude schilden, <sup>en erf-</sup> en gaf aan dezelve, tot zekerheid van de be- <sup>renten te</sup> loofde rente, zekere tienden en renten in <sup>verko-</sup> Rhynland, onder voorwaarde, dat die Stad, indien deze tienden en renten meer opbragten, dan drie honderd schilden, dit meerde- re aan zynen Rentmeester van *Noordholland* zoude uitkeeren; doch dat Hy, indien de- zelve minder opbragten, de ontbrekende somme aan haar zoude betalen: welk ver- band door Graaf *Willem van Oostervant* ten zelve tyde werd bevestigd (x): gelyk dan ook de Rentmeester van *Noordholland*, Heer *Dirck van Hodenpyl*, ten bevele van den Her- tog, alle dezelve verpande tienden en renten aan de Stad *Leyden* als toen heeft ter hand gesteld en zich daarvan ontslagen (y); ter-  
wyl

(w) Ms. uit het MEMORIALE B. I. 1401-1404. Cas R. p. 9. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(x) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 761.

(y) Het zelfde Boek, bl. 762.

**Ao.** 1402. wyl de Hertog, ten einde die Stad deze somme zoude kunnen vinden, aan haar de vryheid gaf, om lyf- en erfrenten te mogen verkopen, waarvan Hy en Graaf *Willem* den verbandbrief ondertekenden en voor de hoofdsomme en renten instonden (z).

Als ook  
van de  
Stad *Amsterdam*;

Ook nam Hy, op den 9 van Wiedemaand, van de Stad *Amsterdam* 15000 goudse *Gentsche* nobelen te leen tegen eene rente van tien ten honderd, tot dat Hy dezelve te rug betaald zoude hebben; en gaf Hy ten dien einde, tot op den tyd der aflossing toe, zo vele renten en goederen, in en om die Stad gelegen, aan de Overheid in handen, dat zy daar uit de beloofde rente van die 15000 goudse nobelen konde krygen: welke verbandbrief al mede door Graaf *Willem van Oostervant in den Haag* getekend is (a): en, om die Stad in staat te stellen, dat zy Hem zodanige somme konde leenen, zo gaf Hy, en Graaf *Willem*, aan haar ook de vryheid, om dezelve van hare burgers op te nemen tegen lyfrenten, of erflyke renten, zo als zy nutst zoude oordeelen; en beloofden zy beiden, de burgers, die zulke lyfrenten of erfrenten gekoft mogten hebben, te handhaven in hun recht, naar inhoud der Brieven, welken zy daar toe van de Stad zouden ontvangen hebben (b).

En mede Op die zelfde wyze en voorwaarde namen  
Her-

(z) *MIERIS Handvesten &c. van LEYDEN*, bl. 469. & 470.

(a) Ms. uit het MEMORIALE B. I. 1401 - 1404. *Cas R.* p. 12. versa en 13. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(b) Ms. uit het zelfde MEMORIALE p. 11. berustende onder den zelfden Heere.

Hertog *Albrecht* en Graaf *Willem*, op den 12<sup>den</sup> Ao. der zelfde maand, van de Stad *Rotterdam* te 1402. leen 1500 goudse schilden, zo als Hy die nu<sup>nog van</sup> in de munt te *Dordrecht* deed slaan; gevende de Stad insgelyks aan die Stad, tot pand van deze<sup>Rotterdam.</sup> geldschieting, het recht van de waag, maate, gruyte, en van andere pachten en goederen, in en om die Stad gelegen (c): welker eigendom Heer *Dirck van Hodenpyl*, Ridder, Rentmeester van *Noordholland*, uit naam van den Hertog, aan die Stad afstaat (d).

Om nu de jaarrenten, aan de Steden ver-Hy geeft schuldigd, welken eene somme van 1100 ou- den Rent- de schilden beliepen, jaarlyks te kunnen vin- meester den, zo gaf Hy aan zynen Rentmeester van<sup>van</sup> *Noordbol- Noordholland* bevel, om aan genen der Leen- land be- mannen betaling van hun leen te doen, die vel. van met namen uitgedrukt worden; en ook gene<sup>gene lee- nen; jaar-</sup> jaarlyksche renten te betalen of kleding te<sup>renten,</sup> geven aan de genen, die gewoon waren de<sup>of kleders</sup> zelve te trekken; en welken veel al beston- te beta- den uit Geestlyke personen, Capelleriën, len. Kloosters, en de Kapittels der *Stichtsche* Kerken; gelyk ook niet de lakenen, welken Hy gewoon was jaarlyks op Goeden Vrydag uit te deelen ter somme van vyfendertig ponden; voegende by dit bevel het voorwend- zel, dat Hy die leenen, jaarrenten en klee- ders uit zyne eigene thesaurie wilde betalen, tot dat de opgenomene gelden aan die Ste- den

(c) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 763.

(d) Het zelfde Boek, bl. 764.

Ao. den zouden voldaan zyn (e).

1402. Schoon de Hertog tegenwoordig met het  
 Hertog bezorgen van alles tot de belegering van Gor-  
*Albrecht nichem* genoeg te doen had, zo verzuimde  
 stelt *Wou- Hy* echter de *Oostfriesche* zaken niet; want,  
 ter van op den 20 van Wiedemaand, stelde Hy tot  
*Matenis- zyne* Kapiteins te *Stavoren* aan *Wouter van*  
 se en *Matenisfe* en *Goeswyn van Poel*, van den 24  
*Goeswyn van Poel* dezer maand tot den 11 van Slachtmaand  
 tot zyne daar aan volgende, onder voorwaarde, dat  
 Kapiteins zy de *Hollandfche* Hoofdluiden uit Steden of  
 te *Stavoren*, Dorpen zouden mogen na huis zenden, in-  
 dien dezen hun ongehoorzaam waren, voor  
 welken Hy hun beloofde anderen in de plaats  
 te zenden; en dat die Kapiteins zouden doen  
 alles, wat zy oordeelden der Stad oorbaar  
 te zyn, zonder daar over belast te mogen  
 worden: dat Hy aan hen de nodige wapenen  
 zoude zenden, indien de *Friezen* den oorlog be-  
 gonden; en hen spoedig ontzetten zoude, indien  
 zy de Stad belegerden; als ook hen toefchik-  
 ken twee Ridders, om hen met raad en daad  
 by te staan: dat zy, indien de Hertog hen  
 mogt bevelen, iemand ten doode te brengen  
 zonder recht of vonnis, zulks zouden mogen  
 nalaten (f): en dat ook de Hertog in *Stavoren*  
 zoude houden zevenhonderd man; en  
 dat, daarenboven, de Steden *Medenblik*, *Enk-  
 bui-*

(e) Ms. uit het MEMORIALE B. I. 1401 - 1404. *Car R.* p. 13. verfa en 14. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(f) Uit deze Voorwaarde kan men duidelyk zien, hoe gewelddadig dikwerf de handelingen van Hertog *Albrecht* zyn geweest; daar zodanig ene voorwaarde bedongen en toegestaan werd.

buizen en Grootebroek hen zoude te hulp komen op hunne aanmaning met zo veel gewapenden, als Hy aan haar geschreven had: en, eindelyk, dat deze Kapiteins na den 11 van Slachtmaand van *Stavoren* zouden mogen vertrekken; en zelf eerder, indien de Hertog der bedonge voorwaarde niet voldeed (g).

An:  
1402.

De Hertog, zich van de hulp van den Heer van *Vianen* verzekerd hebbende, zocht ook den bystand van de Stad *Utrecht*, waar aan Hem veel gelegen was, terwyl Hy van de zyde van den Bisfchop, die, wegens zyn uitzigt op *Groningen* en *Oostfriesland*, gaarne zag, dat de Hertog in *Holland* de handen vol werks had, en dus niet te bewegen zoude geweest zyn, om Hem in dezen oorlog te helpen, niets goeds konde wachten. Om nu de Stad daar toe te brengen, trok Hy het banvonniss, tegen enige burgers van *Utrecht*, wegens hunnen wederftand tegen den Hertog ten opzigte van zekeren watergang in het land van *Woerden*, geveld, op den 23 van Wiedemaand, weder in, en gaf hen volkomene vryheid, om hunne goederen, in *Holland* gelegen, vry te mogen gebruiken, en door geheel *Holland* te mogen gaan en keeren (h). By het aanvallende Verbond, hierop met die Stad ten zelfden dage gefloten, werd beloofd door den Hertog en Graaf *Willem*; dat, indien Zy den Heere van *Arkel*, of *Hagestein*, vallend

Hy trekt  
het ban-  
vonniss,  
tegen e-  
nige  
*Stichtfche*  
luiden  
geveld,  
in:

E-

(g) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, I. D. bl. 333.

(h) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 764.

Ao. *Everstein*, en *Lederdam*, of enigen van deze  
 1402. plaatsen, afwonnen, Zy de zelve zouden  
 Verbond afbreken, zonder ze immer te mogen her-  
 tegenden bouwen; of elders enige sterkte in dat land  
 Heer van stichten; of enige tollën leggen: en dat de  
*Arkel*; on- Bischof en het *Sticht* zullen hebben en be-  
 der ver- houden de heerlykheid, zo hoge als lage,  
 scheide van den lande van der *Lede*; en dat, wan-  
 voor- neer de tegenwoordige, of enig volgende,  
 waarden. Bischof met zeven stollen (i) wil zweeren,  
 dat de Heerlykheid van *Hagestein*; en de Heer-  
 lykheid van *Haastrecht*; aan het *Sticht* toebe-  
 hooren; Zy dan die heerlykheden aan hem  
 zullen overgeven: doch, dat, indien de Bis-  
 schof zulks niet dede, hy dan echter zoude  
 behouden de vrye vaart op de rivier; behou-  
 dens echter de lyftocht van de Hertoginne  
 op den lande van *Haastrecht*, zo lange Zy  
 leefde; en dat de Hertog die Heerlykheden  
 behouden zoude tot dien tyd toe, dat die  
 eed gedaan zoude zyn: maar, dat de Hertog  
 met de Stad, het Slot van *Gornichem*, en den  
 lande van *Arkel*, naar zyn welgevallen zoude  
 mogen handelen, indien Hy dezelve won;  
 behoudens nochtans de vrye vaart van het  
*Sticht* op de rivier (k): voorts, dat de Stad,  
 op haar eigen winst en verlies, nevens Hem,  
 den

(i) Over den *Eed der Utrechtsche Bisdommen*, genaamd  
 den *Eed met zeven Stollen*, kan men nazien de fraaije  
 Verhandeling van den zeer geleerden Heere Mr. HIE-  
 RONIMUS VAN ALPHEN; te vinden in het onlangs uit-  
 gegevene *Tweede Deel der Werken van de Maetschappy*  
*der Nederlandsche Letterkunde te LEYDEN*, van bladz.  
 183. tot bladz. 211.

(k) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 764.

den Heer van *Arkel* zoude beoorlogen, en met Hem het Slot van den zelven belegeren, nu, en ten allen tyde, zo lange de oorlog duuren zal; daar over vyf van des Hertogen Raad, en drie uit den Raad der Stad, welken alle acht genoemd worden, zullen nut en nodig oordeelen: dat wyders, indien 'er over gevangenen, of buit, te samen gekregen, geschil viel, het zelve zoude beslist worden door drie van wegen den Hertog, en drie van wegen de Stad, welke zes tot Overman zouden nemen den Heer van *Vianen*, indien zy de zaak niet eens konden worden: dat nog, indien het hen miste, zo dat zy den Heer van *Arkel* gene landen of sloten afwonen, en, zonder vrede, of bestand, gesloten te hebben, den veldtocht eindigden, zy dan gezamenlyk eene sterkte stichten zouden nevens *Everstein*, en dezelve, elk voor de helft, bekostigen en bezetten, gedurende dezen oorlog, tot zekerheid der wederzydsche landen; en, eindelyk, dat zy met Heer *Jan van Arkel* genen vrede zouden maken zonder malkanders bewilliging en toestemming (1).

Ten zelfden dage, sloot Graaf *Willem van Oostervant* nog een afzonderlyk Verbond van onderlinge vriendschap met de Stad *Utrecht*, waar by die van *Utrecht* beloofden:

I. Gedurende het leven van Hertog *Albrecht* en van Graaf *Willem*, niet te zullen toelaten, dat iemand uit de Stad, of Vryheid der zelve, den Hertog, en den Graaf, of hunne landen, heerlykheden en onderzaten, zoude

be-

(1) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 765. en 766.

No. 1402. beoorlogen, of hen daar in helpen; en dat hunne onderzaten veilig zouden varen en verkeren in de Stad, uitgenomen, dat aan elk, van wegen schuld en schade, onvertogen recht zoude gedaan worden.

de Stad *Utrecht*; onder enige aanmerkelyke voorwaarden. II. Dat, indien de Hertog, of Graaf, den Bisfchop eerst aantasten, zonder zich te willen gedragen naar de uitspraak van goede Mannen, die men daar toe van wederzyden verkiezen zoude; en de Bisfchop, naar zyn plicht, zulks aan de Ecclesie, Ridderen, en Knaapen, en aan de Stad, aanbragt en beklagde, en de Bisfchop aan haar verzocht had hem te helpen; de Stad zulks dan, veertien dagen te voren, aan den Hertog, of Graaf, zoude laten weten, eer zy Hen en hunne landen beschadigen mogte; of de Hertog of Graaf de Stad; na welken tyd dit Verbond te niet zoude zyn.

III. Dat men, in geval van twist tusfchen den Hertog en den Graaf, en hunne Landen, en de Stad, niet terftond zoude oorlogen, maar dat de beledigde zoude herftelling verzoeken; en dat men, ten dien einde, ter wederzyden twee mannen zoude kiezen, ten langften binnen veertien dagen, om het gefchil te befliffen; en dat, indien de twee van de zyde des Hertogs niet verdragen wilden, of enen Overman kiezen, zy, na de veertien dagen, te *Utrecht* zouden moeten komen, en niet eer van daar mogen vertrekken, voor dat zy een Overman gekozen en vonnis gegeven hadden; en dat, in het zelfde geval, de twee van het *Sticht*, op gelyke wyze, te *Dordrecht* zouden moeten komen en blyven. IV.



IV. Eindelyk, dat de Stad de mannen van den Hertog, of Graaf, die in het *Sticht* gezeten zyn, niet zal beoorlogen, ten zy de Bisschop of Stad eerst van Hen aangetast wierde; zullende in dat geval dit Verbond in zyn geheel blyven (m). Dit Verbond beloofde Graaf *Willem*, op den 29 van Wiedemaand, gedurende zyn leven te zullen onderhouden (n).

Ao:  
1402.

Om de Stad zo veel te gewilliger tot zyne hulp te maken, gaf Hertog *Albrecht*, op den Hertog 24 van Wiedemaand, den burgeren van *U. Albrecht* *trecht* het voorrecht; dat zy op hunne oude tollen door zyn land zouden gaan en keeren, welke tollen geregeld werden; ten anderen schold Hy hen kwyt ten eeuwigen dage den dienst, of vierhonderd oude schilden 's jaars, welken zy Hem volgens den zoen van *Gildenburg* schuldig waren (o): voorts nog, dat men der burgeren lyf, noch goed, zal bekommeren en bezetten tusschen de *Noëde* en *Bodegraven*, ten ware, dat zy tegen Hem misdeden, in welk geval zulks aan den persoon, en niet aan zyn goed, gerecht zoude worden: als mede, dat een onderzaat van den Hertog, te *Utrecht* te recht bezet wordende, aldaar ook te recht zal staan op die zelfde wyze, als zy, die in het *Sticht* gezeten zyn: dat men ook in *Holland* de goederen der burgeren van *Utrecht* niet zal schatten, dan wanneer ene algemene schatting geëischt werd, in

(m) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 766. en 767.

(n) Het zelfde Boek, bl. 768.

(o) Het zelfde Boek, bl. 306.

**Ao.** in welk geval zy met die van *Holland* gelyk  
**1402.** zouden betalen; en dat men op die zelfde  
 wyze in het *Sticht* zal handelen met de *Hollanders*: en, eindelyk, vernietigde de Hertog den zoen, door de uitspraak van Hertog *Eduard van Gelder* gefloten (p), en gaf den Brief van denzelven aan de Stad *Utrecht* te rug (q). Wyders deed de Hertog dezen Brief door den Graaf van *Oostervant*, en door de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Delft*, *Middelburg*, en *Zierikzee*, bevestigen en bezegelen (r).

Die van *Utrecht*, zo grote beloften van den Hertog verkregen hebbende, besloten eindelyk, Hem te wil te zyn, en hunne magt by zyn leger te voegen.

**Heer Jan van Arkel** Terwyl nu Hertog *Albrecht* met allen yver bezig was, om Verbonden te maken, geld tracht op te nemen, en zyn leger te verzamelen, **Oudewater** was Heer *Jan van Arkel* lange voor Hem gearasfen, en begon den oorlog door een aanflag op de Stad *Oudewater*, om dezelve, by verrasfing, in zyne magt te krygen, 't geen hem mislukte, dewyl zyne vrienden binnen die Stad hem niet helpen konden, naardien men ontdekt had, dat de poort van den Doelen, die in de Stads muur stond, open was gebleven, waarom zy de Stad moesten ruimen, en, daar na gevangen zynde, op hunne beilydenis van dit verraad, te *Utrecht* gerecht zyn (s).

Hier

(p) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 259.

(q) Het zelfde Boek, bl. 767.

(r) Het zelfde Boek, bl. 768.

(s) *JOANN. DE BEKA by MATTH. in Analect. Tom.* III. bl. 316.

Hier het hoofd gestoten hebbende, trok hy **Ao.**  
na het Slot *Giesjenburg*, het welke hy ver- **1402.**  
meesterde; en daarna toog hy na *Abblasfer-* **Veroverd**  
*dam*, het welke hy met enige andere Dorpen ***Giesjen-***  
verbrande; waarna hy zich weder op zyn ***burg;*** en  
Slot te *Gornichem* begaf, om dat Slot en de ***verbrandt***  
Stad tegen de magt van Hertog *Albrecht*, die ***Abblasfer-***  
opgetrokken was, om het zelve te belegeren, ***dam,*** en  
te verdedigen (†). Onze oude Schryvers zyn, ***enige***  
ten opzigte van den tyd der byzondere ge- ***Dorpen***  
beurtenissen in dezen oorlog, zo verward, ***in dien***  
en tegenstrydig, dat men geen den minsten ***Waard.***  
staat op hen kan maken. Men kan deze ver-  
wardheid en strydigheid alleen wegnemen,  
door die gebeurtenissen in orde te schikken  
naar den tyd en plaatzen, in welken Hertog  
*Albrecht* en Graaf *Willem* verbonden gemaakt,  
gelden tot voortzetting van dezen oorlog op-  
genomen, en ook aan sommigen voorrechten  
gegeven hebben; van al het welk de bewyzen  
gevonden worden, zo in het *Groot Charterboek*  
*der Graven van Holland*, door den naartigen  
*Frans van Mieris* verzameld en in het licht gege-  
ven; als in dien uitmuntenden schat van Char-  
ters, welken de WelEdele Gestrenge Heer,  
*Mr. Daniel van Alphen*, Griffier der Stad *Ley-*  
*den*, bezit, die, naar zyne edelmoedige zucht  
ter bevordering der wetenschappen, en, in  
het byzonder, der kennis van de geschieden-  
nissen van ons lieve Vaderland, de zelve  
aan ons wel heeft willen mededeelen, om  
daar van, ten algemenen nutte, alhier het  
nodige gebruik te maken. Her-

(†) JOANNES DE BERA by MATTH. in *Analekt.* Tom.  
III. bl. 317.

**Ao.** Hertog *Albrecht* had ondertusschen zyn le-  
**1402.** ger, bestaande uit *Henegouwers*, *Hollanders*,  
 Hertog *Zeelanders*, en *Westfriezen*, Edelen en Bur-  
*Albrecht* gers; en ook uit gehuurde Knechten uit *Engel-*  
 doet zyn land; waar by zich de Graaf *Adolf van Kleef*  
 leger op met zyne leenmannen, gelyk ook de Heer van  
 trekken *Vianen*, gev oegd hadden; doen optrekken on-  
 na *Gornichem*, onder het bevel van Heer *Hendrik van Wasfenaar*,  
 onder *Hendrik van* om het beleg te beginnen, die alles in den  
*Wasfenaar* lande van *Arkel* te vuur en te zwaard ver-  
 woeste, en het staande koorn vernielde (u),  
 terwijl Graaf *Willem* en Hertog *Albrecht* van  
 naby volgden, zynde de eerste op den 29 van  
 Wiedemaand te *Schoonhoven* geweest (v), en  
 beiden, op dien zelfden dag, nog te *Ameide*,  
 Hy, te daar Zy aan die van *Ter Goes* ene kwyting  
*Ameide* zynde, hebben gegeven van 250. goudse *Gentsche* no-  
 neemt van belen, die zy aan Hen te leen gaven, tot den  
*Ter Goes* oorlog tegen *Jan van Arkel*, tegen tien ten  
 enige honderd; en voor welke rente Zy aan de Stad  
 gelden te leen; weder in handen stelden, het gene zy den  
 Hertog jaarlyks schuldig was van den Molen  
*Ter Goes*, tot dien tyd toe, dat Zy die ge-  
 leende somme zouden betaald hebben (w).  
 En ook Op den 9 van Hooimaand, geven Zy, in  
 van *Zierikzee*; in het leger  
*Zierikzee* ene kwyting van zes duizend schil-  
 den, welken Zy van haar geleend hadden te-  
 gen tien ten honderd, waar voor Zy zo velen  
 van hunne inkomsten in *Dreischier* verpan-  
 den,

(u) GOUDHOEVEN *Chronyk van Holland*, D. I. bl. 414<sup>2</sup>

(v) Of, volgens sommigen, te *Zevenhoven*, 't welk echter min waarschynlyk is. Zie *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 768.

(w) *MIERIS Charterb.* D. III. bl. 769.

den, tot dien tyd, dat die geleende somme Ao. door Hen zoude zyn voldaan (x). En, op 1402. den 4 van Herfstmaand, geeft Hertog *Albrecht*, terwijl Hy *Gornicheim* beleegerde, aan Heere *Clais van Borselen van Cortkene*, en aan Heere *Jan van Heenoliet van Cassendyke*, de belofte, dat Hy, ten allen tyde, als Hy komen zal te *Middelburg*, *Zierikzee*, en *Rymerswale*, op hunne vermaning, en naar hun goedvinden, de Schepenen dier Steden zal zetten en verzetten; en dat Hy niemand tot Schepenen zal zetten, dan dien zy noemen, en aan Hem, naar gewoonte, in geschrifte overgeven; met overgifte, dat deze belofte zoude geduuren tot Paaschen eerstkomende, en nog twee jaren daar na, om dat zy Hem hierop geleend hadden tien duizend oude Schilden: Nog beloofde Hy daar en boven aan die Heeren, dat zulks ook, ten einde van die twee jaren, zoude stand houden, tot dat Hy de voorschrevene somme vol uit zoude betaald hebben(y). Vervolgens, vinden wy, op den 7 van Wynmaand, Hertog *Albrecht* in den Haag, daar Hy aan de Stad *Rotterdam*, in gevolge van de aan die Stad by zyne Voorvaders verleende Handvesten, wedergeeft het begeben van de Officien van de Bierbery, Bodenschryfbacht, Schryf-ambacht, het Schoolen de Kosten, en de ry: Kosterij, te rug.

(x) Ms. uit den *Perkamentenbrief* van de Stad *Zierikzee*, berustende onder den Heere Griffier van *ALPHEN*.

(y) Ms. getrokken uit het *MEMORIALE* B. I. 1401 — 1404. *Cas R.* p. 17. berustende onder den zelfden Heere.

N n

Ao. 1402. ry: welke Gifte, op dat dezelve bestendig  
 zyn mogte, vervolgens ook door Graaf *Willem* is bevestigd geworden, met belofte voor  
 zich en zyne Nakomelingen, om die van *Rotterdam* daar in te houden en te sterken; by zy-  
 nen openen Brieve, gegeven in den *Hage* op den  
 28. dier zelfde Wynmaand (2). Ook vinden  
 wy naderhand den Hertog en Graaf *Willem*,  
 in alle de Charters, bestendig in den *Haag*.  
 Uit welk alles ik dan meene ontegenzeglyk  
 te blyken, dat het beleg van *Gornichem* niet  
 langer kan geduurd hebben, dan van het  
 begin van Wiedemaand tot in het begin van  
 Wynmaand; naardien het niet zeer waar-  
 schynlyk is, dat beiden, zo wel Hertog *Al-*  
*brecht* als Graaf *Willem*, zich uit dat beleg,  
 t welk gansch niet voordeelig voor Hem  
 ging, na den *Haag* zullen begeven hebben,  
 en daar in rust gebleven zyn; terwyl nog,  
 boven dit alles, en zyne Leenmannen, en de  
 Burgers der Steden, niet verplicht waren, om  
 den Hertog zulken langen tyd in het veld te  
 dienen. Het zoude dan te vreezen geweest  
 zyn, dat de Hertog, indien Hy had gewild  
 het zelve beleg nog langer uitterekken, als-  
 dan gene anderen, dan enige vrywillige Ede-  
 len en de gehuurde *Engelsche* Knechten, by  
 zich zoude hebben gehouden.

Heer *Jan van Arkel* Voor dit ondernomen beleg nu had Heer  
*Jan van Arkel*, wel voorziende, dat de Hertog  
 begeeft deze zyne Stad en het Slot zoude belegeren,  
 zich bin- op

(2) Beide deze Brieven worden gevonden by F.  
 VAN MILLIS *Charterb.* III. D. bl. 770. en 771.

op dat Hy dus, naar zyne gedachten, een spoedig einde van den oorlog mogte maken, zich, met zyne Bondgenoten, binnen dezelve Stad be-  
 geven, om, met alle kracht en magt, de Stad en inzonderheid het Slot, het welke het sterkste was, 't geen beneden Keulen gevonden werd, manmoedig te verdedigen. Hertog Albrecht, zyn leger voor de Stad gevoerd hebbende, sloeg het zelve rondom dezelve en het Slot neder, om dus aan de Belegerden allen toevoer van mond- en krygsbehoefsten en anderen bystand af te snyden, en ook tevens, zo veel Hem mogelyk ware, te beletten, dat iemand daar uit ontkwame. Ook deed Hy, steunende op de grootheid van zyn leger, de Stad, en, voornaamlyk, het Slot, hevig beschieten, en de Belegerden, door geduurige stormen aanvallen, op dat Hy hen dus mogte afmatten en tot een overgaaf dwingen. Maar Heer Jan van Arkel, die zich tot ene kloekmoedige verdediging had bereid, en ook van geschut zeer wel voorzien was, sloeg die stormen met zodanigen mannenmoed en geweld af, dat een groot aantal der Bestormers sneuvelde; waar by ook zeer vele uitvallen, welken hy, van tyd tot tyd, ondernam, aan hem zeer wel gelukten: zo dat hy, in eenen derzelven, de Zeeuwen aanvallende, velen van hen versloeg, en enigen gevangen kreeg; en onder dezen de volgende Edellieden; met naamen: *Floris van Borselen*; *Floris van den Abele*; *Claas Kervinc van Rymerswaal*, Heer van *Lodyk*; Ridders: *Boudewyn* en *Floris van Borselen*, Gebroeders; *Clais van Swyeten*; *Willem van Reynts*; *Philips*

**Ao.** *lips van Everingen; Jan den Bastard van Bor-*  
**1402.** *selen;* met nog negentig andere Gewapenden:  
 en wederom, in enen anderen uitval op het  
 Volk van den Graaf van *Kleef*, die, zo als  
 wy hier boven (a) gezien hebben, zich met  
 den Hertog, ten nadeele van Heer *Jan van*  
*Arkel*, had verbonden, namen zy gevangen  
 Jongheer *Walraven van Brederode*; Heer *Gillis*  
*Schenk*, Ridder; *Steven van Berenbroek*; *Jacob*  
*Schikker*; *Pieter Potter*; en *Huyge Post*. Doch,  
 het viel evenwel niet altyd zoo gelukkig voor  
 hem uit; want, op den 24 van Wiede-  
 maand, ook een uitval doende op het leger  
 van de *Henegouwers*, werd hy, naa het ver-  
 lies van velen van zyn Volk, tot aan de  
 Stads poort te rugge gedreven (b). Som-  
 migen van deze gevangene Heeren; als:  
*Walraven van Brederode*; *Floris van Borselen*;  
*Floris van den Abele*; en *Clais van Swyeten*; wer-  
 den, naa het geven van gyzelaars en het re-  
 gelen van hun randzoen, door Heer *Jan van*  
*Arkel*, op hun gegeven woord van eer van  
 weder te rug te zullen komen, voor den tyd  
 van één maand en dag, ontslagen; onder  
 om we- voorwaarde, dat de Hertog aan hen vryge-  
 leide wilde geven, om, in zyn land, hunne  
 vrienden te mogen bezoeken, en hen dan in  
 de gevangenis te *Gornichem* te laten weder-  
 keeren; Dit vrygeleide werd hen door Her-  
 tog *Albrecht*, in den *Haag*, op den 18 van  
 hen ver-Slachtmaand, voor den tyd van zes wee-  
 leent; ken gegeven; met vryheid, om dan we-  
 der

(a) Zie hier voren bladz. 545.

(b) JOANN. A LEIDIS Libr. XXXI. Cap. LXII. p. 322.



der na *Gornichem* te keeren, hun gegeven <sup>Ao.</sup>  
woord aan den Heer *van Arkel* te houden, <sup>1402.</sup>  
en hunne vrienden en magen, die in hunne  
plaats zich binnen *Gornichem* begeven had-  
den, te bevryden (c): gelyk Hy ook, na-  
derhand, in tegenwoordigheid van Graaf <sup>Die ook,</sup>  
*Willem van Oostervant*, aan Heer *Floris van* <sup>hader-</sup>  
*Borselen*, op den 6 van Lentemaand in den <sup>hand, aan</sup>  
jare 1404, beloofde, om het randzoen, door <sup>Floris van</sup>  
den Heer *van Arkel* van hem bedongen, (te <sup>het be-</sup>  
weten: 5824. *Engelsche* nobelen) te zullen <sup>dongen</sup>  
betalen, uit de eerste bede, die Hem in *Zee-* <sup>randzoen</sup>  
*land* zoude worden gegeven: waartoe Hy dan <sup>te rug</sup>  
geeft.  
ook de Ambachten aanwees, uit welker bede  
men de voornoemde somme aan Heer *Floris*  
*van Borselen* moest voldoen (d).

Gedurende dit gemelde beleg, zond Graaf <sup>Graaf</sup>  
*Willem van Oostervant* een deel knechten na <sup>Willem</sup>  
de Heerlykheid *Schoonerwoerd*, die dezelve te <sup>dbet</sup>  
vuur en te zwaard verwoesteden, en de be- <sup>Schooner-</sup>  
roofde ingezetenen gevangen in het leger <sup>woerd</sup>  
bragten; op dat dus de Heer *van Arkel*, op <sup>sten.</sup>  
alle mogelyke wyzen, mogte worden bescha-  
digd, en vernederd (e).

Wanneer, eindelyk, Hertog *Albrecht* <sup>Hertog</sup>  
geen kans zag, om het beleg van *Gorni-* <sup>Albrecht</sup>  
*chem*, met enige hoop van verovering, lan- <sup>breekt</sup>  
ger uit te houden, en verder voort te zet- <sup>het beleg</sup>  
ten, <sup>van Gor-</sup>  
*nichem* <sup>op.</sup>

(c) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. I. 1401 —  
1404. Cas R. p. 21. Verfa; berustende onder den Heer  
Griffier VAN ALPHEN.

(d) Ms. uit het Zelfde, p. 60. Verfa en 61. berus-  
tende onder den zelfden Heere.

(e) JOANN. A LEIDIS Libr. XXXI. Cap. LXII. p. 323.

Ao. ten, zo heeft Hy hetzelfde opgebroken, zon-  
 1402. der dat 'er te voren, of vrede of enig be-  
 stand, tusschen Hem en den Heer van *Ar-*  
*kel* gemaakt was: waar door dan ook de stro-  
 peryen, ter wederzyde, andermaal een aan-  
 vang namen. Heer *Jan van Arkel* trok over de  
 Heer *Jan van Arkel* *Lek* in de *Krimpenerwaard*, alles berovende  
 en verbrandende, en dacht met den gewon-  
 valt in de nen buit, in alle gerustheid, weder na *Gor-*  
*Krimpe-* *nichem* te rug te keeren: doch, hy, hier geen  
 ner- vyandelyken aanval vreezende, vondt zich  
 waard; daar in bedrogen: want die van *Dordrecht* en  
*Schoonhoven*, van dit zyn voorneemen verwit-  
 tigd, zyn, met alle de manschap uit hunne  
 onderhorige Dorpen uitgetogen zynde, te  
*Nieupoort* gekomen, met toeleg, om den *Ar-*  
*kelschen* dien buit te ontzetten; gelyk dan ook  
 daarop een zeer scherp gevecht tusschen de  
*Dordrechtsche* en *Schoonhovensche* manschap  
 met hunne nabuurige Dorpelingen, en het  
 Volk van den Heer van *Arkel* is voorgeval-  
 Slaat die van *Dor* len, in 't welk de eerstgemelden werden ge-  
 drecht en slagen, en 'er van dezen driecentwintig ge-  
 Schoonbo- dood, en enigen gevangen genomen. Maar,  
 ven. deze kleine overwinning werd den Heer van  
*Arkel* wel betaald, naardien zeven dagen la-  
 Die van der die van *Rotterdam* en *Schiedam* in het Land  
 Rotter- van *Arkel* vielen, en alles, wat nog na het  
 dam en beleg was staande gebleven, verwoesteden  
 Schiedam en vernielden; 't welk door hen verricht zyn-  
 verwoes- de, zyn zy, beladen met den groten door  
 ten het hen geroofden buit, behouden naar hunne  
 Land van Sieden te rug gekeerd. In dit zelfde jaar  
*Arkel*. verzamelde Graaf *Willem* ene aanzienlyke  
 magt uit *Haarlem*, en *Kennemerland*; uit *Ley-*  
 den

den en Rbynland; uit *Amsterdam*, *Waterland* Ao.  
en *Goiland*; en zond dezelve, onder het ge- 1402.  
bied van Heer *Hendrik van Wassenaar*, Burg-  
graaf van *Leyden*, naar het Land van *Arkel*,  
met last, om alle die landen te verwoesten,  
en het daar ontrent gelegen kleine Steedje en  
Kasteel *Hagestein*, 't welk, nu ruim veertig  
jaren geleden, door Heer *Otto van Arkel* met  
hoge muuren en torens bevestigd en met een  
diepe gracht omsingeld was (*f*), by verras-  
sing, te bemagtigen; of, indien hem zulks  
mislukte, als dan het zelve, ten minsten, te  
beleggen; gelyk dit beleg dan ook door den *Hendrik*  
Heer van *Wassenaar* met zyn onderhorige van *Was-*  
Manschap werd ondernomen en enigen tyd *senaar be-*  
uitgehouden; wanneer zy het Huis of Kasteel, *legert*  
*Hagestein*,  
door hun geweldig schieten, trachteden ge-  
heel en al te vernielen; waar naa zy einde-  
lyk, toen hen dit hun voorneemen niet vol-  
komen gelukte, de Voorstad, als mede den  
Molen, verbrand hebbende, weder zyn af-  
getrokken, naa dat zy een groten buit, door  
het rooven en plunderen, hadden gemaakt,  
en welken ryken buit van zeer vele geroofde  
beesten en andere goederen zy met zich weg-  
voerden. Doch ook Heer *Jan van Arkel* zet- De Heer  
te zulks aan den Hertog wederom duur be- van *Ar-*  
taald; dewyl hy, gansch onverwacht, met zyn *kel ver-*  
Volk voor *Nieupoort* gekomen zynde, dezelve *brandt*  
*Nieu-*  
Stad innam en verbrande (*g*). Hiermede nu *poort.*  
fchynt

(*f*) J. F. CORTGREN, *Sticht's Chronykjen*.

(*g*) JOANN. A LEIDIS Libr. XXXI Cap. LXI. p. 321.  
JOAN. DE BEKA by MATTHÆUS in *Analect.* Tom. V. bl.  
317. enz.

Ao. schynt deze veldtocht, aan de beide zyden, een  
 1402. einde genomen te hebben: immers men vindt  
 deswegens by de Geschiedschryvers van dien  
 tyd verder niets aangetekend, schoon de oor-  
 log geduurd heeft tot den 11 van Slach-  
 maand van het volgende jaar (b); gelyk wy  
 zulks in het vervolg nog nader zullen zien.

Hertog Op den 14 van Wynmaand, werd *Lutje-*  
*Albrecht* *broek* met *Grootebroek*, door een Gunstbrief  
 verë- van Hertog *Albrecht*, gegeven in den *Hage*,  
 nigt *Lut-* verëenigd, om te samen één Poortrecht, of  
*jebroek* Stede- vryheid, te hebben; waar by de Hertog  
 met *Groo-*  
*telbroek*: beval, dat die van *Lutjebroek* voortaan die  
 zelfde Voorrechten zouden genieten met de  
*Stede Broek*, in wier Rechtbank zy, van de  
 tien ryksten uit hunne gemeenschap, één  
 Schepen zouden zetten, en denzelfen alle  
 jaar veranderen of vernieuwen: terwyl Hy  
 daarby tevens vast stelde, dat hier door de  
 vryheid van *Broek* gelangd zoude zyn West-  
 waard tot aan den Ban van *Hoogkarspel*; Zuid-  
 waard van den Heirstraat vyftig roeden;  
 Noordwaard tot de huizen, die daar toen ston-  
 den, en nog vyftig roeden daar buiten: en  
 hen daarenboven nog al verder kwytschold  
 één riem, welken zy, tot op dien dag, gehad  
 hadden met *Westwoude* en *Oosterblokker* (i)

Staat een Men had nu nog de gewoonte, om beschul-  
 Kampge- digingen, daar de getuigen en bewyzen van de  
 vecht  
 toe, mis-

(b) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. I. 1401  
 — 1404. *Cas R.* p. 48. verfa; berustende onder den  
 Heer Griffier VAN ALPHEN.

(i) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 770.

misdaad ontbraken , door een Kampgevecht te  
 beslissen (k). In gevolge hier van , daagde , op Ao.  
1402.  
 den 25 van Wynmaand, JanCoppen zoon tot een om de  
 Kamp Jacob Willemszoon van der Beetse, om dat waar-  
 hy voorgaf, zyne moeder gestoten, gellagen, en heid, of  
 gekwetst te hebben ten dood toe , in de te- onwaar-  
 genwoordigheid van den Raad des Hertogs, heid ener  
 om dit waar te maken op zyn lyf; waar te- beschul-  
 gen bewyzen: diging te

(k) In dezen tyd was die gewoonte, hier te Lande,  
 niet meer zo algemeen, dan wel in vroegere dagen,  
 aangezien, reeds in de twaalfde en volgende Eeuwen,  
 verscheide Landschappen en Steden, bemerkende de  
 onmenschyke wreedheid, schandelyke roekeloosheid,  
 en het grote onrecht, dat 'er in dit *Kamprecht* gele-  
 gen was, zo dat niemand zyns lyfs langer zeker wa-  
 re, dan het enen wreveligen Waaghals, en kwaadaarti-  
 gen Aanklager of Beschuldiger, gelulte; zich tegen  
 deze onredelykheden en geweldenaryen, door Hand-  
 vesten en Voorrechtsbrieven van de Graaven en Heeren  
 dezer Landen, hebben beginnen te voorzien; gelyk  
 dit in 't breede wordt aangetekend, en met bewyzen,  
 zo uit 's Lands Jaarboeken, als uit de bygebrachte Hand-  
 vesten, Privilegien, en Oude Keuren der Landschap-  
 pen, en der Oudste Steden van *Holland* en *Zeeland*, meest  
 allen behelzende een *Verbod*, om enige lugezetenen en  
 Poorteren van die Landen en Steden, ten welker  
 voordeel deze Voorrechtsbrieven gegeven waren,  
 ten *Kampe* te mogen dagen; ten klaarsten gestaafd door  
 den naartigen Oudheids Onderzoeker KORNELIS  
 VAN ALKEMADE in zyne *Verhandeling van 't Kamp-*  
*regt*; Hoofdd. XL. bl. 189. — 203. en Hoofdd. LXX.  
 bl. 350. — 353. Zie ook de *Beschryving der Stad*  
*Delft*, gedr. te Delft 1729. Hoofdst. XII. bl. 582.  
 — 588. en kortelyk de zeer geleerde Heeren BALTH.  
 HUYDECOPER, zo wel in zyne korte, als in zyn bree-  
 der Aantekeningen op de *Rymkronyk van MELIS STO-*  
*KE*, Boek VI. vs. 500. en volg; en P. A. VAN  
 DE WALL in zyne *Aantekeningen op de Handvesten &c.*  
*der Stad Dordrecht*; bl. 28.

Ao.  
1402.

Borgen  
voor de  
weder-  
zydsche  
Kamp-  
vechters  
gesteld  
zynde;

Wordt  
door den  
Hertog  
een dag  
tot het  
Kampge-  
vecht be-  
paald.

gen *Jacob* inbragt, dat hy zulks verantwoor-  
den wilde, en waar maken op *Jans* lyf,  
dat hy daar aan geheel onschuldig was: Dit  
beloofden zy beiden te volbrengen op hun lyf  
en goed aan handen van *Philips van Dorp*,  
Thesaurier, ten behoeve van den Hertog; t  
geen *Philips* dan ook, ten dien dage, van we-  
gen den Hertog, aannam. Dat nu *Jan Coppem*  
*zoon* zulks houden zal, daar voor hebben ge-  
loofd op hun lyf en goed, den zelve *Jan* te vre-  
de te brengen, levende, ziek, of dood, op  
zulken tyd, als de Hertog daartoe bepalen zal;  
te weten: *Claas Jan Matthysszoon*; *Jan Claas*  
*zoon*, zyn zoon; *Jan Dirkszoon Mol*; *Claas*  
*Jans zoon*; *Heyn Pieters zoon* te *Broek*; *Jacob*  
*Gael*; *Jan Pieter Kallyns zoon*; *Matthys Har-*  
*man Gielken zoon Mul*; *Heergen Dirks zoon*; en  
*Jan den Bakker*: en hebben desgelyks ge-  
loofd te vrede te brengen, levende, of dood;  
*Jacob Willems zoon* voorschreven, *Claas Her-*  
*mans zoon*; *Claas Moenen zoon*; *Hans Bruyn*;  
*Lambrecht Pieter Claas zoon*; *Melis Boudyns*  
*zoon*; *Pieter Ludiks zoon*; *Jacob Grotinks zoon*;  
en *Outger Matthyss zoon*. Dit dus onderling  
beloofd zynde, werd, des anderen daags,  
zynde Donderdags den 26. van die zelfde  
maand, dezen Kampvechteren, van wegen  
den Hertog, een dag bescheiden, om te  
vechten van dien dag over zes weeken, zo  
dat zy op Dingsdag te voren, des avonds,  
in den *Haag* zouden moeten zyn, om zich op  
Woensdag te bereiden tot vechten op Don-  
derdag, gewapend met een harnasch naar  
genoegen, met glavien, zwaarden, en dag-  
gen van gelyke langte, zonder pennen, haa-  
ken,

ken, of enigerhande onheusche punten van wapenen, die de Hertog, of zyn Raad, met reden mogte afkeuren; en zonder enig verder arg of list daar in te vinden; met verder bevel, dat deze Kampvechters zullen te vrede komen, ten dien dage voormiddag, als recht is (1).

Op dien zelfden 25 van Wynmaand, heeft Hertog Hertog *Albrecht* aan *Wouter van Mateneste* en *Albrecht Goossen van den Poel*, wien Hy te voren (m) stelt orde reeds de bewaring der Stad *Staveren*, voor een op de be waring korten tyd, had aanbetrouwd; dezen hun- van *Staveren*; nen dienst verlangd, en hen bevolen, om als zyne Capitainen die Stad te bewaaren tot 's Hertogs eer en oirbaar; met bevel, dat niemand aldaar enen anderen persoon tot zyne bescherming zal mogen aanneemen of huuren, dan met bewilliging van deze zyne Capitainen (n).

Nog heeft Hertog *Albrecht*, ten zelfden Verlyt dage, Heer *Philips van Dorp*, zynen The- zyn The- saurier, verlyt en beleend met het zand, saurier slijk en aanworp, genaamd *Duvenoorde*, leg- van *Dorp* gende, naar luid van den daarvan uitgege- met *Du-* ven Leenbrief, dat diep van *Duvenoorde Oist- venoorde- of, Sceloliet Zuyt of, Cass, Noirtbevelandt, 't Worigbesant West of; ende 't Lant van Scou-* den

(1) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. I. 1401 — 1404. Cas R. p. 18 versa en 19. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(m) Zie hier boven Bladz. 552.

(n) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. I. 1401 — 1404. Cas R. p. 19. onder den Heere Griffier VAN ALPHEN berustende.

**Ao.** den Noirt of; met die voorwaarde, dat, in-  
**1402.** dien deze zynen Thesaurier van Dorp aflyvig  
 wierde zonder wettige geboorte natelaten,  
 het zelve Leen dan zoude komen op *Goeswyn*  
*van den Poel* (o), Zoon van den Zuster van  
 hem van Dorp (p).

Graaf  
*Willem*  
 verlyt  
 den Heer  
 van *Mont-*  
*foort* met  
*Linscho-*  
*ten.*  
 Op den 29 van die zelfde Wynmaand, is  
 Heer *Zweder*, Heer van *Montfoort*, door  
 Graaf *Willem van Oostervant*, verlyt en be-  
 leend met het Huis en de aanhoorige Landen  
 van *Linschoten* (q).

Op den 7 van Slachtmaand, heeft Hertog  
*Albrecht* het gebied en de vryheden der Stad  
*Edam*, by ene byzondere Handvest, uitgebreid  
 vergroot en vergroot; en daar by verstaan, dat die  
 de vry- van *Oorgaat* zullen zyn Poorters met die van  
 heid van *Edam*, en dat zy te saamen in alles een ge-  
 lyk recht moeten genieten (r).

De Her-  
 tog geeft  
 aan *Mun-*  
*nikendam*  
 het  
 School,  
 en het  
 Schryf-  
 ambacht :  
 Op den 14 van die zelfde Maand, gaf  
 Hertog *Albrecht* aan die van *Munnikendam*,  
 om dat zy Hem en zyne Voorvaderen vele  
 grote diensten hadden beweezen; en, inzon-  
 derheid, Hem in den oorlog tegen *Oostvries-*  
*land* bygestaan, en andere onkosten voor Hem  
 gedaan; het School en het Schryf-ambacht  
 bin-

(o) Waarschynlyk is deze *Goeswyn* dezelfde, die in  
 den hier voor geroerden Brief wordt genaamd *Gosfen*  
*van den Poel*.

(p) Ms. geurokken uit het *Perkamente Register* van  
 Hertog *Albrecht*, 1401 — 1404. Cas E. pag. 12.  
 berustende onder den Heer Griffier van ALPHEN. Dit  
 werd eerst bedykt in 't Jaar 1360., blykens de uitspraak  
 van dezen Hertog van den 16 van Lentemaand 1360.,  
 by *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 119.

(q) *MIERIS Charterb.* III. Deel bl. 771.

(r) Ms. *Privilegie* der Stad EDAM, onder den Heer  
 Griffier van ALPHEN berustende.



binnen die Stad, om die ampten, naar hun <sup>Ao.</sup>  
 genoegen, te begeven, en daar in te stellen <sup>1402.</sup>  
 de zuiken, welken zy zouden goedvinden:  
 uitgezonderd nogthans, dat de tegenwoordi-  
 ge bezitters dezelve, gedurende hun leven,  
 zullen behouden (1).

Ten zelfden dage gaf Hy aan die van *Uitgeest*, En aan  
*Akkersloot*, en het *Gevolg van Kennemerland*, *Uitgeest*,  
 om dat zy Hem op dien tyd vier beden had- *Akker-*  
 den gegeven, de volgende Voorrechten: *Sloot*, en

I. Dat zy iemand, die tegen Hem misdaan *Gevolg*  
 had, en van welken de Baljuw geen borg *van Ken-*  
 wilde neemen, zouden mogen verborgen, en *nemer-*  
 voor de Vierschaar te *Haarlem* dingen, dat *land ent-*  
 zy Hem schuldig zyn te verborgen, en te *ge Voor-*  
 recht te zullen brengen, naar den inhoud *rechten.*  
 van hunne Handvesten.

II. Dat men van geen Maaggeld hoger  
 zalkerven, dan van den eersten lede vyf Schel-  
 lingen voor het toekomende.

III. Dat de Provifoor niemand verder zal  
 mogen dagen, dan tot de Kerk, daar hy be-  
 hoort, en aldaar recht nemen en geven.

IV. Dat de Provifoor aldaar geen meerdere  
 vifitatie zal doen, noch zeenten bezetten,  
 dan tweemaal in zeven jaren.

V. Dat alle Schotbare Luiden, die in de  
 voorschreven Dorpen en Gevolg van *Kenne-*  
*merland* nu wonen, of namaals zullen komen  
 wonen, met de Buuren fchot en onkosten  
 zullen gelden (1). Op

(1) Ms. getrokken uit het *Perkamente Rezister Hertog*  
*Albrecht*, 1401 — 1404. Cas E. pag. 12 verfa;  
 onder den Heere Griffier VAN ALPHEN berustende.

(1) *Muris Charterb.* III. D. bl. 771. en 772.

No. Op den 17 van deze zelfde Maand, doet  
 1402. Hertog *Albrecht*, op zekere voorwaarden,  
 Hertog uitspraak en verleent vergifnis over twee  
*Albrecht* Doodslagen, in *Waterland* begaan aan *Dirk*  
 doet *Willems Zoon van der Beetse*, en aan *Grote*  
 uitspraak *Jan* (u).  
 over twee  
 Doodsla- Ook geeft Hy, op den 19 dier Maand,  
 gen in aan *Dirk Potter*, zynen Secretaris, ene Hof-  
*Water* stede, gelegen in het Noordeinde van den  
 land be- Hage op de *Beek*, met vryheid, om Straaten  
 gaan: en Bruggen over dezelve *Beek* te maken; en  
 Geeft aan verders daar mede te handelen, als men met  
*Dirk Pot-*  
*ter*, zyn vry eigen goed gewoon is te doen, zonder  
 Secreta- iemands tegenzeggen (v).  
 ris, een  
 Hofstede, Nog geeft Hy, op den eersten dag van  
 gelegen Wintermaand, aan Heer *Henrik van Naald-*  
 in den wyk het Land, gelegen tuschen *Oostvoorn* en  
*Hage op* de *Stryp*, 't welk dikmaals was ingebroken,  
 de *Beek*; en door wylen Heer *Willem van Naaldwyk*  
 En aan bedykt geworden, om het zelve te bezitten  
 Heer *Hen-*  
*rik van* als vry eigen goed, behoudende alleen de  
*Naald-* Hertog voor zich zyne Graaflyke Tienden,  
 wyk enig van het geen daar op zal wassen (w).  
 Land, ge- Verder begiftigt Hy, op den 3 dier zelfde  
 legen tus- Maand, den Armen by *Heusden*, die gezeten  
 schen *Oostvoorn* zyn in het Godshuis, genaamd *den Tempel* op  
 en de de *Oude Maas*, gesticht door zyn Neef Heer  
*Stryp*: *Wil-*

(u) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B I. 1401 — 1404. Cas R. pag. 22. onder den Heer Griffier VAN ALPHEN berustende.

(v) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register* van Hertog *Albrecht*, 1401 — 1404. Cas E. pag. 13. versa, en pag. 14. onder den zelfden Heer berustende.

(w) Ms. getrokken uit dat zelfde *Register*, pag. 14. versa; mede onder den zelfden Heer berustende.

*Willem van Kronenburg*, met zekere Jaarlyk- Ao.  
sche renten, aan het zelve Godshuis ten 1402.  
eeuwigen dage, op *St. Jansdag te midzomer*, Hy begif-  
ieder jaar te betalen door zynen Rentmeester tigt het  
van den Lande van *Heusden* (x). Gods-  
huis, den

Ook bewilligt Hy, op den 9 dezer Maand, *Tempel*,  
in het stichten van ene Capelrie ter ere van by *Heus*.  
*St. Joost*, in de Oude Kerk te *Delft*, op het den, met  
verzoek van *Hillegond*, dochter van Meester ene Jaar-  
*Claas van der Steghe* (y). lyksche  
rente:

Op den 21. van die zelfde Maand, gaf  
Hertog *Albrecht* aan *Schellinckhous* het Poort- En bewil-  
of Stede- recht, en vergunde aan deszelfs ligt in de  
Ingezetenen, ten eeuwigen dage, de volgen- Stichting  
de Vryheden: ener Ca-  
pelrie in  
de Oude

I. Dat de paalen en Ban dier Stad zal zyn Kerk te  
van het Kerkhof, zo als het toen was, Noord- *Delft*:  
waard den Gemenen Weg langs tot aan den Ook geeft  
*Blokdyk*, en aan beide de zyden vyftig Roeden, Hy aan  
of Maaten; Zuidwaard tot aan den ouden Zyd- *Schel-*  
*dyk* en daarbuiten, en aan beide de zyden vyftig *linkhout*  
Roeden; en Westwaard tot aan den *Meet-* recht, en  
*weghsborne* en daar buiten, en aan de beide nog enlge  
zyden vyftig Roeden. andere  
Vryhe-  
den.

II. Dat de Schout, van wegen den Hertog,  
alle jaren, op Nieuwejaars dag, zal kiezen en  
eeden, uit twee en dertig van de Ryksten,  
die het hoogste geschoot staan, zeven Sche-  
penen voor één jaar; en dat hy, indien 'er  
één dier Schepenen uitlandig, of aflyvig,  
werd,

(x) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register*, van  
Hertog Albrecht 1401—1404. Cas E. pag. 15. versa;  
berustende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN.

(y) D. VAN BLEISWYK, *Beschryving der Stad DELFT*;  
bl. 159.

Ao. werd, enen anderen zal kiezen in zyne  
 1402. plaats, om dat jaar Schepen te wezen.

III. Dat de Stad alle Donderdagen een Weekmarkt zal hebben; en nog een vrye Jaarmarkt, ingaande acht dagen voor den twaalfden van Wiedemaand, en uitgaande acht dagen na dien twaalfden; behoudens den Hertog zyne tollē.

IV. Dat elk Poorter en Gast zal betalen na zulk pajement, als de Hertog en zyne Nakomelingen zullen zetten.

V. Dat de Poorters, gedurende de eerste tien jaren, zullen betalen van elk morgen lands, dat zy bezaajen, of bezaajen zullen, voor de Tienden éenen *Wilhelmus Hollandschen* gulden.

VI. Dat de Poorters zullen hebben alle zodanige Handvesten en Vryheden, als de Stad *Medenblik*, voor dezen tyd, van den Grave verkregen had; behoudens der Hertoginne *Margareta van Cleef* zulke lyftochten en duwarien, gedurende haar leven, als de Hertog aan deze zyne Gemalinne gegeven had (z).

De Magi- Dit zelfde jaar levert ons een sprekend be-  
 straat van wys der oordeelkundige wysheid, schrandere  
*Leyden* voorzigtigheid, en getrouwe waakzaamheid  
 maakte een van de toenmaalige Magistraat der Stad *Ley-*  
 Keure te den, voor het welzyn van hare Stad en Burge-  
 gen het ry; en hoe zy, van oudsher, altyd is bedacht  
 verkopen geweest, om de achting en het aanzien van de  
 van Ge- in die Stad toen reeds bloeiende Lakenrede-  
 krompe ry, welke in volgende dagen nog merkelyk  
 Lakenen. is

(z) *MIRIS Charterb. III. D. bl. 77a.*

is toegenomen; doch in deze onze dagen helaas! Ao. 1402.  
 tot een zo groot, en nog meer en meer dage-  
 lyks toeneemend, verval (deels, door de te  
 grote inhaligheid van verscheide Lakenreders;  
 die, om meerder winsten te doen, de Lake-  
 nen van geringer deugd hebben gemaakt, en  
 daardoor den weg gebaand, dat deze schoone  
 Neering dus verre is verlopen; en deels,  
 door de te weinige zorg der Magistraat, die  
 zich thans het welzyn dier anderzins zo nut-  
 te Neeringe luttel schynt te bekreunen) ge-  
 raakt, dat men dezelve, als byna tot niet ge-  
 loopen, moet aanmerken; by de Buitenlan-  
 deren, die meest alle in die dagen gewoon wa-  
 ren zich van *Leydsche* Lakenen te bedienen,  
 te bewaaren, naardien zy als toen te wel bezefte,  
 dat hier aan de welvaart der Stad, en dus ook  
 de rykdom der Ingezetenen, grotelyks ge-  
 legen was, en dit een en ander, genoegzaam  
 alleen, daar van afhingen: want, men vindt  
 als nog ene Keure, door de Heeren Schout  
 en Schepenen van die Stad gemaakt in dezen  
 tyd, uitwyzens het Jaartal van 1402. daar by  
 gesteld, schoon men den dag, waarop zy werd  
 beraamd, by dezelve niet heeft gevoegd, 't  
 geen in dien ouden tyd, nu en dan, wel meer-  
 maalen is verzuimd geworden. Deze Keure is  
 te aanmerkelyk, dan dat wy dezelve hier niet  
 woordelyk zouden inlaschen, waartoe ons de  
 gunstige toestemming van den meermaals ge-  
 melden Heer Griffier VAN ALPHEN, aan wiens  
 mededeeling wy dezelve zyn verpligt, in staat  
 heeft gesteld. Deze Keure nu, behelzende een  
*Verbodt van eenige gekrompe Laakenen buyten*  
 O o het

Ao. *het gebiedt van den Grave van Hollant te ver-*  
 1402. *copen; is van dezen woordelyken inhoud:*

„SCOUT ENDE ACHE SCEPENEN der Stede  
 „van LEYDEN doen cond allen luden, dat  
 „wi, bi rade der ghemeyne *Vroescip*, ten  
 „oïrbair dezer Stede ende ter vorderinghe  
 „der gueder Draperie die deur die ghenaden  
 „Goids bi goeden gheordineerden cueren  
 „langhen tijt ghestaen heeft, eendrachtelic  
 „ghecuert hebben, datte niemant die binnen  
 „*Leyden* woent en mach ghecrompen La-  
 „ken buten ons Heren palen vercopen si en  
 „hebben hoir volle lode nae hoiren toebe-  
 „horen nae inhoud der Cuer. Ende alle La-  
 „ken die si buten vercopen dair fullen si  
 „die enden dair der Stede zeghel an is dat  
 „laetste of bi hem hebben om te weten  
 „dattie Lakene ghezeghelt sijn. Wair ye-  
 „ment die hier en bouen dede ende ment  
 „mit twien wittachtighen tughen betughen  
 „mocht die verbuerde III. *ff.* van elcken  
 „stuc. Wair oec dat sake dattie Rechter  
 „an yement twiuelde dair hi diē wairheit  
 „niet of vernemen en mocht die mach Hi  
 „anspreken vp sinen eet. Ist dat hi dair  
 „voir zweert, soe is hi qwijc. mer wil hi  
 „niet zweren, soe is hi vanden voirscreuen  
 „boeten verwonnen. *Scriptum anno Domi-*  
 „*ni m° cccc° secundo.*” (a).

On-

(a) Getrokken uit een Ms. *Privilegieboek* der Stad  
 LEYDEN B. fol. 248. van den Heer Griffier VAN ALPHEN;  
 in welk Boek nog verscheide andere, hier toe betrek-  
 king hebbende, Keuren, Reglementen, Ordres en Be-  
 velen, zo van vroegere als van latere dagtekening dan  
 deze hier bygebragte Keure, gevonden worden; uit  
 wel-

Ontrent dezen tyd werd 'er een Saamen- Ao.  
komst beraamd te houden te *Kleef*, tusschen 1402.  
de

welke allen de aandachtige zorg, door de *Leydsche* Magistraat in vorige dagen, tot behoud en aankweeking dezer voortreffelyke en andere zeer nuttige en voordeelige Neeringen en Handteeringen, ten duidelyksten, ter vermeerdering van haren welverdienden lof, doortraalt. Nog kan men deswegens meerder andere bewyzen opsaamen uit de *Handvesten*, *Privilegien*, enz. der *Stad LEYDEN*, uitgegeeven door F. VAN MIERIS; fol. 363. — 372. ook fol. 373. — 380. welke Heer VAN MIERIS, in zyne *Beschryving der Stad LEYDEN*, fol. 461. insgelyks kortelyk aantekent, hoe de Lakenneering binnen de *Stad LEYDEN*, met oplettendheid en voorspoed, reeds van zeer vroege tyden af, is gepleegd en alle mogelyke zorg voor de welvaart van dien handel gedragen: terwyl ook hier van een allezins voldoende bewys verstrekt het *Oude Keurboek der Stad LEYDEN*, beraamd en vastgesteld in den Jare 1406., welks geheele Zevende Capit- tel bevat LXII. Keuren, alleenlyk handelende van de *Draperie*; *Volres*; *Laken te vercopen*; en verder ontrent alles, wat tot de Lakenneeringe behoort, naaukeurige toeverzigtneemende en daar op behoorlyke ordres, met bepalinge der boeten, penen en straffen, stellende. Men zie wyders, zo over deze allezins voordeelige Neering der *Draperie*, als over andere binnen *LEYDEN* geöeffende *Fabrieken*, den Burgemeester J. ORLERS in zyne *Beschry- ving der Stad LEYDEN*; D. I. Hoofdst. XI. bl. 241. — 261. alwaar Hy mede de oudheid en waardigheid der *Leydsche* Lakenen met voorbeelden uit de oude Ge- schiedenissen staft: terwyl ook de gemelde Heer VAN MIERIS, in zyne voorgeroerde *Beschryving*, over de ver- scheide in de *Stad LEYDEN* bereid wordende Stoffen, en over de Hallen, tot derzelver bereiding, onderzoek, en wat meerder verëischt mag worden, nodig, in 't breede han- delt D. II. Hoofdst. XXVII. fol. 456. — 467. Waar- by men nog moge voegen, het geen wy over het thans meer en meer in de *Stad LEYDEN* toeneemend verval dezer schoone *Draperie* gezegd hebben in onze Aante- keningen hier voren op bladz. 501. not. (p). Ook wordt

Ao. de Afgevaardigden van den Keizer en Koning  
 1402. der Romeinen, *Rupertus*, of anders gezegd  
*Rob.*

wordt door den hier voren meêrmaals gemelden LEYDEN's Griffier Mr. DANIEL VAN ALPHEN, in zyn *Byvoegzel op de aangehaalde Beschryving der Stad LEYDEN* van den Heere F. VAN MIERIS, met allen recht geroemd de trouwe iever, waarmede, in vroegere dagen, de Regeering van die Stad was beziel, om de Neeringen en Handel aldaar gestadiglyk in bloei te doen toeneemen, en ook daarom het opzigt over enige Neeringen genen anderen, dan die goede kunde der zelven hadden, aan te bevelen en toe te vertrouwen, alzo zy begreep, dat het aanzien en welvaart dier Stad voornaamlyk daar in bestonden: zo als dezelve ook nog, tot op den huidigen dag, alleenlyk daar in geleegeen zyn: en te gelyk beklaagd de zeer groote en zichtbare vermindering van alle de Neeringen, Handeeringen en Manufacturen, welke die Stad eertyds tot een zeer groot aanzien en magt, als ééne der eerste Steden dezer Republiek, heeft verheeven; daar deze hare eer, luister en vermogens thans merkelyk zyn afgenomen, en nog dagelyks op eene zeer doorsteekende wyze meêr en meêr afneemen: waarom deze Heer ook aldaar allen, wien de zorg der bevordering van het welzyn dier Stad is toevertrouwd, en de handhaaving van haren luister en vermogens enigzins ter harte gaat, op het ernstigste vermaant, en met sterken aandrang en klem van redenen tevens aanspoort, om, drukkende de voetstappen hunner wyze, voorzigtige en loslyke Voorvaderen, met veréende zinnen en krachten, zich op allerlei wyzen te benaastigen, opdat dus dit reeds daar zynde groot verval dier Neeringen en Fabrieken wederom opgebeurd, en daardoor die Stad in haren vorigen bloei hersteld, mogen worden; en zulks wel eer het te spade is: welk tydskip mogelyk, binnen een zeer korten omtrek van weinige jaaren, indien dit verval aldus dagelyks toeneemt, zo als men zigbaarlyk bemerkt, wel daar zal zyn; wanneer alle middelen tot herstel vruchteloos zullen worden bevonden. Men leeze wat des aangaande welgemelde Heer Griffier VAN ALPHEN, ter gezegder plaats op bladz. 26.\* — 29.\*, aanteekent.



*Robbett van Beijeren*, en van die van Hertog *Albrecht* en den Graaf van *Kleef*, ten einde onderling een Verdrag aan te gaan, om den Hertog van *Gelder* den oorlog aan te doen; en al daar tevens vast te stellen den voet, op welken, zo de gemelde Hertog en Graaf, als de Keizer, elkander, en aanvallender en verdediger wyze, zouden te hulp komen (*b*); doch, of dit Verdrag ooit voortgang hebbe gehad, daar van is my geen blyk voorgekomen. Moge lyk is de dood van Hertog *Willem* van *Gelder* en *Gulik*, die op den 16 van Sprockelmaand des jaars 1403. te *Arnhem* op zyn Hof overleed, en te *Monickbuysen* in 't Klooster der *Carthusiers*, by zyne Gemalinne, in gevolge van zyne begeerte, werd begraven (*c*); wel de oorzaak geweest, dat dit voorgenomen Verdrag nimmermeer tot stand is gekomen.

Op den 2 van Louwmaand dezès zelfden jaars 1403. heeft Hertog *Albrecht* aan Heer *Boudewyn Kuyst*, Ridder, tot een recht erfleen gegeven het Gerecht van *Wyk*, gelegen in den Lande van *Heusden*, zodanig als het zelve in 't Land Gerecht by vorige brieven van de Hertoginne van *Brabant* aan hem Heer *Boudewyn Kuyst* was opgedragen geworden, met bevel aan den Castelein en Drosfaard van den Lande *Heusden*, om den zelve als zodanig te erkennen, en hem in al, wat nodig is, de behulpzame

(*b*) *MIERIS Charterb.* D. III. bl. 773.

(*c*) A. VAN SLICHTENHORST *Gelders. Geschied.* B. VIII. bl. 174. & 175. Anderen stellen, dat zyn dood op den 19. dier Maand is voorgevallen. Ms. *Handvest-Chronyk* van M. VAN DER HOUVE, onder den Heere Griffier van ALPHEN berustende.

1403. **1403.** zame hand te bieden : en zulks ter zake van de getrouwe diensten, welke hy den Hertog, zo in den oorlog tegen *Oostfriesland*, als in andere gevallen, had bewezen (d).

*Meester Eilaerd Schoneveld* wordt door den *Paus* gezonden na de *Nederlanden*, om onderzoek te doen op 't gedrag der Geestelyken en Kloosterlingen ;

Wanneer dezer dagen *Paus Bonifacius de IX.* zyn gezag in *Duitschland* en andere Landen, door den invloed van den *Roomschen* Keizer en andere *Duitsche* Vorsten, boven zynen Bestryder *Benedictus den XIII.*, welken de Koning van *Frankryk* voor *Paus* erkende en als zodanig in de Landen, onder zyn gebied behoorende, trachtte op alle mogelyke wyze te handhaaven ; gevestigd zag, magtigde Hy door ene *Pauslyke* Bulle *Meester Eilaerd Schoneveld*, van de Orde der Predikheeren en Meester in de Godgeleerdheid, om te reizen door alle de Landen van het *Duitsche Ryk*, en ook zonderling door deze *Nederlanden*, ten einde aldaar onderzoek te doen op den toestand der Kerke ; de zeden en gehoorzaamheid der Geestelyken ; en het gedrag der Kloosterlingen : en verder te waaken tegen het invoeren van alle zodanige gevoelens, welken tegen de by den *Roomschen* Zetel vastgestelde Leere enigzins mogten stryden ; op die wyze de goede Gemeente, dewelke, immers voor verre het grootste gedeelte, zo wel Aanzienlyken, als Geringen ; in die dagen, door ene diepe onkunde, allezins blindeling geloofde, 't geen aan haar door de Monniken, Priesters en andere Geestelyke Heeren, meest-

al

(d) Ms. uit het *Perkamente-Register* Hertog *Albrecht*. 1401—1404. Cas E. pag. 47. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

al niet meerder ervaren dan de onkundige Gemeente zelve, werd voorgepraat; van haare gehoorzame onderwerping aan dien, over het goed en gemoed der Menschen, en dus over der zelve tydelyk en eeuwig welzyn, met een onbepaald gebied heerschenden, Stoel aftrekken; en alzo het aangematigd onwettig *Pauslyk* gezag verkleinen. Op dat nu dezen *Pauslyken* Onderzoeker geen tegenstand, immers hier te Lande, mogte ontmoeten, zo heeft Hertog *Albrecht*, by zynen Open Brief van den 7. dezer zelfde Maand, zich thans, niet minder, dan zyne onderdanen, verplicht willende tonen, om dit Geestelyk gebied van den *Roomschen Paus* te erkennen, en deszelfs oefening in zyne Landen toe te laten, en te gedoogen; denzelven *Inquisiteur* of Onderzoeker, en alle zodanige Personen, welken deze daar toe zal magtigen, gelasten, en tot zyne Medehelpen aanneemen; genomen in zyne byzondere bescherming; allen denzelven niet alleen toegestaan, om zodanigen onderzoek, als hem door en van wegen den *Roomschen Paus* was opgedragen, te doen; maar zelfs om diegenen, welken zy mogten schuldig vinden, aan ongehoorzaamheid jegens de *Pauslyke* bevelen, of aan enige zo genaamde afwyking van de door *Pauslyk* gezag vastgestelde Leere; als mede, alle zodanigen, die dezen ongehoorzaamen, en afwykelingen, zouden bystaan, helpen, of verbergen; wanneer hen zulks door wettige getuigen werd aangekondigd; in hechtenis te neemen en in de gevangenis te stellen; en verder naar goeddunken te straffen; en ook allen zynen *Baenridzen*,

1403.

1403.

En door

Hertog

*Albrecht*

in zyne

bescher-

ming ge-

noemen,

met vere-

gunning

van alle

zodanige

vryheden;

als deze

enigzins

mogte

begeeren.

**1403.** *Ad. Ridderen, Knapen, Bailiwen, Scouten, Bur-  
gemeesters, Scepenen, Rechteren, ende Ampt-  
luden, ende voirt allen Prelaten, Priesterfchap,  
ende anderen zyne ghemenen luden overal in zy-  
nen Lande gefeten, binnen Steden, ende dair  
buten, bevolen, om dienzelfen Pauslyken  
Onderzoeker en zyne Gemagtigden in alles  
de behulpzaame hand te bieden, en zulks wel  
op de nadruklykste wyze in deze woorden:  
Ombieden, ende bevelen, ende ghebidden a allen  
ende elken bifonder op onse hulde, ende alles des  
ghi jegen ons verbueren moecht, dat ghi Meester  
Eylaert, of finen Stedehouders voirsz. dustanighe  
lude rustelic laet ondersoken, ende corrigeren,  
ende him gbehulpich vorderlic ende biftandich  
dair in sijt, ende oic die vanghenisse, ende flo-  
cke in uwen bedrive him daer toe opent, ende  
doet om die misdadige lude zeker dair in te we-  
sen, tot alre tijt als ghi dez van him versocht  
sult worden, ende voirt himluden mit boren  
dieneren ende have beschermet, ende gheleide doet  
van onser wegen jegen enen ygheliken die him  
deren wilde, want wyze in onse gheleide ende  
beschermenijsse ghenomen hebben (e). Men mag  
zich te recht grotelyks verwonderen over  
dezen Brief van Hertog *Albrecht*, die, schoon  
Hy, tot voeding zyner heerschzucht, de  
Geestelyken, wanneer Hy hunne hulp tot  
zyne verheffing en vermeerdering van zyn  
gezag nodig had, zeer wel (naar de gewone  
wyze der Vorsten) wist te vleijen, zo als  
wy*

*Aanmer-  
king over  
dit zon-  
derling  
gedrag  
van den  
Hertog.*

(e) Ms. getrokken uit het MEMORIALE B. I. 1401  
— 1404. Cas R. pag. 54. versa & pag. 55. berus-  
tende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN.

wy boven (f) reeds meêr, dan eens, hebben gezien; echter ook wel anderzins der Geestelyken rechtsgebied, op ene zeer ernstige wyze, nu en dan had binnen behoorlyke palen gebragt, en tevens zorg gedragen, dat de Geestelykheid haar gezag niet te verre mogte uitstrekken; gelyk wy mede hier boven (g) hebben aangetoond: ten zy men oordeele, dat de Hertog dit *Pauslyk* onderzoek, met zo groe vryheid, wel heeft willen begunstigen, en het zelve den *Pauslyken* Afgezant, en zyne Gemagtigden, op deze zonderlinge wyze toelaten, voor deze ééne reize, uit ene byzondere staatkunde, om daar door den *Roomschen* Keizer, met wien Hy, gelyk wy zo even (b) zagen, in ene zeer naauwe vriendschap was, en wiens geneegenheid Hy voor zich en de zynen gaarne wilde behouden; en die (zo als ter loops (i) gezegd is) dezen *Paus Bonifacius* tegen zynen Mededinger beschermde, aangezien deze *Paus* niet alleen de verkiezing van dezen Keizer, zonder den minsten tegenstand, terstond had goedgekeurd; maar ook zelfs werd verdacht gehouden, van aanleiding gegeven te hebben tot het afzetten van zynen Voorzaat, den Keizer *Wenceslaus* (k); te believen: terwyl Hy,

(f) Zie nopens zodanige gedragingen des Hertogs hier voren op bladz. 410. en elders, meerder andere voorbeelden.

(g) Zie hier voren bladz. 260. & 261. & bladz. 527. & 528.

(b) Zie hier voren bladz. 579. en volg.

(i) Zie hier voren bladz. 582.

(k) *Flav. Blondus* Libr. X. Decad. XI. *Theod. de Niem* de Schism. Libr. II. Cap. XXVIII.

Ao. Hy, die der konst van veinzen, ene, genoeg-  
 1403. zaam natuurlyke, eigenschap der Vorsten,  
 ter bereiking van hunne geheime oogmerken, zeer kundig was; ook tevens zeer wel begreep, dat, wanneer dit Onderzoek zoude zyn afgelopen, en die *Pauslyke* Zendeling uit zyn gebied wederom vertrokken, Hy dan mede de vorige middelen, om zyn wettig Graaflyk gezag tegen den onrechtmatigen dwang der Geestelyken te handhaven, even als te voren; zoude konnen gebruiken; en daar door de Geestelykheid, indien ze, volgens haren heerschezuchtigen aart, in het een of ander geval tegen Hem mogte willen opstaan; tot behoorlyke onderwerping en gehoorzaamheid aan zynen wille brengen: en ook nog daar en boven wist Hy den weg wel, om, zich uiterlyk geelaatende als dezen *Pauslyken* Zendeling in alles ten wille te zyn, op eene bedekte wyze uit te werken, dat dezen, in het oefenen van dit zyn Geestelyk gebied, zodanige hinderpalen ontmoeteden, welke hem zouden noodzaken, om dit zyn Onderzoek te staaken, en daar mede niet verder te gaan, dan het den Hertog zoude welgevallig zyn. Dus wist Hy, met allen uitwendigen schyn van oprechtheid dien *Pauslyken* Afgezant, in gevolge van de bedorve regels ener verkeerde Regeerkunst en valsche Staatskunde, te vleijen; en in middels den *Paus*, en dien volgens ook den *Keizer* zelve, schandelyk te bedriegen. Dit gedrag des Hertogs, ontrent den *Paus* en den *Keizer*, strekke allen, die wys zyn, ten voorbeelde, hoe weinig staat 'er doorgaans is te maaken op eens Vorsten uiterlyke vertooning van vriend-

vriendſchap en welmeenendheid, die meestal dient ter bedekking van zyn ſtaatzuchtig doelwit! Wie toch kan het hart der Vorſten doorgronden! Hunne veinzende vleijery ſchynt ſomtyds goed te keuren zulke verrichtingen, dewelke Hen in der daad mishaagen, om dat dezelve hunne heerschezuchtige oogmerken dwarsboomen. Een Vorst deelt ook daarom dikmaals gunstbewyzen uit aan de zulken, welker daaden Hy afkeurt; en zulks alleen, om den geenen, die zich aan het uiterlyke (even als de jonge kinderen, die, met wat klatergoud opgetooid, doorgaans wonder wel in hun ſchik zyn) vergaapen, te blind doeken; en inmiddels zyn geheim oogwit, ter uitbreiding van zyn gezag, op ene wettige of onwettige wyze, te bereiken. Een Vorst toch tracht veel al zyne eigene grootheid, voornaamlyk, te bevorderen, want dit is der menſchelyke zwakheid eigen; en Hy acht ook dierhalven meesttyds noch Eeden noch Verbonden; welke allen Hy trouwlooslyk ſchendt, zo dra Hy oordeelt dezelve tegen zyne onwettige oogmerken te ſtryden, en het Hem opgedragen gezag enigzins te bepaalen. De Heerschezucht toch, aller Vorſten eigendom, laat Hen niet toe zich binnen de paalen, met welke hun gezag omſchreeven en beperkt is, te houden; maar leert Hen alle wettige banden te verbreeken, en alle rechten en wetten, die het door Hen ſteeds beoogd wordende onbepaald gezag tegenſtaan, te verkrachten; om dus willekeurig te kunnen heerſchen, en (onder ſchyn van der Ingezeeten ten welzyn te bevorderen) hen allen tot zyne volſtrekte ſlaaven te maken. Zy dan,  
die

No. 1403. die verstandig zyn, en niets anders, dan het. waare welzyn hunner Medeburgen, bedoe- len, wachten zich zorgvuldiglyk, om te veel op Vorsten te vertrouwen; en Hen te veel ten wille te zyn! Doch, laat ons wederkee- ren tot Hertog *Albrecht*.

Hertog *Albrecht* verlyt - Heer *Jan van den Woude* met de Heerlyk- heid van *Warmond*; verhef- fende de zelve tot eene hoge en vrije Heerlyk- heid: Twee dagen later, geeft de Hertog aan Heer *Jan van den Woude*, Ridder, en zynen nakomelingen, zo in het Mannelyk als Vrou- welyk oir, tot een onversterfelyk erfleen, de Heerlykheid van *Warmond*, met al zyn toe- behoren, en met vyf pond goed geld, die de Hertog aldaar jaarlyks uit het herfstfchot gewoon waste trekken, om in dezelve, als een Vryheer, te oefenen het hoge en lage rechts- gebied; en verders te hebben en genieten alle zodanige rechten en voordeelen, zo als de Hertog zulks altyd, tot op dien dag toe, had gebruikt en genoten: uitgezonderd alleen zekere rente, welke den Hertog aldaar jaarlyks, boven het gezegde herfstfchot, werd betaald, en ten zynen behoefte door den Rentmeester van Noordholland ontvangen: en dan nog onder deze voorwaarde, dat hy Heer *Jan van den Woude* in deze zyne Heerlykheid geen Ballin- gen, noch andere Kwaaddoeners, zal mogen ophouden, of aan dezelve aldaar enige schuil- plaats verleen (1). Dus is 'er tusschen deze gunst

(1) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* van Hertog *Albrecht*. 1401 — 1404. Cas E. pag. 17. beruistende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Ook beruist de Originele gezegelede Brief, met een onder uit hangend Zegel in groenen wasche, onder den Wel- Edelen Gestrengen Heere CORNELIS PIETER VAN LEYDEN, tegenwoordigen Vryheere van *Warmond*; Raad in de Vroedschap en Schepen der Stad *Haerlem*; enz. enz.



gunst en die van den 12. van Slachtdaand van den Jare 1399, aan dezen zelfden Heere *Jan van den Woude* door den Hertog beweezen, nog een merkelyk onderscheid, aangezien hy toen alleen met de *Ambachtsheerlykheid van Warmond*, en met *het dagelyksche Gerecht en den Schout* aldaar te zetten, boven nog enige andere Voorrechten, was begiftigd geworden (m); daar de Hertog nu dit Goed tot een *Vrye Heerlykheid* verheft, en dezen Ambachtsheer met *het Hoge en Lage rechtsgebied* beleend.

Ad.  
1403.

Op den 11. dier zelfde Maand, verleent de Hertog aan Heer *Coen van Oosterwyk Willem Cuferszoon* en zyne Huisvrouw *Clemensie*, *Vrouw van Slooten*; welken Hy in vorige dagen zeer veele gunsten had beweezen (n); en welke Heer zich onlangs tegen den Hertog schynt vergreepen te hebben; immers (der Vorsten gunsten zyn toch steeds de wisselvalligste; en de paden der Hoven de glibberigste: want dien de Vorst heden verheft, verstoot Hy dikmaals op morgen; en wel zonder enige wettige reden; ja, somtyds alleen uit grilligheid; of om dat hy, te goed en te deugdzaam zynde, 's Vorsten onbetaamlyk gedrag en te groote heerschzucht tegenstaat) in zyne ongenade gevallen te zyn; en dewelke daarom, van wegen denzelven, was in hechtenis genomen; vergifnis en kwytschelding van alle zodanige breuken en misdaden, (welken Hy echter niet meldt) als zy tegen Hem en zyne Heerlykheid begaan mogten hebben; en

(m) Zie hier voren op Bladz. 470. en 471.

(n) Zie hier voren op Bladz. 448. 454. en 507.

1403.

en herstelt hen , onder zekere voor hen zeer na-  
deelige voorwaarden , in alle hunne goederen ,  
't zy leengoederen 't zy andere vrye eige goe-  
deren , die de Hertog , in dien tusschentyd , had  
in zyne bewaaring doen neemen ; met verlosf ,  
om alle dezelve te mogen vermangelen of  
verkopen (zo als Hy zegt) naar hun believen :  
en schenkt aan hem daarénboven , waarschyn-  
lyk als ter vergoeding dier bezwarende voor-  
waarden , het goed tot *Slikerbinch* , 't geen hy te  
voren van den Hertog plag te leen te hou-  
den , tot een vry eigen goed , om daar mede  
te handelen , gelyk men met vry eigen goed  
gewoon is te doen (o).

*Dirk Jan Doedyns zoon* wordt aange-  
steld tot Schout van *Noord-  
dorp*. Op den 14. dier zelfde Maand , hebben  
Heer *Willem van Cralingen* , Baillu van *Delf-  
land* , en Heer *Philips van Spangen* , Baillu van  
*Schicland* , beiden Ridders ; te saamen aange-  
steld *Dirk Jan Doedynszoon* , tot Schout van  
*Nootdorp* , om het zelve Ampt waar te nee-  
men ter eere en nutte van den Hertog , als  
Landsheer ; en van hen beiden , als Aanstel-  
lers (p).

*Amstel-  
veen* wordt door *Coen van Oo-  
sterwyk* verkocht. Op den 18. daar aan volgende , werd het  
Ambacht van *Amstelveen* , met alle zyne ren-  
ten en toebehoren ; het welk Hertog *Albrecht* ,  
in den jare 1399. , had verkocht en verlyt  
aan den zo even genoemden Heer *Coen van  
Oosterwyk Willem Cuferszoon* (q) ; nu door den  
zel-

(o) Ms. getrokken uit het *Perkamente - Register* , van  
Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. Cas E. pag. 17. No. 2.  
berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(p) *MIERIS Charterb.* III. D. bl. 774.

(q) Zie hier voren op bladz. 448. en 449. Terwyl  
de

zelve wederom verkoft en overgedragen <sup>Ao.</sup>  
aan Vrouwe *Margaretha van Kleef*. Hertogin- <sup>1403.</sup>  
ne van *Beyeren*, Gravinne van *Henegouwen* <sup>aan Vrou-</sup>  
en van *Holland*, 's Hertogen *Albrechts* Ge- <sup>we Mar-</sup>  
malinne; met verzoek, dat het den Hertog <sup>garetha</sup>  
mogte behagen deze overdragt goed te keu- <sup>van</sup>  
ren, en also het zelve verkofte Ambacht aan <sup>Kleef,</sup>  
welgemelde *Vrouwe Margaretha van Kleef* te ver-  
lyen (r); aan welk verzoek vervolgens de hoog- <sup>Welke</sup>  
gemelde Hertog, in 't byzyn en met toestem- <sup>door den</sup>  
ming en goedkeuring van zyn Zoon, Graaf <sup>Hertog</sup>  
*Willem van Oostervant*, op den 3. van Sprok- <sup>met dat</sup>  
kelmaand, ook heeft voldaan en zyne ge- <sup>Ambacht</sup>  
melde Gemalinne met het voorschreven Am- <sup>wordt</sup>  
bacht verlyt en beleend (s): Gelyk Hy ook <sup>verlyt:</sup>  
nog ten zelfden dage aan deze zyne Gemalin- <sup>en met</sup>  
ne, met gelyke goedkeurende toestemming <sup>het Am-</sup>  
van den Graaf van *Oostervant*, heeft verlyt <sup>bacht van</sup>  
en beleend het Ambacht van *Slooten* en van <sup>Sloten en</sup>  
*Oostdorp*, met de Visccheryen en al wat daart <sup>Oostdorp;</sup>  
toe behoort; als mede het Huis te *Scho-* <sup>het Huis</sup>  
ten; en <sup>te Scho-</sup>  
met de daaraanhorige Landen; ook nog dat <sup>ten;</sup>  
*Vroongors* gelegen aan 's *Gravendam*; alle welke <sup>het Vroon-</sup>  
goederen insgelyks door den voornoemden <sup>gors te</sup>  
*vendam.* <sup>'s Gra-</sup>  
Heer *Coen van Oosterwyk*, Ridder, aan wel-  
gemelde *Vrouwe Margaretha van Kleef*, 's  
Her-

de Hertog dit Ambacht met zekere uitkeering ten behoe-  
ve van *Jan van Wyk*, gedurende de hier voor (bladz. 589.)  
gemelde gevangenis van Heer *Coen van Oosterwyk*, had  
bezwaard, uitwyzens de zo even aangetogen *Vergifnis*.  
*Brief* in note (o), gevoegd met den *Brief van Verkoop*  
en *Overdragt*, alhier aangetogen.

(r) *MIERIS Charterb.* D. III. bl. 774.

(s) Het zelfde Boek, op de zelfde bladz. en 775.

Ao. Hertogen Gezellinne, waren verkoft en over-  
 1403. gedragen geworden (†). Wiet met enigen aan-  
 Beden- wyze des Hertogs met Heer *Coen van Oosterwyk*  
 klingen *Willem Cuferszoon* en zyne Huisvrouw; als ook  
 over deze den daarop gevolgden verkoop hunner Heerly-  
 hier ge- ke Goederen aan 's Hertogen Gemalinne; be-  
 melde ge- schouwt, zal (zo ik vertrouwe) ook daar in we-  
 beurte- derom een genoegzaam bewys van het gantsch  
 nis. niet lofwaardig karakter en den veinzenden  
 aart van dezen onzen Vorst (in zyn leven door  
 den Vaderlandlievenden onderzaat meêr ge-  
 haat en gevreesd, dan bemind en geêerd)  
 ontdekken. Dus mag de Nakomelingschap  
 aller Vorsten daaden onpartydig beoordeelen!  
 Dit strekke allen tegenwoordigen en toeko-  
 menden Vorsten ter waarschouwing, om in al  
 hun gedrag het waare welzyn der Ingezetenen  
 oprechtlyk te behartigen met voorby zien van  
 allen eigen belang; en niemand te verongely-  
 ken! Zulks alleen maakt hen de zuivere liefde  
 des Volks waardig! Zulks alleen doet hunnen  
 naam by den Nazaat in zegening zyn, en met  
 roem gedacht worden; daar de naam van  
 zodanige Vorsten, die dezen hunnen pligt  
 niet waarneemen, of maar enigzins verzuu-  
 men; en nog veel meerder van hun, die alle  
 nutte maatregelen, uit inzicht van eigen be-  
 lang, of uit heerschzucht, dwarsbomen tot  
 's Lands bederf; ten eeuwigen vloek is in  
 den

(†) Ms. uit het *Perkamente-Register* Philippus A.  
 Cas G. 1433—1440. pag. 11. berustende onder den  
 Heere Griffier VAN ALPHEN.

den Lande! Dat dan een Vorst steeds begry- Ab.  
 pe, hoe zyn verkeerd, kwaad, en ten verder- 1403.  
 ve van den Lande strekkend gedrag, schoon  
 Hy by zyn leven door trouwlooze Hovelingen  
 en lasse Vleijers worde als ten Hemel verhee-  
 ven en met ydele en dwaaze loftuitingen be-  
 kroond; altyd bloot staat voor de wraak der  
 volgende Eeuwen! Hoe geducht nu, hoe  
 vreeslyk toch moet die wraak zyn voor Vorsten,  
 welke verstands genoeg bezitten, om enen  
 goeden naam te beminnen; en, door het be-  
 trachten van hunnen pligt ter bevordering  
 van des Volks welzyn, enen onsterflyken  
 roem zoeken te verkrygen! Te recht dan  
 zullen wyze en schrandere Vorsten, die in  
 staat zyn om hun eigen oordeel te gebrui-  
 ken, en niet blindeling enen dwaazen en  
 ontrouwen Raadsman volgen, op alle tyden  
 en by alle gelegenheden, beducht zyn voor  
 de wreekende berispingen der Nakomelingen,  
 die toch duurzaamer, en tevens oprechter, zyn,  
 dan de ydele loftuitingen hunner tydgenooten,  
 welke dikwerf met valsheid besmet, en uit ei-  
 gen belang geboren worden! Wat toch kan een  
 deugdzaam Vorst meerder verschrikken, dan  
 zulke gedachten, dat zyn naam voor het Na-  
 geslacht zal een vloek zyn! Dat dan ook elk  
 en een iegelyk Burger en Ingezeten van enen  
 Burgerstaat; en dies ook alle Overheden van  
 allerlei rang; Vorsten; Staaten; Magistra-  
 ten; alle eigendunkelyke magt, dien geesfel  
 van het Menschdom, welke aan het zelve tot  
 ene eeuwige schandvlek strekt, en haar geweld  
 gestadiglyk oefent ontrent allerlei standen  
 van personen, en daar door ook aller we-  
 gen een onophoudelyken schrik en ene gedu-  
 rige

1403. **Ao.** rige vrees verspreidt; altoos mogen schuw-  
wen, vermyden, verfoeien; haaten, vlie-

den, verbannen en helpen bestryden! De  
zodanigen alleen toch zullen steeds van hun-  
ne Medeburgeren (alle Ingezeetenen van enen  
Burgerstaat; grooten en kleinen; ryken en  
armen; zyn toch der Vorsten en Overheden  
Medeburgers; en met hen allen onder elkander  
natuurlyke Broeders) worden geächt, geëerd,  
gehiefd; ja tederlyk bemind: en dezer nage-  
dachtenis zal ten allen tyde met ene onsterfly-  
ke dankbaarheid worden vermeld; en tot aan  
de laatste dagen door een onverwelklyken lof  
blyven verzeld en bekroond! Dit is, ondertus-  
schen, uit de, zo oudere als latere, Geschied-  
boeken van onderscheide Volken insgelyks  
genoeg bekend, dat ook zodanige Vorsten,  
door het Volk tot voorstand van 's Lands rech-  
ten en vryheden, waar op alleen de bevorde-  
ring van het gemeene welzyn is gegrondvest,  
geroepen en aangesteld; wanneer Zy, door  
ene vermaledyde heerschezucht vervoerd en  
dies, tot koestering van dezelve, zodanige za-  
ken, die, volstrekt, tegen het hun opgedra-  
gen gezag stryden, onderneemende, dit des  
Volks heilzaam en eenigst oogmerk voorby  
zien; zich, daar zy de Vaders en Beschermers  
hunner Medeburgeren behoorden te zyn,  
in schandelyke en gevreesde Dwinglanden  
ontaarden; en daarom, in plaats van den  
goeden, wyzen en getrouwen raad van de  
Oudsten en voornaamste Hoofden des Volks  
in te neemen en zich naar dien raad te  
gedraagen, denzelven versmaaden; die voor-  
zigtige en verstandige Raaden des Volks  
met ene onverdraaglyke kleinachting be-  
han-

handelen en bejeegenen; (verkiezende me. stal Ao.  
te volgen, of hunne eigene dwaaze en hee sch- 1403.  
zuchtige denkbeelden, willekeurige gedachten  
en dolle voorneemens; of den kwaaden en  
ondeugenden raad van trofsche, doch tevens  
laffe, Vleijers, welken, somtyds Vreemdelin-  
gen, des Volks welvaart niet ter harten  
gaat; en welke, altyd, nie.s anders, dan hun  
eigen belang, voordeel en grootheid, beja-  
gende, wel draa, niet alleen het Volk, maar  
zelfs deze, hen blindeling gehoorzaamende  
en naar hunnen verkeerden en verderflyken  
raad steeds luisterende dwaaze, Vorsten aan  
hunne slaafsche ketenen zo sterk kluisteren,  
dat zy ailen, Volk en Vorst, onder het schan-  
delyke juk dezer gehaatte en gevloekte Vlei-  
jers geprangd gaan, en dezelyen, als hunne  
Opperheeren, naar de ooggen zien) en op dien  
voet 's Lands gemeene, welzyn verwaarloo-  
zen; of ook wel somtyds, op den verach-  
telyken raad hunner valsche en trouwlooze  
Vleijers, die dikmaals aan 's Lands vyanden  
op het naauwste verknofst zyn en denzelven  
in alles ten dienste staan, met deze 's Lands  
openlyke vyanden, 't zy heimelyk 't zy open-  
baarlyk, tot 's Volks verarming en bederf,  
aanspannen, om 's Volks Ouditen en voor-  
naamste Hoofden, als met scorpioenen, te  
kastyden en uit hunne tegenwoordigheid te  
verdryven; en dus dezelyen met enen yze-  
ren staf geweldadiglyk te verdrukken en ver-  
pletten; ten einde zy, op die wyze, des te  
gemakkelyker, hunne eigene grootheid en  
verfoeilijke dwinglandy op de puinhoopen  
van 's Volks vertrapte rechten en vryheden,  
tot 's Lands geheelen ondergang, mogen

**Ao.** bouwen, het Volk zelve zich geheel dienst-  
**1403.** baar maken, en ene volstrekte eigendunkelyke  
alleenheersching invoeren; door dat zelfde  
Volk, aan 't welke Zy hunne verheffing schuld-  
dig waren, ter oorzake van dusdanige hun-  
ne wanbedryven en van hun also misbruikt ge-  
zag, of van hunne waardigheid beroofd, en  
door een rechtvaardig Vonnis afgezet; of stren-  
gelyk (ook zelfs wel met de dood) gestraft;  
of, met hunnen gantschen aanhang en met al-  
le hunne afkomelingen, geweldadigerhand uit  
het door hen dus verdrukt zynde Land verjaagd  
en verdreeven zyn geworden. Een iegelyk goed  
en braaf Burger toch, wien de waare deugd al-  
leen lief is, en die dus met een oprechten moed  
en een verheeven geest is beziel, moet,  
noodwendig, in zyn hart een vyand van een  
onafhanglyk en willekeurig Meester zyn, en  
ene eigendunkelyke magt haaten; en deze zal  
daarom ook, op alle tyden en by alle gele-  
genheden, toonen, een getrouw en ieverig  
Minnaar der aldus onrechtvaardiglyk en schan-  
delyk geboeide Vryheid zyner waarde Mede-  
burgeren te zyn; en hy zal dies mede steeds,  
op alle mogelyke wyze, trachten hen uit deze  
hunne onrechtmatige en geweldige verdruk-  
kingen en bitterlyk knellende slaafsche banden,  
welken hy niet kan aanzien, noch ongestraft  
dulden, te verlossen. En, voorwaar! een zodanig  
gedrag van een aldus mishandeld Volk steunt  
ook op alle regelen van recht en billykheid:  
want, gelyk alle Overheid is ten nutte en dien-  
ste van het Volk; en het Volk dies geenzins  
ten nutte en dienste van de Overheid; zo is  
mede, volgens ene gezonde Staatskunde, het  
den Vorst, die alleenlyk is de eerste Burger  
in



in een Burgerstaat, en daarom ook noodzakelyk Ao. 1403.  
 moet zyn, door zyn goed, eerbaar, kuisch, matig, eerlyk, getrouw, rechtvaardig, vroom, en allezins braaf, deugdzaam en pryswaardig gedrag, een uitmuntend voorbeeld zyner Medeburgeren, om zich aan Hem te spiegelen, en hunne gangen, in allen opzigte, naar 's Vorsten wyze en loflyke gangen te richten, en 's Vorsten voetstappen te drukken; (*Nam Regis ad exemplum totus componitur Orbis*) al zo min geoorloofd het goed zyner Medeburgeren (hoedanig zyn 's Volks rechten en vryheden, welke steeds moeten zyn het voornaamste, ja zelfs het eenigste, bolwerk van 's Volks vryheid tegen de alles onderneemende dwinglandy van kwaade en ont-aarde Vorsten; en welker bewaaring en bescherming Hem, als Dienaar van den Staat, zyn toe-vertrouwd en aanbevoelen (te berooven; dan wel eenigen anderen Burger of Inwooner, tegen wien men het gezag van de Burgerlyke Wet, gegrond op het geheiligd Natuurlyk Recht, in zulke gevallen gebruikt. Hoe groot nu der Vorsten gezag ook zy, zo blyven zy toch aan dit Recht gebonden; en zyn des, het zelve over-treedende, allezins strafwaardig. Hier over nu komt het oordeel aan het Volk, of wel des Volks Oudsten, en voornaamste Hoofden, (deze toch verbeelden het geheele Volk, wanneer het zelve niet te saamen is vergaderd) alleen toe. Want alle magt is oorspronglyk uit en by het Volk; en het Volk, te saamen vergaderd, maakt uit den geheelen Burgerstaat, of het Gemeenebest, by het welke alleen de Oppermagt ten allen tyde huisvest, dewelke daarom van dit geheele Staatkundige Ligchaam volstrekt niet kan wor-

**Ao.** den afgescheiden; welken naam men dan ook  
**1403.** aan dien Burgerstaat wille geeven; en welke  
 regeeringswyze ook in denzelven plaats heb-  
 be: het zy die Opperste magt aan één hoofd;  
 het zy dezelve aan meerder personen; moge zyn  
 toevertrouwd; of hoedanigen gemengden re-  
 geeringsform de menschelyke wysheid, met en-  
 schrandere bedachtzaamheid en alle mogelyke  
 voorzigtigheid, ook moge hebben uitgedacht,  
 als (naar der gesaamlyke Burgeren oordeel) de  
 meest geschiktste, om te kunnen strekken tot  
 de beste en getrouwste bewaaring der geheilig-  
 de rechten en gerechtigheden; eigendommen  
 en vryheden; zo van den gantschen gemeenen  
 Burgerstaat, als van ieder Lid van den zelve  
 in het byzonder. Dus is dan een Vorst, welke  
 magt Hem ook door het Volk, of wel de Oud-  
 sten en de voornaamste Hoofden des Volks, zy  
 opgedragen, steeds onder het bedwang der  
 Wetten; en, in der daad, niet anders, dan het  
 uiterlyk zich vertoonende beeld of afschynzel  
 van des Volks Opperste magt. Ook is Hy daar-  
 om verplicht, alleen 's Volks welzyn en het nut  
 van dat Staatkundig Ligchaam te bezorgen, met  
 voorby zien van allen eigen belang. Hy is dan  
 slechts een Amptman van den Burgerstaat, en  
 blyft dieshalven verschuldigd, ten allen tyde,  
 van alle zyne verrichtingen aan den Staat,  
 of het Gemeenebest, (dat is: het Volk te  
 saamen vergaderd; of wel aan des Volks  
 voornaamste Hoofden, of Oudsten; by wel-  
 ken de Oppermagt des Volks is) verant-  
 woording te doen; en dien volgende ook te-  
 vens, wanneer Hy zyne pligten verzuimt,  
 of, zyn eigen voordeel alleen op het oog heb-  
 bende, en zich des Volks welzyn weinig be-  
 kreu-

kreunende, alle de Hem opgedragen magt te buiten gaat door het Volk, als zyne laage slaaven, die, door 't geweld verdrukt, laffelyk kruipen voor zyne hoogheid, magt en gezag; (ja, als ware dus het zelve Volk geworden zyn volstreckte eigendom, 't welk op Hem, of by vrywillige gifte; of by looze strecken en op valsche en bedrieglyke voorwendzels; of by erfrecht; is gekomen) op ene allerverfoeilyste wyze te mishandelen; met schoonschynende woorden, vergiftigende voortbrengfels van een geveinsd en uitermaaten valich hart; te misleiden; en met onnutte verkwistingen, prachtige hofhoudingen, en kostbaare vertooningen, benevens meerder andere ydele geldspillingen, terwyl men het weezenlyke en noodzakelyke, naamlyk, 's Lands hoogstnodige bescherming tegen de geweldenarijen der Vyanden, verwaarloost; uit te zuigen; en dus het Hem door, of van wegen het Volk toevertrouwd gezag, op alle mogelyke wyzen, te misbruiken, de zwaarste straffen onderworpen; niet minder, dan een byzonder persoon van dat zelfde Staatkundige Ligchaam, die enige by de Wetten van dat Volk vastgestelde ordres, bevelen, of schikkingen, hoe ook genaamd, overtreedt; daar door de nodige veiligheid des Volks schendt, en dus de algemeene rust van den Burgerstaat enigermaaten benadeelt.— Doch, laat ons liever van enige verdere Bedenkingen over dezès Hertogengedrag, en sommiger andere vroeger of laater Vorsten gewoone handelwyzen, welke de aandacht der Geschiedkundigen nooit zullen ontsnappen, voor het tegenwoordige afstappen! Dezelve toch zyn alhier, buiten myn oogmerk

Ao. en bestek , reeds te verre uitgebreid. *Sapienti quoque iam sat dictum.* — Men beschouwe dan nu de verdere daaden van Hertog *Albrecht* , die men thans , in onze dagen , (gelukkiger waarlyk , dan de dagen onzer Voorvaderen in de tyden van Graaflyke verdrukking en geweldige overheersching!) vrymoediglyk en onpartydiglyk mag beoordeelen.

*Leibes*

van

*Asfendelf* 2.

en haar

Man be-

komen

den ei-

gendom

van het

*Hofgeld*

te *Catwyk*

in 't Am-

bacht van

*Valken-*

*burch.*

Hertog

*Albrecht*

bevestigt

de vry-

heid van

*Brou-*

*wersba-*

*van*; en

belooft

den Inge-

zetenen

by de

door Hem

gegeven

Keuren te

houden:

Des daags te voren (te weten, op den van Sprokkelmaand) had Heer *Arent van Leyenborch* aan den Hertog afstand gedaan van het *Hofgeld* te *Catwyk* in het Ambacht van *Valkenburch*, 't welk hy van den Hertog te leen hield; waar op welgemelde Hertog het zelve *Hofgeld* geeft aan Jonkvrouwe *Lysbeth van Asfendelf* en haren Echtgenoot *Wynand van Aernbem* tot een vry eigen goed, om daarmee te handelen naar hun believen en welgevallen, als met hunne andere eige goederen(u).

Op den 7. dier zelfde Sprokkelmaand begunstigt Hertog *Albrecht* den Stedelingen van *Brouwershaven* met zyne Opene Brieven, by dewelke Hy de, aan die Stad door zyne Voorzaten, de Graven van *Holland* en van *Zeeland*, verleende, Vryheid nader bepaalt en bevestigt; en wyders allen den Ingezetenen, binnen de paalen dezer Vryheid woonende, belooft te handhaven by alle zodanige Keuren en rechten, als Hy aan hen, by zyne bezegelde Brieven, had gegeven(v).

Naar-

(u) Ms. uit het *Perkamente-Register* Hertog *Albrecht*, 1401 — 1404. Cas E. pag. 18. verfa; berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(v) Ms. uit het zelfde *Perkamente-Register*, pag. 21. berustende onder den zelliden Heere. Deze, alhier gemelde, Keuren zyn ook ten dien zelliden dage door

Naardien nu reeds in die dagen de Onderza-  
 ten van den Koning van *Schotland*, door hunne  
 geduurige en geweldige roveryen ter Zee, den  
 Onderdaanen van Hertog *Albrecht*; en inzonder-  
 heid den Ingezetenen van zyn Graaffchap *Zee-  
 land*; van tyd tot tyd groote schade toebragten  
 en de Zeevaart dezer *Nederlanden* merkelyk be-  
 lemmerden, vermits zy alomme op de vrye Zee  
 den baas speelden, en ook het hoogste gezag al-  
 daar trachteden te voeren; zo heeft Hertog  
*Albrecht*, by zyne Opene *Brieven van Schaver-  
 baling*, gegeven op den 14. van deze zelfde  
 maand, aan drie Poorters der Stad *Middelburg*  
 vergund vryheid, om, 't zy binnen 's Hertogen  
 Landen, 't zy daar buiten op de open vrye  
 Zee, aan te haalen en te bezetten allen On-  
 derdaanen van den genoemden Koning van  
*Schotland*; en ook alle der zelve goederen;  
 op dat zy dus hunne geleedene schade op de  
*Schotten*, te water en te land, zouden kunnen  
 en mogen verhaalen; met last en bevel, om  
 alle dezelve Perfonen en goederen in verzee-  
 kerde bewaaring te brengen en te houden bin-  
 nen 's Hertogen Landen; en wyders, om zulks,  
 't welk zy verricht zullen hebben, telkens en  
 aanstonds ter kennis van den Hertog te doen  
 komen; op dat die aan hen daar uit mogte vol-  
 doen

1403.  
 Verleent  
 Brieven  
 van Scha-  
 verha-  
 ling aan  
 drie Mid-  
 delburg-  
 Poorters  
 tegen  
 de Schot-  
 ten:

door dezen onzen Hertog in den Hage gegeven; en  
 worden mede aldaar, in het voorgemelde Register pag.  
 19. en 20., gevonden: hoewel dezelve door den Heere  
 F. VAN MIERIS, aan wien deze by een Ms. van den Hee-  
 re Mr. JAN DE TIMMERMAN, te *Middelburg*, waren ter  
 hand gekomen *zonder jaar of dagteken*, by vergifling  
 werden gebragt tot den jaare 1390; en ook dus, om  
 redenen door Hem gemeld, in zyn uitgegeeven *Groot  
 Charterboek* zyn geplaatst onder dat gezegde jaar van  
 1390., en gemeen gemaakt in D. III. bladz. 560 — 563.

**Ao.** doen en betaalen alle zodanige schaden en kosten, als zy van de *Schotten*, door der zelven Zee-roveryen, zouden aanwyzen ge'eeden en, ter wederbekooming dier schaden, gedaan te hebben; en met verder bevel, dat deze gegeevene vryheid zoude geduuren tot op 's Hertogen herroeping en wederzeggen (w).

en nog  
aan een  
ander  
Poorter  
dier Stad  
tegen de  
onderda-  
nen des  
Hertogs  
van Bre-  
tagne ge-  
lyke Brie-  
ven:  
Gelyk dan ook, op den 6. van Lente-  
maand, de Hertog aan eenen anderen Poorter der zelfde Stad *Middelburg* verlof en vryheid geeft, om aan te tasten, te bekomen en te bezetten alle de Onderdaanen van den Hertog van *Bretagne*; als ook alle der zelven Schepen en goederen, waar hy dezelve, het zy binnen deze Landen; het zy op dezer Landen Stroomen; het zy in de open of vrye Zee; zal kunnen magtig worden; met gelyk bevel, om alle dezelve, niets uitgezonderd, hier in deeze Landen in goede bewaaring te brengen en te houden; en zulks alles aan Hertog *Albrecht* en zynen Raade ten spoedigsten te berichten, die dan aan hem daar uit zal voldoen en geeven, zo veel als hy en zyne Medegezellen aan die van *Bretagne* zyn te kort gekoomen; als mede alle zodanige kosten, als zy, tot wederbekooming van hunne geleedene schaden, zullen hebben gedaan: en wyders ook, dat deze Brieven zouden geduuren tot op 's Hertogen kennelyk wederzeggen (x).

Intuschen had de Hertog, twee dagen te  
vo-

(w) Ms. uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1404. Cas R. pag. 26. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHON.

(x) Ms. uit het zelfde *Memoriale* pag. 27. verfa; berustende onder den zelfden Heere.

voren , aan de Ingezeetenen van *Castricum*; **Ao.**  
*Heemskerk* ; en *Velzen* ; dewelke aan Hem, **1403.**  
 die , in deze dagen , zeer groot gebrek aan  
 geld had , zo als uit het voorgaande reeds Hy geeft den Ingezeetenen van *Castricum* ; *Heemskerk* ; en *Velzen* ;  
 genoeg gebleeken is (y) ; vier beden hadden  
 betaald ; vergund deze aanmerkelyke Voor-  
 rechten : Dat alle schotbare luiden , binnen  
 die Dorpen thans woonende , of naderhand  
 zullende komen woonen , 't zy dezelve be-  
 storven 't zy onbestorven zyn , gehouden  
 zullen zyn , aldaar gelyk schot en onkosten ,  
 met en benevens de andere inwoonders en  
 buuren , te betaalen : als ook , dat voortaan ,  
 noch de Hertog , noch iemand van zynent  
 wegen , niet zal mogen iemand van deze  
 Dorpelingen ter gyzeling dagen , uit zake  
 van enige breuken of misdaden , ten zy de-  
 zelve des Hertogen heerlykheid mogten be-  
 treffen (z). Men verwondere zich niet over  
 dit gedrag van den Hertog , met zodanige  
 gunsten aan zulke kleine Dorpen of Gebuur-  
 ten te schenken ; want , vermits Hy , om den  
 Oorlog tegen den Heer van *Arkel* verder te  
 kunnen voeren en uit houden , veel gelds  
 nodig had , zo was Hy ook genoodzaakt ,  
 om groote sommen van zyne Onderzaten te  
 vorderen ; en dus , daar en tegen , ook weder-  
 om verplicht , aan de zulken , dewelke zich ge-  
 willig toonden tot zyne hulpe , en Hem spoed-  
 diglyk met de benoodigde penningen byspron-  
 gen , alle zodanige Voorrechten , als zy van  
 Hem

Hy geeft den Ingezeetenen van *Castricum* ; *Heemskerk* ; en *Velzen* ; twee aanmerkelyke voorrechten.

Aanmerking over dezès Hertogen handelwyze in het schenken van zomenigvuldige Voorrechten,

(y) Dit blykt overvloedig uit het verhaalde hier vo-  
 ren , bladz. 549. 550. 551. 560. en elders.

(z) *MIRIS Charterb.* , D. III. bladz. 777.

**Ao.** Hem verzochten, te verleenen; en op die wyze  
**1403.** aan hen zulke groote Voorrechten, als tot zeke-  
 ren prys, te verkoopen; waarom men dan deze  
 verleende Voorrechten, als der Ingezeetenen  
 welke daardoor vry eigen goed, mag aanmerken; welke de  
 der Inge- Graaven aan hen nimmer mogten ontnemen,  
 zeetenen zonder dezelve grovelijk te verongelyken:  
 vry eigen het welk geschiedende, zo stond het ook den  
 goed zyn Ingezeetenen vry, om, ter bewaaring van  
 gewor- hunnen dus verkreegen, en als gekofter, ei-  
 den. gendom, alle hunne natuurlyke vermoogens  
 te gebruiken; en de geenen, die hen van dit  
 hun goed beroofden, te straffen; en hen, als  
 geweldenaars, met allen hunnen aanhang, uit  
 het Land te verjaagen (a). Intusfchen was  
 dit al dikmaals de handelwyze der Holland-  
 fche Graaven, om, als hen geld benoodigd  
 was, den Ingezeetenen daar voor aller-  
 hande Voorrechten te vergunnen.

**Aanbou-** Wyders; naardien, fchoon wel de on-  
**dende,** eenigheden, welken in den jare 1377. een  
**doch** fchriklyk oproer en veele doodflagen te  
**fmeulen-** *Haerlem* veroorzaakt hadden, door Hertog  
**de, on-** *Albrecht*, en zynen Raad, waren bygelegd,  
**lusten te** *Albrecht*, en de fchuldigen geftraft (b): zo was echter  
**Haerlem.** en de fchuldigen geftraft (b): zo was echter  
 daar door de wrok tusfchen de ftrydende  
 partyen geenzins uitgeblufcht; maar dit twist-  
 zieke vuur van onëensgezindheid en party-  
 zucht fmeulde aldaar nog onder de asfche.  
 Het was dan ook om die reden, dat Hertog  
*Albrecht*, ernftig bedacht zynde op midde-  
 len, om deze bedekte onlusten, op alle  
 mogelyke wyze, te stillen en dit vuur van  
 twee-

(a) Zie hier voren bladz. 594. en volg.

(b) Zie hier voren bl. 222——225.



tweedragt geheel uit te dooven; zich, op den zelfden vierden dag van Lentemaand van dezen jare 1403, genoodzaakt vond, wegens de *groeter bardichede, discorde ende twidracht*, die men te *Haerlem* zag, tot voorkooming en verhoeding van veele, dagelyks gevreesd wordende, ongevallen, enige orde op de Regeering van die Stad te stellen.

Dewyl nu de bekende en uit al het vorige genoeg blykbaare edelmoedigheid van den meergemelden Heere Griffier Mr. DANIEL VAN ALPHEN, in het bevorderen van de Historiekunde, voornaamlyk, van ons waarde Vaderland, ons heeft toegestaan, het *Charter*, door den Hertog, als toen ten dien einde uitgevaardigd, geheel in deze onze *Chronyk* in te laschen; zo zullen wy hetzelfde Stuk, zo als dit onder den welgemelden Heer, getrokken uit de *Archiven* van *Holland*, beruist, alhier letterlyk laten volgen: te meerder, naardien het zelve in het *Groot Charterboek der Graven van Holland*, in het Derde deel bladz. 775. en 776., door den arbeidzaamen Heere FRANS VAN MIERIS zeer gebreklyk, zo als het aan wylen dien Heere was voorgekomen, is uitgegeeven, en dat wel in enen Styl, welke van den Styl, in dien tyd gebruikelyk, zeer veel verschilt. Dit echter levert ons een ontegenzeglyk bewys, dat men, (zo als sommigen te onrecht beweeren) uit de verscheidenheid van Styl, geen bewys van echtheid, of onechtheid, van enig *Charter*, met reden, kan opmaaken, vermits de Uitschryvers, somtyds, die verkeerde naauwkeurigheid hebben gebruikt, om enig, hen voorkoomend, *Charter* in den Styl, taal en spelling, van hunnen tyd over

1403.

**Ao.** over te brengen , ten einde het zelve dus  
**1403.** voor hunne tydgenoten meerder verstaanbaar  
 te maaken. Zulks nu blykt ten duidelyksten uit  
 dit Stuk. Daar en boven, is ook dit zelfde  
*Charter*, in de sierlyke uitgave der *Handoesten*,  
*Privilegien*, enz. van de *Stad Haerlem*, uit  
 last van de Edele Groot- Achtbaare Heeren  
*Burgemeesteren*, *Schepenen en Raaden der Stad*  
*HAERLEM*, in den jare 1751. der waereld  
 medegedeeld; bl. 61. — 63. wel beter, doch  
 echter nog gantsch onvolmaakt, in 't licht ge-  
 bragt. Deze *Handvest* nu behelst niet al-  
 leen eene dadelyke orde op de Regeering  
 dezer Stad; maar spreekt ook van andere  
 punten, door den Hertog, tot bewaaring der  
 ruste aldaar, beslist en vastgesteld; als daar  
 zyn: *het maken van Keuren; en het losfen van*  
*Beesten die in de Wildernisse bewonden en geschut*  
*worden.* Ziet hier dan dit merkwaardig *Charter*:

|                  |                                                       |
|------------------|-------------------------------------------------------|
| <b>Hertog</b>    | „ <i>Aelbrecht</i> , bi Goid genaden etc. doen        |
| <b>Albrecht</b>  | „ condt allen luden, want wi verstaen en-             |
| <b>stelt or-</b> | „ de in 't waer vernomen hebben van groe-             |
| <b>der op</b>    | „ ter hardichede, discorde ende twidracht,            |
| <b>de Re-</b>    | „ die staet in onser getrouwer Stede van <i>Hair-</i> |
| <b>geering</b>   | „ <i>lam</i> bi aenbrengghen van onsen goeden lu-     |
| <b>der Stad</b>  | „ den ende poirteren van onser goeder Ste-            |
| <b>Haerlem</b>   | „ de van <i>Hairlem</i> voirsz. die ons dairom        |
| <b>tot dem-</b>  | „ vervolcht hebben, ende om dat te verho-             |
| <b>ping van</b>  | „ den, ende wi ymmer altoes daer toe ghe-             |
| <b>alle on-</b>  | „ negen syn onsen goeden luden over al byn-           |
| <b>lusten;</b>   | „ nen onsen Landen ende Steden, te rusten             |
| <b>en regelt</b> | „ ende te vreden te setten: Soe hebben wi             |
| <b>enige an-</b> | „ wel beraden mit goeden voersien bi                  |
| <b>dere pun-</b> | „ goetduncken ons Raets, onser getrouwer              |
| <b>ten, tot</b>  | „ Stede van <i>Hairlem</i> voirnoemt, om meni-        |
| <b>verdere</b>   | „ ghentrouwen dienst; die si ons, ende onsen          |
| <b>bewaring</b>  | „ voir-                                               |
| <b>der rust</b>  |                                                       |
| <b>aldaar.</b>   |                                                       |

„ voirvorderen menichfoudelic ghedaen heb- Ao.  
 „ ben, ende ons, ende onsen nacomelingen, 1403.  
 „ oft God wilt, noch doen fullen, ende  
 „ om te verhoeden groet manslacht ende on-  
 „ gheval, dat van der voirsz. discoerde en-  
 „ de twidracht comen mocht, ghegeven heb-  
 „ ben, ende geven mit desen tegenwoirdi-  
 „ gen Brieve, ende Handvesten, tot ewi-  
 „ gen daghen duerende, fulke punten van  
 „ recht, als hier nae ghescreven staen:  
 „ „Eerst soe sullen wi wt desen drie ende  
 „ dertich goeder knapen hier na ghescreven,  
 „ also

„ Symon van Zaenden  
 „ Hüge van Riedwyck  
 „ Ghysbrecht van Rietvelt  
 „ Pieter van Zaenden  
 „ Willem van Scoten  
 „ Phillips van Cralingen  
 „ Jan van Spernewoude  
 „ Florys Scodye  
 „ Jan Wouters Symonszoenszoen  
 „ Willem vanden Woude  
 „ Jan Lottynssoen  
 „ Jan van Foreest  
 „ Gheryt Albout  
 „ Willem van Asfendelf  
 „ Allaert Salamoenszoen  
 „ Jan Eylantszden  
 „ Jan Brauwe  
 „ Cleis Hoene  
 „ Willem van Zaenden  
 „ Gheryt Buse  
 „ Dirc van Bakenesse  
 „ Willem die Gribber  
 „ Jan van Huesen

„ Hein-

Ao.

1403.

„ Heinric Dierixsoen  
 „ Clais Zeelander  
 „ Jan Willem Janszoenssoen  
 „ Clais van Asfendelf Janszoen  
 „ Gheryt van Berkenrode  
 „ Hüge van Diemen  
 „ Willem van Adrichem Diedwynszoen  
 „ Gheryt Baec  
 „ Willem Doenenzoen, ende  
 „ Meynart Claiszoen.  
 „ alle jair nemen op zunte Gheertruden dach  
 „ zeven Scepen, ende die zeven Scepen fullen  
 „ voert wt den zesendetwintich mannen, die  
 „ dair dan bliven, kiesen alle jair vier Ra-  
 „ de, op onser Vrouwen avont Annunciacio  
 „ dair naist comende, ende die kondichen  
 „ openbairlic in onser Prochikerc van *Hair-*  
 „ *lem*, op onser Vrouwen dach Annunciacio,  
 „ ende dese zeven Scepen, ende vier Ra-  
 „ de, fullen een jair lanc aen onse Gerecht  
 „ wesen onder een, ende niet langer, ende  
 „ men en false binnen sjairs niet ontfetten.  
 „ Ende aldus salmen van jair te jair die  
 „ Scepe, ende die Rade binnen onser Stede  
 „ voirsz. kiesen wt den drie ende dertich  
 „ knapen voirgenoemt. Ende soe wie Sce-  
 „ pen, oft Raet gheweest heeft, die en sal niet  
 „ weder aen onse Gerecht comen voir die  
 „ tyt dat elc van desen drie ende dertich  
 „ knapen voirscreven Scepen ende Raet  
 „ binnen onser Stede voirsz. gheweest heb-  
 „ ben, dats te verstaen ende te weten, dat  
 „ elc van den drie ende dertich knapen voirsz.  
 „ gelike aen onse Gerecht voirsz. wesen sal.  
 „ Ende wairt dat enich van desen drie en-  
 „ de

„ de dertich knapen voirscreven, die nu syn, Aa.  
 „ oft namaels wesen sullen, storve ende af- 1403.  
 „ livich wordē, oft wt den poirtrecht gin-  
 „ ghe, oft veroude, oft van goede verarmde,  
 „ oft van sulken gherufte worde, dat die  
 „ ander van den drie ende dertich mannen  
 „ dochte, dat hi dair onnutte toe wair,  
 „ soe soudē die ander diere van den drie en-  
 „ de dertich mannen waren, bi hoiren eeden  
 „ ons overgheven in scrift vier goide kna-  
 „ pen van goiden name ende gherufte, ghe-  
 „ goedt binnen onsen lande van *Hollant* aen  
 „ huyfinge, erve oft erfrenten tot zes hondert  
 „ scilden toe, sulc als wi van onsen renten  
 „ nemen sullen in der tyt, ten minsten byn-  
 „ nen onser Stede van *Hairlem* een derdendeel  
 „ dair of te hebben, die bynnen onser Ste-  
 „ de voirsz. tien jair lanc onderēen poirter  
 „ gheweest hebben, ende hoir poirtrecht ghe-  
 „ houden, als si sculdich syn te doen, ende  
 „ van dien viēen sullen wi enen kiezen ende  
 „ setten in die stat vanden affivigen, oft  
 „ onnutten als voirscreven is, binnen acht  
 „ daghen na dat ons die vier man overghe-  
 „ geven worden in scrift. Ende wairt dat wi  
 „ bynnen dien acht daghen voirsz. ghen man  
 „ en koren voirden affivigen oft onnutten,  
 „ soe oirloven ende consenteren wi den ghe-  
 „ nen die dair te live bliven van den drie  
 „ ende dertich mannen voirscreven enen te  
 „ kiezen voirden doden, oft onnutten, ge-  
 „ lyc oft wi tselve ghedaen hadden, ende  
 „ soe wes dese drie ende dertich knapen  
 „ voirsz. tot enigher tyt kiezen ende ordi-

Qq

„ nee

Ao. „ neren sullen . dat sal wtgaen bi den gevolch  
 1403. „ vander meester menyne.

„ Voirt wes dese drie ende dertich kna-  
 „ pen voirscreven die inder tyt wesen sul-  
 „ len , kueren , ordineren , setten sullen bi  
 „ hoiren eeden . bi rade ons Scouten , byn-  
 „ nen onser Stede voirscreven , om die in  
 „ rusten ende in vreden te houden , dat  
 „ houden wi vaste ende ghestade gelikerwys  
 „ als of wi tselve ghedaen hadden , ende  
 „ die gheoordineerde ende ghesette stucken ,  
 „ die dair gheset , begrepen , oft ghekuert  
 „ worden , en sullen niet weder ontdaen ,  
 „ noch weder gheroepen worden ten si bi  
 „ onsen Scout , ende bi der meester menyne  
 „ van den drie ende dertich mannen voir-  
 „ screven te volgen.

„ Voirt hebben wi onser getrouwer Ste-  
 „ de voirnoemt sulke gratie ghedaen ende  
 „ ghegeven , dat alle lant dat onse poirteren  
 „ voirscreven nu ter tyt ligghende hebben ,  
 „ oft namaels vercrigen mogen aen onser  
 „ wilddernisse , oft dair omtrent , die beesten  
 „ die dair in gaen , die onsen voirsz. (poirte-  
 „ ren) toebehoiren , oft den ghenen die si  
 „ tverhuiren , dair wt liepen , ghingen , oft  
 „ ghejaecht worden , ende ghescut worden  
 „ in onser wilddernissen , die soudemen vry  
 „ mogen lossenen elke scaer om acht pen-  
 „ nynge , sonder meer hinder oft scade dair  
 „ af te liden.

„ Voirt , wairt dat wi oft onse voirvorde-  
 „ ren onser getrouwer Stede voirnomt eni-  
 „ ghe hantvesten , brieven , oft previlegien  
 „ ghegeven hadden in voirtyden , dair enich  
 „ pun-

3, punte in stonde, dat dese hantveste, oft Ao.  
 „ enighe hantveste oft brieve, die onse Ste- 1403.  
 „ de van *Hairlem* hebben; erghent contrarie  
 „ mochte wesen, dair en souden die hantvesten  
 „ noch brieve, noch die punten dairin be-  
 „ grepen noch dese hantvesten niet mede ver-  
 „ mayndert wesen: mer dese hantvesten, ende  
 „ alle hantvesten ende brieve, die onse Ste-  
 „ de voirsz. hebben, gheloven wi voir ons,  
 „ ende voir onsen nacomelingen, onser ge-  
 „ trouwer Stede van *Hairlem* voirsz. ende hoi-  
 „ ren nacomelingen volcomelic vaste ende  
 „ ghestade te houden, ende in gheenre wys  
 „ te verbreken.

„ In oirconde desen brieve bezeghelt mit  
 „ onsen Seghele: ende om die meerre zeker-  
 „ hede wille; ende wi gherne sien souden  
 „ onser goeder Stede voirsz. in rusten ende  
 „ in vreden; Soe hebben wi bevolen ende ghe-  
 „ beden onsen lieven ende ghemynden Zoen,  
 „ Heeren *Willem van Beyer*, Grave van  
 „ *Oistervant*, dat hi dese voirscreven hant-  
 „ veste mit ons wil bezeghelen.

„ Ende wi *Willem van Beyer*, van *Hene-*  
 „ *gouwen*, ende van *Hollant*, bi der gratien  
 „ Goids Grave van *Oistervant*, hebben om  
 „ beden wille ons liefs Heeren ende Vaders,  
 „ ende om sonderlinge mynne ende liefste  
 „ die wi hebben ende dragen totter goeder  
 „ Stede voirnomt; ende om dat alle  
 „ voirscreven punten bi onsen wille ende  
 „ consente ghesiet syn, desen brief mede  
 „ beseghelt mit onsen zeghele, ende gheloven  
 „ alle dese voirsz punten vaste, ghestade en-  
 „ de onverbroken te houden voir ons, ende

Qq 2

„ onse

- Ao. „ onse nacomelingen der goeder Stede van  
 1403. „ *Haerlem*, ende hoiren nacomelingen in al-  
 „ len manyeren als voirscreven staet.  
 „ Ghegeven in den *Hage* opten vierden  
 „ dach in Maerte, int jair ons Heeren du-  
 „ sent vierhondert ende twee, naden lope  
 „ van onsen Hove.  
 „ Jussu Domini Ducis.  
 „ Presentibus de Consilio. Dominis Burch-  
 „ gravio de *Leyden*, Florentio de *Haemsteden*,  
 „ Militibus; *Walravio de Brederode*, *Nicholao*  
 „ de *Borsalia de Cortkene*, *Johanne de Heen-*  
 „ *vliet*, *Theodorico de Poelgeest*, *Gyskino de*  
 „ *Dyepenborch*, Militibus; necnon *Gherbran-*  
 „ *do de Couster*, Preposito *Montis Hanonie*.  
 „ S. *Philippus de Dorp*.  
 „ P. de *Zande*.  
 „ Ex Coss.” (c)

Na dat Inmiddels had ook Hertog *Albrecht* zich,  
 Hy zich ten zelfden dage, op het verlangen der Burge-  
 had ver- ren van *Haerlem*, verzoend met *Symon van*  
 zoend *Zaenden* (d); en aan hem, en zyne borgen,  
 met *Sy-* kwyt gescholden het geld, 't welk deze aan  
*mon van* Hem, by vonnis van *Willem*, Graaf van *Oos-*  
*Zaenden*. *terwant*, en van het Gerecht der Stad *Haer-*  
*lem*, betalen moest; immers, voor zo verre  
 zulks aan Hem staan mochte: behoudens  
 noch

(c) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*,  
 Hertog *Albrecht* 1401—1404. Cas E. p. 21. versa,  
 en 22; berustende onder den Heere Griffier VAN AL-  
 PHEN.

(d) Men zie van dezen hier voren, bladz. 222  
 —225.



nochtans, dat Symon, en anderen, naar Ao. den rechte van *Haerlem*, zouden moeten 1403. beeteren, het gene zy, voor dien tyd, tegen Hem, op enigerhande wyze, mogten hebben misdreeven (e).

Op den 10 der zelfde Lentemaand, heeft Hertog de Hertog aan de Ingezeten en van den Zeevang, *Abrechts* op hun demoedig verzoek, en te kennen ge- geeft en- ven van hunne behoefte, en om ten ge Dyk- daar in te gemoet te komen, zo dat zy door andere die van *Luttic*, *Ooftbuyzen*, en *Lithersem*, niet rechten boven reden mogten worden bezwaard, ge aan den geeven zodanige Dyk- Sluis- en andere rech- Zeevang: ten, welke tot der Ingezeten ontlasing enigzins konden dienen; en vorders gelast, dat de Tienden aldaar op een gelyken voet zouden worden geheven; als ook aan het recht en de inkomsten der Geestelykheid in de Landen van den Zeevang behoorlyke palen gezet; en wyders enen iegelyken verboden, op zwaare boeten, enig Beest te laten lopen of weiden op den Zeedyk, tuschen Oor- gaat en *Eithersem* (f).

Ten zelfden dage, verzoende zich de Hertog Verzoent met de Ingezeten en van *Purmerende* en van zich met *Waterland*, wegens den oploop en het ge- die van weld, het welke zy gepleegd hadden tegen *Purme- rende* en zyne Dykgraven, wanneer Hy de *Purmer* van *Wa- deed* overdyken; onder voorwaarde, dat zy, *terland*, .voor

(e) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1404. *Cas R.* p. 27.5 berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(f) Ms. *Privilegie* der Stad *Edam*, onder den zelfden Heere berustende.

1403. **1403.** voor elk Man, die tot honderd ponden ge-  
goed, en op den tyd van den oploop in het  
Dorp woonachtig was, aan Hem zouden be-  
talen zes pond van zulk payment, als Hy  
gewoon was van zyne renten te neemen; en  
van ieder Man, die beneden de honderd ponden  
gegoed was, drie pond: dat men ook een  
Weduwnaar met zyne Kinderen voor één  
Man, en ene Weduwe met hare Kinderen  
de-gelyks voor één Man, zoude doen beta-  
len; de ene helft op May dag, en de andere  
helft te St. Jan in den Zomer daar aan vol-  
gende van dit zelfde Jaar: behoudens noch-  
tans, dat daar van zouden vry zyn de zul-  
ken, die hunne onschuld konden betogen,  
en die, ten tyde van dien oploop, niet in  
*Waterland* geweest waren; als ook die, we-  
gens armoede, *om boir broet gaen*. Daar en  
boven gebood Hy, dat elk, die zich aan  
dezen zoen niet houden wilde, op zyn lyf  
en goed, binnen acht dagen naa het geven  
van dezen Brief, voor Hem en zynen Raad  
moest verschynen, om rekenschap te geven,  
waarom hy zich aan dezen zoen niet houden  
wilde (g).

Verbiedt  
aan die  
van *Am-  
stelland*,  
Turf van  
Beesten-  
Mest te  
maken.  
Op den volgenden dag, verbood Hy aan  
de Ingezetenen van *Amstelland*, om van den  
Mest hunner Beesten Turf te maken, op ene  
boete van drie pond, te verbeuren telken  
reize, als zy zulks deden; en gebood hun,  
om

(g) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401  
— 1404. Cas R. pag. 28. berustende onder den  
Heete Griffier van ALPHEN.

Om met die Mest hunne Landen te moeten Ao.  
toemaken (b). 1403.

Op den 19. van die zelfde Maand, ver-  
zoende *Philips*, Heer van *Wasfenaar*, Burg-<sup>*Philips*</sup>,  
graaf van *Leyden*, zich met de eigenaars der<sup>Burg-</sup>  
Huizen en Hoven onder den Burg gelegen; *Leyden*,  
tegen dewelke Hy enigemoeylykheden had op-<sup>verzoent</sup>  
gevar, daar over, dat deze zich enig recht<sup>zich met</sup>  
hadden aangematigd, *binne der vryhede van* <sup>die Stad,</sup>  
*Leyde* ain zyne heerlicke goide, dat is te ver-<sup>en geeft</sup>  
flain van platen, strate, weruynghe inden ryn<sup>haer het</sup>  
vorder dan Hem behoirlick dochte te wese. En<sup>recht, om</sup>  
ain die bufstede die ain die Burch the *Leyde* ge-<sup>Keuren,</sup>  
lege zyn. Tot deze verzoening nu ging de<sup>aangaan.</sup>  
Burchgraaf over, naardien het Gerecht van<sup>de den</sup>  
*Leyde* Hem viruolcht hebben en bieghent mit<sup>Rbyn, te</sup>  
sulker goelichede, die zy Hem dairom gedain<sup>maken:</sup>  
bebbe, wair by Hy dat becroen te gronde wilde  
vergete, ende ofluten: Dus schold Hy de Stad,  
en allen, die Hem te naagekomen waren, alles  
kwyt; en beloofde voor zich, en zyne nakome-  
lingen, die voorzeide Erven te waren ten eeu-  
wigen dage, zo als zy die toen betimmerd  
en bemuurd hadden, *na inhoudt buirre voir-*  
*wairde die zy van zyne Voirvaders bebbe: be-*  
*boudelick Wyllain Wermbouts sojn sulken coip*  
*als hi heeft ain die graft die onder sijn buys ge-*  
*lege was.* Voorts beloofde Hy voor zich, en  
voor zyne nakomelingen, vast te zullen houden,  
het gene de Schout met de acht Schepenen, <sup>Het welk</sup>  
ten gemenen nutte, zouden keuren, ten op-<sup>de Hertog</sup>  
bevestig-  
zig-

(b) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401  
— 1404. Cas R. p. 28. berustende onder den Heere  
Griffier VAN ALPHEN.

**Ad. 1403.** zigte van Platen, Straten, of Werven, om den *Rbyn* te verwyden, of te vernaauwen; doch, de Visfchery in den *Rbyn* behield Hy aan zich zelve*n* (i). Wyders is ook deze zoen door

(i) J. VAN HOUT *Dienstboek* der Stad LEYDEN, bladz. 48. & 49. die dezen Brief, uit het *Origineel Franckbyn*, onder de oude stukken der Stad berustende, letterlyk heeft afgeschreeven; gelyk ik dat zelve afschrift dan ook aldus, voor zo verre de hier boven geplaatste woordelyke uittrekzels betreft, heb gevolgd. Ook heeft de Heer FR. VAN MIERIS dit *Charter* overgenomen; zo uit dit gemelde *Dienstboek*; als uit een *Ms. Privilegieboek* der Stad LEYDEN, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN; en alzo in zyn *Groot Charterboek* D. III. fol. 777. en 778. overgebracht. Men vindt mede dezen zelfden *Zoenbrief* geregistreerd in 't *Stads Privilegieboek* A. fol. 52. verfa; berustende ter Secretary der Stad LEYDEN. Voor dezen tyd toch oefende de Stad LEYDEN alleenlyk het rechtsgebied over het Land, de Huizen, Straaten, en Wateren, die binnen het bestek van den Burg niet begrepen waren; en de *Burggraaf* alleen had de beschikking over alles, wat op zyn grond, of onder zyn byzonder gebied, en binnen zyne Graften, gelegen was; gelyk Hy dan ook, als eigenaar, het volkomen gezag over de Huizen, rondom den Burg getimmerd, oefende, en dezelve, naar zyn welgevallen, en zonder iemands tegenspraak, verhuurde; of ook wel verkocht, op zodanige voorwaarden, dewelken Hy voor zich oorbaar dacht; gelyk overvloediglyk blykt uit het hier boven geplaatste uittrekzel van dezen *Zoenbrief*: terwyl wederom alles, wat, door onderlinge verbintenis van de Stad en den Burggraaf, onder een verëenigd rechtsgebied was gekomen, gemeenerhand werd bestierd naar de Keuren of Ordonnantien, tot dat einde te samen gemaakt; welke verëeniging van rechtsgebied al zeer vroeg heeft plaats gegrepen, immers al voor den jare 1266, naardien in het Oudste der voor handen zynde Handvesten van deze Stad, gegeven door Graaf FLORIS DEN V., op den Huize *Teylingen*, des Zondags na St. Lucie dag, zynde gewest den 19. December van dat zelfde jaar 1266, (als

door Hertog *Albrecht*, ten zelfden dage, bevestigd geworden (k).

Aq.

1403.

Ge-

(als welke Handveste de Stad LEYDEN gewis veel Oude-  
re Handvesten, dewelken, voor zo verre ik weete,  
thans niet meerder gevonden worden, heeft gehad,  
naardien welgemelde Graaf in deze Handveste zegt,  
dat Hy de Oude Voorrechten, door zyne Voorvaders  
aan die Stad verleend, niet alleen bevestigt en ver-  
nieuwt; maar ook dezelve vermeerdert, met voor-  
weten van zynen Raad en Edelen, om der uitnemende  
verdiensten van zyne lieve en getrouwe Ingezeten  
(van LEYDEN wille) van dit vereenigd gebied bereids  
wordt gewag gemaakt; zo als in de zelve Handveste,  
te vinden by J. VAN HOUT *Dienstboek* der Stad LEYDEN,  
bladz. 9. en by F. VAN MIERIS *Groot Charterboek* D.  
I. bladz. 344., kan gezien worden; intusschen was het  
rechtsgebied, het welke de Burggraaf in de Stad LEY-  
DEN oefende, (naar alle waarschijnlijkheid) oorspron-  
gelyk uit de vereeniging van *Marendorp*, met het oud-  
ste gedeelte der Stad LEYDEN; en welk *Marendorp*,  
eensdeels onder *Oestgest*, en anderdeels onder *Leg-  
derdorp*, beide Heerlykheden door den Huize van  
*Wasenaar*, aan welken reeds in die vroege dagen  
ook dit *Burggraafschap*, met alle de daar aan gehechte  
vryheden en rechten, behoorde; in eigendom als toen  
wordende bezeten; gelegen was, door welke samen-  
voeging dan ook de Leden der Regeringe van deze  
Stad ten dien tyde waren gesplitst in twee deelen,  
tusschen den Graaf van HOLLAND en den Burggraaf van  
LEYDEN, stellende by beurten een Schout, en ieder  
vier Schepenen; en alle boeten en breuken by ieder  
voor de helfte genoten wordende; zoo als van dit  
een en ander breder te zien is de Burgemeester J.  
ORLERS in zyne *Beschryving der Stad LEYDEN*, D. I.  
Hoofdst. II. bladz. 23. & volg: & Hoofdst. IV. bladz.  
82. & volg: en FR. VAN MIERIS *Beschryving der Stad  
LEYDEN*, D. I. Hoofdst. II. bladz. 11. en D. II.  
Hoofdst. XXI. bladz. 391. en volg: terwyl ook in het  
*Keurboek* der zelfde Stad, gemaakt in den jare 1406., en  
dus nog na dezen aangetogen *Zoenbrief*, de gemelde ver-  
deeling dier boeten en breuken doorgaans gemeld wordt.  
(k) MIERIS *Charterb.* III. D. bladz. 777.

**Ao.** Gelyk grote Vorsten dikwyls aan byzon-  
**1403.** dere personen hunner onderdanen Brieven van  
 schadeverhaling op de onderdanen van andere  
 Vorsten gaven, zonder nochtans den Vrede  
 met die Vorsten te breeken; zo verklaarden  
 ook, in deze tyden, byzondere personen den  
 Oorlog aan grote Vorsten, wanneer zy, gedu-  
 rende enen langen tyd, te vergeefs, om ver-  
 goeding van schade hadden aangehouden. Ziet  
 hier van, ten voorbeelde, ene Verklaring, wel-  
 ke wy, om hare byzonderheid, geheel, zo als  
 dezelve berust in de meermaals gemelde ver-  
 sameling van *Charters*, tot onze Vaderland-  
 sche Geschiedenissen betreklyk, aankomende  
 den meergemelden Wel-Edelen Gestrengen  
 Heere Mr. DANIEL VAN ALPHEN, Griffier  
 der Stad LEYDEN, met het gunstig believen  
 van dien Heer; den Historiekundigen alhier  
 mededeelen:

*Klaas  
 Lembeke  
 verklaart  
 den Oor-  
 log aan  
 Hertog  
 Albrecht.*

„ Weten scole Ghi Hoechgeborne Eer-  
 „ luchte Vorste, Hertoge van *Hollande*, dat  
 „ die *Prutzen* (1) Heren ump de eren mi-  
 „ nen Vader un mi dat unse genomen heb-  
 „ ben mit onrechte unt unvarwaret, unt  
 „ min Vader dat vervolget heeft vor Heren  
 „ ende voir Steden unt eine dar umme nen  
 „ recht wedervaren konde, hier umme bin  
 „ ic ir vyent worden, unt des wol dat ic  
 „ ene

(1) *PRUISSEN*: Een groot en welbekend Landfchap  
 in *EUROPA*, verdeeld in *Neder- en Opper- Pruisen*;  
 anders ook wel genaamd het *Brandenburgsche* en  
*Poolsche Pruisen*: thans beiden gehoorzamende aan  
 Zyne Majesteit, *FREDRIK III., Koning van Pruisen*;  
*Markgraaf van Brandenburg*; des *Heiligen Room-*  
*schben Ryks Keurvorst*; &c. &c. &c.

„ ene neuen schaden don konne , ane ic A6.  
 „ moete de juwen mede beschadigen , hir 1403.  
 „ umme scole ghi weten , dat ic *Clawes Lem-*  
 „ *beke* juwe vyent wesen wil , ende al die  
 „ gene de umme minen willen doen ende la-  
 „ ten willen , juwer , ende al juwer ondersa-  
 „ ten , ende al der geenre die ghi mit  
 „ rechte verdedinghen moghen ; wante ic  
 „ min ere dar anders nicht an vorwaren  
 „ kan , hir umme wil ic mi an eren teghen  
 „ juwerwaret weten. Des to tughe soe  
 „ hebbe ic min inge segel gedruet op desen  
 „ brief , die gescreven es to *Slenborch (m)*  
 „ na Godes bort XIII<sup>le</sup> jair in denre drud-  
 „ den jaire dar na dez Sonnendages to myd-  
 „ vasten.

„ Dese voirscreven brief quam eerst mi-  
 „ nen genadigen Heere van *Hollant* opten  
 „ lesten dach van Meye , anno dusent vier-  
 „ hondert ende drie.” (n)

De indrang der Geestlyken op de We-Hertog  
 reldlyke rechtspleging was , wegens het by-*Albrechts*  
 geloof der leken , in deze dagen zo ondraag-  
 lyk geworden in *Zeeland* , dat Hertog *Albrechts* <sup>lemand ,</sup>  
 zich genoodzaakt vond , om daar tegen , op <sup>om We-</sup>reldlyke  
 het nadrukkelykste , te voorzien : waarom Hy, <sup>zaken ,</sup>  
 willende wederom (o) een blyk geven , hoe <sup>voor de</sup>  
 Hy,

(m) Dit is , waarschynlyk , *Klensburch* , ene Stad ,  
 en Slot ; benevens ene goede Haven aan een Zeeboe-  
 zem van de Oost Zee , in het Hertogdom *Sleeswyk*.

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401—  
 1404. Cas R. pag. 36 ; berustende onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN.

(o) Over des Hertogen gehouden gedrag en ge-  
 oefende magt , in soortgelyke gevallen van door de  
 Gees-

Aa. Hy, door zyn gezag, wel middel wist, om  
 1403. der Geestelyken hoogmoed te temmen, en  
 aan hunne heerschzucht de behoorlyke palen  
*Provisoren* in te stellen; op den 4. van Grasmaand, aan  
*Zeeland* alle Ridderen, Knapen, Steden en goede  
 te dag- luiden, in den lande van *Zeeland* gezeten, wel  
 vaarden, ernstelyk verbood, op ene boete van tien  
 en ver- ponden, by elk en een ieder, tegen dit zyn  
 gunt aan bevel handelende; afzonderlyk te verbeu-  
 delngeze- ren; dat niemand zich zal mogen onderwin-  
 tenen, den den, om, uit hoofde van enige Wereldlyke  
*Provisoren* met zaken, of geschillen, hoedanige dezelve ook  
 geweld te zyn mogten, een ander met Geestlyk Recht  
 weder- voor *Provisoren*, Dekenen, of andere Geest-  
 staan; lyke Rechters en Rechtbanken, te dagvaarden;  
 op wat wyze en in welker voegen zulks ook  
 zoude mogen bykomen of geschieden. Hy  
 gelastte derhalven tevens aan alle Baljuwen,  
 Schouten, en Rechteren, overal door gansch  
*Zeeland*, dat zy, en elk hunner, niet zouden  
 nalaten, met die boeten, op het allerstreng-  
 ste, in te vorderen, zo dikmaals als ie-  
 mand, onder zyn rechtsgebied behorende,  
 tegen deze bevelen zoude aangaan; met by-  
 gevoegde verklaring, van de nalatigen onder  
 hen te zullen houden voor krenkers van  
 zyn gezag en schenders zyner Heerlykheid  
 Nog gaf Hy, by dit zelfde *Charter*, daar en  
 boven aan alle de Ingezetenen van *Zeeland*,  
 volkomen magt en vryheid, dat zy alle *Pro-  
 visoren*, en Dekenen, die hen met Geestlyk  
 Recht,

Geestelykheid gebruikt en zich aangematigd rechtsge-  
 bied, heb ik reeds hier voren, inzonderheid op bladz.  
 585. en volg., myne aanmerkingen medegedeeld.



Recht, in Wereldlyke twisten of zaken, <sup>Ad.</sup>  
wilden belemmeren of enige moeite aan- <sup>1403.</sup>  
doen, mit hardicheit keren, ende weren sullen  
mogen, of's him genuecht, an der Proviforen  
ende Deken en lyf ende goet, sonder dair an te  
brueken of te misdoen jegens hem in eniger  
wys (p).

Wanneer, ontrent dezen tyd, twee Ge- Stelt twee  
zwoeren Klerken, of Secretarissen, der Stad nieuwe  
Zierikzee, zich, zo wel tegen den Hertog, <sup>Secreta-</sup>  
als tegen die zelve Stad, op ene verregaande <sup>risfen der</sup>  
wyze hadden vergrepen, waar door zy by <sup>Stad Zie-</sup>  
wettig Vonnis waren veröordeeld tot verbeur- <sup>aan:</sup>  
te van hun dienst en lyf; zo heeft de Hertog,  
met raad en overleg van Burgemeesteren en  
Schepenen derzelve Stad, twee andere Kler-  
ken, met naamen *Beycr van Voxdal* en *Pieter*  
*Claeszoon*, hun leven lang gedurende, tot  
dienst dier Stad benoemd en aangesteld (q).

Dus mede, toen, in deze dagen, verschil Doet uit-  
was ontstaan tuschen den Heer van *Haem-* spraak  
*stede*; Heer *Arent van Moermont*; en hunne over het  
medestanders Heer *Adriaan van Cruiningen* en verschil  
*Arent* zyn Broeder; aan die ene zyde; en de van den  
*Canoniken van St. Pieter*, te *Middelburg*; ter nieuwe ge-  
andere zyde: ter zake van zekeren nieuw Water-  
gegraven Watergang door de *Parochie van* gang in de  
*Cruiningen*, en de kosten daar toe gemaakt; *Parochie*  
in welke de gemelde Heeren meenden, dat *van Crui-*  
die zelve *Canoniken*, als eigenaars van enige *ningen*:  
ge-

(p) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401  
— 1404. Cas R. pag. 34. Secunda, berustende on-  
der den Heere Griffier van ALPHEN.

(q) Twee Mss. getrokken uit het zelfde *Memoriale*,  
pag. 30.; berustende onder dien zelfden Heere.

Ao. 1403. gemeten Lands, leggende in *Hinkelen* in de polder van *Zuidbeveland*, gehouden waren hun aandeel te dragen; waar tegen dezelve *Canoniken* beweerden, dat zy, uit kracht van aan hen verleende goede Handvesten en Brieven, vry waren van deze en alle andere onkosten: heeft de Hertog, met die van zynen Rade, tot welker kennis en uitspraak het zelve Verschil was gebragt; op den 7. derzelfde Maand, verstaan, dat de Landen der voorzeide *Canoniken* door dien nieuwen Watergang zouden uitwateren; doch, dat die *Canoniken*, ter zake hunner Handvesten, wogens die zelve Landen, echter zouden vry zyn van deze en alle verdere onkosten (r).

Vergunt Op den 20. dier zelfde Maand, gaf de Hertog Poortrecht, en Stede-vryheid, aan aan die *Hoogkarspel* in *Drechtland*, en verëenigde van *Hoogkarspel* in *Drechtland*, en verëenigde deze plaats zelve met de Stede *Broek*, onder Stede- recht; het genot van alle dezelfde Handvesten, vereenigt Rechten, en Vryheden, als de Stede *Broek* hen met van Hem en van zyne Voorzaten hadden *Broek*; en verkregen: met vaststelling, dat hun Poortrecht zoude strekken van *Broek* Westwaard te samen van *Broek* Westwaard enige tot aan den ban van *Westwoude*, en aan elke goede zyde van de Heyrstraat vyftig Roeden breed, Voor- te weten, aan de Zuidzyde en aan de Noord- rechten. zyde: Willende wyders, dat de Poorters van *Hoogkarspel* altyd in het Gerecht van *Broek* zullen hebben twee Schepenen, en éénen Raad: welke twee Schepenen nu, en voortaan jaarlyks, zullen worden gekozen door

(r) Ms. getrokken uit het *Memoriale*, B. I. 1401  
— 1404. Cas R. pag. 30. verfa; berustende onder  
den Heere Griffier VAN ALPHEN.

door twaalf van 'de Ryksten der Parochie <sup>Ao.</sup> *Hoogkarspel*; waar na dezelve by den Baljuw <sup>1403.</sup> van *Broek*, als naar gewoonte, zullen worden beëdigd: waar tegen de gemeene Steden van *Broek* nu, en voorts alle jaaren, zullen kiezen, in de voorschreeve *Parochie* van *Hoogkarspel*, den Raad: welke Schepenen en Raaden alle jaaren zal vernieuwen, volgens de Keuren en Handvesten der Stede *Broek*. Wyders heeft de Hertog, by dat zelfde *Charter*, nog verstaan en goedgevonden, dat de Poorters van *Broek*, uit de *Parochie* van *Hoogkarspel*, des Hertogs tienden aldaar zullen hebben en houden in zulken pagt, en tot zulken tyd, als de Stede *Broek* van Hem bebriefd en bezegeld heeft (s).

Drie dagen later, vergunde de Hertog aan En aan de Heeren Gebroeders, *Albert* en *Gillis* van de Gebroeders *Arnemuyden* de vryheid, om in hunne Ambachten, gelegen in *Zeeland*, van 's Heeren <sup>van Arne-</sup> *Arnemuyden* wegen, te stellen zekere boeten, ten hun- <sup>het zet-</sup> nen behoeve te verbeuren by alle die ge- <sup>nen van</sup> nen, die in hunne Ambachten mogten on- <sup>boeten</sup> derstaan enige Wapenen te trekken, om daar <sup>jegens die</sup> mede te vechten, hoewel niemand daar door <sup>genen in</sup> wierde gekwetst; als ook andere zwaarder Ambach- <sup>ten zullen</sup> boeten op die genen, welke een ander kwa- <sup>vechten,</sup> me te kwetsen, zonder dat 'er enige verzoen- <sup>of woun-</sup> ning tuschen beiden plaats had; met bevel <sup>den.</sup> aan allen Schouten en Schepenen, welke nu, of namaals, in die zelve Ambachten zyn,

(s) Ms. getrokken uit het *Perkamente - Register*, van Hertog Albrecht 1401—1404. Cas E. pag. 24. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

**Ab.** zyn, of zullen zyn, om die zelve Heerén  
1403. Gebroeders van *Arnemuyden* in deze aan hen  
 gegeven rechten te handhaven (t).

Hy stelt Op den laatsten dag van die zelfde Maand,  
*Henrik* geeft de Hertog, op zekere voorwaarden,  
*Willemszoon Uten* aan *Henrik Willemsohn Uten Brock* het waar-  
*Brock* nemen van 's Hertogen Herberg in den Ha-  
 ge, om zulks, en alles wat daar toe be-  
 hoort, na het overlyden van zyn Vader *Wil-*  
 leem *Uten Brock*, wien die zorg thans was  
 aanbevolen, te bezorgen en bewaren, ten  
 den *Hage*; meesten nutte van den Hertog, zo en in  
 En tot dier voegen, als vereischt wordt: gelyk Hy  
 zyn Zee- denzelven ook tevens aanstelt tot zynen Zee-  
 vonder te vonder, westwaards van *Scheveningen* af tot  
*Scheve-* in de *Oude Zidde*; en oostwaards van *Scheve-*  
*ningen.* ningen af tot aan halfwegen *Carwyk* (u).

De Her- Wanneer ook, ontrent dezen tyd, enig  
 tog doet verschil en twist was gerezen, tusfchen *Ja-*  
 uitpraak *cob den Bastaard van Egmond*, en *Klaas Her-*  
 over een *mes*, aangaande het Schoutampt van *Purme-*  
 verschil *ren*; heeft de Hertog die beide partyen ont-  
 aangaan- boden voor Hem, en zynen Rade, in den  
 de het Hage, en gelast, dat elk hunner zoude  
 Schout- met zich brengen zyne Brieven en betogen,  
 ampt van op welken zy, een ieder voor zich, hunne  
*Purme-* aanspraak op het voornoemde Schoutampt  
*ren.* grondeden: Dit geschied zynde, heeft de  
 Hertog met zynen Rade dezelve Brieven  
 en betogen doorgezien, en uit dezelve eens

ie-

(t) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*, van  
 Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. Cas E. pag. 24. verfa;  
 berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(u) Ms. uit dat zelfde *Register*, pag. 25. berustende  
 mede onder dien zelfden Heere.

ieders voorgewend recht onderzocht; waar Ad. 1403.  
 uit dan gebleken is, het beste recht tot dat  
 zelve Schoutamt te zyn by den gemelden  
*Jacob den Bastaard van Egmond*, naardien hy  
 ouder Bevelbrieven van den Hertog, tot de  
 waarneeming van het zelve Ampt, had:  
 waarom dan ook de Hertog met zynen Ra-  
 de, op den 19. van Bloemaand, in deze  
 zake uitspraak heeft gedaan, ten nadeele  
 van *Klaas Hermes*; en wyders denzelven  
*Jacob den Bastaard van Egmond*, in het zelve  
 Schoutamt van *Purmeren*, op nieuws beves-  
 tigd, om het zelve, van 's Hertogen wegen,  
 te bedienen en waar te neemen naar inhoud  
 der Brieven, welke de Hertog aan hem reeds  
 tot dat einde in eerder dagen had gegeven;  
 met bevel, om, indien hy mogte goedvin-  
 den het zelve Schoutamt door een ander,  
 in zyn plaats, te laten waarneemen en be-  
 dienen, daar ontrent dan echter te letten  
 op het voordeel van den Hertog; en dus ook  
 in alles voor zynen Gemagtigden aan den  
 Hertog te verantwoorden (v).

Dewyl, op den 22. van Grasmaand van den De Burg-  
graaf van  
 jare 1360., de Regeering en de goede Ge-  
 meente der Stad *Amsterdam*, met Heer *Dirk Leyden*,  
*van Wassenaar*, Burggraaf van *Leyden*, Rid- in eerder  
tyd, met  
die van  
 der, door bemiddeling van den Heer van Amster-  
dam ver-  
dragen  
hebbende  
*Brederode*, en van Heer *Gerard van Heemste-*  
*de*, was overeen gekomen en verdragen,  
 wegens zeker tusschen Hem en die Stad  
 ont-

(v) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 —  
 1404. Cas R. pag. 34. verla; berustende onder den  
 Heere Griffier VAN ALPHEN.

R r

1403. **Ap.** ontstaan verschil over den Tol, in zulker  
 wegens den, aan Hem ver- schuldig- den, Tol; voegen, dat de Burggraaf aan allen den  
 poorteren van de Stad *Amsterdam* vergunde,  
 om Tolvry te mogen varen, voorby alle 's  
 Burggraven Tollen, zo te Water als te Lan-  
 de, met alle hunne goederen, genen uitge-  
 zonderd; en zulke ten allen tyde; behalven  
 op de drie Jaarmarkten, welken de Burg-  
 graaf te *Vlaardingen*; te *Voorschoten* en te  
*Valkenburg* heeft, dair zullen die poorters van  
*Amsterdam* tollén gheven van boren goede, als  
 andere luden, die dair tollén plaghen te gheven.  
 Dit echter onder deze uitdrukkelijke voor-  
 waarde, dat die van *Amsterdam* zouden ver-  
 pligt zyn, voor die gunste, aan den Burg-  
 grave, en zyne nakomelingen eweliken du-  
 rende, jaarlixe te gheve twee en dertich pont  
*Hollandfche*, sulcx paymends, als onse lieve  
 Here, die Grave, jaarlicx van zinen renten  
 noemt. En van dit gefloten Verdrag, ten  
 wederzyden, behoorlyk gezegeelde Opene Brie-  
 ven, ten dien zelfden dage, waren uitgegeeven  
 (w): terwyl ook Hertog *Albrecht*, als *Hol-*  
 lands Graaf en Heer, het zelve Verdrag, op  
 den achtften dag daar aan, met zynen Be-  
 velbrief had gesterkt en bevestigd, en een  
 iegelyk van beide zyden geboden, het zelve  
 te onderhouden en natekomen; met belof-  
 ten, om het ter wederzyden, daarin te sty-  
 ven en te houden, als recht is (x): zo heeft  
 deszelfs Zoon, de hier zo straks gemelde  
 Heer

En dat  
 Verdrag  
 door  
 Hertog  
*Albrecht*  
 bevestigd  
 zynde;

(w) *MIRIS Chartenb. D. III. bl. 119. & 120.*

(x) Het zelfde Boek bladz. 121.

Heer *Philips*, Heer van *Wasfenaar*, in deze A<sup>o</sup>.  
 dagen Burggraaf van *Leyden*, op den 21. der 1403.  
 gezegde Bloei maand, deze vermelde Jaarrenten, door de Stad *Amsterdam* aan Hem te be-  
 talen voor die vergunning van Tolvry voor-<sup>Wordt</sup>  
 by zyne Tollen te *Alphen* te varen, verkocht dezes nader.  
 aan Heer *Floris van Alkemade*, Ridder (y); Burggra-  
 welken koop en verkoop Hertog *Albrecht*,<sup>ven Zoon</sup>  
 ten zelfden dage, by zyne Opene Brieven op *Am-*  
 heeft bevestigd; en tevens dezelve jaarrenten *Am-*  
 te, welke de Burggraaf van den Hertog te *sterdam*,  
 leen hield, aan Heer *Floris van Alkemade* uit hoof-  
 gegeven tot een vry eigen goed, om daar de van dat  
 mede te handelen naar zyn welgevallen (z). Verdrag,  
 Vervolgens heeft deze Burggraaf, na dat de Hertog,  
 Stad *Amsterdam* zich verbonden had, om de-<sup>verkoft</sup>  
 zelve Jaarrente voortaan aan Heer *Floris van Alkemade* te betalen, der gemelde Stad die *Floris*  
 schuld, voor zich en zyne nakomelingen, van *Al-*  
 kwyt gescholden op den 5. van Oogstmaand *kemade*;  
 hier aan volgende (a); waar naa, op den 18, Die het  
 van die zelfde maand, welgemelde Heer *Floris van Alkemade* recht aan  
 de meergenoemde Jaar- de Stad  
 rente aan de Stad *Amsterdam* opdraagt en *Amster-*  
 kwytscheldt, met overgifte van alle de oor-<sup>dankwyt-</sup>  
 spronglyke Brieven, daar toe behorende (b). scheldt.

Dewyl de Wevers en Volders te *Amster-*  
*dam* faamenrottingen maakten en grote onge-<sup>Hertog</sup>  
 regeldheden bedreeven (c), zo gaf Hertog *Albrecht*  
*Al-Amster-*

(y) *Mizans Charterb.* D. III. bladz. 778.

(z) Het zelfde Boek op dezelfde bladz.

(a) Het zelfde Boek bladz. 781.

(b) Het zelfde Boek bladz. 783.

(c) *Schoon in de oorzaken dezer oproerige faamen-*

Ad. *Albrecht*, op den 24. van die zelfde maand,  
1403. aan die Stad, op haar verzoek, de vryheid,

van de  
vryheid,

van

rottingen niet voor zeker wete te bepalen; zoude ik byna durven gissen, dat dezelve uit misnoegdheid over hun loon zullen zyn voortgesproken, aangezien men, reeds op den 3. van Lentemaand des voorgaanden jaars, Hertog *Albrecht* aan de Steden van *Holland* en *Zeeland* ziet zyne bevelen geven, dat alle Ambachtsgezellen, en inzonderheid de Volders, zich zullen hebben te vreden te houden met het loon, hen by het Gerecht gezet, op straffe, daar by bepaald; zo als men dien 's Hertogen Bevelbrief vindt by van *Miris Charterb.* D. III. bl. 759., hoedanig bevel door den Hertog reeds, op den 30. van Oogstmaand 1391, aan de Volders te *LEYDEN*, alwaar zy ter dier zake enig oproer hadden verwekt, was gegeven, 't geen die zelfde Heer ons heeft medegedeeld in de *Handvesten, Privilegien, enz. der Stad LEYDEN*, bladz. 377., alwaar hy mede bybrengt ene Keure, waar by Schout, Schepenen en Raden der Stad *LEYDEN*, op den 18. van Sprokkelmaand 1435., het loon van de Volders aldaar bepalen; en waar naar die Ambachtsgezellen ook hebben aangenomen zich te zullen gedragen; en zich, by overstreding, onderworpen aan zodanige straffe, als het Gerecht, naar bevind van zaken, zal meenen te behoren; by ene byzondere *Akte* door de *Gezwooren van het Volambacht* aldaar, ten zelfden dage gezegeld; bladz. 378. waar op Hy dan al verder laat volgen een *Verdrag van den Schout, Schepenen en Raaden der Stad LEYDEN, met de Oversten van het Volambacht aldaar, wegens het loon van hunnen arbeid*: op den 17. van Lentemaand des zelve jaars aangegaan; en ook de Opene Brieven, waar by Hertog *Philips van Bourgondien*, enz. de hier voorgemelde *Akte* van den 18. van Sprokkelmaand des jaars 1435. volkomen goedkeurt en met zyne toestemming bekrachtigt, en tevens den Regeerder der Stad *LEYDEN* de magt 'en vryheid geeft, om de misdadige en wederspannige Volders te vervolgen en te vangen overal in zyne Landen, buiten de Vrye Steden; en dezelve wyders te doen brengen in de Gevangenis te *LEYDEN*, om de zulken aldaar te straffen, zodanig, als zy, naar



van te mogen bannen uit de Stad, en voorts **Ao.**  
 uit *Holland, Zeeland en Vriesland*, op verbeurte **1403.**  
 van hun lyf, allen, die van dat ambacht zyn, om de oproerige  
 en anders onnutte personen, ende onredelike lude Wevers  
 van onscandeliken ende leliken brueken van den en Vol-  
 voirscreven stucken, of anders roerende, die sy — dens uit  
 gebruect mogen hebben of noch brueken sullen, de Stad,  
 voor zo veel tyds, als Schout, Schepenen en het  
 en Rade zouden goed vinden: welke vry- Land, te  
 heid Hy gaf tot wederzeggens toe, zo nog- bannen:  
 shans, dat het Ban-Vonnis, voor dit weder-  
 zeggen gegeven, van waarde zoude blyven  
 ook na dit wederzeggen (d).

Den volgenden dag, verklaarde Hertog  
 Al-

naar gelang der gepleegde misdaden en bevind van  
 zaken, zullen oordeelen naar rechten billik te moeten  
 geschieden; op den 11. van Lentemaand van denzelf-  
 den jare. Men zie aldaar bladz. 379. en 380. Onder-  
 tuschen was 'er te LEYDEN al in het jaar 1393. by de  
 Magistraat, ten allen tyde het oog houdende, om de  
 Draperie, binnen hare Stad, te bevorderen en ook te-  
 vens de goede Gemeente in rust en het genot van welvaart  
 te houden; gelyk wy hier voren (bl. 579.) reeds hebben  
 aangezekend; en byzondere ordre gesteld, op het Loon  
 der *Laken-Volders*; als mede op den 25. Juny 1395.  
 ene Keure gemaakt, houdende ordres op het werken  
 van der *Laken-Volders Knapen*; als ook verbod van  
 het gebruiken der *Woudscher aarde*; en het aanrech-  
 ten van enige *Complosterien*: en nog in den jare 1399.  
 ene andere Keure, houdende ordres tot betaling van  
 het verdiende Loon aan de *Laken-Volders*; als ook  
 aan derzelver *Knapen*: alle welke Keuren mede gevon-  
 den worden in het hier voren, bladz. 578. not. (a) aan-  
 genomen Ms. *Privilegieboek* der Stad LEYDEN van den  
 Heer Griffier VAN ALPHEN.

(d) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401  
 — 1404. Cas. R. pag. 35. berustende onder den  
 zelfden Heere Griffier VAN ALPHEN.

**Ao.** *Albrecht aan Harberen van Loewen* bevolen te hebben, dat hy *Jongvrouwe Margarita van Steyn*, volgens de uitspraak van zyn Zoon, Heer *Jan van Beyer*, in een geschild tuschen de Kinderen van Heer *Daniel van der Merwede* Heer van *Steyn*, en hinnen Oom Heer *Arent van Steyn*, van welken Heer *Daniel* deze *Jongvrouwe Margarita* de oudste Dochter was; om dat aan die uitspraak nog niet was voldaan; van den Huize te *Steyn* zoude neemen, indien hy konde, en in *Holland* brengen, vermits zy daar meest goed en vermaagschapt was, en zy ook anders grote schade zoude lyden: en beloofde Hy, dat, wanneer dit zyn bevel zoude zyn volvoerd, Hy dan ook alles des aangaande op zich zoude neemen, en des voor den zelfden *Harberen* in staan (e).

Geeft aan  
die van  
*Heusden*  
eenige  
Voor-  
rechten.

Twée dagen later, gaf Hy aan die van *Heusden*, zo, ter zake van aan Hem bewezene getrouwe diensten; als ook, om de aldaar ontstane onrust neder te leggen; deze volgende Voorrechten en vryheden:

I. Dat de hoogste boete, welke men op den Dyk des Lands van *Heusden*, roerende Dyks-zaaken, zal verbeuren, zyn zal viere-ntwintig ponden, waarvan de eene helft voor Hem, en de andere helft voor de Heemraden zal zyn.

II. Dat men niemand, in de Stad en het Land van *Heusden* wonende, zal mogen bannep wegens

(e) M<sup>t</sup> gekrooken uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1404. Cas R. pag. 35. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

gens enigen Doodslag, ten zy dat drie van des Doodgeslagens magen met plegtigen eede staven, dat de Beklaagde wezenlyk, met raad en daad, aan dien Doodslag schuldig is.

III. Dat niemand, in de Stad of den Lande van *Heusden* gezeten, die een getrouwde Vrouw, of een of meer getrouwde Kinders heeft, om enige misdaden, op welke wyze ook gepleegd, meer zal mogen verbeuren, dan zyn lyf, en de helft van zulk goed, als hy en zyne Vrouw, of zyne getrouwde Kinders, met malkanderen gemeen hebben; maar, in tegendeel, dat hy, indien hy met hen geen gemeen goed heeft, al zyn goed, ten behoeve van den Hertog, zal verbeuren (f).

Ook gaf Hy, op den laaften dag dezer En ook zelve maand; aan de Stad *Muyden* (ene aan de Handvest, houdende verscheide grote Voor. Stad *Muyden* ver-

I. „ Al recht te houden buyten huysfe op- scheide  
„ ter strate, oft by de brugge, ende te be- aanzien-  
„ ginnen van middach. lyke Voor-  
„ rechten.

II. „ Item, geen dyck te schouwen dan te  
„ rechte schouwedaye, ten waren dat die  
„ Schepenen kennen tot lants noode.

III. „ Item, Shuyfen, noch Sylen te schou-  
„ wen, dan op die rechte schouwedaye,  
„ ten waere dat die meerdeel van den Sche-  
„ penen kenden dattet nootd ware.

IV. „ Item, so sullen die meerdelen van  
„ den Schepenen kiesen die Rade, ende de  
„ Schout

(f) *Munich Charterl. D. III. blad. 779.*

- Ao. „ Schout false eeden sonder vertreck : als  
 1403. „ hun die Schepenen hieten.
- V. „ Item, soo fullen die Rade, off die  
 „ één, by meerdeel van den Schepenen der  
 „ Stede, sebot uytsetten ende inpanden haer  
 „ schoude, ende hare boeten tot haren wil-  
 „ le buyten yemant anders van onsen we-  
 „ ghe.
- VI. „ Item, soo fullen die oude Sylmee-  
 „ sters kiezen die nieuwe tuschen onser  
 „ Vrouwen dach *Purificatio*, ende Sinte Pie-  
 „ ter dach *ad Cathedram*, ende vernughen aen  
 „ de Schepenen met eenen grooten.
- VII. „ Item, soo sal onse voornoemde  
 „ Stede alfulcke diensten gheven, als sy in  
 „ voortyden ghehadt heeft: als haer Outaer  
 „ nae haren fondatien, haer Colterye, ende  
 „ dat Bakengeldt te nemen: Ende alfulcke  
 „ wateren vry te wesen, als tot dese daghe  
 „ toe vry gheweest heeft.
- VIII. „ Item, soo sal die Schout alle  
 „ bannē inwinnen onder die Schepenen,  
 „ daer sy hun onder verschynen, off sy sul-  
 „ len quyt wesen.
- IX. „ Item, een man, die een onschoudt  
 „ werdt in gebonden tyden, die en sal niet  
 „ weder te rechte comen; eer ten eersten  
 „ oopen Rechtdaghe, off ten anderen.
- X. „ Item, een man, die voor recht  
 „ gheboden, of beset wort, is 't saeke dat  
 „ hys eens wort met synen wedersaecke,  
 „ eer sy voor recht comen, so fullen sy  
 „ quyte wesen.
- XI. „ Item, soo gheven wy onsen voor-  
 „ ghenomden Steden overmits dat sy  
 „ „ niet

„ niet en vermach alleen te houden de brug. Ao.  
 „ ge, brugh-geldt te nemen, ende daer by 1403.  
 „ off in voortyden van onsen ouderen brie-  
 „ ven ghehadt heeft: Van een gheladen  
 „ waghen, off een gheladen carre, off een  
 „ gheladen slede van elcx eenen groote:  
 „ Ende van den ongheladen elcx eenen  
 „ groote: Vier onghesadelde paerden eenen  
 „ groote: Vier ossen, off vier koyen eenen  
 „ groote: Vyf ende twintich schapen eenen  
 „ groote: Vyf ende twintich vercken eenen  
 „ groote.

XII. „ Item, eenich man, die syn landt  
 „ aenghesproken wort, om te weeren eenen  
 „ zeven te wesen van een anders lande,  
 „ die en sal nae hout doen, noch banne gel-  
 „ den.

XIII. „ Ende waer yemandt van onsen  
 „ Dienaren, die nu zyn, off naemaels we-  
 „ sen sullen, die dese voorschreven puncten  
 „ verbracten, ende niet en hielde, dat wou-  
 „ den wy aemhun houden als aen den ghee-  
 „ nen, die ons van onser heerlicheyt ver-  
 „ minderen wilde (g).”

Gelyk Hy mede, ten dien zelfden dage, zo Nog gaf  
 voor zich zelve, als voor zynen Zoon, Graaf Hy vry  
 Willem van Oostervant, vry geleide gaf door alle geleide  
 zyne landen, en by alle zyne vrienden, die, aan ver-  
 om zynent wille, waren geworden Vyanden scheide  
 van den Heer Jan van Arkel; naemlyk aan Personen,  
 Heer Arent van Leyenberg; Heer Arent van door zyn  
 Sconouwen; Ridders; Heer Jan Gardyn, De- land en  
 ken by zyne  
Vrienden,

(g) MIERIS Charterb. D. III. bladz. 779. & 780.

R r 5

**A6.** ken te *Gorinchem*; *Otto van Gellinchem*; *Jan van Blankenvoirt*; en *Dirk van Leyenberg*, den **1403.** *Bastaird*, met hun Gezin en Knechten; mits, dat zy geen Ballingen waren; en zulks alleen voor den tyd van acht dagen na datum des Briefs (b).

Doet uitspraak in de geschillen tusſchen *Gooiland* en *Naarden* over de Gemeente aldaar: Ook heeft Hy, op den 17. van Wiedemaand, uitspraak gedaan wegens zekere verſchillen, ſedert een geruimen tyd tusſchen de Ingezetenen van *Gooiland* en de Stad *Naarden* plaats gehad hebbende, over de Gemeente aldaar, welke, gelegen in den Lande van *Gooiland*, by toeftemming der vorige Graven en Heren van dezen Lande, door de Ingezetenen van *Gooiland* en de Stad *Naarden* te ſaamen, gedurende vele jaren, was gebruikt geworden; en daar by verſtaan, dat dezelve Gemeente zal blyven, ten eenwigen dage, ongedeeld; behoudens elk, ter wederzyde, zyn byzonder recht, hen voortyds toegekomen hebbende: met verderen laſt, dat de twee Burgemeesters der Stad *Naarden* en de vyf Buurmeesters van den lande van *Gooiland* voortaan altyd, geſaamlyk, een redelyke ſcharinge zullen zetten dier voorzeide Gemeente; waar in zo die Burgemeesters en Buurmeesters niet eensgezind waren, dat dan des Hertogen Baillu zoude zyn een Overman, in dier voegen, dat hy alleenlyk de meeste ſtemmen moet volgen, zonder wederzeggen; behoudens.

(b) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401—1404. Cas R. pag. 35. verſa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

houdens den Hertog zyne Heerlykheid, en <sup>1403</sup> enen iegelyken zyn recht (i).

Op den 24. van die zelfde Maand ver-  
klaarde de Hertog (gelyk Hy zulks te doen <sup>Ver-</sup> klaart de  
reeds in het voorgaande jaar 1402. schynt <sup>Stad</sup>  
te hebben voorgenomen) by enen Brief aan <sup>Schoon-</sup>  
den Bailliu, Burgemeesteren en Raad van de <sup>boven, en</sup>  
Stad *Schoonhoven*, dat Hy aan zyne Gemalinne, aan zyne <sup>het Slot,</sup>  
Vrouwe *Margarita van Kleef*, by goeddunken <sup>Gemalin-</sup>  
zyner Kinderen en van zynen Rade, onder <sup>ne in lyf-</sup>  
meerder andere goederen, in lyftocht had ge- <sup>tocht ge-</sup>  
geeven de Stad *Schoonhoven* met den Huize en <sup>geeven te</sup>  
Sloten aldaar; en beval Hy deswegens aan hen, <sup>hebben.</sup>  
om Haar, als rechte Landvrouw, te ontvangen,  
en ook aan Haar hulde te doen; en vorders Haar,  
in die hoedanigheid, gedurende haar leven,  
te erkennen, behoudens zyne Heerlykheid,  
en den Eed, die zy Hem gedaan hadden (k).

Dewyl Heer *Jan van Beyren*, Elect van *Luyk*, Hertog  
's Hertogen jongste Zoon, zeer sterk woude, om <sup>Albrecht</sup>  
den Vrede tuschen Hertog *Albrecht* en Graaf <sup>en Graaf</sup>  
*Willem van Oostervant*; met Heer *Jan van Arkel* <sup>Willem</sup>  
te deen herstellen en sluiten, het geen allezins zich, om,  
tegen de oogmerken van Graaf *Willem* aan, zonder  
liep; zo wist deze Graaf te bewerken, dat <sup>onderlin-</sup>  
ge toe-  
er, <sup>stemming.</sup>

(i) Ms. getrokken uit het *Parlemente. Register*  
Hertog *Albrecht*, 1401 — 1404. Cap. E. pag. 27.  
verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(k) Ms. uit de Ms. Archiven der Stad *Schoonhoven*;  
Berustende onder dien zelfden Heere. Ook wordt deze  
Open Brief van Hertog *Albrecht* gevonden in de *Be-*  
*schryv. der Stad Schoonhoven* van H. VAN BERKUM,  
Hoofdst. III. bl. 53. en 54., die ook aldaar Hoofdst.  
II. bl. 16. en van 's Hertogen voorneemen en van dee-  
zen Brief reeds had gewag gemaakt.

1403. **Ao.** 'er, op den 6. van Hooimaand, tusfchen zynen HeerVader en Hem ene onderlinge belofte en verzekering werd gegeven, dat de een, buiten weeten en toestemming van den anderen, geen Vrede of Bestand met den Heer van Arkel te maken. Arkel zoude maken (1).

Hertog *Albrecht*, op valsch aanbrengen, de Schepenen en Gezwoorens in den Lande van *Heusden*, te onrechte tegen de Voorrechten dier Stad verzet hebbende, en deswege nader onderrecht zynde, beloofde, op den 17 dier zelfde maand, de Schepenen aldaar niet weder te zullen verzetten, noch laten verzetten, dan op den Heiligen Dertienstag, wanneer die zeven Schepenen, die dat jaar Schepenen geweest zyn, als naar gewoonte en volgens het recht der Stad geven, zullen kiezen zeven andere Schepenen; welke vervolgens zullen kiezen drie Burgemeesters. Wyders verklaarde de Hertog, dat Hy, ter zake van deze beloofde gunste, van die Stad zoo veel ontfangen hadde, dat Hy deswegens zeer wel vergenoegd was; en dat Hy derhalven de Stad daar van kwytichold (m).

Gaat een Verdrag met zynen Tollenaar te *Woudrichem* en te *Schoonhoven*, genaamd: *Isbrant van den Couter*, een Verdrag, dat hy, zo lange als 'er tusfchen Hem en den Heer van *Arkel* geen Vrede, Zoen, of

(1) *Miræis Charterb.* D. III. blad. 781.

(m) Ms. getrokken uit het *Perkamente Register*, Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. Cas E. pag. 28 vers; berustende onder den Heere *Gouffier van ALPHEN*.



of Bestand ware, in den Tol zoude zitten op <sup>1403.</sup> **Ar.**  
 rekening; en niet op enige pacht; maar, dat <sup>1403.</sup>  
 hy, by Vrede, Zoen, of Bestand met den Heer <sup>Woudri-</sup>  
 van *Arkel*, zyne pacht zal aannemen, en de <sup>chen; en</sup>  
 zelve van dien tyd af gelden, naar inhoudte <sup>Scheem-</sup>  
 der Brieven, welken daarvan waren (n). Uit <sup>boven;</sup>  
 dit Verdrag, zo wel als uit de zo even aan-  
 getogene verbinten<sup>is</sup>, op den 6. van Hooi-  
 maand tuschen den Hertog en zynen oud-  
 sten Zoon aangegaan, blykt ten duidelyksten,  
 dat 'er tot op dezen dag volstrekt nog geen  
 Bestand, Zoen, of Vrede tuschen den Hertog  
 en Heer *Jan van Arkel* plaats had.

Op den volgenden dag, gaf Hy, tot we-Geest  
 derzeggens toe, aan de Scheepmakers te <sup>aan de</sup>  
*Haarlem*, burgers dier Stad zynde, doch bui- <sup>Scheep-</sup>  
 ten dezelve wonende, of in 't vervolg nog te <sup>makers</sup>  
 zullende wonen, het byzonder Voorrecht, <sup>te Haar-</sup>  
 dat zy vry zullen zitten van alle ongeld, en <sup>lem ene</sup>  
 van allen dienst; uitgezonderd alleen het <sup>byzonde-</sup>  
 ongeld en den dienst in dezelve Stad (o). <sup>re gunst;</sup>

Doch, dit byzonder Voorrecht, als strydig <sup>Welke</sup>  
 met het Voorrecht van het Ambacht van *Symon Hy*, wel-  
 van *Zaenden*, 't welk te voren aan denzelven <sup>nig dagen</sup>  
 door den Hertog, volgens daarvan zynde <sup>Char-</sup>  
 ters, was gegeven; heeft de Hertog, na ver- <sup>daar na,</sup>  
 loop van weinige dagen, te weten; op den 29.  
 dezer zelfde maand, weder ingetrokken; en aan  
 denzelfden *Symon van Zaenden* nader beves-  
 tigd het aan hem te voren gegeven Voorrecht,  
 dat *nyemant voirtan in Symons Ambacht voirsz.*

Da-

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401  
 — 1404. Cas R. pag. 40. versa; berustende onder  
 den Heere Griffier van ALPHEN.

(o) Ms. uit het zelfde *Memoriale*, en op dezelfde  
 pag. berustende onder dien zelfden Heere.

Ad. varen sal . . . fy en sullen aldair scot , ende alle  
 1403: onghelt ghelden mit onsen bueren , ende ondersa-  
 ten , als custumelic is , wtghenomen Priesteren ,  
 ende Welgheboren Luden (p).

De Her- Op den 8. dier zelfde maand , gaf de Her-  
 tog geeft tog aan die van Naarden de volgende Voor-  
 aan die rechten :  
 van

I. Dat de Burgemeesters , in den tyd , het  
 Naarden schot zullen mogen verzetten , en der Stede  
 enige goed inmaanen , ende ghebodt bieden , ende alle  
 nieuwe saecken doen , die de selve onse Stede aengaen ,  
 Voor- buyten yemandt anders ben des van onsen wegen  
 rechten ; te bevrÿen .  
 en beves-  
 tigt de

II. Dat zy een Haven zullen mogen delven  
 oude mit Zee in der Meentre , die zy voort binnen ,  
 Handves- en door , de Stad zullen mogen leiden , zo  
 ten : verre als zy zullen goed vinden ; en dat zy  
 ook deze Haven zullen mogen behouden en  
 bevisschen , zonder des Hertogs of iemands  
 wederzeggen .

III. Dat ook de twee nieuwe Burgemees-  
 ters jaarlyks één van de twee oude Burge-  
 meesters zullen mogen kiezen , om één jaar  
 met hen Burgemeester te zyn ; doch , niet  
 langer , om het goed der Stad te beter te  
 bestuuren en bewaren .

IV. Ook bevestigde Hy alle de oude Hand-  
 vesten , welken zy van Hem en van zyne  
 Voorvaderen ontvangen hadden , ten eeuwi-  
 gen dage .

V. Wyders verklaarde Hy , dat , indien  
 iemand van zyne Dienaren zich onderwond  
 iet-

(p) Ms. getrokken uit het *Memoriale* , B. I. 1401  
 — 1404. Cas R. pag. 42. berustende onder den  
 Heere Griffier, VAN ALBAEN.

ietwes tegh dezer Stede Handvesten te doen, Aa.  
Hy dan zulks wilde houden en verhaalen aan 1403.  
al zulk geld, als dezelve op hunnen dienst  
staande hadden (q).

Nog beleende Hy, by opdragte van Jan En be-  
van Buuren, ten zelfden dage, Jan van leent Jan  
Naersfen Haukrizoon, het Ambacht van van  
den Hoec van der Zytwinde, met den da- Naersfen  
gelykschen Gerechte; als ook met alle Vis- met bet  
scheryen; Vloteryen; Korstekinghe; Vogel- Ambacht  
ryen; en mede het Zoetveld; de Riethuuren; van den  
de Koren-en Smaltienden; met den Wind en Hoek van  
de Veren, en alle toebehoren, binnen en buiten der Zyt-  
dyks gelegen; tot een onversterfelyk Erfleen; winde.  
onder voorwaarde, dat het voorschreven erf-  
leen altyd vervallen zal op de Nakomelingen  
van Jan van Naersfen van wettige geboorte;  
en, by gebrek van dezelve, op den oudsten  
en naasten Namaag van zyn 's Vaders zyde,  
die schuldig is erfleen te nemen; en dus al-  
tyd zal voort erven, als erfleen sculdich is  
te gaen (r).

Op den 12. van die zelfde maand, ver- Retnald,  
klaarde Reynald, Hertog van Gulik en Gel- Hertog  
der, en Graaf van Zutphen, dat zyn Zwager van Gulik  
Heer Aerts, Heer van Buuren, en van Boe- en Gel-  
sinchem, aan Hem opgedragen had het Huis en der, be-  
den Burg te Buuren, met zyne graften en voor- leent, als  
burgen; met de Hofftede, zo als die gelegen Graaf van  
en begrepen is; met de Lingen nevens de by op-  
lan- dragt van

(q) MIERS *Charterb.* III. D. bl. 781 en 782.

(r) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Hertog  
Albrecht 1401—1404. Cas E. pag. 3c. berustende  
onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Ao. landen van *Buuren*, zo verre als de Heerlyk-  
 1403. heid van *Buuren* zich uitstrekt; ook met het  
 Gerechte, hoge en lage, van den Lande en  
 Heerlykheid van *Buuren*, met de vischery-  
 en; vogelryen; en voorts alle derzelve toe-  
 behoren: en dan nog daar by het Gerecht,  
 hoge en lage, van *Boesfinchem* met de *Lek* ne-  
 vens de landen van *Boesfinchem*, zo verre als  
 de Heerlykheid van *Boesfinchem* zig uitstrekt;  
 met de vischeryen; vogelryen; en voorts  
 alle derzelve toebehoren: en wyders, dat  
 Hy, door de opdragte van al dat voorschre-  
 ven is, in staat zynde gesteld, om daar me-  
 de te handelen naar zyn welgevallen; met die  
 Heerlykheden *Buuren* en *Boesfinchem* en al wat  
 tot die beiden behoort, nu, ten verzoeke  
 van zynen voornoemden Heer Zwager *Alert*  
 van *Buuren*; had beleend, deszelfs Zoon,  
*Willem van Buuren*, zynen Neef, alles zo en  
 in dier voegen, als Hy die zelve Heerlykhe-  
 den van dezen zynen Zwager *Alert* ontvangen  
 had; om diezelven te bezitten ten *Zutphen-*  
*schen* leenrechte; met één pond goed gelds  
 te verheergewaden: Behoudens echter, dat  
 welgemelde Heer *Alert* die Heerlykheden  
 zoude bezitten in lyfacht, zo lang als hy  
 leeft; en ook nog, dat *Johan van Buuren*,  
 Heren *Alert's* andere Zoon, zoude hebben de  
 Waarden te *Boesfinchem*, met hunne aanvallen  
 buiten dyks ter *Lekwaard*, en in de *Lek*,  
 en ook, of het gevele, met de tiende van die  
 Waard, genaamd de *Roedetiende*, en al zyn  
 toebehoren, met welken Hy hem had beleend.  
 Vorders, dat Hy ook, voor zich en zyne  
 Erven en Nakomelingen, had overgegeven,  
 dat

dat alle dezelve Heerlykheden, goederen en leenen, met welke Hy *Willem van Buuren* beleend had; zullen komen op de naaste wettige Afkomelingen; en, by gebrek van de zelve, op de naaste wettige Erven, van de zwaardzyde van *Buuren*: En laastelyk, dat voor deze Heerlykheden en alle de gezegde Leengoederen aan Hertog *Reinald* hulde en eed had gedaan *Otto van Buuren*; zyn Neef en Raad, als Mombber van den voorgemelden *Willem van Buuren*, zo en in dier woegen als zulks behoorde (s).

A0.  
1403.

Ontrent dezen tyd heeft Heer *Floris van Alkemade*, Ridder, verkocht aan Heer *Philips*, Heer van *Wassenaar*, Burggraaf van *Leyden*, het Huis en goed te *Podikenpoel*; gelyk zulks blykt uit zekere Opene Brieven, gegeven by welgemelden Heer *Floris van Alkemade*, op den 18. dezer maand (t), waar by Hy verklaart zekere jaarrente ten laste van de Stad *Amsterdam*, by Hem van welgemelden Burggraaf, in afkorting der beraling van dit gezegde Huis en goed, door dien Burggraaf van Hem gekocht, ontvangen, aan die zelve Stad opgedragen en kwyt te schelden; zo als wy dit hier voren (u) bereids hebben verhaald: en is naderhand, en wel op den 12. van Sprokkelmaand van het jaar 1405., met deze Hui- zing en Hoffstad te *Podikenpoel*, gelegen in het Ambacht van *Oestgeest*, met den boomgaard, Hertog *Willem*,

*Floris*  
*van Alkemade* ver-  
koopt aan  
den Bur-  
graaf van  
*Leyden*  
Hoffstad  
*Podikenpoel*;

die, na-  
derhand,  
dezelve  
opgedra-  
gen heb-  
bende aan  
Hertog  
*Willem*,

(s) *Miris Charterb.* III. D. bl. 782. en 783.

(t) Het zelfde Boek op de gezegde blad. 783.

(u) Zie hier voren op bladz. 627.

Ao. 1403. gaard, singelen en graften en de daar aan  
 gehorende Landeryen; na dat de gemelde  
 Heer Burggraaf al het zelve, door Hem zyn-  
 de gekoft en ook wordende bezeten als vry  
 door dien eigen goed, had opgedragen aan Hertog *Wil-*  
*lem van Beyeren*, als Graaf van *Holland* den  
 wederom VI. van dien naam; welgemelde Heer Burg-  
 met de graaf door hoogstgemelden Heer Hertog *Wil-*  
 zelve is lem is beleend en verlyd geworden tot een  
 verlyd. onversterfelyk erfleen, te verbeergewaden, alst  
 versterft., mit enen zeel winden (v).

Naar-

(v) *Mieris Charterb. D. IV. bladz. 4.* Dit oud ade-  
 lyk Huis en Hofstad *Podikenpoel*; anders ook genaamd:  
*Pudekepoel. Poedickepoel. Paddenpoel. Paddinpoel.*  
*Pappenpoel. Pedikenpoel.* was gelegen in *Rhymland*  
 onder het Ambacht van *Oestgeest*, naby de Stad *LEY-*  
*DEN*; werd in den Oorlog met Hertog *Jan van Beye-*  
*ren*, ontrent den jare 1430., geheel en al vernield; na-  
 derhand verkoft; en, ter zelve plaats, gesticht een  
*Juffrouwen-Klooster*, bekend met den naam van *Ma-*  
*rienpoel*, of (volgens *W. van Gouthoeven* in zyn *By-*  
*voegfel. op de Oude Hollandfche Chronyk*, bladz. 82.  
 en anderen:) *Nonnenpoel*. De Stichter geeft aan hetzelfde  
 den naam van *Sinte Marien Poel*; of *Onfer Liever*  
*Vrouwen Poel*. Sommigen willen, dat dit Klooster niet  
 juist op die zelve plaats; maar wel in de nabylieid  
 van de overblyfsels dezer Hofstad; is gesticht gewor-  
 den in den jare 1431. Doch, dit geschil, in zich zelve  
 zeer gering, wordt door den Stichtingbrief zelven  
 geheel beflist, alzo de Stichter daarin duidelyk genoeg  
 zegt, dat hy de Hofstede *Podiken Poel* heeft geschikt  
 tot een *Cloester van Nonnen Regularissen*. Dit *Ma-*  
*rienpoel* nu was een zeer-ryk en vermaard *Convent*,  
 wordende bewoond door *Nonnen van de Reguliers* of  
*St. Augustynen Orden*; in de wandeling genaamd: *de*  
*Zusters te Poel*. Uit dit zeer-ryke Klooster werden,  
 ten tyde der genoeg bekende *Beeldstormery* in deze  
 Nederlanden, welke in en ontrent de Stad *LEYDEN*, by-  
 zonderlyk op den 25. en 26. van Oogstmaand des jears  
 1566.,

Naardien de *Schotten* nog al bleven aan- Ad.  
houden met de Zeevaart der onderdanen van 1403.  
Her.

1566., ook zeer hevige; en met een onbetoonbare drift, heeft gewoed; behalven meerder andere kostbaarheden; twee schoone Altaarstukken met beschilderde deuren, vervaardigd door de hand van den Konstschilder *Kornelis Engelbrechts.*, uit de alvernielende handen der in dole razerny brandende Gemeente, gered en onder de veilige bewaring van de Regeering der Stad *Leyden* gebragt, alwaar dezelve ook nog genoegzaam in wezen zyn: terwyl de Bestiërs van dit schoone en wel gegoede Klooster; naamlyk, de *Rector*; *Priörinne*; en *Procuratrix*; niet lang tevoren, te weten op den 22. van Grasmaand des zelfden jaars; met Heeren Burgemeesteren der Stad, hadden gesloten een Verdrag over het maken en onderhouden van den Weg buiten de *Ridynsburgsche Poort*, aan den welken dit *Convent* was gelegen; en welk Verdrag der waereld is medegedeeld door den Heer *Fr. van Meris* in zyne uitgegevene *Handvesten, Privilegien, enz. der Stad LEYDEN*, bladz. 809. en 810. Doch, weinige jaren daar na, roën die Stad ten tweeden male door de wapenen van *Hollands* laatste Graaf en Heer *Philips den III.*, doch als Koning van *Spanjen* den II. van dien naam, werd belegerd, is dit Klooster afgebroken; en niet weder herbouwd: waar na vervolgens 's Lands STAATEN de groote inkomsten dezes *Convents* en van meerder andere Geestelyke goederen hebben geschikt en bepaald tot onderhoud van de in 't jaar 1575. opgerichte Hogeschole te *LEYDEN*, door de geheele bekende waereld alom genoeg beroemd en vermaard. Meerder van deze Hoffstad *Podikenpoel*, als ook van dit zeerryke Klooster *Marijnpool* mag men (behalven op de aangelege plaats van *W. van Gouthoeven*) zien aangetekend by *J. Orlers Beschryv. der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst. I. bl. 8. *S. van Leeuwen Batav. Illustrat.* D. 1. bl. 1261. en 1327. *Fr. van Halma Toneel der Verreend. Nederland.* bl. 72. en 137. *P. Brugman Beschryv. van 's Graafschap van Holland*; geplaatst voor de *Chronyk van Holland*, enz. door *P. Scriverius*; bl. 19. en inzonderheid by *H. van Heussen Batav. Sacra part.* II. fol. 338. — 352, alwaar men een afbeeldsel van den stand van dit *Convent* en verscheidne Brieven, rakende de stichting, inwyding en andere zaken van

Ao. Hertog *Albrecht*; en wel inzonderheid der  
1403. Ingezetenen van *Zeeland*; door hunne ge-

Hertog  
*Albrecht*  
verleent  
aan twee  
poorters  
van *West-*  
*kappel*.  
Brieven  
van Scha-  
deverha-  
ling tegen  
de *Schot-*  
*ten*.

duurige zeeroveryen te onrusten; en op die wyze, dagelyks, den koophandel der *Nederlanderen*, geweldadiger hand, te belemmeren, trachtende den zelve niet alleen merkelyk te beschadigen; maar 's Hertogen onderzaten zelfs te dwingen, om den Koophandel te laten vaaren; zo heeft Hertog *Albrecht*, op den 23 dezer maand, by zyne *Opene Brieven van Schaverbaling*, (doch een weinig anders dan Hy zulks onlangs (w) gedaan had) twee Poorteren van *Westkappel* gemagtigd, om, zonder tegen Hem iets te misdoen, alle personen en goederen der *Schotten* overal in zyn land te mogen aanslaan, bekommeren en bezetten, ter vergoeding der verongelykingen en schade; die zy, van de *Schotten* te hebben geleden, wettig konden bewyzen: en gelastte Hy tevens aan alle zyne Dienstluiden, dat zy zulks zouden hebben te bevorderen en te helpen bevorderen op alle mogelyke wyze, wanneer zy daar toe door de Poorters van *Westkappelle* zouden worden vermaand; en zulks zo langen tyd, tot dat de-

dit Klooster, zal aanveffen. By dezen kan men nog voegen den zo straks genoemden FR. VAN MIERIS in zyne *Beschryving der Stad Leyden*, D. II. Hoofdst. XXXVIII. bl. 614.; die ook, op meerder dan eene plaats dier *Beschryving*, van dit aanzienlyke Klooster gewag maakt, als D. I. bladz. 22. en D. II. bladz. 369. 561. 581. en 611. Een zeer breedvoerig *Register*, behelzende geauthentizeerde Copien van den *Fundatiebrief* en der verdere *Charters* van dit zeer vermaarde en ryke *Convent*, geschreeven op Pergament, berust onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(w) Zie hier voren op bladz. 601.



dezen van alle hunne geledene schade waren **Ao.**  
voldaan; met verder bevel, dat men in goe **1403.**  
de bewaring zoude houden het geen 'er werd  
bevonden overig te zyn, om daar op 's Her-  
togen goeddunken te mogen verstaan (x).

Twée dagen later vergunt de Hertog den Ontstaat die van  
Onderzaten van *Waterland* het Voorrecht, Water-  
dat zy van het onderhouden van den Ouden land van  
Dyk zouden vry zyn en verleent aan hen nog het hou-  
enige andere Voorrechten (y). Dit nu heeft de den van  
zeer naarstige Heer FRANS VAN MIERIS, mis- den Ou-  
leid door het aangetekende in H. SOETEROOMS den Dyk,  
*Waterland*, gesteld, dat op den 25. van Oogst- en begun-  
maand van den jare 1401 zoude zyn geschied stigt hen  
(z). Doch, dat dit jaartal ontegenzeggelyk een met enige  
misflag is, blykt, zo uit het hier onder aan- Voor-  
ge- rechten.

(x) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. L. 1401 —  
1404. Cas R. Pag. 41. versa; berustende onder den  
Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*.  
Hertoch Albrecht 1401. — 1404. Cas E. pag. 31. versa:  
berustende onder den zelfden Heere.

(z) MIERIS *Charterb.* D. III. bl. 745. Zie hier voren  
bl. 518. Dit nu moet ik, als Uitgever dezer Chronyk,  
hier melden, dat wylen de Schryver van dezelve, de  
leiding van den Heer VAN MIERIS blindeling gevolgd heb-  
bende, dus, op die gezegde bladzyde, hier in een gro-  
ten misflag heeft begaan, welke door Hem niet eerder  
schynt te zyn ontdekt, dan, na dat aan Hem deze alhier  
aangehaalde Brief, getrokken uit dit gemelde *Perkamente-*  
*Register*, ter *Register- en Leenkamer van Holland* be-  
rustende, door de vriendelykheid van den meergemelden  
Heer Griffier VAN ALPHEN, was medegedeeld; en zulks  
wel, na dat deze gezegde bladzyde § 18., met nog eni-  
ge volgende, reeds was afgedrukt. De gunstige Lezer  
gelieve derhalven dezen misflag van wylen onzen Chro-  
nykschryver vriendelyk te verschonen, en dus de op  
die bladzyde gemelde Voorrechten, aan die van *Wa-*  
*terland* verleend, als alhier behorende aan te merken!

**Ad.** getogen ontegenspreeklyk bewys; als ook  
**1403.** daar uit, dat de *Purmer-Te* eerst in het volgen-  
 de jaar bedykt is, by welke bedyking de In-  
 gezetenen van *Waterland* een opstand ver-  
 wekt hebben, waar over zy, op den tienden  
 van Lentemaand van dit jaar 1403, door  
 Hertog *Albrecht* in ene geldboete beslagen  
 zyn; zo als wy hier voren gezien hebben (a).

Bevrydt  
 enige  
 personen  
 van den  
 dienst, 's  
*Graven-*  
*dienst* ge-  
 naamd.

Gelyk Hy ook al verder, op voorspraak  
 van den Abt van *Egmond*, ten dien zelfden  
 dage, heeft kwytscholden aan *Geryt Bair-*  
*toutsfoon van Oyen*; *Alyt*; *Willem*; *Geertruut*;  
*Diedwair*; *Clare*; *Bave*; *Griet*; en *Katryn*; zyne  
 kinderen; van allen zulken dienst, als waar  
 toe zy aan Hem, tot hier toe, gehouden wa-  
 ren geweest, wegens hunne geboorte, en  
 welken dienst men noemt 's *Gravendienst*;  
 (waarschynlyk, *Keurmede*) gelyk ook aan *Griet*,  
 de wettige vrouw van den voornoemden *Ga-*  
*ryt Bairtoutsfoon*, welke door haar houwelyk met  
 denzelven *Geryt* in dien zelfden dienst vervallen  
 was; en dus heeft Hy hen allen en hunne Na-  
 komelingen, ten eeuwigen dage, bevryd van  
 den voorschreven dienst; ten ware zy, met  
 houwelyk, of met bestersenisfe van hunne na-  
 magen, die zyne dienstluiden van den voor-  
 schreven dienst waren, daar door wederom  
 in den zelfden dienst mogten vervallen: Be-  
 houdens nochtans den Hertoge en zynen Na-  
 komelingen anders allen zynen dienst, op  
 welke wyze zulks ook ware, dien zy aan Hem  
 en zyner Heerlykheid, van rechtswegen,  
 schuldig zouden zyn te doen (b).

Wap.

(a) Zie mede hier voren op bladz. 613. en 614.

(b) Ms. uit het *Perkamente-Register* Hertog *Al-*  
*brechts*

Wanneer in het laatst dezer zelfde maand Ao. <sup>1403.</sup>  
*Engel Pieterszoon*, Schout van den *Hage* (c), was overeengekomen en in het vriendelyke verdragen met zyne naaste Magen en Erfgenamen, dat zy, indien het mogte gebeuren, dat hy *Engel* kwam te overlyden, zonder wettige kinderen achter te laten; als dan te samen met zyne Bastardkinderen zynen boedel zouden aanvaarden, en alle zyne goe-  
 draagt met zyne naaste Magen over de de.

*brecht* 1401. — 1404. in *Flenegouwen*. Cas E. Pag. 31. verfa: berustende onder Heere Griffier VAN ALPHEN.

(c) Uit het geen men van dezen *Engel Pieterszoon* vindt aangetekend, blykt het, dat Hy is geweest een Man van aanzien en vermogen, den welken Hertog *Albrecht* in den jare 1389. het Schoutamt van den *Hage* heeft opgedragen; gelyk Hy dan ook hetzelfde heeft waargenomen tot in den aanvang van den jare 1415.; naardien hy, na den dood van Hertog *Albrecht*, in dien zelfden dienst, op den 23. van Louwmaand des jaars 1405., werd bevestigd door Hertog *Willem*, die hem op den 29. van Louwmaand des jaars 1416. aanstelde tot Schout van 's *Gravezande*; in welker bestienings waarneming hy, in't begin des jaars 1420., is overleden. Na dit Verdrag, hier boven gemeld, schynt hy nog wettige kinderen te hebben geteeld, naardien Hertog *Willem* by Acte van den 31. van Bloeimaand des jaars 1407. aan hem vergunde, om aan zyne Bastardkinderen, welke velen waren, uit zyne eigene goeden te mogen maken na zynre doot, soveel als hy wilde, 't zy die een op die ander te erven, of anders in wat manieren dat 's hem genuecht. En zelfs nog nader, hy Brieven van den 16. van Grasmaand des jaars 1414., aan hem bewilligde, dat, wanneer hy zondér wettige kinderen mogte sterven, als dan alle zyne goederen zouden versterven en erven op zyne Bastarden. Men ziet hier uit, in welken hogen gunst hy by die beide Hertogen, inzonderheid by den laatstgemelden, was. Meerder van dezen Man is te vinden by J. DE RIEMER *Beschryv. van 's Gravenhage*; D. II. bl. 59. en 60.

**1403.** **1404.** **1405.** **1406.** **1407.** **1408.** **1409.** **1410.** **1411.** **1412.** **1413.** **1414.** **1415.** **1416.** **1417.** **1418.** **1419.** **1420.** **1421.** **1422.** **1423.** **1424.** **1425.** **1426.** **1427.** **1428.** **1429.** **1430.** **1431.** **1432.** **1433.** **1434.** **1435.** **1436.** **1437.** **1438.** **1439.** **1440.** **1441.** **1442.** **1443.** **1444.** **1445.** **1446.** **1447.** **1448.** **1449.** **1450.** **1451.** **1452.** **1453.** **1454.** **1455.** **1456.** **1457.** **1458.** **1459.** **1460.** **1461.** **1462.** **1463.** **1464.** **1465.** **1466.** **1467.** **1468.** **1469.** **1470.** **1471.** **1472.** **1473.** **1474.** **1475.** **1476.** **1477.** **1478.** **1479.** **1480.** **1481.** **1482.** **1483.** **1484.** **1485.** **1486.** **1487.** **1488.** **1489.** **1490.** **1491.** **1492.** **1493.** **1494.** **1495.** **1496.** **1497.** **1498.** **1499.** **1500.**

deren onder elkanderen zouden deelen in  
 evengelyke deelen; zo nochtans, dat *Engels*  
 broeder, alvorens de erfnis worde aanvaard  
 of enige deeling gedaan, zal vooruit trekken  
 honderd pond Hollands payements: en, be-  
 treffende de Bastaardkinderen, die mede in  
 deze deeling moeten komen, werd byzon-  
 derlyk bedongen, dat hy *Engel* dezelve zal  
 opgeven by behoorlyke door hem bezegelde  
 Brieven, welke men, by zyne aflyvigheid,  
 mogte by hem vinden; als mede, dat, in-  
 dien eenen of meerder van die Bastaardkin-  
 deren kwam te sterven, zonder wettige af-  
 komelingen achter te laten, alsdan dezes  
 overledens Nalatenschap zoude worden ge-  
 eërd by die genen, welke met den zelve de  
 erfniſſe van hem *Engel* hadden gedeeld: en  
 wyders dit Verdrag aldus voor Schepenen  
 van den *Hage* was, op eene plëgige wyze,  
 gestelt: zo heeft Hertog *Albrecht* der Sche-  
 penen van den *Hage* daar af gegeven beze-  
 gelden Brief door zyne Opene Brieven van  
 den laatſten dag dier zelfde maand goedge-  
 keurd en bevestigd; met belofte, van, zo  
 wel de voornoemde Erfgenamen, als de ge-  
 zegde Bastaardkinderen, by alle de punten  
 van het gemelde Verdrag, te ſamen en elk  
 hunner in het byzonder, te zullen ſterken en  
 handhaven, als 't recht is (d).

Welk  
 Verdrag  
 door den  
 Hertog  
 wordt be-  
 vestigd

Ten zelfden dage, heeft Hertog *Albrecht*,  
 uit

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*  
 Hertog *Albrecht* 1401. — 1404. in Henegouwen. Cas  
 E. pag. 32. berustende onder den Heere Griffier van  
 ALPHEN.

uit koutere gunste, welke Hy der Stad *Leyden* toedroeg; als mede ter bede van de Geestelyke personen binnen dezelve Stad; het Rechtsgebied van die Stad merkelyk vermeerderd en uitgebreid; ook der Vryheid van die Stad ere bepaling gezet, en zodanige Voorrechten daar by gevoegd, als volgt:

I. Dat de Vryheid voortaan gaan en strekken zal van den uitkant der Vesten by de *Rhynsburger Poort*, den *Rhyndyk* langs te *Lopfenwaard* tot twee en zeventig roeden verre.

II. Wyders, van de Brugge, gelegen buiten die zelfde Poort, voorby het huis van *Gerrit Jansz.* den ouden; langs den nieuwen weg tot aan *Oestgeest*, honderd roeden verre.

III. En nog wyders van den uitkant der Vesten langs den *Marendyk*, negentig roeden verre.

IV. Dat ook die Vryheid zal gaan uit den *Rhyn* achter aan de weide, die *Claas Jansz. Vos* thans gebruikt in pacht en toebehoort aan de *Abdy van Rhynsburg*, tot aan die sloot, alwaar is de scheiding tusfchen de *Parochie van Oestgeest*, en de *Parochie van de Lieve Vrouwe te Leyden*, recht uit tot in de *Mare*.

V. Dat nog, volgens 's Hertogen byzondere gunste, Hy der Stad *Leyden* voor zich en zyne Nakomelingen heeft verleend tot den eeuwigen dage, dat alle goederen en landen, leggende binnen de bepalinge der opgenoemde Vryheden, voortaan zullen gehouden worden te zyn in de Vryheid der Stad *Leyden*.

VI. Dat derhalven ook alle die genen, die daar binnen blyven wonen, en voortaan mogten komen wonen, zullen genieten alle zodanige

**Ao.** nige rechten en gunsten, welke aan deze Stad  
**1403.** van *Leyden* en haren Inwoneren door 's Hertogen Voorvaders, als Graven van Holland, en door Hem zyn vergund geworden: Behoudens nochtans 's Hertogen Heerlykheid, en zyner Ambachtsheren hunne rechten (e).

*Philips*, Deze vermeerdering en uitbreiding van  
 Heer van de Vryheid en het Rechtsgebied der Stad  
*Wasse- Leyden* werd, op den daaraanvolgenden 15.  
 naar van Herfstmaand, door Heer *Philips*, Heer  
 van *Ley- van Wasse- naar*, Burggraaf van *Leyden*, voor  
 den, be- zo verre dezelve zyn Ambacht van *Oestgeest*  
 vestigt aanging, bevestigd in dezer voegen: „ Dat  
 deze door den „ Hy, om Godts willen ende gunst ende  
 Hertog „ vriendschap der goeder gheesteliker luden,  
 verleende „ die in deser vryhede wonen sullen der  
 Vryheid „ Stede van *Leyden* geeft alsulcke vryhede,  
 zo verre „ als Hy in zynen Ambachte van *Oestgeest*  
 dezelve „ heeft; ende hier nae ghescreven staet: Dats  
 zyne Am- „ te verstaen van der Stede veste den *Maren-*  
 bacht- „ *dyc* langes te meten tneghentich roeden,  
 heerlyk- „ van der nuwer brugge langes, die onder  
 heid *Oest- „ Gheryt Janszoens* [huis] leyt hondert roeden  
 geest be- „ van der Stede veste te *Lopsenwaert* (f) langes  
 treft. „ te

(e) *Mieris Charterb.* III. D. bl. 783. en 784. Doch, naardien dit *Charter* aldaar niet zo volkomen wordt gevonden, als wel behoort, zo heb ik alhier den zaaklyken inhoud geplaatst naar het Ms. getrokken uit den *Perkamenten-Blaffard van den Heiligen Geest van St. Pieter te Leyden*; my medegedeeld door den Heer Griffier van *ALPHEN*,

(f) *Lopsen* was een *Convent* of *Klooster* van *Regulier Monniken* van de Orde van *Sint Augustinus*; 't welk ook anders wordt genaamd: *Sint Hieronymus Dal*; welks Broeders ene zeer grote vryheid genoten, also  
 hen

„ te meten twee ende tseventich roeden, strec-  
 „ kende after *Claes Janszoens* weide, die Aa.  
 „ after syn boemgaert leecht, die hy heeft van 1403.  
 „ der

hen gedoorloofd was, om, naar hun believen, vry uit en in te gaan, het welk aanleiding gaf, dat dezelve zich in alle ongebondenheden verliepen; waar door de zaken van het zelve Klooster merkelyk werden verwaarloosd; en zo verre zelfs ten achteren gingen, dat de Opzieners van het Klooster geen middel wisten uitte-denken, om de schulden des Kloosters te betalen; waar door dan de Kloosterlingen werden genoodzaakt, dit hun Klooster te ruimen; 't welk dan ook vervolgens door Broeder *Klaas van Harderwyk*, Prior van *Windesheim*, en Generaal dezer Orde; met toestemming van den Roomschen Paus, *Paulus den III.*, onder zekere Voorwaarden, aan de Stad *LEYDEN* werd afgestaan; zo dat de Stad verplicht zoude zyn, om de nog overgebleeven Broeders, hun leven lang gedurende, te onderhouden, en van het Kloostergebouw ene Huizing voor arme Kranten te maken. Naderhand is een gedeelte der Landeryen van dit Klooster, de welken, by gifte, aan het *Sinte Catharina Gasthuis* binnen die Stad waren gekomen; door de Regeering dier zelfde Stad; by *Octroy* aan Haar daar toe op den zesden van Bloei maand des jaars 1611. door de *Ridderschap Edelen en Steden van Holland en Westfriesland*, representerende de STATEN van den zelven Lande, verleend; en, in gevolge van het Verdrag met den Dykgraaf en Hoge Heemraden van *Rhynland*, op den 29. van Bloei maand van den volgenden jare 1612. aangegaan; (beiden te vinden by *FR. VAN MIERIS* in de door Hem uitgegevene *Handvesten, Privilegien, enz. der Stad Leyden*; bladz. 1. — 4.) ingenomen en binnen de muuren der Stad gebragt; en vervolgens geschikt tot de *Groote Beestenmarkt*. Men kan van dit alles meerder vinden by *SIM. VAN LERUWEN* in zyne *Korte Beschryving der Stad Leyden*, bl. 57. en in het *Nader Bewys* van dezelve, bl. 498. en 499. en by den zo even geroemden Heer *VAN MIERIS*, in de *Beschryving der Stad Leyden*; D. I. Hoofdst. II. bladz. 13. en Hoofdst. XII. bladz. 164. 169. en 177.

Ao. „ der Abedissen van *Reynsburch* an die floet,  
 1403. „ die recht wt gaet an den nyen wech daer  
 „ die Prochyen van *Oestgeest*, ende van on-  
 „ ser *Vrouwen* sceyden, ende al dat lant  
 „ dat twischen der *Maern*, ende den uter-  
 „ sten kant gheleghen is van den twee ende  
 „ tseventich roeden voirscreven sel wesen in  
 „ der vryheit van tynse van allen recht in  
 „ allen scyn, als die Stede van *Leyden* nu  
 „ ter tyt heeft, of namaels crighen mach.  
 „ Ende Hy ghelooft der Stede van *Leyden* hoir  
 „ ende horen nacomelingen dat te waren tot  
 „ ewighen daghen: behoudelic zyn Ambochts-  
 „ heren recht, als Hy nu ter tyt binnen  
 „ der Stede van *Leyden* heeft (g)”.

Hertog  
*Albrecht*

Op den eersten dag der Herfstmaand, be-  
 gunstigde Hertog *Albrecht*, voor zich en zy-  
 ne

(g) *MIRIS Charterb.* III. D. bl. 784. Doch, dit  
*Charter* insgelyks aldaar gebrekkelyk voorkomende,  
 zo heb ik ook alhier gevolgd het my door welgemel-  
 den Heer Griffier VAN ALPHEN op 't vriendelyk mede-  
 gedeelde Ms. getrokken uit den zo even aangeto-  
 gen *Perkamenten-Blaffard van den Heiligen Geest*  
*van St. Pieter te Leyden*. Men mag wyders uit  
 beide deze *Charters*, te weten; den aangetogen *Voor-*  
*rechtsbrief* van Hertog *Albrecht*, en den *Afstandbrief*  
 van Heer *Phillips van Wasenaar*; duidelyk ontdek-  
 ken de waarheid van het wel aangemerkte van den  
 getrouwen Geschiedschryver FRANS VAN MIRIS, dat  
 deze der Stad LEYDEN geschonkene gunst geenzins he-  
 helsde ene vergrouting en uithreiding der Wallen of  
 Graften dier Stad, gelyk enigen beweeren; maar alleen  
 ene vermeerdering van de Vryheid en het Rechtsgebied  
 van dezelve, waar in nochtans de Ambachtsheer van  
*Oestgeest* zyn Ambachtsrecht behield: als te zien is in  
 dezès Mans *Beschryving der Stad Leyden*, D. I. Hoofdst.  
 II. blad. 12.



ne Nakomelingen, *Symon van Zaanden* (b) Ao. 1403.  
 met de Ambachtsheerlykheid van *Oostzaan-*  
*den*, met het dagelyksch Gerecht, en met alle voordeelen, boeten en vervallen, die daar af mogen komen; om dezelve, zyn leven lang, te bezitten, bestieren en gebruiken op die zelfde wyze, als andere Ambachtsheeren in *Kennemerland* schuldig en gehouden zyn ontrent hunne Ambachten te doen en handelen: en gelastte zynen Baillu en Rentmeester van *Kennemerland*, om *Symon van Zaanden* in alle deze hem gegeven rechten van Ambachtsheerlykheid te handhaven; met een ernstig gebod aan alle de Gebuuren en Onderzaten van *Oostzaanden*, om hem, als hunnen Ambachtsheer, te erkennen, ontvangen, eerbiedigen, en houden, zo als het behoort (i).

Ook gaf Hy, op den 19. dezer maand, Eenaandte aan de Onderzaten van *Waterland* en van *Zeevang*, die, ten zynen bevel, de *Purmer-Te* overdykt hadden; en nog onlangs, naamlyk: op den 25. van Oogstmaand dezes zelfden jaars, met enige goede Voorrechten waren voorzien (k), nog, boven en behalven de zelve, enige nieuwe, voordeelige en zeer nuttige Voorrechten; als: dat zy vry zouden zyn van enige kosten, tot onderhoud der aldaar gelegde Sluis, te dragen; en ook dat zy door

(b) Van dezen Man is hier voren meermaals gesproken; als bladz. 222. — 225. Ook bladz. 612. en 613. en nog bladz. 637. en 638.

(i) *Mieris Charterb.* D. III. bladz. 784.

(k) Zie hier voren bl. 645.

Ao. 1403. door die Sluis met hunne goederen zouden mogen heen en weder, naar hun gelieven, vaaren zonder enigen tol of enig ongeld deswegens te betaalen; als mede, dat alle landen, binnen den Nieuwen Dam bedykt, en binnen den Ouden Dyk gelegen, hunnen onbelemmerden watergang zullen hebben en houden door die zelfde Sluis; dat ook die gezegde Onderzaten niet zullen mogen worden belast met enig Dykgeld, hoe genaamd, dan alleen tot onderhoud van dien Nieuwen Dyk, welken zy over de *Purmer-Te* gemaakt hebben, in gevolge van den daar op gelegden hoefslag; uitgezonderd echter, dat zy van hunne andere Landeryen, die zy elders, onder 's Hertogen gebied, hebben leggende, zullen verplicht zyn, tot onderhoud der Dyken aldaar, te betalen zodanig Dykgeld, als de Dykrechten van die streek medebrengen: Ook, dat zy den Ouden Dyk zullen gebruiken, als alle hunne andere goederen; en daar in mogen leggen Sluizen en Zylen ten meesten nutte en voordeele der landen, volgens het zeggen der Gezworen aldaar: En voorts, dat de Heemraden van *Waterland* jaarlyks den Ouden Dyk en den Nieuwen Dam, naar ouder gewoonte, zullen omgaan; maar daar op geene Schouw leggen, ten ware, dat de Heemraden daar op werk vonden; welk werk men zoude schouwen naar de keure der voorschreven Heemraden (1). Verder heeft de Hertog al-

Welken door de Hertogin-

(1) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Hertog Albrecht 1401. — 1404. Cas E. pag. 34. betrukkende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

alle deze Voorrechten, weinige weeken na de- Aa.  
 zen dag, nog een weinig uitgebreid, en aldus 1403.  
 nader gegeven; gelyk dezelve dan ook als toen, ne wor-  
 tot meerder verzekerdheid, door 's Hertogen den be-  
 Gemalinne, de Vrouwe Hertoginne *Margarita* vestigd.  
*van Kleef*, zyn bevestigd; en alzo wyders door  
 den Hertog en Hertoginne beiden, op den 13.  
 van Slachmaand en den 12. van Wintermaand  
 in dit zelfde jaar, zyn bezegeld geworden (m).  
 Op den 18. dezer zelfde Herfstmaand, De Her-  
 verëert Hertog *Albrecht* allen den genen, die tog geeft  
 geland zyn op den *Noordveen* tusfchen *Hille*, aan de  
*gommerbeek* en *Lisferbeek*, met: verscheide Gelanden  
 goede Voorrechten; en ook, dat zy zullen op den  
 mogen uitwateren door 's Hertogen Wilder- veen ent-  
 nissen in de *Lisferbeek*; welke watering zal ge Voor-  
 moeten worden gemaakt door die genen, wel- rechten:  
 ke in den zelve *Noordveen* zyn gehoefslaagd  
 en dus daar toe verpligt; met verlos, om 't  
 geen daar toe vereischt wordt, als zoden,  
 zand, en andere behoeften, te halen uit 's  
 Hertogen Wildernissen, zo dikmaals als zy  
 zulks nodig hebben; als mede, dat zy zul-  
 len mogen kiezen vyf Heemraden, welke  
 met den Schout van *Lisse* de gemaakte wer-  
 ken zullen fchouwen; en verder het recht  
 zullen hebben, om Keuren te maken ten  
 nutte van den voorzeiden *Noordveen*, zo over  
 watering, bruggen, spuyen, fluizen; als over  
 't geen verder ten dienste en voordeele van  
 dien kan ftrekken; alles op zodanige boeten  
 en straffen jegens de overtreders dier Keuren,  
 als

(m) MIERIS *Charterb.* III. D. bl. 787.

**Ao.** als men van sluizen en wateringën in *Rhyn-*  
1403. *land* is gewoon in acht te neemen: met be-  
 vel, dat, indien 'er enig misverstand tusſchen  
 de genen, die op de gezegde *Beek* of den  
*Noordveen* zullen ſchouwen, mogte ontſtaan,  
 zulks door de Heemraden van *Rhynland* zal  
 moeten worden geeffend en beſliſt (n).

Regelt de Toen, ontrent dezen tyd, aan den Hertog,  
 verko- wiens grote verlegenheid om geld, ter zake  
 ping van van de zeer koſtbare Oorlogen door Hem  
 enige gevoerd, in alles doorſtraalde, was bericht  
 Veenen, geworden, dat enige perſonen, welke van  
 by zyn Hem, en van zynen Zoon, Graaf *Willem*  
 Zoon den van *Oostervant*, hadden gekoſt eenige *Vee-*  
 Graaf van *nen*, gelegen in de nabyheid der Stad *Haer-*  
*Ooster-* *lem* tusſchen de *Gasthuislaan* en de *Hillegom-*  
*vant ge-* *merbeek*; meerder *Veenen* aanſloegen, dan zy  
 dan; *merhout*, gelast, om dezelve *Veenen* te doen  
 overmeeten, en de overmaat aan Hem duide-  
 lyk optegeven; waar na de Hertog, wegens  
 de gevondene overmaat; met dezelve Kopers  
 te verdragen; en aan hen, in gevolge van  
 dat Verdrag, op den 20. dezer zelfde maand,  
 heeft afgeltaan, het geen bevonden was  
 door hen meerder te zyn aangeſlagen, dan  
 het waarlyk verkofte en opgedragene, met  
 by

(n) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Her-  
 tog Albrecht, 1401. — 1404. Cas. E. pag. 35, be-  
 rustende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN.

# CHRONYK. IV. Hoofdst. 657

byvoeging zelfs van nog enige Voorrechten : **Ao.**  
 behoudens nochtans aan den welgemelden **1403.**  
 Grave van Oostervant alle zodanige rechten,  
 als Hy op dezelve *Veenen* mogte meenen te  
 hebben. En heeft daar op wyders de Graaf <sup>Het welk</sup>  
 van Oostervant de verkoping van alle dezel-  
 ve *Veenen*, leggende tusschen 't *Manpat* en <sup>Graaf</sup>  
 de *Gasthuislaan*, en de *Grietenbrugghe* en de <sup>ook na-</sup>  
*Lisferbeek*; welken Hy van zyn Vader, ter <sup>der be-</sup>  
 vergoeding der gedane onkosten tot den <sup>vestigte</sup>  
*Frieschen Oorlog*, gekregen en aan byzonde-  
 re personen verkocht had; by zynen Openen  
 Brief van den eersten van Wynmaand daar  
 aan, bevestigd (o).

Op den 24. van die zelfde maand, verleen- <sup>Hertog</sup>  
 de Hertog *Albrecht* aan de Burgers en Inge- <sup>Albrecht</sup>  
 zetenen der Stad *Edam* en van den *Oorgate*, <sup>geeft aan</sup>  
 ter zake van veele getrouwe diensten aan <sup>die van</sup>  
 Hem beweezen, inzonderheid met het doen <sup>Edam en</sup>  
 van groote kosten en het aanwenden van <sup>van den</sup>  
*Oorgate* zeer veel arbeids in het bedyken van de <sup>enige</sup>  
*Purmer-Te*, verscheide Voorrechten, tot den zel- <sup>Voor-</sup>  
 ven Dyk betrekking hebbende, en tot deszelfs <sup>rechten</sup>  
 behoud dienende (p).

Ten

(o) Belde deze Brieven zyn te vinden by **FR. VAN**  
**MIERIS Charterb. D. III. bladz. 784. en 785.**

(p) Ms. Privilegie der Stad **EDAM**, herustende onder  
 den Heere Griffier **VAN ALPHEN**. NB. Dit Ms. houdt  
 de gifte van dit Oſtroy op *Maandag na St. Mattheus-*  
*dag* des jaats 1403. dat is: 24. *September* van dat jaar.  
 Doch, anderen stellen dezelve op *Maandag na St.*  
*Martensdag* des jaars 1403. dat is: 12 *November* van  
 dat jaar: ten ware men had gemeend *Maandag na St.*  
*Martensdag in den Zomer*; welke was in dit jaar den  
 9. *July*.

T t

**Ao.** Ten zelfden dage, gaf Hy aan Heer *Hugo*  
**1403.** *van Heenvliet* de vryheid, om by de Kerk en  
 En aan op het Kerkhof te *Rugge*, gelegen in den lande  
*Hugo van* van *Voorn*, te stichten een Monniken-Kloos-  
*Heenvliet* ter van *Regulieren*; en verëerde tevens aan  
 vryheid, dat Klooster, en aan deszelfs *Prior* en 't ge-  
 om een heele *Convent* deze aanmerkelyke Voorrech-  
 Klooster ten, welken wy, zo als ze ons door den  
 te stichten te *Rugge*, meergemelden Heer Griffier VAN ALPHEN zyn  
 in het medegedeeld, alhier, onder zyne gunstige  
 land van toetstemming, woordelyk laten volgen:  
*Voorn*; en  
 verçert „ I. Dat wi na des Prochipapen doot, die  
 dat Kloo- „ de Kercke tot *Rugge* nu heeft, die selve  
 ster met „ Kercke nymant anders geven en sellen tot  
 enige „ geenre tyt, dan den genen, die die Prioer  
 Voor- „ ende Convent voirsz. ons dair toe noe-  
 rechten. „ men sellen, den welken wi voirt presen-  
 „ teren sellen den Prelaten t' *Wirecht*, alsoe  
 „ wi tot hier toe ghedaen hebben.  
 „ II. „ Item, hebben wi den selven Cloes-  
 „ ter, Prioer, ende Convente ghegeven on-  
 „ ser *Vrouwen* Outaer, ende dienst in der  
 „ Kercken voirsz., om dat te virdienen als  
 „ behoirlic is, ende dair of te hebben sulke  
 „ renten, nutscip ende vervallen als dair toe  
 „ staen, ende dat gewoenlic is dair of te  
 „ hebben, ende si sellen oic sulke vryheden  
 „ hebben ende gebruiken voir onse tolln,  
 „ ende in onsen landen, als die Cloesteren  
 „ van de *Regulieren* tot *Eemsteyn* in *Zuyt-*  
 „ *bollant*, ende tot *Leyderdorpe* in *Noirthol-*  
 „ *lant* hebben.  
 „ III. „ Voirt, soe hebben wi him ghege-  
 „ ven alsoe dat aen ons coemt alle renten,  
 „ vruchten, ende vervallen toebehoirende  
 „ der

„ der tymmeringen ende der edificien der Ao.  
 „ Kercken te *Rugge*, ende des sellen si voir 1403  
 „ him, ende onse bure aldair die selve  
 „ Kercke in goeder rake ende dake houden  
 „ als dair billiken toebehoirt.”

Wyders, gelastte de Hertog by dezen Voorrechtsbrief aan zynen Rentmeester, Baillu, Schouten, Schepenen, Rechteren, en allen zynen Dienstluden, overal in den lande van *Voorne* en de Stad van den *Brielle*, om dat gezegde Klooster, deszelfs *Prior* en gansche *Convent* in alle die voorgemelde punten en gunsten te handhaven en beschermen, en allen, die dezelve mogten beledigen, te straffen aan lyf en goed, naar rechten (q).

De *Provisoren*, door den Bischop van *Utrecht* in *Holland* en *Zeeland* aangesteld om De Provisoren van den Bischop van Utrecht  
 het zogenaamde Geestlyke recht te oeffenen, die het doorgaans, gelyk wy meermaals (r), gezien

(q) Ms. getrokken uit het *Perkaments-Register* Hertog Albrecht, 1401 — 1404. Cas E. pag. 35. versa, en 36. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Die meerder aangaande dit oude en vermaarde Klooster *Rugge* verlangt te weten, kan deswegens nazien H. VAN HEUSSEN in *Batav. Sacr.* Part. II. fol. 207. en 208. et in *Hist. Episcop. Fœd. Belg.* Tom. I. fol. 346 — 348. als ook K. VAN ALKEMADE en P. VANDER SCHELING *Beschryv. der Stad BRIELLE en van den Lande van Voorn*; D. I. Hoofdst. XXIX. bl. 59. en nog wel inzonderheid de *Oudbed. en Geschiedt. van Zuidbolland en Schieland* vert. door H. v. RYN, bladz. 277 — 332. alwaar ook deze *Open Brief*, en nog zeer veele andere merkwaardigheden, dit Klooster betreffende, voorkomen.

(r) Zie hier voren bladz. 260. en 261. en bladz. 327. en 328. en nog bladz. 619. — 621.

**Ao.** zien hebben, door hunne schraapzucht, en  
**1403.** hoogmoedigen indrang op de oeffening van  
 het recht, grovelijk verkorven; hadden, in de-  
 zen tyd, niet tegenstaande zy voorheen dik-  
 wils door de vaststellingen der Graven; en  
 in de oef- byzonderlyk door de bevelen van onzen Her-  
 fening tog; beteugeld waren, het zo slecht gemaakt,  
 der Gee- dat het volk in *Zeeland* sommigen van hen ge-  
 stelyke Rechten; vangen nam, en anderen uit het Land ver-  
 dreef.

En wor- den daar- Op dat nu dit wanbedryf zoude worden  
 om door hersteld; en tevens voorgekomen, dat dezer  
 het Volk Geestelyken onbehoorlyk gedrag voortaan  
 in *Zee-* geene nieuwe aanleiding tot diergelyke of  
*land* ge- zwaarder onlusten mogte geven, zo is er,  
 vangen, op den 26. dezer maand, een Verdrag aan-  
 en weg- gegaan tusschen Hertog *Albrecht*, ter ener  
 gejaagd: zyde; en den Bisschop en Domproost van  
 Des Her- *Utrecht*, ter andere zyde; waar by de *Provi-*  
 tog *Al-* foren wel wederom in *Zeeland* worden toegela-  
*brecht* een Ver- ten; maar ook te gelyk derzelve magt en  
 drag aan- rechtsgebied ten duidelyksten voor het toeko-  
 gaat met mende wordt bepaald. De inhoud der punten  
 den Bis- van dit Verdrag, door de wederzydsche Raden  
 schop van van den Hertog, en van den Bisschop en Dom-  
*Utrecht* proost, gesloten, zo als het zelve ons door den  
 tot bepa- meermaals gemelden Heer Griffier Mr. DA-  
 ling van 't NIEL VAN ALPHEN is medegedeeld, en al  
 Geestly- wederom met zyn gunstig verlof hier wordt  
 ke ingevoegd, luidt woordelyk:

Inhoud  
 van het

„ Datter weder *Provisoren* wesen sellen  
 „ tusschen hier ende *Cantate* (s), goede be-  
 „ scei-

(s) *Cantate* was den 27. van Grasmaand 1404.



„ sceiden eerbair lude, die die voirsz. Ju- Ao.  
 „ risdictien voeren sellen den tyd voirscre- 1403.  
 „ ven lange duerende na der compositien die  
 „ des Biscops Rade voirsz. myns Heren Ra- zelve  
 „ de van *Hollant* voirsz. overghegeven heb- Verdrag.  
 „ ben: Behoudelicken dat men myns Heren  
 „ onderfaten mit onrecht niet belasten en  
 „ sel boven der compositien voirscreven. En-  
 „ de wair dat sake dat myns Heren onderfa-  
 „ ten van den *Provisoren* hier en boven mit  
 „ onrecht belast werden, soe soude myn Hee-  
 „ re onghhouden wesen dit voirscreven da-  
 „ ding te houden.  
 „ Voirt is overdragen, dat myn Heer van  
 „ *Hollant* sel nemen twe Clerken van des Bis-  
 „ cops Clerken van *Wrecht*, ende twe van  
 „ sinen Clerken binnen den termyn voirsz.  
 „ om alle punten te hulpen accorderen, ende  
 „ te virbeteren, dat myns Heren Luden bo-  
 „ ven recht ende reden niet meer voirtan  
 „ bescat, noch veronrecht en worden, en-  
 „ de alfulcken scade als myns Heren onder-  
 „ faten mit onrecht gheleden hebben van  
 „ den *Provisoren*, dat him die sellen weder  
 „ gebetert worden biden vieren (t) voirs-  
 „ screven.  
 „ Voirt of yemant van myns Heren on-  
 „ derfaten in den ban ware, oft eninich in-  
 „ terdiët oft recht dair op ghevordert ware,  
 „ dat sel of wesen, ende dair sellen si of om-  
 „ be-

(t) Te weten; de vier Raden wegens den Biscop en Domproust van *Utrecht*, dit Verdrag gesloten hebbende.

Ad. „ belast bliven roerende van den *Provisoren*  
 1403. „ van *Middelburch*.

„ Voirt alle die ghene die sculdich syn an-  
 „ der vangenisse van den *Provisoren* van  
 „ *Walcheren*, ende Heren *Danels Cureit*  
 „ van *Middelie*, die tot *Zirixie* ghevangen  
 „ was, die sellen dair of onbelast bliven en-  
 „ de quyt wesen (u).

Hertog *Albrecht* winde door Hertog *Albrecht*, onder zekere  
 beleent Voorwaarden, en tot een recht erfleen, be-  
*Jan van* leend met het Ambacht van der *Zydwinde*,  
*der Zyd-* met den wind en enig ander Ambachtsge-  
*winde* volg; strekkende dit Ambacht noordwaards  
 met het de *Merwede* tot de helfte der *Maze*; zuid-  
 Ambacht waards op twee honderd roeden boven de  
 van der Heirstraat; oostwaards tot aan het Ambacht  
*Zydwind-* van *Bejoyen*; en westwaards tot *Nederveen*;  
 de; hem opbestorven door 't aslyvig worden van

en met gelyks als een recht erfleen had bezeten: Als  
 acht Hoe mede met acht Hoeven *Moers* met de gron-  
 ven *Moer-* den; strekkende oostwaards aan die *Moe-*  
*landen*; ren, welke onlangs door Hem waren ver-  
 koft; noordwaards lopende langs het Am-  
 bacht van der *Zydwinde*; zuidwaards op ten  
*Moerwaard* twee honderd roeden; en west-  
 waards zo verre als hem zulks door den  
 Rentmeester van *Zuidholland* zal worden ge-  
 leverd uit naam van den Hertog; mits daar  
 voor

(u) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 —  
 1404. Cas R. pag. 45. berustende onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN.

voor jaarlyks op *Sint Martyns* dag in den **Ao.**  
winter, of binnen veertien dagen daar na **1403.**  
onbegrepen, betalende aan den voorschreven  
Rentmeester, ten behoeve van den Hertog,  
*achte gulden oude Brabantsche Pieters*; op ver-  
beurte van de gezegde acht Hoeven *Moers* (v).

Naardien aan enige Poorters der Stad  
*Delft* door die van *Sint Omer*, ene der voor-Verleent  
naamste Steden van het Graaffchap *Artois*, aan drie  
een merkelyk nadeel was toegebracht, zo wer-<sup>Poorters</sup>  
den, op dezen zelfden dag, door den Hertog <sup>van Delft</sup>  
aan drie Poorters der gezegde Stad *Delft* ver-<sup>zyne Brie-</sup>  
leend *Brieven van Schadeverbaling* tegen de in-<sup>ven van</sup>  
gezetenen der Stad *Sint Omer*; en hen gege-<sup>Schaver-</sup>  
ven de vryheid, om alle de poorters en onder-<sup>baling</sup>  
zaten van *Sint Omer* en alle der zelve<sup>tegen die</sup>n goe-<sup>van Sint</sup>  
deren over al, waar zy dezen konden magtig  
worden in 's Hertogen Landen of Stroomen,  
te bekommeren, bezetten en aanhouden met  
alle middelen van rechten, ten einde uit de-  
zelve<sup>n</sup> den *Delvenaaren* mogte worden vergoed,  
alle de schade, welke zy konden bewyzen  
door die van *Sint Omer* aan hen te zyn toe-  
gebracht: terwyl de Hertog ook, by die Brie-  
ven, allen zynen Magistraten en Dienstlui-  
den gelastte, om dezen *Delftsche* Poorteren  
hier in met alle hunne vermogens te helpen  
en by te staan, tot dat hen alle die voor-  
noemde schade geheel zal zyn vergoed: en  
wyders, om het gene 'er mogte bevonden  
worden overig te zyn, in goede en verze-  
ker-

(v) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Regiſter* Her-  
tog Albrecht 1401—1404. in Henegouwen Cas' E.  
pag 36. verſa; berustende onder den Heere Griffier  
VAN ALPHEN.

**Ao.** kerde bewaring te houden, ten einde daar  
 1403. ontrent 's Hertogen goëddunken te verstaan  
 — en in acht te neemen (w).

Geeft, by Twee dagen daar naa, beval de Hertog,  
 zyn le- met vooroverleg van zynen Raad, aan zynen  
 ven, het beminden Zoon, Heer *Johan van Beyerens*,  
 land van verkozen Bisfchop van *Luik*, en Graaf van  
 Voorn aan *Loon*, het land van *Voorn*, met alle zyne  
 zynen Zoon toebehoren en Heerlykheden, renten, lan-  
 Jan, voor den en luiden, om het zelve te hebben, en  
 drie dui- te regeeren, by 's Hertogen leven, zo als  
 zend En- Hy het zelve aan hem naa zynen dood be-  
 gelsche wezen en gegeven had, naar inhoud der  
 Nobelen Brieven, welken Heer *Johan* van Hem, en  
 's Jaars: van zynen Broeder, den Graaf van *Ooster-*  
*vant*, deswegens had (x); onder voorwaarde,  
 dat Heer *Johan* aan Hem, gedurende zyn le-  
 ven, zoude geven drie duizend *Engelsche*  
*Nobelen*, 's jaars; te betalen op drie onder-  
 fcheidene tyden, of binnen vyftien dagen  
 daar na; en ook behoudens daar en boven,  
 dat Heer *Johan* Hem met de magt van het  
 voorschreven Land zoude te hulpe komen,  
 gelyk alle andere zyne Landen zulks te doen  
 verplicht zyn, wanneer het nodig was: Ook  
 gaf Hy aan de Ingezetenen van *Voorn* ster-  
 ke bevelen, dat zy, zonder enig tegenzeg-  
 gen, dezen zynen Zoon, Heer *Johan van*  
*Beyerens*, met alle onderdanigheid zouden ont-  
 vangen, aannemen, en voortaan gehoorza-  
 men

(w) Ms. getrokken uit het *Memoriale B. I.* 1401  
 — 1404. Cas R. pag. 45. berustende onder den  
 Heere Griffier VAN ALPHEN.

(x) Over deze, alhier vermelde, eerste gifte  
 van Hertog *Albrecht* is hier voren, op bladz. 274.,  
 reeds door my gefproken.

men in alles, wat Hy aan hen gelasten zoude; in aller voegen, als of Hy Hertog zelve daar tegenwoordig was (y). Ao. 1403.

Op den 4 van Wynmaand, gaf Hertog *Begun-Albrecht* aan Heer *Gerard van Maldegom*, Ridder, de vryheid, om in zyn Ambacht en Parochie van *Scoudee* in *Zuidbeveland* ieder week op Donderdag te mogen doen houden een vrye Weekmarkt; en verders alle jaren een vrye Jaarmarkt in te gaan op den laatsten Zondag van Grasmaand en te geduuren tot op den Donderdag daar aan volgende; op welken men allerhande goederen en koopmanschappen zal mogen ter markt brengen; en veroorloofde wyders den voornoemden Heere *Gerard van Maldegom*, om aldaar zodanige keuren te mogen maaken en boeten zetten, als zullen kunnen dienen, om die Markten te beteren en in rust te houden; en als ook in andere *Zuidbevelandsche* Dorpen, welken met zulke Markten begunstigd zyn, gewoonlyk plaats hebben; met uitdruklyken last aan Schepenen aldaar, om over het inwinnen der zelve boeten te staan en recht te spreken, zo als behoorlyk is (z).

Ook vergunt Hy, op den 8. van die zelfde maand, aan Heer *Klaas Kervink van Reymerswale*, dat, indien hy, zonder wettigen Zoon achter te laten, mogte aflyvig worden, Vergunt aan Heer *Klaas Kervink* als-

(y) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Hertog *Albrecht* 1401. — 1404. Cas E. pag. 39. berustende onder den Heere *Grithier van ALPHEN*.

(z) Ms. uit het zelfde *Perkamente-Register*, pag. 37. berustende onder dien zelfden Heere.

**Ao.** alsdan zekere zyne Ambachten, of Leen-  
**1403.** landen, zullen komen en blyven op zyne  
 oudste Dochter; en zulks met alle de Am-  
 bachtsgevolgen en rechten, in alle manie-  
 ren, als op zynen Zoon (a).  
*van Rey-*  
*merswa-*  
*le, zyne* Leenlan-  
 den te Wanneer nu, ontrent dezen tyd, enig  
 maken verschil was ontstaan tusschen dezen onzen  
 aan zyne Hertog *Albrecht*; en den Heer van *Bergen op*  
 Dochter: *den Zoom*, ter zake (naar 't ons toefchynt)  
 Verzoent van enige 's Hertogen Tollen, welken, ge-  
 zich met steld zynde op des Hertogs stroomen, door  
 den Heer de onderzaten van dien gemelden Heer van  
 van *Ber-* *Bergen* te betaalen waren verzuimd; en waar  
 gen op over men, van wegen den Hertog, verscheide  
 den goederen der voorgemelde onderzaten had  
 Zoom: in beslag genomen, ten einde daar aan de  
 schade der niet betaalde Tollen te verhalen  
 en het geschondene Hertoglyk recht te wree-  
 ken; terwyl ook weder des Hertogs onderdanen  
 verscheide ongeoorloofde zaken in de  
 Landen en op de wateren van dien Heer van  
*Bergen* hadden gepleegd; zo is eindelyk, de-  
 zer onderlinge onëenigheden aangaande, op  
 den 10. van deze maand, ene Verzoening  
 tusschen den Hertog en dien Heer van *Bergen*  
 op *den Zoom* getroffen, waar van over en we-  
 der over Bezegelde Opene Brieven zyn uit-  
 gegeven, by welken die in beslag genomene  
 goederen zyn ontslagen; en den *Bergenaaren* is  
 toegestaan vry en veilig op 's Hertogen Stroom-  
 en in 's Hertogen Landen te vaaren en  
 te keeren; gelyk ook den Onderdanen van  
 den

(a) *MIRIS Charterb. D. III. bladz. 735. en 786.*

den Hertog, om vry en veilig te vaaren en <sup>1403.</sup>  
te keeren in *Brabant* en overal in des Heeren  
van *Bergen Landen* (b).

Op den volgenden dag geeft Hertog *Al-Neemt*  
*brecht* geleide aan *Aelbrecht Nagel*; *Dirk Poes*; *del-*  
en *Vop Jansz*, om te *Staveren* te leggen, en <sup>*brecht*</sup>  
aldaar in zynen dienst te blyven, tot op zyn <sup>*Nagel*</sup>  
wederzeggen; en acht dagen daar na onbe- <sup>*Dirk*</sup>  
griepen (c).

Zeven dagen daar na, gelast de Hertog <sup>*Jansz.*</sup> te  
aan zynen Kastelein van het Slot te *Geertrui-* <sup>*Staveren*</sup>  
*denberg*, om het zelve Slot, 't welk zeer ver- <sup>in zyn</sup>  
dienst:  
vallen was, te verbeeteren, voor zo veel de <sup>*Beveelt*</sup>  
noodzaaklykheid zulks vorderde; en om zynen  
daar toe te lichten zodanige gelden, als de <sup>*Kastelein*</sup>  
Landpoorters van *Dordrecht* schuldig waren <sup>van 't Slot</sup>  
jaarlyks aan den Hertog, tot onderhouding <sup>te *Geer-*</sup>  
van het zelve Slot, optebrengen; met be- <sup>*truiden-*</sup>  
vel aan zynen Rentmeester van *Zuidholland*, <sup>het zelve</sup>  
om dezen zynen Kastelein daar mede te laten <sup>Slot te</sup>  
geworden, zonder denzelven hier in op eni- <sup>herstel-</sup>  
len:  
gerhande wyze tegen te staan; alles tot 's  
Hertogen kennelyk wederzeggen (d).

Nog verleent de Hertog, twee dagen la- <sup>*Verleent*</sup>  
ter, aan alle de goede luiden en ingezeete- <sup>aan die</sup>  
nen van den Lande van *Heusden*, ter zake <sup>van 't</sup>  
van veele getrouwe diensten, aan Hem en <sup>land van</sup>  
*Heusden* <sup>zy-</sup>

(b) Ms. getrokken uit het *Memoriale*, B. I. 1401  
—1404. Cas R. pag. 46. berustende onder den Heere  
Griffier VAN ALPHRN.

(c) VAN SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Vriesland*  
D. I. bladz. 336.

(d) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 —  
1404. Cas R. pag. 46. versa; en pag. 47. berustende on-  
der den Heere Griffier VAN ALPHRN.

Ao. 1403. zynen Voorvaders betoond, verscheide aanzienlyke Voorrechten en gunstbewyzen, byzonderlyk betrekking hebbende op de Rechts-oefening in den zelve Lande, en de oprichting van twee Hooge Rechtbanken aldaar; waar van de ene wordt geplaatst te *Hedikhuysen*; en de andere te *Genderen*; zo dat tot de eerstgemelde behooren *Engelen*, *Vlymen*, *Baerdwyk*, *Heesbeen*, *Oudheusden*, *Herpt* en *Hedikhuysen*; en tot de laatstgemelde *Veen*, *Wyk*, *Aalburg*, *Doveren*, *Drongelen*, *Babilonienbroek* en *Genderen*; alle te saamen Dorpen, gelegen in den Lande van *Heusden*; en houdende ene nadere bevestiging van alle dezer Ingezetenen verdere oude Rechten, Vryheden, Handvesten, en Herkomen, die Hy, of zyne Voorzaten, aan hen in vorige dagen mogte hebben geschonken (e).

Wy

(e) Deze Handvest wordt by den Heer van MIERIS gesteld, als te zyn verleend op den 20. van *Wynmaand des jaars 1404*. En is dus ook geplaatst door Hem in zyn *Groot Charterboek* D. III. bladz. 793. en 794. in dier voegen, als dezelve voorkomt in de *Nieuwe Beschryving van Heusden*; dat is, zeer gebrekkelyk. Intuschen is deze Handvest door Hertog *Albrecht* aan die van den Lande van *Heusden* reeds gegeven een geheel jaar te voren, te weeten: op den 20. van *Wynmaand 1403*., blykens het Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Hertog *Albrecht 1401—1404*. Cas E. p. 40. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN. Het moct my met recht verwonderen, dat de anderszins zo naaukeurige Heer FR. van MIERIS, ter gezegde plaatse, geen gewag heeft gemaakt van een (behalven nog enige anderen) in deze Handvest voorkomende merkwaardig gebrek, 't welk toch den aandachtigen Lezer terstond moest in het oog lopen; en daar en boven reeds was opgemerkt by den Uitgever der aangeto-

ge-



Wy hebben hier voren (f) uit oude echte Ao.  
 en onwederfpreeklyke bewyzen nagegaan en 1403.  
 betoogd, dat Hertog *Albrecht*, den oorlog  
 voerende tegen Heer *Jan van Arkel*, de  
 Stad *Gornichem* heeft belegerd van het einde  
 van Wiedemaand tot aan het begin van Wyn-  
 maand van den voorleden jare 1402, wan-  
 neer Hy, goen kans ziende, om dat beleg  
 langer tyd, in de verwachting van een voor  
 Hem gunstigen uitflag, uit te houden, het  
 zelve opbrak, zonder dat 'er te voren, of  
 Vrede of enig Bestand, tuschen deze twee  
 oorlogende partyen was gemaakt; en dat dus  
 ook de strooeryen en verwoestingen, aan  
 de beide zyden, van tyd tot tyd, met groo-  
 te hevigheid zyn voort gezet. Deze oorlog  
 nu werd eerst geëindigd op den elfden van <sup>Einde</sup>  
 Slachtmaand van dezen tegenwoordigen jare <sup>van den</sup>  
 1403. door tusschenspraak van des Her- <sup>Arkel.</sup>  
 togs anderen Zoon, Heer *Johan van Beyeren*, <sup>Oorlog</sup>  
 verkozen Biscshop van *Luyk*, ten wiens ver- <sup>door den</sup>  
 zoeker de Hertog; zo voor zich zelve, als <sup>by Hertog</sup>  
*Albrecht*

voor

gene *Nieuwe Beschryving der Stad Heusden*; wanneer  
 hy zegt: *Hier is iet overgeslagen, dat wy niet hebben*  
*kunnen berstellen.* Dus dan leest men in het opge-  
 melde Ms. deze door dien Uitgever, als gebrekkelyk,  
 aangeteekende periode: „Ende soe wanneer onse Dros-  
 „saet, of Rechter voirsz yemant van onsen voirsz  
 „ onderfaten aentasten ende vangen wil voir penninc-  
 „ brueken, dair him syn mage of vriende, die alsoe  
 „ goet ende alsoe ryc syn als hi es, of verborgen wil-  
 „ len te recht te brengen, soe sel onse Drossaet, ende  
 „ Rechter voirsz den selven bruekigen verborgen;  
 „ ende him dair of mit rechte dair na binnen XIII.  
 „ dagen toespreken, of hi sel dair of vry ende quyt  
 „ wesen.”

(f) Zie hier voren bladz. 560.-568. Voeg daar by  
 't geen voorkomt op bladz. 635. en 637.

Ao. 1403. voor zynen oudsten Zoon, Hertog *Willem van Beyerem*, op den achtsten van die maand, in den *Hage* den Vrede, en zulks wel volkomen naar het genoegen van den Heer *van Arkel*, heeft gerekend, ten behoeve van *Jan Heere van Arkel* en deszelfs Zoon *Willem tot Arkel*; als ook van derzelver Landen, Steden, Luiden, Onderzaten, Medehelpers, en allen den genen, die, om hunnent wille, 's Hertogen vyanden geworden waren; zo dat die Vrede aengaen sel ende aengaet op *Sinte Martyns dach* in den winter naestcomende ter zonnen opgang sonder argelist, ende dueren sel ende wesen tot *Sinte Lucien dage* toe naestcomende ter zonnen opgang (g). Gelyk deze Vrede dan wyders, in 't vervolg van tyd, meer dan eenmaal, ook by het leven van dezen onzen Hertog, is verlangd geworden, zo als wy

(g) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1404. Cas R. pag. 48. verfa; berustende onder den Heere Grissier *VAN ALPHEN*. Uit dit Stuk nu, en alle de te voren aangetogene echte Stukken, meene ik zins ten klaarsten te blyken, dat men, tot hier toe, heeft misgetast, wanneer men dit beleg van *Gornichem* brengt tot in den Zomer van den jaare 1403.; en wilt, dat de Vrede door tuschenkomst van den verkoozen Bischoep van *Luyk*, Heer *Johan van Beyerem*, anderen Zoon van Hertog *Albrecht*, en Broeder van Graaf *Willem van Oostervant*, is bewerkt en geslooten in het leger voor *Gornichem*; en dus nog gedurende dat beleg, 't welk middelerwyl, by 't sluiten van dezen Vrede, reeds voor meer dan twaalf Maanden door den Hertog was opgebroken geworden. In dit verkeerdt gevoelen echter staan *JOANN. A. LEYDIS Chronic. Belgic. lib. XXXI. cap. LXII. pag. m. 322. & 323. R. SNOIJS Rer. Batav. lib. IX. cap. XXI. p. m. 132. W. VAN GOUTHORVEN* in zyn *Chronyk van Holland, D. I. bladz. 414. & 415. A. KAMP Beschryv. der Stad Go.*

wy nog naderhand zien zullen. Inmiddels **Ac.**  
 werd nog by dezen Vrede door den Hertog 1403.  
 wel duidelyk bedongen dit volgende: „ En-<sup>Byzonder</sup>  
 „ de wair dat sake, dat die Stat van *Wrecht* <sup>beding</sup>  
 „ ende die Heer van *Vyanen*, of enich van <sup>by dien</sup>  
 „ him beyden, die onse hulperen syn in desen <sup>Vrede,</sup>  
 „ Vrede mitten Heere van *Arkel*, *Willem* li-<sup>betreffen</sup>  
 „ nen

*Corinchem en Lande van Arkel*, B. V. bl. 149. — 152.  
 V. H. *Histor. der Ghaast. Regcer. in Holland*; cap.  
 XXIII. bl. 155. FR. VAN MIERIS *Histor. der Neder-*  
*landf. Vorsten*, D. I. B. I. blad. 6. J. WAGENAAR  
 in zyn *Vaderlandf. Historie*, D. III. B. XI. §. XX.  
 blad. 351. en 352. FORKE SJOERDS *Histor. Jaarb.*  
*van O. en N. Friesland*; D. IV. Hoofdst. XV. §. XIV.  
 blad. 238. en 239. en meerder andere Geschiedschry-  
 vers: terwyl men moet vaststellen, dat hier in de een-  
 den anderen ter goeder trouwe heeft gevolgd; en dus  
 hebben zy allen, by gebrek van een echt bewys, zich  
 aan een en denzelfden mislag schuldig gemaakt.  
 (By alle deze, door wylen den Opsteller dezer Chro-  
 nyk aangehaalde, Schryvers, meene ik, als Uitgever,  
 nog te moeten voegen den braven Heer A. M. CER-  
 stier, die, hoe kundig ook, echter, in zyn onlangs  
 uitgegeven *Tafereel der Algemeene Geschiedenisse van de*  
*Vereenigde Nederlanden*; D. II. St. I. B. VI. blad. 52. en  
 53., ontrent dit punt met den grooten hoop gedwaald  
 heeft.) De ongenoemde Schryver *de Vita et Rebus Gestis*  
*Dominorum de Arkel* (te vinden by ANT. MATTHEVS  
*in Veteris Aevi Analectis*, Tom. VIII. aut Nova Editio-  
 nis in 4to, Tom. V. p. 230.) meldt wel, dit beleg geschied  
 te zyn in den jare 1402. en laat daar op ook vol-  
 gen het verhaal van den geslooten Vrede door toedoen  
 van meergenoemden verkozen Biscshop van *Luyk*;  
 doch, voegt 'er niet by den tyd, wanneer zulks ge-  
 schied zoude zyn; schoon men uit zyn verhaal (naar  
 myn oordeel) wel zoude mogen besluiten, dat hy van  
 gedachten is geweest, dat deze Vrede gemaakt is in dat  
 zelfde jaar, nog staande dezelve Belegering: gelyk dan  
 ook in dat zelfde gevoelen staat MATTH. VOSSIVS in  
*Annal. Histor. Holland. et Zeland.* lib. XIV. prope  
 finem: als mede K. BURMAN, in zyn *Utrechtf. Jaar-*  
*boek*. D. I. blad. 31. en 32.

Ao. „ nen zoen, hoeren landen, steden, luden,  
 1403. „ ondersaten, hulperen, en hulperhulperen  
 „ niet wesen, noch standen en wouden; soe  
 de de Stad „ en sel gheen van den parthyen voirscreven  
*Utrecht* „ den anderen aentasten, vangen, noch slaen,  
 en het „ of enige pande, of scade doen in den on-  
 land van „ sen mit brande, mit rove, of anders, te  
*Flanen.* „ water of te lande, want wi dez nyemant  
 „ gehengen en willen; mar willen desen  
 „ Vrede binnen onsen palen wail ende  
 „ onverbroken gehouden hebben.” Ook  
 vindt men vermeld, dat Heer *Jan van*  
*Arkel*, door dezen voorspoed trots en op-  
 geblaazen geworden zynde, terstond, na  
 dat deze Vrede aldus was getekend, aan die  
 van *Utrecht* door zynen daar toe afgezonden  
 Bode; of, zo anderen meenen, door enen  
 Brief; heeft gevraagd, of zy mede onder de-  
 zen Vrede wilden begreepen zyn; en, zo  
 zy dien Vrede aldus niet wilden aanneemen,  
 dat hy hen dan voor zyne Vyanden zoude  
 houden. De trotsheid dezer, op ene zo  
 zonderlinge wyze ingerichtte, vrage ver-  
 toornde zodanig de *Utrechtnaaren*, dat zulks  
 aanleiding tot het voortduuren van den Oor-  
 log tusfschen hen en den Heere van *Arkel* gaf (b);  
 gelyk wy dit in het vervolg nog zien zullen.

Hertog „ Op den 9. dag van die zelfde maand, wor-  
*Albrecht* den door Hertog *Albrecht* alle de Vryheden,  
 bevestigt „ aan de Werkluiden der Munte van *Holland*  
 de vryhe- „ eertyds verleend, 't zy binnen of buiten de  
 den der Munte, werkende of niet werkende, op  
 nieuwe

(b) W. HEDA, *Hist. Episcop. Ultraieet. sub Fre-*  
*derico, Episcopo* LI. fol. 267. en MATTH. VOSSIA  
*in Annal. Hist. Holl. & Zeel.* lib. XIV. *prope fin.*

nieuws bevestigd; en tevens den Regeerden der Stad *Dordrecht* bevolen, om alle dezelfde Werkluiden daar in te handhaaven (i). Ao. 1403.

Naardien die van de Stad *Monikendam*, by het bedyken van de *Purmer-Te*, verscheide ongeregeldheden gepleegd en 's Hertogen dienaars en anderen, welke door den Hertog derwaards gezonden waren, in enen oploop, zeer grovelijk beleedigd hadden, zo was daar door de toorn van dezen hunnen Vorst zwaarlyk tegens hen ontfteken geworden, in zo verre, dat zy genoodzaakt wierden, om aan Hem, ter zake van dezen oploop, twintig personen over te geeven, welken Hy deswegens zoude mogen te recht stellen; of op zodanige andere wyze met dezelve handelen, als het Hem zoude goeddunken: waar na Hy echter de Burgers en Ingezeten den dezer Stad wederom in genade aangenomen, en hen, by zynen Open Brief van den

Werklieden van de *Hollandsche* Munt: Vergeeft aan die van *Monikendam* hunne betoonde weder-spannigheid:

(i) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*, Hertog Albrecht 1401. — 1404. in Henegouwen Cas E. pag. 41. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Ook is die *Oorspronglyke Perkamente-Brief van Hertog Albrecht, versterkt met een Zegel van Groen Wasch, afhangende aan enen enkelen francbynnen Staart* (met welken dit aangetogen Ms. in allen deelen, uitgezonderd enige kleine verschillen in de spelling, overeenstemt) en berustende in de *Muntkamer van Holland*, als nog in weezen, volgens het getuigenis van den Wel-Edelen Gestrengen, zeer geleerden, en wydheroemden Heere Mr. P. H. VAN DE WALL, die denzelven in de by zyn Wel-Ed. Gestr. uitgegeven *Handvesten, Privilegien, enz. der Stad DORDRECHT*, fol. 383-385. heeft ingelascht, en met zeer oordeelkundige *Aanmerkingen* (als gewoon) opgehelderd.

V v

**Ao.** den 10. dezer zelfde maand, alle hunne breu-  
**1403.** ken en misdaden, welke zy tegen Hem en  
 zyne Heerlykheid mogten hebben gebreukt  
 en misdaan, vrywilliglyk vergeeven en kwyt-  
 gescholden heeft (k).

Hoedanig onze Landsheeren eertyds met  
 hunne Onderzaten handelden, om zich van  
 derzelver arbeid te bedienen, zonder hen  
 daar voor eenigen loon toeteleggen of te gee-  
 ven, mag men opmaken uit 's Hertogen ei-  
 gene erkenenis van den 24. dezer zelfde  
 maand, by dewelkeHy de volgende verklaring  
 doet, dat „ *Aelbrecht Bol*, voirtyts lange tyt  
 „ ons gedient heeft, alse onse dienstwagen te  
 „ *Tetrode* ende tot *Aelbrechtsberge* wttebieden  
 „ tot alre tyt als wy dez te doen hadden,  
 „ ende oic na him *Florens* syn zoen, die  
 „ noch huden's dages den selven dienst van  
 „ ons voert, dair sy vele arbeyts in gedaen  
 „ hebben, ende van ons noch niet of ge-  
 „ loont en syn.” Ten dien tyde evenwel  
 heeft onze Hertog, door ene of andere ons  
 onbekende reden bewogen, aan dezen *Flo-*  
*rens Aelbrechtszoon Bol*, ter dezer zake, voor  
 volgende tyden toegelegd *cen pont grote, Hol-*  
*lants payments 's jaers, ende enen roc, of vier*  
*pont Hollants payment voir den roc, te hebben*  
*ende te bueren alle jaer opten Kersavont van*  
*onsen Rentemeester van Kermerlant ende van*  
*Vrieslant*: met bevel aan denzelven Rent-  
 mees-

En legt  
 aan *Flo-*  
*rens Ael-*  
*brechts-*  
*Zoon Bol*,  
 zekeren  
 jaarlyk-  
 schen  
 loon toe  
 voor zy-  
 ne dien-  
 sten, die  
 dus lange  
 waren on-  
 beloond  
 gebleven.

(k) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 —  
 1404. Cas. R. pag. 50, berustende onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN.

meester, om de eerste betalinge daar van te doen op Kersavond naastkomende, en verder zulks alle jaar precifelyk te vervolgen, telkens onder quitantie van den voornoemden *Florens Aelbrechtszoon*, ten einde daar mede die betaling in zyne jaarlyksche Rekening te verantwoorden (1). Van deze gebeurtenis, als zynde van een gering aanbelang, zoude ik hier geene melding hebben gemaakt; doch, het is alleen geschied, om daar by myne Vaderlandsche tydgenooten onder het oog te brengen het zonderling geluk der dagen, welken wy, door Gods gunst, mogen beleeven, daar thans geen Ingezeeten van dit ons Vry Gemeenebest, wie hy ook zy, (immers met enig recht of schyn des rechts) kan genoodzaakt of gedwongen worden eenen anderen, van welken hoogen of aanzienlyken rang dezelve zy, en met welke magt of gezag dezelve ook moge zyn bekleed, ten dienst te staan, zonder daar in toe te stemmen, of daar voor behoorlyk beloond of betaald te worden; naardien wy allen, zo wel den eersten als den laasten; den hoogsten en den laagsten; den armsten en den ryksten; te saamen zyn Medeburgers, en Vrye Ingezeeten van deze Vrye Republiek, wien allen even dezelfde Voorrechten en Vryheden toekoomen; zo dat van niemand, wie hy ook zyn moge, immermeer enige Vroon- of Heeren-diensten, of welken naamen ook aan dezelve wille geeven, kunnen

Ao.

1403.

Aanmerking over deze gebeurtenis.

WOR-

(1) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1404. Cas R. Pag. 50. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

**Ao.** worden gevorderd , als ftrydig tegen alle  
1403. recht en billykheid , en in enen Vryen Bur-  
gerftaat , hoedanig deze Nederlandfche Re-  
publiek is , nooit konnende geduld , maar met  
alle onze vermogens fteeds moerende tegen-  
gegaan en geweerd , worden ; naardien alle  
dezelve dienften , hoe gering deze ook zyn  
mogen , enige Slaverny aanduiden en inge-  
wikkeld medebrengen. O ! gelukkige ; ja  
driewerf gelukkige Vrygeboren Nederlanders !  
indien gy maar weet uwe Vryheid recht te  
gebruiken , en geftradiglyk met alle voorzigtig-  
heid en bedachtzaamheid op uwe hoedete zyn  
tegen alle de listen en lagen der geenen , die ,  
met enig gezag en vermogen boven hunne an-  
dere Medeburgers bekleed en uitmuntende , U ;  
of wel enigen uwer voornaamften ; op alle wy-  
zen ; het zy met vleijende woorden en valsche  
eerbewyzingen ; het zy met fchandelyke omkoo-  
pingen ; het zy met fchoonschynende beloften  
van aanzienlyke bedieningen en voordeelige  
ampten ; het zy met ydele en niets bedui-  
dende grootsche eertitels ; het zy met laage  
en laffe bedreigingen ; het zy door enige an-  
dere verfoeilyke wegen ; te eniger tyd mogten  
trachten te verleiden ; hier door uwen Vryen  
gelukftaat te ondermynen ; de hun aanbe-  
trouwde magt , met alle onbehoorlyke , ja  
doemwaardige , middelen , tot uwe onderdruk-  
king en vertrapping van alle uwe Voorrech-  
ten , de eenigfte fteunzels van uwen welvaart ;  
van uwen overvloed ; van alle de zegenin-  
gen , welken Gy thans geniet ; te misbruiken ;  
en dus ook zelfs , met ene geheele vernietiging  
van uwe zo duurgekofte en in het bloed uwer  
Voorvaderen gevestigde Vryheid ; dit in vroe-  
ger



ger dagen zo gezegend Land in hunne zwaar knellende ketenen te kluisteren; en U allen, Ao. 1403.  
 zonder onderscheid van staat of rang, tot gedienstige Slaaven, die in alles, wat zy begeeren, van hunne wenken afvliegen, en zich steeds voor hunne schitterende hoogheid en dwingend gezag op het eerbiedigste nederbuigen; te maaken! Gedenkt steeds, ô Vrye Nederlanders! dat dusdanig is de weg en wyze van alle onwettige overheerschingen! Wacht u dan zorgvuldiglyk voor alle zulke of soortgelyke verleidingen en aanlokzelen! Herinnert U zelve geduuriglyk de zeer veele bittere rampen, die uwe Voorvaders van tyd tot tyd hebben gesmaakt, toen zy onder het zwaar drukkend juk van geweldige Heeren, die zich allengskens, met het onderkruipen van uwer Voorvaderen rechten en het kwaad gebruik maaken van hunne deugdzame en zagtmoedige zeden; als ook van hunne gewoone toegevendheid en dikmaals te verre gaande inschiklykheid; tot hunne magtige Overheeren en Alleenheerschers hadden opgeworpen; gebukt gingen! Gedenkt het bloed door uwe Voorvaderen met een onverschrokken moed tot verkryging dier Vryheid, die Gy nog tot op heden geniet, uitgestort! Waakt dan tot behoud dier Vryheid in den Burgerstaat en in den Godsdienst, als het dierbaarste geschenk, 't welk het Menschdom ooit van den goeden God hier op aarde heeft ontvangen! De Vryheid is het grootste, het beste van alle de goederen, welken ooit enig mensch in deze waereld kan deelachtig worden! Geene aard-sche goederen; noch zilver; noch goud; noch de kostbaarste paarden of edele gesteenten;

**Ao.** in welke ryke maate iemand dezelve ook  
**1403.** moge bezitten, zyn tegen de Vryheid te waar-  
 deeren! Wat baaten overvloedige rykdom-  
 men; wat baaten eerampten en aanzienlyke  
 waardigheden den geenen, die eens anders  
 Slaaf is; die een Oppermagtig Vorst in alles  
 moet gehoorzaamen en zich voor Hem neder-  
 bukken; die geheel afhangt van het eigen-  
 willig welbehagen van éénen alleen heer-  
 schenden, vrymagtig gebiedenden, Opperr-  
 heer, welke over zyn eer, aanzien, en schat-  
 ten; ja over zyn leven; naar eigen goeddun-  
 ken en zonder enige verantwoording, kan  
 beschikken! Welk een bitter onheil is het  
 dan voor een Vrye Ziel geboren te zyn, om  
 zodanige Vorsten te moeten dienen; het  
 zy dezelve uit de Huizen van *Henegouwen*;  
 of van *Beyeren*; of van *Bourgondiën*; of uit  
 enig ander Vorstelyk Huis; gesprooten zyn!  
 Acht het dan toch, ô waarde Vaderlanders!  
 steeds voor het grootste geluk op aarde,  
 Vrygebooren te zyn, en Vryheid te genie-  
 ten, om alleen naar den regel van goede  
 Wetten te leeven! Deze Vryheid is een goed,  
 't welk nooit op ten hoogen prys kan ge-  
 steld, noch tegen enige zaak verwisfeld wor-  
 den, om dat niets van al het aardfche by  
 haar in waarde enigzins is te vergelyken;  
 schoon zy helaas! te weinig by veeien door-  
 gaans wordt geacht en bemind; waarvan de  
 oorzaak meestal is te vinden in den grooten  
 voorſpoed, welke de weelde en verwyfdheid  
 met zich voert, waar door de Menschen,  
 verwaarloozende al wat enig weezendlyk ziels-  
 vermaak kan aanbrengen; met verachting  
 van

van alle kennis en wetenschappen; en ver-  
voerd door ene zotte zucht tot veelerleye  
waereldsche vermaaklykheden; zich in al  
lerhande wellusten baaden en dus geheel en  
al aan alles, wat alleen de uiterlyke zinnen  
streelt, overgeeven; ja, als verkopen en  
verslaaven. Het is met de Vryheid al dik-  
maals als met de Gezondheid, welke een  
Mensch eerst dan mist, wanneer hy door  
ziekten of kwaalen wordt aangetast. Die  
zyne ziekte recht gevoelt, tracht op alle  
wyzen daarvan hersteld te worden en zynen  
vorigen welstand weder te bekoomen. Dien  
het juk der slaverny knelt en drukt, verlangt  
naar het zoet genot der Vryheid, 't welk hy  
door allerleye mogelyke middelen bejaagt en  
zoekt te verkrygen. Een geliefkoosd voorwerp  
te misfen, leert eerst het zelve recht waarde-  
ren. Maar, ô dierbaar Vaderland! Gedenk, dat  
de Vryheid, uw grootste schat, eens verlooren  
zynde, door U nimmer zal weder bekomen wor-  
den! Des, Nederlanders! nog eens, vervult  
steeds uwe Burgerlyke pligten, en waakt toch  
ten allen tyde voor het behoud van uwe Vry-  
heid, van uwe Onafhangelykheid! Dankt den  
Heere der Heeren, den God van Nederland;  
die aan U dit dierbaarst pand geschonken heeft!  
Bidt Hem met enen aanhoudenden en ern-  
stigen iever, dat Hy dit heerlykste geschenk  
in zyne gunste voor U en Uwe Nazaten be-  
waare tot aan het einde der Eeuwen! Eert  
en dient dien Heere alleen! Gehoorzaamt zy-  
ne Wetten, en houdt zyne weldaaden in de  
hoogste waarde! Hy, die de rechtvaardig-  
heid zelve is, van wien alleen alle goede or-  
de

Ao. 1403. de zynen oorsprong heeft, haat alle heersch-  
 zuchtige Dwingelandy ! Dat dan toch uwe  
 zielen steeds mogen zyn vervuld met ene  
 geheiligde liefde tot de Vryheid, welke  
 God zelve in het menschlyk hart heeft in-  
 gedrukt ! Hy , die de God der Vryheid  
 is, wilt niet, dat de Slaverhy het voortref-  
 lykste werk zyner handen zal misvormen.  
 Wilt Gy dan ook , ô brave Vaderlanders !  
 de Vryheid, dit Hemelsch geschenk, en nu,  
 en tot alle tyden, en by alle gelegenheden,  
 beschermen met alle uwe vermogens; met  
 alle uwe krachten; met al uw goed en bloed !  
 Zyt toch altyd alleen der Wetten, en Uwer daar  
 op gegronde Vryheid, dienstbaar ! Verbry-  
 zelt alle andere slaafische banden en ketenen,  
 met welken men, U ooit zoude mogen wil-  
 len binden of enigzins gekluisterd hou-  
 den ! Buigt nimmermeer uwe Vrye halzen  
 onder enig drukkend juk van een heersch-  
 zuchtig Nabuur, of van één alleen gebiedend  
 Vorst, welken schoonen naam, of vleijen-  
 den eertitel, men Hem ook geve ! De oude  
 Getchiedboeken van alle Volken en alle ty-  
 den toch leeren ons, dat, daar het gezag,  
 de voornaamste klem der regeering, in han-  
 den van één persoon is, ene zodanige magt  
 ligtelyk tot ene schandelyke trotschheid, ene  
 doemwaardige onrechtvaardigheid, en ene  
 vervloekte onderdrukking uitpat. Hy toch,  
 die alléén het Oppergezag in handen heeft,  
 bezit ook de magt, om , zelfs onder een  
 schyn des rechts, door zyne afhangelingen,  
 den onschuldigen te straffen; en den schuldigen  
 de vryheid te geven, om alle gruwelyke  
 schend-

schenddaaden, gieriglyk en straffeloos, te bedryven. Hier van leveren ons alle de Geschiedboeken, zelfs de Heilige niet uitgezonderd, een overvloed van voorbeelden. Besteedt dan ô myn waarde Landgenooten! daar toe geduuriglyk alle uwe vermoogens, dat den scepter der Oppermagt, die door U aan uwe Oudsten, aan uwe Vroedsten, aan uwe Besten is toevertrouwd, hen nooit worde ontworpen! Die Oudsten, Vroedsten en Besten van het Vrye Volk van Nederland regeeren U naar recht en billykheid en naar het voorschrift der Wetten, tot handhaaving van Uwe geliefde Voorrechten en tot bewaaring van uwe Vryheid, zo dat men moge zeggen, dat alleen de Wetten U regeeren. Dusdanig is als nog de gelukstaat van dit Gemeenebest! Waakt dan, ô Vrye, Onafhanglyke, Nederlanders! Waakt met allen iever tot bewaaring van dit Uw heerlyk geluk! Duldt nooit, dat iemand, wie hy ook zy, zich boven Uwe Oudsten, Uwe Vroedsten, Uwe Besten, die het roer der Regeering, Hun door U aanbetrouwd, naar 't voorschrift der Grondwetten van dezen Vryen Staat, in handen hebben; en aan wien allen, die onder U met enig gezag, hoe genaamd, bekleed zyn, tot alle tyden, als dienende Amptenaars van dit Gemeenebest, hunne verantwoording verschuldigd zyn; verheffe, en dus Uwe Onafhanglyke Vryheid, en het gezag en aanzien dier Grondwetten verkrachte! Is dan ('t welk God verhoede!) ooit iemand, welk een groot vermogen aan hem ook in handen zy gegeven, zo stout, dat hy zulks tracht te onderneemen, of zich tegen die Grondwetten te stellen; en, tot

Ao.

1403.

**Ao.** verantwoording van zyne verrichtingen en  
**1403.** uitgevaardigde ordres geroepen zynde, zich,  
 schoon slechts een Dienaar van Uwen Vryen  
 Staat, daar aan durft onttrekken, en tevens  
 daar op aan deze Uwe Oudsten, Uwe Vroed-  
 sten, Uwe Besten, antwoorden, *dat Hy niet ge-  
 woon is van zyne verrichtingen en uitgevaardigde  
 ordres eenige reden te geven; beteugelt dien eu-  
 velmoed, zo als het betaamt; en dwingt dezen  
 wederspanning tot verpligte gehoorzaam-  
 heid en billyke onderwerping aan 's Lands Wet-  
 ten! Dat de Wetten alléén in Nederland heer-  
 schen! Dat toch hier, binnen de landpalen  
 van dit ons Vrye Gemeenebest, nimmermeer  
 moge worden gehoord deze gewoone taal  
 der alléén gebiedende Vorsten: *Dus is myn  
 Wil. Dit beveelik. Dus is myn Welbehaagen!*  
 Waakt daar tegen zonder ophouden en met al-  
 len iever! Gedenkt, dat Nederlands Vryheid  
 in een zeer groot; ja, in een geduurig; gevaar  
 is! Zyt toch daarom nimmermeer zorgeloos  
 ontrent het behoud der Vryheid, welke zeer  
 ligtelyk door schandelyke onverschilligheid,  
 verfoeilijke lafheid, laage ligtgelovigheid, te  
 weinige aandacht en waakzaamheid, en al  
 te groote inschikkelykheid verlooren gaat!  
 De Vryheid wordt wel draa verlooren,  
 als men zulks het minste denkt, en dus,  
 wanneer men op de listige aanslagen der  
 geenzen, die haar, zonder ophouden, ook  
 in stilte; en somtyds onder den schyn van  
 haar te beschermen; door allerleye, zo wel  
 bedekte als openbare, wegen en middelen,  
 geduuriglyk belaagen; de minste acht slaat:  
 maar zy, dit ons dierbaarste pand, kan, (ge-  
 looft*

looft my, myn waardste Landgenooten!) eens verlooren zynde, niet gemakkelyk; ja, zelfs meestal nooit; weder verkreegen worden. Bewaakten oudtyds de wakkere *Trojanen*, met alle zorgvuldigheid, het *Houte Beeld* van hunne godinne *Pallas*, als (zo zy waanden) uit den hemel gevallen, om dat, volgens de verdichte openbaring van hunnen god *Apollo*, het welzyn hunner Stad van de getrouwe bewaaring van dit *Palladium*, dit geschenk hunner Godinne *Pallas*, hunne Beschermheilige, afhing: zo bewaakt Gy, ô Nederlanders! nog met veel meerder zorg en iever voor 's Lands dierbaarste pand, de *Vryheid*, als een *Palladium* U van den waaren God, den eenigen oorsprong alles goeds, den God der *Vryheid* van Nederland, geschonken, van welks bewaaring het welzyn onzer Republiek alleen afhangt; en aan welks verlies ook haar gewisfen ondergang, zo in den Burgerstaat, als in de Kerk; dat is, in onzen, naar de leer des H. Euangeliums allezins gezuiverden, Godsdienst; is verknof! Houdt steeds in gedachten, dat dit oude *Palladium* den *Trojanen* listiglyk door de *Grieken* is ontroofd geworden, en ook daar op de geheele ondergang van het eertyds vermaarde *Troja* gevolgd! Herinnert u ten allen tyde, hoe het groote *Houte Paard*, door de *Grieken*, by het opbreken der belegering van *Troja*, achtergelaten, onvoorzigtiglyk door de *Trojanen*, tegen den wyzen raad der schrandersten hunner Medeburgeren, met een groot vreugdengejuich werd binnen de muuren dier Stad ingehaald; wanneer zy, te laat zich over hunne onvoor-

No. 1403. voorzigtigheid beklagende, moesten onder-  
 vinden, dat zy, door hunne goede trouw, zich  
 te ligtgeloovig op de schalkheid der *Griekſche*  
 Raadgevers en hunnen trouwloozen aanhang  
 hadden verlaaten; en dus zelven de omkee-  
 ring van hunnen ganschen Burgerſtaat be-  
 werkt! Dat dan ook nog ô Vrygevochten Ne-  
 derlanders! de *Eendragt* ſteeds binnen uwe  
 Landpaalen hare beſtendige wooning behou-  
 de en zich nimmer daar buiten begeeve! Dat  
 aller byzonder Staatenbelang voor het alge-  
 meene belang der Verëende Staaten, in alle  
 tyds omſtandigheden en by alle gelegenhe-  
 den, wyke en plaats maake! Gedenkt uwer  
 aangenoomene Spreuk: *Concordia res parvae*  
*crescunt!* Want, daar veele kleine Staaten,  
 door de *Eendragt* onderling verbonden zyn-  
 de, den magtigſten Vorſten, derzelver te on-  
 derbrenging beöogende, in hunne vyandlyke  
 aanvallen kunnen wederſtaan; zo moeten  
 zy, wanneer de *Tweedragt* dezelve ver-  
 deelt, wel draa bukken, niet alleen voor  
 alle vyandlyk geweld van enig meêr vermo-  
 gend Nabuur; maar ook zelfs hunne vrye  
 halzen buigen voor de lagen en liſten dier  
 geenen uit hunne Medeburgeren, welken  
 ſtouthed genoeg bezitten, om hunnen on-  
 dergang te zoeken, en zich over de puin-  
 hoopen hunner Vryheid een pad te baanen  
 naar den afgryzelyken top van de duizeling  
 baarende ſteilte ener gewaande Oppermagt,  
 en tevens dien Zetel hunner doemwaardige  
 grootheid in 't geſtorte Burgerbloed vaſt te  
 zetten. De *Eendragt* alleen ô Vrye Onafhang-  
 lyke Nederlanders! kan U voor alle open-  
 baa-



baare en geheime Vyanden onverwinbaar maken. In de *Eendragt* alleen bestaat de gelukkige *Vryheid* van deze onze Gemeenebest-Regeering, welke nimmermeer zal te ondergaan, zo wy zelven door *Tweedragt* en geduurige verdeeldheden ons zelven inwendig niet verscheuren; en dus ook zelven de geheele vernietiging van deze eertyds zo geduchte, als hoog geschatte, Gemeenebest-Regeering bewerken. In de *Eendragt* alléén is alle onze kracht en magt gelegen. Door de *Eendragt* alléén zullen wy *Onafhanglyk* blyven, zo lang dit Land voor redelyke Schepzelen bewoonbaar zal wezen: maar, door *Tweedragt* zal onze *Vryheid*, onze *Onafhanglykheid*, wel draa worden te onder gebragt; en dus dit, nu zo gezegende, Land tot ene woeste wildernis en enen gestadigen prooy der overstromende wateren, als 't was in vorige dagen, wederkeeren. Een kleine Stad toch wordt onverwinnelyk door de *Eendragt* der Burgers: zy verstrekt haar tot torens, wallen, sterkten en bolwerken. Deze deugd alleen stelt haar in zekerheid tegens allen geweldigen aanval der Vyanden. Dies was ook het antwoord den Vrager, waarom *Sparta*, een Stad van *Griekenland*, met geene vestingwerken en andere sterkten was omsingeld? gegeven, dat dezen aan haar geheel onnut waren; want, dat de *Eendragt*, gepaard met de *Dapperheid* der Burgeren, aan haar verstrekten tot genoegzame Bolwerken; en dat, deze deugden geweken zynde, *Sparta* door geene vestingen, hoe sterk ook, zoude kunnen verdedigd worden en behouden blyven. De tyd heeft mede de waarheid van dit

zeg-

Ao. 1403. zeggen bevestigd. Vol zyn de Gedenkboeken der Ouden van zodanige Voorbeelden. Wien toch is onbekend, hoe de Staaten van *Griekenland*, zo lang zy, verzakende allen eigen belang, en alleen bezielde met een edelmoedige begeerte tot waare eer; oprechte en blaakende liefde tot hun Vaderland; en zodanigen iever voor 's Lands Vryheid, dat geenerhande gevaar in staat was, om hen daarvan af te trekken; zich, uit ene zuivere zucht voor het algemeene welvaaren, onderling door den lieflyken *Eendragts* band verëenigd hielden; den magtigsten Monarch, welke in die dagen op aarde was, niet alleen het hoofd durfden bieden; maar ook zelfs zyne bynaa ontelbaare legers hebben op de vlugt gedreeven, en dien grooten Monarch zelfs genoodzaakt, om zich aan zodanige Voorwaarden te onderwerpen, welke niet min schandelyk voor den overwonnen, dan roemruchtig voor de overwinnaars, waren: en hoe die zelfde *Grieksche* Staaten, naderhand, toen bedrieglyke eigenbaat en valsche eerezucht dezelve onderling hadden verdeeld; zo dat ook de een tegen den anderen de wapenen opvatte, en zy dus in hunne eige ingewanden wroeteden, door een nabuurig en heerschezuchtig Vorst (schoon veel minder magtig, dan dien zy te voren, toen de *Eendragt* hen allen bezielde, hadden verslaagen) zyn overwonnen en onder de zweep gebragt; in zo verre, dat zy, niet tegenstaande alle in volgende tyden aangewendde ieverige pogingen, om zich in hunnen vorigen Vryen staat te herstellen, ook zelfs daar door hunne

ne slaverny geduuriglyk hebben vergroot en **Ao.**  
 verzwaaard gezien ! Dus heeft de *Tweedragt* 1403.  
 dit eertyds Vrye *Griekenland*, door *Eendragt*  
 tot den aanzienlyksten trap van Magt ge-  
 steegen, met de yzere ketenen van ene ver-  
 vloekte eeuwigduurende Slaverny geboeid ,  
 en in de uiterste armoede gedompeld ; ge-  
 lyk deze voorheen zo bloeiende Gemeene-  
 besten tot op den huidigen dag nog onder  
 die zelfde bittere rampen helaas ! zuchten !  
 Dat dan toch myne dierbaare Nederland-  
 sche Medeburgers ! deze en andere voor-  
 beelden uit de aloude Geschiedboeken U, in  
 allen opzigte , ter waarschouwing, om steeds  
 op uwe hoede te zyn , mogen strekken ! Wacht  
 U ook tevens voor alle zulke vuile verraders  
 en schalke onverlaten , welke , door hun Si-  
 reenen gezang , U ene stille gerustheid , en ene  
 te onbepaalde onderwerping , zouden trach-  
 ten in te boezemen , en U dus in slaap te  
 wiegen , op dat zy , dies te veiliger , der Vry-  
 heid de hartader mogten afsteeken ; en , ter-  
 wyl ene dodelyke sluimering uwe oogleden  
 zal sluiten , U van uwe Oudsten , uwe Vroed-  
 sten , uwe Besten , berooven ; en U dus , geheel  
 beschermingloos , in hunne dwingende boei-  
 jen en drukkende ketenen kluisteren ! Waakt  
 dan altyd , ô brave Medeburgers ! op dat ,  
 door een ogenblik sluimerens , Uwe *Vryheid*  
 nooit verlooren gaa ; en Gy en al uw Na-  
 kroost als dan gedwongen worde , om den  
 geenen , die , uwe welmeenende toegevend-  
 heid en al te goed vertrouwen misbruiken-  
 de , zich van uwe eige wapenen zal heb-  
 ben bediend , om uwen oppermagtigen Mees-  
 ter

Ao. ter en alléén gebiedenden Heer te worden ;  
1403. als zyne nederige en gehoorzaame Slaven ,  
wien Hy geen reden van zyn doen te geven  
verschuldigd is ; maar die zich voor Hem  
met een diepen eerbied steeds moeten neder-  
buigen ; voor altyd te dienen ! Spiegelt U ó  
waarde Vaderlanders ! Spiegelt U ten allen ty-  
de aan het zo magtige en eertyds waereld-  
dwingende Gemeenebest van *Rome*, 't welk al-  
leen zyne Vryheid heeft verlooren door laf-  
heid en zorgeloosheid , wanneer niemand  
moeds genoeg bezat , om dien geen en uit  
hunne Medeburgers , die de stoutheid had  
van zich , onder den valschen schyn van de  
Vryheid te willen bewaaren en beschermen ,  
Meester te maaken van de geheele magt dier  
zo geduchte Republiek , en dezelve gebruikte ,  
om de Vryheid te verdrukken ; het Gemeene-  
best te overheerschen ; zich aan het hoofd der  
zaaken te stellen ; en over alles , als een vol-  
strekt Opperreger , te gebieden ; den minsten  
tegenstand (ook zelfs niet met manmoedi-  
ge woorden en oude Vryheidlievende taal)  
te toonen : maar ook toen nog werd , in te-  
gendeel , deze Dwingeland voor alle zyne aan-  
gewende moeite , zorg en oplettendheid in  
't behartigen van 's Lands welzyn , met de  
uitgezochteste en vleijendste woorden , door  
de Beschreeve Vaderen bedankt ; terwyl door  
Hen alle zyne verrichtingen , schoon ze tot  
's Vryheids ondergang verstrekten , werden  
volkomen goedgekeurd en geprezen ; en  
Hem allen lof en eer in ene ryke maate toe-  
gezwaaid , als of Hy alléén was de Behouder  
van het Gemeenebest en de Beschermmer der  
Vry-

Vryheid; welker ondergang Hy; zich van de genegenheid van 's Lands Krygsvolk, 't welk Hy met schoone beloften, grootſche doch ydele eertitels, mildadige giften en andere vuile omkoopingen, vleidde, hebbende meester gemaakt, zo dat Hy over al het zelve, 't welk volkomen van zyne wenken afvloog, met een onbegrensd gezag naar zynen heerschezuchtigen wil kon gebieden; en, op die wyze versterkt en door die magt ondersteund, zich op den thron, waar van Hy de Vryheid afschopte, nederzettende; ook tevens, door alle mogelyke wegen en middelen; zichzelven boven de Wetten verheffende; inmiddels met alle zyne vermogens bewerkte: daar die, eertyds zo braave, zo heldhaftige, zo stoutmoedige, *Romeinen* zich nu voor dien heerschezuchtigen en trotschen Geweldenaar op het eerbiedigst nederbogen; zynen onrechtvaardigen hoogmoed met alle lasheid vleidden; en Hem om zyne genadige gunstbewyzen smeekten! Dus ondervond dit magtige, dit fraaye Gemeenebest, hoe vreeslyk, hoe geducht zy voor de *Vryheid* Hy, die over 's Lands Krygsvolk, 't welk eigenlyk is, en nooit anders moet zyn dan den gewapenden arm van den geheelen *Vryen Burgerstaat*, een onbepaald gebied voert! Niemand toch durfde zich tegen dezen zo gewapenden Dwingeland stellen. Hy was te groot, te magtig geworden, en daarom schaamde Hy zich langer een Burger, een Onderdaan te zyn, en de Grondwetten van den Staat, hoewel daar aan door een plegtigen en heiligen eed verbonden, te onderhouden, te beschermen,

Xx

men,

Ao. men, en na te komen. Hy heeft ons dus;  
 1403. door dit zyn verfoeilijk en doemniswaardig  
 gedrag, geleerd, dat de middelstand tusſchen  
 het oppergezag en de onderwerping, een ge-  
 dwongen ſtand zynde, naauylks enigen duur  
 kan hebben, naardien de dagelykſche verdor-  
 ven eierzucht van enig heerschzuchtig Mensch  
 genoeg is, om hem, die met enig gezag be-  
 kleed is, de paalen van het zelve te doen  
 overſchryden. Een zodanig heerschzuchtig  
 Mensch toch bekreunt zich, noch aan 't  
 recht; noch aan de wetten; noch aan den  
 eed. Dezen ſchendt hy, zo dikmaals hem de  
 lust bekruipt, om zynen toomloozen drift tot  
 overheerſching zyner Medeburgeren te vol-  
 doen. Dit, het geen men vindt by den ver-  
 maarden en treflyken *Griekſchen* Toneeldichter  
*Euripides*, is by den zulken een vaste regel,  
 ene geliefde ſtelling: *Si violandum eſt jus, Reg-*  
*nandi cauſa violandum*. Het was ook daarom van  
 de aloudſte tyden voor alle Republieken, ter  
 bewaaring van hare *Vryheid*, ene zeer nood-  
 zakelyke, en altoosduurende, les: *Nemo unus*  
*de nobis excellat!* Echter, zoude deze zo trot-  
 ſche, zo heerschzuchtige Dwingeland van dit  
 oude *Rome*, nooit, dezen verderflyken ſtap  
 hebben ondernomen, indien de *Eendragt* haren  
 Zetel beſtendig in dit Gemeenebeſt had ge-  
 houden: maar, toen aldaar de *Tweedragt*  
 haar woonplaats had gevonden, en door  
 dezelve de Volksdeugden zo verre waren  
 verbasterd, dat de *Ondeugd* zich aldaar  
 openlyk een aanhang mogte maaken, om de  
 waare *Vryheidminnaars* te overheeren en, ook  
 op de gewelddadigſte wyze, te verdrukken,

zo dat alle goede trouw en zuivere *Vader-*  
*landsliefde* van daar moesten verhuizen, Ao. 1403.  
 en plaats maaken voor schandelyken hoog-  
 moed, vuil eigenbelang, en dwaaze heersch-  
 zucht, waar door die kloekmoedige *Romein-*  
*sche* Helden geheel en al werden misvormd  
 en in eer- en weerlooze Slaaven, niets anders,  
 dan valsche eertitels en ydele belooningen,  
 bejaagende; en zich den staat des *Vader-*  
*lands* luttel, of geheel niet, aantrekkende;  
 en dus 's Lands Vryheid verradende; ver-  
 anderd: toen durfde ook deze doemwaardige  
 Dwingeland het waagen, om dit Onafhang-  
 lyke Gemeenebest onder zyne dwingende  
 heerschappy te doen bukken; zynen gewel-  
 digen schepter over de, door te groote weel-  
 de in allerleye ondeugden verzopen, en door  
*Tweedragt* verdeelde, *Romeinen* te zwaaijen;  
 en zynen oppermagtigen throon aldaar te  
 vestigen. Dus, ging die magtige *Roomsche*  
 Republiek, welke, gewis, de eeuwen zoude  
 hebben verduurd, indien de *Tweedragt* bui-  
 ten haar gebied was verbannen gebleeven,  
 te gronde, en hare oude *Onafhanglykheid* en  
*Vryheid* verdweenen als in een ogenblik; en  
 zulks alleen door *Tweedragt*, de moeder van  
 die lasse zorgeloosheid en laage vleyery der  
 voorheen zo geduchte, doch nu verbas-  
 terde, *Romeinen*! Waar was toen de oude  
 deugd en beroemde heldenmoed hunner *Vry-*  
*heidlievende Voorvaders*, die hunne heersch-  
 zuchtige *Koningen* verdreeven; de *Vryheid*  
 op der zelve throon geplaatst, en zich  
*Onafhanglyk* gemaakt, hadden! Immers,  
 leeren ons de Geschiedboeken van dit zo ver-  

X x 2
maar-

1403. **Aa.** maarde Gemeenebest, dat, zo lang zyne  
 Burgers, met ene zuivere *Vaderlandsliefde*  
 bezielt, onder hunne Arendstandaards, een-  
 dragtiglyk tegen de Vyanden uittrokken, en  
 alléén den bloei en de grootheid van hun  
 Gemeenebest, en het behoud der *Onafhang-  
 lyke Burgerlyke Vryheid*, beoogden, het  
 zelve steeds zyne Vyanden heeft overwon-  
 nen; magtige Volken aan zich onderworpen  
 gemaakt; en bynaa der geheele Waereld de  
 wet gesteld: doch, dat het zelve, wanneer  
 de Burgers, een iegelyk hunner zyn eigen  
 belang bedoelende; alléén de rykdom-  
 men, grootsche eertitels en een verheven  
 gezag, najaagende; en dit alles, als ene  
 hunne ydele zinnen streelende speelpop,  
 aanbiddende; op die wyze in hunne eige-  
 ne ingewanden hebben begonnen te wroe-  
 ten, en het gemeen Burgerlyk ligchaam door  
 heerschzuchtige tanden van laage eergierig-  
 heid, gepaard met vervloekte geldzucht, van  
 één te ryten en te verscheuren; ook weder-  
 om door zyner Burgeren eigen handen is ter  
 nedergeveld, en dus jammerlyk te gronde ge-  
 gaan, zo dat een groot getal van zyne voor-  
 naamste en aanzienlykste Burgers de be-  
 klaaglyke slachtoffers der geschondene *Vry-  
 heid* zyn geworden; en alzo, onder en  
 door hun eigen geweld, in hun eigen bloed  
 versmoord. Dus dan is de *Burgerlyke Onaf-  
 hanglyke Vryheid* der eertyds zo dappere en  
 magtige *Romeinen* door geduurige twisten en  
 Burgerlyke Oorlogen ganschelyk vernield ge-  
 worden. Ook strekt de ondergang van dit  
 Gemeenebest allen Nakomelingen ten door-  
 luch-



luchtigen voorbeelde, dat (volgens de aanmerking van *C. Cornelius Tacitus*, dien grooten Staatkundigen *Romeinschen* Geschiedschryver: *Principatus et Libertas sunt res dissociabiles*) de Vorstlykheid en Vryheid onverzelyke zaken zyn: waarom ook te recht de pryswaardige Christelyke Dichter *Aurelius Prudentius* zegt: *Vnitum durat; nil dissociabile firmum est*. Spiegel U dan toch ô braave *Nederlanders!* ten allen tyde aan dit en zeer veele andere, zo oudere als jongere; zo vroegere als latere; Gemeenebesten, welker Vryheid en Onafhanglykheid meestal door zorgeloosheid, toegeevendheid, inschikkelijkheid, vleyery, tweedragt, lafhartigheid, onverschilligheid, en andere soortgelyke dwaasheden en ondeugden zyn verlooren geraakt; waardoor alle die Gemeenebesten geheel zyn ondergegaan, zo dat van veelen der zelve bynaa geene gedachtenis meerder is overgebleeven! Spiegel U toch aan alle dezelve! Waakt met een gestadigen en wakkeren iever voor 't welzyn van dit uw Vaderland; en laate ene ongevoelige zorgeloosheid U toch nooit bekruipe! Bemint uw Vaderland boven alles, en houdt steeds voor ogen en in uw hart diep geprent het heerlyk gezegde van den grooten *Griekschen* Wysgeer *Plato*; aan 't welk de Vader der *Romeinsche* welspreekendheid; die *Vader des Vaderlands* van dien Vryen Burgerstaat; *M. Tullius Cicero*, den verschuldigten lof toezwaait: dat de *Menschen* niet alleen voor zich zelven worden geboren; maar dat het Vaderland zich een deel toeëigent; het ander deel de Kinderen; en wederom een ander deel de Ouders en Maagen. Die

Ao. groote Mannen toch leeren ons door dit hun  
1403. gezegde, dat wy, boven alle andere be-  
 trekkingen, alles, naast God, aan ons *Va-*  
*derland* verschuldigd zyn, zo dat wy steeds,  
 wanneer het de nood vordert, gereed moe-  
 ten zyn, om ons goed en bloed, en al wat  
 ons lief en waard is, voor deszelfs welzyn  
 en behoud, en tot bescherming van deszelfs  
 beste goederen en dierbaarste panden, de  
*Burgerlyke en Godsdienstige Vryheid*, op te of-  
 feren! De zuivere *Vaderlandsliefde* toch is ene  
 allerdeugdzaamste aandoening van een op-  
 recht hart en ene weldenkende ziel, dewel-  
 ke, hoewel zy wel eens met een al te sterke  
 en niet te juist bestuurde (schoon in de daad  
 goede en welmeenende) drift kan gepaard  
 gaan, echter allezins lof, en ook (waar zy  
 de maat mogte te buiten gaan) alle verscho-  
 ning, verdient. Dat dan ô waarde Landge-  
 noten! ene waare en wel geschikte *Vader-*  
*landsliefde* U steeds beziele! Stelt U zelve  
 ten allen tyden manmoedig in de bresse ter  
 verdediging van uw *Vaderland*; van uwe *Vry-*  
*heid*! Waakt, zonder ophouden, zonder eni-  
 ge sluimering, tegen allen, ook den gering-  
 sten, inbreuk in uwe rechten; en verdedigt  
 alle uwe rechten manmoedig, en zonder enige  
 oogluiking, tegen allen en een iegelyk, wie hy  
 ook zy; en zulks zelfs tot uwen jongsten levens-  
 snik! Bewaart dan en beschermt steeds, met een  
 onbezweken heldenmoed, uwe onwaardeer-  
 bare *Onafhanglykheid*, uwe dierbaare *Vryheid*  
 tegen de listen en laagen van alle openbaa-  
 re en heimelyke Vyanden, op dat niemand  
 uwen *Vryen Staat*, noch met de wapenen,  
 noch

noch door schandelyke en listige onderne- Ao.  
 mingen, te eniger tyd, overweldige; of U 1403.  
 allen in zyne slaafsche boeijen slaa! Zyt nim-  
 mer zorgeloos, of onverschillig, wanneer 'er  
 enige onëenigheden over het aantasten en  
 schenden der Rechten en Vryheden van uwen  
*Onafhanglyken Burgerstaat* (welk onheil de goe-  
 Hemel altyd van dit ons lieve *Vaderland* wille  
 afwenden!) mogten komen te ontstaan; maar  
 ieevert steeds, als *Vrye Burgers van een Vryen*  
*Burgerstaat*, voor het behoud van alle uwe  
 Voorrechten en Vryheden, op dat dezelve  
 nooit, door ene stoute hand, geschonden of  
 ontëerd worden! Waakt, met enen geduuri-  
 gen ernst, voor de getrouwe bewaaring van  
 uwe, door het bloed uwer brave Voorouderen  
 zo duur gekoefte, *Vryheid* en *Onafhanglykheid*; en  
 betracht, gelyk eerlyke, goede, getrouwe,  
 deugdzame, en godvreezende Burgers betaamt,  
 steeds uwen pligt, om de *Voorstanders van Uwe*  
*Vryheid*; de *Beschermers van Uwe Voorrechten*;  
 uwe Oudsten, uwe Vroedsten, uwe Besten,  
 te verdedigen, niet alleen met mond en pen;  
 maar, ook zelfs (wanneer het nodig mogte  
 zyn) met het zwaard in de vuist tegen alle  
 zodanige, Buiten- of Binnenlandsche, uwe  
 Vyanden, die zich ooit (des God altoos ver-  
 hoede!) zullen durven onderwinden, om enig-  
 zins uwe *Onafhanglyke Vryheid* te ondermynen  
 en uwe geheiligde Voorrechten in het minste  
 te verkorten, of enigermate te besnoeijen!  
 Herinnert U de lesse van den waarlyk wyzen  
 Wetgever van het eertyds in en door de *Vry-*  
*heid* bloeiende *Athene*, wanneer Hy, enen  
*Vryen Burger* zyne Burgerpligten voorhou-  
 den.

Ao. dende, met nadruk zegt: *Dat hy, die zich in*  
 1403. *ene Burgerlyke Beroerte onzijdig houdt, voor eer-*  
*loos behoort te worden verklaard!* Merkwaardig:  
 is ook ten dezen opzichte het zeggen van den  
 wyzen en welspreekenden *M. Tullius Cicero*:  
*Sit denique inscriptum in fronte uniuscuiusque*  
*Civis; Quid de Republica sentiat.* Dat men  
 dan steeds vry uit spreekte, wat men denkt,  
 en nimmer veinze! *Simulare enim non decet*  
*Virum honestum.* Het is daarom zeer wel en  
 krachtig gezegd: *Loquere ut te videam.* Uit de  
 spraak leert men de Menschen te recht ken-  
 nen. Gedenkt ook ô dierbare Vaderlanders te  
 geduuriglyk, en by alle gelegenheden, aan het  
 bloed uwer eertyds zo zwaar gedrukte Voor-  
 vaders, die zich steeds standvastiglyk met een  
 onverschrokken mannenmoed, ter bewaaring  
 hunner Voorrechten; hunner Vryheden; te-  
 gen de onrechtvaardige Dwingelanden heb-  
 ben in de bres gesteld; en, door hunne bedaar-  
 de kloekmoedigheid; wys beleid; schrandere  
 vooruitzigt; onbezweken trouw; en brave  
 dapperheid, eindelyk over de Dwingelandy ge-  
 triumfeerd! Geloofst toch niet, dat de Vorsten,  
 der tegenwoordige eeuw van een minder  
 heerschzuchtigen aart, of van een vroomer en  
 deugdzamer gedrag, zyn, dan die van vorige  
 eeuwen! En, waarlyk! waar was uwe *Vryheid*;  
 waar waren uwe heilige *Voorrechten*; ja; waar  
 was ook zelfs dit uw, zo gezegend *Vaderland* ge-  
 weest; indien uwe Voorvaders de godontëe-  
 rende behandelingen der, hen tegen eed en  
 plicht verdrukkende, Dwingelanden, met on-  
 verschillige oogen, hadden aangezien; alle de-  
 zelve met ene laage lasthartigheid geduld; en  
 zich

zich niet, tegen derzelver eerlooze handelwyzen, en vermaledyde verdrukkingen, zo met mond en pen, als met wreekende wapenrustingen, op het ieverigste en met bedaarde kloekheid, ten kosten van hun goed en bloed, verdedigd? Dan toch zoude dit, nu zo gelukkig, zo zalig; *Nederland*, dit schoone Gewest, waarschynlyk reeds, onder de alvernielende watergolven bedolven, en dus in ene woeste Wildernis; in een stinkenden Modderpoel; in ene afgryzelyke woonplaats van allerhande schadelyk Land- en Watergedierte, veranderd zyn geworden: terwyl dan ook deszelfs verarmd overschot, aan enig magtig Nagebuur, als een overheerscht Wingewest, zoude zyn te beurt gevallen; en Gy allen nu onder het ondraaglyk juk van ene bittere slaverny gedrukt zoudt hebben moeten gaan. Dit toch zal, gewislyk, het lot van dit ons *Vaderland* zyn, zo ooit zyne *Vryheid* (dat God verhoede!) door enig Dwingeland mogte worden te ondergebragt. Want, wanneer eenmaal in dit Gemeenebest, 't welk nu alom, met ongelooftyke kosten, steeds tegen de geweldigste overstromingen door zwaare Dyken, Dammen, Sluizen en andere soortgehyke kostbare werken, ter weering van de magt der wateren noodig, wordt beschermd; de *Vryheid* aan onverbreekbare ketenen zal zyn gekluisterd; en de willekeurige Regeering van enig Oppermagtig en alleenheerschend Hoofd alhier zal zyn gevestigd; dan zal ook aanstonds alle onze, nu door de gansche waereld wyd en zyd uitgebreidde, Koophandel van hier de vlugt neemen; tot onze nydige Nabuuren verhuizen en overgebragt worden; en 's Lands geheele welvaar

Ao. 1403. verlooren gaan: waarvan dan ook een gewis  
 gevolg zal zyn, dat genoegzaam alle de Landen  
 van dit Gemeenebest wel draan niet anders zul-  
 len worden aangemerkt, dan *Bedorven en*  
*Verdronken Land*. Waakt dan, ô dierbare  
 Landgenoten! steeds voor 't behoud der *Vry-*  
*heid*, op dat dus mede dit ons gezegend Va-  
 derland moge behouden blyven; en de  
*Vryheid*, zyn waardigste pand, waar door  
 alléén dit Land kan bloeien en zyn luister en  
 aanzien bewaaren; door U aan de Nakome-  
 lingschap worde overgeleverd, zo als Gy dat  
 heerlyk pand uit uwer Vaderen handen hebt  
 ontvangen! Drukt toch, zonder ophouden,  
 die brave voetstappen van deze uwe vroomen  
 Voorouderen, op dat men steeds in U, als  
 hunne onverbasterde Telgen, moge herken-  
 nen het echte beeld dier Vryheidzuchtige  
 Vaderen! Het voegt U toch, als *Vrye Ba-*  
*taviërs*, uwe Rechten, uwe Vryheden, met  
 allen ernst, voor te staan; de daaden en verrich-  
 tingen van allen, die onder U in enige hoog-  
 heid, gezag, aanzien, en bewind gesteld zyn, en  
 aan wien dus de bevordering van het gemeene  
 welzyn des Lands is toevertrouwd; aan de vast-  
 gestelde Grondwetten van den Burgerstaat, en  
 aan uwe wettiglyk verkreegene Voorrechten,  
 met ene verëischte en genoegzaame kunde, te  
 toetsen; dezelve met ene hoogstnodige be-  
 daardheid te beoordeelen; en, alles met een  
 ryp beraad verstandiglyk overwogen zynde,  
 naar bevind van zaken, goed te keuren, of te  
 verwerpen! Dat toch hier toe alle de Leden  
 ener Maatschappye bevoegd zyn, is ene onloo-  
 chenbaare waarheid, dewelke door geen re-  
 de-

delyk Mensch kan tegengesproken worden. **Ao.**  
 Gebruikt dan *o Nederlanders!* deze uwe wettige rechten met enen verstandigen, wel be- 1403.  
 raaden, en naar mate der U aangedane ver-  
 onglykingen wel gepasten iever tot behoud  
 uwer *Vryheid!* Draagt toch met alle be-  
 daardheid en éénsgezinde harten zorg, dat  
 nooit ene geweldige; doch, zo Gy wel ver-  
 eenigd zynde uwe Rechten met alle *Eendragt*  
 wilt doen gelden en uwe *Vryheid* met een-  
 paarige krachten handhaven; ene magteloo-  
 ze; band U daar van, noch door bedreigin-  
 gen, noch door geweldadige aanvallen, af-  
 schrikke; en U, noch door vleijende woor-  
 den en bedrieglyke handelingen; noch door  
 schoonschynende beloften; noch door ver-  
 kwistende geldspillingen; noch door groot-  
 sche eertitels; noch door ydele eeramp-  
 ten, en alle soortgelyke zinstreelende din-  
 gen, immermeer verleide en verlokke, om  
 Haar ten wille te zyn; en uw *Vaderland* en  
 zyne dierbare *Vryheid* te verraden! Stelt toch,  
 zonder verdraagen, alle middelen in 't werk,  
 om de heerschzuchtige poogingen, die uwe  
 Schynvrienden (doch in de daad uwe Vyanden)  
 eens zouden mogen aanwenden ter on-  
 derdrukking uwer *Onafhanglyke Vryheid* en  
 ter beklimming van haren Throon; met al-  
 len standvastigen en getrouwen heldenmoed-  
 tegentestaan! Gebruikt toch steeds alle voor-  
 zigtigheid en omzigtigheid tegen de zulken,  
 welke daar toe ooit enige gelegenheid of aan-  
 leiding mogten zoeken of krygen! Zyt tegen  
 allen dezen, die ooit of ooit zouden trachten  
 U van hen afhanglyk te maken, geduuriglyk  
 op

1403. **A6** op uwe hoede! Waarlyk; men kan in 't be-  
 schermen onzer *Vryheid*, in 't verdedigen on-  
 zer *Onafhanglyke* Rechten, nimmermeer te  
 voorzigtig zyn; noch enige te groote omzigtig-  
 heid en waakzaamheid gebruiken! Sterkt dan  
 en ondersteunt uwe Oudsten, uwe Vroedsten,  
 uwe Besten, welke, alléén in naam van U, van  
 dit geheele *Vrye, Onafhanglyke Volk*, al het hen  
 toebetrouwd gezag oefenen en U met kloek-  
 moedige wysheid regeeren; op dat zy niet al-  
 leen steeds vry uit de borst manmoedige woor-  
 den der *Vryheid* mogen spreken; doch ook  
 te gelyk kunnen zorgen, dat deze hunne  
 woorden niet, als in de lucht vliegende,  
 verdwynen; maar, dat alle hunne *Vryheid*  
 ademende beveelen door alle hunne Mede-  
 burgers; grooten en kleinen; aanzienlyken  
 en geringen; ryken en armen; stiptelyk wor-  
 den gehoorzaamd; dat ook elk en een iegel-  
 yk, die dezen *Vryen Burgerstaat* dient, hoe  
 groot ook zyn gezag; hoe hoog ook zyne ge-  
 boorte zy; en hoe zeer hy ook, door zyne  
 grote rykdommen en inkomsten, in uiterly-  
 ken luister en aanzien allen zynen Medebur-  
 geren overtreffe; aan deze uwe Oudsten,  
 uwe Vroedsten, uwe Besten, ten allen tyde,  
 daar toe geropen zynde, ene duidelyke en  
 oprechte verandwoording van alle zyne ver-  
 richingen openlegge en dezelve aan hun door-  
 zigtig oordeel alléén onderwerpe; en, dat men  
 ook nimmermeer dulde, dat die verschuldigde  
 verandwoordingen door enige ingewikkelde  
 redenen of ongepaste kouleuren worden ver-  
 draayd of gevernist, en dus de zuivere waarheid  
 verbloemd; op dat men steeds alom bespeure,  
 dat het *Volk van Nederland* is een *Vry en Onaf-  
 hang*.



hanglyk Volk, dat zyne rechten kent en weet te doen gelden; en met ene geduurige oplettendheid en iever voor 't behoud zyn<sup>er</sup> *Vryheid* waakt: en op dat men dus ook niet te laat zegge, waar is deze, eertyds zo aanzienlyke, zo geachte, zo magtige *Nederlandsche Republiek*; waar is de oude *Bataafsche* deugd en heldenmoed dier dappere en *Vryheidlievende Batavieren* gebleeven! Nog eens dan O myne waarde Medeburgers! Volgt toch steeds dezer oude en met ene edele zucht tot *Vryheid* en *Onafhanglykheid* bezielde *Batavieren* loflyke voorbeelden na, met allen stanvastigen iever! Drukt hunne mannelijke en pryswaardige voetstappen met een onverschrokken moed! Gordt zelfs (wen het nodig is) de Wapenen aan! Laat het algemeen indrukzel vangenogzaam alle de redelyke Bewooners van dezen Aardbol, om voor Vrouw, Kinderen, Have, en Godsdienst te stryden, ook inzonderheid de brave *Nederlanders* bezielen! Trekt dan manmoedig, als kloeke Helden, ten stryde tegen enen heerschzuchtigen Nabuur en allen anderen, die ooit zouden trachten U onder zyne dwingende magt te brengen, en U te overheerschen; voor 't behoud van uw Vaderland, *Vryheid*, Voorrechten, en wettige Overheden; voor uwe Vrouwen en Kinderen, voor uw Goed en Bloed; voor uwe Haardsteden en Altaaren! Beschermt die allen en al het uwe voor alle geweld en overlast; en verlaat U toch nimmermeer te veel op gehuurde en meestal vreemde Krygsbenden, die geen belang hebben in uwe welvaart; in uwe *Vryheid*; in 't behoud van

Ao. 1403. van uw Land; in 't welk verre de meesten  
 geen voets breedte bezitten; noch in de be-  
 scherming van al wat het uwe is: maar die-  
 enen gebiedenden Veldheer, van wiens wil  
 en wenken zy steeds afvliegen, en wien zy  
 dus blindelings gehoorzamen, eerder zouden  
 kunnen ten dienste staan, om (indien den zoda-  
 nigen te eniger tyd, 't welk God altyd verhoede!  
 ongelukkiglyk de lust en begeerte mogte  
 bekruipen, om als een gehaatten Dwingeland te  
 handelen en dit *Vrye Land* onder zyn alleen-  
 heerschend gebied te brengen) U te ver-  
 drukken; uwen bloeienden Koophandel te ver-  
 nielen; uwe goude *Vryheid* te verkrachten;  
 uwen geheelen welvaarenden Burgerstaat om-  
 tekeeren; en U allen tot Slaaven, voor 's  
 Dwinglands hoogheid nederbukkende en met  
 knellende ketenen om uwe halzen voor zyne  
 voeten kruipende, van zyne vermaledyde  
 Heerschzucht te maken! De ondervinding  
 van vroeger en laater tyden heeft toch te  
 meermaalen geleerd, dat vreemde en gehuurde  
 Krygsknechten in der daad, meesttyds, niet  
 anders zyn, dan de best geschiktste werktuigen  
 der Dwingelanden, welker heerschzuchtige  
 gevoelens door dezelve meer en meer wor-  
 den aangekweekt en gestadiglyk onderhou-  
 den. Het was ook daarom een verfoeilijke  
 raad, welken men aan *Periander*, dien wree-  
 den Dwingeland van *Corinthe*, gaf: *Wilt Gy*  
*in uwe Tyranny volbarden, zo draag zorg, dat*  
*Gy steeds door een groote magt van vreemde*  
*Krygsknechten gedekt zyt!* Ook hebben, in alle  
 tyden, de meest heerschzuchtige Vorsten de-  
 zen zelfden weg, als den voor Hun zekersten  
 en

en tot hunne oogmerken meest dienstigsten, verkoozen, om die Volken, welke Hun te voren vrywilliglyk enig gezag over het Krygs-volk hadden opgedragen, door het misbruik van dat gezag te onderdrukken, te overheerschen, en alzo hunne Dwinglandy, door hulp dier gehuurde Vreemdelingen, te vestigen. De voorbeelden uit andere Geschiedboeken optehalen, zal hier onnodig zyn; naardien ons ook onze eige oude Vaderlandsche Geschiedenissen van vorige eeuwen genoeg kunnen leeren, hoe ene zodanige vervloekte Staatkunde dien Dwingelanden, welke dag noch nacht rusteden, om alle middelen te beraamen, waar door zy de *Nederlanders* onverbreekbaar vast aan slaafsche ketenen mogten kluisteren; geduuriglyk inboezemde, om steeds ene bezoldigde en vreemde Krygsmagt op de been te houden: en dezelve tevens alom door 't Land te verspreiden en in de voornaamste Steden in te legeren, tot een merkelyk bezwaar en overlast van Burgers en Boeren. Zy toch begrepen wel, dat dit middel alléén genoeg was, om gemakkelyk alle's Lands oude Voorrechten te verkrachten, en de natuurlyke Burgerlyke Vryheid zodanig te onder te brengen, dat dezelve nooit wederom, als uit het stof, konde verryzen; en dat dus hier door de *Nederlanders* voor eeuwig van hunne vrye rechten beroofd, en tot der Vorsten afhanglyke Slaaven gemaakt zouden worden. Die gehuurde vreemde Krygsbenden toch konden doorgaans zich (enige weinige zeer brave, weldenkende, hunnen plegt te recht kennende, en hunnen plegtigen eed naar be-

hoo-

A6. hooren betrachtende, Mannen uitgezonderd)  
 1403. ligtelyk verbeelden verplicht te zyn alléén den  
 Veldheer, die hen gebiedt; doch niet den Burgerstaat, in wiens naam, en op wiens gezag hy echter alleenlyk over hen het gebied voert; in wiens eed en zy, en ook hun Veldheer verbonden zyn, en die dus mede hunner allen bezoldingen betaalt; ten dienste te staan, en zyne beveelen te gehoorzamen: ja; men heeft ook zelfs wel eens gezien, dat zodanige vreemde Krygsknechten, op last hunner Oversten, hunne wapenen tegen 's Lands Overheden, hunne Betaalsheeren, die zy tegen alle geweld te beschermen waren verplicht, hebben gebruikt; en deze hunne Overheden aan de schandelyke heerschezucht van enen Dwingeland, die zulks begeerde, opgeofferd; den ganschen Burgerstaat omgekeerd; en het te voren *Vrye Volk* in ene eeuwige Slaverny gedompeld. Men mag dus zodanige gehuurde vreemde en gewapende Knechten meestal beschouwen, als een groote bende van getuchtigde en geduchte Slaaven, in dewelken alle denkbeelden van *Vryheid*, indien 'er dezen ooit by hen mogten hebben gehuisvest, geheel en al zyn verdoofd door de gewoonte van de heerschappy des gewelds, waar voor toch alles moet wyken, te oeffenen. Deze wreede gewoonte, strenge krygstucht en hunne volstreckte ondergeschiktheid aan den wil van één éénig Mensch, op wiens enkel woord zy allen, hoe groot hun getal ook zy, op één ogenblik, in ene zodanige beweeging, als Hy beveelt, worden gebragt, zo dat hun allen zyn wil ene

ene wet is, zonder dat Hy ooit enigen tegenspraak gedooge of iets wille onderzoeken; terwyl Hy, op het eerste gegeven teken, ene Wet van te rooven, te branden, te moorden; of anderzins te sterven; afkondigt; veranderen alle derzelver stille en vreedzame gevoelens en ingeschapene genegenheid tot *Vryheid* in ene slaafche hebelykheid tot het pleegen van allerhande geweld, het verdrukken hunner Medemenschen, en het versmaaden van alle Burgerlyke Regeering, *Vryheid*, en Wetten; aan de welken zy, (schoon Onderdaanen en Ingezeeten en van dien Burgerstaat, die hen kleedt en voedt, dikmaals, ook door de misbruikte magt van hunnen gebiedenden Veldheer, met geweld zyn onttrokken; wanneer een zodanig Veldheer, nochtans tegen eed en plicht, ene Regeering in ene Regeering opricht, 't geen veeltyds aanleiding kan geeven tot het ontstaan van geduurige twisten en hevige beroertens ten bederf en ondergang van de *Vryheid* en van den geheelen *Burgerstaat*. (*Est enim Forum Militare in Republica libera Monstrum informe, ingens, horrendum, nefandum, Libertatique extiosissimum.*) De *Militaire Jurisdictie* is ook in onze *Nederlandsche* waereld een zaak, die den Loontrekker doet geloven, geen Meester te vinden in den genen, die hem betaalt; dat is te zeggen: dat de Hoofden van het Krygswezen in dit ons *Vrye Gemeenebest*, door welks *Hoge Overigheid*, als Gemagtigden van het *Vrye Volk* van *Nederland*, (in wiens boezem alléén de *Opperste Magt* woont, en 't welk ook de nodige gelden verschaft) zy allen echter, zo

Y y

wel

Ao: 1403. wel de Hoogste, als de Laagste, voor hun-  
 nen dienst worden betaald; door deze onwet-  
 tiglyk aangematigde *Militaire Jurisdictie*, zich  
 verbeelden verre boven alles verheeven te zyn,  
 zo dat zy zich nimmermeer en in geen ding  
 aan de wettige Burgerlyke Overheid en *Polisie-  
 ke Magt* verplicht achten, dan alleen welstaans-  
 halven; en steeds zich oordeelen verder ge-  
 rechtigd, om al wat enigzins mogelyk is, naar  
 zich te trekken, zonder ook zelfs aan den *Sou-  
 verain* deswegens enige verandwoording te  
 doen, of verschuldigd zich te achten. In-  
 middels is dit ene gewisse waarheid, dat Hy,  
 die de Betaalsheer is, altyd meerder is, dan  
 alle zyne Dienaars, die van Hem de dage-  
 lyksche betaaling ontvangen. De zekerheid  
 van dit gestelde moet de Hoogmoedigen,  
 hoe zeer hen de toepassing van dit wezend-  
 lyk onderscheid ook moge treffen, echter,  
 zo zy voor reden vatbaar zyn; ene ontem-  
 bare drift van Hoogmoed hen niet geheel en  
 al overmeestert, en tot het plegen van ver-  
 foeijelyke en doemwaardige daaden aanzet  
 en als wegsleept; overtuigen, dat zy den Ge-  
 magtigden van *Nederlands Vry Volk* alle on-  
 derdanigheid, gehoorzaamheid; en dies ook  
 ene oprechte verandwoording van alle hunne  
 verrichtingen, schuldig zyn. Derhalven is een  
 al te groot gezag, in der Krygshoofden han-  
 den gesteld, voor de *Vryheid* allergevaarlykst.  
 Dit ondervond wel eer (zo als wy straks zagen)  
 de *Romeinsche Republiek*, welke ten val werd  
 gebragt, zo draa zy onder ene Krygsregeering  
 moest bukken; want de Krygsknechten, met  
 hunnen Oppersten Veldheer, *C. Julius Caesar*,  
 aan

aan't hoofd, haakten naar niets anders, dan dat de vastgestelde *Vrye Regeringsvorm* werd veranderd: waarin wanneer zy hun doel hadden bereikt, toen werd ook de geheele *Burgerlyke Vryheid* te ondergebragt; en de schoonheid, welvaart, magt, luister, aanzien, en alles, wat het *Oude Rome* verheerlykte, gingen wel rasch gansch en al verlooren. Ook was nimmermeer voor een Volk enige Regeering drukender, dan ene Krygsregeering. Dit be-  
toogen niet alleen, op het allerduidelykste, alle goede Schryvers, die immer den aart der Regeeringen met behoorlyke aandacht onpartydiglyk hebben onderzocht, en over het Recht der Volken met de nodige kundigheid gehandeld; maar ook dit bewyzen overvloediglyk de Geschiedschryvers van alle tyden. Krygsbenden toch, den toom der Regeering in handen hebbende, zullen ligtelyk tot de grootste buitensporigheden overhellen, om niet slechts de regeering van alle zaken, alleen naar hunnen onbezuïden wil, zonder op enig recht te letten, of enige billykheid in acht te neemen, te regelen; maar ook, om telkens, wanneer het hun geluſt, hunne Opperſte Veldheeren aftezetten; anderen, naar hun welgevallen, ook zelfs uit de heſſe des Volks, te verkiezen, en alles het onderſte boven te keeren. Wat kan dan ooit voor een *Vry Volk* geduchter en verſchrikkelyker bedacht worden, dan een *Gewapend Geweld*! Ja; hoe geducht, hoe verſchrikkelyk ſteeds de gewapende Krygsbenden, die meenen het wettig gezag der gebiedende Overheden geheel ontwaſſen, en van dezelve niet af hang-  
Y y 2
lyk

Ad.  
1403.

No. 1403. lyk te zyn, voor allerlei Staaten, zelfs de  
 magtigsten niet uitgezonderd, steeds geweest  
 zyn, leeren ons, genoeg de Geschiedenissen  
 van alle tyden! Ook mag men overvloedige  
 voorbeelden daar van bespeuren, niet alleen in  
 de Geschiedenissen van het *Roomsche* Keizer-  
 ryk; maar ook in het *Muscovische* Gebied,  
 toen eertyds de *Strelitzen* aldaar alles naar  
 hunnen zin beschikten: Ja, men ziet nog  
 zelfs in deze onze dagen, hoe de *Janitzaaren*  
 in het *Ottomannische* Ryk dikmaals, door hun-  
 ne onbeschoftheid, de Besluiten van den *Di-*  
*van* dwingen, en dien hogen *Turkschen* Raad,  
 waar in hunne Keizer zelfs voorzit, nood-  
 zaakt, om hun te wille te zyn, en zich naar  
 hun goedvinden te gedragen. Dusdanig kon-  
 nen overal de droevige gevolgen zyn, wan-  
 neer men de Krygsknechten niet genoeg in  
 enen behoorlyken teugel houdt; en ook dult,  
 dat hunne Oversten enigzins de paalen van  
 het aan dezelveu toebetrouwde Krygsbe-  
 dwang overschryden. Dit geschiedende moet  
 aanstonds, en zonder het minste uitstel; en ook  
 zonder enige inschikkelykheid; met allen moge-  
 lyken ernst, en met ene welgepaste kloek-  
 moedigheid, tegengegaan en tot bewaaring  
 der gulde *Vryheid*, geweerd worden. Dit is,  
 waarlyk, al dikmaals een Hoofdgebrek, 't welk  
 alles bederft en oorzaak van veele onheilen  
 is, dat men niet genoeg acht geeft op de  
 eerste beginzelen der afwykingen; en dus door-  
 gaans te zorgeloos is, om dit kwaad in zyn  
 eersten aanvang te ontdekken en te stuiten; en  
 daar door te verhoeden, dat het verval niet  
 zo groot worde: dat het geheel onherstelbaar  
 schynt.



schynt. En dit groot Hoofdgebrek, meestal in *Vrye Staaten* plaats hebbende, bevestigt maar al te veel de waarheid van het zeggen enes vermaarden, Godgeleerden: *Ieder Volk vormt zelf zyne eige Tyrannen*. Wilt dan toch, ô waarde Medeburgers! gestadiglyk, tegen het eerst inkruipend kwaad op uwe hoede zyn; en gedenkt het waare zeggen van dien beroemden, U wel bekenden, Dichter: *Principiis obsta! Sero medicina paratur*. Dit toch, gelyk het plaats heeft ontrent alle ziekten in een Menschelyk Lighaam, bespeurt men ook steeds in het *Politieke Lighaam* van een Gemeenebest, welks *Vryheid* langzaamerhand door achteloosheid verloren gaat. Een gebiedend Veldheer toch, die aan 't hoofd der *Militaire Jurisdictie* is, en over dezelve naar zyn believen mag beschikken, zoude zich ook wel draa boven zynen, door het *Vrye Volk* gemagtigden, *Souverain* kunnen verheffen; dus aan dat *Vrye Volk*, uit wiens boezem alléén het geheele Oppergebied zynen oorsprong heeft, dit zyn wettig recht ontweldigen; en ene willekeurige Regeering over het zelve invoeren; om dus voor zich dat ydele genoegen te hebben, van op de puinhopen van dit nog *Vrye Vaderland*, als *Souverain*, als een klein *Monarchje* in een gering *Monarchaal Staatje*, te heerschen en te gebieden. Zulk een kwaad wille de goede God van deze onze *Vrye Republiek* altyd afwenden! Ook is dit kwaad niet te vreezen, zo lang *Vryheid* waare *Vryheid* blyft; dat is: zo lang de zucht tot *Vryheid* wezendlyk is een verstandig en wel beredeneerd bezef van haren innigen aart en onschatbare waarde; doch geenzins een uitwerking

Ao. van een gistend bloed, dat alleen de onbezuis-  
 1403. de driften, en tevens den *Nationalen* hoog-  
 moed gaande maakt: zo lang dan de *Vryheid* is  
 ontdaan van 't flikkrend klatergoud van hars-  
 fenschimmige Voorrechten: zo lang zal ook  
 die stelregel vast en onwrikbaar blyven, dat  
 geen *Vry Volk* ooit enige Wetten ontvangt van  
 hunnen Dienaar; van hem, dien het *Vrye Volk*  
 de Wetten moet voorschryven, en met hun-  
 ne bevelen belasten; en tevens voor zyne dien-  
 sten betaalen: en, dit is ook zeker, dat, wan-  
 neer het anderstoegaat, als dan ook des *Volks*  
*Vryheid* geheel en al is verloren. Stelt u dan  
 ô brave Medeburgers! steeds, op alle wyzen,  
 in de bresse tot bewaaring van 's Lands *Vry-*  
*heid*, en *Onafhanglykheid*; want, indien onze  
*Onafhanglyke Vryheid* eens uit ons midden  
 wegraakt door een geweldadigen dwang van  
 enig Heerschzuchtig Gewapend Hoofd, die  
 toch nimmermeer een ander nevens zich kan  
 dulden; dan ook zult Gy, ô *Vrye Vaderlan-*  
*ders!* het oogenblik zien geboren, 't welk U  
 voor eeuwig aan zwaar knellende banden zal  
 leggen; en U en Uwe Kinderen alle de wil-  
 lekeurige Wetten der hardste Dwingelanden  
 doen eerbiedigen! Wilt dan toch ô *Vryheid-*  
*lievende Nederlanders!* zonder ophouden daar te-  
 gen waaken; en wilt des ook nimmermeer  
 dulden, dat de bewaaring van uwe *Vrye Ste-*  
*den* aan enige vreemde en gehuurde Knech-  
 ten worde aanbetrouwd; maar, waakt zelven  
 voor uwe eigene *Vryheid*; beschermt en be-  
 waart uwe eigene Vesten; oefent U zelven  
 in den Wapenhandel; en zyt ten allen tyde  
 bereid, om, als de nood aan den man komt,  
 zel-

zelve de wapenen aan te gorden en alle uwe en uwer *Vryheids* vyanden, wie deze ook zyn, het hoofd te bieden! Herinnert U zelve geduuriglyk het in alle tyden en omstandigheden waar bevonden zeggen van dien wel bekenden en beroemden Wysgeer: *Met de ziel van den Slaaf is men niet verre meer af van de Slaverny!* Laat U dan ook nooit verblinden door verleidend goud of ydele woorden en schoonschynende beloften en eertitels, om uwe Wapenöefeningen te laten vaaren, en dus afstand te doen van het beschermen uwer *Vryheid*, uw dierbaarste schat; want, door U zelve & waarde Medeburgers! in den Wapenhandel te oefenen, zult Gy de ketenen vervaardigen, om, ten allen tyde, alle inbrekende heerschzucht te kluisteren, en U zelve, eeuwiglyk, voor het slaafsche juk van enig Dwingeland, die eens zoude kunnen opstaan, te beveiligen! En, zo dan ooit iemand zich zoude durven onderwinden, om U van enigen uwer Voorrechten te berooven, dan zal uwe bedrevenheid in den Wapenhandel U terstond lichtende fakkelen in de hand geven, om, met der zelve behulp, uwe dus geweldiglyk geroofde Voorrechten uit de donkere kerkers ener vervloekte Dwinglandy, in dewelken de gehaatte Dwingland dezelve, om die allen aan uw gezigt te onttrekken en te verduisteren, had, als voor eeuwig, opgesloten, terug te voeren. Oefent U dan gewilliglyk en vlytiglyk in den Wapenhandel; en gedenkt steeds, dat elk uur, 't welk gy besteedt aan de Wapenöefening, is een vrywillig offer voor de waarde *Vryheid*; voor den heerlyken *Gods-*  
Y y 4 dienst;

**Ao.** *dienst*; voor de Algemeene rust; en dus ook  
 1403. voor het welzyn van uwe personen; uwe Vrouwen; uwe Kinderen; ja, voor het behoud van het geheele dierbare *Vaderland*! Zyt verzekerd, dat uwe Wapenöefening U, in alle onaangename tydsomstandigheden, zal geëerd en gevreesd maken by alle uwe Buiten- en Binnenlandsche Vyanden; en dat, zo lang Gy zelven niet gewapend en in den wapenhandel bedreeven zyt, 'er ook geene waare *Vryheid* binnen uwe landpaalen zal huisvesten! Ene gewapende en in de Wapenöefening wel bedreeven Burger y toch is de éénigste steunplaat van 's Lands *Vryheid*. Bedenkt toch steeds *o Vrye Nederlanders!* het geen niemand van U allen kan onbekend zyn, dat de oefening in den Wapenhandel is één der voornaamste hoofdplichten van een *Vrygeboren Burger*! Want, in een *Vryen Burgerstaat* is, inzonderheid, elk Inwoner, van zyn geboorte af aan, geschikt tot een Voorstander van zyne Rechten en Vryheden; en tot een Verdediger, niet alleen van zyn Vaderland en van zyne Medeburgers; maar ook van zyne eigene en byzondere bezittingen en waarde Aanverwanten, tegen alle Buitenlandsch Geweld: en het beste, het sterkste Bolwerk, tegen alle onwettige Overheersching, is alléén in de gewapende en wel geöefende vuist van den *Vrygeboren Burger* zelven. Het is immers (dit zal geen braaf *Nederlander* ooit ontkennen) een heerlijk, een byzonder, ons door de Godlyke Voorzienigheid geschonken, *Voorrecht* een *Vrygeboren* te zyn; en te woonen in dit gezegende Land, alwaar een iegelyk *Burger* zich mag en kan wapenen tegen

gen alle Geweldenaars, welke hem van zyne eigendommen; van zyne Vrouw en Kinderen; zouden willen beroven; of van zyne *Vryheid* en *Voorrechten* ontzetten. Zorgt dan op deze wyze Gy allen, *Vrygeboren Burgers* van dit ons *Verëenigd Nederland!* met allen mogelyken iever, voor het behoud van dit ons dierbaar *Vaderland*; van onze kostelyke *Vryheid*; van alle onze schoone *Voorrechten!* Paart altyd dezen uwen rechtmatigen iever, uwen wetuigen heldenmoed, met uwe allerernstigste gebeden tot uwen God; den God uwer Vadersen; den God van *Nederland*; die ons met dit uitmuntendst pand, de *Vryheid in den Burgerstaat en in den Godsdienst*, heeft genadigd; en die nooit met onverschillige oogen zoude kunnen aanzien, dat men de door Hem geschonken *Voorrechten* verwaarloosde en veronachtzaamde: die ook daarom den geweldigen Rover van dit uw, van Hem verkregen, heerlykst *Voorrecht* (indien 'er zodanig een Rover ooit mogte opstaan) gewislyk met allerlei tydelyke en eeuwige straffen, hier en namaals, in zyn persoon en nageslacht op het verschriklykst zal straffen, naardien Hy is de God der *Vryheid* en een Haater van alle schandelyke *Heerschzucht*; van alle vervloekte *Dwingelandy!* Smeekt dan dezen uwen en uwer Vadersen God, zonder ophouden, dat Hy ons allen genadiglyk bewaare by dit ons waardste pand; en dit *Vrye Volk* spaare in zyne heilryke gunste! Dus dan stelle een iegelyk van U dit altyd onder zyne voornaamste *Voorrechten*, dat Hy is een *Vrygeboren Nederlander*, en een *Christen!* *Vrye*, getrouwe,

Ao. 1403. onafhangelijke, gewapende, en waakende Burgers zyn alléén in staat, om allen indrang van enigen Geweldenaar te keeren; terwyl vreemde en gehuurde Krygsbenden ligtelyk door schoone beloften en enen vermeerderden loon, welke helaas! dikmaals al te veel vermogen; kunnen worden overgehaald, om, of gelyktydig twee Heeren te dienen, of met den Geweldenaar te saamente spannen. Ook waren zulke gehuurde vreemde gewapende Slaven, in vroegere tyden, by de oude Volken, hier en elders, onbekend. Toen streeden 's Lands waarlyk *Vrye* Ingezetenen voor hunne eigene *Vryheid*, en bezittingen. Toen beschermde een iegelyk Burger zyn eigen Vaderland tegen den indrang van een boozen Vyand. Toen... Doch laat ene geheiligde drift en zuivere iever voor de dierbaare *Vryheid* en *Onafhangelykheid* ons niet al te verre van ons ondernoomen werk afleiden; maar laat ons dus hier van afstappen en wederkeeren tot ons vorig verhaal der verdere verrichtingen van Hertog *Albrecht*, waar van ons deze onze Aanmerkingen, voortgesproten uit een rein Vaderlandsch en *Vryheidlievend* hart, 't welk veel deel neemt in 's Lands welvaaren, 't geen alléén door het kloekmoedig beschermen van onzen waardsten schat, de *Burgerlyke* en *Godsdienstige Vryheid*, tegen allerlei, zo Buitenlandsche als Binnenlandsche, overweldiging kan worden bevorderd, een weinig hebben afgeleid! De waare Vaderlandlievende Leezer, die met een gelyke zucht tot *Vryheid* is beziel, en wien dus deze korte (schoon voor sommigen, anders denken den, mischien te lange) uitweiding (zo ik hope) geen-

geenzins zal hebben verdrooten, neemde dezen mynen uitstap ten besten; terwyl ik den goeden God bidde, dat Hy dit ons lieve Vaderland tegen alle overheersching van enig magtig Heer ten allen tyde genadiglyk wille beschermen, op dat wy de *Vryheid*, het grootste, het beste goed; dat wy van onze Vaderen hebben geërfd, ook ongeschonden aan onze Nakomelingen mogen overlaten! Daar toe is ook voor al nodig, dat *Eendragt* in onze tenten woone, en dus ene bestendige *Eensgezindheid*, tusfchen de Burgers onderling niet alleen; maar ook tusfchen de *Burgers* en de *Overheden*; altyd worde gevonden; waartoe men wederzyds nu en dan iets dient toetegeven, naardien toch hier op aarde nergens enige volmaaktheid is te vinden. Wanneer deze *Eensgezindheid* plaats grypt, dan is, noch *Buiten-* noch *Binnenlandsch* Geweld, ooit in staat dit Gemeenebest te onder te brengen; ja, zelfs niet te verneederen; of de *Vrye Burgers* van hunne *Vryheid* en *Voorrecht* te ontzetten. Het geduurig betrachten van 's Lands gouden spreuk: *Eendragt maakt magt*: maakt ons als een koperen muur, op welken alle geweld afstuit: Daar de *Tweedragt* integendeel ons maakt tot een elendig lighaam, 't welk door een inwendige kanker gestadiglyk verteerd wordt, en ten val neigt. Dat dan ene geduurige *Eensgezindheid* onder alle de Ingezeten van dezen *Vryen Staat*, zo groten als kleinen; zo ryken als armen; zo magtigen als geringen; heersche, om te saamen, tot behoud onzer schoone *Vryheid*, de handen in één te slaan, en daartoe alle onze vermogens *eendragtiglyk* in te spannen! Hier toe beziele onze goede

**Ao.** de God-allen's Lands Burgeren en Inwoone-  
**1403.** ren, welker pligt is de tegenwoordige Alge-  
 meene *Vryheid* van dit ons waarde Vaderland,  
 met alle hunne vermogens te beschutten en  
 beschermen, (*Est enim Boni Civis præsentem  
 liberum Reipublicæ statum tueri, nec eum mutatum  
 velle.* Waarlyk ene zeer treflyke spreuk, wel-  
 ke indien ieder Burger, van welken rang of  
 aanzien hy ook zy, naar zyn eed en pligt, altyd  
 voor oogen en in zyn hart geprent hield, dan  
 was onze *Vryheid* in zekerheid, en waren geene  
 Burgerlyke beroertens ooit te vreezen!) met  
 een waare zucht tot behoud van onze *Onaf-  
 hanglyke Vryheid*, gegrond in onze wyze Wet-  
 ten; op dat dit gezeegend *Vrye Gemeenebest*,  
 wyslyk en voorzigtiglyk bestierd door onze  
 Verëenigde, Onafhanglyke, Souveraine Staa-  
 ten; braave, vreedzame en manmoedige Voor-  
 standers en Beschermers onzer *Vryheid*; iever-  
 rige waakers tegen alle, haar benadeelende,  
 onderneemingen; en onpartydige Bevorde-  
 raars van al wat rechten billyk is; in 't genot  
 van de Godlyke gunste, bloeye en bestendig  
 blyve tot aan het einde der eeuwen! —  
 Nu keeren wy weder tot Hertog *Albrecht*.

Gelyk wy hier voren (m) verhaald heb-  
 ben, dat, op den 8 van Slachtmaand  
 laastleden, de Vrede met Heer *Jan van Ar-  
 kel* en zyn Zoon, door den Hertog in den  
*Hage* was gereekend, zo dat dezelve zyn  
 aanvang zoude neemen op *Sint Martyns* dag  
 en geduren tot der Zonnen opgang van *Sinte  
 Lucia*

(m) Zie hier voren op bladz. 669, & 670



*Lucia* dag daar aan volgende, en dat die Ao.  
 Vrede ook in 't vervolg, van tyd tot tyd, is 1403.  
 verlangd; zo dient alhier nu mede door ons  
 te worden gemeld, dat, op den derden dag  
 der Wintermaand dezès jaars, de eerste ver- Eerste  
 langing van dien Vrede, ten verzoeke van verlan-  
 des Hertogs anderen Zoon, Heer *Jan van* ging van  
*Beyeren*, Elect van *Luyk* en Grave te *Loon*, den Vre-  
 is geschied, en wederom door den Hertog voor de met  
 zich en voor zynen oudsten Zoon, Heer *van Ar-*  
*Willem van Beyeren*, Graaf van *Oostervant*, kel wordt  
 in den *Hage* geteekend, zo dat zulks aengaen door Her-  
 sel ende aengaet op *Sinte Lucien dach naestco-* tog Al-  
*mende ter sonnen opganc sonder argelist, ende* brecht  
*dueren sel ende wesen tot Sinte Ponciaens da-* getekend;  
*ge tot naestcomende ter sonnen opganc (n).*  
 Wyders werd by deze Vredesverlanging  
 niets naders gesproken, noch van den Heere  
 van *Vianen*, noch van de Stad *Utrecht*, wel-  
 ken beiden her, by de vorige Vredesteek-  
 ning, was vrygelaaten, om in dien Vrede deel  
 te neemen; maar alles deswegens stilzwy-  
 gende als nu in den vorigen staat gelaaten;  
 en alleenlyk aangaande Heer *Floris van*  
*Borselen* en Heer *Walraven van Brederode*,  
 welke beiden Heer *Jan van Arkel*, in twee on-  
 derscheide uitvallen uit de door den Hertog  
 beleegerde Stad *Gornichem*, met meerder an-  
 dere, zo *Zeeuwsche* als *Hollandsche*, Edellie-  
 den,

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401. —  
 1404. Cas R. pag 50. verfa en 51. beruſtende onder  
 den Heere Griffier VAN ALPHEN. Zy voorts te letten,  
 dat *Sinte Lucia* dag jaarlyks invalt op den 13 Decem-  
 ber; en *Sint Pontiaan* dag op den 14 January.

.Ad. den, had gevangen gekreegen; gelyk te voren  
 1403. (o) door ons is aangetekend; het volgend  
 En daar afzonderlyk beding gemaakt: „ Voirt van  
 by, no. „ fulken gelde als Heer *Florys van Borselen*  
 pens „ ende *Walraven* Heere tot *Brederode* den  
*Floris* „ Heere van *Arkel* sculdich syn van hore van-  
*van Bor-* „ genisse, dair sellen sy ende hoir vrien-  
*selen* en „ den ende borgen dach of hebben ende  
*Walra-* „ niet of geven dezen vrede lang due-  
*ven* van „ rende: Behoudelic dat al fulke brieue,  
*Bredero-* „ als die Heer van *Arkel* heeft van Heren *Florys*  
*de*, een „ van *Borselen* ende *Walraven* voirsz. ende van  
 afzonder- „ lyke „ hoeren vrienden, van den gelde voirsz dat  
 voor- „ die na wtganc dez vreden voirscreuen  
 waarde „ wesen ende bliuen sellen in hore volco-  
 gemaakt. „ menre macht” (p). Dit dan zo zynde,  
 werd den Oorlog tuschen de Stad *Utrecht*,  
 by dewelke zich de Heer van *Vianen* voegde;  
 en de Heeren *Jan* en *Willem van Arkel* aan-  
 gemerkt als nog niet geëindigd; gelyk wy  
 zulks in 't vervolg ook nog nader zien zul-  
 len.

De Her- Op den 7 van die zelfde Maand, ver-  
 tog geeft leent Hertog *Albrecht* aan twee zyner Dienst-  
 aan twee knechten, welke van zyn dagelyksch huis-  
 zyner gezin zyn; te weten, aan zynen Kamer-  
 Dienst- dienaar *Hugo Nagel*, en aan zynen Bode, die  
 knechten alle

(o) Zie hier voren bladz. 563. & 564.

(p) Zie wyders het door my hier voren op bladz.  
 565. aangeteekende nopens het bedongen randzoen  
 voor Heer *Floris van Borselen*, waar van aan hem  
 door den Hertog, op den 6. van Lentemaand des vol-  
 genden jaars, de terug gave wordt beloofd en aange-  
 weezen.

alle zyne brieven en andere bevelen bestel-  
de of bezorgde, genaamd *Robbiigen*, uit 1403.  
zonderlinge gunst en (zo Hy Hertog zegt) <sup>den tien-</sup>  
*om diensts wille, die sy ons gedaen hebben en den pen-*  
*de noch doen mogen*; dat is, in plaats van zo-  
danig dienstloon, welk Hy anderzins (naar <sup>allen</sup>  
billykheid) aan hen zoude hebben moeten <sup>Visch,</sup>  
geeven; het recht van den tienden penning <sup>ontrent</sup>  
der waarde van allen Visch, dien alle vreem-  
de lieden, geene Onderdaanen van Hem <sup>*Jerfiker-*</sup>  
zynde, zouden vangen op zynen stroom tus-  
schen *Vlisfingen* en *Jerfikeroot*; als mede <sup>Vreem-</sup>  
van ieder Schip met Mosselen of Oesters, <sup>vangen</sup>  
mede in de kreeken of plaaten, op dien  
stroom leggende, door gelyke vreemde lie-  
den gevangen zynde, twaalf grooten; en  
zulks hun beiden te saamen, hun leven lang  
geduurende; met dat beding, dat de geen,  
die van hun beiden de langst levende zal  
zyn, alléén, zo lang hy leeft, deze renten  
en voordeelen zal behouden; en wyders met  
een uitdrukkelyk bevel aan den Rentmeester  
van *Bewester-Schelde* in *Zeeland*, om dit recht  
voor deze's Hertogen Dienaren; of voor die  
genen, wien zy de waarneeming en invor-  
dering van het zelve mogten aanbeveelen;  
te helpen bewaaren, en hen daar in te sty-  
ven en te sterken tegen allen en enen ie-  
gelyken, die hun deswegens wilden hinder-  
lyk zyn (q).

Twee

(q) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 —  
1404. Cas R. pag. 51. verfa; en pag. 52. berustende  
onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Ao. Twee dagen daar na, wordt aan de geërf-  
 1403. den in den *Rbieder-Waard* tusſchen daar  
*Rbieder-* *Rbieder-Kerk* placht te ſtaan en den kleinen  
*Waard* *Waeldam*, gelegen in *Zuid-Holland*, door  
 wordt, den Hertog verleend vryheid, om den zel-  
 met 's ven *Waard* te bedyken; by ene uitgebreide  
 Hertogs Handveſte wegens de aantelling van een  
 goëddun- Dykgraaf en vyf Hoog-Dyk-Heemraaden;  
 ken, be- en bevattende verders enige Voorrechten en  
 dykt. Vryheden voor de Ingelanden van dien  
 Waard (r).

De Her- Op den volgenden dag, belooft de Her-  
 tog be- tog aan Heer *Gerard van Heemskerk* en aan  
 looft aan Heer *Melis van Mynden*, welken te ſaamen  
 de Hee- Hy het Bailluſchap en Rentmeesterschap,  
 ren van zo van *Amſteland* als van *Waterland*, te be-  
*Heems-* dienen had toevertrouwd, dat zy om elkan-  
*keren* en ders breuken, welken de een en de ander  
 van *Myn-* tegen Hem mogten misdoen, niet zouden  
 den, dat worden aangeſprooken; maar dat een iege-  
 elk hun- lyk hunner zyne eige breuken zoude moeten  
 ner zyne boeten en beteren, naar recht en billyk-  
 eige breu- heid (s).  
 ken zal  
 verant-  
 woorden.

Hier voren (t) hebben wy breedvoeriglyk  
 nagegaan de byzondere Verbonden, welke  
 door Hertog *Albrecht* waren aangegaan en  
 geſloten met den Heer van *Vianen*; als ook  
 met de Stad *Utrecht*, met dewelke inſgelyks  
 's Her.

(r) *MIRTS Charterb.* D. III. bladz. 786.

(s) Ms. getrokken uithet *Memoriale* B. I. 1401 —  
 1404. Cas R. pag. 51. verſa; berustende onder den  
 Heere Griffier van ALPHEN.

(t) Zie hier voren op bladz. 545.-548. als ook  
 bladz. 553.-558.

's Hertogen oudste Zoon, Heer *Willem van Beijeren*, Graaf van *Oostervant*, nog een afzonderlyk Verbond van Vriendschap, op dien zelfden tyd, sloot; en aan welke Stad de Hertog nog verscheide Voorrechten toestond, op dat Hy haar tot dat Verbond mogte beweegen; en zulks alleen, om zich door dezer hulp en bystand te sterken in den Oorlog, welken Hy had voorgenoomen tegen Heer *Jan van Arkel* te onderneemen: Gelyk wy dan mede (u) hebben gezien, hoe dat Hertog *Albrecht*, dezen Oorlog met geen te grooten voorspoed enigen tyd gevoerd hebbende, denzelven, op het ernstig voorstel van zynen anderen Zoon, Heer *Jan van Beyeren*, verkozen Bischof van *Luyk* en Graaf te *Loon*, eindigde, door voor zich en hoogstgemelden zynen oudsten Zoon, den Graaf van *Oostervant*, op den achtsten van Slachmaand laatstleden, te tekenen een Vrede ten behoeve van welgemelden Heer *Jan van Arkel* en deszelfs Zoon, Heere *Willem tot Arkel*; by welke tekening het den Heere van *Vianen* en der Stad *Utrecht* werd vrygelaaten, om in dien Vrede deel te neemen; mits nochtan, dat, indien deze Heer van *Vianen* en de Stad *Utrecht* zich aan dien Vrede niet wilden houden, er zorg zoude moeten worden gedragen, om alle beschadiging of geweld uit 's Hertogen Landen te weeren, op dat binnen zyne landpaalen die Vrede behoorlyk en onverbroken mogte blyven; waar by wy voegden, dat ook de Heer van *Ar-*

(u) Zie hier voren op bladz. 669 — 672.

1403. Ao. *Arkel* aanstonds, na de tekening van dezen Vrede, of door een Bode, of by een Brief, aan die van *Utrecht* hun besluit over het aanneemen van dien Vrede heeft afgevraagd: Wy hebben al verder (v) gemeld, dat, op den derden dag dezer Wintermaand, deze Vrede door den Hertog is verlengd geworden tot op den 14. van Louwmaand naastkomende; doch, dat daar by niets naders, betreffende den Heere van *Vianen* en de Stad *Utrecht*, was gesproken; zo dat daarontrent alles was in den vorigen staat gebleeven; en men dies den Oorlog tusschen die beiden en den Heer van *Arkel* als nog niet opgehouden moest aanmerken. Het zal dan nu de tyd weezen, dat wy kortelyk het een en ander, nopens de voortduuring van dezen Oorlog tusschen de Stad *Utrecht* en den Heer van *Arkel*, alhier aantekenen.

Heer *Jan van Arkel* Men vindt nergens enig gewag gemaakt van het antwoord, 't welk die van *Utrecht* blyft den op dien, aan hun door den Heer van *Arkel* Oorlog gezonden, Bode of Brief hebben gegeven; voeren tegen die veel min, dat het zelve enigzins naar het van *Utrecht* en In tegendeel wordt ons verhaald, dat de den Heer *Utrecht* en *naars* wel draa hun misnoegen over van *Vianen*; dit trouwloos gedrag van Hertog *Albrecht* hebben doen blyken, wanneer zy zich hoogen zich lyk beklagden, dat Hy Hertog dit Vredesbepaling over verdrag had gesloten met Heer *Jan van Arkel* buiten hunne toestemming, en dus het Hertog *Albrecht*; Verbond, 't geen door Hem met de *Utrecht*

16-

(v) Zie hier voren op bladz. 712. en 713.

tenaars te voren was aangegaan, op ene Ao. schandelyke wyze geschonden; zo dat zy nu 1403. zich door Hem bedrogen en geheel versteenken zagen van de hope, welke men hun by dat Verbond (w) had gegeven, om *Hagestein* en *Eversstein* te bemagtigen; uit welke twee sterke plaatsen de Heer van *Arkel* aan alle de Ingezeeten en van het Bisschoplyk Stift een zeer groot nadeel konde toebrengen, en wel inzonderheid op de rivier de *Lek*, en al het daar by gelegen Land (x). Die van *Utrecht* dan, ten uitersten misnoegd op den Hertog, en vergramd door de trotsche boodschap van den Heer van *Arkel*, doorkruisten alle de nabyliggende landstrecken, zonder zelfs den Hertogen gebied te ontzien; deden gedanriglyk verscheide invallen in de *Arkel'sche* landen; brandeden zelfs de Voorstad van *Gornichem* af; en richteden aldaar zo groote verwoestingen aan, dat 'er byna niets in die geheele landstreek ongeschonden bleef; waar tegen ook de Heer van *Arkel* alles, wat hem maar voorkwam of tegenstond, aan de schrikkelijke woede der alles verflindende vlammen opofferde; zo dat men zeggen moge, dat dit Oorlog tuschen den Heer van *Arkel* en de Stad *Utrecht* met haaren getrouwen Bondgenoot, den Heer van *Vianen*, met geene mindere hevigheid, dan te voren, gevoerd werd:

En grote verwoestingen in de *Arkel'sche* Landen; den aanrechtens  
1511  
1512  
1513  
1514  
1515  
1516  
1517  
1518  
1519  
1520  
1521  
1522  
1523  
1524  
1525  
1526  
1527  
1528  
1529  
1530  
1531  
1532  
1533  
1534  
1535  
1536  
1537  
1538  
1539  
1540  
1541  
1542  
1543  
1544  
1545  
1546  
1547  
1548  
1549  
1550  
1551  
1552  
1553  
1554  
1555  
1556  
1557  
1558  
1559  
1560  
1561  
1562  
1563  
1564  
1565  
1566  
1567  
1568  
1569  
1570  
1571  
1572  
1573  
1574  
1575  
1576  
1577  
1578  
1579  
1580  
1581  
1582  
1583  
1584  
1585  
1586  
1587  
1588  
1589  
1590  
1591  
1592  
1593  
1594  
1595  
1596  
1597  
1598  
1599  
1600  
1601  
1602  
1603  
1604  
1605  
1606  
1607  
1608  
1609  
1610  
1611  
1612  
1613  
1614  
1615  
1616  
1617  
1618  
1619  
1620  
1621  
1622  
1623  
1624  
1625  
1626  
1627  
1628  
1629  
1630  
1631  
1632  
1633  
1634  
1635  
1636  
1637  
1638  
1639  
1640  
1641  
1642  
1643  
1644  
1645  
1646  
1647  
1648  
1649  
1650  
1651  
1652  
1653  
1654  
1655  
1656  
1657  
1658  
1659  
1660  
1661  
1662  
1663  
1664  
1665  
1666  
1667  
1668  
1669  
1670  
1671  
1672  
1673  
1674  
1675  
1676  
1677  
1678  
1679  
1680  
1681  
1682  
1683  
1684  
1685  
1686  
1687  
1688  
1689  
1690  
1691  
1692  
1693  
1694  
1695  
1696  
1697  
1698  
1699  
1700  
1701  
1702  
1703  
1704  
1705  
1706  
1707  
1708  
1709  
1710  
1711  
1712  
1713  
1714  
1715  
1716  
1717  
1718  
1719  
1720  
1721  
1722  
1723  
1724  
1725  
1726  
1727  
1728  
1729  
1730  
1731  
1732  
1733  
1734  
1735  
1736  
1737  
1738  
1739  
1740  
1741  
1742  
1743  
1744  
1745  
1746  
1747  
1748  
1749  
1750  
1751  
1752  
1753  
1754  
1755  
1756  
1757  
1758  
1759  
1760  
1761  
1762  
1763  
1764  
1765  
1766  
1767  
1768  
1769  
1770  
1771  
1772  
1773  
1774  
1775  
1776  
1777  
1778  
1779  
1780  
1781  
1782  
1783  
1784  
1785  
1786  
1787  
1788  
1789  
1790  
1791  
1792  
1793  
1794  
1795  
1796  
1797  
1798  
1799  
1800  
1801  
1802  
1803  
1804  
1805  
1806  
1807  
1808  
1809  
1810  
1811  
1812  
1813  
1814  
1815  
1816  
1817  
1818  
1819  
1820  
1821  
1822  
1823  
1824  
1825  
1826  
1827  
1828  
1829  
1830  
1831  
1832  
1833  
1834  
1835  
1836  
1837  
1838  
1839  
1840  
1841  
1842  
1843  
1844  
1845  
1846  
1847  
1848  
1849  
1850  
1851  
1852  
1853  
1854  
1855  
1856  
1857  
1858  
1859  
1860  
1861  
1862  
1863  
1864  
1865  
1866  
1867  
1868  
1869  
1870  
1871  
1872  
1873  
1874  
1875  
1876  
1877  
1878  
1879  
1880  
1881  
1882  
1883  
1884  
1885  
1886  
1887  
1888  
1889  
1890  
1891  
1892  
1893  
1894  
1895  
1896  
1897  
1898  
1899  
1900  
1901  
1902  
1903  
1904  
1905  
1906  
1907  
1908  
1909  
1910  
1911  
1912  
1913  
1914  
1915  
1916  
1917  
1918  
1919  
1920  
1921  
1922  
1923  
1924  
1925  
1926  
1927  
1928  
1929  
1930  
1931  
1932  
1933  
1934  
1935  
1936  
1937  
1938  
1939  
1940  
1941  
1942  
1943  
1944  
1945  
1946  
1947  
1948  
1949  
1950  
1951  
1952  
1953  
1954  
1955  
1956  
1957  
1958  
1959  
1960  
1961  
1962  
1963  
1964  
1965  
1966  
1967  
1968  
1969  
1970  
1971  
1972  
1973  
1974  
1975  
1976  
1977  
1978  
1979  
1980  
1981  
1982  
1983  
1984  
1985  
1986  
1987  
1988  
1989  
1990  
1991  
1992  
1993  
1994  
1995  
1996  
1997  
1998  
1999  
2000  
2001  
2002  
2003  
2004  
2005  
2006  
2007  
2008  
2009  
2010  
2011  
2012  
2013  
2014  
2015  
2016  
2017  
2018  
2019  
2020  
2021  
2022  
2023  
2024  
2025  
2026  
2027  
2028  
2029  
2030  
2031  
2032  
2033  
2034  
2035  
2036  
2037  
2038  
2039  
2040  
2041  
2042  
2043  
2044  
2045  
2046  
2047  
2048  
2049  
2050  
2051  
2052  
2053  
2054  
2055  
2056  
2057  
2058  
2059  
2060  
2061  
2062  
2063  
2064  
2065  
2066  
2067  
2068  
2069  
2070  
2071  
2072  
2073  
2074  
2075  
2076  
2077  
2078  
2079  
2080  
2081  
2082  
2083  
2084  
2085  
2086  
2087  
2088  
2089  
2090  
2091  
2092  
2093  
2094  
2095  
2096  
2097  
2098  
2099  
2100  
2101  
2102  
2103  
2104  
2105  
2106  
2107  
2108  
2109  
2110  
2111  
2112  
2113  
2114  
2115  
2116  
2117  
2118  
2119  
2120  
2121  
2122  
2123  
2124  
2125  
2126  
2127  
2128  
2129  
2130  
2131  
2132  
2133  
2134  
2135  
2136  
2137  
2138  
2139  
2140  
2141  
2142  
2143  
2144  
2145  
2146  
2147  
2148  
2149  
2150  
2151  
2152  
2153  
2154  
2155  
2156  
2157  
2158  
2159  
2160  
2161  
2162  
2163  
2164  
2165  
2166  
2167  
2168  
2169  
2170  
2171  
2172  
2173  
2174  
2175  
2176  
2177  
2178  
2179  
2180  
2181  
2182  
2183  
2184  
2185  
2186  
2187  
2188  
2189  
2190  
2191  
2192  
2193  
2194  
2195  
2196  
2197  
2198  
2199  
2200  
2201  
2202  
2203  
2204  
2205  
2206  
2207  
2208  
2209  
2210  
2211  
2212  
2213  
2214  
2215  
2216  
2217  
2218  
2219  
2220  
2221  
2222  
2223  
2224  
2225  
2226  
2227  
2228  
2229  
2230  
2231  
2232  
2233  
2234  
2235  
2236  
2237  
2238  
2239  
2240  
2241  
2242  
2243  
2244  
2245  
2246  
2247  
2248  
2249  
2250  
2251  
2252  
2253  
2254  
2255  
2256  
2257  
2258  
2259  
2260  
2261  
2262  
2263  
2264  
2265  
2266  
2267  
2268  
2269  
2270  
2271  
2272  
2273  
2274  
2275  
2276  
2277  
2278  
2279  
2280  
2281  
2282  
2283  
2284  
2285  
2286  
2287  
2288  
2289  
2290  
2291  
2292  
2293  
2294  
2295  
2296  
2297  
2298  
2299  
2300  
2301  
2302  
2303  
2304  
2305  
2306  
2307  
2308  
2309  
2310  
2311  
2312  
2313  
2314  
2315  
2316  
2317  
2318  
2319  
2320  
2321  
2322  
2323  
2324  
2325  
2326  
2327  
2328  
2329  
2330  
2331  
2332  
2333  
2334  
2335  
2336  
2337  
2338  
2339  
2340  
2341  
2342  
2343  
2344  
2345  
2346  
2347  
2348  
2349  
2350  
2351  
2352  
2353  
2354  
2355  
2356  
2357  
2358  
2359  
2360  
2361  
2362  
2363  
2364  
2365  
2366  
2367  
2368  
2369  
2370  
2371  
2372  
2373  
2374  
2375  
2376  
2377  
2378  
2379  
2380  
2381  
2382  
2383  
2384  
2385  
2386  
2387  
2388  
2389  
2390  
2391  
2392  
2393  
2394  
2395  
2396  
2397  
2398  
2399  
2400  
2401  
2402  
2403  
2404  
2405  
2406  
2407  
2408  
2409  
2410  
2411  
2412  
2413  
2414  
2415  
2416  
2417  
2418  
2419  
2420  
2421  
2422  
2423  
2424  
2425  
2426  
2427  
2428  
2429  
2430  
2431  
2432  
2433  
2434  
2435  
2436  
2437  
2438  
2439  
2440  
2441  
2442  
2443  
2444  
2445  
2446  
2447  
2448  
2449  
2450  
2451  
2452  
2453  
2454  
2455  
2456  
2457  
2458  
2459  
2460  
2461  
2462  
2463  
2464  
2465  
2466  
2467  
2468  
2469  
2470  
2471  
2472  
2473  
2474  
2475  
2476  
2477  
2478  
2479  
2480  
2481  
2482  
2483  
2484  
2485  
2486  
2487  
2488  
2489  
2490  
2491  
2492  
2493  
2494  
2495  
2496  
2497  
2498  
2499  
2500  
2501  
2502  
2503  
2504  
2505  
2506  
2507  
2508  
2509  
2510  
2511  
2512  
2513  
2514  
2515  
2516  
2517  
2518  
2519  
2520  
2521  
2522  
2523  
2524  
2525  
2526  
2527  
2528  
2529  
2530  
2531  
2532  
2533  
2534  
2535  
2536  
2537  
2538  
2539  
2540  
2541  
2542  
2543  
2544  
2545  
2546  
2547  
2548  
2549  
2550  
2551  
2552  
2553  
2554  
2555  
2556  
2557  
2558  
2559  
2560  
2561  
2562  
2563  
2564  
2565  
2566  
2567  
2568  
2569  
2570  
2571  
2572  
2573  
2574  
2575  
2576  
2577  
2578  
2579  
2580  
2581  
2582  
2583  
2584  
2585  
2586  
2587  
2588  
2589  
2590  
2591  
2592  
2593  
2594  
2595  
2596  
2597  
2598  
2599  
2600  
2601  
2602  
2603  
2604  
2605  
2606  
2607  
2608  
2609  
2610  
2611  
2612  
2613  
2614  
2615  
2616  
2617  
2618  
2619  
2620  
2621  
2622  
2623  
2624  
2625  
2626  
2627  
2628  
2629  
2630  
2631  
2632  
2633  
2634  
2635  
2636  
2637  
2638  
2639  
2640  
2641  
2642  
2643  
2644  
2645  
2646  
2647  
2648  
2649  
2650  
2651  
2652  
2653  
2654  
2655  
2656  
2657  
2658  
2659  
2660  
2661  
2662  
2663  
2664  
2665  
2666  
2667  
2668  
2669  
2670  
2671  
2672  
2673  
2674  
2675  
2676  
2677  
2678  
2679  
2680  
2681  
2682  
2683  
2684  
2685  
2686  
2687  
2688  
2689  
2690  
2691  
2692  
2693  
2694  
2695  
2696  
2697  
2698  
2699  
2700  
2701  
2702  
2703  
2704  
2705  
2706  
2707  
2708  
2709  
2710  
2711  
2712  
2713  
2714  
2715  
2716  
2717  
2718  
2719  
2720  
2721  
2722  
2723  
2724  
2725  
2726  
2727  
2728  
2729  
2730  
2731  
2732  
2733  
2734  
2735  
2736  
2737  
2738  
2739  
2740  
2741  
2742  
2743  
2744  
2745  
2746  
2747  
2748  
2749  
2750  
2751  
2752  
2753  
2754  
2755  
2756  
2757  
2758  
2759  
2760  
2761  
2762  
2763  
2764  
2765  
2766  
2767  
2768  
2769  
2770  
2771  
2772  
2773  
2774  
2775  
2776  
2777  
2778  
2779  
2780  
2781  
2782  
2783  
2784  
2785  
2786  
2787  
2788  
2789  
2790  
2791  
2792  
2793  
2794  
2795  
2796  
2797  
2798  
2799  
2800  
2801  
2802  
2803  
2804  
2805  
2806  
2807  
2808  
2809  
2810  
2811  
2812  
2813  
2814  
2815  
2816  
2817  
2818  
2819  
2820  
2821  
2822  
2823  
2824  
2825  
2826  
2827  
2828  
2829  
2830  
2831  
2832  
2833  
2834  
2835  
2836  
2837  
2838  
2839  
2840  
2841  
2842  
2843  
2844  
2845  
2846  
2847  
2848  
2849  
2850  
2851  
2852  
2853  
2854  
2855  
2856  
2857  
2858  
2859  
2860  
2861  
2862  
2863  
2864  
2865  
2866  
2867  
2868  
2869  
2870  
2871  
2872  
2873  
2874  
2875  
2876  
2877  
2878  
2879  
2880  
2881  
2882  
2883  
2884  
2885  
2886  
2887  
2888  
2889  
2890  
2891  
2892  
2893  
2894  
2895  
2896  
2897  
2898  
2899  
2900  
2901  
2902  
2903  
2904  
2905  
2906  
2907  
2908  
2909  
2910  
2911  
2912  
2913  
2914  
2915  
2916  
2917  
2918  
2919  
2920  
2921  
2922  
2923  
2924  
2925  
2926  
2927  
2928  
2929  
2930  
2931  
2932  
2933  
2934  
2935  
2936  
2937  
2938  
2939  
2940  
2941  
2942  
2943  
2944  
2945  
2946  
2947  
2948  
2949  
2950  
2951  
2952  
2953  
2954  
2955  
2956  
2957  
2958  
2959  
2960  
2961  
2962  
2963  
2964  
2965  
2966  
2967  
2968  
2969  
2970  
2971  
2972  
2973  
2974  
2975  
2976  
2977  
2978  
2979  
2980  
2981  
2982  
2983  
2984  
2985  
2986  
2987  
2988  
2989  
2990  
2991  
2992  
2993  
2994  
2995  
2996  
2997  
2998  
2999  
3000  
3001  
3002  
3003  
3004  
3005  
3006  
3007  
3008  
3009  
3010  
3011  
3012  
3013  
3014  
3015  
3016  
3017  
3018  
3019  
3020  
3021  
3022  
3023  
3024  
3025  
3026  
3027  
3028  
3029  
3030  
3031  
3032  
3033  
3034  
3035  
3036  
3037  
3038  
3039  
3040  
3041  
3042  
3043  
3044  
3045  
3046  
3047  
3048  
3049  
3050  
3051  
3052  
3053  
3054  
3055  
3056  
3057  
3058  
3059  
3060  
3061  
3062  
3063  
3064  
3065  
3066  
3067  
3068  
3069  
3070  
3071  
3072  
3073  
3074  
3075  
3076  
3077  
3078  
3079  
3080  
3081  
3082  
3083  
3084  
3085  
3086  
3087  
3088  
3089  
3090  
3091  
3092  
3093  
3094  
3095  
3096  
3097  
3098  
3099  
3100  
3101  
3102  
3103  
3104  
3105  
3106  
3107  
3108  
3109  
3110  
3111  
3112  
3113  
3114  
3115  
3116  
3117  
3118  
3119  
3120  
3121  
3122  
3123  
3124  
3125  
3126  
3127  
3128  
3129  
3130  
3131  
3132  
3133  
3134  
3135  
3136  
3137  
3138  
3139  
3140  
3141  
3142  
3143  
3144  
3145  
3146  
3147  
3148  
3149  
3150  
3151  
3152  
3153  
3154  
3155  
3156  
3157  
3158  
3159  
3160  
3161  
3162  
3163  
3164  
3165  
3166  
3167  
3168  
3169  
3170  
3171  
3172  
3173  
3174  
3175  
3176  
3177  
3178  
3179  
3180  
3181  
3182  
3183  
3184  
3185  
3186  
3187  
3188  
3189  
3190  
3191  
3192  
3193  
3194  
3195  
3196  
3197  
3198  
3199  
3200  
3201  
3202  
3203  
3204  
3205  
3206  
3207  
3208  
3209  
3210  
3211  
3212  
3213  
3214  
3215  
3216  
3217  
3218  
3219  
3220  
3221  
3222  
3223  
3224  
3225  
3226  
3227  
3228  
3229  
3230  
3231  
3232  
3233  
3234  
3235  
3236  
3237  
3238  
3239  
3240  
3241  
3242  
3243  
3244  
3245  
3246  
3247  
3248  
3249  
3250  
3251  
3252  
3253  
3254  
3255  
3256  
3257  
3258  
3259  
3260  
3261  
3262  
3263  
3264  
3265  
3266  
3267  
3268  
3269  
3270  
3271  
3272  
3273  
3274  
3275  
3276  
3277  
3278  
3279  
3280  
3281  
3282  
3283  
3284  
3285  
3286  
3287  
3288  
3289  
3290  
3291  
3292  
3293  
3294  
3295  
3296  
3297  
3298  
3299  
3300  
3301  
3302  
3303  
3304  
3305  
3306  
3307  
3308  
3309  
3310  
3311  
3312  
3313  
3314  
3315  
3316  
3317  
3318  
3319  
3320  
3321  
3322  
3323  
3324  
3325  
3326  
3327  
3328  
3329  
3330  
3331  
3332  
3333  
3334  
3335  
3336  
3337  
3338  
3339  
3340  
3341  
3342  
3343  
3344  
3345  
3346  
3347  
3348  
3349  
3350  
3351  
3352  
3353  
3354  
3355  
3356  
3357  
3358  
3359  
3360  
3361  
3362  
3363  
3364  
3365  
3366  
3367  
3368  
3369  
3370  
3371  
3372  
3373  
3374  
3375  
3376  
3377  
3378  
3379  
3380  
3381  
3382  
3383  
3384  
3385  
3386  
3387  
3388  
3389  
3390  
3391  
3392  
3393  
3394  
3395  
3396  
3397  
3398  
3399  
3400  
3401  
3402  
3403  
3404  
3405  
3406  
3407  
3408  
3409  
3410  
3411  
3412  
3413  
3414  
3415  
3416  
3417  
3418  
3419  
3420  
3421  
3422  
3423  
3424  
3425  
3426  
3427  
3428  
3429  
3430  
3431  
3432  
3433  
3434  
3435  
3436  
3437  
3438  
3439  
3440  
3441  
3442  
3443  
3444  
3445  
3446  
3447  
3448  
3449  
3450  
3451  
3452  
3453  
3454  
3455  
3456  
3457  
3458  
3459  
3460  
3461  
3462  
3463  
3464  
3465  
3466  
3467  
3468  
3469  
3470  
3471  
3472  
3473  
3474  
3475  
3476  
3477  
347

**Ao.** 1403. **wierd (y):** gelyk Hy dan ook, ontrent dit zelfde tydpunt, de Haven of Sluis, genaamd *de Vaart*, en leggende aan de gemelde rivier de *Lek*, thans behoorende tot de Bischoflyke tafelgoederen (z), niet spaarde; maar ook deze fraaije plaats in brand stak en verwoestede; 't geen door den Bischof zeer euvel werd opgenomen, alzo deze, vermits het Oorlog der Stad *Utrecht* in het byzonder aanging, ter dier tyd nog niets vyandlyks tegen Hem had ondernoomen (a).

**De U-**  
**srecht.** **maars en**  
**de Heer**  
**van Vianen**  
**doen**  
**den Her-**  
**ten, dat**  
**zy in den**  
**Vrede,**

Ondertuschen hadden die van de Stad *Utrecht*, en de Heer van *Vianen*, aan Hertog *Albrecht* doen weten, dat zy geen genoegen namen met den Vrede, welken Hy met Heer *Jan van Arkel*, in dier voegen als hier voren (b) is verhaald, had aangegaan; dat zy des tog wee in den zelve niet wilden zyn begreepen; en ten, dat ook daarom weigerden alle zodanige schade, welke zy, staande dien Vrede, binnen en door

(y) *M. Vossius Annal. Holland. lib. XIV. prope finem.*  
(z) Men kan over deze plaats, zynde thans ene Hooge Heerlykheid, der Stad *Utrecht* in eigendom aankomendes; en leggende in dat gedeelte van den Lande van *Utrecht*, het welk men doorgaans den naam van het *Overkwartier* toevoegt; en paelende, Westwaard, aan den *Rysel*, en zich strekkende, van de *Lek* af, ontrent een half uur gaans, Noordwaard aan, na de Stad *Utrecht*; nu *Vreeswyk*, of de *Vaart*, genaamd; en deszelfs merkwaardige lotgevallen, in 't breede, zien den Schryver der *Hedend. Histor. of Tegenw. Staat van alle Volken*. D. XXII. bevattende 't *Vervolg van dien van Utrecht*; Hoofdst. XVII. bladz. 408. — 424. Seedert welken tyd deze plaats den naam van de *Vaart* bekomen hebbe, wordt ook aangetekend door *CORTGEEN* in *Stichtis Cronyk*; op *Vreeswyk*.  
(a) *W. HEYD Hist. Episcop. Ultraject. in Vita Frederici Episc. Li. Fol. 267.*

(b) Zie boven op bladz. 669. — 672.



door 's Hertogs gebied, den Heere van *Arkel* en zynen onderzaten hadden toegebracht, 1403. te beeteren en te herstellen: Het is nu zeer door Hem waarschynlyk, dat zy in dit hun voorneemen, met den van zich in dezen Vrede niet in te laten, door Heer van 's Hertogen oudsten Zoon, Heer *Willem van Arkel* ge-  
*Beyeren*, Graaf van *Oostervant*, wien dit Vre- niet wil-  
desverdrag, 't welk de Hertog, zyn Heer Va- len be-  
der, ook voor Hem had getekend, gansch greepen  
tegen de borst was, schoon Hy, in uiterlyken zyn.  
schyn, niet wilde zich tegen deze zyns Heer  
Vaders schikking stellen of dezelve openlyk  
tegen gaan (c), zullen zyn gestyfd geworden Hertog  
(d): Waarom dan ook de Hertog, zeer gebelgd, *Albrecht*  
dat die van *Utrecht* en de Heer van *Vianen* zich geeft den  
tegen zyn goedvinden durfden verzetten; des Heere  
deze beiden zynen met den Heere van *Arkel* ge-  
maakten Vrede niet wilden aanneemen; en ook vryheid;  
volstrekt weigerden deze voorgemelde scha- om den  
de, door hen hunnen vyanden, binnen en *Utrechts-*  
door 's Hertogen landen, aangedaan, te ver-  
goeden; by zynen Openen brief van den 10. re van  
dezer zelfde Wintermaand aan de Heeren *Vianen* te  
*Johan*, Heere van *Arkel*, en zynen Zoone mogen  
*Willem tot Arkel*, heeft verleend en gegeven beschadi-  
de volle vryheid, zo voor hen, als voor hun- door zy-  
ne Onderzaten en Bondgenooten, om, bin- ne Lan-  
nen en door de landpaalen van 's Hertogen den;  
gebied, zich, tegen die van de Stad *Utrecht*  
en den Heere van *Vianen*; en tegen alle hun-  
ne Onderzaten en Bondgenooten, niet alleen  
te verweeren; maar zelfs die allen op alle  
mo-

- (c) W. HEDA op de zo even aangetogen plaats.  
(d) K. BURMAN *Utrechts. Jaarb. D. I. bladz. 32.*

1403. **Ao:** mogelyke wyze te beschadigen, en dus het oorlog tegen dezelve te voeren, zo en waar zy zulks te doen zullen goedvinden, zonder dat zy zullen worden begrepen des Hertogs gezag of hoogheid, gedurende hunnen onderlingen Vrede, tegen welks Verdrag dit anders (zo als wy hier voren (e) hebben gezien) zoude aanlopen; daar mede enigzins te krenken of te kwetzen: en verders daar by gevoegd een uitgedrukt Bevel aan allen zynen Amptenaaren en Onderdaanen, dat zy de Heeren van *Arkel* of de hunnen in zulks te doen geenzins zullen hinderen; veel min den *Utrechtnaaren* of den Heere van *Vianen*; en derzelver Onderzaten of Bondgenooten; enigen hoe genaamden bystand, of hulp toebrengen (f).

● En geeft Middeleryl gaf dit allerschandelykst gedrag daar door van Hertog *Albrecht* aanleiding tot verdere ook voortduuring van dezen alles vernielenden leiding Oorlog, in welken de *Utrechtnaars*, die te tot voortduuring van dien Oorlog. voren reeds in een zeer goede orde, in gevolge van een Besluit, by den Raad dier Stad genomen, met hunne Gilden waren uitgetogen te velde tegen hunnen vyand, den Heere van *Arkel*, op wien zy inzonderheid verbittert waren, seedert dat Hy, twee hunner Onderzaten gevangen gekreegen hebbende, dezelve had doen onthalzen, strydig met het krygsgebruik dier tyden, in welken men ge-  
woon

(e) Zie hier voren op bladz 672.

(f) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401. --- 1404. Cas. R. pag. 52. berustende onder den Heere Grif-fier VAN ALPHEN.

woon was de krygsgevangenen voor zeker A<sup>o</sup>.  
 losgeld vry te laten; hoewel zy, by weder. 1403.  
 vergelding, aan twee, by hen gevangen zyn-  
 de, Onderzaten van den Heer van *Arkel* een  
 gelyk lot deden ondergaan; trachteden de-  
 ze hunnen vyanden allen mogelyken afbreuk  
 te doen en hunne landen, zo veel in hun  
 vermogen was, te verwoesten; waar over  
 dan de Heeren van *Arkel* wederom, zo veel  
 Hun doenlyk was, ene hevige wraak namen.  
 Zy hadden tevens, uit aanmerking van dien  
 zo even gemelden onbehoorlyken handel van  
 den Heer van *Arkel*, een Besluit genomen,  
 waar by de Raad dier Stad beloofde te zullen  
 geven aan den genen, die in dien Oorlog mog-  
 te vangen een Ridder, twee honderd gulden;  
 een Welgeboren Knecht, vyftig gulden; en  
 een Huisman, vyf- en- twintig gulden; mits  
 dat hy dezen zynen Gevangen dadelyk aan  
 de Stad overleverde: En de Raad dier Stad  
 had met dat Besluit geen ander oogmerk,  
 dan alleen, om die Gevangenen te bewaaren,  
 ten einde zy, wanneer de Heer van *Arkel* we-  
 derom mogte goedvinden om enige *Utrecht-*  
*sche* Krygsgevangenen, in voegen als voren,  
 te mishandelen, alsdan gelegenheid zouden  
 hebben, van al het zelve aan de by Hen in  
 bewaaring zynde *Arkel'sche* Krygsgevangenen  
 weder te vergelden. Ook is het zeker, dat die  
 van *Utrecht*, en zeer waarschynlyk nevens  
 Hun de Heer van *Kianen* met zyn Volk, op dien  
 zelfden voet wederom, in de twee naastvol-  
 gende jaaren, tegen den Heer van *Arkel* zyn  
 te velde getrokken; hoewel men niet vindt,  
 dat zy, na de eerste woede, waarvan hier

**Ao.** boven (g) is gewag gemaakt, groote zaken  
**1403.** tegen dezen hunnen Vyand, die Hun veel  
 te magtig was; hebben uitgevoerd (b).

Neemt Op den 29. van deze zelfde maand heeft  
 de *Zust.* Hertog *Albrecht* alle de *Zusters der Derde Orde*  
*ters der* van *Sint Franciscus*, benevens haar *Klooster*,  
*Derde* gelegen binnen de Stad *Monikendam*, in zy-  
*Orde van* ne byzondere hoede genomen; alle dezelve met  
*Sint* zonderlinge Voorrechten begunstigd; allen  
*Francis-* en enen iegelyk scherpelyk verboden van de-  
*cus* in zy. zelve enigzins te beleedigen, te moeien, of  
 ne be- in de oefening van den Godsdienst te hinde-  
 scher- ren; en den Baillu en Schout dier Stad wel  
 ming, ernstelyk gelast, om deze *Zusters* op alle  
 mogelyke wyze te beschermen; voor haar  
 rust te waaken; en allen de zulken, welke aan  
 deze *Zusters* enigen overlast mogten toebrengen,  
 zodanig te doen straffen, dat zulks ten  
 spiegel en afschrik van anderen mogte strek-  
 ken (i).

Ontrent dezen tyd is 'er een zeer hevige  
 Storm

(g) Zie hier voren op bladz. 723.

(b) KASP. BURMAN *Utrechts. Jaarb.* D. I. bladz.  
 38.—41. als ook bladz. 49. en bladz. 52. Meerder  
 over dezen byzonderen Oorlog tuschen Heer *Jan van*  
*Arkel* en de *Utrechtersnaaren* met den Heer *van Planen*,  
 die, volgens het getuigenis der Geschiedschryvers, nog  
 twee geheele jaaren en een half geduurd heeft, mag men  
 zien by W. HEDA in *Histor. Episcop. Ultraject. in vita*  
*Friderici Episc.* LI. fol°. 267. M. VOSSIVS in *Annal.*  
*Holland.* Lib. LIV. en FOEKE SJOERDS *Histor. Jaarb. van*  
*Oud en Nieuw Friesland;* D. IV. Hoofdst. XV. §. XIV.  
 bladz. 239. en 240.

(i) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*. Hertog  
*Albrecht.* 1401.—1404. Cas E. pag. 43. versa en 44.  
 berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

Storm van zwaaren wind en groot onweder hier **Ao.**  
 te Lande geweest, welke alomme zulke hooge **1403.**  
 Watervloeden en overstromingen heeft ver-  
 wekt, dat daar door in *Holland* en *Friesland* Hevige Storm en zwaare Overstromingen in *Holland* en *Friesland*.  
 de meeste Dyken zyn doorgebrooken; veele  
 Dorpen en Landeryen overstroomd gewor-  
 den; een aanmerkelyke menigte van Huizen  
 en andere Gebouwen weggespoeld; verscheide  
 schoone landhoeven bedorven; en een zeer  
 groot aantal van menschen in het water is  
 omgekomen en versmoord: Deze vervaarlyke  
 Storm, verzeld met zulke verschrikkelyke  
 Watervloeden, heeft ook oorzaak geweest  
 der zo merkelyke verwydering van de Zee-  
 gaten tusschen de Eilanden *Tesfel* en *Wierin-*  
*gen*; en der wegspoeling van het land ronts-  
 omme de Steden *Medenblik* en *Enkhuizen*;  
 zo dat, sedert dien tyd, die van *Amsterdam*  
 en *Enkhuizen* met groote Koopvaardy-Sche-  
 pen op de *Noord-Zee* hebben begonnen te vaa-  
 ren; terwyl *Dordrecht* te voren de aanzienlyk-  
 ste *Hollandsche* Koopstad ter Zee was. Sommi-  
 ge Schryvers zyn van gedachten, dat ook  
 tot het verwyden der gemelde Zeegaten zeer  
 veel heeft toegebracht het gedrag van de Mo-  
 niken der *Abdyen* en *Kloosters* van *Sint*  
*Odulpbus* en *Ludingakerk*, dewelke in die land-  
 streekén van *Tesfel* en *Wieringen* gesticht wa-  
 ren: Deze Moniken toch, tot welker onder-  
 houd de omleggende Landeryen, die uit der-  
 zelve aart moeraslig en waterachtig waren,  
 dienden; hadden, om deze hunne Landeryen  
 meerder vruchtbaar te maken, door dezelve  
 enige grachten en slooten gegraven, dewel-  
 ke, door de geweldige overstromingen der

Ao. 1403. *Noord-Zee* en door de geduurige eb en vloed, van wegen de menigvuldige en groote dykbreuken niet konnende worden belet, merkelyk werden verwyderd; eindelyk zyn doorgebroken; in één gescheurd; te saamen gevloeid; en dus hebben plaats gemaakt voor de inschietende Zee, waar door de omleggende Landstreeken zyn af- en weggespoeld, zo dat dezelve op die wyze als in een openbaare Zee zyn veranderd; welke veranderingen, waar aan steeds, van alle eeuwen af, de gansche bovenvlakte van den Aardbol is onderworpen geweest; voornaamlyk in deze onze laage Landen, dewelken door het ontzaglyk geweld der zo kostbaare Dyken gestadiglyk moeten worden bewaard en voor een geheelen ondergang behoed; al zeer dikmaals hebben plaats gehad (k).

Ver.

(k) Men zie van dezen hevigen Storm en geweldige overstromingen M. VANDER HOUVE *Ms. Handvest-Chronyk*; D. IV. B. XIII. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. JOANN. à LEYDIS *Chronic. Belg. Lib. XXXI. Cap. LXIII. R. SNOIJS Rer. Batav. Lib. IX. fol. 132. De Cronycke van Hollandt, Zeelandt ende Frieslandt*; gedr. by Consent van den Houe door M. Colyn. W. VAN GOUTHORVEN *Chronyk van Holland*; D. I. bl. 415. J. F. LE PETIT *La Grande Chroniq. de Hollande*, Tom. I. Livr. III. pag. 319. en 320. M. VOSSIUS *in Annal. Holl. et Zeel. Lib. XIV. pag. 455. REYGERBERGEN Chron. van Zeeland*; D. II. bl. 175. S. A. GABBEMA *Nederl. Watervloed.*; bl. 144. en meerder andere Geschiedschryvers. De voortreflyke Schryver V. H. der Graaflyke Regeering *in Holland* brengt dit gebeurde tot den jare 1400., zo als by hem is te zien Cap. XXIII. bl. 113. en 114., in welk jaar men mede in een *Oude korte Friesche Chronyk* gewag gemaakt vindt van een zeer hoogen Watervloed, waar door *Friesland* in-

zon-

Verders vindt men by genoegzaam alle de Chronyk- en Historie-Schryvers verhaald ene alle verwondering waardige gebeurtenis van enezogenaamde *Meermin*: van dewelke ik hier alleen zal aantekenen, 't gene ik des aangaande kortelyk gemeld vinde in het *Vierde Deel op bet Dertiende Boek* van de nog onuitgegeven *Handvest- of Chartre- Chronyk van Jonkbeer MATTHYS VANDER HOUVE*, welke my door den meermaals gemelden Heer Mr. DANIEL VAN ALPHEN, onder wien dezelve (het eigen *Handschrift* van den Heer VANDER HOUVE) als nog berust; volgens zyne gewoone vriendelykheid, ten mynen byzonderen gebruike is geleend g- worden. Het zelve vervat alleen deze weinige woorden: *In deesen storm wert ter een WILDE ZEEVROU in de PURMER MEYR gevangen, deese tot HAERLEM geschickt leerde*  
Aa.  
1403.  
In de  
Purmer-  
meer  
wordt  
een  
Meermin  
of Zee-  
wyf ge-  
vangen.  
bacr

zonderheid zwaarlyk werd beschadigd, zo dat men aan dien vloed, als by uitsfeekendheid, den naam van den *Frieschen Vloed* heeft gegeven; onder welken naam de getrouwe Hollandische Historieschryver EM. VAN METEREN, wanneer hy, in zyn *Derde Boek der Nederlandsche Historien*, verhaalende den zwaaren Watervloed van Aller-Heiligen-dag des jaars 1570., tevens verscheide merkwaardige Vloeden, deze Nederlanden op verschillende tyden geweldiglyk geteisterd hebbende, optelt en aantekent; ook aan dezen Vloed gedenkt op fol<sup>o</sup>. 65. verso met deze woorden: *Anno 1400. gbeburde eenen booghen Vloet, den Frieschen vloet genoemd*. Niet te min kan ik my by dit dezès kundigen Schryvers gevoelen niet voegen, naardien de oudste en voornaamste Chronyken Historieschryvers dit hier boven verhaalde brengen tot dezen jare 1403. Dezen nu, in alle zodanige Geschiedverhaalen, te volgen, daar geene andere echte bewyzen hun Verhaal tegenspreken, dunkt my het veiligst en raadzaamst.

Ao. *haer selven cleden, sy leerde spinnen, broot ende*  
 1403. *melck eeten. Waar by ik nog voege, 'tgeen*  
 de Heer W. A. KRUYTHOFF in zyn *Geschied-*  
*verhaal van de Vuur- en Watersnood de Stad*  
*EDAM meermaals — overgekomen aantekent;*  
*dat van deze Meermin, of Zeewyf, als nog te*  
*EDAM in het Prinzenhof, en boven de Purmer-*  
*Poort, een afbeeldzel te zien is, met dit Knup-*  
*peldersje, of Rymtje daar onder:*

*Dit Beeldt hier Opgericht tot een*  
*Gedachtenis,*  
*Wat in het Purmermeyr voor heen*  
*Gevangen is.*  
*Anno 1403.*

De zeer geleerde MATTHÆVS VOSSIVS, van dit verhaal spreekende, verklaart het zelve voor verdacht te houden, hoewel zeer veelen het zelve hebben geboekstaafd als een waarachtige gebeurtenis; terwyl hy meent, dat van zulks, indien het waar was, het gerucht wel tot de nabuurige Volken zoude zyn voortgelopen; daar het zelve nu maar alleen by *Hollandsche*, en dat nog wel by *nieuwe*, Schryvers wordt aangetekend; en de *ouden* daar van zwygen (1).

Mid-

(1) Zie Hem in *Annal. Holland. et Zeeland. Lib. XIV. prope finem*. Meerder van deze zo genaamde *Meermin*, of *Zeevrouw*, mag men leezen by verschillende *Vaderlandfche Geschiedfchryvers*, welker sommigen dit Verhaal, als waarlyk gebeurd, opgeeven; anderen het zelve, als twyfelachtig, vermelden; en wederom anderen met het zelve den spot dryven. Men zie dan wegens deze zaak JOANN. à LEIDIS in *Chronica Belg.*  
 Lib.



Middelcerwyl is 't niet onwaarschynlyk, Ao. dat deze voorgemelde hevige Storm in den 1403.

Her- Hertog  
Albrecht

Lib. XXXI. Cap. LXIII.; die by dit zyn Verhaal nog befevert voegt, dat ten zynen tyde te *Haerlem* nog hebben gezich, om leefd enige deugdzaame en geloofwaardige menschen, de *Zype* te die zelden deze *Zeevrouw* menigmaal aldaar gezien te doen hebben. Dit zelfde getuigt ook R. SNOVIS *Rer. Bad.*

Lib. IX. Fol. 132. dat dit by geschrifte is nagelaaten door de genen, die haar hebben gezien en dus zulks van hand tot hand overgeleverd. Nog wordt van dit Verhaal gewag gemaakt in *De Cronycke van Hollandt, Zeelant ende Vrieslands*, ghedruct by Consent van den Houe door M. Colyn: Ook by W. VAN GOUTHORVEN in de *Cronyk van Hollandt*, D. I. bl. 415. J. MEYERUS in *Annal. Flandriae*; Lib. XIV. fol. 219. M. Z. VAN BOXBORN *Tenael van Holland*, bl. 367. die dit geval brengt tot het jaar 1430. doch, mogelyk, by een misstelling in 't jaartal: SUFFR. PETRVS in *Append. ad Chronic.* J. DE BERA, fol. 151. A. BOCHERLVS in notis ad W. HADJE *Histor. Episcop. Ultraiect.* fol. 283. J. REYGERBERGEN *Cron. van Zeeland*; D. II. bl. 175. C. WACHTENDORP *Corte Rym-Kronyck*; B. VIII. vf. 29.—88. HADR. JUVIS in *Batavia*; cap. XVII. FERR. LOCRIUS in *Chronic. Belg.* Tom. II. pag. 491. C. SCHOTANUS *Geschieden. van Friesland*, B. VIII. bl. 263. H. S. Korte *Kronyck van Parmerende, Neck, Parmerland, en Ipendum, &c. circa fin.* J. F. Le PETIT *La Grande Chroniq. de Hollande*; Tom. I. Liv. III. pag. 319. & 320. S. VAN LERUWEN *Nad. Bew. tot de Besch.* der *Stad Leyden*, bl. 345.—349. TH. SCHREVELIUS *Besch.* der *Stad Haerlem*, B. VI. bl. 397. en 398. S. AMPZING *Besch.* der *Stad Haerlem*, bl. 379. en 380. J. L. GOTTFRIEDS *Histor. Kronyck* D. II. B. VI. bl. 1321. L. SMIDS *Schatkam. der Nederl. Ondbed.* op EDAM. MUSSON *Reize na en door Isallen*, D. I. Br. II. bl. 16. en by nog een zeer groot aantal van andere Geschiedschryvers, welken allen hier aanteaalen, by my geheel onnoodig wordt geoordeeld. Intusschen wordt dit Verhaal, als geminz. van alle waarschynlykheid onthloot te zyn, begreepen door de zeer geleerde Heeren BOXHORN; BYCHERLVS; en JUVIS op de zo even. zangeto-

gen

Ao. Hertog een zeer groote bekommering  
 1403. over het gevaar, waarin dit gansche Land  
 zich

gen plaatsen; en ook na hen door L. GUICCIARDYN in zyne *Befchryving der Nederlanden* en der Stad *Haerlem*; en S. AMPZING ter gezegde plaats; en wel, inzonderheid, zeer breedvoerig door H. VAN RYM in zyne *Aantekeningen op H. VAN HAUSSEN's Oudbeden en Geschiedten van Noord-Holland*; D. II. bladz. 297.—302. welke dit hun gevoelen bevestigen met het geen door veele zeer geleerde Mannen uit oude en laater geloofwaardige Schryvers over diergelyke en andere Zee-monsters wordt gemeld. By het geen de Schryver dezer *Vaderlandsche Chronyk* wegens deze *Zeeorlog* alhier heeft aangetekend, meene ik, als Uitgever van dit zyn nagelaten Geschrift, ook hier nog te moeten voegen, 't geen wordt gevonden by JON. SMITH *Scheepsocht na Nieuw-Engeland, gedaan in 't jaar 1614*. bladz. 2. en 3. voorkomende in de *Zee- en Landreizen na Oost- en West-Indien*, uitgegeven te Leyden by P. vander Aa; D. XXV. L. VANDEN BOS *Oud-Nieuws der Ontdekte Waereld*; Cap. XIV. bl. 409.—418. en SIM. DE VRIES *Wonderen en Wondergevoallen aan, in, en omstrengt de Zeeën*, bladz. 543.—559. welke twee laatstgemelde Schryvers mede aantekenen uit de *Historia Anatomica* van BARTHOLINVS, dat 'er te LEYDEN door den Hooggeleerden en Wydberoemden Heere PIETER PAUW, wel eer *Doctor et Professor Medicinae, Anatomies et Botanices non incelebris in Academia Lugduno-Batava*; is ontleed, of geanatomizeerd, een *Zee-man*, gevangen in de nabijheid van *Brasilien*; met hyvoeging, dat 'er van deze Zoedieren sommige Geneesmiddelen tegen enige menschelyke kwaalen kunnen worden gemaakt. Wat 'er inmiddels van de waarheid of onwaarheid van dit Verhael zy, wil ik hier geenzins nauwkeuriger onderzoeken; veel min beslissen: doch, dat 'er wel eens, nu en dan, in de groote en ruime Binnewateren alhier *Zeegebrochten* worden gevonden, blykt uit het geen in Grammaand van den jae 1755. onstrent het wel bekende Dorp *Assendelf*, gelegen in de nabijheid van het Y, ontrent één uurgans van de Stede *Beverwyk* en twee uren van de Stad *Haerlem*,

zich had bevonden, vermits byna overal de Dyken waren doorgebroken, en veele Ao.  
1403.  
Lan-

ten, is onnoot aan den Schipper Hendrik Cramer; en waar van het Verhaal wordt gevonden in de *Nederlandsche Jaarboeken van 't jaar 1755. bladz. 337. — 339.* Ook verdient (myns oordeels) dit wel enige opmerking, dat deze *Zeevrouw*, (zoals SVETIDVS PETRVS haar aangaande getuigt met deze woorden: *Anno 1404. capta fuit a puellis Edamensis in lacu Purmerio mulier aquatica, quae nulla re ab muliere terrestri differebat, nisi sordibus quibusdam aquaticis, quibus obducta erat. Ea igitur his munditia, et multobribus vestimentis induta, — praeferque feritatem quandam nativam et humani sermonis indocilitatem nihil admirandum habuit.*) naa dat zy van allen den slobber, slym en ruigte, waar mede zy was als bewassen, was gezuiverd en wel geredigd, in niets verschilde van onze Vrouwen, zo dat aan haar, op de wyze van onze Vrouwen gekleed zynde, niets zonderlings werd gezien noch gevonden; dan alleen, dat zy steeds een wilden aart, en een natuurlyken trek tot het water behield; en ook volstrekt onteerzaam in de menschelyke spraak bleef; met welk getuigenis inagelyks aliezins, wat de eigenlyke zaak betreft, volkomen overeenstemmen JOANN. à LEIDIS en REN. SNOIVS; als ook de meeste en beste oude historiefchryvers; waar door dan het gevoelen der genen, die haar beschryven of uitbeelden, als hebbende het onderste gedeelte haars ligchaams de gelykenis van een grooten Visch, (welk gevoelen C. WACHTENDORP en meer anderen schynen te omhelzen) ganschelyk versta en gewislyk (zo als ik meene) voor geheel vordicht en fabelachtig te houden is. Ook is het zeer waarschynlyk, dat deze zo eenvoudige beschryving van SVET. PETRVS aan den zeer oplettenden en kundigen Wel-Edelen-Gestrengen Heere Mr. JAN LEONINVS, Raad in de Vroedschap en Schepen der Stad EDAM, minnaar der Vaderlandsche Oudheden en Geschiedentfen, aanleiding zal hebben gegeven tot dit zyn gevoelen; dat *dit Schepsel is geweest een wild Vrouw-persoon, die stom was, en gewoon in de ruigte en biessen van de Purmer-meer zig te onthouden.* Welk zyn gevoe-

Ao.  
1403.

Landen overstroomd; heeft verwekt; zo dat Hy daarom, meer en meer bezeffende het onheil, waarmede *West-Friesland* werd gedreigd, in dien men nog langer het bedyken van de *Zype* wilde uitstellen; waartoe Hy te voren reeds zyne bevelen, dewelke vruchteloos waren gebleven, had uitgegeven (*m*); met zo veel te groter iever, die bedyking heeft gepoogd door te dryven en des te sterker aangedrongen op het houden van ene Vergadering der Staaten: Immers men vindt aangetekend, dat alsdoen by de gesaamlyke Staaten is besloten, dat men met die bedyking allen mogelyken spoed moest maken; terwyl men allen den Heemraden ernstelyk gelastte, om toch alomme toe te zien, dat het Land niet somtyds door verzuim mogte worden in gevaar gebragt. Schoon nu de *Hollanders*, altyd bereidwillig, om in nood al, wat in hun vermogen is, tot redding by te brengen; ter bevordering van deze goede zaak, hoofd voor hoofd, ene zekere schatting hebben opgebragt; zo vindt men echter niet, dat 'er in dien tyd nog iets aan dit werk is gedaan of gemaakt geworden (*n*). Doch dit vindt men, dat Jonkheer *Willem van Beyeren*,

voelen zyn Wel Ed. Gestr. ons mededeelt in zyne *Aantekeningen* op het hier boven gemelde *Geschiedverhaal* van den Heer KRUYTHOFF, bl. 47.

(*m*) Dit kan men nagaan uit de Opene Brieven, door dezen Hertog bereids op den 18. van Oogstmaand van het jaar 1388. aan die van *Rbynland*, en van *Schieland*, gegeven; te vinden by SIM. VAN LERUWEN *Handvest. en Privilegien van den Lande van Rbynland*; bladz. 22. en by F. VAN MILLERIS *Gr. Charterb.* D. III. bl. 500.

(*n*) MATTH. VOSSIVS in *Annal. Holland.* Lib. XIV. pag. 455.

ren, Ridder, die de jongste der twee Natuurly- Ao.  
ke, of Bastaard-Zoonen van dezen onzen 1403.  
Hertog, en de eerste Heer van *Schagen*, is  
geweest, na dezen tyd, de *Zype*, voor de  
eerste reize, zoude hebben bedykt en tot  
vruchtbare Landeryen gemaakt (o).

Ook vindt men, dat Hertog *Albrecht*, in  
het laatst van dezen jare, of in 't begin van Beveelt  
het volgende jaar, een Bevelbrief heeft doen allen Ste-  
afvaardigen aan alle Steden en Dorpen, ten Dorpen,  
einde zy Heer *Floris van Alkemade*, wien Hy om den  
het Capiteinschap van *Staveren* had opgedra- Heer  
gen en toevertrouwd, met alle hunne vermo- van Alke-  
gens zullen helpen en ondersteunen; en daar made, in  
toe, iederin den haren, een behoorlyk getal het Capi-  
van brave getrouwe Manschap uit hare teinschap  
Poorteren en Buurluiden, onder één of twee te *Stave-*  
goede Hoofdmannen uit ieder Stad, der- ren, op  
waards zenden; en daar by tevens bepaald, alle wy-  
hoe veel voorraads van spys en geweer een zen, te  
iegelyk hunner aldaar zoude moeten leve- helpen;  
ren (p).

Ge-

(o) Dit zal door my hier achter, wanneer ik breedvoe-  
riger van dezen Jonkheer *Willem van Beyer*en zal spre-  
ken, nader worden verhaald; alwaar ik dan ook meerder  
van dezen Polder, zynde als nog ene zeer grote vruchtba-  
re en vermakelyke bedykte streek Lands, gelegen in  
*West-Friesland*, tuschen *Schagen* en *Kalantsog* in zyne  
breedte; en tuschen den *Schoel*-dyk ten Westen, en de  
*Wieringer*-waard ten Oosten, in zyne lengte; groot met  
Wegen en Slooten ruim Negenduizend morgen Lands:  
deszelfs oorsprong en ouden stand; verscheide inbreuken  
en herhaalde bedykingen; zal melden.

(p) Deze Ordres van den Hertog worden gevonden  
(doch zonder datum) ter *Register- en Leenkauer van*  
*Hol-*

A a a

1404. **Ho.** Gelyk dan mede tot dit zelfde tydpunt be-  
 1404. hoort een ander Bevelbrief van dezen onzen  
 Hertog, by den welken Hy alle de Ambachts-  
 heeren van *Zuid-Holland* dagvaart, tegen den  
 22. deraanstaande Hooimaand, te *Dordrecht*,  
 om aldaar met den Hertog, of die van zy-  
 nen Rade, te verdragen over 't getal van  
 Manschap, welke Hy Hertog uit den Lande  
 van *Zuid-Holland* begeert te hebben, om te  
*Stateren* te leggen; willende, dat aan deze  
 zyne bevelen stiptelyk zal worden voldaan,  
 op dat Hy niet worde genoodzaakt dezelve,  
 het zy by mondelinge boodschap, het zy by  
 enen naderen Bevelbrief, te herhaalen; ver-  
 mits Hy den dienst dezer Manschap op gee-  
 nerhande wyze konde ontbeeren (q).

Op den achtsten dag van Louwmaand in  
 den jare 1404. geeft Hertog *Albrecht* aan  
*Bette Claaszoen* en *Hugo Louwenzoen* in vollen  
 vryen eigendom zeker Uitgors en Slik, ge-  
 naamd: *Onderflik*; gelegen omtrent den Pol-  
 der *Dorloo*, in den lande van *Tbolen*, om het  
 zelve te bedyken ten hunnen nutte en voor-  
 deele; met magt, om aldaar, naar hun wel-  
 gevallen, te stellen Dykgraaf en Schepenen;  
 en

*Holland* in het *Memoriale B. I. 1401.—1404. Cas*  
*R.* zynde aldaar ingevoegd tusfchen pag. 63. en 64.  
 van welken een *Afschrift* berust onder den Heer Griffier  
 VAN ALPHEN.

(q) Dezen Bevelbrief geeft ons te feezen de Hoog-  
 Edele Heer BARON VAN SCHWARTZENBERG in 't *Groot*  
*Charterb. van Vriesland*; D. I. bladz. 336., die den  
 zelveu getrokken heeft uit het zelfde *Memoriale*; zynde  
 aldaar een ingestoken papier tusfchen pag. 58. en 59.  
 mede zonder dag of datum.

ten tevens de vryheid, om te hebben een Heer-  
weg door den polder van *Dorloo*; blyvende Aa.  
1404.  
nochtans aan den Hertog zyn recht van  
Tienden, zo van het gezaaide; als van de  
lammeren; als mede alle Heerlykheid, Am-  
bacht en Ambachtsgevolg (r).  
Hier voren (s) hebben wy vermeld, dat  
de Hertog, by enen Open Brief van den 24.  
van Wiedemaand des jaars 1403., aan den  
Baillu, Burgemeesteren en Raad der Stad  
*Schoonhoven* te kennen gaf, dat Hy, met  
overleg en toestemming van zyne Kinderen en  
van zynen Raad, deze hunne Stad, met het Huis  
en Slot aldaar en al wat daar aan behoort,  
had geschikt en gegeven in lyfacht, als  
een Weduwelyk uitzet, aan zyne tweede Ge-  
malinne, Vrouwe *Margareta van Kleef*; en  
hun gelastte, om deze zyne Gemalinne, als  
hunne rechte Landsvrouw, te ontvangen en te  
houden: Wanneer nu, niet langen tyd daar  
na, deze hulde by die van *Schoonhoven* was  
gedaan, en dezer Stad Burgers en Ingeze- Vrouwe  
Marga-  
reta van  
Kleef  
tenen aan deze Vrouwe Hertoginne, als Lyf-  
rochtelyke Landsvrouwe, in gevolge van deze beves-  
s Hertogen Opene Brieven, hadden trouw  
gezworen; zo heeft ook wederom welge- de Hand-  
melde Vrouwe, *Margareta van Kleef*, Gema- vesten  
linne van Hertog *Albrecht*, ter gunstige der Stad  
beandwoording van al het zelve, alle de Hand- Schoon-  
vesten, Voorrechten, Vryheden en oude hoven.  
Her-

(r) Ms. getrokken uit het *Perkament-Register*;  
Hertog *Albrecht*, 1401. -- 1404. Cas E. pag. 44. beru-  
tende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(s) Zie hier voren op bladz. 635.

Hoewel nu op dezen dag, als zynde *Sint-Pontiaans dag*, de Vrede, die door Hertog *Albrecht* voor zichen zynen oudsten Zoon, den Graaf van *Oostervant*, met Heer *Jan van Arkel*, voor de eerstemaal, op den derden dag der Wintermaand van het voorgegaane jaar 1403, was ver-

(u) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401. — 1404. Cas R. Pag. 56. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.



verlengd geworden, een einde nam (v); Ao. zonder dat ik ergens heb gevonden, dat 'er de. 1404. zen aangaande, sedert dien laatstgemelden dag tot op dezen dag toe, enig nader Verdrag is geslooten; zo wordt 'er nochtans (myns weetens) by geen der oude Geschiedschryveren enig gewag van nieuwlyks hervatte vyandlykheden tuschen den Hertog en den Heer van *Arkel* omtrent dezen tyd gemaakt: Maar in het tegendeel blykt het uit de oude echte Gedenkstukken, dat deze Vrede andermaal in de volgende Sprokkelmaand is verlengd geworden; gelyk wy aldaar, op zyn plaats, zullen aantoonen.

Ten zelfden dage, heeft Heer *Joban van Heer Jo. Beyeren*, 's Hertogen jongste Zoon, *Elest van ban van Luyk*, en Graaf van *Loon*; wien de Hertog *Beyeren* reeds, op den 24. van Lentemaand van den bevestigt de Privi. jare 1394, het Land van *Voorn* had opgelegien dragen; en ook naderhand, zelfs nog on- der Stad langs op den 29. van Herfstmaand van het *Briele*en jongst afgelopen jaar, overgegeven, om het Lande zelve, nog by 's Hertogen leven, te hebben van en te regeeren; zo als wy dit een en ander *Voorn*. hier voren (w) bereids hebben aangetoond; bevestigd alle de Privilegien, Voorrechten, Vryheden, Keuren en Rechten, by de Heeren en Vrouwen van *Voorn*, der Stad *Briele* eertyds gegeven, gemaakt en met bezegelde Brieven gesterkt (x). Vyf

(v) Zo als dit hier boven op bladz. 717. wordt gemeld gevonden.

(w) Zie hier voren op bladz. 274. en op bladz. 664. en 665.

(x) Zo als zulks te zien is in de *Privilegien enz.*

**Ao.** Vyf-dagen later bevoorrecht Hertog *Albrecht* zyne getrouwe Stad *Edam* met deze byzondere gunfte, dat voortaan alle breuken, welke binnen dezelve Stad, of derzelver Vryheid, mogen worden bedreven, in 't vervolg altyd binnen één jaar, na dat dezelve zyn gefchied, zullen moeten worden be-recht by vonnisfe van Schepenen der voorzei-de Stad; of dat, dien tyd verftreeken zynde, allen aanspraak tegen den fchuldigen, geheel, vervallen en te niet zyn zal (y).

**Verlicht** Op den laaftten dag van deze zelfde maand, de zwaare heeft de Hertog, in aanmerking nemende Hofdien- de zeer zware Hofdienften, waar mede zyne ften van Onderzaten, gezeten in zyne pachthoven zyne On- in *Pynakker*; en zulks nog wel boven en be- derzaten in *Pynakker*; en zulks nog wel boven en be- in *Pynakker*; halven de Hem fchuldig zynde levering van *ker*: Haver; merkelyk zyn belast, en meerder be- zwaard, dan andere nabuurige Dorpen; de- zelve zyne Onderzaten ontrent deze ver- fchuldigde Hofdienften grotelyks verlicht, met deze zyne gunftige verklaring; „ dat „ wi ehde onfe nacomelingen him luden en- „ de hoeren nacomelingen tot genen tiden „ belasten noch gebieden en fellen noch doen „ gebiedente varen ofte te reysen, het fi te „ paffe te liggen of heervairde, dan dair on- „ fe Stede van *Delf* voirvairt mit horen „ ban-

van de Stad *Briele* en den Lande van *Voorn*; zynde het II. Deel der *Befchryving van die Stad en dat Land*; door *K. VAN ALKEMADE* en *P. VANDER SCHELLING* ons bezorgd; bladz. 51.

(y) Ms getrokken uit het *Perkamente-Register*, Hertog *Albrecht* 1401.—1404. Cas E. pag. 44. verfa; en pag. 45. berustende onder den Heere Griffier *VAN ALPHEN*.

„bannyer bi onsen gebode of onser naco. **Ao.**  
 „melingen, ende dan souden si ons dienen **1404.**  
 „mit achte mannen gewapent of wys be-  
 „gerden ende mit niet meer”. Voegende  
 al verder daarby nog deze stipte bepaaling:  
 „Ende die achte manne voirsz sellen mit  
 „onser Stede van *Delf* wttrecken op ende  
 „neder slaen waerde houden thys comen  
 „gelyc onse Stede voirsz ende niet anders.”  
 En hun wyders die vryheid gegeven, om,  
 wanneer aan hen zwaarder of meerder Hof-  
 diensten mogten worden geboden of opge-  
 legd, zich daar van te onttrekken, vermits  
 zy tot dezelve te doen niet zyn gehouden (z).

Op den 7. van Sprockelmaand, verklaart de Hertog gegeven te hebben aan Heer *Hugo van Heenvliet* de vryheid tot stichting en begiftiging van een Klooster in den Lande van *Voorn*, aan welk Klooster Hy by zynen Open Brief ten dien tyde vergunde enige Voorrechten, onder welken dan ook gevonden wordt een recht voor den Prior en 't Klooster tot benoeming van een Parochie-Priester van de Kerk te *Rugge*, welken dus benoemen den Hy terstond zoude voordragen ter goedkeuring aan den Stoel te *Utrecht*, naar ouderzyn een gewoonte (a); mits, zo als de Heer Hertog

ook te willen, dat den persoon voortaan tot Parochie-Priester van *Rugge* te benoemen, moet waelreldsch

(z) Ms. getrokken uit het *Perkamense-Regiſter*, Hertog Albrecht 1401.—1404. Cas E. pag. 46. verſa, berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(a) Van dezen Open Brief des Hertogs, houdende de verleende vryheid tot stichting van het Klooster te *Rugge*; en de aan het zelve vergunde Voorrechten; heb ik hier voren, op bladz. 658. en 659. breeder gesproken.

Ao. thans nader zegt: „ dat die Cureyt die ons-  
 1404. „ die Prior mitten bruederen toe senden sel,  
 Priester; „ ende wi voirt presenteren sellen, een wair-  
 en geen „ lic Priester wesen sel ende gheen brueder  
 Klooster- „ van den Clooster, ende syn institucie,  
 broeder; „ proclamacie, officiacie, absencie, precarie,  
 „ ende alle andere saken ende punten, die  
 „ der Heren recht van *Utrecht* toebehoeren,  
 „ altois aen den Heren van *Utrecht* verfoe-  
 „ ken sel in alre manieren als ander Curey-  
 „ ten van der Kerken te *Rugge* hier voir-  
 „ mails ghedaen hebben.” Wyders voegt de  
 Heer Hertog, om te kennen te geven zyne  
 geneigdheid tot, en verbintenis aan den  
 Biscopplyken zetel van *Utrecht*, te willen,  
 dat dit opterichten Klooster van dien zelfden  
*Utrechtschen* Zetel alléén zal afhangen; en  
 zulks met deze duidelyke woorden: „ Voirt  
 „ soe is onse menynghe dat die Prior noch  
 „ nyemant van den Cloosterenige privilegien  
 „ impetreren en sel van der Curen wegghen,  
 „ die der Heren van *Utrecht* jurisdiccien in eni-  
 „ ger manierent gegens draghen mochten”(b).

Bevestigt der *Lunen*, aan wien de Hertog de Kostery  
 de verrui- binnen de Stad *Rotterdam* had gegeven, met  
 ling van de Koste- *Dirck Snoey Jansz.* dezelve Kostery had ver-  
 ry der ruild tegen een Capellerie in de Stad *Briele*,  
 Stad *Rot-* gevestigd op der Lieve Vrouwe Autaar, wel-  
 terdam; ke

(b) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*,  
 Hertog Albrecht. 1401.—1404. Cas E. pag. 45. vln.  
 berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Wordt  
 ook gevonden in de *Oudbed. en Geslacht. van Zuidboll.*  
 en *Schieland*; vert. door H. VAN RYN; bladz. 286.

ke ter beweging van den Hertog stond; zo heeft de Hertog deze gedane verwifeling, welke, zonder zyne toestemming niet mogt geschieden, op den 18. van die zelfde maand, gunftiglyk goedgekeurd (c).

Naardien, op dezen tyd, de Lombardier der Stad *Middelburg* zich zeer gorvelyk tegen den Hertog en ook tegen dezelve Stad had misgrepen, en deswegens, by een wettig Vonnis, ten eeuwigen dage was gebannen uit allen 's Hertogen landen, Steden en Heerlykheden, onder des Hertogs gebied staande, met verbeurtverklaring van alle zyne goederen, hoe genaamd, zo roerende als onroerende, geenen der zelve enigzins uitgezonderd, ten behoeve van den Hertog; en middelerwyl aan den Hertog was ter ooren gekomen, dat dezelve Lombardier de stoutheid had van in sommige Steden de Burgers en Poorters der Stad *Middelburg* en derzelver goederen en eigendommen, welken hy aldaar mogte aantreffen, te bekommeren en te bezetten; met een openlyk voorneemen, om in die stoutheid te volharden en met alle zodanige bezettingen en bekommeringen verder voort te gaan; ten einde, zo hy voorgaf, daaraan te verhaalen alle zulke inschulden, gelden en renten, als hy van de gemelde Stad *Middelburg* meende te kunnen vorderen; zo heeft de Hertog, aan wien thans de wettige eigendom van alle zulke eifchen van inschulden, gelden en renten, als zynde onder de verbeurtverklaarde goederen van denzelven Lombardier.

Verzoekt allen en enen iegelyken, om den Lombardier der Stad *Middelburg*, die, ter zake van zyne misdaden, uit allen 's Hertogen Staaten was gebannen met verbeurtverklaring zyner goederen; te beletten, om de Burgers van *Middelburg*, of hunne goederen en bezittingen, te bekom-

bar-

(c) *MIRIS Charterb.* D. III. blad. 787.

Aaa 5

Ao. 1404. bardier begrepen, uit kracht van het wettiglyk gewezen Vonnis, toebehoorde, by zyne Brieven van den 25. dezer zelfde maand, afgevaardigd aan *allen Heren Baenroidzen, Ridderen, Knapen, ende goeden Steden, Amptlieden, ende anders allen goeden Luden, dair zyne tegenwoordigen brieuen toe comen sellen, ende elken bysonder*, van dit geval kennis gegeven; en tevens op het ernstigste verzocht en gebeden, dat zy toch gelieven te zorgen, dat, indien 'er enige Burgers of Poorters der Stad *Middelburg*, op de voorzeide wyze, door den genoemden Lombardier, binnen hunne Landen, Steden, of gebied, althans waren bezet of bekommerd; of na dezen nog mogten worden bezet of bekommerd; alle zodanige bezetting of bekommering zoude worden gehouden van onwaarde; en dus terstond afgedaan en vernietigd; met verder toeverzigt, dat zulks in 't vervolg niet meerder konde geschieden (d).

Wy

(d) Ms. uit den *Perkamenten-Brief*, gevonden in 't *Memoriale* B. I. 1401.—1404. Cas R. tuschen pag. 59. en 60. berustende onder den Heer Griffier van ALPHEN. Of deze Lombardhouder zy geweest één van die genen, aan welken de Hertog op den 18. van Oogstmaand 1397. zulke buitensporige, ja zelfs schandelyke, Voorrechten heeft verleend, zoals hier voren op bladz. 368.—371. is vermeld, durve ik niet voor ene zekere waarheid (schoon het zeer waarschynlyk zy) bepalen: Doch, zo het aldus is geweest, heeft de Hertog, hoe groot ook van magt en aanzien in de waereld, zelfs nog ondervonden, dat *het kwaad altyd zynen meester loont*: Hy toch kan, door de vergunning van zulke ongeregelde Voorrechten, veel aanleiding aan deze Lombardiërs gegeven hebben, om grote euvel daden te begaan, en, op alle onbehoorlyke wyzen, geld by één te schrapen, ten

einde

Wy hebben hier kort te voren (e) aange- Ao:  
 tekend, dat, schoon de eerste verlenging van 1404.  
 den tusſchen Hertog *Albrecht* en Heer *Jan* Tweede  
*van Arkel* ſedert den elfden van Slachtmaand verlen-  
 des voorleden jaars ingeganen Vrede met ging van  
 den 14. van Louwmaand van dit jaar was den Vrede  
 geëindigd, 'er echter na dien tyd geene vyan- *Jan van*  
 delykheden zyn gepleegd: dus ſtaat ons nu *Arkel*,  
 alhier ook te melden, dat de Hertog, opde- door Her-  
 zen zeifden dag, zynde *Sint Mathysdag*, an- toek *Al-*  
 dermaal dien Vrede heeft verlengd, die aen- brecht ge-  
 gaet en *Sonnendage* naist comende ter ſonnen op-  
 ganc duerende tot *Meye dage* toe dair naistvol-  
 gende ter ſonnen opganc (f).

Op den 18. van Lentemaand beleent de De Her-  
 Hertog *Willem van Dongen*, minderjarigen en tog be-  
 jongſten Zoon van *Willem van Dongen*, met leent *Wil-*  
 het goed van de *Zwaluwe* en al wat daar toe *lem van*  
 behoort; en zulks ten verzoeken van Heer met het  
*Ottu van der Lek*, die, het zelve goed van goed van  
 den Hertog te leen houdende, daar van af- de *Zwa-*  
 ſtand deed ten behoeve van den voornoem- *luwe*;  
 den

einde in ſtaat te zyn, om den Hertog jaarlyks de op ene  
 buitengewone wyze beloofde grote ſomme van penningen  
 op te brengen; terwyl de Hertog tevens door dit zyn  
 doen te kennen gaf, op hoe geringe waarde Hy het recht  
 en het welzyn van 's Lands Ingezetenen ſchatte, daar  
 Hy, als een Tyran, dit een en ander voor een rykelyk  
 inkomen veil had. Zodanig is al dikmaals het gedrag dier  
 Vorſten, die alles aan hunne heerschezucht en gierigheid,  
 alleen om boven anderen uittemunten, opofferen! Dit zy  
 allen ten ſpiegel; en der Vryheidminnaaren ter waar-  
 ſchouwing!

(e) Zie hier voren bladz. 740. en 741.

(f) Ms. naar een *Papier*, gehecht in het *Memoriale*,  
 B. I. 1401.—1404. Cas R. tusſchen pag. 40. en 41.  
 beruſtende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

**1404.** *Do.* den *Willem van Dongen*, voor wien, als gekoren Voogd, vermits zyne minderjarigheid; aan den Hertog hulde en manschap heeft gedaan Heer *Jacob* bastaard-zoon van *Oosterhout*; mits dat *Willem van Dongen*, wanneer hy nieerderjarig zal zyn geworden, hetzelfde in eigen persoon vernieuwe. Dit echter met uitzondering der *twee overste Driften*, welken Heer *Otto van der Lek* van den Hertog te leen zoude blijven houden (g).

Ook *Engelbert*, Nog beleent Hy, ten zelfden dage, *Engelbert*, Graaf van *Nassau*, als Man en Voogd van zyne Vrouwe *Johanna*, Vrouwe vander *Lek* en van *Breda*, met alle de *Hollandfche* van zyne Leengoederen, welken op haar gekomen en Vrouw, bestorven waren, als enige Erfdochter van Heer met de *Hollandfche* *Jan van Polanen*, Heer van der *Lek* en van *Breda* (b), zo als hy en zyne Voorouders alle dezelven, door ve goederen van de Graven van *Holland* hadden *Jan*, Heer te leen gehouden. Uitgezonderd nochtans van der zekere Jaarrente, gevestigd op 's Hertogen *Lek* en *Breda*, goed van *Vroenregeest*; en nog vier en veertig morgen Lands, genaamd de *Huych*, geleen.

(g) *MIERIS Charterb. D. III. bladz. 788.*

(b) Deze Heer *Jan van Polanen*, Heer van der *Lek*, *Breda*, &c. was een zeer ryk en magtig Heer, hezittende zeer veel Heerlyke goederen; en onder dezen de voornamste en aanzienlyke *Baronnie van Breda*, dewelke, nevens alle de andere Heerlykheden en grote goederen van het zeer oude *Hollandfche* Huis van *Polanen*, door dit huwelyk van Graaf *Engelbert van Nassau* met *Johanna*, éenige Erfdochter van dezen Heer *Jan van Polanen*, zyn overgebragt in het Huis van *Nassau*, (zie, onder meerder anderen, den Heere *FR. VAN MIERIS* in zyne *Aantekening* op het *Groot Charterboek, D. III. bladz. 792.*) en tot op heden toe daar in gebleven; waar door het *Nassausche Huis* alhier het eerst tot die grote



legen in de nabyheid der Stad *Delft*; al het welk de Hertog voor zich ten eigendom behield (i). 1404.  
Twee

te magt en rykdom is gestegen en in deze *Nederlanden* nader gevestigd geworden: Want, uit dit huwelyk van Graaf *Engelbert van Nassau* en *Jobanna van Polanen* zyn de volgende Graven van *Nassau* en Prinzen van *Oranje* gesproten; en is derhalven dat huwelyk aante-merken als het eerste beginzel van dien Tak van *Nassau* in de *Nederlanden*, die in zoveel doorluchtige en vermaarde Mannen aldaar heeft ghebloeid; gelyk, onder meerder anderen, ook wordt aangetekend door den zeer voortreflyken Schryver van het *Leven van Willem den Eersten*; D. I. B. I. bladz. 7. en volg. terwyl dit oud en doorluchtig *Huis van Nassau* zyn oorsprong heeft genomen in *Duitschland*; zynen naam ontleenende van het oude Stam-Slot en de Stad *Nassau*, gelegen aan de rivier de *Löbn* in de *Wetterau*, uitmakende een gedeelte van den *Westphaalschen Kreits*, welke duste recht is aante-merken als de *Wieg* en *Bakermat* van dat doorluchtig *Huis*. Ook wordt van dit, thans alhier tot zo hogen aanzien verheven, Geslacht, in de eerste tyden, binnen onze *Nederlanden*, wanneer men reeds alhier met roem vermeld vindt de aanzienlyke Geslachten van *Brederode*; *Wasenaar*; *Arkel*; *Naaldwyk*; *Polanen*; *Egmond*; *Woude*; *Cralingen*; *Perfyn*; *Aisendelft*; *Raaphorst*; en zeer veele anderen; geen gewag gemaakt. Dit *Huis van Nassau* werd ook, in 't vervolg van tyd, geen geringen luister hygezet door de aanzienlyke, en zeer ryke erfenis van den vermaarden *Pbilibert de Cballon*, *Prins van Oranje*, Broeder van *Claude de Cballon*, Gemalinne van *Hendrik, Graaf van Nassau*, Vader van *Reinier, Graaf van Nassau*, die, zyn Vader nog in leven zynde, hy uiterste wille van hoog-gemelden zynen Oom *Pbilibert de Cballon* werd verklaard tot zyn éénigen Erfgenaam in zyn *Prinsdom van Oranje* en andere Heerlyke en magtige goederen in *Bourgondien* gelegen, welke allen, op die wyze, aan het *Huis van Nassau* zyn gekomen, onder die voorwaarde, dat Hy, verlatende den naam en wapenen van het *Huis van Nassau*, voortaan met zyne Erven en Nakomelingen alleen gebruiken zoude den

(i) *Miers Charterb.* D. III. bladz. 788.

An. Twee dagen later heeft de Hertog aan de  
1404. Burgers en Poorters der Stad *Edam*, dewelken  
zich,

Nog ver-  
geeft Hy

aan die den naam en wapenen van *Challon*; zulks Hy daar  
Stad na, sedert den jare 1530., altyd is bekend geweest met  
*Edam* den naam van *Rene de Chalion*, *Prins van Oranje*,  
het tegen welke, in den jare 1544., Kinderloos overlydende, try  
Hem mis-zyne uiterste wille tot zyn éénigen en alg-heelen Erf-  
gaane in-gensamenstelde zyn Vollen Neef, *Willem van Nassau*,  
een op-oudisten Zoon van zyn Vaders jonger Broeder *Willem*,  
loop. *Graaf van Nassau*; als toen maar elf jaren oud zyn-  
de; en, in onze Vaderlandsche Geschiedenisfen, met  
den naam van *Willem den Eersten*, *Prins van Oranje*,  
genoeg bekend en alom met verschuldigden roem ge-  
dacht; zo als men dit alles breder vermeld vindt by  
den zo even aangetogen lofwaardigen Schryver van het  
*Leven van Willem den Eersten*, D. I. B. I. bladz. 22.  
& volgg: Doch, geen minder luister verkreeg vervol-  
gens dit Doortuchtig Huis door het bekleeden der ge-  
wigtige bedieningen van *Stadbouder*; *Capitein*- en *Ad-  
miraal Generaal van Holland*; *Zeeland*; *Utrecht*; en  
andere Gewesten van de *Vrye Onafhanglyke Republiek  
der Verenigde Nederlanden*; welke hoge waardig-  
heden aan het zelve een zeer groten invloed in het  
bestier der zaken dezer Republiek, zo himmen's Lands  
als in hare handelingen met andere Mogendheden, ga-  
ven; waar door dit Huis een zodanigen trap van aan-  
zien bereikte, dat het veeltyds nevens de Eerste Vorsten  
en Gekroonde Hoofden; niet alleen in *Europa*; maar  
ook zelfs in de andere Waerelddeelen; werd geacht en  
geëerbiedigd, vooral in de bloeiendste tyden dezer,  
eertyds zo geduchte als hooggeschante, Republiek, van  
welke dus dat Huis dezen zynen voornaamsten glans  
altyd heeft ontleend: terwyl nooit enig ander Graaflyk  
of Vorstelyk Huis van *Duitschland*, met het welke dit  
Huis anderzins in allen opzigtelyk staat, een zo ho-  
gen trap van aanzien heeft konnen bekliffen. Inrus-  
schen is het zeker, dat alle de luister en het aanzien van  
dit Huis is geheel ondergeschikt aan de luister en het  
aanzien dezer Republiek, met welke de eer en glans  
van dit Huis steeds moet ryzen of daalen; gelyk ook  
daarom de brave Dichter *WILLEM VANDER POT*; in zyne

Aan-

zich, in zekeren oploop, tegen den Hertog A<sup>o</sup>.  
merkelyk hadden misgreepen, waar door zy 1404.  
in

Aanspraak aan den tegenwoordigen PRINS ERFSTADHOU-  
DER, tot zyne Doortuchtige Hoogheid zegt:

*U, die de Liefde zijt en Glorij dezer tijden,  
U, groote Batavier, die, met deez' Vrijen Staat,  
In bell en glorijs rijst, of met dien ondergaat!*

Hoe groter dan de bloei is van dit Onafhanglyke Ge-  
meenebest der door het zwaard, dapperheid, beleid, en moed  
zyner Ingezetenen Vrygevochte Verëenigde Nederlanden;  
des te groter zal ook altyd zyn de eer, luister en aanzien van  
dit Doortuchtig Huis: En zulks is thans des te zekerder,  
na dat, op de stemme des Volks, de hier voorgemel-  
de gewigtige en hoge Ampten van alle de zeven Vrye  
Gewesten dezer Verëenigde Nederlanden, in den jare  
1747., door de byzondere *Staten der Vrye Gewesten*  
zyn verëenigd in den persoon van Zyne Doortuchtige  
Hoogheid WILLEM KAREL HENRIK FRISO, *Prins van*  
*Oranje en Nassau*, &c. &c. &c. in de Geschiedboe-  
ken bekend met den naam van WILLEM DEN IV; en,  
vervolgens, nog, zo in dat zelfde als in het daar op  
gevolgde jaar, erfelyk verklaard in de mannelyke en  
vrouwelyke nakomelingen van hooggemelde Zyne Hoog-  
heid; gelyk dan ook thans deze Ampten worden be-  
diend door zynen nagelaten Zoon, *Prins WILLEM DEN*  
*V.*; wien ik van gansch harte wensche, dat (echter  
behoudens 's Lands volle Vryheid; aller Burgeren hei-  
lige en wettige Voorrechten; en der Overheden van  
elke der zeven Vrye Gewesten dezer Verëenigde Neder-  
landen Onafhanglyke en alléén Gebiedende Oppermagt  
en Souverainiteit) dezelve, ten beste van den Lande,  
nog een langen reeks van veele jaren, onder het genoot  
van Gods dierbaarste zegeningen, in ene stille ruste en  
met alle genoegen, zo wel van alle de zeven Souve-  
raïne Staaten; als van Zyne Hoogheid, en het Vrye  
Volk van Nederland; moge waarnemen; en dus alle deze  
aanzienlyke bedieningen, dan, wanneer Hy zal oud en  
der dagen zat geworden zyn; overlaten aan zynen Zoon,  
WILLEM FREDERIK, thans *Erfprins van Oranje*, &c. &c.  
&c!

1404. Ao. in zyne ongenade waren gevallen; zulks alles gunstiglyk, met zynen Open Brief, vergeven en

&c! Dat wyders de *Eendragt* steeds in dit Onafhangelijke Vrye Gemeenebest heerliche, en dit ons lieve Vaderland, van tyd tot tyd, meerder en meerder in magt en gezag toeneeme, tot vermeerdering van den luister en het aanzien van dit *Vrye Verëenigde Nederland*; en dus ook van het Doorluchtig *Huis van Oranje-Nassau*; welks welvaart aan den welvaart en bloei dezer *Nederlandsche Republiek* onafscheidelyk is verknocht! Dit geduurde dus, onder Gods gunste, tot aan het einde der Eeuwen! Gelyk nu verscheide Vorsten, uit dit Doorluchtig Huis gesproten, van tyd tot tyd zeer grote diensten aan deze *Vrye Republiek der Verëenigde Nederlanden* hebben bewezen, zo wel in Oorlog als in Vrede; zo heeft ook de Republiek zulks nooit onbeloond gelaten, maar het zelve altyd met alle mogelyke erkentenis behandwoord, verre te boven gaande alle zodanige beloningen, welke by andere Dienaars van dezen Vryen Staat, zo in de Burgerlyke Regeering, als in den Kryg, ter Zee en te Lande, onder dewelken ook verscheiden werden gevonden, die hunne afkomst uit geen minder Doorluchtige Huizen mogten tellen, en mede, zo wel alle hunne vlyt en krachten als hun leven, ten dienste van dit Gemeenebest besteed en opgeofferd hebben; immermeer zyn genoten geworden: Want, behalven dat dit Huis, immers alle de Afkomelingen van den hoogstgemelden Doorluchtigen *Prins Willem den Eersten*, hoogl. ged. door 's Lands Staaten zyn vrygesteld van alle lasten, van welken aart of natuur dezelve zyn, of hoe die lasten of schattingen ook mogen worden genaamd; en om welken, hoogst nodig zynde tot onderhoud van dezen Vryen Staat, op te brengen anderzins alle Burgers en Ingezetenen; niemand, groot of klein; ryk of arm; edel of onedel; aanzienlyk of min aanzienlyk; van alle rangen en staaten, uitgezonderd; zyn verplicht en gehouden: zo kan het ook uit de *Registers der Financien*, zo van elk der *Zeven Vrye Staaten* als van de *Unie*, overvloediglyk blyken, dat aan dit Huis, van tyd tot tyd, zeer veele Millioenen Schats zyn toegelegd: en heeft mede deze Republiek zich altyd henaarfigd, om hare erkentenis openlyk aan den dag te leggen; dit Huis met al-

en kwytscholden; en tevens verklaard des- Ad.  
wegens door dezelve Stad en hare Bùrgers 1404.  
en Poorters zeer wel voldaan en betaald te  
zyn

Allenheije weldaden; ten Rosten van 's Lands kasse; te over-  
laden, en het zelve in eer en aanzien te doen toeneemen,  
gelyk zulks duidelyk wordt aangetoond door den uitmun-  
tenden Schryver van 't *Leven van Willem den I. D. III. B.*  
*XII. bladz. 751. — 761.* Om nu van andere bewyzen van  
erkennelykheid hier te spreken, zal het genoeg zyn dit  
éene voorbeeld hier te melden; hoe deze Republiek, nu  
onrent ééne eeuw geleden, haar eigen behoud heeft in de  
waagsthaal gesteld, om, met haar eigen geld, gewapend  
Volk, en Vlooten, aan *Prins WILLEM DEN III de Kroon*  
*van Groot-Brittannië* op 't hoofd te zéven, het welk haar  
gelukt zynde door dien Koning gantsch niet, naar beho-  
ren en verwachting, aan deze Republiek is erkend ge-  
worden; zo als dit alles door den beroemden J. WAGENAAR  
en andere Historieschryvers breedvoeriglyk en duidelyk  
is gehoekhaafd geworden: daar, indien deze onderne-  
eming aan de Republiek ware mislukt; zulks gewistelyk  
den geheelen ondergang van dezen Vryen Staat zoude  
naar zich gescleept hebben. Ook hebben 's Lands wettige  
Overheden hare erkennelyke gedachtenis voor alles, wat  
de groote Vorst, WILLEM DE I., het *Wortwaamste* sierraad  
van dit Huis, ten nutte en welzyn van dit thans nog *Vrye*  
*Gemeenebest*, wiens Stichter en Grondlegger Hy, genoeg-  
zaam algemeenlyk, wordt genaamd; met ene onuitspreek-  
lyke wysheid en weergalozen mannenmoed (onder de  
krachtadige bestiering van de zienlyke hand Gods) ver-  
richt heeft; openlyk aan den dag gelegd en verëeuwigd  
door het Vorstelyk Gedenkteken, ter zyner eere in de  
Stad *Delft*, alwaar het stollyk overschot van dien On-  
sterfelyken, nu Zaligen, Held begraven is; opgericht;  
zo als nog onlangs is aangemerkt by den door my dik-  
maals geroemden Heer. GRILLIER VAN ALAHEN in de  
*Beschryving der Stad Leyden. D. II. Hoofst. XXXVIII.*  
*bl. 788. not. 4.* Men kan; dezen Huiszê beërfellende,  
méerder vinden by den braven *Leydschen Burgemeester*  
*J. ORLEANS in zyn Geslacht-Boom der Graven van*  
*Nassau*; en by een zeer groot aantal van andere Ge-  
schiedichryvers.

Bbb

**Ao.** zyn met Eénhonderd en zeventig nieuwe  
**1404.** *Hollandfche* Schilden, welken aan Hem voor  
 die gunfte door die ingezetenen der voorzei-  
 de Stad gegeven werden (*k*).

De Vrede  
 wordt  
 volko-  
 men ge-  
 sloten  
 tusfchen  
 Hertog  
*Albrecht*  
 en Heer  
*Jan van*  
*Arkel*, en  
 zulks wel  
 voor den  
 tyd van  
 vier jaren.  
 Zo even (*l*) door ons gemeld zynde, hoe  
 de Vrede, tusfchen den Hertog en den Heer  
*van Arkel* op den achtften van Slachtmaand  
 des voorgenganen jaars gefloten (*m*), nu voor  
 de tweede reize op den 25. van Sprokkelmaand  
 laatstleden was verlengd geworden tot op den  
 eerften der aanftaande Bloei maand; moest  
 men billyk verwachten, dat, in dien tusfchen-  
 tyd, alles onder de wederzydsche Ingezeten  
 zoude in rust en vrede zyn gebleven; doch  
 het tegendeel daarvan komt onte blyken uit  
 den Open Brief, welken Hertog *Albrecht* op  
 den 15. van Grasmaand dezès jaars uit den  
*Hage* heeft afgevaardigd aan allen Bailluwen;  
 Schouten, Burgemeesteren, Schepenen, Ra-  
 den, Rechteren, en Dienftluiden over al in  
 de Landen van *Holland* en van *Zeeland*; zo wel  
 in de Steden als daar buiten; by den welken  
 Hy allen den zelve bekend maakt, dat tus-  
 fchen Hem en den Heere *van Arkel* een Vre-  
 de is gefloten voor den tyd van vier jaren,  
 te rekenen van den eerften van de naastko-  
 mende Bloei maand; met dit gevolg, dat,  
 geduurende allen dien tyd, de wederzydsche  
 Onderzaten in alle veiligheid met elkanderen  
 kunnen omgaan; koopmanschap dryven; en  
 door en in de wederzydsche Landen vaaren,  
 ko-

(*k*) Ms. *Privilegie der Stad* EDAM; berustende  
 onder den Heer Griffier VAN ALPHEN.

(*l*) Zie hier voren op bladz. 747.

(*m*) Zie mede hier voren op bladz. 669.—672.

komen, en wederkeeren, als naar duder gewoonte; en hun allen, en eenen ieder van hen in 't byzonder, ook te gelyk met allen ernst gelast en beveelt, om dezen Vrede getrouwelyk en oprechtelyk te houden en te bewaren, en danzelven tevens terstond, en zonder enig uitsstel, alomme, een iegelyk hunner in zynen ban en onder zyn rechtswang, openlyk te doen afkondigen; en daar by insgelyks allen 's Hertogen onderzaten, uit zynen naam, te gebieden; om dezen Vrede in allen deele volkomenlyk te onderhouden, op straffe van lyf en goed, te verbeuren by die genen, dewelken tegen den zelveu mogten komen te handelen. Dit toch voegt 'er de Hertog in den gemelden zynen Brief by: *Oec soe en sel dese Vrede niet aftergaen om der daetslage en der saken wille die in onser Stede tot Goude gheschiet syn aen Symon Speijert ende sinen medegesellen.* En zulks alles, na inhouden der brieve die dair of syn tusschen ons ende den Heere van Arkel sonder in eniger wys dair jegens te doen (n). Dit gebeurde met Simon Speijert, een inwooner der Stad Gornichem, en zyne vennooten, mede ingezeten van den lande van Arkel, waar ontrent alle die Onderzaten van den Heer van Arkel door 's Hertogen onderzaten zeer zwaar, met inbreuk van den nog stand houdenden Vrede, waren verongelykt; en waar van door geenen der reeds in 't licht gegeven oude

Chro-

(n) Ms. naar een Brief te vinden in het *Memoriale* B. I. 1401. — 1404. Cas. R. tusschen pag. 62. en 63. beruissende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

**Ao. 1404.** Chronyk- of Historiefchryvers (immers, voor zo veel ik weete) is gewaagd; beoogt mede welgemelde Heer *Jan van Arkel*, in zynen Brief op den 14. der naastvolgende Wiedemaand aan den Hertog afgezonden, met deze nadrukkelyke woorden: „ Wy *Jan*, Heer „ *t' Arkel*, tot *Pierpont* ende 's lants van *Mechelen*, laeten u weeten, dat u luyden, ende „ ondersaeten onsen luyden, ondersaeten, ende „ hulpsen ter *Goude* gevangen, ende geslaegen hebben, ende die geschint, ende gerooft „ boven eenen goeden vrede, dair wy met u „ in stonden, des wy uwe besegelde brieven „ hebben.” (o): terwyl deze Brief nog verder verscheide verongelykingen, den Onderzaten van Heer *Jan van Arkel* door 's Hertogen Lieden en Onderzaten, staande den voorgemelden Vrede, aangedaan, vermeldt.

De Hertog ver- leent dien van *Hoogkarspel* en *Lutkebroek* eni- ge aan- zienlyke Voor- rechten; Vermits die van *Hoogkarspel* en *Lutkebroek* den Hertog zonderlinge diensten hadden gedaan en tevens zware onkosten gedragen in de oorlogen, welken de Hertog, sedert enigen tyd, had gevoerd, zo tegen de *Frisen*, als tegen den Heer *van Arkel*; en ook dagelyks nog zwaare lasten moesten dragen in het houden van bezetting binnen de Stad *Staveren*; zo heeft de Hertog, twee dagen na dezen gesloten Vrede, op het ernstig en aanhoudend verzoek van de Ingezetenen dier plaatsen, en in erkentenis van deze hunne byzondere dien-

(o) Getrokken uit de Ms. *Handvest-Chronyk van M. VANDER HOUVE*, D. IV, B. XIII. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Meerder zal men, hier na; door ons nopens dezen Brief van den Heere *Jan van Arkel* gemeld vinden.



diensten, alle de Handvesten en vryheden, <sup>Ao.</sup>  
welken Hy aan hen by zyne bezegelde Brie- <sup>1404.</sup>  
ven reeds te voren had vergund, bevestigd;  
en hen verëenigd met die van *Grootebroek*, zo  
dat zy te saamen; en onafgescheiden van el-  
kanderen, zullen staan in een zelfde Poort-  
recht en onder éénen en denzelfden Rechtsban,  
en wyders genieten alle zodanige Voorrech-  
ten, als by die van *Grootebroek* altyd zyn ge-  
nooten geworden (p).

Ontrent dezen tyd, zyn *Isbrant van der* <sup>Hy neemt</sup>  
*Laen*; *Isbrant Strevelant*; en *Hugo van Swie-* <sup>voor een</sup>  
*ten*, van wegen de Stad *Leyden* afgezonden <sup>nieuwen</sup>  
na den *Hage*, om te spreken met de Afge- <sup>Gouden</sup>  
zondenen van andere Steden; en ook met den <sup>penning</sup>  
Hertog, welke wilde doen munten een Gou-  
den penning, *die de drie éénen Nobel* zouden  
doen; en zyn ook van daar wederom getogen  
na Huis, om op het aldaar ter dier zake  
voorgestelde en verhandelde beraad te nee-  
men met den Raad en Gilden (q).

Op den 27. van die zelfde maand, heeft <sup>Ook</sup>  
Hy aan die van *Graft*, in aanmerking der <sup>schenkt</sup>  
grootte diensten, die zy Hem van tyd tot tyd <sup>Hy aan</sup>  
hebben gedaan, verleend en geschonken ver- <sup>die van</sup>  
scheide <sup>Graft</sup>  
<sup>aanmer-</sup>  
<sup>kelyke</sup>  
<sup>Voor-</sup>  
<sup>rechten.</sup>

(p) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Her-  
toz Albrecht 1401.—1404. Cas E. pag. 50. v. berus-  
tende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(q) Extract uit de *Ms. Rekeningen* der Stad *Leyden*  
van den jare 1404.; berustende onder den Heere Griffier  
VAN ALPHEN. Wyders mag men over de *Goude en*  
*Zilvere Munten*, door Hertog *Albrecht* geslagen, zien K.  
VAN ALKEMADE over de *Goude en Zilvere Gangbare Pen-*  
*ningen der Graven van Holland*; bladz. 89.—96. alwaar  
derzelver Afbeeldzels en Uitleggingen te vinden zyn.

1404. **1404.** scheide aanmerkelyke Handvesten en Voor-  
rechten, om by hen. ten eeuwigen dage, en  
onverbreekelyk, gebruikt en bewaard te wor-  
den (r).

*Philips,* Op den derden dag van Bloeimaand, heeft  
Heer van Heer *Philips*, Heer van *Wasfenaar*, Burggraaf  
*Wasfenaar* van *Leyden*; die, gelyk ook zyne Voorou-  
ders, het Ampt van *Krytwaarder*, het welk  
draaghet *Kryt-*  
*waarder* men, by verbastering, in Oude Stukken me-  
de wel heeft genaamd *Grietwaarder*; *Griek-*  
schap op *waarder*; en *Grietwachter*; van den Graaf van  
aan Heer *Holland* te leen hield; dit zelve *Griekwaar-*  
*Jan van* *derfchap* opgedragen aan zynen Neef, Heer  
*Woude.* *Jan van Woude*, Ridder, Heer van *War-*  
*mond*, in dezer voegen: tot eenen erfleer —  
dat by van ons ende onsen nacomelingen houden  
sall by ende zine nacomelingen. Dat si altoes een  
griekwaarder wesen sullen van onsen wegen tot  
allen Steden Dair wy off onse nacomelingen Cryt  
maken sullen of griekwaerders setten — (s).  
Wy

(r) *Mieris Charterb. D. III. bladz. 788. & 789.*

(s) Getrokken uit een Ms. Privilegieboek der Stad  
*LEYDEN B. fol. 141. en 142. van den Heer Griffier van*  
*ALPHEN*; alwaar deze *Leenbrief*, afgeschreeven uit het  
*Register der Leenen van Wasfenaar B. fol. 58.*, ge-  
vonden wordt. Dit Ampt nu bestond in het opzigt over  
het *Kampveld*, op het welk, wanneer een *Kamp* voortgang  
had, een *Perk*, *Kring*, of *Kryt*, werd afgebakend, of af-  
getekend, en welk *Kampveld* zelve daarom ook voor-  
komt onder den naam van *Krytboeve*, als in een Open  
Brief van Graaf *WILLEM DEN III. van Holland*, hygenaamd;  
*den Gorden*; gegeven op den 8 van Oogstmaand van  
den jare 1322. te vinden in het *Geluwe Register*,  
*Litt P. berustende ter Kamer van de Rekeningen in*  
*Holland*; en ook gevonden wordende in de *Beschry-*  
*ving der Stad Leyden* van den Heer Burgemeester *J. OR-*  
*LEERS*; *D. I. Hoofdst. XIII. bladz. 297.* en by den Heer  
F.

Wyders ook heeft Hertog *Aibrecht* aan *Alot*, Dochter van *Willem Gheryts zoon*, wo-  
nen-De Her-  
tog geeft 1404.

**F. VAN MIERIS** *Charterb.* D. II. bl. 297. en van *Kryt*, als, behalven in den hier boven aangevoegen *Leenbrief*, ook in een *Uitspraak*, gedaan in den jare 1451. over zeker getchil tuschen Heer *Willem van Matbenes*, Aht van *Egmond*, en Heer *Willem*, Heer van *Egmond* en *Mechelen*; waarvan gewag wordt gemaakt door den Karmeliter Monnik, Broeder *Jan van Leyden*, in zyn *Kronyk van Egmond*, Hoofdst. LXXX. en insgelyks in de *Leenrechten van Brugge*, Hoofdst. LXXII. en elders. *Kryt* toch betekent een *Park*; een *Kring*; zo als te zien is by **KILIANUS** in *Etymologico T. utonicue Linguae*; en den zeer taalkundigen **B. HUYDECOPER** in zyn *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, bladz. 470. en 471. en nog breedvoeriger in zyne breeder *Aantekeningen* op het *IX. Boek der Rymkronyk van Melis Stoke*; D. III. bladz. 288. — 290. en in zyn *Byvoegzels*, bl. 468 en 469. waarhy men nog mag voegen **S. H. VAN IOSINGA** in zyn *Staatsrechts der Verëen. Nederl.* D. I. Verd. II. Hoofdst. V. bladz. 187. en 188. Ook wordt in die zelfde zo even aangevoegen *Leenrechten van Brugge* de naam van *Krytwaarder* (qui Latine dicitur: *Circi Satelles*) gegeven aan den genen, die, uit naam van den Graaf, het *Kryt*, of wel het bepaalde *Kampveld* afstekende, afhakende, bewaarde, oppaste, schikte, en de Wetten of Rechten, onrent het *Kampen* gebrukelyk, handhaafde; als mede, op 't goeddunken der daar by zynde Graaflyke Leenmannen, het *Kampen*, na dat 'er een weinig tyds was gevochten, staakte; den *Kampers* heval op te houden; en alle zyne vermogens aanwendde, om dezelve te bevredigen; gelyk zulks uit de voornoemde *Leenrechten van Brugge* en uit *Ol. Vredius* aantoonen **K. VAN ALKEMADE** en **P. VANDER SCHELLING** over het *Kamprecht der Hollanderen*, Hoofdd. XLIII. en LV. — LIX. Men voege hy dezen den Heer **J. WAGENAAR** in zyne *Vaderlandsche Historie*, D. III. B. XII. § VIII. bl. 442. en 443. not. (1.) in de welke deze geleerde Schryver, in het twyfelachtige, of dit Ampt van *Krytwaarder* door den hier bovengemelden Heer *Philips van Wasenaar* zy bekleed geworden, als *Burggraaf*

1404. Ao nende te Rotterdam, dewelke van de Graaf-  
lykheid van Holland te leen hield zes morgen  
lands,  
van Alyd  
Willem

van Leyden, of als Heer van Wasfenaar; echter verklaart zyn gevoelen meer tot dit laatste overtehellén, zo, om dat men het zelve niet vindt gemélt als een aangezél van 't Burggraafschap in den Zoenbrief, by den welken Hy het Burggraafschap (nochtans met behoud van enige daaraan verknóste rechten) in den jare 1420, heeft afgestaan; als ook, om dat het zelve nog na dien tyd door zyne Nakomelingen is bezeten geworden. Doch, de meêrgemelde Heer Griffier VAN ALPHEN, die my dezen aangaande zyne gedachten heeft medegedeeld en tevens verlos, om dezelve alhier in te laschen, vergund, is van oordeel, dat het *Krytwaarderschap* is geweest een Ampt op zich zelve, 't welk door de Graven, naar hun believen, aan enen Edelman, om het zelve in hunnen naam te bedienen en waar te neemen, werd opgedragen; en dat het dus, noch tot het *Burggraafschap*, noch tot de *Heerlykheid van Wasfenaar*, heeft behoord; en op die wyze ook, en by Heer *Philips van Wasfenaar*, en by zyne Voorzaten en Nazaten, als een *Hollands Erffeen*, is bezeten geworden; niet het recht, om het zelve wederom aan eenen anderen aanzienlyken Edelman, als een Leengoed, uit te geven. Verder mag men over den *Oorsprong en Natuur der Gerechtelyke en Openbare Kampgevechten hier te Lande*, zien het kortelyk aangezekende door den welgemelden Heere J. WAGENAAR in zyne *Vaderlandsche Historie*, D. III. B. IX. § XXXII. bladz. 118.—123. en in zyne *Beschryving van Amsterdam*, D. II. B. II. bladz. 114. Waar by men mede kan voegen al 't geen oudtyds ontrent de *Kampgevechten in Friesland* allezins rechtens was, en bepaald is in het *Corpus der Oude Friesche Rechten*; 't welk te vinden is by den arbeidzaamén CHR. SCHOTANUS in zyne *Beschryvinge van de Heerlyckheid van Frieslandt tuschen 't Elie end de Lauwers*, Hoofdst. III. bladz. 36 — 106. en aldaar over 't *Kamprecht*, bl. 46. en 47. Zie ook nog my hier voren op bladz 568.—571. Wyders moet ik, als Uitgever dezer *Vaderlandsche Chronyk*, den taal-en oudheidlievendén Lezer nog verzenden tot de zeer geleerde

Qm

lands, gelegen in den *Ambachte van Rotterdam*, in 't Oudeland; en, door het ongeluk- <sup>1404.</sup>  
kiglyk verbranden van haar Huis, staande bin- <sup>Gherytz,</sup>  
nen de *Stede van Rotterdam*, zeer grote scha- <sup>Dochter,</sup>  
de had geleden; uit louter medelyden, op <sup>enige</sup>  
dat zy daardoor weder op de been mogte <sup>Landen,</sup>  
worden geholpen en te beter in staat gesteld, <sup>gelegen</sup>  
om dit haar afgebrandde Huis van nieuws op <sup>Ambacht</sup>  
te timmeren; dezelve zes Morgen Lands, by <sup>van Rot-</sup>  
zynen *Openen Brief*, gegeven in den *Hage*, <sup>terdam,</sup>  
op den 4 van Bloei maand dezès jaars, geschon- <sup>tot een</sup>  
ken tot enen vryen eigendom, met verlof, om goed;  
dezelven te verkopen, of te vermangelen; en  
daar mede naar haar eigen goeddunken te han-  
delen, in dier voegen, als zy met hare andere  
vrye eige goederen vermag en gewoon is te  
handelen, zonder iemands tegenzeggen; waar-  
om Hy dan ook aan haar kwyt scheldt de hulde  
en manschap aan Hem, als Graaf en Leenheer,  
deswegens te voren gedaan; dezelve Landen  
daar van onthellende ten eeuwigen dage (t).

Des

onlangs uitgegeven Taal. en Oudheidkundige *Aanteke-  
ningen* op de *Oude Friesche Wetten*; St. I. D. I. Cap.  
XLV. bl. 60. en 61.

(t) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register* Her-  
tog Albrecht. 1401 — 1404. Cas E. pag. 51. berustende  
onder den Heere Griffier VAN ALPHEN. Deze's Hertogen  
Brief verdient ene zonderlinge aandacht, naardien by  
denzelven de tegenwoordig vermaarde Koopstad ROT-  
TERDAM genaamd wordt, te gelyk *een Stad*; en *een Am-  
bacht*. Het is zeker, dat deze Stad ROTTERDAM geen-  
zins is te tellen onder de oudste Steden van *Holland*,  
't welk in 't breede te betogen alhier noch de tyd noch  
de plaats is. De geleerde M. ZUERIVS VAN BOXHORN in  
zyn *Toneel van Holland*, bladz. 265. en, na hem,  
MR. PR. BRUGMAN in zyne *Beschryv. van 't Graaffschap  
Holland*, geplaatst voor de *Chronyk van P. Scrijverius*,

Bbb 5

bl

Ao. Des daags daar aan, vergunt Hy aan Heer  
 1404. *Floris van Alkemade*, Ridder, dit zonderling  
 Verleent Voorrecht, dat al die genen, dewelken op des-  
 den Huize zelfs Huis, genaamd: *Heer Wouters werf*: ander-  
*Kronne-* zins ook wel eens genaamd: *Alkemade*, naar des-  
*stein* een zelfs doemaligen Bezitter: heden *Kronestein*  
 byzonder geheten: gelegen in het Ambacht van *Zoeter-*  
 Voor- woude,  
 recht;

bl. 20., zeggen wel, dat die Stad in den jare 1270. is met een Bolwerk omgeleid en met Stads Privilegien verëerd; doch helaas! zonder eenig bewys. De naa-  
 stige S. VAN LEEUWEN in zyn *Batavia Illustrata*, D. I. Hoofdst. V. § 52 bladz. 196. heeft dezen mislag van den Heer VAN BOXHORN ook wel opgemerkt; en daar by aangetekend, dat hy vindt zekeren Brief van JAN VAN HOLLAND, gegeven in den jare 1203., by den welken aan die van ROTTERDAM wordt vergund vrydom en Poortrecht; doch, behalven dat het jammer is, dat Hy ons geen nadere opening van dien Brief geeft; noch enig bericht, waar dezelve is te vinden; zo dient daar ontrent ook wel gelet te worden, dat JAN VAN HOLLAND niet eerder tot het Graafschap is gekomen, dan in 'tjaar 1296., na den dood van zynen Heer Vader, Graaf FLORIS DEN V. Meerder aandachts verdient het geen die arbeid-  
 zaame Opspeurer der Nederlandische Oudheden, ter zelfder plaats, vermeldt gelezen te hebben in ene Hand-  
 vest van Graaf WILLEM DEN III, bygenaamd: *den Goeden*; in den jare 1328. aan de Ingezetenen van ROTTERDAM gegeven, by dewelke deze plaats wordt genaamd *een Ambacht*. Deze Handvest toch is gegeven door den welgemelden Graaf te *Geertruidenberg* op den 25. van Zomermaand des jaars 1328. en wordt woordelyk gevonden by den Heer FR. VAN MIERIS in zyn *Groot Charterboek*, D. II. bladz. 463. en 464 uit welke duidelyk blykt, dat ROTTERDAM ten dien tyde nog geen *Stad* is geweest; maar een *Ambacht*, 't welk berecht werd door een *Schout en Zeven* (niet *Twee*, zo als de voornoemde Heer S. VAN LEEUWEN, by vergissing zekerlyk, aantekent) *Ge-  
 sworen, uit dat Ambacht by raade van 's Graven Baillu van Schieland te kiezen*. En is daarmede het best over een te brengen, 't geen ik hier voren op bladz. 190. heb

*Woude*, naby de Stad *Leyden*; woonen, en Ao. 1404.  
 Poorters zyn te *Leyden*, hun Poorterrecht niet verliezen; maar het zelve in allen deele behouden, op die zelfde wyze, en dus ook met die zelfde rechten en vryheden, als of zy binnen de Stad *Leyden* woonachtig waren (u).

Ten zelfden dage, vernieuwt Hy, op het verzoek van *Tsbrand van der Couster*, de rechten en vryheden, welke de Ingezetenen van *Strymond* in vorige tyden hadden verkregen, zo van zyne Vrouwe Moeder, de Keizerinne *Margriete*, Gemalinne van den Roomfchen Keizer *Lodewyk den Vyfden*, Hertog van *Beyeren*; als van zynen Heer Broeder *Willem den Vyfden*, Hertog van *Beyeren*; en voor Hem Gravinne en Graaf van *Holland* en *Zeeland*; en waar van de Brieven en Handvesten ongelukkiglyk waren vervoerd geworden en dus, by verzuim van goede bewaaring, verlooren geraakt: aangezien de meesten en besten der Ingezetenen dier plaatse en landstreek, ter zake van ene zeer groote sterfte, aldaar weleer plaats gehad hebbende, waren genoodzaakt

Ver-nieuwt voor die van *Strymond* de hy hen verloren rechten en vryheden.

ge-  
 heb aangetekend, dat onze Hertog *Albrecht*, zo dra Hy was aangenomen tot *Ruward* van *Holland*, in't jaar 1358., aan die van *Ratterdam* heeft vryheid gegeven, om hunne Stad met muuren te omringen, zo verre als hunne vryheid en poortrecht strekte. Doch dit is thans dezer zake betreffende alhier genoeg. Mogelyk op een ander tyd daar van iets meerder en beter.

(u) *Handoesten en Privilegien van Rbynland*, verzameld en uitgegeven door Mr. SIM. VAN LEEUWEN; bladz. 743. en Fr. VAN MIERIS Charterb. D. III. bladz. 789. Men zie meerder van dit *Huis te Kronestein* by denzelfden VAN LEEUWEN, in zyn *Batavia Illuſtrata*; D. I. Hoofdst. XII. bladz. 1260.

**Ao.** geweest uit dezelve plaats en landstreek.  
**1404.** metter woon te vertrekken: en vergunt Hy  
 denzelven Ingezetenen, zo in aanmerking van  
 het voorgemelde verzoek, als ook van derzel-  
 ver Ingezetenen grote armoede, de vryheid,  
 om, bevryd van alle zyne Graaflyke Tolken,  
 te mogen varen door zyne Landen van *Hol-*  
*land* en *Zeeland*; op die zelfde wyze, gelyk  
 die vryheid, door Graaflyk verlof, by de  
 meeste Steden gebruikt werd; en zulks ten  
 eeuwigten dage (v).

Wanneer, ontrent deze tyden, enige  
 Kooplieden van den *Duitschen Hanze* aan  
 den Hertog hadden verzocht en ook van  
 Hem, naar alle wetten van rechtvaardig-  
 heid en billykheid, gunstiglyk verkregen  
 verlof, om alle zodanige goederen, welke  
 uit verongelukte Scheepen, aan de *Holland-*  
*sche* zyde, op of ontrent den eersten van  
 Wynmaand des vorigen jaars, met verlies  
 van veeler lyf en leven, tot aller grote  
 schade, gebroken zynde, in's Hertogen Lan-  
 den waren geborgen geworden, en aan hen  
 in eigendom behoorden; om Gods wille, en  
 tegen voldoening der arbeidsloonen, te rug  
 te mogen erlangen; zo hebben die Ouder-  
 mans en gemeene Kooplieden van den *Duit-*  
*schen Hanze*, ten dien dage te *Brugge* in *Vlaan-*  
*deren* vergaderd, op den 10. van deze maand,  
 hunne gedienslige Brieven van dankzegging  
 aan den Hertog afgevaardigd; by dewelken

zy

(v) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*. Hertog  
 Albrecht. 1401.—1404. Cas E. pag. 52. berustende onder  
 den Heer Griffier VAN ALPHEN.



zy den Hertog verzochten, om al het geen **Ad.**  
als nog van die goederen was onverkocht **1404.**  
en overig gebleven, in handen van hunne  
Gemagtigden, die aan Hem deze hunne Brie-  
ven zouden overbrengen, te doen leveren;  
en tevens den Hertog verzekerden, dat zy zich  
daarby voor dit alles ten zynen behoefte Borg  
stellen, met belofte, van deswegens, ten allen  
tyde, voor Hem te zullen verandwoorden; zo  
dat zy zich verbinden en gesaamlyk aanne-  
men door deze hunne Brieven, om Hem,  
zo voor den tegenwoordigen als voor den toe-  
komenden tyd, daar van wegens alle schade,  
aanspraak en namaning te bevryden en te  
bewaren (w).

Negen dagen later, verleent de Hertog  
allen den Burgeren en Kooplieden der Stad **De Her-**  
*Utrecht*, welke verlangden met hunne koop- **tog ver-**  
manschappen te reizen na *Antwerpen*, om al- **leent aan**  
daar hunne waaren te vertieren en koophan- **die van**  
del te dryven, een vry en zeker geleide; om, **Utrechts,**  
geduurende den tyd van drie weeken, in alle **welken**  
veiligheid met hunne goederen door en in **naar de**  
zyne landen te trekken, te vertoeven, te **Ant-**  
varen en weder te keeren; mits dat dezelve **werpsche**  
niet zyn Ballingen zyns lands; of zyne open- **Markt**  
bare Vyanden; zo nochtans, dat zy van hun- **wilden**  
ne goederen zullen verplicht zyn te betalen de **trekken,**  
gewone rechten en tollens, en dat ook die **vry gelei-**  
van de Stad *Utrecht*, geduurende dien tyd, **de door**  
den Hertog of zyne Onderzaten, op eniger- **zyne Lan-**  
hande **den.**

(w) Ms. getrokken uit het *Memoriale*, B. I. 1404.  
—1404. Cas R. pag. 65. v. berustende onder den Heere  
Griffier VAN ALPHEN.

Ad. hande wyze, niet zullen hinderen, beschadigen, of beleedigen (x).

1404. Alzo, op Maandag na het Pinksterfeest, De Friezen be-  
zen be- 't welk in dit jaar inviel op den 19. dezer  
ginnen maand, de Friezen wederom begonden te roo-  
wederom ren van Oorlog; zo ontbood de Hertog, die  
den Her- zelfs in den Hage was, de Gemagtigden der  
tog met Steden tot zich, ten einde met dezelve daar  
met een over te beraadslagen; waarom van wegens de  
Oorlog Stad Leyden derwaards reisden Jan Groten en  
te dre- Tbrand van der Laen: wanneer ook de Her-  
gen; tog tevens aan de afgezondenen der Steden  
klaagde over de Bruidsgave, welke de Hertog-  
gin van Brabant met nadruk eischte (y); en  
waar

(x) Ms. getrokken uit het *Memoriale*; B.I. 1401. — 1404. Cas R. pag. 66. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) Deze, dus verre onvoldaan geblevene, Bruidsgave werd, ter dier tyd, met enigen aandrang geëischt door Vrouwe Joanna, Hertoginne van Brabant, (eerst kinderlooze Weduwe van Willem den IV, Graaf van Holland en Zeeland; en naderhand hertrouwd met Hertog Wenzelaus, Graaf van Luxemburg, Zoon van Jan, Koning van Bobemen; als te zien is by Joann. à Leidis in *Gbronic. Belgic. Lib. XXVII. Cap. XIV. fol. 267.*) en zulks niet buiten recht; alzo dezelve, als een schuld, door Graaf Willem den V. van Holland, in 't jaar 1351. reeds openlyk was erkend; en deszelfs achterstallen, in 't jaar 1394., naar luid ener eigenhandige schuldbe-  
kennis van onzen Hertog Albrecht, nog beliepen negen duizend vier-en tachtig oude Keizers-Schilden met den Arend, tot welker voldoening, zyne uitgeputte Geldmiddelen geheel buiten staat waren; waarom Hy nu den bystand der Hollandfche Steden vorderde, op dat dezen Hem uit die beslommering wilden redden, om dus een voor zyn Graaflyk Huis en eige goederen ge-  
vreesd onheil voor te komen; en waartoe Hy dezelve Steden by dezen zynen elsch, gelyk hier boven gezegd is, als bezwoer; in hope, dat zy die schuld op zich zouden  
nee-

waar in Hertog *Albrecht* van de Steden vorder- Ad.  
 de, dat zy Hem zouden helpen; zeggende, 1404.  
*sy 't op syn siel niet tebrengen en mochte te beta-* Ook valt  
*len.* Doch, dit alles bewoog de Steden niet de Hertog  
 tot zyn hulp. Daar werd dan wederom een van *Brabant* Hem  
 gewoone Dagvaart niet lang daar na (te wee- lastig;  
 ten; kort na *Sacramentsdag*, dewelke als toen waarom  
 was op den 30. dier zelfde maand) beschre- Hertog  
 ven, tot dewelke van wegens de Stad *Lejden* *Albrecht*  
 nogmaals werden afgezonden de gemelde in 't een  
 Heeren *Jan Grotens* en *Tsbrand vander Laen*; en ander  
 en nog, benevens hen, de Heer *Tsbrand* hulp vot-  
*Strevelant*; op dewelke de zaak der voorschre- de Steden.  
ve

neemen en voor Hem betaalen. Doch, deze zyhe po-  
 gingen waren (als boven gemeld is) geheel vruchteloos.  
 De dood van onzen Hertog, kort na dezen tyd, gevolgd  
 zynde, bleef die zaak, enigzins, stille; tot dat *Antony*,  
 tweede Zoon van *Philips*, Hertog van *Bourgondien*, ge-  
 teeld by Vrouwe *Margaretha*, Dochter der Zuster van  
 bovengemelde Vrouwe *Joanna*; insgelyks genaamd  
*Margaretha*, Gravinne van *Vlaanderen*; welken Vrouw  
*Joanna* reeds, twee jaren voor haar afsterven, had  
 aangesteld tot Voogd van *Brabant*; na het overlyden  
 van hooggemelde Vrouwe *Joanna*; tot Hertog van *Brabant*  
 en *Limburg* zynde ingehuldigd; wylen 's Herrogen  
*Albrechts* ouditen Zoon, Hertog *Willem van Beyeren*,  
 Graaf van *Holland*, den Zesden van dien naam, op een  
 nieuw tot voldoening van die schuld, met allen ernst,  
 aanmaande, en daar op toen deze Hertog *Willem*,  
 van tyd tot tyd, verscheide uitvlugten zocht, te ster-  
 ker androng, zo dat 'er verdere verwyderingen te  
 duchten zouden zyn geweest, indien niet Hertog *Jan*  
*van Bourgondien* zulks had bemiddeld; dit geschit door  
 een Verdrag bygelegd; en dus deze twisten te partyen  
 bevredigd; gelyk dit, onder meerder anderen, breeder  
 verhaalt de Heer JAN WAGENAAR in zyne voortreflyke  
*Vaderlandsche Historie*, D. III. B. XI. § XXVI. bl. 384.  
 en 385.

1404. **Ab.** ve Bruidsgave op nieuw, doch zonder vrucht voor den Hertog, werd verhandeld; en al wyders geraadpleegd over het zenden van Volk naar *Friesland*, en naar *Gornicbem*, ten einde aldaar de rust te bewaren, en tegens allen overval op zyn hoede te zyn (z).

Op den 29. van die zelfde maand, geeft de Hertog, voor den tyd van ééne maand, vry geleide aan acht personen van *Ter Schelling*, om tot den Hertog te komen en met Hem over enige zaken, welken zy met Hem te verhandelen hadden, te spreken. (a).

Het was ook in 't laatst van deze maand, of in 't begin der volgende, dat de Gemagtigden der Kooplieden van den *Duitschen Hanze*, van dewelken wy zo straks. (b) gesproken hebben; als daar toe voorzien met volkomen last van die Oudermans en gemeene Kooplieden van den *Duitschen Hanze te Brugge*, verscheide van de in 's Hertogen landen uit de aan de Hollandsche zyde verongelukte Scheepen geborgene goederen ontvangen hebbende; den Hertog en allen zynen Onderzaten, nopens alle zodanige goederen en lakenen, als in de voorschreven Scheepen waren geweest, by hunne Opene Brieven hebben volkomelyk kwytscholden; en tevens plegtiglyk, voor zich en de gemeene Kooplieden van den bovennoemden *Duitschen Hanze*; beloofd, naar de

(z) Extract uit de *Ms. Rekeningen* der Stad *Leyden* van den jare 1404. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(a) *SCHWARTZENBERG Charterb. van Friesland, D. I. bladz. 337.*

(b) Zie hier voren bladz. 764. en 765.

geene verdere of andere goederen of lakenen, **Ad.**  
dewelken mogten zyn vermist, immermeer te **1404.**  
zullen taalen, noch daarop enig verder of <sup>overigen</sup>  
nader onderzoek doen, 't zy in rechten 't zy <sup>noch ver-</sup>  
daar buiten; noch ook den Hertog of enigen <sup>mist wor-</sup>  
zyner Onderdanen, nu noch te eniger tyd, <sup>dende,</sup>  
wegens alle dezelve enigzins bekommeren, <sup>geen na-</sup>  
beletten, bezetten, of hinderen op geener <sup>der on-</sup>  
hande wyze, over of omtrent enige zaken, <sup>derzoek</sup>  
welke den voorschreven goederen of lakenen <sup>te zullen</sup>  
mogten aangaan en betreffen <sup>doen.</sup> (c).

Op den 4. dezer Wiedemaand, werd door **De Her-**  
Heer *Arent van der Dussen*, Ridder; Baillu van **tog ver-**  
*Zuid-Holland*, een Brief aan den Hertog af- **gunt aan**  
gevaardigd, houdende een verzoek, dat het **Schout**  
den Hertoge mogte behagen, om aan Schout **en Sche-**  
en Schepenen der Stad *Dordrecht* genadiglyk te **penen**  
vergunnen, dat zy, op dien tyd, mogten **van Dord-**  
Vonnis wyzen en recht doen over twee per- **recht, om**  
soonen, dewelken zich hadden schuldig ge- **mogen**  
maakt aan een doodslag, begaan aan den per- **wyzen**  
soon van *Allart vander Hay*: Op welk verzoek **over**  
de Hertog acht gevende, heeft den Schout **twee**  
en Schepenen het zelve toegestaan **Doodsla-**  
*van graciens* **gers.**  
*ende nyet van rechts wegen* (d). Men mag hier  
uit zien, hoe weinig zich de Hertog bekreun- **Aanmer-**  
de over der Steden Vryheden en Voorrechten, **king over**  
wanneer Hy, meestal, een eigendunkelyke **dit geval,**  
Oppermagt oefenende, aan dezelve dikmaals **en 's Her-**  
**togen**  
**taal.**  
**niet**

(c) Ms. uit het *Memoriale*. B. I. 1401.—1404. Cas  
R. pag. 67. berustende onder den Heere Griffier van  
ALPHEN.

(d) Ander Ms. getrokken uit het zelfde *Memoriale*,  
ter zeltder plaatse: berustende onder den zelfden  
Heere.

Ccc

**Ao.** niet toeliet van deze hare wettige rechten ge-  
1404. bruik te maken, zonder alvorens daar toe zyn  
 verlof te hebben gevraagd, 't welk zo Hy aan  
 haar gaf, dan verklaarde Hy tevens zulks te  
 doen alleen by wege van genade; doch geen-  
 zins naar rechten. Dusdanig is de handelwyze  
 der Souveraine Opperheeren. O! Aanbiddelyke  
 Vryheid! O! Dierbaarst pand en waardigst ge-  
 schenk van den goeden God! O! Gelukkig Va-  
 derland, waarin wy, bevryd van alle dwingende  
 banden van enig vrymagtig Opperheer, als nog  
 onze geheilige Voorrechten vrijelyk mogen ge-  
 bruiken; en niet verplicht zyn enige andere  
 Oppermagt, dan alleen de Wetten, te erkennen  
 en te gehoorzaamen; of ook aan iemand enigen  
 eerbied te bewyzen, dan alleen den genen, die,  
 met een wettig gezag door den Burgerstaat  
 bekleed, de Wetten handhaven, zo als het  
 betaamt; en recht en gerechtigheid, als waar-  
 dige Dienaars van den Heer der Heeren, in  
 de vreeze van Zynen Heiligen Naam, ontrent  
 allen en een ieder, groten en kleinen, armen  
 en ryken, zonder enigen aanzien van persoon;  
 zonder gunst of afgunst, en vry van allen  
 eigen belang; oefenen, zo als het tot bescher-  
 ming der ongelukkigen tegens alle onrecht-  
 matige onderdrukkingen van enigen meêr ver-  
 mogenden, en tot bewaaring van alle goede  
 orde, rust, vrede en eendragt; dienstig is;  
 en tevens ter verbreeking van alle slaafsche  
 ketenen ener vervloekte Dwingelandy, door  
 den Vorst der Duisternissen en zyne allen  
 afgryzen waardige Dienaaren, tot voortplan-  
 ting van geduurige krakeelen, twist, twee-  
 dragt en alle andere hêlsche ondeugden, en  
 dus

dus ten bederve van het geheele Menschdom, An  
 dagelyks met enen onheiligen iever gesmeed 1404.  
 wordende, kan verftrekken; en die alléén ook  
 daarom onzen eerbied waardig zyn! Dusdanig  
 is (Gode alléén zy de eere!) tot hier toe de  
 gezegende gesteldheid van dit ons Neder-  
 landsch Gemeenebest! Ah! Dat deze nim-  
 mermeer door de onheilige handen van enig  
 heerschezuchtig Mensch moge worden onteerd  
 en geschonden; maar dat deze 's Lands Vry-  
 heid moge geduuren in Gods gunste tot aan  
 het einde der Eeuwen!

Op den volgenden dag, hebben *Fecka*  
*Aymga*; *Feya Halbada*; *Syward Eppema*; en *Roward*  
*Geke Wigersma*; te saamen ene plegtige Ver- *Cammin-*  
 klaring gegeven, en dezelve met hunne ze- *ga staat*  
 gelen bevestigd; dat *Roward Camminga* zyn *zeke zyn*  
 eigendom in *Peters Venne*, gelegen by *Eppema* *eigen*  
*Huis in Holwerder Hamrick*, heeft overgegeven *goed af*  
 aan het Konvent *Klaarcamp* tot een vryen *aan het*  
 eigendom; voor dat gedeelte, 't welk het *Klooster*  
 voorschreven Konvent bezit in *Bauwerda Stins* *Klaar-*  
 en *Staate* (e). *kamp.*

Twee

(e) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, D.  
 I. bladz. 337. Deze brave en zeer geleerde Man,  
 aan wiens noeste vlyt wy dit schone *Groot Placaat- en*  
*Charterboek van Friesland*, welks *Vierde Deel* in het  
 jongst afgelopen jaar 1782 het licht zag, te danken hebben;  
 de Hoogwelgeboren Heer, Jonkbeer GEORG FREDERIC  
 BARON THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANDSBERG,  
*Grietman over Menaldumadeel*; *Ordinaris Gedeputeer-*  
*de ter Vergadering van de Hoog-Mogende Heeren Staa-*  
*ten Generaal der Verëenigde Nederlanden*, wegens den  
*Lande van Friesland*; &c: &c: &c: is helaas! tot  
 groot verlies van het Vrye Friesland niet alleen; maar  
 ook van deze geheele Republiek der zeven Verëenigde

Ao. Twee dagen later, werd'er door den Her-  
 1404. tog met Heer *Floris van Alkemade*, Ridder,  
 De Her- en *Willem van Gent*, een Verdrag aangegaan,  
 tog sluit by 't welk zy, op zekere voorwaarden, zich  
 een Ver- verbinden, om, voor zekeren korten tyd,  
 drag met zyne Kapitainen te zyn binnen de Stad *Stave-*  
 Heer *Floris van Alkemade* en *Willem van Gent*,  
 en wyders beloven, om aan Heer *Jan*  
*van Heemstede*, den jongen, te betalen 't geen  
 de Hertog denzelven schuldig is wegens het  
 van 's Hertogen wegen waargenomen hebben-  
 de Kapitainschap te *Staveren*: waar tegen de  
 om zyne Hertog wederom aanneemt zulks alles, wat  
 Kapitai- zy van Hem, zo wegens deze te doene beta-  
 nen te ling, als wegens hunne gedane diensten en die  
 zyn te *Staveren*, zy nog verder zullen doen, mogen hebben te  
 En gelast vorderen, aan hen te zullen betalen uit het  
 die van gene die van de Stad *Hoorn* zouden worden  
*Hoorn* bevonden aan Hem schuldig te zyn; en gelast  
 hen des- Hy tevens aan die van de voorzeide Stad  
 wegens *Hoorn*, om deze zyne schuld aan Heer *Floris*  
 te vol- *van Alkemade* en *Willem van Gent* te voldoen,  
 doen. en 't zelve aan Hem te verantwoorden (f).

Onbe- Wanneer 'er, op den 15. van Grasmaand  
 taamlyk laatstleden, door den Hertog een Vrede,  
 gedrag voor den tyd van vier jaren, met Heer *Jan*  
 van Her- van  
 tog *Al*

Vrye Nederlandsche Staaten; welke allen in Hem een  
 wakkeren Voorstander van 's Lands Voorrechten en een  
 leeverigen Beschermmer der Vryheid, betreuren; en dus  
 tot bittere smert van allen, die waare verdiensten eeren,  
 en de Vaderlandsche Geschiedkunde en andere geleerde  
 Wetenschappen hoogschatten; op den 6. dag van dezo  
 Oogstmaand 's jaars 1783., (toen juist dit blad ter Druk-  
 pers lag) in 't vyftigste jaar zyns ouderdoms, in 's Gra-  
 venhage overleden.

(f) SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*, D.  
 I. bladz. 337. en 338.



van Arkel werd gesloten; zo verklaarde de <sup>1404</sup> Ao. Hertog tevens by zynen Openen Brief, ten dien dage ter bekendmaking van dien Vrede <sup>brecht je-</sup> uitgegeven, dat *deze Vrede niet sel aftergaen* <sup>gens Heer</sup> om der dootslage en der saken wille die in onser <sup>Jan van</sup> Stede tot Goude gheschiet syn aen Symon Spaijert <sup>Arkel;</sup> ende sinen medegesellen; gelyk wy zulks hier yoren (g) hebben aangetekend. Bilyk moest men verwachten, dat de Hertog deze zaak en de verdere verongelykingen, door Heer Jan van Arkel en zyne Onderzaten geleden, en over dewelken die Heer reeds menigmaal zyne klagten by den Hertog en zynen Raad had ingebracht, en om voldoening deswegens verzocht en aangehouden; nu, na het sluiten van dien Vrede, als een vasten en zekeren Vrede, terstond zoude hebben afgedaan, en den Heer van Arkel daar ontrent genoeg gegeven; doch geenzins. Integendeel, de Hertog bleef geheel en al in gebreke hier ontrent naar recht, reden en bilykheid te handelen. Of nu dit 's Hertogen onbetaam- <sup>Aan wel-</sup> lyk gedrag zy toeteschryven aan zynen door <sup>ke oorza-</sup> onbegrensde heerschzucht gevoedden hoog- <sup>ken zulks</sup> moed, die Hem wel ligtelyk konde verhin- <sup>zy toe te</sup> deren, om zich voor den Heere van Arkel, <sup>schryven,</sup> wien Hy steeds als zyn Onderdaan aanmerkte; <sup>onbe-</sup> en aan wien Hy daarom oordeelde, geen recht <sup>kend.</sup> schuldig te zyn; maar hem steeds, naar de gewoonte der Vorsten, met ene hooggaande kleinachting en ene geduurige versmading te moeten behandelen; in zo verre te verneren, dat Hy, volgens zyn eed en pligt, aan

(g) Zie hier yoren op bladz. 755.

**Ao.** aan dien Heer recht en gerechtigheid deed  
**1404.** wedervaaren: dan wel aan de doorsleeperste  
konstenaryen van 's Hertogen oudsten Zoon,  
Graaf *Willem van Oostervant*, wien, als ten  
uitersten gebelgd op den Heer *van Arkel*,  
alle Vredesonderhandelingen en verdragen,  
door den Hertog, zynen Vader, met dien  
Heer aangegaan, hooglyk mishagden;  
schoon Hy, volgens ene den Vorsten aange-  
boren kunst, veinsde daar mede genoeg  
te neemen, zo als wy hier voren (b) hebben  
gemeld; en die dus, met een bedekten toe-  
leg, om den Oorlog op een nieuw te doen  
ontbranden; door allerhande flinksche wegen  
en bedrieglyke handelwyzen, van welken de  
Vorsten zich doorgaans looslyk en meesterlyk  
weeten te bedienen; in 't geheim heeft konnen  
bewerken, dat een behoorlyk onderzoek van  
alle de door dien Heer *van Arkel* ingebragte  
klagen, van tydtot tyd, wierd verschoven,  
en door dat middel den Hertog, die reeds  
hoog bejaard was, verhinderd, om dezelve  
af te doen en den Heer *van Arkel* recht te  
verschaffen; is ons, daar de Geschiedschry-  
fchryvers de oorzaak van zulken ongeoorloof-  
den handel niet hebben nagelaten, geheel  
onbekend. Doch, dit is zeker, dat, op den  
14. dezer zelfde Wiedemaand, Heer *Jan van*  
Heer *Jan van Arkel*, een zeer breedvoerigen Brief, van  
*van Arkel* zendt welken wy hier voren (i) reeds met een enkel  
een gro- woord gerept hebben, aan Hertog *Albrecht*  
ten Klagt heeft afgezonden, houdende veele en gewigtige  
brief aan re

(b) Zie hier voren op bladz. 637. en 725.

(i) Zie hier voren op bladz. 756.

redenen van bezwaar, en opgevuld met ver- **Ac.**  
scheide klagten tegen den Hertog en de *Hol-* **1401.**  
*landers*, ter zake van merkelyke verongely- den Her-  
kingen, Hem en zynen Onderzaten en Me- tog, en  
dehelferen door den Hertog en de zynen aan- verzoekt,  
gedaan, zo door het ontydig verbreken van wegens  
den tusfchen den Hertog en Hem *van Arkel* <sup>het hem</sup>  
<sup>aange-</sup>gemaakten Vrede, als door het schenden derdaan on-  
aan Hem en de zynen door den Hertog en gelyk,  
zyne Voorzaten verleende rechten en vry- recht en  
heden; met verzoek, dat de Hertog aan Hem herstel.  
en de zynen deswegens wilde doen recht we-  
dervaaren en alle zaken in vorige goede orde  
herstellen; en met deze verdere aanmerkelyke  
byvoeging en bedreiging, dat, indien de  
Hertog in allen dezen mogte weigerig blyven,  
Hy *van Arkel* als dan deze zyne klagten zoude  
moeten waereldkundig maken en daar over  
*schryven allen Coningen, Vorsten, Heeren, Rid-*  
*deren, Knegten, Steden, en allen goeden luyden,*  
*die ons die kercklicke noid dede, dat wy dogh al*  
*te node deden, mogten wy voorbiganck hebben.*  
Sluitende de Heer *van Arkel* dezen zynen Brief  
met deze merkwaardige woorden: *Ende,*  
*lieve geminde Heer, wes uwe genade hier in*  
*gewaerdigt te doen, dat wil u geweerdigen ons u*  
*antwoorde, ende dage onvertogen te schryven,*  
*daer wy ons toe verlaeten mogen (k).* Daar nu  
dit

(k) Dezen merkwaardigen Brief vindt men in de *Ms.*  
*Handvest-Chronyk van Jonkbeer M. VANDER HOUVE,*  
*D. IV. B. XIII.* berustende onder den Heere Griffier  
*VAN ALPHEN:* en heeft de Heer *Fr. VAN MIERIS* denzel-  
ven daar uit ook overgebracht in zyn *Groot Charterboek,*  
*D. III. bladz. 780. en 781.* Doch, by vergissing, onder  
het verkeerde jaartal van 1403.

**Ao.** dit schryven van Heer *Jan van Arkel* niet zo  
**1404.** veel konde te wege brengen, dat hem op deze  
**Aanlei-** zyne rechtmatige klagen, omtrent alle de  
**ding tot** hem aangedane verongelykingen enig herstel  
**den Ar-** werd vergund, zo kan men, dit overwegen-  
**kelschen** de, ook ligtelyk de redenen opmaken, waar-  
**Oorlog.** om in den jare 1405., na dat Hertog *Albrecht*  
 was overleden, en zyn oudste Zoon *Willem*,  
 Graaf van *Oostervant*, tot de regeering dezer  
 Landen gekomen; de Heer van *Arkel* heeft ge-  
 tracht, om zich zelve het geweigerd recht te  
 verschaffen en den hem toegebragten hoon te  
 wreken, door de wapenen wederom optevat-  
 ten; 't welk dan ook ten gevolge heeft gehad,  
 dat het oorlog tusssen dezen Hertog *Willem*  
*den VI.* en Heer *Jan van Arkel* op een nieuw  
 is ontstaan en met geen minder hevigheid,  
 dan te voren, gevoerd; waar over, als buiten  
 ons bestek zynde, wy niet meerder zullen  
 zeggen; maar alleenlyk aanmerken, dat door  
 dit hier voren dus vermelde (naar onze ge-  
 dachten) geen gering licht aan 't verhaal der  
 Geschiedschryveren, wegens den oorsprong  
 van dezen nieuwen Oorlog, wordt bygezet (1).

Na dat Hertog *Albrecht*, in den voorgaan-  
 den jare, tot stilling van alle de bedekte on-  
 lusten, welke in de Stad *Haerlem* als toen,  
 federt het zware oproer aldaar in den jare  
 1377. zo heviglyk gewoed hebbende, nog  
 overig waren gebleven; en tot voorkoming  
 en verhoeding van nieuwe ongevallen, voor  
 welken men aldaar in gedurige en grote be-  
 kom-

(1) W. VAN GOUTHOEVEN *Chronyk van Holland*; D.  
 II, bladz. 420. en 421. en anderen.

kommering was; enige orde op de Regeering van die Stad had gesteld; en wyders enige punten, strekkende tot bewaring der openbare ruste aldaar, beslist; en zich ook, ter begeerte der Burgery van die Stad, met *Symon van Zaenden* verzoend; endenzelfen, tot bewys van de oprechtheid dezer verzoening, met nieuwe gunsten overladen; zo als dit alles hier voren (m) door my breder is verhaald; mogt de Hertog, in alle redelykheid, vertrouwen, dat daar door de wrok tegen den voorgemelden *Symon van Zaenden*, in vroegere dagen opgevat, geheel en al zoude zyn uitgedoofd en dus de rust in die Stad volkomelyk hersteld: Nochtans, heeft men in dit jaar het tegengestelde van 's Hertogen verwachting aldaar zien gebeuren, wanneer 'er een nieuwe opstand en hevige beroerte is voorgevallen, waar in niet alleen zeer veele personen zwaarlyk, en zelfs sommigen doodelyk, gekwetst; maar ook nog enige anderen doodgeslagen zyn geworden; onder welke laatsten gevonden werd de meergenoemde *Symon van Zaenden*; en ook verders *Willem van den Woude*; *Jan van Zaenden*; *Symon van den Woude Willemszoon*; *Dirck Symonszoon* (n);

An.  
1404.

Nieuwe onlusten en hevige beroertens te *Haerlem* ontstaan;

In welke verscheidene aanzienlyke Mannen worden doodgeslagen;

en

(m) Zie hier voren bladz. 604.—613. bladz. 637. en 638. en ook bladz. 652. en 653.

(n) Deze is zeer waarfchynlyk geweest *Dirck Symonszoon van Heemskercke*; zoals mede denkt de kundige J. WAGENAAR in *zyne Amsterdamsche Gefchiedenisfen*; D. II. B. III. bladz. 138. en die in dezen, om wettige redenen, verschilt van zekeren Ouden ongenompen Schryver, voor ontrent CCLXX. jaren gebloeid en ons ene Korte en aangenaame Beschryving der *Hollandsche*

**Ao.** en nog enige anderen (o): 't welk by den Hertog zeer euvel zynde opgenomen, zo heeft Hy gewild, dat de schuldigen aan die euveldaad daar over strengelyk zouden worden gestraft, ten einde allen en een iegelyk zich daar aan zouden spiegelen; en daardoor meerder soortgelyke onheilen, by vervolg van tyden, voorgekomen en de rust en vrede binnen dezelve Stad eindelyk eens geheel hersteld mogten worden; en daarom ook, van zyner hoge Heerlykheids wegen, by zyne Opene Brieven, gegeven in den *Hage* op den voorgemelden veertienden dag van Wiedemaand, den Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der voornoemde Stad *Haerlem* wel ernstiglyk gelast, bevolen, en volle magt en vryheid gegeven, om ten dien tyde, uit zynen naam, even als of Hy zelve daar tegenwoordig ware en zulks alles in eigen persoon verrichtte; uit dezelve Stad niet alleen, maar ook uit alle 's Hertogen landen, welke onder zyn gebied staan, te bannen en te doen uitroepen alle die genen, welken zich aan den dood der voorzeide personen; of der genen, welken ook aldaar waren dood gebleven; of te eniger tyd aan hunne bekomene dodelyke kwetturen zullen komen te sterven; en zulks wel ten eeuwigen dage, zonder immermeer of te eniger tyd wederom in

**1404.** Waar over de Hertog een zeer groot misnoegen opvat;

En de Magi-straat dier Stad gelast, om alle de schuldigen te straffen met een bannissement uit 's Hertogen gansche gebied;

En dat wel ten eeuwigen dage;

*sehe Steden, en inzonderheid der Stad Amsterdam, in de Latynsche taal nagelaten hebbende; welke gevonden wordt achter Rerum et Urbis Amstelodamensium Historia, auctore Job. Isacio Pontano.*

(o) JOANN. à LEYDIS *Chronic. Belgic.* Lib. XXXI. cap. LXIV. bladz. 323. W. VAN GOUWHEVEN *Chronyk van Holland*, D. II. bladz. 415.

In dezelve Stad, of enigen 's Hertogen Landen, <sup>An.</sup>  
 te mogen komen: Verleenende de Hertog <sup>1404.</sup>  
 wyders aan de Magistraat dier Stad *Haerlem* <sup>Op Straf-</sup>  
 de magt en vryheid, om, wanneer enigen <sup>fe van de</sup>  
 dezer gebannen personen zich namaals mog- <sup>dood;</sup>  
 ten verftouten tegen dit hun banniffement  
 aan te gaan en in 's Hertogen Landen te ko-  
 men, dezelve over al, waar zy die binnen  
 dit zyn gebied mogten vinden, aan te tasten  
 en te vangen; en vervolgens te straffen met den  
 zwaarde: En al verder allen zynen Bailluwen; <sup>Met bevel</sup>  
 Schouten en Rechteren van alle Steden, Vlek- <sup>aan allen</sup>  
 ken, Dorpen, en Heerlykheden van alle des <sup>zynen</sup>  
 Hertogs Landen, gelastende, om alle deze <sup>Baillu-</sup>  
 gebanne personen, die zich onder hunnen <sup>wen,</sup>  
 rechtsdwang zouden ophouden, aan te tasten, <sup>Schouten</sup>  
 te vangen, en op de zo even gemelde wyze <sup>en Rech-</sup>  
 te straffen: als mede, om den Schout en <sup>teren, om</sup>  
 Gerechte van de Stad *Haerlem*, wanneer de- <sup>zich naar</sup>  
 zen derzelver hulp en byftand, om die geban- <sup>dit zyn</sup>  
 ne personen te vangen en over dezelve te <sup>gebod te</sup>  
 rechten, mogten nodig hebben; daarontrent <sup>gedragen;</sup>  
 op alle mogelyke wyze by te staan, en te <sup>en ook het</sup>  
 helpen; en dat zelfs met ene ernstige byvoe- <sup>Gerecht</sup>  
 ging van zyne hoogfte ongenade in deze woor- <sup>van</sup>  
 den: *Ende fo wie des niet en dede, dat woud-<sup>Haerlem</sup>*  
*en wi houden aen fyn lyf ende aen fyn goet, als*  
*aen den genen, die ons van onfer Heerlicheyt*  
*verminderen wilden.* Bevelende de Hertog nog <sup>in alles</sup>  
 al verder by dien zelfden Brief aan den Schout <sup>behulp-</sup>  
 en Gerechte van *Haerlem*, om nog drie per- <sup>zaam te</sup>  
 tonen, welker naamen Hy opgeeft, en wel- <sup>zyn:</sup>  
 ken zich waarschynlyk wel aan den gemelden <sup>om nog</sup>  
 opftand, doch niet aan de begane doodflagen, <sup>zekere</sup>  
 zullen hebben fchuldig gemaakt, te bannen <sup>drie per-</sup>  
<sup>tonen te</sup>  
 voor

**Ao.** voor den tyd van tien naastkomende jaren  
**1404.** uit de Stad *Haerlem*, zo dat zy ook, gedu-  
 bannen rende de eerste drie jaren, zullen moeten bly-  
 voor den ven uit alle des Hertogs Landen; en, ten  
 tyd van einde van dezelve eerste drie jaren, wederom  
 tien ja- binnen dezelve niet mogen komen, dan  
 ren: met zyne uitdrukkelyke toestemming. Verders  
 heeft de Hertog, willende, dat den inhoud  
 van dezen zynen Openen Brief stiptelyk zou-  
 de worden nagekomen en ook voor het ver-  
 volg steeds vast en bestendig zyn, denzelven  
 Welk al niet alleen bevestigd met zyn eigen Zegel;  
 les door maar ook nog daar by zynen Zoon *Willem van*  
 den Graaf *Beyeren*, Grave van *Oostervant*, verzocht,  
 van Oos- om denzelven met zynen Zegel insgelyks te  
 tervant bekrachtigen, die dan ook, ter begeerte van  
 wordt zynen lieven Heer Vader, zynen Zegel aan  
 beves- den zelven Brief heeft doen hangen (p).  
 tigd.

Door dit alles schynt echter de rust in die  
 Stad nog niet hersteld te zyn geweest: Want  
 (op dat ik dit, schoon enigzins buiten de orde  
 des tyds, en alleenlyk om de aaneenschakeling  
 dezer *Haerlemsche* onlusten te bewaren, hier  
 Hertog in voege) het is my, uit oude echte stukken,  
*Albrecht* gebleken, dat de Hertog, na verloop van  
 komt te *Haerlem*; enige weinige weeken, zich in persoon heeft  
 be-

(p) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401,  
 —1404. Cas R. pag. 68. versa, en 69. berustende on-  
 der den Heere Griffier VAN ALPHEN. Van dit Oproer en  
 den moord, aan *Symon van Zaenden* gepleegd, maakt ook  
 gewag THEOD. SCHREVELIUS in zyne *Beschryv. van*  
*Haerlem*; B. VI. bladz. 399., alwaar hy aantekent, dat  
 'er, nevens dezen, nog vyf anderen zyn overvallen en  
 vermoord; en vervolgens driehonderd en nog mees-  
 der personen uit die Stad werden verdreeven.



begeven na de voornoemde Stad, ten einde aldaar, door zyne hoge tegenwoordigheid, de gereezene geschillen en alle de ontstane onlusten neder te leggen; de wederzydsche partyen onderling te verzoenen; en, op die wyze, de rust en vrede binnen die Stad volkomenlyk te herstellen; en dus te verhoeden, dat aldaar, het twistvuur niet geheel zynde uitgedoofd; maar alleenlyk als onder de asche noch glimmende gebleven en alzo wederom zeer schielyk konnende ontvlammen; op nieuws geen meerder rampen en ongevallen mogten ontstaan; en dat 'er als toen, terwyl de Hertog zich aldaar bevond, een zo zwaar oproer, niet alleen tegen de Magistraat van *Haerlem*, maar ook tegen dien Landsheer zelve, is uitgebarsten, dat daar door des Hertogs heilzame pogingen, tot herstelling der rust en vrede aangewend, ganschelyk zyn verydeld geworden. In dat zeer hevige Oproer toch zyn enige muitzieke Burgers, bygestaan door sommigen uit de Gemeente, te saamen in de wapenen gekomen; hebben de alarmklok getrokken; het Stads Raadhuis overweldigd; daar uit met kracht en geweld de Baniere der Stad weggenomen; zyn met dezelve opgetrokken, ook tegen 's Hertogen persoon, zyn aanzienlyk Gevolg, en het Gerecht van *Haerlem*; en aldus gewapend op het Zand staan gebleven; hebben ook wyders sommige Lieden gedood, zelfs in 's Hertogen hoge tegenwoordigheid; en verder, niet tegenstaande alle zachtzinnige vermaningen en minlyke verzoeken om zich stil te houden en in rust en vrede na hunne huizen te keeren, in deze hun-

Alwaar  
wederom  
nieuwe  
en zeer  
hevige  
onlusten  
ontstaan;

**Ao.** hunne miltzuchtige bewegingen volhard:  
**1404.** waarom dan ook de Hertog, over deze geweldige en zeer strafbare ondernemingen met allen recht vertoornd en op die Miltmakers een zeer verbitterd, dezelve allen, by zyne Opene groot aantal van Miltmakers ten eeuwigen dage gebannen worden.

Brieven van den 9. van Oogstmaand dezes jaars, heeft verbannen ten eeuwigen dage, niet alleen uit de Stad *Haerlem*; maar zelfs uit alle de Landen van zyn gebied en onder zyne gehoorzaamheid staande; zonder ooit weder binnen enigen der zelve te mogen komen, op verlies van lyf en goed. Naardien nu van al dit gebeurde by geen der Vaderlandfche Gefchiedfchryvers zo veelik weete) enig gewag wordt gemaakt en het zelve te merkwaardig is, om der vergetelheid al verder te blyven opgeofferd, zo heb ik, daar my de in dezen allezins doorstralende genegenheid van den zoedelmoeidigen Heere Griffier **MR. DANIEL VAN ALPHEN**, om alles, wat in zyn vermogen is, tot opheldering der Vaderlandfche Gefchied- en Oudheidkunde by te brengen, hier toe de gelegenheid verfchaft, my niet te vreden gehouden met het enkel verhaal van al het zelve hier te melden; maar zelfs gemeend, dat het den Beminnaren onzer Vaderlandfche Historien niet onaangenaam zyn zoude, wanneer ik het oude *Charter* zelve, waar uit ons dit voorgevallene met alle de hetzelfde verzeid hebbende omftandigheden is bekend geworden, na de bekomene gunftige toefstemming van den welgemelden Heere Griffier **VAN ALPHEN**, hier in voegde. Zie hier dan het zelve *Charter* van woorde te woorde:

,, *Act-*

# CHRONYK. IV. Hoofdst. 783

„ *Aelbrecht* &c: doen cond allen luden, Ad.  
 „ want wi gecomen waren binnen onser Ste- 1404.  
 „ de van *Hairlem* om fulke onrust als aldair Des Her-  
 „ gevallen was van dootslagen ende van togs Ope-  
 „ quetsingen, doe *Symon van Zaenden*, *Willam* ne Brie-  
 „ van den *Woude*, en ander luden doot ble- ven van  
 „ ven, neder te leggen ende te zoenen ende Eeuwige  
 „ onse goede Stede van *Hairlem* in rusten Bannisse-  
 „ ende in vreden te setten ende te verhoegen alle  
 „ den meer ongevals ende qualicvarens dat de Muite-  
 „ dair of soude hebben mogen comen. En- makers te  
 „ de overmits dies dat te benemen foe had- *Haerlem*.  
 „ den wi voir ons ontboden beyde partyen  
 „ van den dootslagen voirscreven ende had-  
 „ den an him begeirt dat si die saken an ons  
 „ ende an onsen Raide wouden bliven; want  
 „ wi enen ygeliken die afterwesen hadde  
 „ gerne te besceide helpen wouden. Des be-  
 „ ven al dit eenrehande lude syn gecomen  
 „ die hier na gescreven staen, dat is te weten,  
 „ Heer *Jan van Heemsteden*; die Jonge mit sinen  
 „ Knechten; *Wouter Aerts*; *Gheryt Aerts*;  
 „ *Claes Aelbrechtszoon*; *Gheryt Albout* ende  
 „ *Claes* syn zoen; *Aillairt Salomoens*. ende  
 „ syn twe broeders; *Dyrc van den Woude*  
 „ *Willems*; *Willem Willems*. van den *Woude*;  
 „ *Pieter Willems* van den *Woude*; *Colyn Ghys-*  
 „ *brechts*; *Albaert Bercinaer* mit sinen twe  
 „ sonen ende mit sinen gesellen die hi broch-  
 „ te ufer *Wyck*; *Jan Lottyns*. ende syn  
 „ Knecht; *Florys Jan Scoddyens*.; *Otte*  
 „ *Spaens*; *Lottyn Bertouts*.; *Willem Ber-*  
 „ *tout Lottyns*.; *Gheryt Bertout Lottyns-*  
 „ *zoons*.; *Willem Willem Bertout Lottyns-*  
 „ *zoons*.; *Willem Heren Wouters*. ende *Jan*  
 „ van

Ao. „ van Zaenden syn zoon; *Claes Heynric Dirck-*  
 1404. „ zoonz.; *Jan van Gbiesen; Jan Jansz.;*  
 „ *Jonge Jan Jansz. syn broeder; Daniel Jansz.*  
 „ *syn broeder; Florys uten Campe; Symon*  
 „ *Eggelyn; Gbystgen Wolfaertsz; Claes Pie-*  
 „ *tersz.; Berwout Jansz. van Andwerpen; Claes*  
 „ *Tsebrant Dubbenz; Jacob Vogel; Jacob Ver-*  
 „ *deboutsz.; Jan Verdeboutsz.; Willem Ver-*  
 „ *deboutsz.; Dyrck Verdeboutsz.; Hoge Verde-*  
 „ *boutsz.; Jan Vochtsz.; Jacob Vochts;*  
 „ *Roeltgen van Assendelft, ende syn wyf;*  
 „ *Willem Lacher; Jan Willem Jan Coptgens-*  
 „ *zoonz.; Lottyn Witte Gbeyenz., Dyrctgen*  
 „ *die Verwer; Claes Beec; Dyrck Jansz. por-*  
 „ *tier; Abraham Jan Claes die grutersz.; Wil-*  
 „ *lim Tralinc; Jan die Wilde; Bertout Ja-*  
 „ *cobsz.; Jacob Rant; Claes Rant; Dyrck*  
 „ *Boeyt; Claes Dirck Rampz.; Dyrck Struus;*  
 „ *Jan Pietersz. van Zaenden; Gberty van Paes-*  
 „ *schen; Jan van Honte; Jan Matbysz.;*  
 „ *Gberty Wouter; Jan Aelbrechtsz. die canne-*  
 „ *maker; Jan Valkenz.; Gberty Betgen; ende*  
 „ *Jan Jacob Eyjairtsz. mit hoiren hulperen*  
 „ *ende sommige vander gemeente, ende*  
 „ *hebben die clocken geslagen ende die ven-*  
 „ *steren van der Stedehuys opgebroken en-*  
 „ *de mit lederen dair in gecloppen ende*  
 „ *hebben der Stede bannier uten huys ge-*  
 „ *nommen mit crachte ende mit geweld b-*  
 „ *uten consente wille ende weten van ons oft*  
 „ *van onsen Gerechte van Hairlem ende syn*  
 „ *dair mede jegens ons selfs lyf ende tiegens*  
 „ *onse vriende ende Gerechte van Hairlem bli-*  
 „ *ven staen opt Zant gewapent ende mit gro-*  
 „ *ten homoet, ende hebben lude vande lyve*  
 „ ter

„ ter doot gebrocht in onser tiegenwoirdic-  
 „ heit, dair wi oic onsen Raide Steden en  
 „ de Vrienden tot him senden dat si die  
 „ bannier weder opt huys dragen souden,  
 „ ende dat si ende elc man tot sinen  
 „ huys gaen soude ende him te rusten set-  
 „ ten des si ymmer niet doen en wouden;  
 „ mer bleven staen in sulker hardicheit jegens  
 „ ons als voirscreven staet. dat ons in gheen-  
 „ rewys en staet te liden: Mar willen dat  
 „ alsoe scarpeliken ende hardeliken corrige-  
 „ ren dats him ewelic een ander hoeden  
 „ mach. Ende want dese lude mit hoiren  
 „ hulperen aldus dese verraderye jegens ons  
 „ selfs lyf opgeset hebben boven hulde man-  
 „ scip ende eede die si ons gedaen hebben  
 „ ende boven vrientscip die si vpten selven  
 „ dach van ons hadden: Soe seggen wi mit  
 „ desen tiegenwoirdigen brieve van onser  
 „ hogher Heerlicheit wegen allen den ghenen  
 „ die voirgenoemt syn tot ewigen dagen wt  
 „ onser Stede van *Hairlem* ende wt allen on-  
 „ sen Landen nymmermeer tot gheenen dage  
 „ dair weder in te comen op hoir lyf ende  
 „ hoir goet rechtevoirt in onsen handen. Ende  
 „ ombieden ende bevelen ende maken mach-  
 „ tig allen onsen Bailiuwen Rentemeesteren  
 „ Scouten Rechteren Dienstluden ende an-  
 „ ders allen onsen goeden Luden ende onder-  
 „ saten over al in onsen Lande binnen Steden  
 „ ende dair buten ende elc van him bisonder op  
 „ hoir lyf ende op hoir goet ende op sulc gelt  
 „ als si op onsen dienste staende hebben, dat si  
 „ die Luden aentasten ende vangen soe wair  
 „ si die ge vinden connen in onsen Lande.

D d d

„ ende

Ao. „ ende die brengen in onser vangenisse tot  
 1404. „ onser behoef. Ende wairt sake dat si him  
 „ niet gevangen gheven en wilden, foe dat  
 „ onse Dienstlude ende goede lude voirscre-  
 „ ven jegens him vechtende worden ende  
 „ dat sise dootfloegen, dair en sellen si jegens  
 „ ons noch jegens onser Heerlicheide niet  
 „ an misdoen noch verbueren, want wi dat  
 „ [an] ons trecken gelikerwys of wi tselve  
 „ deden. Ende wair oic dat sake dat yement  
 „ dese misdadigen voirscreven huysde oft  
 „ hoefde oft in enigerwys starcte, dat wilden  
 „ wi an dien verhaelt ende gecorrigiert heb-  
 „ ben als an den misdadigen voirscreven  
 „ sonder verdrach. In oirconde &c. Gegeven  
 „ in den Hage vpten ixsten dach in Augusto  
 „ int jair ons Heren M. CCCC. ende  
 „ vier” (q).

Door dit Dit met ene zo verschriklyke hevigheid op  
 nieuw- nieuw ontvlamde vuur van Oproer was dus  
 lyks ont- oorzaak, dat de door den Hertog voorgenome-  
 staan Op- ne verzoening, zo wel over den in den jare  
 roer 1377. te *Haerlem* geweest zynde opstand;  
 wordt de als over den jongsten onlangs voorgevallen,  
 door den Hertog en gewislyk ontstaan uit de smeulende vonken  
 voorge- van dien vqrigen, dewelken nu nog niet geheel  
 nomene schynen uitgedoofd te zyn geweest; geheel  
 verzoee- en al is achtergebleeven; en ook, geduren-  
 ning ver- de 's Hertogen leven, geen plaats heeft  
 hinderd; konnen vinden. Ja; men vindt zelfs, dat 'er  
 Welke ook eerst, al zeer veele jaren na den dood van Hertog

*Al-*

(q) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401. —  
 1404. Cas R. pag. 78. versa et pag. 79. berustende  
 onder den Heere *Grillier VAN ALPHEN*.

# CHRONYK. IV. Hoofdst. 787

*Albrecht* zyn verlopen, alvorens zyn Zoon en *Ao.*  
Opvolget Hertog *Willem van Beyeren*, den 1404.  
zesden Graaf van *Holland* van dien naam, lang na  
zich, wegens die beide opstanden, en alle dezen tyd,  
derzelver bittere gevolgen, met allen, die daar plaats  
aan schuldig stonden, volkomen heeft willen grypt.  
verzoenen; gelyk uit de by Hem, op den 26. van  
Herfstmaand des jaars 1408.; en op den 16.  
van Oogstmaand des jaars 1410.; als ook op  
den 23. van Wiedemaand des jaars 1415.;  
gegevene Opene Brieven kennelyk is (r).

Omtrent dezen tyd, ontstonden 'er ook zeer Oplloop  
zwaare beroertens en onëenigheden in de te *Am-*  
Stad *Amsterdam*; wanneer in een oploop, *sterdam*;  
omtrent de Oude Kerk aldaar, een Priester, waar in  
Heer *Willem Bruynszoon* genaamd, werd omge- *Heer*  
bragt; (r) over welk voorval ook naderhand *Willem*  
drie voornaame Burgers dier Stad, als aan dien *Bruyns-*  
doodslag schuldig, zyn in hechtenis gezet en *zoon* werd  
vervolgens onthalsd geworden (t); terwyl de ver-  
verdere schuldigen deswegens voor het Ker-  
kelyke Recht des Bischofs van *Utrecht* waren  
betrokken geworden (u).

Ge-

(r) Men vindt deze Brieven by den Heer *Fr. van*  
*Mieris* in zyn *Groot Charterboek*, D. IV. bladz. 111.  
— 113. bladz. 148. en bladz. 339. en 340.

(s) *JOANN. à LEYDIS Chronic. Belgic. lib. XXXI. cap.*  
*LXIV. bl. 323. W. van GOUTHOEVEN Chron. van Hol-*  
*land; D. II. bladz. 315.*

(t) *O. DAPPER Beschryv. van Amsterdam; B. II.*  
*Hoofdst. VII. bl. 100. C. COMMELIN Beschryv. van*  
*Amsterdam; B. VI. Hoofdst. V. bladz. 898. en 899.*  
*J. WAGENAAR Amsterdam en zyne Geschied. D. II. B.*  
*III. bl. 138.*

(u) Dit is in 't breede te zien uit de *Oude Stukken*,  
door welgemelden Heer *WAGENAAR* voor 't eerst in 't  
Ddd 2 licht

Ao. 1404. Gelyk dan al mede, in deze zeer verwar-  
 de dagen, wanneer die van *Haerlem* en *Am-*  
 Het Huis *sterdam* elkander onderling met een allerhe-  
 re *Heem-*vigst geweld bekrygden, aanvielen, en op alle  
*stede* ge- wyzen trachteden te vernielen; het zeeraan-  
 plonderd zienlyke oude *Huis te Heemstede* werd geplon-  
 en ver- derd en vervolgens aan de woede der alles  
 brand. verteerende vlammen opgeofferd (v).

Hertog Ook heeft Hertog *Albrecht*, op den  
*Albrecht* 22. der gemelde Wiedemaand, aan de In-  
 begun- gezetenen der Stad *Monnikendam* gegeven eni-  
 stig der ge aanmerkelyke Voorrechten, en onder de-  
 Stad *Mon-* zelve ook deze byzondere; dat, jaarlyks op  
*niken-* den 9. van Oogstmaand, door LXI. der ryk-  
*dam* met den 9. van Oogstmaand, door LXI. der ryk-  
 enige ste Poorteren van die Stad, mits dezelve  
 goede allen mondig zynde, zullen worden, by de  
 Voor- meeste stemmen, gekozen drie *Raden*, om in dat  
 rechten; naastvolgende jaar te zyn *Raadsluiden* der zel-  
 ve Stad, en niet langer; dat ook den Schout  
 van *Monnikendam* geen stem by die verkiezing  
 zal hebben; dat die drie nieuw gekozen  
*Raadsluiden* ten zelfden dage behooryk zullen  
 moeten worden beëdigd door den, als dan in  
 de Stad en by de hand zynde, oudsten van die  
 drie *Raadsluiden*, dewelken ieder jaar zullen  
 afgaan; en dat ook niemand, dewelke geen  
 zes jaren lang Poorter in die Stad is geweest,  
 al-

licht gegeven, en geplaatst als *Bylagen* achter het aan-  
 getogen *Derde Boek*; onder *Litt. B. N<sup>o</sup>. 1.—6.* met  
 de *Nederduitsche Vertalingen* van dezelve; blad 2.  
 163.—170.

(v) J. à LEYDIS *Chron. Belg.* lib. XXXI. cap. LXIV.  
 W. VAN GOUTHOEVEN *Chron. van Holland*; D. II. blad 2.  
 315. SAM. AMPZING *Beschryv. van Haerlem*; bl. 88. en  
 L. SMIDS *Schatkam. der Nederl. Oudheden*, bl. 131.



aldaar zal mogen het Schepenamt bedienen, **Ao.**  
 ofstem by de opgemelde jaarlyksche verkiezing **1404.**  
 der drie *Raadslieden* hebben (w).

Wanneer Hertog *Albrecht* nevens zyne eer- Bewyst  
 ste Gemalinne, op den 25. van Louwmaand zekere  
 des jaars 1382., aan den Deken en het Ka- pennin-  
 tel van *St. Pankras* in de Hofkapel van *Voorne* gen, te  
 hadden gegeven, als ene milde gifte, twaalf voren aan  
 ponden grooten 'sjaars, op dat dezen, ter ken en t  
 erkenenis, ene eeuwige gedachtenis van Hen Kapittel  
 zouden vieren; zo had Hy hen dezelve be- van St.  
 weezen op den Rentmeester van *Beöoster-kras* in  
*Schelde* in *Zeeland*, om dezelve jaarlyks van de Hof-  
 dien te ontvangen op den elfden dag van kapel te  
*Slachmaand*; en naderhand, ter vermyding Voorne  
 van de grote kosten en veelvuldige moeite, gegeven,  
 welken die voorgemelde Deken en Kapittel en laatste.  
 genoodzaakt waren te doen, om dat zelve den Rent-  
 geld jaarlyks te bekomen; dezelve penningen meester  
 had beweezen op zynen Rentmeester van den van Voor-  
*Lande* van *Voorne*; zo heeft Hy nu, in aan- gewor-  
 merking neemende, dat Hy het Land van den, nu op  
*Voor-* den Rent-

(w) *Handvesten en Privil. van MONNIKENDAM*; bl.  
 17. VAN MIERIS *Charterb.* D. III. bl. 789. en 790. En  
 worden de genen, die alhier onder den naam van *Raden*  
 en *Raadslieden* voortkomen, thans genoemd *Burges-*  
*meesters*, welken als nog jaarlyks op den 9. van Oogst-  
 maand, of *St. Laurens-Aavond*, worden verkozen en  
 beëdigd. Men zie over de benaming en oudheid de-  
 zer waardigheid den geleerden Heere J. WAGENAAR *Va-*  
*derl. Histor.* D. III. B. XI. §. XXII. bl. 361.—364. en  
*Beschryv. der Stad Amsterdam*; D. VII. B. I. bl. 286.  
 en 287. en den zeer kundigen Heere P. H. VAN DE WALL  
 in zyne wel doorwrochte *Aantekeningen op de Hand-*  
*vesten en Privilegien der Stad Dordrecht*, bl. 92.—  
 94. en bl. 96.—98.

Ddd 3

**Ao.** *Voorne* had opgedragen, vry in alle manieren  
**1404.** aan zynen jongsten Zoon, Heere *Jan van Beijeren*, *Elect* van *Luyk*, en Grave van *Loon* (x);  
 meester van *Beüoster-Schelde*; deze laatste Brieven van bewys op den Rentmeester van *Voorne* te rug genomen en gescheurd; en, op den 23. dezer zelfde *Wiedemaand*, dengemelden *Deken* en *Kapittel* deze voornoemde twaalf ponden grooten andermaal beweezen op zynen Rentmeester van *Beüoster-Schelde*, om dezelve gelden jaarlyks van dien te ontvangen, even gelyk de Oorspronglyke Brieven, door Hem daar van eerst uitgegeven, inhielden; belastende tevens dezen zynen Rentmeester, om jaarlyks stiptelyk aan dezen zynen wille te voldoen; en belovende voor zich en zynen Nakomelingen, den voornoemden *Deken* en *Kapittel* zulks vastelyk te zullen houden ten eeuwigen dage (y).

Schryft  
 den Steden van  
*Holland*  
 en *Zeeland* aan,  
 om met  
 Hem na  
*Staveren*  
 te trekken;

Gelyk Hy, al mede ten zelfden dage, allen den Steden van *Holland* en van *Zeeland* aanmaant, om, in gevolge van hunne vorige aanneeminge, met Hem optetrekken tegen de *Oost-Friezen*; en dezelve allen, op het ernstigste en vriendelykste, aanschryft, ten einde zy allen gelieven te bezorgen, dat zy, op veertien dagen naa dit zyn schryven, gelieven te zyn met hunne gewapende manschap, van alles behoorlyk voorzien, zo als zulks te voren was bepaald geworden, te

Enk;

(x) Zie hier voren bladz. 274. en ook bladz. 664.

(y) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*. Hertog *Albrecht*. 1401.—1404. Cas E. pag. 56. verfa, berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

Enkhuizen, om als dan met Hem en alle de zynen van daar over te varen na *Staveren*, en Hem by te staan in alles, gelyk het betaamt (z). Ao. 1404.

Op den volgenden dag, geeft Hy aan *Gerard Keizer Dirkszoon* vry geleide, om, zon-<sup>Geeft</sup> der het betalen van enige toll<sup>der</sup>en of andere ongeld<sup>aan</sup>en, alle zodanig goud en zilver; als ook billioen van goud of zilver; als hy zal gera-<sup>Gerard Keizer,</sup> den vinden; te brengen, en van zynentwe-<sup>om aller-</sup>hande gen te doen brengen na 's Hertogen Munt te <sup>Muntstof</sup> *Dordrecht*, zonder in 't gaan of komen enig-<sup>na Dordrecht te</sup> zins gemoeid, belast, of gehinderd te wor-<sup>mogen</sup> den op enigerhande wyze; en beveelt Hy voeren; tevens allen zynen Tollenaren, overal in zynen lande, om zich stiptelyk naar deze zyne ordres te gedragen (a).

Zo als Hy, insgelyks wederom den dag <sup>Als ook</sup> daar aan, een vry geleide geeft aan enige <sup>aan enige</sup> *Oostfriezen*; als aan de Afgezondenen van <sup>Oostfriezen,</sup> *Keno ten Broecke* en van *Enno to Noirdens*; om tot tien personen toe: als ook aan de *Prelaten*, *Grietmannen* en *Mede-Rechteren* van <sup>ven voor</sup> *Westergoo*, met hunne *Knechten* en *Dienaren*; of aan hunne *Gemagtigden*; tot XXV. per-<sup>gen:</sup> sonen toe; om in alle veiligheid te zyn en te verblyven binnen de Stad *Staveren*; gedurende acht dagen na dien dag (b).

Wanneer, ontrent dezen tyd, binnen de Stad

(z) *SCHWARTZENBERG Groot Charterb. van Friesland*, D. I. bladz. 338. en 339.

(a) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401. — 1404. Cas R. pag. 71. v. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(b) *SCHWARTZENBERG Groot Charterb.* D. I. bladz. 339.

Ddd 4

1404. **Ad.** Stad *Hoorn* door den Baillu, als het recht der Hoge Overheid waarneemende, en dus uit den naam en van wegen den Hertog, werd in bewaarder hand genomen en in de gevangenis geplaatst zeker persoon, genaamd: *Bartholomeus Jacobszoon*; zo hebben de Burgers en Ingezetenen van deze Stad zich met alle magt daar tegen gesteld, en den gemelden dus bekommerden persoon geweldadigerhand gehaald uit de gevangenis en onder hunne bescherming genomen; en wyders ook, als toen, een Dienaar van den Baillu van *Medenblik*, waarschynlyk tot bystand van die van *Hoorn*, ter stuiting van deze ondernomene geweldadigheden, toegeschoten, doodelyk gekwetst: zo heeft niettemin de Hertog, ene zonderlinge en buitengewone goedertiernheid gebruikende, aan die van *Hoorn*, schoon zy door al het zelve Hem groatelyks hadden vertoornd, en deswegens in zyne ongenade waren gevallen by zyne Opene Brieven, gegeven in den *Hage* op den 27. dezer zelfde maand, goedgunstiglyk verleend en geschonken vergifnis en kwyttschelding van alle die breuken en misdaden, dewelken zy, by die gelegenheid, tegens Hem en zyne hoogheid hadden begaan (c).

En vergunt aan zyne goede gunsten jegens die Ingezetenen der Stad *Hoorn* bewyzen, uit aanmerking van den trouwen dienst, door dezelve aan Hem recaten; in

(c) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401. — 1404. Cas R. pag. 71. versa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

in zyne Oorlogen op de *Oostfriezen* beweezen; A6.  
1404.  
en mede ter vergelding van de zware schade,  
die zy en hunne Mede-Poorters aan lyf en goed  
daar in hebben ondergaan; by zyne andere Ope-  
ne Brieven, gegeven insgelyks in den *Hage*, en  
wel op dien zelfden dag, aan die van *Hoorn*  
heeft vergund, onder anderen, deze aanzien-  
lyke Voorrechten: Dat niemand, op zyn land  
gedaagd zynde, mag worden gevangen; en  
dat ook alle breuken, waar mede een Poor-  
ter dier Stad door den Dykgraaf wordt be-  
schuldigd, binnen het jaar door dien Dykgraaf  
en de Heemraden zullen moeten worden be-  
recht en afgedaan (d).

Op den daar aan volgenden dag, heeft de Vaardigt  
Hertog door zynen Bode Brieven afgezonden enige  
aan die van *Steenbergen*; *Breda*; *Oosterhout*; Brieven  
*Schymmer*; *Ter Heyden*; *Niervaart*; en anderen, of tot ver-  
daar ontrent gezeten; als ook aan enige In- bod van  
gezeten van *Sint Geertruidenberg*; die enigen het verder  
moer hebben leggende in den *Wildenmoer*, wel in den  
ken zy gewoon zyn te delven, of te doen del- *Wilden-*  
ven; by welke Brieven Hy aan alle dezelve ge- *moer*;  
biedt, dat zy zich voortaan zullen hebben te  
onthouden, van verder of meerder te moeren in  
dien *Wildenmoer* tusfchen *Sint Geertruidenberg*;  
den *Zevenbergschen Dyk*; en den *Schymmerschen*  
*Dyk*; binnen de palen van 's Hertogen Gebied;  
en dat wel ter zake van het merkelyk gevaar,  
't welk, door het geduriglyk en veel moe-  
ren en verdelfen; 't geen aldaar, sedert een  
lan-

(d) *Handvesten en Privilegien van Hoorn*; bladz.  
58. TH. VELIUS *Chronyk van Hoorn*, B. I. bl. 27.—  
29. MIERIS *Charterb.* D. III. bladz. 790.

Ao. 1404. langen tyd door hen was geschied; voor de landen, gelegen in den *Grooten Waard* van *Zuidholland*, van wegen een te duchten inbraak en overstroming van de Zoute Wateren, te vreezen is; en dus, op dat het zelve mogte worden voorgekomen; vermits de Hertog vermeende zulks niet langer te moeten dulden; waarom Hy dan ook tevens aan den Baillu van *Zuidholland*; en den Dykgraaf; als mede den Steden *Dordrecht* en *Geertruidenberg*; gelast, om zulks met alle magt tegen te gaan; met belofte van, zo hunne vermogens daar in mogten te kort schieten, hen deswegens op alle wyzen te ondersteunen en voor schade te hoeden: terwyl de Hertog ook het antwoord op deze zyne Brieven afvordert van alle die genen, aan welken Hy dezelve afvaardigde (e).

Reguleert de zaken der Munt; en der Wisselaars. Twee dagen later, te weten: op den laatste dezer maand, werden door den Hertog zeer breedvoerige ordres en bevelen uitgevaardigd op het stuk der Munten, en op de loop hebbende Geldspegien; en mede ontrent de Wisselaars, door Hem te stellen; als twee binnen de Stad *Dordrecht*; en éenen in elke andere Stad; gepaard met een zeer streng Verbod tegen den uitvoer van enig Billioen; en wyders met begeerte, dat zulks alles zal stand

(e) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401. — 1404. Cas R. pag. 72. berustende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN. Aan deze Brieven niet worden gehoorzaamd, heeft de Hertog deswegens een nader Bevel gegeven op den 9. van de volgende Hooimaand; zo als wy terstond hier achter zullen aantonen.

stand houden en nagekomen worden binnen Aq. 1404.  
zyne Landen van *Holland*, *Zeeland*, en *Friesland*; en dat ook des zulks door zyne Bail-  
luwen, Schouten, Rechteren, en andere zyne  
Dienstluiden, alomme zal worden gehand-  
haafd naar behooren (f).

Het was ook in deze zelfde Wiedemaand,  
dat de *Engelschen*, een zeer groot getal Sche-  
pen van die van *Holland* en *Zeeland* gehuurd De En-  
gelschen  
hebbende, dezelfden allen voegden by hunne  
sterke en magtige Scheepsvloot, om dus te plonde-  
ren het  
eiland  
saamen een zeer groot aantal van Lakenen Cadfant;  
en allerhande andere waaren, welken de *En-  
gelsche* Koopliden, of ter sluik of openlyk,  
op de Jaarmarkten van *Antwerpen*; *Brugge*;  
*Ypren*; en van meerder andere Steden, had-  
den opgekocht, naar *Engeland* te vervoeren;  
en, dus met die zelfde Vloot, welke nie-  
mand, ter zake van het groot aantal der Sche-  
pen, durfde aanranden, de oevers der *Vlaam-  
sche* Landen voorby varende, ene landing op  
het Eiland *Cadfant*, uit loutere roofzucht, en  
om een groten buit te maken, en een eigenschap  
het *Engelsche* Volk van oudsher aangeboren  
(g), ondernamen, en een groot gedeelte van  
dat

(f) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401.  
—1404. Cas R. pag. 73. en 74. berustende onder den  
Heere Griffier VAN ALPHEN.

(g) Zulks het eigentyke en als natuurlyke karakter der  
*Engelschen* te zyn, is allen, die de oude en nieuwe  
Historien doorsnuffeld hebben, genoeg bekend. Ook is  
dit *Engelsch* Karakter niet onaartig afgeschetst in het  
genoeg bekende, uit het *Fransch* vertaalde, *Tractaatje*:  
*De Wilden van Europa*.

**Ab.** dat ongelukkige (b) eiland uitplonderden en  
**1404.** verbrandden: 't welk voor die van *Holland en*  
*Welk de Zeeland*, dewelken aan die verfoeilijke onder-  
*Gravinne neeming*, eigenlyk gezegd, geen deel hadden,  
*van* van dat droevig gevolg was, dat *Vrouwe*  
*Vlaande-* *Margaretha*, Gravinne van *Vlaanderen*, alle  
*ren op de* de goederen, den *Hollanderen* en *Zeelanderen*  
*Hollan-* aankomende en in haar gebied gevonden wor-  
*ders en* dende; deed aanhouden en bezetten: doch  
*Zeeuwen* dit geschil werd door een, korten tyd daarop  
*wreekt,* gevolgden, *Vrede*, spoediglyk, uit den weg  
geruimd (i).

**Hertog** Na dat nu de Hertog uit de klagten, aan  
*Albrecht* Hem door de Ingezetenen van den *Grooten*  
verbiedt *Waard* van *Zuidholland* gedaan, met ene grote  
op het strengste verontwaardiging had vernomen, dat men,  
allen en niet tegenstaande zyne hier voren aangetoge-  
enen te ne Brieven van den 28. der jongstverloperne  
gelyk, om maand, nog al gestadiglyk voortging met het  
voortaan moeren, graven, en turf delven in den *Wil-*  
te moeren *denmoer*, binnen de palen door den Hertog  
en turf te omschreeven; en zulks geheel en al aanlo-  
delven in pende tegen zyne uitdrukkelyke bevelen, en  
den *Wil-* gedijende tot derzelve landen geheel bederf  
*denmoer*; en

(b) Een gelyk lot had dit eiland reeds in 't midden  
der Bloei maand van 't jaar 1385. getroffen, toen het  
zelve met een Vloot van honderd Schepen, by *Richard*  
den II. Koning van *Engeland* uitgerust, werd ingeno-  
men, geplonderd en verbrand: en tevens de meeste  
Ingezetenen of vermoord of gevangen genomen; gelyk  
zulks wordt verhaald door *JAC. MEYERUS* in *Annal. Flan-*  
*dric*, lib. XIV. fol. m. 203.

(i) Men zie den gezegden *JAC. MEYERUS* dict. lib.  
fol. m. 219. verso.



en ondergang; zo heeft Hy, deswegens ten A<sup>o</sup>.  
 uitersten verstoord, zulks, by zyne Opene 1404  
 Brieven van den 9. der Hooimaand, ander-  
 maal ten scherpsten verboden, en allen en  
 enen iegelyk, wie zy ook zyn, die aldaar  
 nog gedolven hebben, of ook nog mogten  
 delven, wel ernstelyk gewaarschouwd, dat  
 zy zulks terstond zullen hebben natelaten;  
 hunne handen daar af te trekken; en zich tot  
 zulks te doen geen het minste recht zullen mo-  
 gen aanmatigen of onderwinden; op straffe van  
 's Hertogen hoogste ongenade; en verbeurte  
 van lyf en goed by de genen, die, nu of te  
 eniger tyd, tegen deze zyne bevelen mogten  
 komen te handelen; en by die genen, welken  
 daar in om loon werkten, de verbeurte van  
 hunne rechte hand: en insgelyks by dezelve  
 Brieven den Dykgraaf van den *Grooten Waard*  
 van *Zuidholland*; de Steden van *Dordrecht* en van  
*Geertruidenberg*; den Baillu van *Zuidholland*;  
 den Kastelein van *Heusden*; den Kastelein van  
*Geertruidenberg*; en wyders allen den Ingezete-  
 nen in den Lande van *Zuidholland*; gelast en  
 bevolen, dat zy dat moeren en delven aldaar,  
 zonder enig uitstel; zullen keeren en tegen-  
 gaan op alle mogelyke wyzen: willende al  
 verder, dat de voorzeide Steden den Dyk-  
 graaf, wanneer zy daar toe door hem wor-  
 den verzocht en aangemaand, met alle hunne  
 vermogens zullen helpen en bystaan; met  
 belofte van hen in alles te zullen handhaven,  
 en van alle schade en aanspraak aller wegen  
 bevryden en ontheffen (k).

Drie

(†) *Mieris Charterb.* D. III. bl. 791. P. H. VAN DE  
 WALL

**Ao.** Drie dagen later, verleent Hy aan die van  
**1404.** *Weesperkarspel*, na dat zy aan Hem hunnen  
 Verleent hogen nood en onvermogen, om Hem voort-  
 die van aan met twaalf Riemen, zo als zy gewoont  
*Weesper-* en schuldig waren, op zyne reizen en te *Sta-*  
*karspel* *veren* te dienen; hadden vertoond; de vryheid  
 verligting van Hem, in de drie eerstkomende jaren, te  
 in hunnen van Hem, in de drie eerstkomende jaren, te  
 dienst; *Staveren* te dienen alleen met zes Riemen: voor  
 welke gunst deze behoeftige Ingezetenen aan  
 Hem betaalden vyftig nieuwe Geldersche gul-  
 den van XXII. grooten het stuk (1).

Geeft vry Op den 17. van die zelfde maand, geeft Hy  
 geleide aan de Prelaten, Grietmannen, en den Me-  
 aan enige den-Richteren van *Oostergoo* en van *Westergoo*;  
*Oostfrie-* of dien genen, welken zy van hunnent wegen  
*zen*, om te of dien genen, welken zy van hunnent wegen  
*Staveren*; zullen afzenden; vry geleide tot vyftig per-  
 te komen-sonen toe, om in alle veiligheid te komen  
 op een zeker veld, gelegen ontrent de Stad  
*Staveren*; en weder in dezelfde veiligheid van  
 daar te keeren; en zulks alleen gedurende  
 veertien dagen na dezen dag (m).

's Hertog- Ontrent dezen tyd schynt de Hertog zyn  
 gen onge- ongenoegen te hebben doen blyken nopens  
 noegen enige punten in de Handvesten van *Kenne-*  
 over ent-*merland*, welken aan Hem mishaaagden; immers  
 ge punten my is deswegens door de zonderlinge gunst  
 in de van den meêrmaals gemelden Wel-Edel-Ge-  
 bo-

*WALL Handvesten, Privilegien, enz. der Stad Dordrecht*, bladz. 385. en 386. Zie ook M. VAN BALEN *Beschryv. der Stad Dordrecht*, B. IV. bladz. 755.

(1) Ms. uit het *Memoriale*, B. I. 1401.—1404. Cas R. pag. 74. verfa; berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(m) SCHWARTZENBERG *Groot Charterb. van Friesland*, D. I. bl. 339.

boren Heer MR. DANIEL VAN ALPHEN, Griffier der Stad LEYDEN, medegedeeld ene <sup>1404.</sup> merkwaardige oude *Aantekening*, welke onder <sup>Handves.</sup> den welgemelden Heere berust; gelyk Hy dan <sup>ten van</sup> ook, uit zyne byzonderewel bekende zucht <sup>Kenne-</sup> ter bevordering der Vaderlandsche Geschied- <sup>merland.</sup> kunde aan my op het vriendlykste heeft toegestaan dezelve alhier in te laschen. Zy is van dezen woordelyken inhoud:

„ Eenige leden in die Hantueste van Ken-  
 „ merlant die den Lantsheer niet behagen, te  
 „ veranderen nae myns heren ghenoeghen.

„ Inder vorwairden soe staen die punten  
 „ inder hantueste van *Kenemerlant* dair myn  
 „ Heer him aen stoet.

„ Verst van dat myn Here consentieren  
 „ soude an sinen Ridderen Knapen Steden  
 „ ende die ghemeinten wairt dat myns Heren  
 „ Amptlude him nyet en hilden sulcke punten  
 „ als inder hantueste ghescreuen staen dat si  
 „ dan dat souden moghen wiederstaen mit  
 „ crachte ende mit ghewelde sonder hierinne  
 „ misdoen teghen minen Here dat soude staen  
 „ worden him die punten nyet ghehouden dat  
 „ sijt dan ghemienlic mit rechte souden mo-  
 „ ghen wiederstaen sonder misdoen ende  
 „ datmen dairenteynden ghien recht doen en  
 „ sel voir der tyt dat onsen gouden luden die  
 „ gherecht es.

„ Item Oic van dat myn Here ende beyde syn-  
 „ re soenen vp dat heylighe Sacrament sou-  
 „ den sweren die punten vander hantueste  
 „ te houden dat soude staen vp diemyns He-  
 „ ren Amptlude dat es te verstaen vp al die  
 „ ghene die trecht van myns Heren weghe

„ voo-

Ag. „voeren dat si gheenrehanden dienst en sel-  
 1404. „len anuaten si en sellen ierstten heylighen  
 „vp dat heylighe Sacrament sweren bi hoire  
 „truwen eren ende sekerheiden dat si alle  
 „die punten van desen hantuesten soe als  
 „voirscreuen staen ende van allen die voir-  
 „dere hantuesten die si van ons ende van  
 „onse voirvorderen die grauen ende die  
 „grauinnen van hollant hebben ghecreghen  
 „volcommelic ende wel sellen bewaeren ende  
 „houden sonder in eenigherhande wysen dair-  
 „enteghen doen ofte die breecken ende wairt  
 „sake des Got verhueden moete dat si nyet  
 „en hilden alst voirscreuen es ende dairin  
 „ghebreckelic vielen soe soudon si him ken-  
 „nen erenlois truweloes ende meyneetich  
 „ende die sellen after-nae dier tyt tot ghenen  
 „daghen moghen doen ofte voeren eenigher-  
 „handen rechten nochte eenighen diensten  
 „bewaeren van myns Heren weghe (n)”.  
 Op den 24. van die zelve maand, stelt

De Hertog stelt zynen Kamerling *Jorgen* aan tot Knaap van alle zyne Wildernissen tuschen de *Maas* en de *Zype*, en zulks zyn leven lang gedurende; zo nochtans, dat hy daarvan niet eerder enige wedde zal beuren, dan, na dat

(n) De echtheid dezer Oude Aantekening blykt ook daar uit, dat dezelve, ichoon met enig gering onderscheid in woorden en in spelling, ook gevonden wordt ter *Register- en Leenkamer van Holland*, geschreven op een *blad Papiers*, gebecht in het *Mémoriale* B. I. 1401.—1404. Cas R. tuschen pag. 74. en 75., waar van al mede een Afschrift, berustende onder den zelfden Heere Griffier VAN ALPHEN, aan my is vertoond geworden.

dat 'er één der Knapen van 's Hertogen Hout An.  
overleden zy; maar, gedurende dien tyd, 1404.  
alleenlyk, telken jare, hebben enen Rok:  
doch verders, dat hy, na het overlyden van  
éenen der Knapen, daar van de gewoonlyke  
wedde zal trekken voor zyne Klederen: en  
gelast wyders zynen Houtvester, om den  
voornoemden *Jorgen* te erkennen als zynen  
Knaap, en hem dus, rustelyk en vredelyk,  
te laten ryden met zyne winden en honden  
door alle zyne voornoemde Wildernissen, en  
verders, daar 't hem zal goeddunken: geven-  
de ook den zelfden *Jorgen* verlof, om voort-  
aan, zyn leven lang, zo veele winden en  
honden te houden, als 't hem zal gelieven (o).

De Hertog, op den laatsten der jongstver- Stelt or-  
lopende maand, door breedvoerige bevelen, drestegen  
enige ordres gesteld hebbende op het stuk der den uit-  
Munt en gangbare Geldspecien in zyne voer van  
Landen van *Holland*, *Zeeland* en *Vriesland*, enig geld  
gelyk wy zo straks (p) vermeldden; heeft uit zyne  
nu dezen navolgenden dag; te weten op den Landen  
25. dezer Hooimaand; deswegens een nader van Hol-  
Bevel uitgevaardigd, waarby Hy allen en een land en  
iegelyk, wie hy ook zyn moge, op een nieuw, Zeeland:  
ter bevordering van de Lands- Graaflyke  
Munt te *Dordrecht*, scherpelyk verbiedt eni-  
gerhande goud of zilver geld, noch enig goud  
of zilver billioen, uit zyne Landen van *Holland*  
en *Zeeland* te vervoeren, op volstreckte ver-  
beurte van al het zelve: met bevel en volmagt  
aan *Wouter Boon Ghysbrechtszoon*, en allen  
zy-

(o) MIERIS *Charterb.* D. III. bladz. 792.

(p) Zie hier voren bladz. 794. en 795.

Ao. zynen Medestanderen en Dienaren , om te leg:  
 1404. gen overal in 's Hertogen Landen en op 's Hertogen Stroomen binnen *Holland* en *Zeeland* ; en byzonder op de grenzen van dezelve Landen en Stroomen; ten einde aldaar alle goude of zilvere Gelden , welken iemand, wie hy ook ware, aan of by zich hebben mogte , om uit de voorszeyde Landen te vervoeren , dadelyk , als verbeurd Billioen , aan te tasten , waar van de eenehelft zal komen ten voordeele van den Hertog ; en de andere helft ten behoeve van den voornoemden *Wouter Boon* en zyne Medestanders , zo ter goedmaking van hunne gedane kosten , als ter beloning van hunne aangewende moeite en vlyt : en tevens met enen duidelyken last aan allen zynen Bailluwen , Rentmeesteren , Schouten , Burgemeesteren , Schepenen en Rechteren , binnen de Steden en daar buiten , om den gemelden *Wouter Boon* en zynen Medgezellen , in allen dezen , te helpen , te bevorderen en bytestaan , ten einde 's Lands Graaflyke Heerlykheid deswegens te bedryven en te bewaren : Waar by de Hertog dan nog wyders , om zynen ernst , van hier in volstrektlyk te willen zyn gehoorzaamd , te kennen te geven , voegt deze nadruklyke woorden : „ Ende waer yement van him oft anders „ onsen ondersfaten die den seluen *Wouter* oft „ sinen medeghesellen hier in enighen hinder „ oft letsel dede dat wilden wi houden ende „ verhalen an him als an den ghenen die ons „ van onser hoechster Heerlicheit ende mun- „ te verminderen ende crencken wilde : ” terwyl Hy ook , om voor te komen , dat zyne Onderdanen hier in niet onrechtvaerdiglyk mog-

mogten worden gehandeld, nog laat volgen dit merkwaardige: „Mar waer dat sake dat *Wouter* Ao. 1404.  
 „ oft sine medeghesellen voirscreuen yement  
 „ enich payment namen anders dan inder  
 „ maten voirscreuen dat sellen si verrichten  
 „ ende sellen voirdere dair oft staen tot onser  
 „ correctien ende ons beteringhe dair of  
 „ doen” (q).

Naardien, ten dezen tyde, Heer *Claas van Reimerswaal*, Baillu van *Reimerswale*, voornemens was te doen ene Bedevaart na *Sint Jacob van Compostella* in *Gallicien*; zo heeft de Hertog, op den 7. van Oogstmaand, aan hem vergund, om den Schout van *Reimerswale*, uit 's Hertogen naam, te gelasten, dat hy, gedurende de afwezigheid van den Baillu, Baillu en tot op deszelfs terug komst van de zyne Bedevaart, het Baillu's ampt zal mogen waarneemen, en dus *Vonnisse manen ende recht aldair bantieren ghelikerwys ende in alre manieren oft die Baillu selue waer* (r).

Alzo de Heer van *Vianen*, met wien, als Bondgenoot van die van *Utrecht*, de Heer van *Arkel* thans, schoon deze met Hertog *Albrecht* reeds was bevredigd, nog in oorlog was, zo als wy hier voren (r) gezien hebben; ontrent dezen tyd, aan allen 's Hertogen Onderdanen, wonende, zo te *Schoonbo-*

(q) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401.  
 — 1404. Cas R. pag. 76. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN.

(r) Ms. getrokken uit dat zelfde *Memoriale*. pag. 76.  
 vsa., berustende onder dien zelfden Heere.

(s) Zie hier voren bladz. 722—728.

1404. *boven; als in 's Hertogs Landen, gelegert  
 tusfchen de Lek en den Yffel, en verder tus-  
 fchen de Lek en de Merwede; Brieven had  
 afgevaardigd, inhoudende: dat nyement van  
 him luden, des Heren goeden van Arkel noch  
 synre vyande goede en foudc bruken, of hi wout  
 op him verhalen: zo heeft de Hertog, zeer  
 gebelgd over dezen ftouten ftap van den  
 Heere van Vianen, op den 10. dezer zelfde  
 maand, allen den gemelden zynen Onder-  
 danen, en enen iegelyken hunner in 't by-  
 zonder, wel ernstelyk te kennen gegeven,  
 dat Hy, fttaande met den Heer van Arkel in  
 enen goeden vrede; en dies begeerende, dat  
 de Heer van Arkel en de Heer van Vianen,  
 en hunner beider goederen, binnen zyn ge-  
 bied voor elkander in alle veiligheid, zo als  
 het behoorde, zouden zyn; wilde, dat zy  
 de goederen van den Heere van Arkel en van  
 zyne Onderzaten zouden kopen en gebrui-  
 ken, als hunne eigene goederen; en derhal-  
 ven zich aan dit fchryven van den Heer van  
 Vianen niet bekreunen; alzo Hy hen dezen  
 aangaande tegen den Heer van Vianen wel  
 zoude befchermen (1).*

Verleent Drie dagen later, gaf de Hertog aan die  
 Vrygelei- van *Ter Schelling*, tot acht perfonen toe,  
 de aan die Vrygeleide, gedurende den tyd van zes  
 van *Ter* weeken na dien dag; of anderzins, zo Hy  
*Schelling:* mogte goedvinden deze gunst eerder inte-  
 trekken, dat dan dezelve echter nog zoude  
 ftand

(1) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B.I. 1401.—  
 1404. Cas R. pag. 77. berustende onder den Heere  
 Griffier VAN ALPHEN.



stand houden acht dagen na dezelve intrek- **Ao.**  
king (u). 1404.

En, twee dagen na dien dag, geeft Hy <sup>Geest</sup>  
aan enige personen vryheid en verlof, om, <sup>sommigen</sup>  
binnen de Vryheid van Rotterdam, hunne <sup>verlof</sup>  
mesfen en wapenen te dragen, zonder daar <sup>wapens</sup>  
inne jegens Hem, of zyne Heerlykheid iet- <sup>te dragen</sup>  
wes te misdoen (v). te Rotter-  
dam.

Ontrent dezen tyd, werd de Schout der <sup>Jan van</sup>  
Stad Dordrecht, Heer Jan van Arkel, van <sup>Arkel</sup>  
Dordrecht na den Hage tot den Hertog rei-  
zende, op zynen weg, by Overschie, door <sup>wordt</sup>  
zekeren Jan Schoenbout en zyne Aanhangers <sup>doodge-</sup>  
dood geslagen (w). En werd terstond door  
den Hertog, in des nedergeslagens plaats,  
tot Schout der Stad Dordrecht aangesteld  
Heer Willem van Brakel; Knappe (x).

Hier voren (y) vermeldden wy, hoe dat De Heer  
Hertog Albrecht, op den 18 van Lentemaand <sup>en Vrouw</sup>  
dezes jaars, Graaf Engelbert van Nassau, <sup>van Bre-</sup>  
als Man en Voogd van zyne Vrouwe Johan- <sup>da verëe-</sup>  
na, Vrouwe van der Lek en van Breda, ver- <sup>ren het</sup>  
ly-

(u) VAN SCHWARTZENBERG, *Groot Charterb. van Friesland*; D. I. bladz. 339. Waarschynlyk zal dit een vernieuwing zyn geweest van het *Vrygeleide* van den 29. van Bloecimaand jongstleden, 't welk wy hier voren op bladz. 768. hebben vermeld.

(v) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401.— 1404. Cas R. pag. 77. vfa. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(w) J. VAN BEVERWYCK, 't *Begin van Holland in DORDRECHT*; Kap. X. bladz. 175. M. BALEN, *Beschryv. van DORDRECHT*; B. III. Hoofdst. II. bladz. 235.

(x) M. BALEN op de aangetogene plaats.

(y) Zie hier voren op bladz. 748 en 749.

Ao. 1404. lyde met alle de Hollandsche Leengoederen, op deze eenige Erfdochter, door doode van haren Vader Heer *Jan*, Heer van der *Lek* en van *Breda*, bestorven en aangekomen: waar by wy nu alhier moeten voegen, dat deze hoge Echtgenoten, als Heer en Vrouw der Stad en Lande van *Breda*, drukkende de rechten; loflyke voetstappen van hunne Voorvaderen; dewelken by hunne intrede gewoon waren, den Ingezetenen gunst en genade te bewyzen; ook aldus, by hunne blyde inkomste aldaar, op den 24. dezer Oogstmaand, der Stad en den geheelen Lande van *Breda* met verscheide aanzienlyke Voorrechten hebben verëerd; en aan dezelve, ter onverbreekelyke bevestiging van deze goede gunste, hunnen Open Brief, gesterkt met hunne Zegelen, ter hand gesteld (z).

En schenken nog ande-  
ze-  
ve Stad  
ene by-  
zondere  
vryheid.

Gelyk dan ook deze zelfde hoge Echtgenoten, overwegende de getrouwe diensten, door de Stad *Breda* hun beweezen; en tevens begrypende, dat deze Stad is de hoede van dat gansche Land, zo dat door haar behoud dat geheele Land van *Breda* wordt behouden, en in haren bloei ook de bloei van 't *Bredasche* Land is gelegen; nog, op dien zelfden dag, de Stad *Breda* afzonderlyk hebben begunstigd met dit uitmuntende Voorrecht, dat nergens in het geheele Land van *Breda* enigen opslag van goederen zal mogen zyn, dan alleenlyk binnen de Stad *Breda*, en derzelver Vryheid;

(z) MIERIS, *Charterb.* D. III. bladz. 792. en TH. E. VAN GOOR, *Beschryv. der Stad en Lande van BREDA*; B. IV. bevattende de Privilegien, &c. No. 54.

heid; met belofte van die Stad, ten allen Aotydte, in dit recht te zullen handhaven, sty-  
ven en sterken (a). 1404.

Hier voren (b) zagen wy, hoe Hertog Albrecht met Heer Floris van Alkemade en Willem van Gent een Verdrag heeft gesloten, om, gedurende enigen tyd, zyn Kapitaainschap te Staveren te bewaren; en, vermits die bestemde tyd als nu stond te eindigen, zo heeft Hy, op den 11. van Herfstmaand, met die zelfde personen deswegens, voor een onbepaalden tyd, op zekere voorwaarden een nieuw Verdrag aangegaan, en daar by aan hen beloofd, zulks alles, wat zy dezen aangaande in het vervolg van Hem zouden mogen hebben te vorderen, te zullen betalen uit de beden en schoten, laatstelyk door die van den Lande van Zeeland aan Hem gegeven; waarom Hy dan ook zynen beiden Rentmeesteren, zo van Beüoster- als van Bewester-Schelde, ieder voor de helfte, gelast, om zulks alles aan de voorgemelde Heer Floris van Alkemade en Willem van Gent te betalen telken vierde gedeelte des jaars, naar behoren, want wy him dair of quiten sellen, mit onser Capitanen quitancie, in bore rekeninge (c).

Elf

(a) Dezelfde Th. E. van Goor, ter zelfder plaats, No. 55.

(b) Zie hier voren op bladz. 772.

(c) SCHWARTZENBERG Groot Charterb. van Friesland, D. I. bladz. 339. en 340. die (op dat ik, behoudens de achting, welke men aan denagedachtenis van dezen Hoog-Ed. Geboren en zeer Geleerden Heere allezins schuldig is, zulks alhier aanmerke) in de tekening van

E e e 4

den

**Ao.** Elf dagen, na dien dag, verleent Hy;  
**1404.** by zynen Open Brief, aan Heer *Klaas Kervink van Reimerswale*, op zekere voorwaarden, de vryheid, om het schor, slijkland, en de gorsfen, gelegen voor het westeinde van *Reimerswale* en voor *Lodyk*, te bedyken, en aan te leggen tot korenlanden ten zynen voordeele en 's Gemeenen Lands nutte: Geom enige lyk Hy ook nog, ten zelfden dage, by dien schorren, zelfden Brief, aan den gemelden Heer *Klaas Kervink*, zo voor hem zelve als voor zyne slyken, en gorsfen, gelegen erfgenaamen, verlof geeft, om, insgelyks, in *Zee-land*, te bedyken, en tot *Lodyk* en *Schachtspolder*, te mogen bedyken, korenlan- en al mede ten zynen voordeele en 's Lands nutte te bekwamen tot korenland; behoudens den Hertoge zyne hoge Heerlykheid; doch maken: met vrydom van allen 's Hertogen beden en schoten voor den tyd van zeven eerstkomende jaren; als ook met het volle recht van aldaar te zetten, en ook wederom te ontzetten, zo dikmaals zulks hem zal gelieven en goed dunken, Schout en Schepenen; ten einde dit dus bedykte Land te regeeren en be-

den dag, op welken deze Brief is gegeven, een kleinen misflag begaat, denzelven stellende op *den 8 September 1404*. Dit *Charter* toch is (volgens het onderschrift) *gegeven in den Haghe des Donredaghes nae onser Vrouwen dach Nativitas anno M. CCCC. ende vier*. Deze dag nu valt jaarlyks op den *achtsten* dag van de maand September; welke in den jare 1404. was *Maandag*; en dus was toen *Donderdag* den *elfden* dag dier maand. Dit nu is de reden, waarom ik hier van de opgave van wylen dien Hoog-Ed. Geboren Heere ben afgeweken.

bestieren naar de oude herkomen en rechten van den Lande van Zeeland: en beloofde de Hertog den voornoemden Heere *Klaas Kervink van Reimerswale* in alle de voorschreven goederen tegens allen en een ieder te zullen styven en sterken; terwyl gemelde Heer den Hertoge wegens deze goederen en slyklanden, leggende voor *Reimerswale*, voor *Loddyk*, en voor *Duvenee*, allezins had voldaan en vergenoegd (d).

Ar.  
1404.

Ook geeft Hy, drie dagen later, aan Heer *Dirk van Borselen*, Heer van *Zuilen*, het voorrecht, om in alle zodanige Ambachten, welken hy bezit, of ook na dezen tyd nog mogte verkrygen, gelegen zynde in den Lande van *Walcheren*, Keuren te maken, waar aan een ieder zich zal moeten houden; en waar naar de Schepenen der zelve Ambachten zullen verplicht zyn ten allen tyde recht te spreken en vonnis te wyzen, wanneer zy daar toe door dezen hunnen Ambachtsheer, of zynen wettigen Rechter, zullen worden vermaand; met dien gevolge, dat de in dezen ongehoorzamen daar over zullen worden in hechtenis gezet en zo lang gehouden, tot dat zy over zulks den Hertoge,

Geeft aan Heer *Dirk van Borselen* het recht, om, in zyne Ambachten in *Walcheren*, Keuren te maken; en Excys op de Bierren te stellen:

(d) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*, Hertog Albrecht. 1401—1404. in Henegouwen, Cas E. pag. 61. berustende onder den Heere Griffier van ALPHEN. Dezen Heere had Hy, in het voorgegane jaar, ook de gunst bewezen, dat, hy, zonder wettige Zoons natelaten, stervende, alsdan zyne Dochter aan hem zoude opvolgen in alle manieren, „als of zy een Zoon ware; gelyk wy dit hier voren, op bladz. 665. en 666., aantekenden.

**Ad.**

**Vrouwe  
Marga-  
reta, als  
Gravinne  
van Hot-  
land, stelt  
ordres op  
't herstel  
der Dy-  
ken in  
Rbyz-  
land.**

**Op**

(e) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*, Hertog Albrecht. 1401—1404. in Henegouwen. Cas E. pag. 61. vfa. en pag. 62. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(f) SIM. VAN LEEUWEN, *Handvest. en Privil. van Rhyndland*; bladz. 30 en 31. die dit *Charter* verkeerdelijk brengt op het jaar 1405. Men zie ook H. NOORDKERK, *Handvest. Privil. etc. der Stad Amsterdam*; D. 1. B. IX. Hoofdst. XII. bladz. 324 en 325. en FR. VAN MIERIS *Groot Charterb.* D. III. bladz. 793. Schoon de reden, waarom dit Bevel is uitgevaardigd door de Vrouwe Hertoginne, en niet door haren Gemaal, den Landsheer, Hertog *Albrecht* zelven, onbekend zy, zoude echter, naar myne gissing, zulks kunnen worden toegeschreven aan enige zware onpasselykheid van den Hertog, die, thans reeds bejaard zynde, nu en dan aan de

# CHRONYK. IV. Hoofdst. 811

Op den 2. van Wynmaand, geeft Hertog **Albrecht**, om zalicheit zyn'er zielen ende om **1404.**  
**Goldsdienst** te meeren, aan de Broeders van Hertog  
den derden orde van Sint *Franciscus* de Kluizen en de Kapel, gelegen in *Duenschoten*, met geeft de  
al derzelver toebehoren, om dezelve te be- Kluize en  
wonen en te bezitten ten eeuwigen dage, *Duen-* Kapel te  
en **Goldsdienst** dair in te doen ende hantieren als *schoten*  
behoirlic es (g). aan Broe.

Drie  
 St. Fran-  
 ciscus

de ongemakken des ouderdoms begon te zakkelen en zwak te worden, zo als zyne levensdagen ook grotelyks na 't einde snelden; terwyl het geven van deze bevelen, als den Lande allerheilzaamst, geoordeeld werd geen verder tuitfel te kunnen lyden: waarom men dan ook vindt, dardezelve, na het overlyden van dezen Hertog, door zynen Zoon en Opvolger, Hertog *Willem den VI.*, op den vyfden dag van Wynmaand van het volgende jaar 1405., met allen ernst zyn herhaald; welke vernieuwde bevelen insgelyks by de gemelde **SIM. VAN LEEUWEN** en **H. NOORDKERK** ter aangelegene plaatsen; en by **FR. VAN MIERIS** in het Vierde Deel van 't *Groot Charterboek*, bl. 26. zyn te vinden: wanneer wyders door Heemraden van *Rbynland*, op den 11 van Slachmaand des zelfden jaars 1405., de *Keuren*, naar 't voorschrift dier Bevelen, zyn gemaakt; zo als die gevonden worden by den voornoemden **SIM. VAN LEEUWEN** op de aangehaalde plaats, bl. 32 en 33.

(g) Ms. getrokken uit het *Memoriale*. B. I. 1401—1404. Cas R. pag. 82. vfa. berustende onder den Heere Griffier **VAN ALPHEN**; die my op myne vraag, waar dezelve *Kapel* en *Kluis* gelegen hebben, heeft geantwoord, zulks niet voor zeker te kunnen melden, naardien 'er van dezelve (zyns wetens) geen gewag by enigen Schryver der *Nederlandsche Oudheden* is gemaakt. Ondertuschen meende deze Heer, dat wel mogelyk deze *Kluis* en *Kapel* zullen hebben gestaan in het Land, heden als nog met den naam van *Duenschoten* bekend, leggende tuschen de *Kapel* van *Langeveld* en het *Hals te Boukborst*, niet verre van *Noortwykerhout*;

Ao. Drie dagen later, heeft Heer *Johan*  
 1404. *van Beyeren, Elef van Luyk*, en Graaf van  
 ——— *Loon*, 's Hertogs andere Zoon, als nu reeds,  
 door

*bout*: Ook dat misschien deze wel kan zyn geweest die *Kapel*, van de welke, zonder der zelve naammelding, de Heer VAN HEUSSEN heeft gewag gemaakt in zyne *Rbynlandsche Oudbeden en Gesichten*, op bladz. 629. en alwaar in 't jaar 1378. Heer *Willem Nagel* Kapellaan was: terwyl die Heer, my verlof gevende, om alhier van deze zyne my medegedeelde gedachten zodanig gebruik, als ik mogte nodig vinden, te maken, echter daar by voegde, dat zulks alleenlyk was aan te merken voor eene loutere gisling; vermits anderen meenden, dat deze *Kluis* en *Kapel* moesten gezocht worden in het Land van *Walcheren*, en wel in de nabuurschap van *Domburg*, alwaar men nog verscheidene Lusthoven, welker enigen voorheen Kloosters of Vermaakplaatsen der Geestelyke Heeren zyn geweest, en welke de naamen dragen van *Duinbove*; *Duinbecke*; *Duinbelm*; *het-Huizen-Duin*; ontmoet; zo als men vindt aangetekend door M. GARGON in zyne *Walchersche Arkadia*, D. I. bladz. 119 en bladz. 126. waardien 'er dus ook oudstys een Klooster, genaamd *Westboven*, of anders *Duinboek*, is geweest in de nabyheid der voortreflyke Heerlykheid van *Oostkapelle*, welke daar van den naam, naar veeler oordeel, zoude hebben ontleend; in welk Klooster eertyds de *Tertiaanen*, (*Minrebroeders* of *Broeders van den derden Regel van Sint Franciscus Orde*) huisvesting hadden; doch, welken vervolgens van daar werden overgebracht na *Middelburg*, toen die Heeren van *Borsfelen* en *Brigdamme* het schoone Huis der *Tempeliers*, (na de vernietiging van deze Geestelyke Orde, welke in den jare 1311., onder den Paus *Clemens den V.* in het *Concilie van Vienne* was voorgevallen) staande recht over de *Abdy van Middelburg*, hadden gekoft, en door hen deze Monniken in het zelve waren geplaatst; zo als men vindt aangetekend door den zeer geleerden Heere M. ZUARIUS van BOXHORN in zyn *Cbronyk van Zeeland*; D. I. bladz. 168. en door den Oudheidkundigen Heere H. VAN HEUSSEN in zyne *Oudbeden en Gesichten van Zeeland*; D. I. bladz. 107.



door den afstand van zyn Heer Vader, Hertog *Albrecht*, in de volle bezitting van het Land van *Voorne* gesteld zynde, en dus, als Heer van *Voorne*, nog onlangs (b) alle de Privilegien, Voorrechten, Vryheden, Keuren en Rechten, by de Stad *Briele* eertyds verkregen, hebbende met zynen Bezegelden Brief bevestigd; aan de gemelde Stad *Briele*, den op het plegtigste, voor zich, zyne Erven en Nakomelingen, beloofd, den Stroom, genaamd *de Ghote*, niet te doen noch te laten bedyken tot Korenlanden, op enigerleije wyzen, hoe ook genaamd; dan alleen by gemeene toestemming en eendragtig goeddunken, zo van zynen Raad, als van de Stad *Briele* (i).

Op

(b) Zie hier voren op bladz. 741.

(i) *Privilegien, enz. van de Stad Briele en den Lande van Voorn*; zynde het IIde Deel der *Beschryving van die Stad en dat Land*; door K. VAN ALKENADE en P. VANDER SCHELLING; bladz. 51. Deze Stroom *de Ghote* was voortyds de voornaamste Diepte aan de Stad *Briele*, welke aan dezelve, als ook aan de *Maas*, was gelegen, en in 't begin dezer eeuwe, en nog daarna, is geweest een goede Koopstad, alwaar veele Hulken en Koopvaarders; ook verscheide Oostersche, Schotsche en andere Schippers met hunne schepen en goederen gewoon waren af-en-aan-te-varen; gelyk ook alle de *Haringbuizen* uit *Holland*, of *Waterland*, aldaar gemeenlyk aankwamen: Doch, in volgende tyden, is deze Diepte, ontrent die Stad, geheel en al verland; en ook daarom in den jare 1470. bedykt geworden tot een Korenland; waar door die Stads Haven en de Diepte geheel is vergaan, zo als dit wordt vermeld in het Privilegie van Keizer *Carel den Vyften*, in Grasmaand van den jare 1551. aan Burgemeesteren, Schepenen en Raad dier Stad gegeven, by 't welke Hy, als Graaf van *Holland*, aan die Stad vergund de vryheid, om jaarlyks, in plaats van één, te houden twee Jaarmarkten; te vinden in

**Ao.** Op den 11 dezer zelfde maand, verleende  
**1404.** Hertog *Albrecht*, by zynen Openen bezegel-  
 den Brief, aan Heer *Jan van Heenvliet*, Heer  
 van *Cattendyk* en van *Stavenisse*, de vryheid  
 en magt, om zekere Uitgorzen, gelegen  
 voor *Stavenisse*, en genaamd *Kempshofstede*  
 en die *Zuutmoer*, welke aan Hem en aan Heer  
*Albrecht van Arnemuyden*, ten dien tyde één  
 der oudste en aanzienlykste Ridder's van *Zeeland*,  
 te saamen toebehoorden; uit te geven  
 en te bedyken tot *Korenlanden*; behoudens  
 echter's Heeren *Albrecht van Arnemuyden* zyn  
 Ambachtsrecht, voor zo verre Hy daar in  
 gegoed zyn mogte. Ook schonk de Hertog,  
 by dien zelfden Brief, aan de Bedykers van  
 die voorzeide Uitgorzen de aanzienlyke vry-  
 heden van Heervarden en van alle andere  
 lasten, aan welken de naby gelegen Landen  
 van *Stavenisse* onderhevig waren; en zulks  
 voor den tyd van zeven jaren, na dat die  
 dus bedykte Uitgorzen zullen hebben *Koren*  
 gedragen. Gelyk Hy al mede aan den voor-  
 schreven Heer *Jan van Heenvliet* het recht gaf,  
 om aldaar te zetten Schout en Schepenen,  
 die dat Land mogten regeeren en bestieren  
 ten meesten nutte en oorbaar, naar de rech-  
 ten en costumen van den lande van *Zeeland*;  
 en aldaar, naar goeddunken van den gemel-  
 den Heer *Jan van Heenvliet*, boeten in te stel-  
 len tegen de Overtreders: wyders met magt,  
 om

in de zo even aangetogene *Privilegien enz. van de Stad Briele*; bladz. 171—174. Men zie ook dezelfde *Be-  
 schryving van die Stad*; D. I. Hoofdst. XL bladz. 16-

om die aanstelling van Schout en Schepenen Ao.  
 zo dikmaals te doen en te veranderen, als Hy 1404.  
 Heer van Heenvliet zulks zal nodig en nuttig  
 keuren (k).

Hertog *Albrecht*, voor enigen tyd, aan de Beveelt  
 Kinderen van *Hendrik Janszoon van der Oos-* <sup>allen zy-</sup>  
*terlande* hebbende, by vrywillige gifte, of <sup>nenTolle-</sup>  
 uit enige andere oorzake, afgestaan zekere <sup>naaren,</sup>  
 renten en goederen, gelegen binnen de Stad <sup>om te</sup>  
 van *Reimerswale* in *Zeeland*; en die van *Rei-* <sup>bezetten</sup>  
*merswale* zynde gebleven in gebreke, om aan <sup>en te be-</sup>  
 de voornoemde Kinderen zulks, als hen, <sup>komme-</sup>  
 naar den inhoud van 's Hertogen Brief, wet- <sup>ren de</sup>  
 tiglyk toebehoorde, te laten volgen, te vol- <sup>Poorters</sup>  
 doen en te betalen; zo heeft Hy Hertog <sup>van de</sup>  
 goedgevonden, om, op den 13 dezer zelfde <sup>Stad *Rei-*</sup>  
 maand, zyne scherpe bevelen af te vaardigen <sup>*merswale*</sup>  
 aan alle zyne Tollenaars in *Hollanden* en *Zeeland*, <sup>in *Zee-*</sup>  
 om, op den ontvang van dezelve zyne be-  
 velen, zonder enig uitsfel of oogluiking,  
 aantehouden, te bezetten en te bekommeren  
 alle de Poorters der Stad *Reimerswale*, zo  
 in hunne personen als in hunne schepen en  
 goederen, waar en wanneer dezelve aan enige  
 Graaflykheids Tollen mogten komen; en de-  
 zelve allen aldaar op te houden en te bewa-  
 ren tot op dien tyd toe, dat de voorzeide  
 Stad aan de voornoemde Kinderen van *Henrik*  
*Janszoon van Oosterlande* zal hebben voldaan  
 en betaald alle de voorschreven, aan hen door  
 den

(k) Ms. getrokken uit het *Perkamente-Register*,  
 Hertog *Albrecht*. 1401—1404. in Henegouwen. Cas  
 E. pag. 69. vls. berustende onder den Heere Griffier  
 VAN ALPHEN.

**Ab.** den Hertog gegeven, renten en goederen;  
**1404.** met alle derzelver achterstallen, als hun daar  
 van nog mogten toekomen; tevens met alle  
 de kosten door die voornoemde Kinderen,  
 ter bekoming van al het zelve, reeds gedaan  
 of nog verder te doen, alles ten vollen ge-  
 noegen van deze meergemelde Kinderen: met  
 dit gestreng byvoegzel, dat, indien enig  
 Tollenaar mogte verzuimen aan deze zyne  
 Bevelbrieven te gehoorzamen, zulks aan den-  
 zelve zoude worden verhaald en toegekend,  
*alsoe aen sulc gelt, als si op onse tollē staende  
 hebben sonder verdrach (1).*

**Vergunt** Aangezien de Magistraat der Stad *Haer-*  
**aan 't** *lem*, sedert een geruimen tyd, genoodzaakt  
**Gerecht** was, grote onkosten te doen, en daaren-  
**van** *Haerlem*, boven nog veele moeite aan te wenden, om  
 om t'el- allen Vrede, staande binnen dezelve Stad,  
 ken vie- tot vier tyden van ieder jaar te bewaren en  
 rendeel te bevestigen; zo heeft de Hertog goedgevon-  
 jaars met deklommen, dezen aangaande beter en gepaster beve-  
 Vrede af- len uit te vaardigen, ten einde daardoor tevens  
 te kondi- mogten worden verhoed alle manslagen vech-  
**gen:** teryen, welken, by verzuim van die voorge-  
 roerde bevestigingen, zouden kunnen ge-  
 schieden; en daarom aan het Gerecht van  
*Haerlem*, by zyne Opene Brieven van den  
 24. der voornoemde maand, ten eeuwigen  
 dage gedurende, te geven magt en vryheid,  
 om allen Vrede, in Stads Boek van gemaak-  
 ten

(1) Ms. getrokken uit het *Perkamēte-Register*,  
 Hertog Albrecht. 1401—1404. in Henegouwen. Cas  
 E. pag. 67. vfa. berustende onder den Heere Griffier  
 VAN ALPHEN.

ren Vrede zynde geschreven, of na dezen  
zullende worden geschreven, welken men te  
voren gewoon was met de hand te bevesti- Ao.  
1404.  
gen of op den dorpel te leggen, voortaan,  
*tot elken vierendel iaers dats te verstaen vpten*  
*meye auont vp Sinte Jacobs auont vp alre bei-*  
*ligben auont ende vp onser vrouwen auont*  
*purificatio*, by openbare klokslag af te kondi-  
gen, en te bevestigen; met begeerte, *Das*  
*die Vreden mitter clocken ghekundicht alsoe*  
*vasse ende ghefade ghebouden sullen worden*  
*ende wesen binnen onser stede voirscreuen ende*  
*dair busen ghelyc of die Vrede ghegheuen waer*  
*mitten banden ende monde:* en wyders nog  
met deze byvoeging der straffe tegen de Vre-  
debrekers: *Ende soe wye dien wtgheluyden*  
*Vrede brake of dair ouerdede dat waer vp syn*  
*lyf ende tsestich pont na inbout onser handues-*  
*sen die onse stede voirnoot van ons beeft (m).*

Ten zelfden dage stelt de Hertog *Wouter* Stelt  
*van Ghent* aan tot *Castelein* van zyn Huis en Wouter  
Slot te *Medenblik*, om het zelve, op zekere van Ghent  
bepaalde Voorwaarden en vastgestelde wedde, aan tot  
behoorlyk *in goeden rake ende dake te bou-* Castelein  
*den;* getrouwelyk te bewaren tot 's Hertog- van zyn  
gen behoef en dienst; en wederom te ope- Huis en  
nen en te leveren, ten allen tyden, wanneer Slot te  
*hy daar toe door den Hertog; of door enen* Meden-  
*by Brieven van den Hertog Gemagtigden;* blik:  
zal worden aangemaand: Middelerwyl gelast  
ook de Hertog den Tollenaar van *Woudri-*  
*chem,*

(m) *Handvesten en Privilegien der Stad HAZLEEM,*  
bl. 63. en 64. en VAN MIERIS *Charterb.* D. III. bl. 794.

**Ao.** *chem*, om aan den gemelden *Wouter van Ghens* jaarlyks, uit de inkomsten van dezelve **1404** Tollen, van wegen den Hertog, uittereiken en te betalen, zodanige somme van gelden, welken aan hem, als Castelein van het voorgemelde Huis en Slot, en tot behoorlyk onderhoud van het zelve *in rake ende dake*, waren toegelegd; en wyders van die uitgave by brieven van quitantie telkens in zyne jaarlyksche rekening goede verantwoording te doen (n).

Geest op Drie dagen later, geeft de Hertog, als Graaf zekere van *Zeeland*, aan *Pieter Olairtszoon van Duvenée* het Uitgors en Slik, leggende voor het Voorwaarden, Graaflyk Tolhuis te *Jersikeroord* in de Paro- van *Duvenée* chie van *Broek*, om het zelve, ten zynen nee een eigen hutte en voordeel, en tot 's Lands oor- Uitgors baar en welzyn, te bedyken en bekwaam te en Slik te maken tot Korenlanden; behoudende echter *Jersikeroord*, om de Hertog daar over zyne Hoge Heerlykheid, 't zelve te zo dat de voorzede *Pieter van Duvenée* en bedyken zyne Erven verplicht zouden zyn, om, tot Koren- landsen. gens dat zelve Land, den Hertog en zynen Nakomelingen te dienen, zo als men in de voorschreve Parochie van *Broek* Hem te dienen gewoon is: en verder met deze voorwaarde, dat, indien dezelve Uitgors en Slik mogte bevonden worden groter te zyn, dan *XV. Morgen*; als dan de voornoemde *Pieter van Duvenée* dik meerder bevonden wordende Land mede zal doen bedyken ten behoe-

(n) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1404. Cas R. pag. 85. verfa: berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

hoeve en voordeele van's Hertogen Gemalinne, Vrouwe *Margaretha van Cleve*, Hertoginne en Gravinne dezer Landen; alles nochtans buiten hare onkosten. Ook vergunt de Hertog aan den gemelden *Pieter van Duvenée* de vryheid, om in het zelve Bedykte Land te zettē en aantestellen Schout en Schepenen, ten einde dit zelve Land door hen te doen regeeren en bestieren naar de rechten, zeden en costumen, welken in *Zeeland* plaats hebben: met magt, om dezelve Schout en Schepenen te ontzetten en anderen aan te stellen, als het hem zal gelieven: belovende de Hertog, om den meergenoemden *Pieter van Duvenée* in dezen jegens allen en een iegelyk te zullen beschermen, en sterken, als recht is (o).

Ten zelfden dage werd 'er in den *Hage* Vrede tusfchen Hertog *Albrecht*, zo voor Hem, <sup>tusfchen Hertog</sup> als voor alle zyne Landen, Steden en Onderdanen, ter eenre; en tusfchen *Enno Edzards- en Enno zoon*, Hoveling te *Norden*, zo voor Hem, <sup>Edzards- zoon te Norden,</sup> als voor *Hara*, zyn Broeder, en alle hunne Onderzaten, Knechten en Luiden, onder Hen en des- gehorende, ter andere zyde; gesloten ene zelve goede en bestendige Vrede en veiligheid van <sup>Broeder,</sup> alle zaken, by welke alle verschillen, twisten en tweedragt, welken tusfchen Hen, ter <sup>Hara,</sup> wederzyden, mogten zyn, of geweest zyn, werden bygelegd en uit den weg geruimd; en welke Vrede zyn ingang nam op dien zelf- <sup>gesloten.</sup>

(o) Ms. uit het *Perkamente Register*. Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. Cas E. pag. 64. berustende onder den Heere Griffiet van ALPHEN.

Fff 2

Ao. zelfden dag der tekening, en stand zoude  
 1404. houden, zonder eenigen inbreuk of schending,  
 gedurende de eerstkomende twaalf jaren (p).  
 De Her- Vermits 'er in deze dagen byzonder bin-  
 zog ver- nen dat gedeelte van dit ons Vaderland,  
 biedt al- t welk met den naam van *Kennemerland*  
 len woe- bekend is, een groot aantal van winzieke  
 ker en lieden wierd gevonden, welke, gedreven  
 voor- door ene te verre gaande schraapzucht, zich  
 koop in niet ontzagen, om hunne Meburgeren, zo  
*Kenne- wel door een schandelyk woekeren, als met*  
*merland.* het op- en voorkopen van allerhande, ook  
 zelfs nodige, waaren, als uittezuigen en te  
 verarmen, strydende tegens alle Godlyke en  
 Waereldlyke Rechten; zo heeft de Hertog,  
 oordeelende het van zyn pligt te zyn, om  
 voor het welzyn van alle zyne Onderzaten,  
 zo armen als ryken, te zorgen; nodig ge-  
 vonden, tegen zulken verfoeilijken handel  
 met strenge bevelen te waaken, en allen  
 zodanigen woeker en voorkoop in *Kenne-*  
*merland* op het scherpsite te verbieden, by  
 enen Openen Bevelbrief, of *Placaat*, door  
 Hem, omtrent dezen tyd, uitgevaardigd,  
 welks merkwaardigen inhoud wy hebben  
 gemeend, met gunstig verlof van den Wel-  
 Edelen Gestrengen Heer Griffier VAN AL-  
 PHEN, die de goedheid gehad heeft van ons  
 denzelven medetedeelen; ten dienste van alle  
 Vaderlandsche Oudheidsminnaaren alhier.,  
 woordelyk, te moeten laten volgen:

„ AEL-

(p) Ms. uit het *Perkamense Register*. Hertog Al-  
 brecht 1401.—1404. Cas E. pag. 64. berustende  
 onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.



„ AELBRECHT, bi Goids ghenaden Palens- Ao.  
 „ grave opten Ryn, Hertoge in Beyeren, 1404-  
 „ Grave van Henegouwen, van Hollant,  
 „ van Zeelant, ende Heer van Vrieslant; Hertog-  
 „ laten u weten allen onsen Dienaeren en- lyk Pla-  
 „ de ondersaten over al in den bedrive van caat daar-  
 „ *Kermerlant* gheseten binnen Steden, ende tegen uit-  
 „ dair buten, dat wi mit waer verstaen gevaar-  
 „ hebben, dat vele Lude in den bedrive digd.  
 „ voirscreuen syn, die him lange tyt ghe-  
 „ neert ende bewonden hebben mit woecke-  
 „ ren, ende mit voercopen, ende hebben  
 „ vele van onsen armen ondersaten dair me-  
 „ de grotelic belast ende zeer verarmet,  
 „ dat ons in ghienre wys langer en stait te  
 „ liden, wanttet tiegens Gode ende Rech-  
 „ te is, ende oic van der heilliger Kercken  
 „ verboden. Ende om dat wi meynen onse  
 „ arme Lude van dier belastinge voirt te  
 „ bescudden; Soe hebben wi bevolen ende  
 „ ghemachticht Heren *Gilis van Cralin-*  
 „ *gen* onsen Bailiu van *Kenemerlant*, en-  
 „ de Heren *Danel Boen* Provifoir aldair,  
 „ die voirscreuen saken te ondertasten, te  
 „ berechten, ende ons aen te brengen clair-  
 „ lic wes dair of is; waerom wi u allen,  
 „ ende elcken bisonder, dien enich gelt of  
 „ goed mit woecker ofte mit voircope of-  
 „ ghenomen es, ombieden ende bevelen  
 „ mit ernsten, dat ghi Heren *Gillis*, en-  
 „ de Heren *Danel* voirscreuen clairlicken  
 „ aenbrenghet, ende ouergheeft in scrifte  
 „ tuschen dit ende onser Vrouwen-dach  
 „ Purificatio naestcommende binaen onser  
 „ Stede van *Hairlem*, wat ghelt, of goed

E ff 3

„ mit

**Ao.** „ mit woecker, of mit voircope u ofgheno-  
**1404.** „ men is, ende wye u dat ofghenomen he-  
 „ uet: want wi dat aen dien alsoe meynen te  
 „ corrigeren, dats him een ander voirt wail  
 „ hoeden moghe. Ende waer yemant die  
 „ enich gelt ofte goed ofghenomen ware mit  
 „ woecker, ofte mit voircope, ende dat niet  
 „ an en brochte ende overgaue als voirscree-  
 „ uen, dat wilden wi an dien verhalen, als  
 „ an den ghenen, die dat gelt ofte goed mit  
 „ woecker, ofte mit voircope ghenomen had-  
 „ de. In airconde desen brieue ende onse  
 „ segel hier op ghedruct. Ghegheuen enz.” (q).

DeHeer  
 van Bre-  
 derode  
 bekend  
 van den  
 Graaf  
 van Oos-  
 tervant  
 enige  
 gelden  
 geleend  
 te heb-  
 ben.

Wanneer, omtrent dezen tyd, Heer *Wal-*  
*raven*, Heer van *Brederode*, door enige op-  
 gekomene zwarigheden van penningfchulden,  
 in ene grote verlegenheid en beslommering  
 was geraakt, en Hy geen middel wist, om  
 zich uit die onaangename omftandigheid, zo  
 fpoedig, als wel nodig was, te redden, ter  
 zake, dat zyne fchuldëifchers Hem geduu-  
 riglyk benaauwden; zo heeft Hy zyn toevlugt  
 genomen tot 's Hertogen oudften Zoon, Heer  
*Willem van Beyeren*, Graaf van *Oostervant*,  
 met een ootmoedig verzoek, dat deze zyn  
 genadigen Heer Graaf Hem in dezen zynen  
 hogen nood wilde byftaan met de nodige gelden:  
 welke Heer Graaf dan ook dit zyn nedrig ver-  
 zoek,

(q) Ms. uit het *Memoriale* B. I. 1402 — 1404.  
 Cas R. tufchen pag. 46. en 47. berustende onder  
 den Heer Griffier VAN ALPHEN: alwaar deze Brief  
 dus, als dezelve hier boven ftaat gemeld, woor-  
 delyk wordt gevonden, en wel zonder byvoeging  
 van den juiften dag of maand, wanneer dezelve  
 gegeven zy.

zoek, om Hem enige gereede penningen te le-  
 nen en optefchieten, heeft ingewilligd, en dies  
 den Heere *Piersant*, Heere van *Audregniss*,  
 Baillu van *Henegouwen*, enz., gelast, om  
 den welgemelden Heere *Walraven*, Heere  
 van *Brederode*, te overhandigen zes honderd  
 en zestig goude kroonen, ten einde Hem uit  
 deze zyne tegenwoordige beslommering te  
 redden; gelyk dan ook is geschied en door  
 welgemelden Heer van *Brederode*, op den  
 15. van Slachtnaand dezes jaars, te *Bergen*  
*in Henegouwen*, daar voor is verleeden, ge-  
 tekend en met zyn zegel bekrachtigd, ene  
 behoorlyke Schuldbekentenis, by dewelke Hy  
 verklaart, dat die Graaf van *Oostervant* aan  
 Hem, in zyn grooten nood, de voorgenoem-  
 de gelden, ter somme van zes honderd en  
 zestig Fransche goude kroonen, van goede  
 waarde, gehalte en gewigte, heeft geleend,  
 opgeschoten en overgeleverd door handen  
 van den voorgemelden Heer *Piersant*; en  
 belooft dezelve gelden, ten allen tyde, op  
 het believen van hoogstgemelden zynen gen-  
 digen Heer; of van den Houders dier voor-  
 schrevene Schuldbekentenis; te zullen te rug  
 geven en voldoen; terwyl Hy tevens daar by,  
 ter betaling van deze zyne schuld, heeft ver-  
 bonden en nog dadelyk verbindt alle zyne  
 goederen, waar dezelve ook zyn of kunnen  
 worden gevonden (r).

Naardien, in vroeger tyd, de Begynen te Hertog  
 's *Gravenzande* door Graaf *Willem den II.* *Albrecht*  
 Fff 4 van bevestigt

(r) *Miers Groot Charterb. D. III. blad. 794.*  
 & 795.

No. 1404. van *Holland*, Roomsche Koning, begunstigd waren met den vrydom der Tienden van alle zodanige vruchten, welke zullen wasfen in haren Hof te 's *Gravenzande*; en 'er, mogelyk, enigen twyfel zoude konnen ontstaan over de voortduuring van dit byzonder Voorrecht; zo heeft onze Hertog *Albrecht*, op den voorgemelden vyftienden dag der Slachtden vrymaand, dit der 's *Gravenzandsche* Begynen dom van door Koning *Willem* gefchonken Voorrecht enige bevestigd, zo voor die tegenwoordige Begynen, als voor die genen, die namaals aan haar Tien- zullen opvolgen; en tevens gelast den Rentmeester van *Noordholland*, of anderen, welke gewoon zyn dezelve Graaflyke Tienden te innen en te ontvangen, om deze Begynen deswegens niet te moeijen of aan te spreken, op enigerhande wyze; alles op zodanige straffen tegen die genen, welke hier inne dit gebod mogten overtreden, en dus deze Begynen in dit haar Voorrecht enigzins benadeelen, als men gewoon is uit te oefenen tegen allen, die 's Hertogen Heerlykheid wilden verkorten (s).

Verleent Twee dagen later, vergunt de Hertog aan aan die allen Ingezetenen van *Ameland* in *Oost-Friesland*, zo wel den tegenwoordigen als den toen land de komende, dat zy stil en onzydig zullen zyn reit in en blyven in zodanigen oorlog, twist en gedden Oorlog tegen schil, als Hy Hertog met de *Oost-Friezen* heeft gevoerd; thans nog voert; of, na dezen,

(s) Ms. getrokken uit het *Perkamenten-Register*. Hertog *Albrecht* 1401 — 1404. Cas E. pag. 65. berustende onder den Heere Griffier van *Alphen*.

zen, nog zoude mogen voeren; en zulks tot op dien tyd, dat Hy die *Oost-Friezen* door kracht en geweld zal hebben overwonnen en onder zyn bedwang gebragt (t). Ao. 1404. de Oost-Friezen;

Alzo die van *Waterland*, van alle oude tyden gehouden en verplicht waren, om den Hertog, zo in zyne heervaarden als in andere diensten, altyd te dienen met vyftig Riemten, en met zo veel Volks, als naar de Riemten gewoonlyk is; en dezelve, omtrent dezen tyd, zo grotelyks waren verarmd, dat het hun onmogelyk was, den Hertog en zynen.

Nakomelingen voortaan op dien vorigen voet te blyven dienen; zo heeft de Hertog, op den volgenden dag, uit loutere gunfte voor die van *Waterland*, die voornoemde van ouds verschuldigde Riemten verlicht; en hun vergund de vryheid, om, voortaan en ten eeuwigten dage, Hem en zyne Nakomelingen, in hunne heervaarden en andere diensten, alleen te dienen met acht en twintig Riemten, en zo veel Manschap, als daar toe worden verëischt: behoudens echter den Hertoge zyn bede en schot, zo als zy die zelve tot op dezen tyd toe hebben bewilligd: en hebben die van *Waterland* aan den Hertog voor deze zyne hoge gunst betaald één honderd en tien *Engelsche Nobelen*; welke penningen de Hertog ook erkend ontvangen te hebben, en daar voor die van *Waterland* kwyte te schelden (u).

Den

(t) VAN SCHWARTZENBERG *Charterb. van Friesland*. D. I. blad. 340.

(u) *MIRIS Groot Charterb.* D. III. bladz. 795.

Ao. Den dag daar aan, welken men, naar de  
 1404. duistere begrippen dier ryden, aan *Sinte Eli-*  
*zabeth* had toegewyd, was 'er in deze Lan-  
 den, een zeer hevige Storm uit het Noorden,  
 welke, voornaamlyk in *Vlaanderen* en *Zee-*  
*land*, het water uit de Noordzee zo verre  
 boven de Dyken verhefte, dat nimmer te  
 voren zulks door eenig mensch was gezien  
 geworden, wanneer die grote Watervloed het  
 geheele Land drie mylen lang met het Zeewa-  
 ter geheel en al overstroomde en vervulde,  
 naamlyk, waardoor een onnoemlyk getal van menschen  
 in *Vlaan-* en beesten het leven verloor. In *Vlaanderen*  
*deren* en *Zeeland* werd de zwaarste schade geleden in de zo ge-  
 naamde *Vier Ambachten*; *Sluys*; *Damme*;  
*Roodenburg*; *Oostburg*; *Biersliet*; *Hugosliet*;  
*Wulp*; *Kadzand*; en *Boukholt*: en was die  
 Vloed zo zwaar, dat zy alles verbrak, en weg-  
 sleepte; zodat ook tegen denzelven geen eenig  
 Beschutzel, noch Zeeweer, noch zelfs Dug-  
 nen, bestand waren; en daardoor, vermits door  
 den geweldigen tegenstand van den hevigen  
 Noordenwind het Zeewater den hertred niet  
 konde neemen, aldaar zeer veele Polders niet  
 alleen overstroomd; maar zelfs geheel weg ge-  
 raakt en verdrongen zyn: doch, in *Zeeland*,  
 alwaar ook zeer veele Polders overvloedden,  
 en daar onder *Noordbeveland*; *Zuidbeveland*;  
 en *Duiveland*; was men gelukkiger, alzo  
 dezelve, binnen korten tyd, het water kwyt  
 raakten en in den volgenden Zomer bedykt  
 werden: En het zal zekerlyk deze *Wateroloed*  
 zyn, welken *Marcus van Vaarnewyk* bedoelt  
 met deze woorden: *Anno xiiij. hondert vie-*  
*re, brack het gat inne ter nieuwer Sluys,*  
*ende*

ende daer verdroncken wederomme veel pro- A6.  
cbien, de namen daeraf en hebbe ick niet 1404.  
connen gbevinden (v).

Op den 28. van die zelve maand, heeft Hertog  
de Hertog, bewogen door de billyke klag- Albrecht  
te der Ingelanden van Rhieder-Waard uit- vermeer-  
het Nieuwe Land van Rhieder-Ambacht; dert de  
door hen, in gevolge van de by den Her- Voor-  
tog op den 9. van Wintermaand des vori- rechten  
gen jaars, zo als wy hier voren (w) reeds aan de  
hebben verhaald, verleende vryheid, begon- Ingelan-  
nen te worden bedykt, dat zy daar in den en  
door een al te groten onverwachten aandrang Bedykers  
van water waren verhinderd geworden, zo van den  
dat zy Bedykers daar door zodanige schadete voren Rhieder-  
hadden geleden, dat het hun ondoenlyk Waard  
was, dit Nieuwe Land te behouden en ge- door  
heel en al te bedyken, zo als 't behoorde; Hem ge-  
ten ware zy met meerder Voorrechten voor- geven;  
zien en daar door geholpen mogten wor-  
den; op dier Ingelanden en Bedykeren ne-  
derigst verzoek, de hun, by de vorige  
Handveste, verleende Voorrechten en Vry-  
heden by ene madere Handveste niet alleen  
bevestigd; maar alle dezelve nog op ene  
aanmerkelyke wyze uitgebreid en met meer-  
der andere Voorrechten vermeerderd (x).

Ge

(v) In den *Spiegel der Nederlandscher Audi-*  
*heys*; B. IV. Cap. xxxv. fol. cix. recto. Men zie  
ook JAC. MEYERUS in *Annal. Rer. Flandric.* Lib.  
xliij. fol. 220. & J. REYERSBERGEN *Chron. van Zee-*  
*land*, D. II. Hoofdst. xxvj. bl. 173 & 176. waarby  
men dan nog kan voegen S. A. GABREMA *Nederl.*  
*Watervloeden*; bl. 145. & 146.

(w) Zie hier voren op bladz. 729.

(x) Ms. getrokken uit het *Perkamant-Register*.  
Her-

**Ao.** Gelyk Hy ook, ten zelfden dage, aan die  
**1404.** van *Nieukoop* de vryheid geeft, om, ter weering van alle vreemde wateren, die op de  
 Geeft Landen van dat Ambacht mogten uitwateren, dien van en dezelve overstroomen; met overleg van *Nieukoop* hunnen Schout, Heemraden, en Gezworen; vryheid, en ook van alle zodanige goede en dezer zake om een ke kundige Mannen, welke hun, op hun Kadyk, verzoek, met hunnen wyzen en voorzigtigen raad zouden willen bystaan; in dit hun Ambacht van *Nieukoop* enen goeden en ten voorschreven einde bekwaamen Kadyk te leggen; tot zo lange, als de Hertog zulks zoude komen goed te vinden en meenen alzo te behooren (y).

**Doet** Wanneer, in dezen tyd, verschil was geuitspraak reezen tuschen die van *Overleker - Ambacht* over een en die van *Drechtterland* wegens twee en verschil twintig Riemen, welke die van *Overleker* tuschen die van *Ambacht* zouden gekoft hebben van die *Overleker - Ambacht* van *Drechtterland*; zo heeft de Hertog, en zyn Raad nevens Hem, gelast en bevolen aan *Coenen van Harler*, Baillu van *Drechtterland*, *Medenblik*; om, en die van *Overleker - Ambacht* en die van *Drechtterland*, te dagen in gens zeden *Hage*, voor den Hertog en zynen Raad, kere verter wederzyde voorzien en gesterkt met alle schuldig. zodanige Handvesten en bescheiden, als zy de Riem. talen; elks, ten betoge van hun vermeend recht, zou-

Hertog Aelbrecht. 1401 — 1406. Cas E. pag. 66. versa. berustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

(y) Ms. getrokken uit het *Memoriale* B. I. 1401 — 1403. Cas R. pag. 89. berastende onder dien zelfden Heere.



zouden oordeelen nodig te hebben, ten einde, al het zelve door den Hertog en zynen Raad onderzocht zynde, daar over Uitspraak mogte worden gedaan, zo als rechtens te zyn zal worden bevonden. Dit onderzoek aldus plaats gehad hebbende, is, op den elfden dag van Wintermaand, de Uitspraak gevallen ten voordeele van die van *Drechteland*, als welken door den Hertog en zynen Raad, naar luid van hunne Handvesten, zyn bevonden geworden, een beter recht voor hun gevoelen te hebben, dan die van *Overleker-Ambacht*; waarom dan ook de Hertog dien van *Drechteland*, ten zelfden ryde, heeft gedaan kwytschelding van die voorzeide twee-en-twintig Riemen, waar over dit verschil was gereezen; als ook van Bede en Heer-vaart, ten eeuwigen dagen: en nog wyders hun vergund, om daar en boven van Hem te doen afkoping van nog andere twintig Riemen; zo dat die van *Drechteland* voortaan alleenlyk op zes-en-dertig Riemen zouden blyven gesteld, om daar mede den Hertog te dienen in zyne Heervaat; behoudens echter den Hertoge zyn bede en schot, welken oouds her daar toe hebben gestaan; des nochtans dat die van *Hoogkarspel*, en van *Lutkebroek*, als ook die van *Schellinkbout*, zullen blyven op derzelver oude Riemten: en al verder gewild, dat met deze zyne Uitspraak die van *Overleker-Ambacht* en die van *Drechteland* van den anderen zullen zyn gescheiden en alzo blyven ten eeuwigen dage van alle pachten en riemten; en dat, in't vervolg, noch die van *Overleker-Ambacht*,

Ad.

1404.

En ver-

leent

daarby

aan die

van

land

kwyts-

schelding

en afko-

ping van

zekere

Riemta-

len, Be-

de, en

van Heer-

vaart.

**Aa** noch iemand anders, immermeer enige Rie-  
**1404.** men zullen mogen kopen op die van *Drechterland*, tot geenene dage (z).

**DeHeer** Ten zelfden dage, werd 'er door Heer  
 van *Zevenhuyzen* *Willem van Egmond*, Ridder, Heer van *Zevenhuyzen*, en de Stad *Gouda*, een vriende-  
 zen sluit *venhuyzen*, en de Stad *Gouda*, een vriende-  
 een Ver- lyk Verdrag gesloten, by het welk bedongen  
 drag met is, dat die genen van *Zevenhuyzen*, welke  
 de Stad het Poortrecht van de Stad *Gouda* hebben  
*Gouda* bekomen, niettemin zouden gehouden zyn en  
 nopens blyven van hunne erven, welken zy in *Zevenhuyzen* mogten bezitten, opbrengen ge-  
 de Geërf- blyke schattingen en lasten met die Gebuuren  
*venhuyzen* lyke schattingen en lasten met die Gebuuren  
 zen. van *Zevenhuyzen*, zo als die nu is omgesla-  
 gen: en zulks behoudens een ieder zyn recht;  
 alles zonder argelist (a).

Ook

(z) *MIRIS Groot Charterb.* D. III. blad. 795. getrokken uit de *Handvesten van Drechterland*. En veel accurater Ms. getrokken uit het *Perkament-Register*. Hertog Aelbrecht. 1401 — 1404. Cas E. pag. 67. berustende onder den Heer Griffier van *ALPHEN*.

(a) *MIRIS Groot Charterb.* D. III. blad. 796. en dit Verdrag is een gevolg van een veel uitvoeriger Verdrag tuschen dezen zelfden Heer *Willem van Egmond*, Ridder, Heer van *Zevenhuyzen* en de Stad *Gouda*, nu ruim achttien jaren geleden; te weten op den 6. van Wynmaand des jaars 1386., gesloten; en by 't welk Hy den Poorteren van *Gouda* veel groter en meerder Voorrechten, omtrent het gebruiken, bedelven en moeren van hunne Landen, welken ter die tyden tot hunnen eigendom in *Zevenhuyzen* behoorden, toestaat; dan die gemeene Buuren van *Zevenhuyzen* genooten; zelfs met die voorwaarde, dat, wanneer dit bevoorrechte Moer of Land vervreemde uit de handen van zodanigen Poorter van *Gouda* en overging in den eigen-

Ook werd 'er, in dit zelfde jaar, met al-  
 len ernst geraadpleegd wegens het maken  
 van ene opening by *Carwyk*, zo dat den  
*Rbyn* aldaar zoude mogen uitwateren in Zee; Ao.  
1404.  
 en, naardien men te *Leyden* oordeelde, dat Raad-  
plegin-  
gen over  
het uit-  
wateren  
van den  
Rbyn by  
Carwyk,  
in Zee.  
 zulks voor die Stad zeer nuttig en heilzaam  
 zyn zoude; zo werden van wegens dezelve  
 Stad gemagtigd Heer *Floris van Alkemade*;  
 benevens *Claas Jansz Vos*, en *Jan Gae-  
 ven*; ten einde, met alle mogelyke oplet-  
 tendheid en naarstigheit, te onderzoeken,  
 of zulks enigzins konde worden uitgevoerd,  
 zo dat men daar van de gewenschte vrucht  
 mogte verwachten; waar toe dan ook de op-  
 gemelde *Leydsche* Gemagtigden, dikmaals,  
 op kosten derzelve Stad, derwaards reisden  
 met pypen, waterpasfen, en andere tot het  
 doen

eigendom van een ander Poorter van die zelve Stad,  
 dat zelve Land of Moer behouden zoude alle die  
 zelfde vryheden, welken daar aan by deze 's Hee-  
 ren van *Egmond's* Handveste waren gegeven; ter-  
 wyl Hy dezen Poorteren daarby ook belooft, dat  
 Hy derzelver Veen zal doen *schouwen* met zynen  
*gewairden Rechter*, ende *Heemraet* van zynen *Am-  
 bacht* van *Sevenhuysen* met recht, als 't nut, ende  
*des lants oirboir is*, ende zy't begeren: mits noch-  
 tens, dat die Poorters der Stad *Gouda* zullen beta-  
 len van hunne Landen zodanig Morgengeld, als ge-  
 meen buurland, morgen morgens gelyk, gehouden  
 en gewoon is te doen; te weten: tot onderhoud  
 van Dyken, Wegen, Waterschepen, Sluizen, en  
 tot Heemraders-geld, waartoe die Poorters echter  
 niet anders zullen mogen worden aangemaand, of  
 enige andere weete krygen, dan alleen te *Gouda*  
 openbaar in de Kerk: zo als deze Handveste breder  
 medebrengt en te zien is by den welgemelden Heer  
*van Mieris* in dat gezegde Deel, bladz. 450. & 451.

Ao. 1404. doen van het zelfe onderzoek hoogstmodige gereedschappen (b): doch, welk verslag deze Hee-

(b) Dit blykt uit de *Reeckeningen van Leyden* Ao. 1404. gedaen by *Tsbrant vander Laen*, *Tsbrant Strevelant*, *Huge van Swieten* enz. waar van een Ms. Extract beïust onder den Heer Griffier van ALPHEN. Dat de *Rhyn* hier omtrent, voortyds, door een *cementsteene kanaal* in Zee is geleid geworden, dunkt zeer waarschynlyk te zyn aan JOACH. OUDAAN, die meent zulks te konnen worden afgenomen uit een doorgaande hoge Landstreek, ter zyden over *Valkenburg*, in't gemeen de *Hogemorgens* genaamd, daar (zo als hy getuigt) het *oude cementwerk* in den grond zit; en al by den *Rhyn* langs, zeewaard aan, kan stand geerepen hebben; om dat, by de ontdekking van het *Huis te Britten*, in het jaar 1520, een *kanaal*, of *waterloop*, van *cementsteen* te wederzyden opgebouwd. In het strand gezien is, daar het *Fier Johan van Walsenaar*, te dier tyd, tot onder de *Duynen* heeft doen naspooren; gelyk zulks alles door dien Oudheidskenner wordt aangetekend in zyn *Roomsche Mogendheid*, Zamen spr. I. bladz. 31. & 32. En, hoe, na dat Hoog-Heemraden en Hoofd-Ingelanden van *Rhynland*, in de jaren 1537. & 1556. reeds hadden geoordeeld, dat *Rhynland* van groter en meerder Waterlozing behoorde te worden voorzien; en men had bevonden, dat in het jaar 1570. het grootste gedeelte dier Landen, in Zomermaand, nog dries of onder water lag; in de jaaren 1571. en 1572., de Hoog-Heemraden van *Rbynland*, met toestemming van Hoofd-Ingelanden, met grote moeite en kosten, getracht hebben, den *Rhyn* alhier in Zee te doen uitwateren en zelfs tot het vaaren bekwaam te maken; hoe zulks ook van dat gevolg is geweest; dat, die Doorgraving geschied zynde, is goed bevonden, zo dat het Water van binnen sterk uitliep en in de Zee stortede; en 'er ook een Schuit, door twee Duikers tot in Zee, met zo veel geweld is gedreeven, dat men dezelve naaulyks konde tegenhouden, op dat dezelve niet door de kracht der  
Zee

Heeren van dit hun goed gedaan onderzoek hebben ingebracht, is by my toe nog toe Ad.  
niet 1404.

Zee verloren mogte worden; doch ook, hoe deze gemaakte opening, niet lang daar na, door een zwaar Onweeder wederom is toegestopt en toegeweld; verhaalen ons de Burgemeester ORLERS in zyne *Beschryving van de Stad Leyden*; D. 1: Hoofdst. 1. bladz. 14. & 15. en uit hem A. PARS in zyne *Katwyksche Oudheden*; §. liij: bladz. 60. & 61. Dat echter deze dus gemaakte Opening door een zwaar Onweeder, waarvan de tyd niet is aangeteekend, zoude zyn toegestopt geworden, is zeer onwaarschynlyk voorgekomen aan de kundige Heeren JAN ENGELMAN; CHRISTIAAN BRUNING; Toezieners; en MELCHIOR BOLSTRA, Landmeester van *Rhynland*; benevens NOLKE IKES HANIA: by hun *Verhaal van den 31. van Wintermaand des jaars 1767: nopens de Midelen in't gemeen, om't getuut van de Meer te keer te gaan*: alwaar zy stellig meenen, te midgen gissen, dat die voorgemelde Doorgraving in tyden van nood, uit vrees van Overstrooming, is toegedamd geworden, en wel niet veel verhaasting; zo als men zoude kunnen opmaaken uit een zydfak van een Schuit, met een ketting aan één der Pasten vastgemaakt, even als een Melkshouw, (mogelyk dezelfde Schuit, waar mede men eertyds, gelyk zo even is gemeld, de proef heeft genomen) en't welk aldus in den jare 1708. (volgens het getuigenis van oude, eerbare en alleezins geloofwaardige Mannen) in de oude sluis van die Doorgraving is gevonden en uit den grond gewerkt geworden: zo als men dit kan vinden in de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, van den jare 1773.* bladz. 534. en waar by men moet voegen het opgemaakte Getuigenis, mede te zien aldaar op bladz. 495. & 496. Van deze Doorgraving vinde men mede gewag gemaakt in ene *Oude Mantekering*, gevonden by den Heere ADRIAN PLOOS VAN AMSTEL, Heere van

Ggg

Ad niet ontdekt geworden: zo veel weeten wy  
 2404 uit den tegenwoordigen toestand, dat hier  
 op

van Thienhoven; enz. enz. welke ons wordt medegedeeld door den geleerden AMT. MATTHAEVS in zyn Tractaat *de Nobilitate*; tot een Byvoegzel op het III. Hoofdst. van het II. Boek; bladz. 768. Ook mag men daar over nazien het *Verhaal*, tot dezer zake gehouden by Mr. JACOB DU QUERNOY, Raad van den Hove van Holland, en WILHELM VAN BERENDRECHT, Secretaris van den zelve Hove, als Commissarissen van den vorstz. Hove; benevens het *Declaratoir* door het zelve Hof van Holland, op den 17. October 1570. deswegens gegeven. Wyders heeft men dit stuk, volgens het *Verhaal* der gemelde Schryvers OUBAS EN PARS, naderhand wederom in beraad genomen; verscheide omstandigheden deswegens nader laten onderzoeken; en Kaarten en Bestekken van Stuitzen, daartoe dienstig, doen maken; sonder dat daarin, tot op dezen tyd, iets is gevolgd. Mogelyk beöogen die Schryvers met dit *Verhaal*, het geen in de jaren 1627. & 1628. hierin al verder is verricht; en deswegens by Dykgraaf, Haag, Heemraden en Hoofd-Ingelanden van Rhyland, in de maanden February, May, Juny, & November 1629., volgens de daarvan bekend zynde *Resolutien*, verhandeld geworden; terwyl over dit stuk van zo grote bedenkenlykheid in nog-laater tyden, en wel in de jaren 1740. 1741. 1742. en vervolgens; tot in den jare 1771. tevens met zeer ernstige Bedenkingen over het *Bedyken* van een gedeelte van de Haarlemmer-Meer (of Leydsche-Meer), met alle mogelyke oplettendheid en een gestadigen lever, is geraadpleegd geworden: Gelyk men dit alles in't breede kan nagaan uit de *Resolutien*, *Misiven*, *Memorien*, *Considerationen*, *Berichten*, en soortgelyke Stukken, welken ons worden medegedeeld in het uitmuntend en voor ons, en wel inzonderheid voor onze Nakomelingen, zeer nuttig werk;

op niets (immers, niet met een goeden  
uitslag) rhynt te zyn gevolgd; als ook dat  
het Ao.  
1404.

werk; genaamd: *De Nieuwe Nederlandsche Jaar-  
boeken*; en aldaar in den jare 1766. op bladz.  
619. — 675. en bladz. 1190. — 1214. in den  
jare 1767. op bladz. 262. — 265. in den jare  
1772. op bladz. 1097. — 1170. in den jare 1773.  
op bladz. 185. — 208. en bladz. 314. — 322.  
als ook bladz. 323. — 348. en nog op bladz.  
385. — 419. gelyk mede op bladz. 469. — 541.  
en insgelyks op bladz. 861. — 940. en laatstelyk  
in den jare 1774. op bladz. 194. — 298. en nog  
op bladz. 750. — 801. Terwyl, op den 16.  
van Wynmaand van het hier voorgemelde jaar  
1771., door de Ed. Mog. Heeren Gecommitteer-  
de Raaden van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten  
van Holland en Westfriesland, en de Wel-Edels  
Heeren Dykgraaf en Hoog-Heemraaden van  
Rhinland; in welker handen Hun Ed. Gr. Mog.  
by deraelver Besluit van den 5. van Bloemaand  
des jaars 1766. het nazakeurig en bedaard on-  
derzoek dezer van zo verreut uitsigte zynde zaak  
hadden toevertrouwd; om vervolgens Hun Ed.  
Gr. Mog., als den Souverein des Lands, deswe-  
gens te dienen van hunne Consideratien en At-  
vis; aan hoogstgemelde Hun Ed. Gr. Mog. (wel-  
ken bok by vorige Misiven van den 17. van  
Oogstmaand 1770. reeds eenige *Memorïen en Con-  
sideratien van de kundige Luiden* waren bezorgd)  
nog laatstelyk, behalven ook eenige andere tot  
verdere opheldering nodig zynde Stukken, werd  
gezonden de zeer merkwaardige *Memorie van den  
Hoogheleerden Heere DIONYSIUS VAN DE WYNSPER-  
SE, Professor op de Hollandische Hogeschool te Leyden*;  
over deze zo gewigtige zaak aan Hunne Ed. Mog.  
& Wel-Edelcn. door welgemelden Heer Profesfor  
ter hand gesteld; met een bygevoegden Brief,  
waarin hoogstgemelde Heeren Gecommitteerde Ra-  
den en Dykgraaf en Hoog-Heemraaden van Rhyn-  
land, onder anderen, dit volgende schryven:

Ggg 2

1404. Ao., het geen daar toe, in veel later tyden;  
nogmaals is ondernomen, al mede van gee-  
ne de minste vrucht geweest is.

Wan-

*Hoe seer wy ons nog niet in gereedheid voor als  
nog bevinden, om hier neevens U Ed. Groot Mog.  
te dienen van onse Consideratien en Advis, soo  
vertrouwen wy, dat het egter aan U Edele Groot  
Mog. niet onaangenaam sal zyn, van de voorsz.  
Memorien en Stukken voor af gediens te werden,  
en teffens wel zullen willen aggreëren, dat wy  
in een Saak van soo groot gewigt, en waar op soo  
veel hedenklykheden vallen, niet als na een scrip-  
tuleus examen, en na soo veel moogelyk alles ge-  
pandereert, en overwoogen te hebben, met valkoo-  
me kennisse van Saaken ons komen te termineeren;  
waar toe wy egter, soo spoedig doenlyk, en soo  
veel deese onslagglyke en allefints gewigtige saak  
sal Permitteren, ons sullen trachten te bequaamen,  
en aan U Ed. Groot Mog. adres te voldoen. Op  
welk schryven door Hun Ed. Gr. Mog. terstond  
is genomen dit Besluit: Dat Copie van voorsz.  
Missive en Bylagen zoude worden gegeven aan de  
Leden der Vergaderinge, en het Advis van de  
Heeren Gecommitteerde Raden, mitgaders van  
Dykgraaf en Hoogheemraden worden afgewagt.  
En, naardien dit Advis by Hun Ed. Gr. Mog.  
tot hier toe nog niet is ingekomen; maar als  
nog te gemoet wordt gezien; zo zyn de Raadple-  
gingen daar over, ook in der Staaten Vergadering dus  
verre opgeschort gebleeven. Inmiddels verlangt elk  
Vaderlandlievend Ingezeten, dat op deze zaaken  
eindelyk eens een den Lande heilzaam en voordee-  
lig Besluit, moge worden genoomen, eer het kwaad  
nog meer en meer verërgere en geheel ongeneeslyk  
worde. Niet te min zyn 'er, geduurende deze  
opgeschortte Raadplegingen, nu en dan, hier en  
daar, eenige behoudmiddelen in't werk gesteld,  
ten cinde (zo veel immer mogelyk is) voorzie-  
ninge te doen, dat het kwaad niet verder voort-  
kruipe; tot dewelken ook (wyns oordeels) mogen  
wor-*



Wanneer nu in deze dagen de Landen van *Holland* en *Zeeland* zaten in het lief- A6.  
1404.  
lyk

worden gebragt de twee Keuren by Dykgraaf en Hoog-Heemraaden van *Rhynland* op den 3. van Wiedemaand des jaars 1775. en op den 7. van Wynmaand des jaars 1776. vastgesteld en afgelezen; also by de eerste derzelver wel ernstiglyk wordt verboden het *Baggeren in de Groote Haarlemmer- of Leydsche*; als ook in de *Spieting-Lutke- en Kaager-Meeren*; en by de laatste allenodige ordres worden gesteld *Nopens het onderhouden der Aanbermingen langs de Werken van het Groote Haarlemmer- of Leydsche-Meer*; welke Keuren insgelyks worden gevonden in de voorgezmelde *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken van den jare 1775. bladz. 1350.—1352. en van den jare 1776. bladz. 571.—573.* Wyders heeft de Stad *LEYDEN* altyd zich aan deze zaken zeer veel laten gelegen zyn; en wel inzonderheid aan het *Bedyken van deze Leydsche*, en daar naast *aangelegene Meeren*, welken aan die Stad in eigendom toebehooren, waarom dan ook op den 6. van Wynmaand des jaars 1632. ene zeer merkwaardige *Resolutie* by de Ed. Gr. Achtb. Heeren van de *Vroedschap der zelve Stad Leyden* is genomen, ten einde deswegens niets te besluiten, dan met eenparige stemmen; waarin echter, vervolgens in den jare 1740, eenige verandering is gevallen. Alvorens ik van dit stuk afftappe, moet ik hier nog byvoegen, dat men vervolgens, na dat deze in den jare 1572. gemaakte *Opening* wederom was toegestopt, aan de daartoe gediend hebbende *Graft* den naam van het *Mallegat*, om dat die uitkomst op den duur aan het heilzaam oogmerk niet beantwoordde, heeft gegeven, en daar op, naar den rymtrant van dien tyd, twee kleine vaersjes gemaakt, welken men zien mag op de hier boven aangetoge plaatfen van *J. ORLERS* en *A. PARS.* Doch, by een Kaart, in 't jaar 1588, en dus maar zestien jaren, na dat dezelve was

Ggg 3

Ao. 1404. lyk genot van een volle rust en aangename vrede, 't welk men, zo als ons uit de Geschiedboeken genoeg bekend is, in dien tyd zeer zeldzaam ontmoette; zo werden dezelve daarin wel draa gestoord door een, zo voor den Staat als voor het Graaflyk Huis, smertelyk toeval, aangezien Hertog *Al-*

gegraven, uitgegeeven door Jon. van Dauterom, wordt deze *Graft* genaamd de *Nieuwe Vliet*; schoon echter aldaar in de *Vliet* selve staat het woord: *Mallegat*. Ook wordt ze in de *Keuren van Rhyndland*, gedrukt te 's Gravenhage in't jaar 1629. bladz. 67. genaamd: *De nieuwe gegraven Waterlofinge tot Katwyck*; welke Keure is de GCLV. Keure in de *Keuren ende Ordonnantien van het Hooge Heemraatschap van Rhyndland*; gedrukt te Leyden in't jaar 1664. bladz. 410. gelyk ze ook dien naam nog heeft behouden in de Keuren van den 2. Maart 1650. en van den 5. October 1662., te vinden in dat zelfde *Keurboek*; bladz. 411. — 414. hoewel 'er in die twee laatstgemelde Keuren wordt bygevoegd dit: *genaamt het Mallegat*. By deze gelegenheid moet ik hier, ontsont deze drie opgamelde Keuren, nog aanmerken, dat dezelve, waarschynlyk, zyn te verstaan van die *Waterlozing*, welke loopt van de *Saene-Brugge* te Katwyk af tot aan het Duin toe; en niet van die *Graft*, welke loopt van de gemelde Brugge af tot in den Rhyn. Deze eerstgemelde toch, genaamd *het Bovenmallegat*, zal *Rhyndland* van de Graaflykheid van *Holland* gekoft hebben; maar de laatstgemelde, genaamd *het Benedenmallegat*, loopt door Landen van byzondere Perlooenen, die hynne Landen gebruiken, kopen en verkopen, tot op den kant van *het Benedenmallegat*; naar hun welgevallen: immers, de voornemende Keure van den 5. October 1662. kan onmooglyk anders verstaan worden, dan van het *Bovenmallegat*, dewyl de kanten van *het Benedenmallegat* nooit met *Schilpen* worden belegd.

*Albrecht*, welke deze Landen nu den tyd van zes-en-veertig jaren had berecht (c), op den 13. van deze zelfde Wintermaand, zynde *Sinte Lucien-Dag*, in den ouderdom van vier-en-zeventig jaren, door den dood werd weggerukt; daar zeer veelen dit verlies groatelyks betreunden. Zyn lyk, gebalsemd zynde, werd, met grote eere en een kostbaare en prachtige uitvaart, ter aarde besteld in den *Hage*, en wel in de kapelle aan de noordzyde van het Hooge we;

(c) Hy werd, in't begin van't Jaar 1358., vermits de krankzinnigheid van zyn Broeder, Hertog *Willem den V.*, verkozen tot Ruwaard van den Lande; zie hier voren op bladz. 189. en, op zyn verzoek, door den Keizer, in't jaar 1371., benoemd tot onmiddelyken *Heer en Graaf*; op bladz. 214. doch naar eerst den titel van *Graaf* aan in't jaar 1377., welken titel Hy nadethand, om zekere redenen, onverschillig met dien van *Ruwaard* verwisselde en gebruikte; op bladz. 215. tot dat, in den jare 1389., hooggewelde zyn Broeder stierf; en Hy denzelven, als wettig *Heer en Graaf*, opvolgde; op bladz. 242. en dat Hy (gelyk J. VRIJENAEER in zyn *Chronyk van Holland*, &c. uitgegeven door M. Z. VAN BOXHORN, bladz. 94. M. VOSIUS in *Annal. Holland. & Zeeland* Lib. XIV. prope finem; en M. VAN BALEN in de *Beschryv. van Dordrecht* B. IV. bladz. 755. zeer wel zeggen) eigenlyk, gedurende omtrent een-en-dertig jaren, alleen zyns Broeders *Ruwaard*; *Tutor*; *Voogd*; of *Member*; en 's Lands *Rustbewaarder*; is geweest; maardien de Edelen en Steden Hem, schoon door den Keizer tot onmiddelyken *Heer en Graaf* benoemd, niet, als zodanig, gedurende het leven van zyn Broeder, hebben willen erkennen. Dus tasten die Schryvers mis, dewelken zeggen, dat Hy alleen negentien jaren, als *Ruwaard*, en den volgende tyd als *Graaf*, zoude geregceerd hebben.

1404. **Altaar**, in die zelve Grastede, in welke  
zyne eerste Gemalinne begraven lag (d).  
Dezes

(d) Dezen tyd van 's Hertogen dood geven dus op J. VELDEMAER, in zyn *Vervolg* van den vertaalden *Fasciculus Temporum*; fol. CCCVI. recto; en in zyn *Chronyk van Holland*, &c. uitgegeven door M. Z. VAN BOXHORN; bladz. 99. De ongenoemde Schryver de *Vita & Rebus gestis Dominorum de Arkel*; te vinden by ANT. MATTHAENS in *Veteris Aevi Analësis*, Tom. VIII. aut Novæ Editionis in 4to. Tom V. pag. 230. & 231. SURWID. PETRUS in *Append. ad Joh. de Bekæ*, fol. 151. M. VAN DER HOUVE in't IV. Deel van zyn *Ms. Handvest-Chronyk*; B. XIX. berustende onder den Heer Griffier VAN ALPHEN. M. VAN BALEN, in de *Beschryv. van Dordrecht*; B. IV. bladz. 1755. J. REYERSBERGEN *Chronyk van Zeeland*; D. II. Hoofdst. XXVI. bl. 175. als ook K. VAN ALKEMADE *van de Munten der Hollandische Graven*; fol. 92. en J. DE RIJMER *Beschryv. van 's Gravenhage*; D. I. Hoofdst. V. fol. 269. en 270. Anderen stellen zulks te zyn voorgevallen op den vorigen dag, te weeten: op den 12. van *Wintermaand*; als K. BORMAN in zyn *Utrechts. Jaarb.* D. I. bl. 52. en J. WAGENAAR in de *Vaderl. Histor.* D. III. B. XI. §. 21. bladz. 352. daartoe bewogen door het geen gevonden wordt, als te zyn geschreven onder een *Privilegie van de Stad Haarlem*, voorkomende by TH. SCHREVELIUS in de *Beschryving van Haarlem*, bl. 246. en dus luidende: *Hertoghe Melbrecht storf op Junte Lucien avont in's Jaer ons Heeren Dufens vier hondert ende vier. Bids Gode voor die ziele.* Anderen wederom geven dien sterfdag op twee dagen later; te weeten: op den 15. van die maand; als J. à LEYDIS in *Chron. Belg.* Lib. XXXI. Cap. LXIV. pag. 323. R. SMOITS *Rer. Batav.* Lib. IX. Cap. XXI. pag. 132. M. VOSSIUS in *Annal. Holland. & Zeeland.* Lib. XIV. pag. 456. en FR. VAN MIERIS in de *Histor. der Nederl. Vorsten*; D. I. B. I. pag. 6., die echter naderhand

Dezes Hertogs eerste Gemalinne was ge-  
 naamd *Margaretha van Bryge*, Dochter Aof  
 van *Lodowyk*, Hertog van *Brieg*, een Vor- 1404.  
 sten- Genaamd  
*Margare-*  
*tha van*

deswegens van gedachten moet zyn veranderd; als  
 blykt uit het door Hem geplaatste aan't einde van  
 het *Derde Doel van zyn Groot Charterboek*. Ter-  
 wyl nog al verder anderen dit sterfgeval stellen op  
*St. Paulus-Dag in den Winter*; of wel op den 25.  
 van Louwmaand van dit jaar 1404. *Stilo Curia*;  
 dat is: *naar den Styl, of loop, van den Hove*. (De-  
 ze dag toch werd, in de Roomsche-Catholieke  
 Kerk, gevierd ter gedachtenis der *Bekeering van*  
*den Apostel Paulus*: want, het geen ik ergens door  
 een geleerd Mân heb aangetekend gevonden, dat  
 men door *Paulus-Dag* hier ook konde verstaan den  
 12. van Wintermaand, om dat die dag was toege-  
 wyd aan *Paulus Episcopus*; kan ik bezwaarlyk toe-  
 stemmen, naardien ik zulks in enen zeer ouden  
*Ms. Calendar der Feestdagen van de Catholyke Ker-*  
*ken in Holland*, berustende onder den Heer Grif-  
 fier van ALPHEM, niet vinde vermeld.) Onder  
 deze laatste nu zyn: *Die Oude Dvysse Chronyk*  
*van Holland*, &c. Divis. XXVI. Cap. LVIII. *De*  
*Chronyk van Holland*, met de vermeerderingen van  
 W. VAN GOUTHOEVEN; D. I. pag. 415. J. F. LE  
 PETIT *Chroniq. de Hollande & Zelande*; Tom. 1.  
 Liv. III. fol. 520. A. KEMP *Beschryv. der Stad Go-*  
*rinchem*; B. V. bladz. 153. en TH. VELIUS in zyn  
*Chron. van Hoorn*; B. I. bl. 29. terwyl echter de  
 kundige Heer SBB. CENTEN, in zyne *Aantekenin-*  
*gen* aldaar, het hier voren gemelde gevoelen van  
 J. REYGERSBROEN omhelzende, daardoor ene by  
 TH. VELIUS opgekome ne zwarigheid wegdeemt:  
 in welke *Aantekening* (op dat ik dit hier ter loops  
 waarschouwe) aan't einde een grote drukfout is in-  
 geslopen, en voort woord: *maanden*; zal moeten  
 worden gesteld: *weken*. Doch, welke ook de dag  
 van dezes Hertogs overlyden moge zyn geweest;  
 (schoon ik voor my stelle, dat dezzelfs dood is  
 voorgevallen op *Sinte Lucien-Dag*; of den dag

te

Ao. stendom gelegen in *Neder Silezie* (e), des  
 1404. welke, Hem drie Zoonen en vier Doch-  
 — ren gebaard hebbende, op den veertienden  
 dag

Bryge;  
 die Hem  
 zeven  
 kinderen  
 gebaard  
 hebben-  
 de, stierf:

te voren, zynde *Statz Lactum Avond*: en dus on-  
 trent het *Gebuortenfeest van Onzen Heere*. *Circa*  
*Festum Nativitatis Domini*: zo als ook aantekent  
 ANDREAS PRESBYTER in *Chron. Bavar.* fol. 93. met  
 wien genoegzaam overeenkomt J. TRITHEMIUS in  
*Chron. Hieronym.* Tom. II. fol. 323. zeggende:  
*Circa finem mensis Decembris.*) zo blyft dit echter  
 zeker, dat dit sterfgeval gebeurde in het jaar 1404. &  
 gelyk zulks ook getuigen *Broeder JAN VAN LEYDEN*.  
 In zyn *Kronyk van Egmond*; Hoofdst. LXV. De  
 Schryver van het *Oude Goutche Chronycken* op  
 bladz. 145. JAC. MEYERUS in *Annal. Rer. Flandric.*  
 Libr. XIV. fol. 220. vs. en anderen; schoon zy den  
 juistten dag zyns doods niet bepaalen. Tot dit zyn  
 overlyden brengt mede M. VAN DER HOUVE in zyn  
 hier voren aangehaalde *Ms. Handvest-Chronyk* dit  
 volgende Tydvaersje:

*Fatis LVX qVltis? qVld gaLLICA fceptra reVlfo?*  
*En, ibi ne Moriar, Virgo beata Vtata.*

Mogelyk heeft de Maaker van het zelve hierin,  
 met de woorden van *Virgo beata*, wel bedoeld op  
*Sandta Lucia*. Ook is dit zeker, dat Hy den ou-  
 derdom van vier en -zeventig jaren heeft bereikt,  
 volgens de getuigenissen van de hier voor aange-  
 zogen en andere Schryvers, voor zo verre dezel-  
 ven van de jaren zyns levens hebben gowag ge-  
 maakt; uitgezonderd van den beroemden Heer WA-  
 GENAAR, die alléén zegt; dat de Hemog is gestor-  
 ven in den ouderdom van ontrout zeven en zestig  
 jaeren. Zulke herinneren ik my niet elders te heb-  
 ben gevonden. Gelyk dit mede, volgens die zelfde  
 getuigenissen, voor een zekere waarheid mag ge-  
 steld worden, dat zyn Lyk is begraven in de Kapel  
 van het Graaflyk Paleis in den *Stadte* by zyne eerste  
 Gematinne.

(e) *Silezie* is een zeer wyduitgestrekt Landschap  
 in *Deutschland*; en wordt verdeeld in *Opper-* en  
*Neder-*

dag voor de Vasten in't jaar 1386. is overleden (f). De Hertog, zeer droevig over

1404.

over

*Neder-Silezia.* Dit Vorstendom werd oudtyds geregeerd door de Hertogen en Koningen van *Polen*, aan welk Koningryk het ten Oosten grenst; 't welk dan ook de reden zal zyn, dat *ANON. PRESBYTER* in *Chronic. Bavar.* fol. 93. & *J. TRITHEMIUS* in *Chron. Hirsaugiens.* Tom. II. fol. 323. en andere Schryvers zeggen, dat deze Vrouwe *Margaretha* is geweest ene Dochter van den *Poolschen Hertog Lodewyk van Briga*. Zy wordt dan ook genaamd *Margariete van Brieg* hier voren op bladz. 205. Doch, dit is geheel mis, 't welk de Schryver van het *Oude Goutfche Chronycken* op bladz. 115. zegt, deze Vrouw geweest te zyn *Margriet van Lotryje*; waarom ook de zeer geleerde *P. SCRIVERUS* in zyn *Toetssteen* op het zelve bladz. 276. aantekent, zulks by niemand bekend te zyn; daarby voegende, dat de meeste hebben van *Briga* in *Polen*; en dat anderen wederom dezer Vrouwe Vader noemen *Hertogh Lodewijck uit Silefien*; ook, dat zekere oude met de hand geschreven *Chronijck*, beginnende met *Beka*, te verduytschen, en eyndigende met het *Huwelijck van Hartogh Maximiliaen met Maria van Bourgonje*; en welke *Chronijck* Hy getuigt, in den tyd der opstelling van dien *Toetssteen*, te zyn het eigendom van den *E. Wouter de Vries*, *Koopman tot Leyden*, en onder denzelven te herusten; nopens deze eerste *Echtgenote* van Hertog *Abrecht* aldus spreekt: *Hartogh Aelbrecht had te wyf Margriet des Hartoghen Dochter van Zwijdenesse, ghellegghen by der Poelre landt.* Waarby dan die *Vaderlandsche Geschiedenisfen* zo kundige *Man* eindelyk nog dit voegt: *Geen wonder dan, dat men aengaende de Huwelijcken der oude en eerste Graven leydt en twist, dewijt men hier soo los gaat.*

(f) Dus meldt ons *JOANN. à LEXBIS* in *Chronic. Belg. Lib. XXXI. Cap. XXXVII.* met deze woorden: *Anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo sexto quartadesima die ante Carnisprinium, obiit Il-*  
lustris.

**Ao.** over het verlies van deze zo godvruchtige en  
**1404** braave Vrouwe, welker lyk Hy had begra-  
 ven in de Hofkapelle van zyn Paleis in den  
*Hage*, aan de noordzyde van het Hooge Al-  
 taar; deed, vervolgens, ter harer eere en ge-  
 dachtenis, aldaar met grote kosten een zeer heer-  
 lyke en prachtige tombe oprechten; onder de-  
 welke ook Hy (zo als wy straks zagen) nader-  
 hand ter ruste is gelegd (g). Doch van deze  
 schoone en kostbare tombe wordt thans niets  
 meer

*Illustrissima Margareta, filia Ducis de Bryga, vxor  
 beatissima Alberti Ducis Palatini, Comitiss Hannoniae,  
 Hollandiae, Zeelandiae, & Domini Frisiae.*  
 Dit is dan voorgevallen op den 20. of 21. van  
 Sprokkelmaand van't jaar 1385. naar den styl van  
 den Hove; dat is: 't jaar 1386. naar ons gemeen  
 schryven; want, in dit jaar was het *Vasten-Avon* 2  
 op den 6. van Lentemaand. Dies J. VELDENAER  
 in zyn *Chronyk van Holland*, &c. bladz. 94. ge-  
 weldig mistast, zeggende: *In't jaar 1371. starff  
 Vrouwe Margriet van Bry, Hertoch Aelbrechts eer-  
 ste wyf.* Zie ook hier voren op bladz. 236.

(g) Dat deze doorluchtige Gravinne aldaar is  
 begraven, en naderhand het lyk van Hertog *Al-  
 brecht* mede ter zelfder plaatse ter aarde is be-  
 steld; mag men zien by J. VELDENAER in zyn  
*Vervolg van den vertaalden Fasciculus Temporum*,  
 fol. CCCVI. recto; & in zyn *Chronyk van Holland*,  
 &c. bladz. 99. JOANN. à LEYDIS in *Chron. Belgic.*  
 lib. xxxj. cap. xxxvij. junct. cap. lxiv. *Die Oude  
 Divisie. Chronyk van Holland*, &c. Divis. xxvj.  
 cap. xxxj. en lvijj. *De Chronyk van Holland met  
 de vermeerderingen van W. van GOUTHOEVEN*;  
 D. I. bladz. 415. J. REYGERSBERGEN *Chron. van Zee-  
 land*; D. II. Hoofdst. xxvj. bl. 175. en meer an-  
 dere Schryvers: terwyl men ook breeder van deze  
 eertyds zo fraaije Tombe meerder kan vinden by J.  
 DE RIEMER in zyne *Beschryv. van 's Gravenhage*;  
 D. I. Hoofdst. V. bladz. 269. en volg.



meerder, dan een gering overblyfel, gevonden. Des Hertogs tweede Gemalinne was mede genaamd *Margaretha*, en was een Dochter van *Adolf van der Marck*, den laatsten Graaf van *Kleef*, welke, nog zeer jong zynde, den Hertog, al tamelyk bejaard, ten wyve werd in't jaar 1394 (h). Uit deze zyne tweede Gemalinne zyn den Hertog geen kinderen geboren. Sommigen meenen, dat de Hertog voor deze zyne Gemalinne een treflyk Huis, in de nabuurschap der Stad *Haerlem*, heeft gebouwd, het welke, naar haaren naam, *het Huis te Kleef* werd geheeten;

Ab.

1404.

Na de-

zer dood

her-

trouwde

Hy met

*Marga-*

*retha van*

*Kleef*,

dewelke

zyne kin-

derlooze

Weduwe

is geble-

ven.

(h) J. VELDENAER in zyn *Chronyk van Holland*, &c. uitgegeven door M. Z. VAN BOXHORN bladz. 94. Op welken tyd van dit jaar de Hertog met deze zyne tweede Gemalinne in den echt werd verbonden, is my niet voorgekomen; doch, dat zulks, of in den aanvang van dit jaar; of anders in het midden; moet zyn voorgevallen, blykt uit het Verbond, te wylk 's Hertogen oudste Zoon, Graaf *Willem van Oostervant*, op den 7. van Herfstmaand des zelfden jaars, heeft gesloten met hooggemelden Graaf *Adolf van Kleef*; also Hy, by dat Verbond, den Grave van *Kleef* beloofde, de lyfsocht, welke zyn Vader aan zyne Gemalinne *Margaret van Kleef* mogte hebben gemaakt, van waarde te zullen houden en bevestigen; en verders, indien de Hertog aan deze zyne Gemalinne geene lyfsocht mogte hebben gemaakt; alsdan, na zyn's Vaders overlyden, aan Haar eene lyfsocht te zullen geven, naar haar gepoegen; zo als wy zulks hier voren op bladz. 280. & 281. gezien hebben. Men voege hierby P. SCRIVANUS de *Graven van Holland*, enz. bladz. 287. Inmiddels moet ik hier melden den hier voren op bladz. 258. beganen mislag, alwaar dit Huwelyk verkeerdelyk is gemeld te zyn geschied tuschen den 16. van Slachmaand en den 6. van Wintermaand 1392.

1404) **Aa**, en dat Zy, na 's Hertogen dood, zich aldaar  
 veeltyds zoude hebben opgehouden (i):  
 doch, anderen zyn van gedachten, dat de  
 oorsprong van dit Huis veel ouder is; en dat  
 hetzelfde aan die heldhaftige Vronwe *Aleid*,  
*Kleef* of *Dochter van Diderik*, Grave van *Kleef*, en  
 eertyds Gemalinne van *Diderik den VII.*,  
 Grave van *Holland* (k), zyne stichting zoude  
 zy; is zyn verschuldigd (l). Deze Vronwe Gra-  
 vinne, van dewelke men vindt gemeld, dat  
 Zy ene zeer vroome en godsdienstige Vronwe  
 was, heeft gesicht het *Klooster der Predik-*  
*Margare-*  
*ta van*  
*Kleef*, wel *Jacobynen* noemt; en zulks ongetwyf-  
 sticht hetfeld alléén uit enen godvruchtigen iever.  
 Dit *Klooster*, toegewyd zynde aan *St. Vin-*  
*cent*, werd daarom eertyds ook wel genaamd  
*St. Vincents Klooster*. Het zelve staat aan  
 den *Hage*. de Noördzyde van't Voorhout in den *Hage*;  
 waarvan de Kerk thans nog overig is; en be-  
 kend onder den naam van de *Klooster-Kerk*.  
 Het

(i) P. SCAFFERTUS de Graven van *Holland*, enz.  
 bladz. 387. en J. WAGENAAR *Vaderl. Hist.* D.  
 III. B. xi. f. xxi. bladz. 353.

(k) Zie van deze heldhaftige Vronwe, dewelke in  
 het jaar 1195. een gedeelte van het Graaflyk Le-  
 ger zo mannhelyk tegen de *Westfriezen* aanvoerde,  
 dat Zy, in de nabylieid der Stad *Alkmaar*, de-  
 zelve uit het veld roeg en ene volkomen zege  
 behaalde; hier voren op bladz. 101.

(l) Van dit *Huis te Kleef* mag men meerder  
 vinden by S. AMPINO *Beschr. der Stad Haerlem*,  
 Bladz. 89. & 90. W. VAN GOUZHOVEN *Chron. van*  
*Holland*; bladz. 80. SRA. VAN LANTWEN *Batav.*  
*Illust.* D. I. Hoofst. xij. Muur. 1244. en LUD.  
 SMID *Schetsen der Nederl. Oorlog.* bladz. 175. —  
 377.

Het is zeer waarschynlyk, dat men dit Klooster heeft begonnen te bouwen in of omrent de jaren 1396. of 1397 (m); of misschien wel

Ao.

1404.

(m) W. VAN GOUTHOVEN stelt, dat Vrouwe *Margareta van Kleef* dit Klooster heeft gesticht in't jaar 1397.; in zyn *Byvoegzel op de Oude Chronyk van Holland*, bladz. 97. & 118. De ondekkende Heer H. VAN HEPSEN schynt te kennen te willen geven, dat Hertog ALBRECHT zelve dit Klooster heeft begonnen aan te leggen; en dat, na zyn dood, deze Vrouwe Gravinne zyne Weduwe het zelve verder zonde hebben doen optimmeren; tot welke gedachten, schoon dezelve by geen anderen Schryver worden gevonden, wel aanleiding geeft de *Open Brief van WILLEM VAN DER DORS, Abt van Ste. Maria's Klooster te Middelburg*, van den derden van Grasmaand des jaars 1403., by den welken de stichting van dit Klooster wordt bevestigd; het zelve tot een Convent aangenooten en met de gewoone Voorrechten van de *Predikheren der Orde van St. Dominicus* begaafd; en welken Brief men zien kan in zyn *Hyst. Episcopat. Fader. Belgii*; Tom. I. pag. 609. waarby men nog vorge, 't geen er gevonden wordt van dit Klooster; pag. 429. & 430. vt et dict. pag. 609. — 612. terwyl hy nog op pag. 609. aantekent, dat dit Klooster in een oude *Geographische Kaart van 's Gravenhage* met den naam van het *Vincence-Klooster* staat bekend; *Foris quia D. Vincencia dedicatum; Ferrerio eius Ordinis; an aliori Vincenzio*. Men voege hier by nog 't geen dezelve Schryver heeft in zyn *Basavia Sacra*; part. II. pag. 238. Doch; als men met dien Brief wederom vergelykt de twee Brieven van welgemelde Vrouwe *Morgantra van Kleef*, welker eerste is gegeven te *Schenhaven* op den 9. van Lentemaand des jaars 1404. naar den loop des Hof van Holland; dat is: naar ons gemeen schryven 1405. en de andere in den *Hage* op den 20. van Bloemaand van't jaar 1405., zo moet men daaruit besluiten, dat Zy zelve dat Klooster heeft

dorm

Ao. wel iets later; schoon men zulks met geene  
 1404. juiste zekerheid kan bepaalen. Aan deze  
 schrandere en wakkere Gravinne Weduwe  
 Regeert droeg Hertog *Willem de VI.*, die zynen Va-  
 Holland, der wylen Hertog *Albrecht* in de regeering  
 by af- zynen Erflanden was opgevolgd, het bestier  
 weezig- heid van der zaken in de Landen van *Holland* en *Zee-*  
 haren *land* op, terwijl Hy zelve genoodzaakt was,  
 styfzoon zich in *Henegouwen* en *Vlaanderen* opte-  
 Hertog houden; als ook de *Fransche* zaken te be-  
 Willem schikken, en den oorlog tegen die van *Luyk*  
 den VI. te voeren (*n*); en zulks verrichtte welgemelde  
 in zynen te voeren (*n*); en zulks verrichtte welgemelde  
 naam en Vrouwe *Margareta van Kleef* ook al verder  
 op zynen met dat voor dien Hertog gewenscht gevolg,  
 laet; dat

doen beëindigen; als ook, dat het zelve in de ge-  
 melde Bloemaand nog niet geheel en al voltooid  
 was: gelyk te zien is uit die Brieven, ons ook  
 medegedeeld in *dis. Histor. Episc. Fed. Belg.*  
*Tom. I. pag. 608.* Onder andere zaken, welken  
 de Kerk van dit Klooster eertyds beroemd maak-  
 ten, was een *Broederschap*, in dezelve opgericht  
 ter eere van den Heiligen *Vincentius Ferrarius*;  
 een *Dominikaans Monnik*, welks, misschien, de  
*Beschermer Heilig* van dit Klooster is geweest; ge-  
 lyk wy straks uit H. VAN HEUSSEN aantekendens:  
 Dit *Broederschap* deed jaarlyks, op den eersten  
 Zondag na Paaschen, een plegtigen Ommegang  
 langs het Voorhout en den Vyverberg; in welk  
 recht het zelve door Paus *Clemens den VII.* werd  
 bevestigd: Gelyk men dit, en verscheidne andere  
 zaken, deze Kerk en dit Klooster betreffende,  
 vindt in't breede aangetekend door Mr. J. DE RIX-  
 MEA in zyne *Beschryv. van 's Gravenhage*; D. I.  
 Hoofdst. VII. bladz. 364. & volg.

(*n*) Zie VBB. *EMMIS Rer. Frisc. Histor. Lib.*  
*XVII. pag. 243.* en J. WAGENAAR *Vaderl. Histor.*  
*D. III. B. XI. §. XXXI. bl. 397.* en ook aldaar  
 not. (3).

dat de Vrede, welke op den eersten van Wyn- Aos  
 maand des jaars 1401. tuschen wylen Her- 1404.  
 tog *Albrecht* en de Oostfriezen was geslo-  
 ten (o), nog vier jaren werd verlengd, zo  
 dat ten wederzyden een vryen koophandel Met veel  
 zoude plaats hebben; en alle straffen en wra- beleid en  
 ke over voorledene verongelykingen blyven voordeel  
 verboden (p): met welk Verbond aan dezen voordent-  
 Hertog *Willem* door zyne Styfmoeder geen zeiven;  
 geringe dienst werd bewezen: Doch, hoewel  
 dus wederzyds alle vyandlykheden werden  
 gestaakt; en dies alle vreeze voor enige on-  
 aangenaame ontmoetingen uit de harten der  
 wederzydsche Ingezetenen behoorden geheel  
 en al te zyn verbannen; zo konde dit echter  
 niet zo veel uitwerken op de gemoederen der  
*Friezen*, dat zy niet in ene geduurige vreeze  
 waren voor de *Hollanders*, aangezien dezel-  
 ven de Stad *Staveren* nog in hunne magt,  
 en daardoor altyd een vryen ingang in *Fries-*  
*land* hadden: inmiddels vindt men ner-  
 gens, dat 'er, geduurende het bestier van  
 deze vreedzame Vrouwe, alhier enigen verde-  
 ren oorlog gevoerd is; of enige andere by-  
 zonder gedenkwaardige zaken geschied zyn.  
 Eindelyk eindigde ook deze deftige en brave Zysterst;  
 Vrouwe *Margareta van Kleef* in den *Hage* en worde begraven  
 hare levensdagen in den jare 1412.; den juis- in de  
 ten dag van dit sterfgeval, my nergens zynde Kerk van  
voor-'t Kloos-

(o) Men zie van dezen Vrede hier voren bladz.  
 519. — 523.

(p) VBB. *EMMIVS* in *Ret. Frisc. Hist. Lib. xvij. pag.*  
 243. & 244. vt & pag. 253. & 256. en uit dezen  
*P. SCHIVERTUS de Craven van Holland; bladz. 387.*

H h h

voorgekomen, kan ik dies niet bepaalen:  
 Ao. Haar lyk werd, volgens hare begeerte, al-  
 1404. daar in de Kerk van dit door Haar gestichte  
 ter der Klooster begraven, aan de noordzyde van het  
 Predik- Hooge Altaar, in ene Tombe, dewelke,  
 heeren in zeer sierlyk en konstiglyk gewrocht, aldaar in  
 den Ha- ge. vorige dagen gezien werd (q).

Wylen Hertog *Albrecht*, hoogl. ged., had  
 Kind- uit zyne eerste Echtgenote, zo als wy hier  
 ren van voren (r) zagen, gewonnen zeven Kinderen;  
 wylen voren (r) zagen, gewonnen zeven Kinderen;  
 Hertog te weten: drie Zoonen, en vier Dochteren.  
*Albrecht* De oudste Zoon *Willem*, geboren in't jaar  
 uit zyn eerste 1365 (s), was, by 't leven van zyn Heer Va-  
 der, reeds *Graaf van Oostervant*, van wien  
 huwelyk met wy in deze onze Chronyk ook dikmaals ge-  
 Vrouwe sproken hebben (t); en dewelke in't jaar 1385.  
*Marga- gehuwd was met Margareta, Dochter van*  
*reta van Pbi-*  
*Brieg.*

(q) *Fasciculus Temporum*, vertaald en vervolgd  
 door J. VELDENAAR; fol. CCCVI. recto; en nog  
 denzelfden J. VELDENAAR in zyn *Chron. van Hol-*  
*land*, enz. bladz. 99. *Die Oude Divisie-Chron.*  
*van Holland*; Divis. xxvj. Hoofdſt. xxxj. W. VAN  
 GOUTHOEVEN in zyn *Byvoegzel op de Oude Chronyk*  
*van Holland*; pag. 97. JOANN. A. LEYDIS *Chron.*  
*Belgie*. Lib. XXXI. cap. xxxvii. pag. 305. De  
 Schryver van het *Oude Goutſche Chronycken*, bl.  
 115. P. SCRIVERIUS de *Graven van Holland*;  
 bladz. 381. & 387. en J. DE RIEMER in zyne *Befchryv.*  
*van 's Gravenhage*; D. I. Hoofdſt. VII. bladz. 377.

(r) Hier voren op bladz. 842.

(s) Zie hier voren op bladz. 205.

(t) Als te zien is hier voren op bladz. 229.  
 235. 241. 243. 245. 246. 247. 248. 250. 252. 254.  
 277. 280. 343. 379. 385. 391. 432. 437. 441. 447.  
 450. 468. 485. 523. 555. 565. 635. 656. 670. 717.  
 725. 780. 787. 811. not. (f). Ook bl. 822. 823. 845.  
 not. (h). en elders.

*Philips*, Hertog van *Bourgondien* (u). Deze nu werd zyn's Vaders Opvolger in de regeering dezer Landen: gelyk wy zalks zo straks (v) ter loops gemeld hebben. Zynen tweeden Zoon *Albrecht*, genaamd naar zynen Vader, viel te heurt het Hertogdom *Straubingen*, gelegen in *Neder-Beyeren* (w). Deze jonge Vorst was van een schoone en ryzige gestalte en by uitneemendheid zachtzinnig en goedaartig: Hy is nog voor zyn Heer Vader overleden, zonder Kinderen natelaten, want Hy is nook gehuwd geweest: en men heeft zyn Lyk ter aarde besteld in't midden van het Choor der Kerke van het *Klooster der Karme-*

Ad.  
1404.

(u) Zie hier voren op bladz. 334.

(v) Zie hier voren op bladz. 848. en 811. nos. (f).

(w) *Beyeren* is een zeer groot Landschap en Keurvorstendom in *Duitschland*, en wordt verdeeld in *Oppe-* en *Neder-Beyeren*; onder welks magtigen Vorst en Heer, die in rang is de tweede Keurvorst des H. Roomschen Ryks, mede gehoorren de *Oppe-Paltz*; het Landgraafschap *Luchtenberg*; de Graafschappen *Cham*, en *Haag*; als ook de Heerlykheden *Wiesenstein* en *Mindelheim*. De Stad *Straubingen*, gelegen in *Neder-Beyeren* aan den *Donau*, in ene zeer vruchtbare Landsdouwe, tusfchen de Steden *Paffau* en *Regensburg*; is een zeer schoone Stad, voorzien met een fraaije Brug over die rivier leggende; en ook met een nette Kapittel- en een Parochie-Kerk, aan *St. Jacob* en *St. Triburtius* toegewyd. Men vindt aldaar insgelyks een *Karmeliter-Klooster*, en in deszelfs Kerk de Tombe van dezen Hertog *Albrecht van Beyeren tot Straubingen*. In deze onze dagen is aldaar een Keurvorstlyke Regeering, of Rentambt, tot dewelke vier en twintig Land- of Pleeg-Gerichten behooren.

Hhh 2

**Ao.** *Karmeliter - Monniken te Straubingen (x).*  
**1404.** Zyn jongste Zoon, met naame *Jan*, werd  
 in't jaar 1391., geördend zynde als *Onder-*  
*Diaken (y)*, verkozen tot Bischof van  
*Luik (z)*, en in't jaar 1394. door zyn Heer  
 Vader benoemd tot Heer van het geheele  
 Land van *Voorne* met den *Briel*, en alle  
 de Dorpen, Heerlykheden; rechten, ren-  
 ten, en alles wat daar toe behoort (*a*); wel-  
 ke gifte in't jaar 1403. door dezen zynen Va-  
 der nog nader wordt bevestigd (*b*); ook is  
 Hy, zynen Broeder *Albrecht* overleden zyn-  
 de, denzelven in het Hertogdom *Straubin-*  
*gen* opgevolgd, 't welk Hy door zynen Stad-  
 houder, vermits Hy, als verkozen Bischof  
 van *Luik*, in dat Hertogdom alryd niet kon-  
 de vertoeven, heeft bestierd (*c*); men heeft  
 ook in deze onze Chronyk al nu en dan van  
 dezen Heer *Jan van Beyeren* gewag ge-  
 maakt (*d*). Van wylen's Hertogen *Albrechts*  
 Dochteren werd *Casbarina*, nog jong zyn-  
 de, in't jaar 1362. verloofd aan *Eduard*,  
 Hertog van *Gelderland (e)*; welke, dit zyn  
 huwe-

(x) ANDR. PRESBYTER in *Chron. Bavar.* fol. 93.  
 en J. TRITHEMIUS in *Chron. Hirsangienf.* Tom. II.  
 fol. 323.

(y) Zie denzelfden TRITHEMIUS op de aange-  
 togen plaats.

(z) Zie hier voren bladz. 244.

(a) Zie ook hier voren bladz. 274.

(b) Als mede bladz. 664.

(c) ANDR. PRESBYTER in *Chron. Bavar.* fol. 93.

(d) Zie hier voren op bladz. 252. 358. 379. 441.  
 450. 485. 635. 669. 717. 741. 790. 813. en elders.

(e) Zie hier voren op bladz. 199.



huwelyk in't jaar 1371. voltrokken zynde; Aa.  
 en Hy zich op de reize na *Holland* begeeven 1404.  
 hebbende, om het byleger te houden; op  
 het verneemen, dat de *Brabanders* in *Gullickerland* waren gevallen, dit zyn voorneemen opschortte, om hier in den Hertog *Willem van Gulik*, zynen Schoonbroeder en Nabuur, ter hulpe te komen; te meêr, daar Hy vreesde, dat, indien het den *Brabanders* gelukte van de *Gulikkers* te verslaan; zy dan zouden trachten in *Gelderland* te dringen; en daarom ten spoedigsten zich met zyn Krygsvolk by den Hertog van *Gulik* voegde, met dien gewenschten uitflag, dat Hy, op den 22. van Oogstmaand van dat zelfde jaar 1371., den gemelden Hertog van *Gulik* verlost en ene volkomene overwinning op de *Brabanders* behaalde; waarna Hem, door dien slag zeer vermoeid en verhit zynde; en zich op een steen, om wat te rusten, nedergezet, en, om wat koelte te krygen, zynen helm afgenomen hebbende; op ene verraderlyke wyze door eenen zyner bedienden, Jonkheer *Herman Beer van Heze*, met een yzeren bout een zo zwaaren slag op het ontblootte hoofd werd toegebracht, dat Hy, op den tweeden dag daarna, aan die ontvangene wonde zyn leven verloor: welk smertelyk toeval deze *Vrouwe Catharina*, dewelke daardoor, bykans in een zelfden tydſtip, Maagd, Bruid, en Weduwe is geweest, in ene bittere droefheid ſtortede. Men vindt aangetekend, dat Jonkheer *Herman* door wraakzucht tot dit verſoeylyk ſtuk zoude zyn vervoerd geworden, om dat deze Hertog *Eduard* des Jonk-

Ao.  
 1404.

heers *Harmans* zeer schone *Vrouwe* zoude hebben verleid en dus misbruikt (f). Naderhand, en wel ontrent het midden van het volgende jaar, werd deze bedrukte Vorstinne, dus ongerepte Weduwe van wylen Hertog *Eduard van Gelder*, wederom ten huwelyk beloofd aan den oudsten Zoon van voorgemelden Hertog *Willam van Gulik*, mede *Willam* genaamd, wien Keizer *Karel de IV*, verlydde met het Hertogdom *Gelderland* en Graaffchap *Zurphen*; en met wien Zy dan ook in't jaar 1377., na dat Paus *Gregorius de XI*., die toen op den *Apostolischen* of *Roomfchen* *Stoel* zat, daartoe zyne toestemming had verleend, in den echt verbonden werd (g).  
 Deze

(f) Van dit vermoedelyk ombrengen van Hertog *Eduard van Gelder* mag men zien het aangeekende hier voren op bladz. 215. Van dezen bloedigen Veldslag en alle de hier kortelyk verhaalde omftandigheden kan men nazien *Annal. Norwefienf.* apud *MARTENE* in *Collect. Nova*, Tom. IV. pag. 590. *JOANN. A. LEYDUS* in *Chroniq. Belgic.* Lib. XXXI. cap. XXI. pag. 295. *J. DE FROISSARD Hist. & Chron.* Vol. III. fol. 55. *P. DIVEVS Rev. Brabant.* Lib. XV. pag. 182. & feqq. *C. BUTKENS Trophées de Brabant.* Tom. I. fol. 489. & feqq. *CORN. ZANTBLIET Chron.* apud *MARTENE* in *Collect. Nov.* Tom. V. pag. 296. & feqq. *W. TESCHEMACHEE Annal. Clin.* Part. II. pag. 399. *HERM. CORNERVS* in *Chroniq.* apud *ECCARDVM* in *Script. Rer. German.* Tom. II. pag. 1120. *J. PONTANUS* in zyn *Gelders. Gefchied.* D. II. bladz. 146. — 148. *MART. ZEILERI Episc.* Tom. II. pag. 227. & *M. VOSSIVS* in *Annal. Holland.* &c. Lib. XI. pag. 368. & 369.

(g) Zie hier voren op bladz. 216. en 225. als ook *JOANN. A. LEYDUS*; *P. DIVEVS*; *C. BUTKENS*;

Deze zeer deugdzame Vrouwe stierf kinderloos op den 10. van Slachmaand van het jaar 1400. en werd niet lang daarna gevolgd door haren hooggemelden Gemaal, *Willem Hertog van Gelderland en Gulik*; en Graaf van *Zutphen*; dewelke overleed op den 16. van Sprockelmaand van het jaar 1402.; nadat Hy, met veel roem, zyne Landen had geregeerd, en zich altyd een dapper Oorlogsheld betoond. En zyn deze beide Echtenoten vervolgens naast den anderen begraven in't Klooster te *Munnichousen*, gelegen in de nabyheid der Stad *Arnhem* (h). Ene andere Dochter van wylen Hertog *Albrecht*, genaamd *Margareta*, werd, op den achtsten dag na Paaschen van't jaar 1385.; dat was: Dingsdag den 11. April; ten wyve gegeven aan *Jan van Bourgondien*, Graaf van *Navers*, Zoon van *Philips van Frankryk*, Hertog van *Bourgondien*: en wel op denzelfden dag, op den welken haar oudste Broeder *Willem*, Graaf van *Oostervant*, trouwde met *Margareta*, Dochter van den hooggemelden Hertog *Philips van Bourgondien* (i): Deze *Jan van Bourgondien*, die in het jaar 1404. zynen Vader in dit Hertogdom opvolgde, voer-

M. Vossius; en einigen der andere Schryvers; door my in de vorige aantekening (f) bygebragt, op de aldaar aangetogen plaatsen.

(h) *Magnum Chronicon Belgicum* apud J. PISTORIUM *Rev. Germ. Scriptor. Vet.* Tom. III. pag. m. 351. & W. TESCHENMACHER in *Annal. Cliv. Juliae*, &c. Part. II. pag. 404.

(i) Zie hier voren op bladz. 234. en bladz. 850.

**1404.** **Ao.** voerde met veel dapperheids het Leger aan te-  
 gen de *Turken*, en wordt by de Geschied-  
 ſchryvers met den naam van den *Ooerſaag-*  
*den* verëerd (*k*): Verder dient hier nog korte-  
 lyk verhaald, dat deze beide gemelde Huwe-  
 lyken met zeer grote pracht en praal werden  
 gevierd te *Kamerik*, en aldaar in de *Cathe-*  
*drale Kerk van onze Lieve Vrouwe* ingeze-  
 gend door den Biſchop van *Kamerik*, den  
 Hoogëerwaarden Heere *Joban Serclais*; ter-  
 wyl het Bruiloftsfeest werd bygewoond door  
*Karel den VI.*, Koning van *Frankryk*; den  
 Hertog van *Bourgondien*; den Hertog van  
*Beyeren*; den Hertog van *Bourbon*; den Her-  
 tog van *Berry*; den Graaf van *Valois*; den  
 Hertog van *Bar*; den Hertog van *Lotharing-*  
*gen*; den Graaf van *Montpenſier*; den Her-  
 tog van *Brabant*; den Hertog van *Trimou-*  
*ville*; den Graaf van *Alençon*; den Graaf van  
*Tweebruggen*; den Hertog van *Bretagne*;  
 den Hertog van *Lunenburg*; den Prins *Ab-*  
*brecht* van *Ooſtenryk*; den Graaf van *Cler-*  
*mont*; den Graaf van *Guiſe*; den Graaf van  
*Brienne*; den Graaf van *Blois*; de beide Gra-  
 ven *Willem* en *Jan* van *Namen*; den Burg-  
 graaf van *Beauvaix*; den Burggraaf van  
*Meaux*; den Burggraaf van *Roban*; en nog een  
 zeer groot aantal van veele andere magtige en  
 beroemde Heeren; zulks 'er in geen vyfhon-  
 derd jaren herwaards een zo heerlyken dag,  
 noch te *Kamerik* noch elders, zoude zyn ge-  
 vierd

(*k*). P. SCRIVERIUS de Graven van *Holland*, &c.  
 blad. 388.

vierd geweest. Alléén de *twee Bruidegoms* en de *twee Bruiden* hadden de eer, van met den *Franschen Monarch* aan dezelfde tafel te spyzen: en alle de overige Heeren, Hertogen, Prinsén, Graven en de andere aanzienlyke Heeren, werden aan andere Tafels op het kostbaarste onthaald: Dit Feest geduurde acht geheele dagen aan malkander; en men bragt vervolgens nog acht-gelyke dagen door met het houden van Steekspelen en meerder andere Ridderlyke oefeningen, alvorens een iegelyk der Gasten van daar na zyn Huis terug toog. Het is geheel buiten het oogmerk dezer Chronyk, alles in't breede te verhalen. Dit alléén moet ik hier nog byvoegen, dat 'er, behalven de zeer grote menigte Ridders, Edellieden, en andere Heeren uit *Henegouwen*, *Holland*, *Brabant*, en *Frankryk*, die zich in't gevolg van hunne Vorsten by dit zo luisterryk Feest te *Kamerik* tegenwoordig bevonden; nog wel meerder dan drie-duizend Ridders, Edellieden, en andere aanzienlyke Heeren uit *Duitschland*, *Engeland*, en andere omleggende en nabuurige Ryken, Staaten, Vorstendommen, en Landen, derwaards waren toegevloeid, zo dat alle de Huizen, Herbergen, Schuuren, Kelders, en Stallingen, niet alleen in de Stad; maar zelfs in de nabygeleegene Gebuurten, Gehuchten, en Dorpen, als opgepropt waren met menschen; paarden; en al wat daar toe behoorde, en ter bezorging gevorderd mogte worden. (1). Dit zy hier

van

(1) Die meerder begeert te weeten van deze Huwe-

Hhh 5

Ao. van dit overheerlyke Huwelyksfeest reeds  
1404 genoeg gemeld. Inmiddels mag ik niet met  
 stilzwygen voorbygaan, dat uit dit Huwe-  
 lyk is geboren *Philips*, Hertog van *Bour-*  
*gondien*, bygenaamd *den Grooten*, welke  
 zynen Heer Vader, nadat deze, op ene al-  
 lervertaderlykste wyze, in tegenwoordigheid  
 van den *Dauphin van Frankryk*, en op  
 deszelfs gegeven bevel, tegen alle met de  
 dierbaarste eeden bevestigde beloften, op  
 het Kasteel van *Montereau*, door handen  
 van den Heer *Taneguy du Chastel*, *Pro-*  
*voost* van *Parys*, éénen der grootste Ver-  
 trouwelingen van den *Dauphin*, in den jare  
 1419. met een oorlogsbyl in't aangezicht een  
 zeer zwaare wonde ontvangende en zich te-  
 gen dien willende verweeren; herstond door  
 de overige saamgezworenen Vrienden van den  
*Dau-*

Huwelyken, zie *LOIS GOLLUT dans ses Memoires des Bourgongnons*, &c. Liv. IX. Chap. II. *M. VOSSIUS in Annal. Hoiland. &c. Lib. XII. pag. 397. & 398.* als ook 't geen uit *TRITHEMIUS & MEYERVS* bybrengt *P. SCRIVERIUS de Graven van Hol-*  
*land, &c. bladz. 380, en 381. W. VAN GOUTHOE-*  
*VEN in zyn Byvoegzel op de Oude Chronyk van*  
*Holland; D. I. pag. 415. FERR. LOCRIUS in Chro-*  
*nic. Belgic. Tom. III. pag. 483. en andere Schry-*  
*vers; terwyl ik hier nog enige byzonderheden heb*  
*gemeld uit een Oud Handschrift, berustende onder*  
*den Heere Griffier VAN ALPHEN; en hebbende dit*  
*Opschrift: Omstandigh Verhael van des Houwelyck*  
*van die twee Kinderen van Phillips Hartogh van Bour-*  
*gonn, ende van de groote Persoenadien ende math-*  
*sighe Heeren, die welcke aldaer teghenwoordigh sijn*  
*gheweest.*

*Dauphin* was vermoord geworden (m); op- Ao.  
volgde in het Hertogdom van *Bourgondien*, 1404.  
en naderhand ook werd Graaf van *Henegou-*  
*wen*; van *Holland*; van *Zeeland*; en Heer  
van *Friesland*: Dus dit Huwelyk den grondslag  
heeft gelegd tot die grote magt en dat lusterryk  
aanzien, waartoe het Huis van *Bourgondien*,  
en wederom na het zelve het Huis van *Oos-*  
*senryk*, in volgende dagen, zyn gesteegen  
in deze, thans van allen Vorsdyk juk en over-  
heerschend Graaflyk gezag verlost, en tot  
op dit tydstop toe (God lof!) nog Vrye,  
*Nederlanden* (n)!. Van deze doorluchtige  
Prinsesse nu aftappende, zullen wy thans over-  
gaan tot ene korte beschouwing van het lot der  
twee andere Dochters van wylen Hertog *Al-*  
*brechts*. Ene derde Dochter van dezen Hertog,  
genaamd *Johanna*, werd in't jaar 1370. Gema-  
linne van *Wenceslaus den VI.*, Koning van  
*Bohemen*, die ook, na den dood van zyn  
Vader Keizer *Karel den IV.*, den *Roomsch-*  
*Keizerlyken troon* in't jaar 1378. beklom;  
doch,

(m). Men zie van dezen afschuwelyken moord,  
door den *Dauphin* van *Frankryk* aan den braven  
Hertog *Jan* van *Bourgondien* gepleegd; die *Oude*  
*Divisie Chronyk van Holland, &c.* Divis. XXVIII.  
Hoofdst. X, fol. 292. *FERR. LOCRIUS* in *Chronica*,  
*Belgic.* Tom. III. pag. 500. & 501. als mede *LOIS*  
*GOLLUT* dans les *Memoires des Bourgeois de Paris, &c.*  
Liv. X. Chap. XLVIII. alwaar men dit zo schan-  
delyk gesmeedde Verraad, waarvan de *Dauphin* de  
aanlegger was, in alle zyne omstandigheden breed-  
voeriglyk vindt verhaald.

(n) *Magnus Chronica Belgic.* apud J. PISTORI-  
VM *Reer. Germ. Vet. Script.* Tom. III. pag. m. 351.

A6.

1404

doch, door zyn zeer slecht gedrag zich die hooge waardigheid onwaardig makende, naardien Hy zich in een aanhoudend ontuchtig leven en verregaande geduurige dronkenschap verliep, en de zaken van het Keizerryk allezins verwaarloosde; in het jaar 1400. door alle de verëenigde Keurvorsten des *Roomfchen Ryks*, te *Frankfort* te saamen vergaderd, by een éénparig Besluit, als een tot de Keizerlyke Regeering geheel onbekwaam Mensch; van het Keizerdom werd afgezet. Deze ongelukkige Vorstin is, zonder kinderen nate-laten, overleden (o). Verder is wylen dezes Hertogs *Albrechts* vierde Dochter mede genaamd *Johanna*, doch van anderen *Ida*, geworden de Echtgenote van *Albrecht den IV.*, Hertog van *Oostenryk* (p); bygenaamd den *Geduldigen*, geboren in't jaar 1377.; Zy verloor dezen haren Gemaal in't jaar 1404.; wanneer Hy in't beleg voor *Znaim*, een Stad

(o) Het zelfde *Chronicon Magnum* op de aangetogen plaats; en ook pag. 356. alwaar men de ongelukkige wyze van de dood dezer Vorstinne vermeld vindt. Ook mag men van dezen *Boheemschen Koning* en *Roomsch Keizer*, onder anderen, zien J. L. GOTTFRIED *Histor. Kronyck*, D. II. B. VI. pag. 1272. — 1276.

(p) Dat zelfde *Chronicon* ter zelfder plaats. ANDR. PRESBYTER in *Chronic. Bavar.* fol. 93. P. SCRIVERIUS de *Graaven van Holland*; pag. 379. & 388. Men zie nog van deze zeven Kinderen, behalven de aangetogen Geschiedschryvers, de *Oude Chronyk van Holland*, uitgegeven door W. VAN GOUTHOEVEN, D. I. bladz. 397. J. VELDENAAER in zyn *Chronyk van Holland*, enz. bladz. 95. en J. WAERNAAR in zyn *Vaderl. Histor.* D. III. B. XI. S. lxxj. bladz. 352.



Stad in *Moravien* gelegen, sneuvelde (q); na dat Zy Hem had gebaard enen Zoon *Albrecht den V.*, Hertog van *Oostenryk*, welke, zich in den echt begeeven hebbende met *Elizabet*, Erfdochter van den Keizer *Sigismond*, terstond, na het overlyden van dezen zynen Schoonvader, de troonen van *Hongaryen* en *Bohemen* bekwam, en op den eersten dag des jaars 1438. tot Koning van het eerstgamelde; en op den 6. van Bloeiimaand daaraan tot Koning van het laatstgamelde Ryk gekroond werd; waarna Hy ook op den 30. van die zelfde maand, met éénparige stemmen der gesaamlyke Keurvorsten des *H. Roomschen Ryks* is verkoren tot *Roomsch-Koning*, en, onder den naam van *Albrecht den II.*, den *Keizerlyken troon* heeft beklommen; welken Hy echter niet lang bezat, naardien Hy, door het overmatig eeten van meloenen de Roode Loop bekomen hebbende, aan die hevige ziekte, of (zo andere zeggen) door vergif, op den 27. van Wynmaand des jaars 1439. stierf (r): Hy liet, by zyn overlyden, achter, behalven twee Dochters, ene zwangere Weduwe, uit dewelke in't begin van het jaar 1440. werd geboren een Zoon, ge-

(q) ANDR. PRESBYTER in *Chronic. Bavar.* fol. 93.

(r) ÆN. SYLVIVS in *Histor. Bohem.* Cap. LV. & LVI. *Magnum Chron. Belg.* apud J. PISTORIUM *Rer. Germ. Script. Vet.* Tom. III. pag. m 409 *Die Oude Divisie-Chronyk van Holland*; Divis. XXVII. pag. 287. en W. VAN GOUTHOEVEN, pag. 433. en J. L. GOTTFRIED *Histor. Krenyck*, D. II. B. VI. pag. 1931. & 1932.

**Ao.** genaamd *Ladislaus*, en ook wel bygenaamd  
**1404.** *Postumus*, als na zyns Vaders dood ter wae-  
 reld gekomen; dewelke, maar vier maanden  
 oud zynde, werd gekroond tot Koning van  
*Hongaryen*; en naderhand in't jaar 1454.  
 ook tot Koning van *Bobemen*: Deze bereikte  
 slechts den ouderdom van achtiën, of (zo  
 anderen willen) acht-en-twintig-jaaren; en  
 stierf kinderloos (s).

Natuur- Behalven deze gemelde zeven wettige Kin-  
 lykeZoo- deren, heeft wylen onze Hertog *Albrecht*  
 nen van nog nagelaten twee (t) Natuurlyke Zoonen;  
 wylen Hertog wel-  
*Albrecht*.

(s) Men zie de *Oude Divisie-Chronyk*; en W.  
 VAN GOUTHORVEN; als ook J. L. GOTTFRIED op  
 de zo even aangetogen plaatsen.

(t) Immers ik vind nergens met naamen ver-  
 meld meerder, dan twee, Natuurlyke Zoonen, door  
 Hertog *Albrecht* nagelaten: Dezen toch wordenge-  
 noemd in die *Oude Divisie-Chronyk van Holland*;  
 Divis. XXVI. Cap. LVIII. pag. 270. en door W.  
 VAN GOUTHORVEN *Chronyk van Holland*; D. I.  
 pag. 415. ook by JOANN. A. LEYDIS in *Chronic. Bel-  
 gic.* Lib. XXXI. Cap. LXIV. pag. 323. en M.  
 VOSSIVS in *Annal. Holland. & Zeeland.* Lib. XIV.  
 in fin. te weten: *Adriaan*, welken VOSSIVS noemt  
*Arnoud*; en *Willem*; schoon echter de gemelde  
 JOANN. A. LEYDIS in *diß. Chron.* Lib. XXXII.  
 Cap. XXVIII. pag. 364. schryft, dat Hertog *Wil-  
 lem* de VI. veele Natuurlyke Broeders. door wylen  
 zynen Vader Hertog *Albrecht* geteeld, had: welken  
 dus schynt te hebben gevolgd J. WAGENAAR in  
 zyn *Vaderl. Histor.* D. III. B. XI. §. xxi. bladz.  
 353. schryvende: dat Hertog *Albrecht* nog versche-  
 den natuurlyke zonen heeft nagelaten. Echter heb-  
 ben die beide Geschiedschryvers geener anderen  
 naamen aan ons opgegeven, dan alleen van *Adri-  
 aan* en *Willem*. Dies men byna mag twyfelden, of

welke genaamd waren *Willem* en *Adriaan*,  
 en (zo als Jonkheer MATTHYS VAN DER  
 HOUVE (u) zegt) *Ex soluto & soluta nati*:  
 dat is: *W: twee vrye ongetroude personen*  
*geboren*. Ik oordeele het derhalven niet on-  
 waarschyntlyk, dat Hy deze beide Zoonen  
 heeft geteeld by Jonkvrouwe *Aleid van Poel-*  
*geest*, Dochter van Heer *Jan van Poelgeest*,  
 zynen Schildknaap; welke Hy, na het over-  
 lyden van zyne eerste Gemalinne, tot zich  
 nam

Ao.  
 1404.

'er wel meerder, dan deze twee, zyn geweest;  
 ook weete ik niet, dat ergens elders in de Ge-  
 schiedboeken van dezes Hertogs andere Natuurlyke  
 Zoonen wordt gewag gemaakt. Want, wat 'er  
 gevonden wordt by den Heer VAN HEUSSEN in  
*Histor. Episcop. Ultraiect.* Tom. I. pag. 610. en in  
 de *Oudbed. en Geslacht. van Delfland*; bladz. 386.  
 van *Lodewyk, den basterdzoen, van Hertog Albrecht*  
*van Boveren, Ridder, Heer van Vlisfingen en Scan-*  
*dener, een groot Weldoener van het Klooster van St.*  
*Vincens in den Hage*; (van welk Klooster men zien  
 kan het hier voren op bladz. 846-848. en ook aldaar in  
 de Note (m) aangetekende) is een loutere misslag;  
 insgelyks geheel aanlopende tegen het gene die  
 Schryver zelfs had gezegd in de zo even aange-  
 haalde *Oudhed. en Geslacht. van Delfland* op bladz.  
 379., alwaar deze Heer *Lodewyk* wordt genoemd  
 de *bastaerd van Hertog Willem VI.* Gelyk dan mede  
 zulks een loutere mislag te zyn ten duidelyksten  
 wordt aangetoond door Mr. J. DE RIEMER in zyne *Be-*  
*schryv. van 's Gravenhage*, D. I. Hoofdst. VII. bladz.  
 379. in Not. (m); die ook aldaar zegt; dat  
*Hertog Albrecht buiten zyne wettige kinderen maar*  
*twee bastaardzoonen heeft nagelaaten*; te weten,  
*Willem en Arnold.* Van zyne nagelatene *bastaard-*  
*dochter* zullen wy straks nader spreken.

(u) Ms. *Handvest. Chronyk*, D. IV. B. XIII. be-  
 rustende onder den Heere Griffier VAN ALPHEN.

1404. **Ad.** nam en als zyne Byzitte gebruikte (v). Zy was ene zeer schoone; doch tevens zeer wulp-

(v) Het zy echter verre van my, zulks, dat deze *Aleid van Peelgeest* zoude geweest zyn de Moeder dezer beide Natuurlyke Zoonen, voor ene zekere waarheid uit te venten; en dat wel des te minder; aangezien W. VAN GOUTHORVEN in zyn *Byvoegzel op de Oude Chronyk van Holland*, D. I. bladz. 201. SIM. VAN LEEUWEN in *Batav. Illustr.* D. I. Hoofdst. XII. bl. 1077. en uit dezen ook D. BURGER VAN SCHOORREL in zyn *Chronyk van Schagen* op bladz. 55., aantekenen; dat *Willem*, de Natuurlyke Zoon van Hertog *Albrecht van Beyeren*, was gewonnen by *Maria van Bronckhorst*: (De Schryver der *Hedend. Histor. of Tegenw. Staat van alle Volken*, D. XVIII. zynde 't Vervolg van dien van *HOLLAND*; Hoofdst. X. bl. 435. zegt: *Maria of Gysberta van Bronckhorst*: en M. BROUWERIUS VAN NIDEX in zyn *Kabinet der Nederl. Oudhed.* D. I. bladz. 102. verkiest hier *Gysberta*.) hoewel zy zulks ook zeggen, zonder eenig bewys; noch melden, wie deze Jonkvrouwe *Maria van Bronckhorst* (of wel anders *Gysberta van Bronckhorst*) geweest zy. Of zy geweest zy ene Dochter van *Gysbrecht van Bronckhorst*, die in't jaar 1359. in *Holland* kwam ten dienste van Hertog *Albrecht van Beyeren*, en ten wyve had *Joanna van Voorn*, Dochter van *Jan*, Heer van *Voorne*; of wel liever een Zoons Dochter van dien Heer *Gysbrecht*, wiens Zoons Zoon *Jacob van Bronckhorst*, *Jacobs* Zoon, was getrouwd aan *Magteld van der Made*, *Jans* Dochter, dewelke in den jare 1446. nog in leven was; zo als dit een en ander van deze twee gemelde Heeren *Gysbrecht* en zyn Kleinzoon *Jacob van Bronckhorst* aantekent SIM. VAN LEEUWEN *Batav. Illustr.* D. I. Hoofdst. XII. bladz. 892. — 894. Of wel ene Dochter van enen anderen Heer, gesproten uit dit zelfde Huis, waarvan ons uit de *Geldersche Geschiedenissen* van PONTANUS een Geslachtregister wordt medegedeeld door F. HALMA in zyn *Toneel der*

wulpsche Vrouwe; en , om dat Hertog *Albrecht* op haar verliefd was, trotschen onverdraag. Ao. 1404.

der Verden. *Nederland. D. I. pag. 175.*, alwaar ik echter, zo min als by *SIM. VAN LEEUWEN*, geene Jonkvrouwe *Maria van Bronkhorst* (noch ook *Gysberta van Bronkhorst*) gemeld vinde. Doch, in de Geslachtlyst van die zelfde Huis, voorkomende in de *Geldersche Geschiedenisfen* van *A. VAN SLICHTENHORST*, B. I. bl. 91. en 92. ontmoet my *Gysberta*, als Dochter van *Gysbert den Derden*, en Zuster van *Willem* en *Otto*; met byvoeging, dat zy door die beide Broeders by Verdrag van 't jaar 1417. van de heerlyke goederen is uitgesloten: het geen dan *BROEKRIJUS VAN NIDDEK* meent te zyn geschied, om dat zy gestoord waren over die boeladie van hunne Zuster met Hertog *Albrecht*: Doch, hoe zeer sommigen mogten meenen zulks wel enigen schyn van waarheid te kunnen hebben, zo levert dit by my echter geen zeker bewys uit, te meerder, daar ik in die zelfde Geslachtlyst vinde, dat de Vader en Oom van deze Broeders in het jaar 1399. een gelyk Verdrag hebben aangegaan, by't welk dezen als toen ook hunne Zuster *Catharina*; getrouwd met Heer *Henrik*, den laastten uit het Huis van *Wisch*, van de heerlyke goederen hebben tuitgesloten. Ook is het naauyls te geloven, dat die Edelen in ons Vaderland alstoen ontrent die punt zo teder zullen hebben gedacht, dat zy den luster van hunne aanzienlyke Geslachten zouden gemeend hebben daardoor te zyn ontëerd, om dat ééns hunner Zusters met den Landsvorst boeleerde, terwyl zulks, in dien tyd niet alléén, geenzins iets buitengewoons was; maar men ook zelfs als nog, in deze meer verlichte en veel heerlyker dagen van het Christendom, (tot ene onuitspreeklyke schande van die genen, dewelken ydelyk waanen, dat zy het beste gedeelte des Menschdoms zyn, en zich daarom verre boven alle anderen, die zy aanzien als alléén tot hunnen dienst geschapen Slaaven, verheffen) zodanige ergerlyke boeladien, zo met Vorstelyke als met andere Aanzienlyke Personen, genoegzaam openlyk en zonder enige schaamte, ziet plegen;

III

en

Ad. draaglyk (naar de gewoonte der Vorstelyke Boelinnen) tot den hoogsten trap; zynde gespro-  
ten 1494.

en den verders die afgesletene, of bezwangerde, Vorstelyke Boelinnen ten huwelyk besteeden aan sommige laste zielen, die, schoon van ene luister-lyke geboorte, echter zo laag van geest zyn, dat zy, als onwaardige nazaaten dier voortreflyke Voorouderen, aan welken zy hunnen oorsprong verschuldigd zyn, zich, door ene zeer grote beloning, 't zy van geld of jaarlyksche inkomsten, 't zy van enig aanzienlyk of vet en rykelyk opbrengend Ampt, daartoe laten verleiden, om zich met ene dus, byna openlyk, ontēerde, en alom als zodanig bekende, Vrouw in den echt te verbinden; wanneer zy nog de onbeschaamdheid hebben, om deze hunne allezins versocienswaardige daad te dekken met deze ydele en dwaze verontschuldiging, dat *Vorstelyk bloed niet besmet*; even als of een Vorst ware veel heiliger, dan enig ander Mensch; daar intusschen de grootste Vorst gelyk staat met den by de waereld verachtten Bedelaar, beiden voortgesproten uit den zondigen Adam, en beiden, naar 't ligchaam, tot stof zullende wederkeeren: terwyl den deugdzamen, hoe- wel hier verachten, Bedelaar gewislyk in den laatste Oordeelsdag, wanneer zy beiden voor den Oppersten Rechter, den Vorst der Vorsten, den Heere der Heeren, zullen moeten verschynen, door 't Goddelyk rechtvaerdigst Vonnis een veel heerlyker lot voor Eeuwig zal te beurt vallen, dan den Vorst, die steeds in ontucht, dronken- scnap, meined, ontrouw, en allerhande onge- sechtheid, alhier blymoedig en ongestraft; ja zelfs gevreesd; uit ene dwaze vreeze geerd; en door schan- delyke alle Vryheid hatende Slaaven, en tevens zyne ondertogende voetschappen drukkende godlooze Menschen, aangebeden; heeft gewandeld. ———  
 Voor het overige weete ik my niet te ber- inneren, dat ergens in de Geschiedboeken van dien tyd enige andere Byzit van Hertog *Abrecht* wordt genoemd, dan alleenlyk *Aleid van Peelgoot*, Niette- min

ten uit ene vermaarde adelyke stam der *Holland'sche* Edelen. Hier voren (w) hebben wy breder van 's Hertogen liefdenhandel met deze hoogmoedige Vrouwe; haren dood; en de geweldige staatsberoertens, door dit een en ander te wege gebragt; gesproken, waartoe wy dus, korthedshalven, als nu den Lezet wyzen. Van dezer twee 's Hertogen Natuurlyke Zoonen werd Jonkheer *Adridan* in den jare 1415. benoemd tot Schout der Stad *Dordrecht* (x); dewelke de zyde van zyne wettige Landsvrouwe, Vrouwe *Jacoba van Beijeren*, Gemalinne van Hertog *Jan van Brabant*, hield; toen hare door ene afschuwelyke heerichzucht gedreven Oom, Hertog *Jan van Beijeren*; te voren geweest zynde Bisschop van *Luyk*; trachtende, tegen alle regelen van recht en billykheid, met geweld van wapenen, deze zyne Nichte, eenigste nagelaten Erfdochter van zynen Broeder Hertog *Willem*

alın blyft dit alles, by gebrek van een duidelyk bewys; in het onzekere. Echter wil ik geenzins loochenen, dat Hy met nog meerdere andere Vrouwen (schoon in de Geschiedboeken minder by haar naam bekend zynde) kan hebben geboeeld; in 't byzonder, na het affterven van zyne eerste Gemalinne, en voor het aangaan van zynen anderen Echt.

(w) Zie hier voren op bladz. 247 — 256. Men veege daar by JOANN. à LEYDIS *Chronic. Belgic. Lib. XXXI. Cap. XXXVII. & Cap. XLII. & M. Vossius in Annal. Holland. Lib. XII. pag. 401. en anderen.*

(x) J. VAN BEVERWYCK *Beschryv. van Dordrecht*, bl. 175. M. BALEN *Beschr. der Stad Dordrecht*; B. III. Hoofdst. II. bl. 236.

Ao. *lem den VI.*, van de Graafschappen *Henegou-*  
 1404. *wen, Holland, en Zeeland*; en de Heerlykheid  
*Friesland*; en dus van haar wettig Erfgoed,  
 te omtzeten; in 't jaar 1418. de Stad *Dordrecht*  
 had ingenomen, met Krygsvolk bezet, en ook  
 aldaar, en in de Stad *Briels*, als Graaf en Heer  
 dezer Landen reeds was gehuldigd: En werd ook  
 daarom dezen Jonkheere *Adriaan* door hoogst-  
 gemelde Hertog *Jan van Brabant* en Vrouwe  
*Jacoba*; besloten hebbende, om, mer overleg  
 der andere *Hollandsche* Steden, als, nevens de  
 Edelen, uitmaakende de Staaten des Lands, de  
 gemelde Stad te belegeren; en ten dien einde  
 ook hun Leger reeds voor die Stad nederge-  
 lagen hebbende; toevertrouwd de verdediging  
 van het sterke Blokhuis, door hen te *Papen-*  
*drecht*, even boven de Stad, aan de rivier de  
*Merwe*, alwaar de *Hollanders* lagen, opgewor-  
 pen; terwyl de *Brabanders* zich, beneden de  
 Stad, in een Dorp, de *Myle* genaamd, alwaar  
 insgelyks een Blokhuis was aangelegd, had-  
 den gelegerd, op dat dus door de Belege-  
 raars, hunne magt in dier voegen verdeeld  
 hebbende, der Stad allen toevoer mogte wor-  
 den afgesneeden, en dezelve, door dit middel,  
 tot de overgave gedwongen. Den loop van  
 dit Beleg te verhaalen buiten ons oogmerk  
 zynde, zal ik alleen melden, dat het zelve  
 voor de Belegeraars zeer ongelukkig uitviel,  
 naardien het zelve werd opgebroken en het  
 Blokhuis in het Dorp de *Myle* door de *Braban-*  
*ders* by hun afrekken, op bevel van den Her-  
 tog van *Brabant*, aan de vlamme opgeofferd;  
 waarna ook de *Hollanders* afrokken; doch het  
 Blokhuis te *Papendrecht* bezet lieten: waar  
 van



van het gevolg was, dat die van *Dordrecht*, Ao. aangevoerd door Hertog *Jan van Beijeren*, 1404. op dit Blokhuis, nu van alle hulp versteecken, aanvielen, en het zelve stormenderhand, op den 10. van Oogstmaand des jaars 1418., bemagtigden; wanneer dit Blokhuis door hen werd aan brand gesteecken; en tevens welgemelden Jonkheer *Adriaan* en alle de Manschap, niemand uitgezonderd, die mer Hem dat Blokhuis bezet hield, door die aanvallers zonder enige genade werden doodgeslagen (y). Die andere 's Hertogs Natuurlyke Zoon, Jonkheer *Willem*, werd de eerste Heer van *Schagen* (z). Sommige Schryvers meenen, dat

(y) *Magn. Chron. Belg.* apud J. PISTORIUM in *Rer. Germ. Script. Vet.* Tom. III. pag. 395. JOANN. & LEYDIS in *Chronic. Belg.* Lib. XXXI. Cap. LXIV. pag. 323. *Oude Divisie-Chronyk van Holland*; *Divis. XXVIII.* Cap. VII. pag. 291. W. VAN GOUTHORVEN *Oude Chronyk van Holland*; D. I. pag. 439. en 440. J. VELDENAAER *Chronyk van Holland*, enz. bl. 116. M. BALEN *Beschryf. der Stad Dordrecht*; B. III. Hoofdst. II. bl. 236. en B. IV. bl. 766. en 767. M. VOSSIUS in *Annal. Holland.* Lib. XVI. pag. 509. en J. WAGENAAR in de *Vaderl. Histor.* D. III. B. XII. § V. bl. 429 — 431.

(z) *Schagen* is ene oude, vermaarde en Adelyke (dat is: *Riddermatige*) Heerlykheid, en een voortreflyk Dorp, gelegen in *West-Friesland*; nu gemeenlyk genaamd: *Noord-Holland*; naby de Stad *Medenblik*, de eerste Hoofd-Stad der *West-Friezen*; als ook naby de Stad *Alkmaar*, de laatste of uiterste Grensplaats van *Kennemerland*. Onder deze Heerlykheid behooren ook *Colhoorn*; *Burghoorn*; *Barzingerhoorn*; en *Haringhuizen*; welken te saamen, zó ver als derzelver Bangaet, door Hertog *Willem den VI.*, als Graaf van *Holland* en *Zee-*

**Ad**  
**1404.**

dat Hertog *Albrecht*, weinig tyds voor zyn af-  
sterven, in t. jaar 1404. dezen zynen Natuurly-  
ken

*Zeeland*; en Heer van *Friesland*; op den 12. van  
Bloemaand 1415. zyn begunstigd met ééne Vry-  
heid, en een Stederecht; met byvoeging van enige  
goede en voordeelige Handvesten en Voorrechten;  
dewelken men kan vinden by *F. van Mirris Graaf*  
*Charterb. D. IV. pag. 337. en 338.* De oudheid  
van deze plaats, en de dapperheid der Ingezetenen  
van *Schagen*, mag men daaruit opmaken, dat, reeds  
in den jare 1166., die van *Schagen*, vergezelschap met  
meerder andere *Friezen*, hunne Gebouren en Land-  
heden, door de *Kennemers*, of Burgers en Inwooners  
van *Haerlem* en *Alkmaar*, die niet lang te voren *Scha-  
gen* (als by verrassing) hadden uitgeplunderd en ver-  
brand; tot weerwraak getergd zynde, in een grote me-  
nigte naar *Alkmaar* zyn opgetogen, en die Stad bele-  
gerd hebben; met dat gevolg, dat de genen, die tot  
hulp van deze Stad gekomen waren, door het  
groot aantal der Belegers verschrikt, zyn afge-  
trokken en dus de *Alkmaarsche* Burgers, door hun-  
ne vyanden ingesloten, in het uiterste gevaar van 't  
leven, hebben verlaten; terwijl die van *Alkmaar*,  
zich dus van alle hulp versteeken ziende, het man-  
moedig besluit namen, om, met alle mogelyke onver-  
schagtheid en standvastigheid, tot behoud van het *Va-  
derland* en de Vryheid, hun leven op te offeren. Deze  
dapperé Burgers toch begrepen; dat, daar het den lof  
van alle brave en deugdzaame menschen verdiende,  
zo iemand met de wapenen in de vuist zyn *Vaderland*  
en Vryheid trachtte te beschermen; men dan ook  
gewislyk gelukkig mogte achten dien genen, welke  
dus, voor het behoud van zyn *Vaderland*, en zyn  
Vryheid strydende, zoude geeyvelen. (*Si enim pug-  
nare pro Patria eiusque Libertate virtutis est, pro  
Patria ac Libertate mori felicitas.* Duidelyk was  
in deze gebeurtenis het gevoelen en ook het zeg-  
gen van den Schryver der *Chronyk*, ons het eerst  
medegedeeld door den Heer *ANT. MATTHEVS* in  
*Peteris Aevi Analektorum* Tom. IV. five Novæ Editio-  
nis in 4to. Tom. II. onder dezen titel: *WILLM*  
*Mo.*

ken Zoon met die aanzienlyke Heerlykheid heeft begriffd (a): Doch, anderen zyn van ge No. 1404.

*Monachi et Procuratoris Egmondensis Chronicon.*) Añ 1  
Dat deze schone taal en die heerlyk besluit dier  
dappere, brave en getrouwe Burgeren van *Alkmaar*,  
(van welker dapperheid, braafheid, en getrouwheid  
ook de zo beroemde belegering, welke die Stad in den  
jare 1573 tegen de Spaansche wapenen onder 't be-  
leid van *Don Frederico*, Zoon van den wreeden *Her-  
zog van Alva*, heeft ondergaan en mannelyk ver-  
duurd, volgens 't echt verhaal der Geschiedschry-  
veren, aan ons geen gering, maar een zeer sterk  
spreekend, bewys verschaft) en in deze dagen en ten  
allen tyde, in de harten aller Burgeren en Ingezete-  
nen van dit ons tot nog toe (God alléén zy lof) Vrye  
Gemeenebest der Verëenigde Nederlanden mogte  
zyn en blyven ingeprent, zo dat niemand hunner  
ooit moge trachten, of zelfs denken, zich te onttre-  
ken, om, tot behoud van dit ons gezegend Vaderland,  
en van deszelfs heerlykste pand, de Vryheid in den  
Burgerstaat en in den Godsdiens, zich te wapenen,  
en met een onverfchrokken iever te stryden; en dit  
alles tegen allen, wie zy ook zyn; en met breed-  
te grote magt en luisterryk aanzien zy ook mogen  
zyn bekleed; Heeren, Edelen, Magistraten, of  
hunne geweldige Dienaars, 't zy Uitlanders, 't zy  
Inlanders: die dit ons waardste pand zouden dar-  
ven aanranden of enigzins willen benadeelen; op dat  
wy dus die dierbaar geschenk van onzen godden God  
met alle getrouwheid, wakkerheid en een onbetwe-  
ken mannenmoed, ook zelfs met opoffering van ons  
eigen goed en bloed; altyd mogen zyn verdedigd,  
en het zelve ongeschonden, tot aan het einde der ty-  
den, steeds blyve bewaard! Daar is toch geén ge-  
schikter middel tot handhaving van onze onwaardeel-  
bare Vryheid uitgedenken, dan dat de gesammlyke Bur-  
gery van alle onze Vrye Staaten, Steden en aanzienlyke  
Vlekken en Dorpen zich steeds in den wapenbissel  
oefent, en zich tegen alle opkomend of dreigend ge-  
weld terstond wapent: Hier aan alléén ook zullen  
allen, die voor enigzins bedreven zyn in de Ge-  
schie.

( 7... )

lii 4

schie.

**Ao.** gedachten, dat Hertog *Philips van Bourg-*  
**1404.** dien, de eerste *Hollandfche* Graaf uit het  
*Bour-*

schiedentfien van ons Vaderland, volmondig moeten erkennen, dat wy, naast Gods Vaderlyken bystand, onze Vryheid verschuldigd zyn; en dat zulks ook noodwendig tot haar behoudenis strekken moet. Ook eifcht dit van ons, elk en een iegelyk, het zo beroemde *Traktaat van Unie*, in de jaren 1578. en 1579. tusfchen onze Verëenigde Vrye en Souveraine Staaten gefloten. Des, moeten zy allen, die zich tegen ene zodanige Burgerlyke Wapenöfeening, het zy met list het zy met geweld, ftellen en dezelve zoeken te weeren, als Schenders onzer heiligfte Verbonden; Verachters onzer Vryheid; en Vyanden van dit ons Vaderland; altyd worden befchouwd en aangemerkt; en vervolgens ook daarom buiten de greuspalen van dit ons Vry Gemeenebest geflooten en verdreeven. Dat dan ons allen, myne waarde Nederlandfche Vrye Medeburgers! de goede God, die dit zo dierbaar pand aan ons mildelyk heeft gefchonken en hetzelfde tot hier toe ongefchonden, niet tegenftaande zeer veelc listige en geweldadige ondermyningen en aanvallen, genadiglyk bewaard, daartoe geve enekloekmoedige getrouwheid en enen standvastigen heldenmoed, om fteeds met alle onze vermogens, en met ene bedaarde vrywilligheid, dit zyn gunftig gefchenk heldhaftiglyk te befchermen tegen alle vuile fchalkheid, en tegen alle inlandfch en uitlandfch geweld! — Doch, dat ik weder ter zake keere; en my begeve na *Schagen*; welke plaats, twee jaren daarna, te weten; in 't jaar 1168. een gelyk lot trof, door toedoen van enige jonge Edellieden, uit het Krygsheir van Graaf *Moriden III.*, die met een groot Leger naar *Friesland* was opgetrokken, om zich over het ongeluk, *Alkmaar* overgekomen, te wreken. Deze jonge Ridders, de bloem van 't Graaflyk Leger, 't welk te *Scherel*, een Dorp, aan *Friesland* paalende, enigen tyd vertoefde, om zich wat te ververschen; hoet zynde naarden ftryden des den aantogt van 't Leger niet konnende verbeteren, zyn (fchoon tegen het genoege van den

(Graaf)

*Bourgondische* Huis (b), dezen zynen Neef Ao.  
Jonkheer *Willem*, in het jaar 1427. deze 1404.  
Heer—

Graaf) te paard gestegen en in *Friesland* ingerukt, en voort gereden tot aan *Schagen*, welk Dorp zy hebben afgebrand en uitgeplunderd, 't geen hun echter niet al te wel is bekoomen; want, de *Friezen* uit *Schagen* en andere nabuurige plaatsen, wetende, dat men zich van den bekwaamen tyd moet bedienen, en dies het aas uitzetten, om vischen en vogelen te vangen, achteden deze schade niets, op dat zy hunnen vyand een voordeel mogten afzien; en verschuilden zich zo lang in 't riet, tot dat die *Hollandische* Jonkers, zich verbeeldende, dat de *Friezen*, van de welken zy niemand vernamen, geheel verslagen en verslaauwd waren en zich niet meerder durfden vertoonen; alle zorg deswegens lieten vaaren en in 't geheel niet op hunne hoede waren; maar al verder, gansch onbedachtsaam, het Land introkken; wanneer de *Friezen*, hen op de hielen gevolgd zynde en in 't land befloten hebbende, allen gelykelyk en onverhoeds deze jonge *Hollandische* Ridder op 't lyf vleslen; dezelve in verwarring brachten, en de meesten van hun ter nedervelden: De Graaf, deze droevige maare verstaande, en duchtende, dat het Krygsvolk, door deze zo verliche wonde grotelyk verslagen, niets zoude durven onderneemen, befloot met zyn Leger van *Schorel* optebreken, en, onverrichter zake, huiswaards te trekken. Men zie over deze hier kortlyk verhaalde gevallen het aangehaalde *Chronicon Willelmi*; pag. 459. & 460. M. STOKER in 't leven van Graaf *Floris den III.* pag. 49 & 51. J. DE BEKA *Chronic.* pag. 54. & ibi ARM. BUCHELIVS. MATTH. VOSSIVS *Annal. Holland.* Lib. II. pag. 76 — 78. P. SCRIVERIUS de *Graaven van Holland*; bl. 143. — 145. C. SCHOTANUS *Friesch. Histor.* B. IV. pag. 97 & 98. S. EIKELING *Alkmaar en zyne Geschied.* bl. 47. 48. & 50. den Ongenoemden Schryver der *Kronyk van Alkmaar*, bladz. 31. & 32. J. WAGENAAR *Federl. Histor.* D. II. B. VII. § xx. bl. 260. en

**Ao.** Heerlykheid heeft geschonken (c): En zulks heeft wel de meeste schyn van waarheid; De-  
1404. ze

261. en anderen. Daarenboven heeft M. STOKK in 't leven van *Graaf Diederik den II.* vs. 22. bl. 15. bereids van dit *Schagen* gewag gemaakt, en over zulks reeds in de *Tiende Eeuw*; want deze Graaf is overleden in 't jaar 987. als verhaalt die zelfde M. STOKK, bladz. 19. Men zie mede die *Oude Divisit-Chronyk van Holland*, Divis. V. Hoofdst. VII. bladz. 107. En voege nog daarby den geleerden M. ALTINO *Notit. German. Infer.* Part. II. pag. 154., alwaar Hy aanhaalt een Open Brief van Graaf *Diederik den V.* gegeven op den 26. van Hooftmaand des jaars 1083., by den welken deze Graaf bevestigt alle de Giften door zyne Voorzaten aan de Kerk van *Egmond* gedaan, en tevens dezelve vermeerdert; uit welken Brief dan ook onweder-spreeklyk blykt, dat *Schagen*, ten tyde van Graaf *Diederik den II.*, dezès Graven Bet-Over-Grootvader, reeds bekend was; gelyk dezen zelfden Brief ons mededeelt de Heer FR. VAN MIERIS in zyn *Groot Charterb.* D. I. bladz. 70 — 72. Wyders kan men van dit zeer aanzienlyk en volkryk met Stederécht praelend Dorp, of open Vlek, *Schagen*, gelegen in ene zeer vruchtbaare Landsdouwe, méérder vinden, onder zeer veele andere Schryvers, by M. Z. VAN BOXHORN in zyn *Toneel van Holland*; bladz. 353. M. VAN DER HOUVE *Handvest-Chronyk*; D. I. B. II. bl. 118. SIM. VAN LEEUWEN *Batav. Nlufft.* D. I. Hoofdst. V. bladz. 202. & L. SMIT'S *Schatkamer der Nederl. Oudhed.* bladz. 306. terwyl DIJK BURGER VAN SCHOOREL ons ene *Chronyk van de gantsche Oude Heerlykheid van het Dorp Schagen* heeft medegedeeld. En over den tegenwoordigen toestand dezer plaats mag men nazien den Schryver der *Hedend. Histor. of Tegenw. Staat van alle Volken*, D. XVIII. bevattende 't *Vervolg van dien van Holland*; Hoofdst. X. bladz. 434 — 444.

(c) Dit zegt volmondig SIM. VAN LEEUWEN in *Batav.*

ze Jonkheer *Willem*, dus begunstigd, heeft Ao.  
dan ook, op den 6 van Oogstmaand van dat 1404.

ge

*Batav. Illustr. D. I. Hoofdst. V. bl. 202.*, en wordt ook toegeftemd door D. BÜRGER VAN SCHOOKE in zyn *Chronyk van Schagen*, bl. 55. Daarentegen zegt M. BROUËRIUS VAN NIBBÉ, dat Jonkheer *Willem* deze gift van zynen Natuurlyken Vader, Hertog *Albrecht*, reeds in den jare 1394. zou hebben ontvangen; zie *Kabinet der Nederl. Oudheid. D. I. bl. 102.* Doch alles zonder enig bewys; en tegen alle waarschijnlijkheid.

(b) Van dezen Hertog spraken wy hier voren bladz. 858. & 859.

(c) Dus verhaalt het ons JOANN. à LEXDIS, die wel eerst, Lib. XXXI. *Chronic. Belg. Cap. LXIV.* alleenlyk had aangestemd, dat deze Jonkheer *Willem* was de eerste Heer van *Schagen*, zonder daarby iets meerder te voegen; doch naderhând Lib. XXXII. *Cap. XXVIII. pag. 347.* zegt, dat die Hertog, ten aanzien van 's Mans vroomheid, en om dat Hy was des Hertogs Natuurlyke Oom van 's Moeders zyde, aan Hem deze Heerlykheid met al zyn toebehooren heeft geschonken. Zulks erkent ook ten volten Jonkheer *Willem* zelfs by zyns Handveate op den 6. van Oogstmaand in dit zelfde jaar 1427 aan dié van *Schagen* gegeven. Gelyk dan nog by zekere *Schryfturen van Nieuwe Feyten &c. in Procedures voor den Hogen Raade in Holland tusspendent tusschen de Curateurs over de goederen van Willem Heere van Schagen &c. ter eene; en Heer Diderik van Schagen, Heer van Goudriaan, tuss futs; ter andere zyde*; te vinden in de *Chronyk van Schagen* door D. BÜRGER VAN SCHOOKE; bladz. 126—147. wordt vermeld, dat Hertog *Philips van Bourgondien*, als Ruard en Oir der Landen van *Holland* aan dezen Jonkheer *Willem*, zynen *Bastard-Oom*, deze Heerlykheid heeft gegeven tot enen rechten Leeh, gedurende den tyd, dat hy Hertog de hogering dezer Landen in handen zoude hebben, volgens de daarvan zynde Brieven, gegeven op *St. Pieter*

en

**Ao.** 1404. gezegde jaar 1427., zich zelve noemende aldus: *Willem Bastert te Holland, Hertog Aalbrechts Zoon, Heer van Schagen*; den goeden luiden van deze zyne Vrye Heerlykheid, Hem *goediglyk en gunstiglyk vervolgt* hebbende, na dat Hy zich daar op had *beraden, met zynen Vrienden met goeden voorzienigheid*, voor zich en zynen Erfgenamen, by ene Opene Handveste, bezegeld met zyn Zegel, gegund en gegeven verscheidene aanmerkelyke Rechten, Vryheden en Privilegien (d). Wyders heeft hoogstgemelde Hertog van *Bourgondien*, na het verleenen van deze voorgemelde gunst, niet opgehouden dezen Jonkheer *Willem*, die 's Hertogen Kamerling was (e), met nog meerder weldaaden te overlaaden; want Hy bewerkte ook

en *Paulus-dag* (dat is: den 29. van Wiedemaand) van 't jaar 1427.; en dat naderhand Vrouwe *Jacoba van Beyeren*, Gravin van *Holland*, op *St. Michiels Archangel-dag* (dat is: den 29. van Herfstmaand) des jaars 1429. by hare Opene Brieven deze gifte, niet alleen heeft bevestigd; maar zelfs uitgebreid, gedurende het leven van voorgemelden Jonkheer *Willem*; Art. 2.—13. van de voorsz. *Schiftuur*. Men voege hierby nog den Schryver van de *Hedend. Histor. of Tegenw. Staat van alle Volken*, D. XVIII. zynde 't *Vervolg van dien van Holland*; Hoofdst. X. bladz. 435.

(d) Deze Handveste is te vinden by D. *BURGER VAN SCHOOREL, Chron. van Schagen*, bladz. 76. - 98.

(e) W. VAN GOUTHORVEN in zyn *Byzegzel* op de *Oude Chronyk van Holland*; D. I. bl. 201. *SIM. VAN LEEUWEN Batav. Illustr.* D. I. Hoofdst. XII. bl. 1077. & D. *BURGER VAN SCHOOREL Chron. van Schagen*, bl. 53.



ook by den Paus *Nicolaas den V. (f)*, Ao. 1404. dat deze Hem *legitimeerde*, of voor een wettig geboren verklaarde (g). Hy gaf Hem insgelyks op den 23. van Oogstmaand des jaars 1440., ene zeer voordeelige Handvest ter bevordering van zyne Visscheryen in de *Schager-Cogge*, en in de *Niedorper-Cogge (b)*. Deze Jonkheer *Willem* was te voren reeds *Castelein* op het slot te *Medenblik (i)*: ook was Hy *Ridder* geslagen in den

(f) Deze Paus zat op den Apostolischen Stoel te Rome van den 6. van Lentemaand des jaars 1446, op welken dag Hy met eenparige stemmen door de Kardinalen tot die waardigheid werd verkozen; tot op den 24. van Lentemaand des jaars 1455., wanneer Hy stierf. Men zie van dezen Paus, als den besten en deugdzaamsten, die ooit op dien Stoel heeft gezeten; en die wegens zyne aanmoedigingen, welken Hy den Geleerden, op alle mogelyke wyze, gaf, voor éenen van de eerste Herstellers der Geleerdheid in het Westen is te houden; *PLATINA de Vitis Pontificum*; fol. m. 144. — 148. vfo. Edit. Venetis, Ao. 1518. & A. BOWER *Histor. der Pauzen*; D. VII. bladz. 382. — 391.

(g) VAN GOUTHORVEN; VAN LEEUWEN; en BURGER VAN SCHOOREL; op de zo even (in not. e.) aangetogen plaatsen: M. VOSSIVS *Annal. Holland. Lib. XV.* in fine. J. DE RIEMER *Beschryv. van 's Gravenhage*; D. I. Hoofdst. VII. bl. 379. in Not. (m).

(h) Deze Handveste vindt men by D. BURGER VAN SCHOOREL, *Chron. van Schagen*; bl. 99-106.

(i) Zulks getuigt JOANN. à LEYDIS in *Chronic. Belg. Lib. XXXII. Cap. XXVIII. pag. 347.* en wordt ook dus aangetekend op de zelfde zo even aangehaalde plaatsen by GOUTHORVEN; VAN LEEUWEN; en BURGER VAN SCHOOREL; welke laatste Hemechter niet plaatst onder de genen, welken met dit, eer-

Ao. den Oorlog tegen de *Friezen*; en bezat de  
1404. waardigheid van *Admiraal van Holland* (k).

Hy was een zeer vroom en godvruchtig Heer, die daarom ook, naar de bygelovige begrippen en gewoonten van die duistere tyden, het Graf van de Heilige Maagd en Martelaresse *Catharina*, gelegen op den Berg *Sinaï*, oris uit de Historie van den Heiligen Man Gods genoeg bekend, heeft bezocht; die, mede uit dezelfde beginzelen van godvrucht, tweemaal te *Jeruzalem* is geweest, om aldaar het zo genaamde *Heilige Graf van Onzen Heere* te bezoeken en in hetzelfde zyne godsdienstige oefeningen te houden; wanneer Hy tevens, met alle de in dien tyd gebruikelijke plegtigheden, tot *Ridder van het Heilige Graf*, onder het afleggen van de vereischte geloften, werd aangenomen (1). Insgelyks heeft deze Heer doen bouwen het *Adelyke Slos* van *Scha-*

eertyds zeer aanzienlyk, eerampt, 't geen meestal door Adelyke Heeren werd bediend, zyn bekleed geweest; in zyn *Chronyk der Stad Medenblik*; bladz. 7. — II. alwaar hy van dit ampt handelt, en de naamen der van tyd tot tyd geweest zynde *Casteleins van het Slos te Medenblik*, sedert het jaar 1288. tot op 't jaar 1446. en vervolgens, optelt; waarby men voege M. BROUËRIUS VAN NIDEK *Koninc van Nederl. Oudhed.* B. I. bladz. 124.

(k) VAN GOUTHORVEN; VAN LERUWEN; en BURGER VAN SCHOORN, mede op de hierboven in Not. (e) aangetogene plaatsen.

(1) JOANN. Á LÉYDIS *Chronic. Belgic.* Lib. XXXII. Cap. XXVIII, die aldaar dat Graf; die gebruikelijke plegtigheden; en vereischte geloften; kort en net,

**Schagen**, staande in het midden van deze **Ae.**  
 Stede, bezuiden het Markveld, en door een **1404.**  
 Voorpoort en ruim Voorplein van het zelve  
 afgescheiden; te midden in een Vyver. Dit  
 Slot is voorzien van verscheide Torens; en  
 werd, van ouds, voor zeer sterk gehouden:  
 Op de grote Zaal van dit Slot vindt men  
 twee Pilaaren van porfiersteen, dienende om  
 de twee voorste hoeken van den Schoorsteen  
 te dragen; dezelve zouden uit de puinhopen  
 van het oude zo beroemde *Carthago*, ge-  
 legen in *Afrika*, herwaards zyn gebragt;  
 zo als ons ook een *Latynsch Dichtstukje*  
 van den vermaarden Dichter en Profésor *Cas-*  
*par Barlaeus*, in goudse letteren op een lang-  
 werpigen zwarten steen boven dezen schoor-  
 steen uitghouwen, te kennen geeft. Ver-  
 ders pronkt dit Slot met vermakelyke Lust-  
 hoven en een zeer groten wel geregelden  
 Boomgaard, achter het zelve gelegen (m).  
 Wy.

net, beschryft. Men kan ook over deze *Ridder-*  
*orde*; deszelfs instelling; en lotgevallen zien *MIR-*  
*REVS Origin. Ordin. Milit. Lib. I. Cap. 16. & 21.*

(m) Dit Slot zoude gebouwd zyn in 't jaar 1394.  
 door dezen Jonkheer *Willem*, eersten Heer van  
*Schagen*, volgens het aangetekende door *M. BROUË-*  
*RIUS VAN NIEDEK Kabinet der Nederl. Oudhad. D. I.*  
*bl. 102.*, die daarin zal gevolgd hebben het zeg-  
 gen van *S. VAN LEEUWEN Batav. Illustr. D. I.*  
*Hoofdst. XII. bl. 1306.*, dewelke echter in dat zelf-  
 de werk te voren, *Hoofdst. V. bl. 202.*, had ver-  
 meld, dat het zelve was gebouwd in 't jaar 1440.,  
 waarmede ook overeenstemmen *W. VAN GOUT-*  
*HOEVEN* in zyn *Byvoegzel op de Oude Chronyk van*  
*Holland*; *D. I. bl. 83.* en *D. BURGER VAN SCHOO-*

REL

1404. **10.** Wyders heeft nog deze Heer *Willem van Beyer*en voor de eerſtemaal de *Zype*, in de nabylieid van het Dorp *Sint Maarten* bedykt, en uit het zelve een grote en ſchone Landſtreek, welke Hy noemde het *Nieuwe Land*, gemaakt (n). Deze Jonkheer *Willem*

*REL Chron. van Schagen*; bladz. 22. Ook is dit laaſte veel waarſchynlyker, naardien deze Heer *Willem van Beyer*en eerſt in 't jaar 1427. met die Heerlyke Goed (zo als wy zo ſtraks bl. 871 — 874. zagen) is begiftigd geworden: En hiermede ſtemt inſgelyks wel meest het verhaal van *JOANN. à LEYDIS*, die, na dat hy ons had gegeven bericht der betoonde gunst van Hertog *Philips van Bourgondien* aan dezen Jonkheer *Willem* met de gifte van deze Heerlykheid, daarop laat volgen: *Qui (ſcilicet Wilhelmus Alberti Ducis Baſtardus) veniens ad Dominium ſuum ædificauit Caſtrum in Schaghen, in quo deinceps cum Vxoꝛe ſua habitauit. Lib. XXXII. Chronici Belgici Cap. XXVIII, pag. 347.* Breder beſchryvinge van dit Kaaſteel, of Slot, of Adelyk Huiſ te *Schagen* kan men vinden by *D. BURGER VAN SCHOOREL* in zyn *Chron. van Schagen*, bl. 22. — 25. en bl. 53. en 54. *M. BROUËRIUS VAN NIDDEK Kabin. der Nederl. Oudhed. D. I. bladz. 102. - 112. L. SMIDS Schatkam. der Nederl. Oudhed. bl. 306. & den Schryver van de Hedend. Hiſtor. of Tegenw. Staat van alle Volken, D. XVIII. zynde 't Vervolg van dien van Holland, Hoofdst. X. bl. 438. & 439..*

(n) Dus luidt deswegens het Verhaal van *JOANN. à LEYDIS* in *Chron. Belg. Lib. xxxii. cap. xxviii. pag. 347.* en uit hem van *J. WAGENAAR Vaderl. Hiſtor. D. III. B. xi. §. xxi. bl. 353.* Hoedanig de *Zype* eerſt zy geweest, mag men zien by *M. ALTING* in *Notit. Germ. Infer. Part. ii. pag. 83. & 213.* Met deze Bedyking had Hertog *Albrecht* reeds veele jaren zwanger gegaan, als blykt uit de *Open*e Brieven van den jare 1388. en zyne nadere bevelen

hem heeft twee Vrouwen gehad: Zyne eerste A03  
Vrouwe was *Adelheid van Hodenpyl*, Doch- 1404.  
ter

len in den jare 1330., waar van melding maakt  
M. Vossius *Annals Holland.* Lib. xij. pag. 411. en  
mede uit de zeer sterke en leverige pogingen, daar  
toe in den jare 1403. door Hem aangewend, waar  
van wy hier voren op bladz. 736. en 737. hebben  
gesproken. Deze 's Hertogen *Albrechts* laatste po-  
gingen, om deze Bedyking tot stand te brengen,  
toonon duidelyk aan, dat D. BORGEE VAN SCHOO-  
REL in zyn *Chronyk van de Stad Medenblik*, bladz.  
172. & 173. & TH. VELIUS in zyn *Chronyk van*  
*Haorn*, B. 1. bl. 21. geweldig mistaften, wanneer  
zy verhaalen, dat deze Bedyking reeds in den jare  
1388. is ondernomen geworden; maar dat dezelve  
binnen weinige jaren wederom is ingebroken, tot  
grote schade der Bedykers. Wanneer echter deze  
Bedyking door Jonkheer *Willem van Beyerens* ge-  
schied zy, deswegens is nergens (zo veel ik weet)  
de juiste tyd bepaald: Doch, vermits ik vinde, dat  
Hertog *Philips van Bourgondien*, als Graaf van  
*Holland*, op den eersten dag van Bloemaand van  
den jare 1443., een Ooroy heeft verteend, om de  
Zype te bedyken, also zulks van tyd tot tyd ten  
behoudenisfe van *West-Friesland*, en dus ook ten  
nutte van gansch *Holland*, ten hoogsten noodzaak-  
lyk was; waarom ook de Hertog zich niet onge-  
negen toonde, om (des noods) het zelve ten zy-  
nen kosten te doen, gelyk men zien mag uit de  
volgende, door Hem by deze zyne Brieven van Ooroy  
gebruikte, woorden: *te vreden te zyn, dat het*  
*voors. Land, de Zype genaamt bedykt wordt, het zy*  
*door ons, of op onze kosten, het zy het bedykt wordt*  
*door anderen, zoo als het door onze Gouverneurs en*  
*Raden gevoeglyk en voordeligst zal uitgevonden*  
*worden*: zo komt het my niet onwaarschynlyk voor,  
dat die Bedyking, in of omtrent dit jaar, door  
Jonkheer *Willem van Beyerens*, die van dezen  
hooggemelden Hertog van *Bourgondien* zo grote  
en zo menigvuldige weldaaden had ontvangen, en  
K k k die

Ao. ter van Heer *Jan Arentszoon van Rodenpyl*,  
1404. Ridder, en van *N. Dirks Doebiet van der*  
*Ma.*

die zo sterk in dezen Hertogen gunst deelde; daar Hy de grote genegenheid van dezen zynen Landheer, tot het volbrengen van het werk dezer Bedyking, allezins bespeurde; om dezen Hertog, zynen Weldoener, te believen, zal syn ondernemen: En ik worde tot het voorstellen van deze gedachten, als ten hoogsten waarschyalyk, des te meer bewogen, alsoo zyn onlangs van dien zelfden Hertog verkregen Heerlyk goed, *Schagen*, zeer naby de *Zype* is gelegen; uitgezien de *Schager- en Nieuwderper-Kogge*, in welker eerste deze *Vrye Heerlykheid van Schagen*, vervattende de Stede *Schagen*, als ook *Barfingerhoorn*, *Haringhuizen*, *Kalhoorn*, en *Burghoorn*; is gelegen: ten Noorden aan de *Zype* en aan den *Wieringerwaard* pralt; des de Bedyking der *Zype* niet anders, dan tot merkelyk voordeel zynner Ingezetenen en Burgers van *Schagen*, konde voortrekken. Doch, hoe het daar mede ook gelegen zy; of door wien de Bedyking als toen in stand moge zyn gebragt; zo heeft men echter reden om te denken, dat daar toe, ontrent dien tyd, iets is ondernomen geworden; indien het waar is, tegeen men vindt in zekere *Memorien rakende de Dykwaasje van de Zype*, dat de *Zype* in Herfstmaand van het jaar 1509. een Doorbraak geleden heeft. Meerder van de *Zype*; der zelve ouden en tegenwoordigen toestand; verschillende Bedykingen, Doorbraken en Overstromingen; grootte; gesteldheid der Landeryn; Regeering; en al wat daar toe meerder behoort; kan men vinden by *S. VAN LEROUW Batav. Illustr. D. I. Hoofdst. IV. bladz. 159. D. BURGER VAN SCHOORREL Chronyk der Stad Medemblik*, bl. 52. en 172.—179. *TH. VELLUS Chron. van Hoorn*, en *S. CENTEN* in zyne *Aandekeninge* op dezelve; *B. I. bl. 21. B. III. bl. 320. & B. IV. bl. 409.* en inzonderheid in de *Hedend. Hist. of Tegenw. Staat van alle Volken*; *D. XVII. zynde t'Vervolg van dien van Holland*; *Hoofdst. IX. bl. 409—415.* Wyders is 'er ook nog door *DIRRICK ADRIAENSZ.*

VAL.

*Made* (o): uit dewelke Hy gewonnen heeft drie Zoonen; te weten: *Albert*, die na Hem is geworden Heer van *Schagen*; en in't jaar 1467. in den Oorlog van *Luik* door Hertog *Karel van Bourgondien* werd Ridder geslagen: *Jan*, die Ridder geslagen werd in't jaar 1465. in den slag van *Montleberi*; en *Willem*, die in't jaar 1475. zynde Kaptein wegens die van *Haerlem*, in het beleg voor *Nuis* werd Ridder geslagen: en twee Dochters; als *Barbara*, die in't jaar 1474. in huwelyk trad met *Hendrik van Zuilen*; te *Utrecht*: en *Jenne*, die getrouwd is geweest met *Philip Ruigerok*, Raad in den *Hage* in den jare 1477 (p). Dezes Jonkheers *Willem's* eerste Echtgenote over-

Ad.  
1404.

VALCOOP in rym gestelt, *Chronyke van Leuwarden*, Voortyden ontrent der Syten Gelegen in West-Frieslands over veel hondert jaeren verdrunken, met nog alle handelingen, bedyckingen, en inundationen — van de Syte.

(e) Van het Geslacht van *Hodenpyl*, oorspronklyk (zo men meent) uit de Heeren van *Avennes*, mag men zien *SIM. VAN LERUWEN Batav. Illust.* D. I. Hoofdst. XII. bl. 985. en 986. Gelvk dan ook het Stamhuis van der *Made*, zo wel als de Hoftstad *Made*, gelegen in de nabyheid der Stad *Delft*, wel eerder zyn bekend geweest, zo als insgelyks te zien is in dat zelfde Boek, bl. 1290.

(p) Het verder verhaal van dezes Jonkheers *Willem's* Kinderen en verdere Afkomelingen, ontmoet men by *W. VAN GOUTHOEVEN* in zyn *Byvoegzel op de Oude Chronyk van Holland*, D. I. bl. 291. & 292. *SIM. VAN LERUWEN Batav. Illust.* D. I. Hoofdst. XII. bl. 1077. en 1078. en *M. BROOKRIUS VAN NIDDEK Kabin. der Nederl. Oudhed.* D. I. bl. 112. — 113. als ook by *D. BURGER VAN SCHOOREL Chron. van Schagen*, bl. 55. — 62,

K k k 2

1404. Ao. overleden zynde, hertrouwde Hy met *Maria van Polanen* (q), by dewelke Hy geen kinderen heeft geteeld. Behalven deze zyne wettige kinderen heeft deze Jonkheer *Willem van Beyerens* nog nagelaten ene Natuurlyke Dochter, genaamd *Belye*, dewelke Hy ten huwelyke heeft gegeven aan zekeren *Aars Gerritsz*, daarby voegende tot ene huwelyksgifte tweehonderd *goude Hollandsche Rhyngulden* eens; met nog vyfentwintig *Bourgoensche Schildes* 's jaarlyks gevestigd op alle zyne goederen (r). Voor het overige heeft

(q) Wiens Dochter deze *Maria van Polanen* geweest zy, heb ik nergens kunnen naspeuren. Inmiddels kan men van het Geslacht van *Polanen* doorspronglyk uit het zeer oude Adelyke *Hollandsche Huis van Wasenaar* nazien W. VAN GOUTMOEVEN en S. VAN LEEUWEN; den eersten, op bl. 165. en den anderen op bl. 1160. — 1162. van beider zo even aangetogene Werken. En wie van tyd tot tyd zyn geweest Heeren van *Schagen*, na dat de eigendom dezer Heerlykheid uit het Huis van dezen Heer *Willem van Beyerens*, Ridder, by verkoop, in 't jaar 1658., aan een ander was overgegaan, vermelden ons D. BURGER VAN SCHOOREL in zyn *Chron. van Schagen*, bl. 69. & 70. ook bl. 72. — 74. M. BROUËRIUS VAN NIDEX *Kabin, van Nederl. Oudhed*, D. I. bl. 118. en 119. en de Schryver der *Hedend. Hist. of Tegenw. Staat van alle Volken*, D. XVIII. zynde 't *Vervolg van dien van Holland*, Hoofdst. X. bladz. 435.

(r) Dit nu vinden wy in de hier voren op bladz. 875. in de *Aantekening* (c) aangehaalde *Schriftuur*, Art. 35. — 48. in't breede vermeld; uit dewelken wy ook verneemen, dat deze Juffrouwe *Belye* twee kinderen heeft nagelaten, welker ene is getrouwd geweest met zekeren *Doe Jansz*. Doch, wie de Moeder van deze Juffrouwe *Belye* zy geweest, is my onbekend gebleven.



heeft deze Heer *Willem van Beyeren*, ge-  
duurende al zyn leven, den roem, van een  
braaf en deugdzaam Man en van een dapper  
en kloekmoedig Krygsheld geweest te zyn,  
weggedragen; en is van allen en een iegelyk,  
ter zake van zyn verheven geest; waare Va-  
derlandsliefde; en andere uitmuntende gaven;  
als ook wegens zyne menigvuldige loflyke  
verrichtingen; ten allen tyde, by allen en een  
iegelyk zeer geëerd en hoogstgeacht geweest;  
en dus heeft Hy met roem zyne dagen tot  
een zeer hogen ouderdom gebragt, en zyn  
leven geëindigd te *Schagen* op den 25. van  
Slachmaand van den jare 1473 (s).

Wyders heeft Hertog *Albrecht*, behalven de  
hiervoren (t) gemelde twee Natuurlyke  
Zoonen, nog nagelaten ééne Natuurlyke Bastard-  
Dochter, welker naam was *Natalia*; doch  
welker Moeder ik niet heb kunnen opspeu-  
ren. Deze Jonkvrouwe *Natalia* werd de  
eerste Gemalinne van Heer *Baribout van*  
*Asfendelf*, die was Ridder; en werd eerste  
Heer van *Asfendelf* (u): Hy hertrouwde, na  
het

(s) JOANN. à LEYDIS in *Chronic. Belg. Lib. XXXIX.*  
Cap. XXVIII. pag. 347. W. VAN GOUTHORVEN in  
zyn *Byvoegzel* op de *Oude Chronyk van Holland*,  
D. 1. bladz. 201. & SIM. VAN LEEUWEN *Batav.*  
*Illustr.* D. 1. Hoofdst. XII. bl. 1077. waar by men  
voege D. BURGER VAN SCHOOREL *Chronyk van Scha-*  
*gen*; bl. 55., die ook bl. 46. aantekent, dat deze  
Jonkheer *Willem* en zyne Echtgenote (welke Hy  
op deze laatstgemelde plaats verkeerdelyk noemt  
*Julianne*) te *Schagen* in de Kerk onder ene verhe-  
vene tombe begraven leggen.

(t) Zie hier voren bladz. 362. & 363.

(u) Van deze Heerlykheid *Asfendelf*, gelegen in  
Kkk 3 Ken.

Ao. het affterven van Vrouwe *Natalia van Beyer-  
1404. ren*, met *Odilia van der Horst*, dewelke  
in

Kennemerland, (dewelke in zeker Verdrag, door *Wilhelmus*, den Eenentwintigsten Bifchop van *Utrecht*, op den 28. van Wintermaand van den jare 1063., gefloten met *Regimbertus*, Abt van *Epternach*; wordt genaamd *Alfemannedilf*; of ook *Ascumannedilf*; en in een Brief van *Diderik den V.*, Grave van *Holland*, gegeven op den 26. July des jaars 1083., *Ekmundelf*; of ook *Ercmundelf*; welke twee oude Charters ons worden medegedeeld door *FR. VAN MIERIS Groot Charterb.* D. I. het eerste op bladz. 64. — 66. en het andere op bladz. 70. — 72; zo als dan ook deze oude naamen ons worden opgegeven door den zeer kundigen *M. ALTING* in *Notit. German. hifer.* part. II. pag. 13. Wyders heeft mede van dit Verdrag van Bifchop *Wilhelmus* met den Abt van *Epternach* reeds gewag gemaakt de in de oude Kerkelyke Hiftorie zeer ervaren Heer van *HEUSSEN*, in *Batavia Sacra*; part. I. pag. 122.; alwaar Hy tevens aantekent, dat deze Bifchop *Wilhelmus* was de Zoon van *Wikingus* en Broeder van *Wichardus*, Voogd van *Gelderland*. Deze *Wichardus de Derde* nu was de laafte Voogd van *Gelderland*, gelyk men zien mag by *JOANN. à LAYDIS* in *Chron. Belg.* Lib. XI. Cap. IV. pag. 126. Dit toch is zeker, op dat ik, als uitgeever dezer Chronyk, zulks hier nog byvoege, dat, ten zynen tyde, deze Voogdye van *Gelderland* door den Roomfchen Keizer *Hendrik den Vierden* is verheven tot een Graaffchap, zo dat zyn Zoon en Opvolger, genaamd *Gerard*, geweest is de *Eerfte Erfgraaf van Gelderland*; gelyk dit, hoe zeer alle de Gefchiedfchryvers van dien tyd zulks anders willen beweerden, nog onlangs ten duidelykften betoogd, en in een zeer helder daglicht gefield heeft de zeer geleerde en door zyne uitgebreide kundigheden alom beroemde Heer *Mr. PIETER BONDAM*, een fieraad der *Utrechtsche Hogefchool*, in zyn uitvoerig *Verbericht* voor het

in het jaar 1429. gestorven zynde, zo trouwde Hy, ten derdenmale, met *Maria van Lan-* Ao. 1404.

het *Charterboek der Hertogen van Gelderland en Graven van Zutphen*; D. I. Afdeel. I. in het welke Hy in het breede handelt, zo over de eerste Graven van *Zutphen*, als van *Gelre*, en der zelve Opvolgers; als ook over de eindelyk plaats gekregen hebbende versieniging dier twee Graaffschappen, ontrent het midden der Twaalfde Eeuw, in den persoon van *Hendrik van Nassau*; en tevens met spreekende bewyzen de veele mislagen der oude Historiefchryveren, die aanleiding gegeven hebben, dat de *Oude Geldersche Historie* in ene byna onoverkomelyke verwarring is gebragt; en wyklyk gedwaald, en in ene duistere onkunde gewandeld hebben; aantoon, bladz. 8. — 61:) mag men zien A. IUNIVS in *Batav. cap. XIX.* S. AMPZING *Beschr. der Stad Haerlem*; bl. 25. & 26. en nog bl. 80. SIM, VAN LEEUWEN *Batav. Illustr. D. I. Hoofdst. XII.* bl. 1242. & 1243. en LUD. SMIDS *Schatkam. der Nederl. Oud.* heb. bl. 22 als ook TH. VAN BRUSSEL in zyn *Aanhangzel op dezelve Schatkamer*; bladz. 34. — 36. Intusschen dient men nog te letten, dat het Huis te *Aspendelf*, in de oude Jaarboeken en Charters vermeld; hebbende gelegen by het nog in weezen zynde Dorp *Aspendelf*, en oudtyds geweest het gewoon verblyf der Heeren van *Aspendelf*; wel moet worden onderscheiden van het Huis *Asfumburg*; aangezien dat voorgemelde oude Huis te *Aspendelf*, ook somtyds *Aspendelsburg* geheeten, reeds in den jare 1425., nevens meerder oude Huizen, Kasteelen en Sloten, den *Hoeksgezinden* toebehoorende, door die van *Haerlem* en andere *Kobold-gezinden* is verbrand en omver geworpen, en nooit wederom opgebouwd; daar het Huis *Asfumburg*, ruim een eeuw later, by *Oud-Haerlem* is gehouden; zo als men dit een en ander, behalven by verscheide andere Schryvers, ook vindt aangekend door

Kkk 4

**Ao.** *Langerak* ; en laästelyk , na het overlyden  
**1404.** van deze Vrouwe , ten vierdenmaale met *Barta*  
 van *Cralingen*. Eindelyk stierf Hy in den jare  
 1444. , zonder wettige Kinderen natelaten (v).

De Boe-  
 del van  
 wylen  
 Hertog  
*Albrecht*  
 werd be-  
 vonden  
 met on-  
 betaal-  
 bare  
 schulden  
 be-  
 zwaard.

Toen nu deze onze Hertog *Albrecht van*  
*Beyeren*, Graaf van *Henegouwen*, van *Hol-*  
*land*, van *Zeeland*, en Heer van *Friesland*, was  
 overleden (w), bevond men zyn boedel met  
 zo veele grote en zware schulden belast, dat  
 dezelve daar uit volstrekt niet konden wor-  
 den voldaan; 't welk dan ook zyne achterge-  
 latene Weduwe , Vrouwe *Margaretha van*  
*Kleef* (x), noodzaakte, om zich daar on-  
 trent naar 's Lands oude wetten en gewoon-  
 ten te gedraagen , en alle de daarby gebrui-  
 kelyke plegheden, hoe verneederende de-  
 zelve ook voor de Weduwe van den Lands-  
 heer zyn mogten , in acht te neemen , ten  
 einde zy niet in de schulden en lasten des  
 Boedels zoude zyn gehouden. Deze Hertog-  
 ginne Weduwe werd dan verplicht, om 'sHer-  
 togen nagelaten Boedel , openlyk , ten over-  
 staan en by tusschenkomst van den Rechter,  
 met den voet te stooten ; en ten dien einde,  
 na alvorens een Voogd te hebben gekozen ,  
 in

door M. BROUËRIUS VAN NIDEK, in zyn *Kabinet*  
*der Nederl. Oudhed.* D. I. bladz. 337.

(v) W. VAN GOUTHORVEN in zyn *Ryvoegzel* op  
 de *Oude Chronyk van Holland*; D. I. bladz. 149,  
 en SIM. VAN LEEUWAN, *Batav. Illuſtr.* D. I. Hoofdst.  
 XII. bl. 853.

(w) Van 's Hertogen *Albrechts* dood en begra-  
 ving is te zien hier voren op bl. 837. — 840.

(x) Van deze Vrouwe hebben wy hier voren op  
 bladz. 845. — 850, breedvoerig gesproken.

in geleende klederen, aan dewelken zy geen den minsten eigendom had, en houdende enen halm in hare hand, voor het lyk van dezen haren Echtgenoot, daar het op de baar geplaatst was, om ten grave te worden gedragen, uit te gaan; als dan den halm, dien zy in hare hand had, weg te werpen; en aldaar zich te verklaren, dat zy afstand deed van alle de goederen, welken wylen haar Gemaal, die doorluchtige Vorst en Heer, Hertog *Albrecht*, had metter dood ontruimd en nagelaten, met alle des Boedels inneschulden en uitschulden, rechten en gerechtigheden; uitgezonderd alleen die goederen, van dewelken zy, (waarschynelyk volgens Huwelyksche Voorwaarden) haar leven lang geduurende, het vrye vruchtgebruik moest genieten (y). Mogelyk,

Aa.  
1404.

(y) De plegtigheid, waar mede de afstand des Boedels van wylen Hertog *Albrecht* door zyne overgebleevene Weduwe is gedaan, heeft ons in geschrifte nagelaten JAN MATHYSZE, KLERK (of Secretaris) DER STAD BRIELE, dewelke in dien tyd leefde; in de *Politieke Regeering, enz. van den Briele en den Lande van Voorn*; ons medege-deeld door K. VAN ALKEMADE en P. VAN DER SCHELLING by de *Beschryving van de Stad Briele en den Lande van Voorn*; en aldaar bladz. 310. en na dezen ook door J. WAGENAAR in zyne *Vaderlandfche Historie*, D. III. B. xj. §. XXI. bladz. 354. — 356. En over deze wettige wyze van uit den nagelaten boedel te gaan, en daar mede, te weten: met die plegtigheid van *voor de baar uit te gaan*; te betuigen, dat men de erfnis niet aanvaart; maar dezelve van de hand wyst, verftoot en verlaat; in sommige Steden en Plaatsen dezer

Ni-

Ap. zouden de oude Vaderlanders nooit hebben  
 1404. toegelaten, dat men hunnen eersten Graven,  
 uit

Nederlanden als nog gebruikelijk, mag men zien den Aucteur der *Aantekeningen* (zynde Mr. P. VAN DER SCHELLING) onder het gemelde werk van JAN MATHYSZ geplaatst, bl. 309. & 310. en dat zulks was allezins volgens 's Lands Costuimen, of Aloude Wetten en Rechten, blykt uit 't geen men vindt by den grooten HOOZER GROOT in zyne *Inleid. tot de Hollands. Rechtsgeleerdh.* B. II. D. XII. §. 18. alwaar hy zegt: *Maer een Vrouw den heele gemeene boedel afstaende ende gaende voor de Raer uyt, alleen met haer dagelyksche klederen, is bevryt van de schulden, die staende Huwelyk zyn gemaakt:* zo als men ook daar zien mag de *Aantekeningen* van Mr. S. VAN GROENEWEGEN VAN DER MADH, die tevens in dezelve vermeldt, dat 'er daarna gaande in enige Steden byzondero Keuren zyn. Zo als zulks dan ook voor een Wet is verklaard in de Stad *Leyden*; by de *CCIIIa. Keure*; hebbende dezon titel: *Voor de Raer uyt te gaen*, en welke Keure niet alleen wordt gevonden in het laatst uitgegeven *Leydsche Keurboek van den jare 1658.* maar ook reeds voorkomt in de eerste openbare uitgave van dat zelfde *Keurboek*, *Gedruct ten bevelen van die van de Gevechte, int Jaer 1583.*, alwaar dezelve is de *CXIIIa. Keure*; met dit Opschrift: *Voor de Raer uyt gaen*, zynde dezelve aldaar overgenomen uit het *Keurboek* dezer Stad, 't welk in Hooymeand van het jaar 1545. van het Stadhuis is afgelezen, zo als dezelve aldaar is te vinden in het Tweede Deel van het *Derde Boek*, als de *xxij. Keure*, met dit Opschrift: *Voor die Raer uyt te mogen gaen*. In deze volgende bewoordingen: *Item een vrouwe sal eer haer man ter kereke gebrucht wordt mogen renuncieren voer Schoudt ende Scopenen van den boel, ende uytgaen mit huer klederen, zoo sy dagelickx gaet, sonder aldum in sonige woorder sculdten gehouden te zyn, ten waer nochtans sy een openbaer coopwyff geweest ware.* Zo als deze Keure my uit

uit den Huize van *Holland* gesproten , een Ao.  
zodanigen , voor zulke hoge en aanzienlyke 1404.  
per-

uit dat nooit gedrukte *Keurboek van 't jaar 1545.* is medegedeeld door den Heer Griffier VAN ALPHEM , onder wien het zelve , met de hand geschreeven , berust. Ook ontmoet men in de Dingboeken , berustende ter Griffie derzelve Stad *Leyden* , verscheide gevallen , in welke ene Weduwe van het recht , 't geen deze Keure aan haar geeft , een wettig gebruik heeft gemaakt : als : op den 20. van Wintermaand 1649. , den 25. van Louwmaand 1666. , den 23. van Wintermaand 1676. , den 29. van Wintermaand 1678. , en in meerder andere gevallen , zo voor als na de opgenoemde tyden , in de voorgemelde Boeken te vinden. Dit zelfde - recht heeft ook plaats te *Gouda* , in welke Stad de *Ordonnantie van de Vierfchaar* , Art. CCXIX. medebrengt , dat de Vrouw zulks is gehouden te doen , wanneer het Lyk van haar Man is gekist ; en zulks , in tegenwoordigheid van Schepenen dier Stad ; of van twee allezins geloofwaardige personen. Dus ook te *Rotterdam* , welker Stads Keur beveelt , dat alle Weduwen , die zich willen ontlasten van de schulden , door hare Mans , of staande het Huwelyk , of voor het aangaan van 't Huwelyk , gemaakt , gehouden zyn de Sleutels van het Huis op de Lykkist te leggen , en dezelve openbaarlyk na de Kerk te laten dragen ; en voorts met hare dagelyksche Klederen uit het Sterfhuys met het Lyk na de Kerk te gaan , met eens tien stuivers aan geld ; en vervolgens uit het Huis te blyven , zonder daarin weder te keeren. De Keuren der Stede *Oudewater* , welken in zeer veel zaken overeenstemmen met die van de Stad *Leyden* , vorderen ook op Art. CXXX. , dat de Vrouwen zich van dit haar recht aldaar moeten bedienen ten byzyn van den Schout en twee Schepenen ; even als dit ook in de hier boven aange- togen Keure der Stad *Leyden* wordt gevorderd. Ook zyn 'er nog meerder Steden , alwaar dit zelf-  
de

Ao. personen byna ondragelyken, smaad had aan-  
 1404. gedaan. Inmiddels mag ik hier niet, zonder  
 zulks

de recht, volgens de uitdruklyke Keuren, stand grypt. Men zie mede JOH. VOET in *Commentar. ad Pandectas*, Lib. XLII. Tit. III. de *Cessione Bonorum*; § 12. en S. VAN LEEUWEN *Rooms-Hollands-Rechts*, B. IV. D. III. § 14. En zulks heeft niet alleen plaats in veele Steden van *Holland*; maar ook in sommige Steden van de andere Gewesten dezer *Nederlanden*; waar van ten voorbeelde mag verstreken de Stad *Utrecht*, alwaar van ouds de gewoonte is geweest, dat het der Vrouwe vrystaas afstand te doen van den met schulden belasten Boedel, mits leggende of hangende de Sleutels op of aan haar Mans doodkist; of wel anderzins, indien hy buiten de Stad gestorven is, dezelve Sleutels brengende in handen van het Gerecht; mitsgaders dan aldaar doende den behoorlyken eed, dat zy geene goederen van wylen haren Man heeft aanvaard, of wil aanvaarden; en daar by tevens verklarende, dat zy zich in zo elendigen en deerafwaardigen staat bevindt, dat zy hare Schuldeischers niet kan betalen; en dat zy ook niets anders ter waereld heeft behouden, dan alleen hare dagelyksche klederen: Hiertoe nu behoort zeker *Extract* uit het allerley *Sten-Boek* van den Gerechte der Stad *Utrecht*, nopende het voor de baer uytgaen, en sleutel op de kist leggen, den 17 Januar. MDCXXII, alwaar men leest dit volgende: *Deede Aert Herbuyk*, doodgraver in *St. Jacobs Kerk*, brengen in de *Secretarye* zekere Sleutel, die, so verklaart word, gehangen heeft aen de baer, daer mede het doode lighaam van *Jan de Visscher*, in *Lauwenrecht*, in de voorsz. Kerke te begraevenis gebragt is, dewelke by de *Wed. van den selven de Visscher* aen deselve baer gehangen was; zo als dit ons is medegedeeld door J. VAN DE WATER, in het *Groot Placaatboek des Lands en der Stad Utrecht*; D. III. B. I. Tit. X. Art. LXIX. bladz. 370. waarby men voege het Placaat van *Keizer Karel van den 4. May 1546.*  
 by



zulks te doen opmerken, met stilzwygen voorby gaan, dat een gelyk lot in dit zelfde jaar was te beurt gevallen aan de Hertoginne <sup>1404.</sup> Weduwe van *Philips van Bourgondien*, wiens Dochter Hertog *Willem van Beyer*, Graaf van *Oostervant*, in huwelyk had (2): Deze Hertog *Philips van Bourgondien*, zynde de tweede van dien naam, en bygenaamd de *Stoute*, overleed op den 26. van <sup>Aoi</sup> Gras-

by 't welke zyne Keizerlyke Majestelt aan de Regeerders der Stad *Utrecht* geeft de *judicature*, ter *eerster instantie*, van alle *Burgers*, *Brieven van Inventaris* en *Cessie* verkregen hebbende; te vinden in 't zelfde Boek; Tit. XI. Art. I. bladz. 371. en 't geen te saamen merkelyk opheldert de *Ordonnantie* van dien zelfden Keizer, op de *Costuymen* en *Usantien* der Stad *Utrecht*; gegeven in de *Vryheyt* van *Turnhout* op den 5. July 1550. al mede voorkomende in dat zelfde Boek; Tit. X. Art. LXIII. Rubr. XXIII. handelende van *Schiftinge*, *Scheydinge*, ende *Boedelrecht*. § XXI. bladz. 354. alwaar men leest: *Item, een Weduwe die voor de bare wytgaen wil, zal dat moeten doen sonder huyc ende kovel, ende met dagelycxsche kleederen, sonder eenig goet wyt den boedel te hebben.* Zo dat uit dit een en ander genoeg blykt, dat voor de baar uit te gaan: en de *Sleutel op de kist te leggen*: als één en de zelfde zaak moet worden aangezien, Zie ED. VAN ZURCK, *Cod. Batav.* Tit. *Cessie*. § II. No. 6. et not. (a). en voeg daar by 't geen men vindt aangetekend op den Tit. *Sleutel op de kist leggen*. Met welken Titel Mr. P. VAN DER SCHELLING de Derde Uitgave van dien *Codex* heeft vermeerderd, en aldaar gevonden wordt op bladz. 1032. en 1033.

(2) Van dezen Hertog *Philips van Bourgondien*; en het Huwelyk zynet Dochter met Graaf *Willem van Oostervant*; als ook zyns Zoons *Jan van Bourgondien* met *Margareta van Beyer*, zuster van den zelfden Graaf *Willem*, hebben wy hier voreh, op bladz. 234. & 850., ook bladz. 855. en volgg. breeder gesproken.

Ao. 1404. Grasmaand dezès jaars 1404. te *Halle* ; een kleine bevestigde Stad in 't Graafschap van *Henegouwen* ; gelegen in de nabyheid der Stad *Brusfel* ; Hoofdstad van het Hertogdom *Brabant* ; terwyl insgelyks zyn Boedel met zo zwaarte schulden was bezwaard , dat men dezelve volstrekt onbetaalbaar vondt , waarom ook de Hertoginne ; zyne Weduwe , weigerde dezès *Bourgondischen* Hertogs Boedel te aanvaarden ; maar besloot dien Boedel te verslooten , en zich niet schaamde ; om , ten bewyze van dezen haren afstand , in tegenwoordigheid van een Openbaar Beamptfchryver , haar Gordel afte doen , en denzelven , benevens haar Beurs en Sleutels , met de vereischte plegtigheid , op de doodkist van haren doorluchtigen Gemaal te leggen (a). Op die zelfde wyze gedroeg zich ook , enige jaren laater , *Bona* de Dochter van *Henrik* , Prins van *Bar* , gehuwd met den beroemden en dapperen Held , *Walerand van Luxemburg* , Graaf van *Sint Paul* (b) , wiens enige Dochter ,

(a) Zie J. MEYERS in *Annal. Flandr.* Lib. XIV. fol. 219. vrsfo. PONT. HEYTERVS *Rer. Burgund.* Lib. II. Cap. XXIII. pag. 50. MONSTRELET *Chroniq.* Vol. I. Chap. XVIII. fol. 17. J. WAGENAAR in zyn *Vaderl. Hist.* D. III. B. XI. § XXI. bl. 356. en anderen.

(b) Dit is een der twaalf Landfchappen , waar uit het aanzienlyke Graafschap *Artois* bestaat , 't welk eertyds was ene der Zeventien Nederlandsche Provinciën ; doch nu behoort aan de Kroon van *Frankryk* : Het voorzeide Landfchap *St. Paul* was reeds door *Boudewyn den II.* bygenaamd den *Keluwën* , die op den tweeden dag van Louwmaand des

ter *Joanna*, ene zeer schone Vrouw, gehuwd Aa.  
 geweest aan *Antony*, Hertog van *Brabant* en 1404.  
*Limburg*; reeds voor Hem, op den 12. van  
 Oogstmaand des jaars 1407., was overleden;  
 wanneer Hy te *Tuolx*, een Stad in't Hertog-  
 dom *Luxemburg*, op den 12. van Gras-  
 maand van 't jaar 1415., dit tydelyk leven  
 had afgeleefd, en zyn Boedel met onbetaal-  
 bare schulden werd beladen gevonden (c):  
 terwyl Hy, gedurende zyn gansche leven,  
 zyne Landsheeren, in verschillende Oorlo-  
 gen, met alle getrouwheid en dapperheid had  
 gediend. Inmiddels (dat ik zulks alhier met  
 een woord aanroere) kan men uit deze aan-  
 gehaalde voorbeelden zien, dat de *Neder-  
 landfche* Vorsten wel verre af zyn geweest van  
 over 's Lands Ingezeten en een oppermagtig en  
 willekeurig gebied te mogen voeren, zo als som-  
 migen nog hedendaags zulks uit dezer Vorsten  
 dikmaals misbruikte magt trachten te beweeren;  
 en die dus gaarne onze oude *Nederlandfche Va-  
 ders* (schoon waarlyk meêr dan te veel geprangd  
 geweest onder het geweldadige juk, hun door  
 die Vorsten, strydig tegen alle wettig gezag, op  
 hunne halzen gelegd) als geboren Vorstelyke  
 Slaaven willen doen voorkomen; het zy men  
 zulks pooge staande te houden uit kracht ener  
 begoocheling door de laffe gevoelens, verderfly-  
 ke leerwyzen, en ganschelyk bedorve zeden van  
 ver-

des jaars 918. is overleden, tot een Graaffschap  
 verheven; als men zien kan by FERR. LOCRIUS in  
*Chron. Belgic.* Tom. II. pag. 147.

(c) Dezelfde FERR. LOCRIUS in dicto *Chron. Belgic.*  
 Tom. III. pag. 492, 494, & 498.

**Ao.** 1404. verscheide vleizieke Vreemdclingen, die, voor het grootste gedeelte hunnen oorsprong trekkende uit het gebied van Oppermagtige en alléén heerschende en gebiedende Vorsten, in zeer groten getalle na dit ons Vaderland, als een ander *Canaän*, zyn afgekomen; het zelve hebben als overstroombd; en, daar in geen den minsten schyn van Vryheid konnende verdraagen, zich daarom benaarfstigen, om, terwijl zy, door hunne slechte voorbeelden, de oude goede zeden en deugdzaamé denkwyze der *Nederlanderen* in zeer veele opzigten reeds hebben bedorven en verbasterd, nu ook in de Vrygebofen zielen onzer Vaderlanders alle zucht en liefde voor de Vryheid uit te dooven: het zy men zulks doe met andere schandelyke oogmerken en uit zodanige vuile beginzels en inzigten, welken, hoe zeer wy zouden meenen daar naar uit het geen men van tyd tot tyd, ter langzaamé ontwikkeling van die, met een groot doch kwaad overleg bedekte, doeleindens, als der Vryheid ten uitersten nadeelig, ziet gebeuren te mogen kunnen gissen, echter voor ons tot nog toe niet geheel en al zyn te doorgtonden: Doch, op welke valsche gronden ook men deze bedrieglyke stelling wille bouwen; en met welken geheimen doelwit men dezelve trachte door te dryven; zo meene ik echter door zulke en andere voorbeelden, van welken een goed aantal in 's Lands oude Geschiedboeken (d)

voor-

(d) Uit de zo menigvuldige andere Voorbeelden, welken men in 's Lands Oude Gedenkschriften ontmoet, ten blyke, dat onze *Nederlandsche* Vorsten, even zo min, dan de geringste Ingezatenen, boven de Wetten verheven waren, zal het genoeg zyn, om alhier aanteroeren het byzonder geval, 't welk

aan

voorkomt, genoegzaam te worden beweezen, Ad.  
dat dezelve; wel beproefd zynde, geen stand 1404.  
kan

aan Hertog Karel van Bourgondien, met den naam van Karel den Stouten in de Historien genoeg bekend, in den jare 1468. te Hoorn, alwaar Hy enige dagen, ter gelegenheid van zyne inbuldiging als Vorst en Heer dezer Landen, had vertoefd, ontmoet is; want, wanneer Hy wederom van daar wilde vertrekken, zo werd een gedeelte van 's Vorsten goed in beslag genomen door een Burger dier Stad, van wien de Vorstelyke Hofmeester, ten behoeve van den Hertog en zyn Hofgezin, een Os had gekoft; doch den koopprys onbetaald gelaten. De Hertog vertoornde zich geenzins over deze daad van dien Burger, dewelke alleenlyk het hem toekomend recht gebruikte, om dus, zonder verdere moeite, aan de voldoening der aan hem door of van wegen den Hertog gemaakte schuld te geraken: Ook liet de Hertog zich niet lang door enige verzoeken of smeekschriften deswegens vervolgen: maar, Hy, zo dra zulks tot zyn kennis was gekomen, bestrafte zynen Hofmeester, en gaf terstond bevel, om aan dien Burger, als 's Hertogen wettigen schuldeischter, het aan hem voor dien Os uitgeloofd en toekomend geld ter hand te stellen, en wilde niet buiten de Stad vertrekken, alvorens die schuld betaald was: gelyk wy dit geval ons medegedeeld vinden door THOD. VALTUS in zyn *Chronyk van Hoorn*; B. I. bladz. 83.; die ons, ter zelfder plaatse, nog een ander geval mededeelt, 't welk insgelyks aldaar op dien tyd den hooggemelden Hertog bejegende, en ons een sprekend bewys oplevert van de oplettende zorgvuldigheid en lofwaaardige kloekmoedigheid van den Achtbaren Raad dier Stad Hoorn; want, wanneer aldaar zeker persoon by den Hertog aanhield, om door Hem begiftigd te worden met het Kosterfchap van de Grote Kerk; en de Hertog dien Verzoeker daarmede wilde begunstigen, zo heeft die pryswaardige Raad van Hoorn aan den Hertog zulks, met ene grote standvastigheid, volstrekt geweigerd en Hem geandwoord;

**Ao.** kan houden; maar, integendeel, dat de *Neder-*  
**1404.** *landsche* Vorsten, hoe hoog dezelve ook elders  
 in

woord, dat het zetten van een Koster hun recht was, 't welk der Stad *Hoorn* door Hertog *Albrecht van Beijeren* in het jaar 1396. was geschonken onder meerder andere Voorrechten; gelyk zulks ook hier voren op bladz. 334. & 335. is gemeld. Hier in verstrekt deze Achtbare Raad van *Hoorn* allen Magistraten ten roemwaardigen voorbeelde ter navolging, wegens hunnen betoonden ongemeenen moed. Deze Voorrechten te bewaaren en zich niet te laten ontnemen; noch dezelve aan eenen anderen optedragen of overtegeven, was de eerste plicht van den loflyken Raad dier Stad, welke verbeelde of vertegenwoordigde de gansche Burgery, wier eigendom dit Voorrecht door de gifte van Hertog *Albrecht* was geworden; en welke alleen dus magt had, om daarover te beschikken; of het zelve wederom weg te geven. Wat deed nu deze Hertog, die gewis geenzins is te tellen onder de gemaatigdste *Nederlandsche* Landsvorsten; maar die in tegendeel van een zeer heerschzuchtigen aart was, en wiens geweldige Dwangregeering der Landzaten Vryheid, aan welke de fyne staatkundige strecken van zynen Vader byna den doodelyken slag hadden toegebracht, welhaast, zo Hy in zynen loop niet gestuit was, ganschelyk zoude vernietigd hebben; op dit heldhaftig vertoog van den manmoedigen *Hoornschen* Raad? Stelde Hy, als een Oppermagtig Vorst des Lands, zich met alle syne vermogens daar tegen? Beklaagde Hy zich deswegens by andere Vorsten, zyne Naastbestaanden of Gebuaren; met verzoek om hunnen bystand? Geenains: Hy erkende het Recht van den Groot-Agtbaren Raad der Stad *Hoorn*; Hy handelde in dezen volgens zynen Eed en Plicht; gedroeg zich naar het aan Hem gedaane billyk vertoog van het recht, der Burgery van *Hoorn* aankomende, en stond vrywillig en goeds moeds af van zyn eerste voorneemen, latende aan den Raad de vrye bestelling van dat Kosterfchap over. Wie nu, dien deze en andere soortgelyke gevallen uit 's Lands Geschied.

In magt en aanzien waren gestegen; en hoe zeer Ao.  
dezelven dan ook, door hunne laffe vleijers, die, 1404.  
niets

schiedboeken bekend zyn, zal langer willen beweeren, dat den *Nederlandschen Vorsten*, en onder dezen ook den *Graven van Holland*, eertyds een Oppermagtig en Willekeurig Gezag over 's Lands Ingezetenenen heeft toegekomen; dat Zy volstrekte Heeren en Meesters, ja alléén de Opperste Gebieders, en volstrekte Eigenaars waren van het gansche Grondgebied, en van alles wat daar op en in is, of ook leeft en zich beweegt, zo dat alles dezer Heeren volten eigendom was; en alle 's Lands Ingezetenenen hunne Dienstbaaren en Slaaven, ook zelfs van de wieg af, waren, die des ook alles aan dezer geweldige Heeren Landsvorstelyke Opperhoogheid zouden zyn verplicht geweest; dat des ook alle de rechten en gerechtigheden, welken 's Lands Ingezetenenen, by gevolg van tyd, hebben bezeten, waren loutere gunsten dezer Opperste Landsheeren, die alle dezelven den Ingezetenenen uit enkele goedheid hadden gegeven, en dies ook wederom ten allen tyde, wanneer het hun geluste, dezelven aan hen konden en mochten betwisten en geheel ontnemen, zonder enige tegenspraak; en zonder dat men dit dezer Heeren doet immer met den naam van onrecht of geweld zoude kunnen doopen! Zodanige stellingen verder te verdedigen, kan (naar myn gering oordeel) niet meerder in enige gezonde hersens vallen; ten ware iemand zulks wilde beweeren alléén uit alle Vryheid hatende beginzelen, tegen zyne eigene overtuigingen; en tevens met allezins schadelyke, ja schandelyke en verderflyke, oogmerken; en om uit de voorbeelden van de door deze Landsvorsten te dikmaals misbruikte magt zodanige Leerstellingen te trekken, welken alle zulvere gronden van waare Vryheid ondermynen; ja zelfs geheel omverwerpen; en zo de oude *Nederlanders* tot de verachtste Slaaven, die niet vry durven schryven, spreken, of denken, zouden maaken: en dus dan ook tevens, buiten en tegen allen recht, te beoordeelen en in eenigen twyfel te trekken de wettigheid der Verklaaring door 's Lands

Ao.

1404.

niets anders dan hunne eigene grootheid bejagende; alle Vorsten gestadiglyk omringen; en zelfs de besten door hunne valsche tongen bederven, ondersteund, uit loutere heerschzucht, (een kwaad, allen, immers den meesten, Vorsten eigen, en geene grenzen kennende) het hun toebetrouwd bepaald gezag, ook al te dikmaals, tot ene verfoeilijke onderdrukking der goede Ingezeeten en dezer Landen, hebben misbruikt, daar zy op het plegtigste verbonden waren, om die Ingezeeten en tegen allen overlast en geweld te beschermen; dezelve by hunne natuurlyke Vryheid te bewaaren; en derzelven wettige Voorrechten met alle hunne vermogens (volgens den inhoud van hunnen Eed; diert Zy, by het aanvaarden der Regeering, aan handen der Ingezeeten en, of derzelver Verregenwoordigers en Gemagtigden, den Staaten dezer Landen, moesten afleggen; en welken Eed Zy dus op ene schandelyke

Souvereine Staten voor het oog der geheele Waereld gedaan op den 26. van Hooimaand van den jare 1581.; op welken heerlyken dag de *Staten Generaal der Verëenigde Nederlanden*, op goede en wel beproefde gronden, door de Staten der byzondere Verëenigde Gewesten te voten aangenomen en goedgekeurd den Koning van Spanje hebben verklaard te zyn *ipso jure* vervallen van zyne heerschappy, gerechtigheid en erfnisse van alle deze Landen; welker onafhanglyke Vryheid, die de groote en goede God doe bestendig zyn tot aan het einde der Eeuwen! op dien luisterryksten dag werd geboren: gelyk dit alles breeder te zien is in het Placaat, deswegens ten dien dage uitgegeven, en gevonden wordende by PIETER BOK CHRISTIAENSZ. in zyne *Historie der Nederlandse Oorlogen*; B. XVI. bl. 35. — 38.; en elders.



ke wyze al dikmaals hebben overtree- Ao.  
den; en door deze hunne verfoeienswaar- 1404.  
dige daaden ten vollen bevestigd het wel  
bekende zeggen: *Dat de Vorsten doorgaans  
speelen met de Eeden, als de Kinderen met  
de Kooten.*) voortstaan en te verdedigen,  
zonder daar tegen enigen inbreuk te doen  
of immer te gehengen; nochtans in deze  
*Nederlanden* altyd aan de Wetten des Lands  
zyn onderworpen geweest; en dies ook  
verplicht geworden, om, zo wel als alle  
andere Landzaaten, der Vaderlandsche Rech-  
ten en Oude Loslyke Herkomsten te gehoor-  
zamen, en alle dezelveu stiptelyk te achtervol-  
gen en onderhouden; ja zelfs, alle de pleg-  
tigheden en gewoonten, welken aan die Wet-  
ten en Rechten verknocht zyn, in acht te  
neemen, op dat ook Zy dus de vruchten en uit-  
werkzels van dezelveu zouden mogen en kon-  
nen genieten; naardien, zonder het nakoo-  
men van alle die verëischte plegtigheden, de  
kracht dier Wetten en Rechten ganschelyk  
verviel, en dezelveu dus voor Hen, zo wel  
als voor de verdere, deze nodige plegtigheden  
verzuimende, Landzaten, die allen met Hen  
een gemeen rechr hadden, nuttelos, en aan  
een doode letter gelyk waren (e).

Wat nu voor het overige betreft den aart  
en het zedelyk gedrag van wylen Hertog *Al-  
brecht*

(e) Dit wordt ook aldus opgemerkt door P. VAN  
DER SCHELLING in zyne *Aantekeningen* op het hier  
voren bl. 888. not. (y) aangehaalde werk van  
JAN MATHYSZ. bl. 310. Aant. 5. en J. WAGENAAR  
*Vaderl. Hist.* D. III. B. XI. § XXI. bl. 356.

1404. *brecht (f)*; deswegens zyn de gevoelens niet allen dezelfden. Sommigen toch meeten zyne deugden op het allerbreedste uit, Hem noemende een Vorst, die den Christelyken Godsdienst ten hoogsten bemindde en op alle mogelyke wyze verdeedigde; godvruchtig; deugdzzaam; vroom; goed; zachtmoedig; bescheiden; en rechtvaardig; een ieverigen Voorstander der Geestelykheid; een Beschermmer der behoeftigen; een getrouwen Vader zyner Onderdaanen; en wyders begaafd met alle zodanige loflyke hoedanigheden, welken een groot Vorst kunnen gezien, geëerd, en waarlyk bemind maaken (*g*). Anderen daar en tegen beschryven Hem, als een wellustigen; wraakzuchtigen; lafhartigen; vreesachtigen; trotschen; en kwistzieken Vorst (*h*). Wy nu hebben in de verschillende gevallen van zyn leven, voor zo verre als ze door ons hier voren in deze onze Chronyk naar de zuivere waarheid zyn opgetekend, gevonden, dat Hy een Mensch en een Vorst was, die, en sommige goede, en sommige min pryswaardige, hoedanigheden bezat, zo dat men (myns oordeels) Hem, noch onder de beste, noch on-

(*f*) De Heer MATTHYS BALEN getuigt, dat'er te Dordrecht, bezyden de Rechtkamer van de Munts van Holland, is te zien een Schildery van dezen Hertog Albrecht van Beyeren; in zyne Beschryving van Dordrecht, B. III. bladz. 683.

(*g*) Zodanig beschryven Hem J. TRITHEMIUS in *Chron. Hirsaugiens.* Tom. II. fol. 323. en ANDR. PRESBYTER in *Chronis. Bavar.* fol. 93.

(*h*) Onder dezen is ook J. WAGENAAR *Vaderl. Hifter.* D. III. B. XI. § XXI. bladz. 354.

onder de slechtste Vorsten, tellen mag. — A6.  
1404.  
 Hy niet vry was van heerschncht, en, kun-  
 nende geen bepaaling in zyn gezag dulden; maar  
 trachtende steeds volstrekt onbepaald te heer-  
 schen; ook daarom ten uitersten geducht was  
 voor de Steden, deed Hy al draa, toen Hy  
 het roer der regeering in handen kreeg, bly-  
 ken (i); waarom ook de Steden daartegen  
 met alle hare vermogens, die echter som-  
 tyds, (zo wel in die dagen onzer Vadersen,  
 als nu in onzen leeftyd tot nadeel van onze  
 tegenwoordige op alle mogelyke wyze on-  
 dermynd wordende *Vryheid*) door sommiger  
 verschillende gedachten, te zeer bepaald wer-  
 den; waakten en zich beïeverden, om hare  
 natuurlyke Vryheidsrechten, loslyke ge-  
 woonten, oude herkomsten, en verkregene  
 of erkende gerechtigheden met alle mogelyke  
 zorgvuldigheid te bewaaren, en dus behoed te  
 worden voor het meer en meer toeneemen  
 van ene al te zwaar knellende slaverny, terwyl  
 roch het drukkend Graaflyk Juk allen 's Lands  
 Ingezeeten reeds toen genoeg prangde; ge-  
 lyk het hen allen, by volgende bittere tyden,  
 nog al meerder en meerder heeft bennauwd  
 en dermaten gedrukt; dat wy zeer veel reden heb-  
 ben, om den groten God te danken, dat Hy ons,  
 door zyne oneindige goedheid, van die Vorste-  
 lyke overheersching en slaafsche banden, waaron-  
 der onze brave Voorvaders steeds deerlyk hebben  
 moeten zuchten, en ook dikmaals dien trotschen  
 Tyrannen als kruipende Slaaven dienen; heeft  
 ver-

(i) Zie hier voren op bladz. 190. 198. & 251,  
 en elders.

Ao. 1404. verlost en ons dit Godlyk geschenk, dit heerlyk-  
 lykst kleinood, de goude *Vryheid* vergund; en Hem, met allen oprechten iever en godvruchtigen ernst, gestadiglyk te bidden, dat Hy ons allen, groten en kleinen; ryken en armen; edelen en onedelen; aanzienlyken en minaan-  
 zienlyken; genadiglyk wille behoeden, dat wy niet, als de gewaschene Zeuge, tot het oude vuile slyk van het heerschezuchtig en voor Vrygeboren Zielen alleronverdraaglykst Graaflyk gebied wederkeeren, om ons daarin te wentelen; en dat Hy dies niet wille toelaten, dat wy immermeer tot die schrikkelyke dwaasheid vervallen, om, daar wy nu Vry zyn, een *Mees-  
 sar* (die onze thans Vrye halzen, welken nog nooit enig slaafsch juk gedragen hebben, zoude buigen en dwingen onder zyn alléénheerschend juk en ons dus stooten in een jammerpoel van bitteren druk en eeuwige Slaverny) aanteneemen; ons dierbaarst pand van *Vryheid in den Burgerstaat en in den Godsdienst* te verzaaken; voor enig Oppermagtig Vorst en Heer, wie hy ook zy, neder te knielen; en dus de yzere keten-  
 pen, waarmede enig Vorst ons voor eeuwig zoude willen kluisteren, te kusfen: maar dat Hy allen 's Lands Ingezeeten en wille begenadigen met waare wysheid en ongeveinsde godvrucht, op dat wy allen, gestadiglyk overdenkende, hoe de losbandigheid der zeden is de moeder der *Slaverny*, (een voor Vrye Gemeenebestgezinden allerhatelykst gedrocht) aan alle ziel en ligchaam bedervende zeden, die ons Vaderland over-  
 stroomen, en waarin de kleinen en minaan-  
 zienlyken, uit welvoeglykheid, die hier meestal de plaats der goede zeden schynt te be-

bekleeden, de groten, of aanzienlyken en edelen, navolgen, en derzelver schandelyke en onedele voetstappen drukken; geheel en al mogen vaarwel zeggen, en, uit ene zuivere liefde tot God en Zyne allerheiligste geboden, met een geheel oprecht hart en ene allezins bereidwillige ziel, alléén de Deugd, die het beginzel en de steunpilaar is der Vryheid, beminnen, omhelzen, en gestadiglyk aankleeven; en dat Hy verder ons allen, groten en kleinen; ryken en armen; aanzienlyken en minaanzienlyken; edelen en onedelen; dienstbaren en vryen; die dit ons gezegend *Vry en Onafhanklyk Nederlandsch Gemeenebest*, zyne Steden, Vlekken, Dorpen, Burgten, Kasteelen, Sterkten, Gehuchten, Gebuurten, en ook het geheele Platte Land, bewoonen en bevolken; steeds wille bezielen met ene getrouwe eensgezindheid en met een waaren mannenmoed, om, in een oprechten en goeden iever, en met veréende krachten, bedaardelyk, doch tevens dapperlyk, en, zo als het *Bataviersche Helden* betaamt, in een heilig vertrouwen op Gods genadigen bystand, dit ons van Zyne Vaderlyke hand geschonken heerlyk goed, de onwaardeerbaare *Vryheid*, (in en door welke alléén de bloei van ons gezegend Vaderland, te welk na den ondergang der *Vryheid* het armoedigste en rampzaligste Land van den ganschen aardbodem zoude zyn; als nu bestaat; in en door welke alléén wy rust en veiligheid voor onze personen en goederen mogen genieten, en alle onze Voorrechten en Gerechtigheden kunnen worden gehand-

Aq.  
404.

LII 5

haafd

A. C.

144.

on eiders.

wyze, en ter voldoening van zyne grote praal- Ao.  
 zucht en onverdraaglyke trotsheid, ontbraken, 1404.  
 om welken te bekomen, Hy ook nu en dan ver-  
 bazende laagheden beging; den genen, die Hem  
 met de benodigde penningen bystonden, aller-  
 hande Vryheden, welke sommigen zelfs te schan-  
 delyk zyn, om hier byzonderlyk genoemd te  
 worden, schonk; en den zulken allerlei, ook  
 onbetaamlyke, gunsten bewees (f). — Wat nu  
 betreft dezès Hertogs wellustigen aart, welken  
 als tot allerhande ongeregeldheden geneigd,  
 sommigen aan Hem toeschryven, moet ik aan-  
 merken, dat ik niet weete ooit geleezen te heb-  
 ben, dat Hy ene buitengemeene genegenheid  
 tot wyn of sterke dranken heeft betoond; of  
 zich daarin en in allerhande overdadige brasfe-  
 ryen te buiten gegaan; en aan ene verfoeil-  
 yke dronkenschap overgegeven: Ook, schoon  
 sommigen zeggen, dat Hy aan de liefkozen-  
 de wellusten van een ongeoorloofd Minnespel  
 zo verlaafd was, dat Hy verscheide Natuur-  
 lyke Kinderen heeft nagelaten (m); zo is my  
 nimmermeer in de oudste echte Geschiedboeken  
 voorgekomen de naam van enige andere By-  
 zit, dan alléén van Jonkvrouwe *Aleid van*  
*Poelgeest*, welke Hy ook, als zodanige, uiter-  
 maten beminde, en zich in alles geheel  
 aan haar overgaf, terwijl Hy Weduwenaar  
 was van zyne eerste Gemalinne, en alvorens  
 Hy

(f) Men zie daar van, onder meerdere, een doem-  
 waardig bewys hier voren op bladz. 368. — 371.

(m) Nopens dit Verhaal mag men zien het door  
 my gezegde hier voren op bladz. 862. & 863. in  
 de Aantekening (f).

1404. A0. Hy zich tot een tweede Huwelyk begaf (n).

Schoon men nu dit houden van ééne ongehuwde Byzit door een ongehuwd Vorst, juist niet kan tellen onder zyne loflykste daden; zo is echter (naar myn oordeel) deze daad min schandelyk, dan die, wanneer een gehuwd Vorst zich overgeeft aan de dartele liefkozingen van andere ongehuwde of gehuwde Vrouwen, gelyk men al dikmaals heeft zien gebeuren; wordende dan, wanneer de Vorst dezelve moede is en naar ene verandering haakt, de inschikkelyke Echtgenoten dier gehuwde Vrouwen met rykelyke eerampten en ydele titels overladen: en de ongehuwde Vrouwen aan smachtige Vreemdelingen of kaale Jonkers voor een grote somme gelds of een schoon en vet jaarlyks inkomen als verkocht en uitgehuwelykt. Die enige de minste kennis heeft van oude of latere Geschiedenissen van alle Volken en tyden, kan ook van diergelyke gebeurtenissen niet onkundig zyn. — Doch, van 's Hertogen dapperheid

(n) Zie hiervan mede hiervoren op bl. 864. --- 866. in de Aantekening (v). Echter wil ik hier niet voor ene zekere waarheid opgeven, dat Hertog Albrecht, Weduwenaar zynde, alvorens Hy deze *Aleïd van Poelgeest* tot zyne Byzit aannam; of ook na dat dezelve was omgebragt, eer Hy tot zyn ander Huwelyk overging; zodanige gestrengte kuischheid zal hebben bewaard, gelyk een Monnik in een Klooster, volgens zyne geloften, is verplicht te doen: Hy toch was een kloek, en sterk Heer, en begaafd met ene gezonde lichaamsgesteldheid. Des laat ik zulks in 't midden, en een ieder oordeele daarvan, zo als het hem goëddunkt.



heid in den Oorlog, en van zyne kloekmoedigheid, om al wat doenlyk was ter verdediging zyner Onderdanen, tegen sommige; of listige of geweldadige; aanvallen van sommige Nabuurige Vorsten, of van anderen; die hen enigzins benadeelden, in 't werk te stellen; valt niet veel te roemen; in tegendeel deed Hy, in deze en andere gevallen, al dikmaals te veel zynen lafhartigen en vreesachtigen aart blyken (o). — Van zyne buitengewoone genegenheid tot den teerling, of enig ander soortgelyk dobbelspel, waartoe mede al dikmaals de Vorsten zeer genegen zyn; in zo verre zelfs, dat zy somtyds daardoor aanleiding geven, dat enige aanzienlyke personen, welken anderzins daartoe, uit hoofde hunner goede opvoeding, geen trek zouden hebben, zich nu aan het zelve, alléén uit ene inschiklykheid of welvoeglykheid, en om den Vorst te believen en zyn gunst te winnen, zodanig verslaven, dat het bederf en de ondergang van hun geheel huisgezin daar door veroorzaakt worden; vinde ik mede nergehs enig gewag gemaakt. — Inmiddels betrachte Hertog *Albrecht* anderzins het welzyn van het Land op alle mogelyke wyzen, en wel byzonderlyk hierin, dat Hy, door allerlei wettige wegen en middelen, den Koophandel poogde uit te breiden en daardoor 's Lands bloei en groei, 't welk Hem grotelyks ter

(o) Hiervan geeft ons de kundige Heer J. WAGENAAR in zyne *Vaderl. Hist.* D. III: B. XI. § XXI. bladz. 353. & 354. kortelyk enige bewyzen op; welken men ook in deze onze *Chronyk* kan vinden.

**Ao.** ter harte ging, te bevorderen (*p*). — Ook was  
**1404.** Hy zeer godsdienstig en beroonde daarom,  
naar de in die, wegens hunne groote duister-  
heid in geestelyke zaken zeer beklagenswaar-  
dige, dagen heerschende bygelovige begrip-  
pen, aan de Geestelykheid en allerhande  
Geestelyke Gestichten, Instellingen; en Per-  
sonen, byzondere en voortreflyke gunstbewy-  
zen, waarvan men menigvuldige voorbeelden  
in deze onze *Chronyk* vermeld vindt: doch  
tevens wist Hy ook, in gevolge van de Hem,  
naar uitwyzen der Godlyke en Waereldlyke  
Rechten, toekomstende magt (*q*), de Geeste-  
lykheid door zyn gezag in een behoorlyk be-  
dwang te houden (*r*); en dezelve wanneer zy,  
door ene te verre gaande heerschezucht (een  
kwaad den meesten Geestelyken niet minder  
dan den meesten Vorsten eigen) vervoerd, de  
paalen van het haar, uit loutere gunst, aan-  
ver-

(*p*) Zie hier voren op bladz. 195. en op meer-  
der andere plaatsen.

(*q*) Dat de Graven van *Holland* het Recht  
over alle Kerkelyke Personen en Zaken, binnen  
de paalen van hun Graaflyk Gebied, zo wel  
als de Roomsche Keizers en alle andere Vorsten  
in hunne Heerschappyen en Vorstendommen,  
steeds wettiglyk hebben geöfend, is ten duide-  
lyksten betoogd door den meermaals genoemden  
Heer *Griffier der Stad Leyden*, Mr. DANIEL VAN  
ALPHEN, in zyne in den jare 1756. uitgegevene  
Verhandeling over het *Recht der Overheden om-*  
*trent Kerkelyke Bedieningen*; Hoofdst. III. en IV.

(*r*) Zie daarvan verscheide voorbeelden hier vo-  
ren op bladz. 195. 260. 527. 582. — 586. 619.  
659. — 662. en op meerder andere plaatsen.

vertrouwd gezag te buiten ging, door scherpe Ao.  
middelen te beteugelen; en vervolgens op die 1404.  
wyze den Geestelyken te doen begrypen, dat  
de Kerk is in den Burgerstaat; en dat zy, die de  
Kerk, onder toelating der Overheden, bestie-  
ren, steeds verplicht zyn het wettig gezag der  
Waereldlyke Overheid te erkennen, te eerbie-  
den, en hare wetten en bevelen te gehoorza-  
men. — Dit nu meene ik genoeg te zyn  
gezegd van dezès Hertogs aart en zedelyk ge-  
drag; en vertrouwe, dat men hieruit ligtlyk  
zal opmaaken, dat myn oordeel over dezen  
Vorst niet geheel aftekeuren is. Dus stappe  
ik hiermede gansch en al van dezen Hertog  
*Albrecht* en zyne bedryven af, en make ook  
van dit Hoofdstuk een

E I N D E.









